

طباشير الحكمة

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27

لا إله إلا الله حقاً حقاً لا إله إلا الله إيماناً وتصديقاً لا إله إلا الله عبودية ورقاً سجدت لك يا رب تعبداً ورقاً

خوب ضبغلی

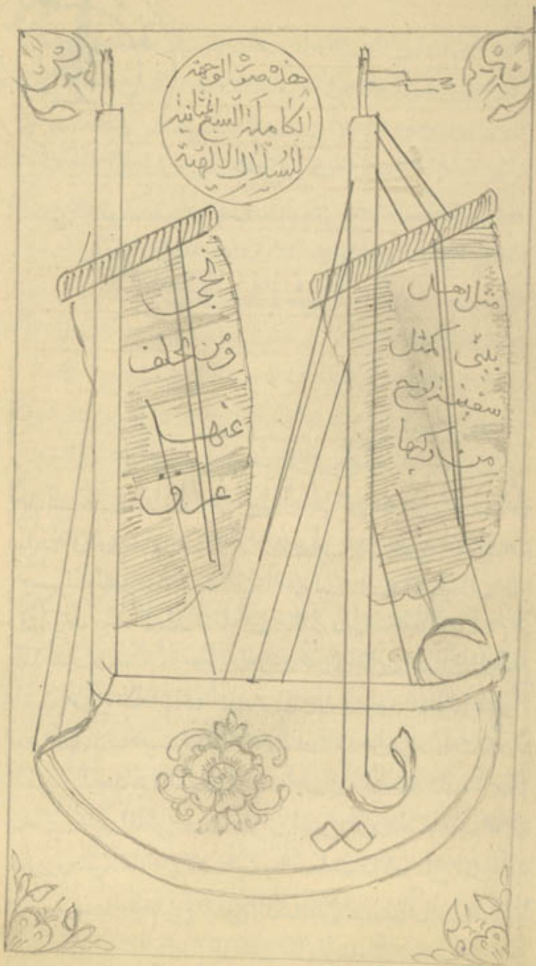

واعتمد
علیه فیما التمسته
فانه لا حول ولا قوة الا بالله
العلی العظیم حرره
فی شهر رمضان
علیه السلام

هو الله تعالی

بسم الله الرحمن الرحیم بعد الحمد والصلوة قال الله تع ولکلّ وجهة هو مولّیها فاستبقوا الخیرات
یعنی از برای هر طایفه از اهل عالم قبلهٔ عبادتی است بر حسب ملت خود و مشربیست مخصوص
کلّ بحسبه مع الاختلاف بینها امّا شخص مکلّف باید و شوق در بندگی میباید در جستجو باشد
که اعلی و اشرف و اکمل از آن وجوه را بیابد و وجههٔ کاملهٔ عبادت و بندگی قرار بدهد
از این جهت است که حقتعالی در عقب این آیهٔ مبارکه فاستبقوا الخیرات را بعباد صالحین
کاملین بدستور الهی فرموده و در حدیث معتبر خیرات را بولایت فرموده اند که اعظم آیات است
برای عبادت و بندگی که اکبر از آن آیت متصوّر نیست که وجههٔ سالک الی الله باشد
چه در معراج حضرت رسول خدا صلی الله علیه و اله مشهود گشت قال الله تع و لقد رای
من آیات ربه الکبری یعنی در عروج بسماء و توجه بخدای خود آیت کبری الهیه را دید
آنحضرت ص قال امیر المؤمنین علیه السلام و ما لله تع عزّ و جل آیة اکبر منّی از این جهة
است که جناب مستطاب افضل المجتهدین بل رئیس الکل فی الکل جامع الشرایط
مجلسی ثانی قدس سره العزیز در جلد سیزدهم بحار الانوار که بفارسی ترجمه
شده است در بیان این وجههٔ عبادت کامله شرحی فرموده فقیر جلال الدین
محمد الحسینی اقل السادات الشریفة و خادم الفقراء الحقه تحفة للاخوان السالکین
در اینجا نقل مینماید که برخوردن وجهة العابدین را بتجویز شرعی طریقتی و با کمال اطمینان
یقینیه مشغول بعبادت و بندگی شوند و فقیر را از دعای خیر فراموش نفرمایند
(حضرت) مولی الموالی امیر المؤمنین روحی و روح من فی روح له الفداء
فرموده (منم وجه خدا) قال العلامة الاصفهانی التحریر قدس سره العزیز وجه
در لغت عرب رو را گویند ولکن مراد در اینجا امریست که خلایق بدان سوی
خدا متوجه میشوند چنانکه با روی کسانی سوی آنها توجه کرده میشوند —
بدان ایّها العزیز که کشف نقاب اجمال از روی شاهد این مقال بطرزی که موجب
کدر و ملال نباشد چنان است در هر چیز که میخواهی بسوی آن توجه کنی ناچاری

از اینکه نوعی از انواع و نحوی از انحاء بان علم داشته باشی زیرا که توجه بسوی امری که
از جمیع جهات مجهول باشد محال است و ذات مقدسه واجب تعالی مجهول الکنه لا اسم
له و لا رسم له است و بجهتی از جهات باو علم نداریم مگر از جهات آثار و افعال او و
ظاهرترین اثری که بتواند جهت توجه مخلوق شود بسوی خالق نور پاک امیر المؤمنین
علیه السلام است پس معنی این کلام منم جهة توجه سایر مخلوقات بسوی خدا که هر که
بخواهد که بخداوند عالم توجه نماید باید آنحضرت را جهة توجه و عنوان نموده بسوی
کبریاء الهیه متوجه گردد چنانکه جناب امام علی النقی علیه السلام در زیارت
جامعهٔ کبیره باین مطلب تصریح فرموده و من قصده توجه بکم یعنی هر که خدا را قصد
نماید که بسوی او توجه نماید بشماها توجه کند و چنانکه صادق آل محمد در دعای ندبه در
مقام تأسف خوردن بغیبت جناب قائم عجل الله ظهوره میفرماید این وجه الله الذی
الیه یتوجه الاولیاء (یعنی در کجا است وجه خدا آن جنابی که اولیاء الله بسوی آن متوجه
میشوند) و تمثالی برای توضیح این مدعا ذکر بکنیم اگر کسی در پشت دیوار سخن گوید
و تو آنرا بشنوی و بهیچوجه از وجوه او را نشناسی در این حال اگر بخواهی او را اندکی
و بخوانی باید سخن گفتن او را که اثریست از آثار او برای وی جهة علم و عنوان قرار
داده او را بخوانی و بگوئی یا متکلم یعنی ای سخن گوینده چنانکه در این حال بحال
آن شخص سوای سخن گفتنش معرفت نداری لهذا سخن گفتن او را جهة علم و عنوان
قرار داده او را ندا میکنی همچنین در ما نحن فیه بواجب تع بهیچوجه از وجوه معرفت
نداری سوای آثار و افعال او و ظاهرترین اثرش چنانکه مذکور شد نور
پاک آن بزرگوار است پس باید او را در مقام توجه بسوی واجب تع جهة
علم و عنوان قرار داده بکبریای الهی متوجه شویم (خاک بر فرق من و تمثیل من)
انتهی رحمة الله علیه فقیر سالها بود که از مرحوم سیدی قدس سره العزیز
این دستور شرعی طریقتی عرفانی را در عبادات و توجه بحقتعالی داشته و

وفیضها بوده (گر بگویم من جهان برهم زنم) بعث جناب مستطاب جامع الصورة والمعنی شیخ الشیوخ الشیخ بهاء الدین عاملی قدس سره العزیز فرموده اند

سرّ عشق مه رویان برملا نمی شاید گرچه من ز هجرانش مبتلا نمی شاید

بعد مردنم جانا حرف لا نمی شاید ما سیه گلیمان را جز بلا نمی شاید

بر دل بهائی ریز هر قدر که بتوانی — تا انکه پس از سی سال که از وفات

ان مرحوم گذشت سحرگاهی میدیدم در خواب بحضور مبارکش حاضرم صفحهٔ

در دست فقیر است منقوش باسم مبارک نورانی یا علی ولیکن بصورة کشتی

نزدیک است متذکر بحدیث مبارک (مثل اهل بیتی کمثل سفینة نوح من

رکبها نجی ومن تخلف عنها غرق) گردیدم و در تماشای این کشتی بودم ان

جناب پیش امده از دست فقیر گرفتند بر سینه در کمال شوق نور

مبارک خود گذارده بفقیر مرحمت فرمودند پس از ان مصافحه فقیر انبر کردم

پس از فراغ می بینم که میخواهند پاهای فقیر را ببوسند عرض کردم با

کمال عجز که فدای عنایات شما چگونه میشود حق مولی فقیر را خجل نفرمائید

فرمودند که نمی بینی چه از تو و در دست تو موجود گردید از باطن الاب من قصد این نیست را

دانسته و میدانم شاعر گردیدم همان صورت را در پشت کتابی کشیده باین شکل مبارک

هو

كتاب مستطاب طباشير الحكمة

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الحميد الحامد المحمود العلي الوهاب الودود مبدع نور الانوار بقدرته وموهبته من نور عظمته في حجاب غيب هويته منعشا الى عوالم الغيب والشهود ومرسل هذا النور العظيم الذي هو نور حبيبه الرسول المختار محمد سيد الابرار في مدارج تنزلاته ومراتب صفاته الى عالم الكون والاظهار من معدن الفضل والجود ومخترع حقايق مهيات الاشياء باشعته من غيب العدم الى شهود نور الوجود ونشهد ان لا اله الا الله الاحد الفرد الصمد الذي خفيت في مخزن غيب احديته جواهر الصفات وصور النقود والواحد المجيد القدوس الذي ليس له شبيه ولا ولد ولا مولود والعزيز الجليل المنشئ الذي انشأ من اضواء نور صفيته الذي هو نور عظمته ومشيته مدارج حجب غيوب الصفات والارواح لكل شاهد ومشهود والعظيم المنيع البديع الذي ابدع من اظلال نور نخبته اشباح بحار العقول واسبال غيوم الاشباح لكل قاصد ومقصود والكريم الجليل الخلوق

الذي تجلى من وراء حجب الانوار وقناع الاستار بوجهه الاعظم المنير الكريم الذي هو اكرم الوجوه لكل عابد ومعبود والصانع المقتدر المدبر الذي قدر ودور الافلاك النورية والحسية من السرادقات الجبروتية والحجب الملكوتية والعرش الرحماني العظيم والكرسي الواسع الرفيع والسبع الشداد من اضواء وجهه الكريم ونوره العظيم في ركوع وسجود والفياض الخلاق المحيي الذي خلق الادم الاول من صلصال كالفخار واودع فيه طينة وجه حبيبه كالدرة البيضاء المدبرة في الانهار الجنسانية للاتيان منه بعبوديته في قيام وقعود والعاد الحكيم الامر الذي امر ملائكة الملأ الاعلى والاسفل بسجوده على باب الجنان لاجل تكريم طينة صفيه وتمجيد فطرة نور بديعه المودعة في جبينه لاظهار كماله وحجته على كل مؤمن وكفور عنود والمنزل المؤيد المسدد الذي حول بلطفه ورحمته هذه الفطرة النورية المرموزة البديعة اللاهوتية والطينة الصافية الملكوتية في مواقف ساحات العرش العاليات ودرجات الجنة وانهارها والسدرة المنتهى والسبع الطباق ومن ثم الى الاصلاب الشامخات والارحام المصفات المطهرات عقبا بعد عقب الى عباده واوليائه الذين اختصهم الله بامانة الابوة معززات سيد اوليائه واصفيائه باقرار قلب كل ذي مجود والمولى القديم الرؤف الرحيم الذي نور مشارق الايجاد والحدوث ومغاربها باظهار مظهر نور العظيم وسره القويم ونبيه الكريم ليظهره على الدين كله ويميز الخبيث من الطيب والكريم من اللئيم في اقطار الارض واكناف الثغور والحدود ونشهد ان محمدا عبده الخاص المرتضى المنتجب ورسوله المخصوص المصطفى المنتخب الذي ارسله بالهدى ودين الحق والنور الجلي المطلق من سماء حضرة اللاهوت في دنيا في عوالم الجبروت والملكوت والملك الى فضاء الناسوت البشرية الانسانية على كافة الابيض والاسود والاحمر من بريته الى دهر الدهور وخص هيكله

اللطيف الذى هو هيكل التوحيد ونفسه الشريفة التى هى منبع التأييد بالمعجزات الباهرات والايات القاهرات اذحن الجذع اليابس اليه وقل لبعيره بحيه وانشق لعظمته القمر ونبع الماء الطاهر من بين يديه وانهم واخضر العود اليابس فى يديه واثمر وكان يرى من خلفه كما يرى من بين يديه اذا نظر ولاينام قلبه لنوم عينيه ولايؤثر فى الرمل وطئ قدميه ويؤثر فى الحجر وكان يظله الغمام اذا سار وسفر وركب البراق فاخترق السبع الطباق فى اقل من لمح البصر الجوهر الشفاف الذى ليس له ظل كظل البشر وفى ذالك ايات لمن نظر واعتبر وخلق ارواح الانبيا والرسل من قطرات بحر نور جبينه ومن نوره حول كعبة نور وداده وطايفة لسواحل تيارة فى عالم الانوار وارجله بينهم نقوا اعلاما للنبوة ومنار الرسالة وشهودا على قدره وجلالته وادلة على عزته وغرة آله الاخيار وسلطنة عترته الاطهار قبل اظهارهم فى عالم الكون والظهور واستجاب باستشفاعهم امثالهم العليا واسمائهم الحسنى ادعية رسله ودعوات محبيه فى المصائب والملمات فى دار الغرور واظهر بوجودهم وهياكلهم فى الكون النور الساطع الالهى والبرهان اللامع الرحمانى فانهم الذين ارسلوا بوجوب الحجج والنور الازلى والظهور الفلج والبرهان الواضح الجلى وايضاح المنهج العلى فجاؤا بالحكمة والكتاب الهادى والمنهاج البادى واقاموا اعلام العلوم الشرعية والاهتداء انار والمنار الضياء فخاطبه الله سبحانه سيدهم الغريب بقوله ـ انا ارسلناك شاهدا ومبشرا ونذيرا وداعيا الى الله باذنه وسراجا منيرا ـ وتصلى وتسلم على آله البررة وعترته الخيرة الذين من نوره لمعت انوارهم ومن شموس علومهم سطعت حكمتهم واسرارهم فهم عيبة علم الله وابواب معرفته ومفاتيح خزائنه وخزان حكمه واسراره وخلفائه واوصياء نبيه واهل بيته وذريته شرفهم الله بكرامته واستودعهم

سره واستحفظهم غيبه واسترعاهم عباده واطلعهم على مكنون امره ولقنهم حكمته وولاهم امر بريته وامرهم على خلقه واصطفاهم لتنزيله ولقنهم تاويله واخدمهم ملائكته وصرفهم فى ملكوته وارتضاهم لسره واجتباهم لكلماته واختارهم لامره وجعلهم اعلاما لدينه وشهداء على عباده وامناء فى بلاده فهم الائمة المهدية والعترة الزكية والذرية النبوية والسادة العلوية والامة الوسطى والكلمة العليا وسادة اهل الدنيا والرحمة الموصولة وشجرة النبوة ومعدن الرسالة وعصمة لمن لجا اليهم ونجاة لمن تمسك بهم سعد من والاهم وشقى من عاداهم وامن من لجا اليهم من العذاب ومن تخلف عنهم ضل وخاب الى الله يدعون وعنه يقولون وبامره يعملون وفى بياتهم هبط التنزيل واليهم بعث الروح الامين جبرئيل وانهم وجه الله وجنب الله وصفوة الله وخيرته ومستودع مواريث الانبياء وامناء الله والائمة الهدى والعروة التى بهم فتح الله وبهم يختم وهم الاولون والاخرون واخيار الدهر ونواميس العصر وسادات العباد وساسة البلاد والنهج القويم والصراط المستقيم وهم عين الوجود وعلانية المعبود ولايقبل الله عمل عامل جهل حقهم وهم قناديل النبوة ومصابيح الرسالة ونور الانوار وحكمة الجبار وراية الحق التى من معها نجى ومن تاخر عنها هوى وهم ائمة الدين وقادة الغر المحجلين ومعدن النبوة وموضع الرسالة ومختلف الملائكة والسراج لمن استضاء والسبيل لمن اهتدى وهم القادة الى الجنة والجسور والقناطير والسنام الاعلى وبهم ينزل الغيث وتنزل الرحمة ويدفع العذاب فهم ترجمان وحيه وميزان قسطه وفروع الزيتونية وربائب الكرام البررة ومصباح المشكوة التى فيها نور النور والكلمة الباقية الى يوم النشور المأخوذ لها الميثاق والولاية من الذرة الى الذرة وهم

الليالى والايام والشهور والاعوام بقوله تعالى - ان عدة الشهور
عند الله اثنى عشر شهرًا فى كتاب الله - وهم رجال الله وحزب
الله فان حزب الله هم الغالبون وعلى محبيهم ابواب الرحمة مفتوح
وشيعتهم يغبقون من كؤس محبتهم وحكمتهم عند الصبوح بقوله تعالى
ان الابرار يشربون من كاس كان مزاجها كافورا عينا يشرب
بها عباد الله ويفجرونها تفجيرًا -

اشعار

هم القوم آثار النبوة منهم … تلوح وانوار الامامة تلمع
مهابط وحى الله خزان علمه … وعندهم سر المهيمن مودع
اذا جلسوا للحكم فالكل ابكم … وان نطقوا فالدهر اذن مسمع
وان بادروا فالدهر يخفق قلبه … لسطوتهم والاسد فى الغاب تجزع
وان ذكر المعروف والجود فى الورى … فبحر نداهم زاخر يتدفع
ابوهم سماء المجد والام شمسه … نجوم لها برج الجلالة مطلع
فيا نسبا كالشمس ابيض مشرق - … ويا شرفا من هامة النجم ارفع
فمن مثلهم ان عد فى الناس مفخرا … اعد نظرا يا صاح ان كنت تسمع
ميامين قوامين عن نظيرهم … هداة ولاة للرسالة منبع
فلا فضل الا حين يذكر فضلهم … ولا علم الا علمهم حين يرفع
ولا عمل ينجى غدا غير حبهم … اذا قام يوم البعث للخلق مجمع
ولو ان عبدا جاء فى الله جاهدا … بغير ولا آل العبا ليس ينفع
فيا عترة المختار يا راية الهدى … فمن غيركم يوم القيامة يشفع
فمن عاد عنكم او تولى سواكم … فليس له فى رحمة الله مطمع
عليكم سلام الله يا راية الهدى … فويل لعبد غيرها جاء يتبع

سيما على وصيه وابن عمه وخليفته واخيه وشقيقه وصهره وصنوه
الصديق الاكبر والفاروق الاعظم والعروة الوثقى وكلمة الله العليا -

واية الكبرى والحجة العظمى والمثل الاعلى ودابة الارض التى تنزل
من عين الشمس مع العصا والميسم الى الدنيا وصاحب الحوض واللواء
ونجبة الورى وامام اهل الارض والسماء والنقطة تحت الباء وباب
مدينة العلم وباب حطة هذه الامة وسفينة نجاتها وذو قرنيها و
حبل الله المتين وصالح المؤمنين وقائد الغر المحجلين وقاتل الناكثين
والقاسطين والمارقين وامام المتقين وذو النورين والقسطاس الحق
المبين اسم الله الاعظم ووجهه الاكرم النهج القويم والصراط المستقيم
والسبيل الاقوم مولى الجليل والكوثر والسلسبيل قطب دايرة الجود
وعين الوجود وعلانية المعبود نور الله الجلى وجنبه العلى فلك الولاية
ونقطة البداية والهداية طريق النجاة وعين الحيوة اعظم الابواب وصاحب
علم البلايا والمنايا والانساب وفصل الخطاب وليث الحروب ومفرج الكروب
نجاة الامة والساعة التى لمن كذب بها سعيرا والطامة والمسئول من
ولايته يوم القيامة عين الله الناظرة فى عباده واذنه الواعية قاتل الكفار
والحاكم على الجنة والنار نايب الحق ووليه واسد الله وعليه وفخار
ووصيه سيف الله المسلول وزوج العذراء البتول شيخ سيدى شباب
اهل الجنة الشبير والشبر ساقى الكوثر قائل لو كشف الغطاء المنزل فى
شانه هل اتى والمتوج بتيجان آيات انما وليكم الله واليوم اكملت
لكم دينكم واتممت عليكم نعمتى ورضيت لكم الاسلام دينا
وانما يريد الله ليذهب عنكم الرجس اهل البيت ويطهركم تطهيرا
وقل تعالوا ندع ابنائنا وابنائكم ونسائنا ونسائكم وانفسنا وانفسكم
فاتح ابواب انا مدينة العلم والرحمة والحكمة والجنة وعلى بابها
خطيب منبر الكلمة السلونية وارث المرتبة الهارونية امير كلامه
ووصى الغدير الهزبر الكرار قسيم الجنة والنار سلطان العارفين

وبرهان الموحدين ويعسوب الدين امير المؤمنين عليه وعليهم الصلوة
الزاكيات التامات والسلام الى يوم الدين وهو عليه السلام فى
جلالة شانه وعلو مقامه الامام المبين الذى ايده الله بالمعجزات
القاهرات لاعلاء كلمة دينه واعتضاد نبيه وامينه التى منها
قرائة الكتب الالهية والصحف السمائية والواح الانبيا والمرسلين
تولده فى بيت الله حتى القران المحمدى الذى لم ينزل بعد على
محمد خير البشر وقتل الحية فى المهد صبيا عند الصغر وسمته امه
حيدر وقلع باب الخيبر وجعله جسر الخندق بيده فعسكر الاسلام
عليه عبر وجلد على الهواء مستقر وردت عليه الشمس لصلوة
العصر بعد عائه فى السفر وكر على الشجعان والابدال فى الغزوات
وعلى يديه الفتح وقط لم يفر وقلع الصخرة عن عين مخفية فى الارض
لسقى العسكر ماء من الراهب بهذه العلامة به وماءه احلى
من السكر وحسن صوت الناقوس بكلامه لاصحابه وامنت به
شهادة خط هرون النبى اتباعه والراهب الاخر وعرج
فى الهواء لدفع النزاع عن الملاء الاعلى مع سيفه بحكم ربه وقد
ودخل فى الارض لاصلاح ذات البين من الاجانين بحكم
سيد الجن والبشر وقتل فى بئر العلم الاجانين المتمرده حتى امنوا
واخذ منهم الماء للعسكر وولى عليهم الزعفر وخاطبته شمس ا
الافلاك فى البقيع بامر الرسول المختار بقولها بعد السلام عليه
بالولاية انت الاول وانت الاخر وانت الباطن وانت الظاهر
وانت بكل شئ عليم وقالت المنافقون ان هذا الا سحر يؤثر
وانقطع سيفه فى غزوة احد وانزل عليه جبرئيل ذا الفقار و
مدحه بلا فتى الا على لا سيف الا ذو الفقار من الله الاكبر

وكان فى مسجد الكوفه واعظا للخلق اذ اقبل اليه التنين وتمرغ واسه
فى التراب لحرمته وتكلم معه وعرج على المنبر وقبل قدميه واجابه فرجع
مهرولا وادبر واسقط حوتا من بطن الباكرة الحاملة المتهمة بالزنا بجلوسها
بامره على الثلج وبرئت من التهمة فى عشيرتها واعتبر وحلق عمود الخالد على
عنقه وعير من الخلايق بان القلاده تلك نعم القلاده يا خالد ثم فكه بالتماس
للاصحاب والى بكر وعمر فقال فى هذا الموضع وسبعين مواضع اخر لولا
على عليه السلام لهلك عمر وقال للمنافق اخسأ يا كلب فصار كلبا حين تغير
ثم بامره بعد تبصبصه وعجزه خلعت صورة الكلب عنه ولبس صورة البشر
ونزل الكوكب الدرى فى بيته لتزويج فاطمة الزهراء الازهر عليها السلام
بامر الملك الاكبر ونزلت سورة هل اتى فى شانه وقصعة المائدة من السماء
بعد ايثاره المسكين واليتيم والاسير لطعام افطاره فى ثلاث ليال وتوسعه
واهل بيته بالماء الفاطر واحيى الموتى والعظام الرميم والراس البالى فى
غرفة كسرى على رؤس الاشهاد عسكر الاسلام مستنطقا باحواله واقراره
بعض الغلات بربوبيته من اهل ساباط وحرقهم بنار السقر وجلس على
الكساء الخيبرى مع الموافق والمنافق من الاصحاب بامر النبى وارتفعهم
الريح بحكم الولى وانزل بساطهم الى ساحة جبل اصحاب الكهف فكلموا معه
وسلموا عليه دون اصحابه واقروا له بالوصية والولاية والامامة
فسمعت الاصحاب كلامهم ثم رجعوا ايضا بحكمه للريح فى لمح من البصر
واجلس اولاده الكبار واصحابه الاخيار على السحابتين اللتين منهما
رائحة المسك تفوح جالسا على الكرسى الخلافة من الجواهر لابسا تاج
الملك من الياقوتة الحمراء ونعل الزبرجد وشراك اللؤلؤ والخلع الجنانية
الفاخرة من الاحمر والاصفر فجلس كل واحد منهم على كرسى اخر فارتفع
بساطهم الريح بامره الى ملكوت السموات والارض واريهم عجايبها وصالح

النبی و اخی السلیمان بخاتمه التی فی ید المولی علی علیه السلام فولایته
اقرّ ومات مرّة اخری وهو ادبر ثم ساروا الی جبل قاف وسبعون عالما
فی خلفه وغزی مع بقیّة قوم عاد بطیّ الزمان الماضی واریهم المعجزات
الاخر حتّی قالت الاصحاب لاطاقة لنا الیوم بازید من هذه المعجزات
ثمّ ارجعهم الی المدینة من القاف ومن المدینة الی القاف مکرّرا بلمح
من البصر واقصر وفی وفاته علیه السلام جائت نفسه الشریفه فارسا
مقنّعا بحجاب ونقاب یتضوّع منه المسک مقبلا الی ولدیه الحسن والحسین
لیاخذ جنازته عنهما فقالا ارفع نقابک حتّی نعرفک فرفع فاذا کان اباهما
فقال انّ اباکما لاتموت نفسا الّا ویشهدها وحضر اخذ جسده
ردّوه الیّ فسلّما الجنازة الیه فاخذها وجاء معهما الی موضع قبره
بارض الغری وحفرها واذا بقبر معمور قد فیه بمحضر الحسنین فاذا ضرب
علی قبره حجاب من استبرق جنان ونظرا من زاویة القبر الی جدّهم
محمّد المصطفی وسایر اولی العزم من الانبیا وسمعا کلامهم معه وتفوح
من قبره وجسده الطیّب الشریف رایحة المسک والعنبر وفی تلک المعجزات
البدیعة ایات لکلّ ذی لبّ ونظر فسلام الله علیه وعلی اله واولاده وشیعته
من الیوم الی یوم الحشر **امّا بعد** منّت یزدان پاک را که در این قرن
سعادت قران و زمان مسرّت توامان سنه ۱۲۷۳ یکهزار و دویست و
هفتاد و سه هجری که ساحت ممالک ایران اراسته است بوجود
ذیجود زینت بخش سریر سلطنت عظمی شهنشاه جمجاه کشورستان
بحر فتوّت و مروّت و احسان و معدن معدلت و مکرمت و امان
اعلیحضرت کیوان رفعت گردون حشمت دارا سطوت سکندر شوکت
خلیل ملّت احمد شریعت علی طریقت صاحب سلطنت کبری قائم
مقام ال یس و طه علیهم السلام سلطان الشیعه و شیعه سلطان الاولیاء

روحی فداه مرید خالص لولای ال عبا مخلص خاندان علی مرتضی علیهم
الصلوة والسلام السلطان العادل الاعظم والخاقان الباذل الاکرم غیاث
ملوک العالم غوث اکابر الدنیا والدین ملجاء الاسلام والمسلمین ناصر الملوک
والسلاطین قهرمان الماء والطین نصیر الشریعة الغرّاء المصطفویّة وحامی
الطریقة البیضاء المرتضویّة فی الافاق مالک ممالک الایران بالارث والاستحقاق
ظلّ الله الممدود فی الارض بالنعم ورحمته النازله علی الامم السلطان
الغازی فی الدین والمجاهد فی سبیل الله بالیقین ابّد الله ظلال دولته
ومعدلته علی کافّة المسلمین والموحّدین الی یوم الدین جهان پناهی است
که قانون مملکت داریش حکم روایان جهان را منتخب قوانین و دانش
پژوهی است که ائین حکمت اندیشی دانشمندان با جلالت و شان
روزگار را نیکو ائین دلنشین حزمش در طریق دلجوئی از دست رفتگان
مزورک سالکی است مجذوب و عزمش در اهتمام دستگیری از پا در
افتادگان عظیم طالبی مشتاق مطلوب محیط جودش جودی است که
زورق امال مستمندان را مهبط است و قهرمان قهرش جلیل شحنه
ایست که بر شب روان کج خیال قاهر و مسلّط قلب وقّادش پر مایه
نقّادی است در شناسائی زر کامل عیاران با کمال خبرت و دانش
وخاطر واقفش ذوفنون عارفی است در معرفت زنده دلان
بغایت بصیرت و بینش و شمّ میمونش غمزدا مهریست که فهرست مقاصد
حاجتمندان را بی حجّت و برهان مزیّن فرموده و نائرهٔ قهر اتش افشانش
جان گدازی زهریست که جام کام خودپسند انرا از خون جگر معلّق نموده
از نهیب تیغ نهنگ صولتش بحریان سربدریای عدم فرو برده اند و
از سطوت رمح اژدها صورتش بریّان راه مطموره فنا سپرده اند انرا
فرقهٔ عبّاسیان گواه و از این متمرّدان و عاصیان اگاه - نعم ما قیل

وتیغش مرغزن دو مرغزن تا مرو قسطنطین زده رمحش بومحن دو بومحن تا بوم کابجر
پیشگاه حضرت پر موهبتش مصاف ارباب کمال است وحریم خلوت
با مکرمتش مطاف اهل حال مربی ارباب صناعت ومشوق اهل فضل
وطاعت دلنشین عبارات کلامش که کلام الملوک ملوک الکلام است
فضلای فصیح البیان پرمایه دقیق را از پی استفادت واستحفاظ
بحضرتش کشاینده وشفابخش اشارات والامقامش ادبای سریع الانتقال
بلیغ طلیق بهر افادت واستیقاظ بخدمتش دوانیده زلهخواران خوان
احسانش از عدد مور افزون ووظایف بندگان دیوان میمونش
از حد تحریر وثبت بیرون تائید دولتش بالهام الهی از باطن حضرت
سلطان اولیا علی مرتضی وحضرت سلطان الجن والانس علی بن موسی
الرضا علیهم الصلوة والسلام در قلوب صافیهٔ زاکیهٔ اولیا ومرتاضین عصر
زمانش ظاهر آمده ودوام جلال وشوکتش بالقاء سروش غیبی لاریب
درمسامع اخیار وعارفین دهر واوانش آیان وباهر گشته وآیات
دوام دولت وعلامات قوام شوکتش کالشمس فی رابعة النهار بودیعت
اولی الابصار اجلی من البیان واوضح واغنی من التبیان است سلطان
سلاطین الممالک وخاقان خواقین الاوائک پادشاه کامل رای جوان
بخت کامران ظل الله الممدود فی بسیط الایران السلطان المؤید والخاقان
المسدد السلطان بن السلطان بن السلطان شمس الفلک السلطنة والخلافة
والکرامة والجلالة بدر السماء الشوکة والعظمة والعدالة (ناصر
الدین) شاه قاجار ایده الله ثم نصره مع انصاره وایده بعونه
مع اعوانه سالی چند است که فرمانفرمائی مملکت فارس را مفوض
ومسلم فرمود بوجود مسعود خدایگان عجم وصدرنشین سریر جم شهریار
بالطبل والعلم که طنطنهٔ کوس احتسابش گوش خودفروشان را بسیماب

انباشته وسلسلهٔ نظم معدلتش زنجیر فروشی بگردن سرکشان گذاشته
پایهٔ مرتبتش بازرگان پرمایه ایست که اطلس فلکی را در زیر پا گسترده
وسایهٔ مرحمتش دلسوز دایه ایست که جنبندگان زمین را در ظل
عاطفت خود پرورده در برِ رای انورش مهر وماه را تابی نبرد
نزد دریای خاطرش جیحون وسیحون را آبی نه دوزبار در جنب کوه وقارش
شهلان را سنگی نه ودمان پیکار با طرز گیرودارش هوشنگ را آهنگی نه
اعنی نواب مستطاب فلک جناب جوزا رکاب خورشید حجاب عطارد
احتساب اشرف امجد ارفع مؤید والا ملکزاده ازاده اعظم افخم
ملک اخلاق ملک اعراق مظهر الطاف سبحانی ومظهر اعطاف ربانی
حاکم وعامر مملکت سلیمانی مالک ممالک لطف وکرم سریر آرای ملک جم
پیکر فر یزدانی چشم وچراغ دودمان سلطانی قوی طالع بلند اختر
منتخب حکمای دانشور ومؤدب ادبای لسان آور شاهزاده ملک آرای
دین پرور نتیجة الخواقین العظام مؤید الدولة العلیة العالیة السلطانیة
ومشید ارکان الدین المتین عند ارباب الایمان والعلم والیقین
(طهماسب میرزا) ادام الله شوکته واجلاله وابد الله دولته
اقباله الی یوم الدین جهانداری که ملک فارس شد از عزمش آبادان
جوان بختی که تخت جم ز شخصش دید زیب وفر وهنر با رای او منضم
خرد در ذات او مدغم سخا با دست او توام ادب در طبع او مضمر
حضرتش همواره عالم عامل را بنقد احسان خریدار است واز جاهل
ذاهل متنفر وبیزار اهل فقر را نزدش قدرها ست وبا فقیرش عنایتها
محفل خاصش هیچگه از اهل حال وارباب فضل وکمال نیست وذات
اقدسش از فنی از فنون وعلمی از علوم خالی نه اشعار
هو البحر علما والغیاث سماحة وزین بالاخلاق والحسن واللطف

يسدّد اصناف اللآلي نطقه … لدى نشر احكام النبي بلا عكف
وغرّته الغرّاء اضوء مشرق … بلوح كبدر التمّ في ظلمة السدف
ولو كان كلّ الناس معيار فضله … لما ارتطموا والامر في غاية الكشف
لانّ تمام النجم عارٍ عن العدّ … لانّ جميع البحر آبٍ عن النزف
بهذا به الذوق السليم سيملك … جميع ممالك العلوم بلا كلف
فمعذرة ان كنت تحسب فضله … فطول صروف الدهر للعدّ لا يكفي

ومع ذلك غالب اوقات واغلب محاوراتش مصروف علوم معارف
و رموز حقایق و به احادیثی که درین مراتب از ائمهٔ هدی علیهم الصلوة
والسلام مرویست زیاده مایل و شایق چون گنجینهٔ خاطر همایونش
مخزن جواهر حقایق و معارف و حکمت است و خود جامع شریعت
و طریقت و حقیقت و حدیث خلقت نور محمدی و خلفاء راشدین
صلی الله علیه و آله نیز این مراتب را داراست چنانکه نکتهٔ از نکات
و اشارهٔ از اشارات ابداع عوالم وجود را فاقد نیست و بیان خلقت
تمامت اشیا را علی التحقیق حاوی و جامع است بلکه نهر حیوانی است
که ماء الحیاتش از ارباب و شهر حضرت محمدی و علوی علیهما الصلوة
والسلام جاریست و بحر حیاتی است که درخشان لآلی ابداب
حقایق و معارف توحید ذات و صفات و افعال و آثار خدای اند
در قعر جیب فقراتش پنهان و متواری است زهی دلنشین
عباراتش که رشک احادیث قدسیه و خهی روح روح افزا
اشاراتش که مفرّح ارواح انسیه است چون از خزینهٔ علوم
لدنیه و ابهامات غیبیه حضرت و من عنده امّ الکتاب
ظاهر آمده مشتمل بر نفایس جواهر معارف و علوم خلقت من المبدء

والمعاد است طالبان مراحل عرفان عوالم وجود را منهاجی است
قویم و سالکان طریقهٔ معارف ذات و صفات حضرت واجب
الوجود قدیم را صراطی است مستقیم و دستور العمل الهی در
شناسائی اصول مذهب و دین است و حبل المتین خدائی
بجهت طیّ مراحل سبیل یقین کثیر الامواج بحریست پر از درر علوم
و معالی که هر موجش نوعی از جنود جهل را مهلک و جان فرسا
و عظیم الروح شهری ممتلی از جنود ربانی که هر شخصش قومی از
طلاب الهی را مرشد و راهنما عقول اهل علم و خبرت از ادراک
عباراتش کما ینبغی قاصر و قلوب صاحبان بصیرت از فهم
اشاراتش کما هی عاجز و خاسر الا من ایده الله بنور التوفیق
و هداه الی عین الکشف و التحقیق لهذا آن بزرگوار بداعی
دوام دولت ابد مدت قاهره علیه اقل السادات خادم اهل
العلم والمعرفة الفقیر الآثم ابن محمد نبی ابو القاسم الحسینی الشریف
در شرحش اشارتی فرمودند و باب این عنایت خطیره را بین
الاماثل والاقران بر چهرهٔ فقیر داعی گشودند و مکنون
ضمیر منیر و منظور نظر مبارک فیض تخمیرش در شرح این حدیث
شریف تمامی آنکه چون بزرگان همه اهل علم را بسبب عدم
اطلاع بر قواعد علم حکمت و مطالب و مصطلحات اهل
معرفت بهرهٔ تمام و استحضاری ما لا کلام بلطایف و اشارات
و بطون این حدیث شریف میسر نیست که کما ینبغی از آن
بهره مند شوند و افاضه و افاده نمایند چه رسد باواسط
العلماء که از فهم مطالب عباراتش عاری اند و این گنج شایگان
حکمت و معرفت پنهان مانده و مانند حاصلی معتدّ به تقاطعه

بندگان خدا چنانکه سابقا نرسانیده نرساند زیرا که شرحی از
متقدمین اهل معرفت بر این حدیث شریف ملحوظ نیفتاده که محفوظ
شده باشند و متاخرین نیز هریک بجهتی از جهات از صدمهٔ این
مقالات شریفه و بطهٔ این مباحثات لطیفه مصون و محفوظ‌اند بناء
علی ذلک خاطر خطیر همایونش تعلق بان گرفت که شرح این حدیث
شریف صحیفه شود بصفحهٔ روزگار بیادگار بماند و هریک از طبقات
اهل علم و کمال را از ان حظی وافر و بهرهٔ متکاثر عاید گردد و
ان دین پناه را بمفاد الدال علی الخیر کفاعله ببرکت نور محمدی ص
و ال اطهارش علیهم السلام دولت ابدی و فیض سرمدی حاصل
اید و این فقیر شارح را که سالهاست جاروب کش استان ولایت
نشان حضرات ائمهٔ هدی علیهم السلام و محب خاندان و از جمله
چاکران ایشان و خادم علوم شریعت و طریقتم درجه افزاید -
زهی حکیم دانشور کامل عیاری که از توجه یک امرش هزاران
فایده عاید است چنین کنند بزرگان چو کرد باید کار امتثالا
لامره الارفع الاشرف الاعلی انگشت قبول بر دیدهٔ هشتم و تعلق
توجه و بضاعت اطاعت کردم و شرحی بر ان نوشتم امید که مقبول
طبع همایونش گردد و نامیدم انرا بطباشیر الحکمة المترشحة من العین
لکافوری النوری المحمدی العلوی علیهما الصلوة والسلام لتسکین هیجان
داء العمی و الجهالة و الغفلة و ملقب ساختم ان را بتحفهٔ مؤیدیه
در شرح حدیث خلقة نور مبارک و طینت حضرت محمدیه صلی الله
علیه و اله و بسبب ان درر معانی و حقایقش برشتهٔ الفاظ
فارسیه کشیده امد که قلاید حور اء عقول و ارواح خاص و
عام الفایده باشد تا از فواید و لطایفش نویسندگان و خوانندگان

محظوظ گردند و فقیر شارح را بدعا یاد نمایند والان شروع
میکنم در مقصود و استعانت میجویم از حضرت ملک معین معبود
بجهت توفیق یافتن در شرح این حدیث شریف طویل الذیل و تحقیق
حل مقاصد جلیله و تنقیح کل مطالب عظیمه ان فانه الموفق و المعین
و استمداد میجویم از نور پاک مقدس حضرت محمدی و علوی و
خلفاء راشدین ایشان علیهم الصلوة والسلام بجهت استقصاء در بطون
اشارات و لطایف و حقایق کلمات معجز بینات ان کما ینبغی بقدر
وسع و طاقت خود تا لمعهٔ از این نور مقدس کریم اشراق نماید در
قلب و عقل فقیر شارح و محفوظ فرماید از خطرات شیطان رجیم
و انشراح صدری در شرح ان از لمعان اشعهٔ این نور عظیم خلد او اجل
حاصل اید بقوله تعالی أَفَمَنْ شَرَحَ اللَّهُ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ فَهُوَ عَلَى نُورٍ
من ربه فنقول اعلم اولا یا ذا اللباب متن هذا الحدیث الشریف
النوری المحمدی و العلوی علی ما نقل فی کتب الشیعة و صحف العلماء
الاسلامیة من الاصول الاربعمائة السالفة للتابعین من الاصحاب
الامامیة رضوان الله علیهم و کتب العلماء المتاخرین کالبحار و العوالم
و غیرهما بطرق و روایة الرواة الثقات الثقات الثقات الاثنی
عشریة روح الله ارواحهم حتی تکون علی بصیرة فهذا الخبر
الشریف مشهور مستفیض - فقال العلامة المجلسی مولانا
محمد باقر ره فی المجلد الاول من المجلد السادس من کتاب بحار الانوار
فی احوال الرسول المختار علیه و اله صلوات الله الملک الجبار قال
الشیخ ابو الحسن البکری استاد الشهید الثانی قدس الله روحهما
فی کتابه المسمی بکتاب مصباح الانوار حدثنا اشیاخنا و اسلافنا
الرواة لهذا الحدیث عن ابی عمر الانصاری عن کعب الاحبار

ووهب بن منبه وابن عبّاس قالوا جميعًا لما اراد الله ان يخلق
محمدًا قال للملائكة انّى اريد ان اخلق خلقًا افضله واشرفه على
الخلايق اجمعين واجعله سيّد الاولين والاخرين واشفعه فيهم
يوم الدين فلولاه ما زخرفت الجنان ولا سعّرت النيران فاعرفوا
محمّدًا واكرموه لكرامتى وعظّموه لعظمتى فقالت الملائكة الهنا وسيّدنا
وما اعتراض العبيد على مولاهم سمعنا واطعنا فعند ذلك امر الله تعالى
جبرئيل وملائكته الصفيح الاعلى وحملة العرش فقبضوا تربة رسول
الله من موضع ضريحه وقضى ان يخلقه من التراب ويعيده فى التراب
ويحشره على التراب فقبضوا من تربة نفسه الطاهرة قبضة طاهرة
لم يمش عليها قدم مشت الى المعاصى فعرج بها الامين جبرئيل -
فغمسها فى عين السلسبيل حتّى نقيت كالدرّة البيضاء فكانت تغمس
كلّ يوم فى نهر من انهار الجنّة وتعرض على الملائكة فتشرق انوارها
فتستقبلها الملائكة بالتحيّة والاكرام وكان يطوف بها جبرئيل فى صفوف
الملائكة فاذا نظروا اليها قالوا الهنا وسيّدنا اذا امرتنا بالسجود
سجدنا فقد اعترفت الملائكة بفضله وشرفه قبل خلق ادم ولمّا
خلق الله ادم سمع فى ظهره نشيشًا كنشيش الطير وتسبيحًا وتقديسًا
فقال ادم يا ربّ وما هذا فقال يا ادم هذا تسبيح محمّد العربى
سيّد الاولين والاخرين فالسعادة لمن تبعه واطاعه والشقا
لمن خالفه فخذ يا ادم بعهدى ولا تودعه الّا الاصلاب الطاهرة
من الرجال والارحام من النساء الطاهرات الطيّبات العفيفات
ثم قال ادم يا ربّ لقد زدتنى بهذا المولود شرفًا ونورًا وبهاء
ووقارًا وكان نور رسول الله فى غرّة ادم كالشمس فى دوران
قبّة الفلك او كالقمر فى الليلة المظلمة وقد انارت منه السموات

والارض والسرادقات والعرش والكرسى وكان ادم اذا اراد
ان يغشى حوّاء امرها ان تتطيب وتتطهر يقول لها الله يرزقك هذ
النور ويخصك به فهو وديعة الله وميثاقه فلا يزال نور رسول الله
صلى الله عليه واله فى غرّة ادم عليه السلام فروى عن امير المومنين
على بن ابيطالب عليه الصلوة والسلام انه قال كان الله ولا شى معه
فاوّل ما خلق الله نور حبيبه محمّد صلعم قبل خلق الماء والعرش والكرسى
والسموات والارض واللوح والقلم والجنّة والنار والملائكه وادم
حوّاء باربعة وعشرين واربعمائة الف عام فلمّا خلق الله تعالى نور نبيّنا
محمّد صلى الله عليه واله بقى الف عام بين يدى الله عزّ وجلّ واقفا
يسبحه ويحمده والحقّ تبارك وتعالى ينظر اليه ويقول يا عبدى انت المراد
والمريد وانت خيرتى من خلقى وعزّتى وجلالى لولاك ما خلقت
الافلاك من احبّك احببته ومن ابغضك ابغضته فتلالاء نوره و
ارتفع شعاعه فخلق الله منه اثنى عشر حجابًا اوّلها حجاب القدرة
ثمّ حجاب العظمة ثمّ حجاب العزّة ثمّ حجاب الهيبة ثمّ حجاب الجبروت
ثمّ حجاب الرحمة ثم حجاب النبوّة ثمّ حجاب الكرامة ثمّ حجاب المنزلة
ثم حجاب الرفعة ثمّ حجاب السعادة ثم حجاب الشفاعة ثمّ انّ الله تعالى
امر نور رسول الله ان يدخل فى حجاب القدرة فدخل فهو يقول
سبحان ربّى الاعلى وبقى على ذلك اثنى عشر الف عام ثمّ امره فى حجاب
العظمة فدخل وهو يقول سبحان عالم السرّ واخفى احد عشر الف
عام ثم دخل فى حجاب العزّة وهو يقول سبحان الملك المنّان عشرة
الف عام ثمّ دخل فى حجاب الهيبة وهو يقول سبحان من هو غنىّ
لا يفتقر تسعة الاف عام ثم دخل فى حجاب الجبروت وهو يقول
سبحان الكريم الاكرم ثمانية الاف عام ثمّ دخل فى حجاب الرحمة

وهو يقول سبحان رب العرش العظيم سبعة الاف عام ثم دخل في
حجاب النبوة وهو يقول سبحان ربك رب العزة عما يصفون ستة
الاف عام ثم دخل في حجاب الكرامة الكبريا وهو يقول سبحان العظيم
الاعظم خمسة الاف عام ثم دخل في حجاب المنزلة وهو يقول سبحان
العليم الكريم اربعة الاف عام ثم دخل في حجاب الزهد وهو يقول
سبحان ذي الملك والملكوت ثلاثة الاف عام ثم دخل في حجاب
السعادة وهو يقول سبحان من يزيل الاشياء ولا يزول الفي عام
ثم دخل في حجاب الشفاعة وهو يقول سبحان الله وبحمده سبحان الله
العظيم الف عام قال الامام علي بن ابي طالب عليه السلام ثم ان الله
تع خلق من نور محمد عشرين بحرا في كل بحر علوم لا يعلمها الا الله
ثم قال للنور محمد انزل في بحر العز فنزل ثم في بحر الصبر ثم في بحر
الخشوع ثم في بحر التواضع ثم في بحر الرضا ثم في بحر الوفا ثم في بحر
العلم ثم في بحر التقى ثم في بحر الخشية ثم في بحر الانابة ثم في بحر العمل
ثم في بحر المزيد ثم في بحر الهدى ثم في بحر الصيانة ثم في بحر الحياء حتى بلغت
في عشرين بحرا فلما خرج من اخر الابحر قال الله تع يا حبيبي ويا
سيد رسلي ويا اول مخلوقاتي ويا اخر رسلي انت الشفيع يوم الحشر
فخر النور ساجدا ثم قام فقطرت منه قطرات كان عددها مائة الف
واربعة وعشرين الف قطرة فخلق الله تع من كل قطرة من نوره نبيا
من الانبيا فلما تكاملت الانوار صارت تطوف حول نور محمد ص
كما تطوف الحجاج حول بيت الله الحرام وهم يسبحون الله ويحمدونه
ويقولون سبحان من هو عالم لا يجهل سبحان من هو حليم لا يعجل سبحان
من هو غني لا يفتقر فناداهم الله تعالى تعرفون من انا فسبق نور
محمد ص قبل الانوار ونادى انت الله الذي لا اله الا انت وحدك

لا شريك لك رب الارباب وملك الملوك فاذا بالنداء من
قبل الحق انت صفيي وانت حبيبي وخير خلقي امتك خير امة اخرجت
للناس ثم خلق من محمد ص جوهرة وقسمها قسمين فنظر الى القسم الاول
بعين الهيبة فصار ماء عذبا ونظر الى القسم الثاني بعين الشفقة
فخلق منها العرش فاستوى على وجه الماء فخلق الكرسي من نور العرش
فخلق من الكرسي اللوح وخلق من نور اللوح القلم وقال له اكتب
توحيدي فبقي القلم الف عام سكران من كلام الله تعالى فلما افاق
قال اكتب قال يا رب وما اكتب قال اكتب لا اله الا الله محمد رسول
الله فلما سمع القلم اسم محمد ص خر ساجدا وقال سبحان الواحد القهار
سبحان العظيم الاعظم ثم رفع راسه من السجود وكتب لا اله الا الله
محمد رسول الله ثم قال يا رب ومن محمد الذي قرنت اسمه باسمك و
ذكره بذكرك قال الله تع له يا قلم ما خلقتك ولا خلقت خلقي الا لاجله
فهو بشير ونذير وسراج منير وشفيع وحبيب فعند ذلك انشق القلم
من حلاوة ذكر محمد ص ثم قال القلم السلام عليك يا رسول الله فقال
الله تع وعليك السلام مني ورحمة الله وبركاته فلاجل هذا صار
السلام سنة والرد فريضة ثم قال الله تع اكتب قضائي وقدري
وما انا خالقه الى يوم القيامة ثم خلق الله ملائكة يصلون على محمد وآل
آل محمد ويستغفرون لامته الى يوم القيمة ثم خلق الله تع من نور محمد
الجنة وزينها باربعة اشياء التعظيم والجلالة والسخاء والامانة
وجعلها لاوليائه واهل طاعته ثم نظر الى باقي الجوهرة بعين الهيبة فذابت
فخلق من دخانها السموات ومن زبدها الارضين فلما خلق الله تعالى
الارض صارت تموج باهلها كالسفينة فخلق الله الجبال فارساها
بها ثم خلق ملكا من اعظم ما يكون في القوة فدخل تحت الارض ثم لم يكن

لقدم الملك قرار فخلق الله صخرة عظيمة وجعلها تحت قدمي الملك ثم
لم يكن للصخرة قرار فخلق لها ثورا عظيما لم يقدر احد ينظر اليه لعظم خلقه
وبريق عيونه حتى لو وضعت البحار كلها في احدى منخريه ما كانت
الا كخردلة ملقاة في ارض فلاة فدخل الثور تحت الصخرة وحملها على ظهره
وقرونه واسم ذلك الثور لهوتا ثم لم يكن لذلك الثور قرار فخلق الله له
حوتا عظيما واسم ذلك الحوت بهموت فدخل الحوت تحت قدمي الثور
فاستقر الثور على ظهر الحوت فالارض كلها على كاهل الملك والملك على
الصخرة والصخرة على الثور والثور على الحوت والحوت على الماء والماء
على الهواء والهواء على الظلمة ثم انقطع علم الخلايق عما تحت الظلمة
ثم خلق الله تع العرش من ضيائين احدهما الفضل والثاني العدل ثم
امر الضيائين فانتفسا بنفسين فخلق منهما اربعة اشياء العقل والحلم والعلم
والسخاء ثم خلق من العقل الخوف وخلق من العلم الرضا ومن الحلم المودة
ومن السخاء المحبة ثم عجن هذه الاشياء في طينة محمد ص ثم خلق من بعدهم
ارواح المؤمنين من امة محمد ص ثم خلق الشمس والقمر والنجوم والليل
والنهار والضياء والظلام وساير الملائكة من نور محمد ص فلما تكاملت
الانوار سكن نور محمد ص تحت العرش ثلاثة وسبعين الف عام ثم انتقل
نوره الى الجنة فبقي سبعين الف عام ثم انتقل الى سدرة المنتهى فبقي
سبعين الف عام ثم انتقل نوره الى السماء السابعة ثم الى السماء السادسة
ثم الى السماء الخامسة ثم الى السماء الرابعة ثم الى السماء الثالثة ثم الى السماء
الثانية ثم الى السماء الدنيا فبقي نوره في السماء الدنيا الى ان اراد الله تع
ان يخلق ادم امر جبرئيل ان ينزل الى الارض ويقبض منها قبضة فنزل
جبرئيل فسبقه اللعين ابليس فقال للارض ان الله تع يريد ان يخلق منك
خلقا ويعذبه بالنار فاذا اتتك ملائكته فقولي اعوذ بالله منكم ان تاخذوا

مني شيئا يكون للنار فيه نصيب فجاءها جبرئيل فقالت اني اعوذ بالذي
ارسلك ان تاخذ مني شيئا فرجع جبرئيل ولم يأخذ منها شيئا فقال يا رب
قد استعاذت بك مني فرحمتها فبعث ميكائيل فعاد كذلك ثم اسرافيل
فرجع كذلك فبعث عزرائيل فقال وانا اعوذ بعزة الله ان اعصى له
امرا فقبض قبضة من اعلاها وادونها وابيضها واسودها واحمرها و
اخشنها والينها فكذلك اختلف اخلاقهم والوانهم فمنهم الابيض والاسود
والاصفر فقال الله تع الم تتعوذ منك الارض بي فقال نعم لكن التفت
لرفيها وطاعتك يا رب اولى من رحمتي لها فقال له الله تعالى لم لا رحمتها كما رحمها
اصحابك قال طاعتك اولى فقال تع اعلم اني اريد ان اخلق منها خلقا
انبياء والصالحين وغير ذلك واجعلك القابض لارواحهم فبكى عزرائيل
فقال له الحق ما يبكيك قال اذا كنت كذلك كرهوني هؤلاء الخلايق فقال
لا تخف اني اخلق لهم عللا فينسبون الموت الى تلك العلل ثم بعد ذلك
امر الله تع جبرئيل ان يأتيه بالقبضة البيضاء التي كانت اصلا فاقبل
جبرئيل ومعه الملائكة الكروبيون والصافون والمسبحون فقبضوها من
موضع ضريحه وهي القبضة المضيئة المختارة من بقاع الارض فاخذها جبرئيل
من ذلك المكان فعجنها بماء التسنيم وماء التعظيم وماء التكريم وماء التكوين
وماء الرحمة وماء الرضا وماء العفو فخلق من الهداية راسه ومن الشفقة
صدره ومن السخاء كفيه ومن الصبر فؤاده ومن العفة فرجه ومن الشرف
قدميه ومن اليقين قلبه ومن الطيب انفاسه ثم خلطها بطينة ادم فلما
خلق الله تع ادم اوحى الى الملائكة اني خالق بشرا من طين فاذا سويته
ونفخت فيه من روحي فقعوا له ساجدين. فحملت الملائكة جسد ادم ع
ووضعوه على باب الجنة وهو جسد لا روح فيه والملائكة ينتظرون متى
يؤمرون بالسجود وكان ذلك يوم الجمعة بعد الظهر ثم ان الله تع امر

الملائكة بالسجود لادم فسجدوا الا ابليس لعنه الله ثم خلق الله بعد ذلك
الروح وقال لها ادخلي في هذا الجسم فرات الروح مدخلا ضيقا فوقفت
فقال لها ادخلي كرها واخرجي كرها قال فدخلت الروح في اليافوخ
الى العينين فجعل ينظر الى نفسه فسمع تسبيح الملائكة فلما وصلت الخياشيم
عطس ادم فانطقه الله تعالى بالحمد فقال الحمد لله وهي اول كلمة قالها ادم
فقال الحق تعالى رحمك الله يا ادم لهذا خلقتك وهذا لك ولولدك ان
قالوا مثل ما قلت فلذلك صار تسمية العاطس سنة ولم يكن على ابليس
اشد من تسمية العاطس ثم ان ادم فتح عينيه فراى مكتوبا على العرش
لا اله الا الله محمد رسول الله فلما وصلت الروح الى ساقه قام قبل
ان تصل الى قدميه فلم يطق فلذلك قال تعالى خلق الانسان من عجل ثم
قال ابو الحسن البكري ره قال الصادق عليه السلام كانت الروح في رأس
ادم مائة عام وفي صدره مائة عام وفي ظهره مائة عام وفي فخذيه مائة
عام وفي ساقيه وقدميه مائة عام فلما استوى ادم قائما امر الله تعالى
الملائكة بالسجود وكان ذلك بعد الظهر يوم الجمعة فلم تزل في سجودها
الى العصر فسمع ادم من ظهره نشيشا كنشيش الطير وتسبيحا وتقديسا
فقال ادم يا رب وما هذا قال يا ادم هذا تسبيح محمد العربي سيد الاولين
والاخرين ثم ان الله تبارك وتعالى خلق من ضلعه الاعوج حواء وقد
انامه الله تعالى فلما انتبه راها عند راسه فقال من انت قالت انا حواء
خلقني الله لك قال ما احسن خلقتك فاوحى الله اليه هذه امتي حواء
وانت عبدي خلقتها لدار اسم جنتي فسبحاني واحمدني يا ادم اخطب
حواء مني وادفع مهرها الي فقال ادم وما مهرها يا رب قال تصلي
على حبيبي محمد عشر مرات فقال ادم جزاك يا رب على ذلك الحمد والشكر
ما بقيت فتزوجها على ذلك وكان القاضي الحق والعاقد جبرئيل والزوج

حواء والشهود الملائكة فواصلها وكانت الملائكة يقفون من وراء ادم
قال ادم لاي شيء يا رب تقف الملائكة من ورائي فقال لينظروا الى نور
ولدك محمد قال رب اجعله امامي حتى تستقبلني الملائكة فجعله في جبهته
فكانت الملائكة تقف قدامه صفوفا ثم سال ادم ربه ان يجعله في مكان
يراه ادم فجعله في اصبع السبابة فكان نور محمد فيها ونور علي عليه السلام
في الاصبع الوسطى وفاطمة عليها السلام في التي تليها والحسن عليه السلام في
الخنصر والحسين عليه السلام في الابهام وكانت انوارهم كغرة الشمس في قبة
الفلك او كالقمر في ليلة البدر وكان ادم اذا اراد ان يغشى حواء يامرها
ان تتطيب وتتطهر ويقول لها يا حواء الله تعالى يرزقك هذا النور ويخصك
به فهو وديعة الله تعالى وميثاقه فلم يزل نور رسول الله في غرة ادم حتى
حملت حواء بشيث وكانت الملائكة ياتون حواء ويهنونها فلما وضعته نظرت
بين عينيه الى نور رسول الله يشتعل اشتعالا ففرحت بذلك وضرب جبرئيل
بينه وبينها حجابا من نور غلظته مقدار خمسمائة عام فلم يزل محجوبا محبوسا
حتى بلغ الشيث مبالغ الرجال والنور مشرق في غرته فلما علم ادم ان
ولده الشيث بلغ مبالغ الرجال قال له يا بني اني مفارقك عن قريب
فادن مني حتى اخذ عليك العهد والميثاق كما اخذه الله تعالى علي من
قبلك ثم رفع ادم راسه نحو السماء وقد علم الله ما اراد فامر الله تعالى
الملائكة ان يمسكوا عن التسبيح ولفت اجنحتها واشرفت سكان الجنان
من غرفاتها وسكن صرير ابوابها وجريان انهارها وتصفيق اوراق
اشجارها وتطاولت لاستماع ما يقول ادم ونودي يا ادم قل ما انت
قائل فقال ادم اللهم رب القدم قبل النفس ومنير القمر والشمس خلقتني
كيف شئت وقد اودعتني هذا النور الذي منه التشريف والكرامة
وقد صار لولدي شيث واني اريد ان اخذ عليه العهد والميثاق

كما اخذته على اللهم وانت الشاهد عليه واذا بالنداء من قبل الله تعالى يا ادم
خذ على ولدك شيث العهد واشهد عليه جبرئيل وميكائيل والملائكة اجمعين
قال فامر الله تعالى جبرئيل ان يهبط الى الارض في سبعين الفا من الملائكة بايديهم
الوية الحمد وبيده حريرة بيضا وقلم مكون من مشية الله رب العالمين
فاقبل جبرئيل على ادم وقال له يا ادم ربك يقرئك السلام ويقول لك اكتب على
ولدك شيث كتابا واشهد عليه جبرئيل وميكائيل والملائكة اجمعين فكتب
الكتاب واشهد عليه وختم عليه جبرئيل بخاتمه ودفعه الى شيث وكسى عليه
السلام قبل انصرافه حلتين حمراوين اضوء من نور الشمس وارق من السماء
لم يقطعها ولم يفصلا بل قال لهما التجليل كوني فكانتا ثم تفرقا وقبل شيث
العهد والزمه نفسه ولم يزل ذلك النور بين عينيه حتى تزوج المحاولة
البيضاء وكانت بطول حواء واقترن اليها الخطبة جبرئيل فلما وطاها
حملت بانوش فلما حملت به سمعت مناديا ينادي هنيئا لك يا بيضاء القلب
استودعك الله نور سيد المرسلين سيد الاولين والاخرين فلما ولدته
اخذ عليه شيث العهد كما اخذ عليه وانتقل الى ولده قينان ومنه
الى اود ومنه الى اخنوخ وهو ادريس ثم اودعه ادريس ولده متوشلخ
واخذ عليه العهد ثم انتقل الى ملك ثم الى نوح ثم من نوح الى سام ومن
سام الى ولده ارفخشد ثم الى ولده عابر ثم الى فالغ ثم الى ارغو ومنه
الى شارغ ومنه الى ناحور ثم انتقل الى تارخ ومنه الى ابراهيم ثم الى
اسماعيل ثم الى قيذار ومنه الى هميسع ثم انتقل الى نبت ثم الى نبحي ومنه
الى اود ومنه الى عدنان ومنه الى معد ومنه الى نزار ومنه الى مضر
ومن مضر الى الياس ومن الياس الى مدركة ومنه الى خزيمة ومنه الى
كنانة ومن كنانة الى قصي ومن قصي الى لوي ومن لوي الى غالب ومنه
الى فهر ومن فهر الى عبد مناف ومن عبد مناف الى هاشم وانما يسمى هاشما

الى مهلائيل ومنه

لانه هشم الثريد لقومه وكان اسمه عمرو العلا وكان نور رسول الله
في وجهه اذا اقبل تضيئ منه الكعبة وتكتسي من نوره نورا شعشعانيا
ويرتفع من وجهه نور الى السماء وخرج من بطن امه عاتكة بنت مرة
بنت فالج بن ذكوان وله ضفيرتان كضفيرتي اسماعيل يتوقد نورهما
الى السماء فعجب اهل مكة من ذلك وسارت اليه قبايل العرب من كل جانب
وماجت منه الكهان ونطقت الاصنام بفضل النبي المختار وكان هاشم
لايمر بحجر ولا مدر الا وينادية ابشر يا هاشم فانه سيظهر من ذريتك
اكرم الخلق على الله تعالى واشرف العالمين محمد خاتم النبيين وكان هاشم
اذا مشى في الظلام انارت منه الحنادس ويرى من حوله كما يرى من
ضوء المصباح فلما حضرت عبد مناف الوفات اخذ العهد على هاشم
ان يودع نور رسول الله في الارحام الزكية من النساء فقبل هاشم العهد
والزمه نفسه وجعلت الملوك تتطاول الى هاشم ليتزوج منهم ويبذلون
اليه الاموال الجزيلة وهو يابى عليهم وكان كل يوم ياتي الكعبة ويطوف
بها سبعا ويتعلق باستارها وكان هاشم اذا قصده قاصد اكرمه وكان
يكسو العريان ويطعم الجايع ويفرج عن المعسر ويوفي عن المديون ومن
اصيب بدم دفعه عنه وكان بابه لا يغلق عن صادر ولا وارد واذا
اولم وليمة واصطنع طعاما لاحد وفضل منه شيئا امر به ان يلقى الى
الوحش والطيور حتى تحدثوا به وبجوده في الافاق وسوده اهل مكة
باجمعهم وشرفوه وعظموه وسلموا اليه مفاتيح الكعبة والسقاية والحجابة
والرفادة ومصادر امور الناس ومواردها وسلموا اليه لواء نزار وقوس
اسمعيل وقميص ابراهيم ونعل شيث وخاتم نوح فلما احتوى على ذلك كله
ظهر فخره ومجده وكان يقوم بالحاج ويرعاهم ويتولى امورهم ويكرمهم ولا
ينصرفون الا شاكرين قال ابو الحسن البكري ره وكان هاشم اذا اهل هلال

ذی الحجة یامر الناس بالاجتماع الی الکعبة فاذا اجتمعوا قام خطیباً ویقول
معاشر الناس انکم جیران الله وجیران بیته وانه سیاتیکم فی هذا الموسم
زوار بیت الله وهم اضیاف الله والاضیاف هم اولی بالکرامة وقد خصکم
الله بهم واکرمکم وانهم سیاتونکم شعثا غبرا من کل فج عمیق ویقصدونکم
من کل مکان سحیق فاقروهم واحموهم واکرموهم یکرمکم الله وکانت
قریش تخرج المال الکثیر من اموالهم وکان هاشم ینصب احواض الادم
ویجعل فیها ماء من ماء الزمزم وعلی باقی الحیاض من سایر الابار بحیث
تشرب الحاج وکان من عادته انه یطعمهم قبل الترویة بیوم وکان یحمل
لهم الطعام الی منی وعرفة وکان یثرد لهم اللحم والسمن والتمر ویسقیهم ا
للبن الی حیث تصدر الناس من منی ثم تنقطع عنهم الضیافة وقال ابو الحسن
البکری ره بلغنا انه کان باهل مکة ضیق وجدب وغلا ولم یکن عندهم
ما یزودون به الحاج فبعث هاشم الی نحو الشام اباعر فباعها واشتری
باثمانها کعکا وزیتا ولم یترک عنده من ذلک قوت یوم واحد بل بذل
کل ذلک للحاج فکفاهم جمیعهم وصدر الناس یشکرونه فی الافاق وفیه یقول
الشاعر - یا ایها الرجل المجد رحیله هلا مررت بدار عبد مناف ثکلتک
امک لو مررت بابهم لعجبت من کرم ومن اوصاف عمرو العلا هشم الثرید لقومه
والقوم فیها مشفقون عجاف یطوا الیه الرحلتین کلیهما عند الشتاء ورحلة
الاصیاف - قال فبلغ خبره الی النجاشی ملک الحبشة والی قیصر ملک الروم
فکاتبوه وراسلوه ان یهدوا له بناتهم رغبة فی النور الذی فی وجهه و
هو نور محمد صلی الله علیه وآله لان رهبانهم وکهانهم اعلموهم بان ذلک النور نور رسول
الله فابی هاشم عن ذلک وتزوج من نساء قومه ورزق منهن اولادا
وکان اولاده الذکور اسد ومضر وعمرو وصیفی واما البنات فخدیجه
ورقیة وخلاده والشفا فهذه جملة الذکور والاناث ونور رسول الله

صلی الله علیه وآله فی غرته لم یزل فعظم ذلک علیه وکبر لدیه فلما کان
فی بعض اللیالی وقد طاف بالبیت سال الله ان یرزقه ولدا یکون فیه
نور رسول الله فاخذه النعاس فمال عن البیت ثم اضطجع فاتاه ات
یقول فی منامه علیک بسلمی بنت عمرو فانها طاهرة مطهرة للاذیال فخذها
وادفع لها المهر الجزیل فلم تجد لها مشبها من النساء فانک ترزق منها ولدا
یکون منه النبی فصاحبها ترشد واسع الی اخذ الکریمة عاجلا قال
فانتبه هاشم فرعا مرعوبا واحضر بنی عمه واخاه المطلب واخبرهم بما راه
فی منامه وبما قال الهاتف فقال له اخوه المطلب یا ابن ام ان المرأة
المعروفة فی قومها کبیرة فی نفسها قد کملت عفة واعتدالا وهی سلمی
بنت عمرو بن لبید بن حداث بن زید بن عام بن غنم ابن مازن ابن النجار
وهم اهل الاضیاف والعفاف وانت اشرف منهم حسبا واکرم منهم
نسبا قد تطاول الیک الملوک والجبابرة وان شئت فنحن لک خطابا
فقال لهم الحاجة لا تقضی الا بصاحبها وقد جمعت فضلات وتجارة واریدا
ان اخرج الی الشام للتجارة ولو سال هذه المرأة فقال له اصحابه نحن نخرج
لفرحک ونسر لسرورک وننظر ما یکون من امرک ثم ان هاشما خرج
للسفر وخرج معه اصحابه باسلحتهم وخرج معه العبید یقودون الخیل
والجمال وعلیها احمال الادیم وعند خروجه نادی فی اهل مکة فخرجت
معه الساوات والاکابر وخرج معه العبید والنسا لتودیع هاشم فامرهم
بالرجوع وسار هو بنو عمه واخوه المطلب الی یثرب کالاسد طالبین النجار
فلما وصلوا المدینة اشرق بنور رسول الله ذلک الوادی من غرة هاشم
حتی دخل جملة البیوت فلما راهم اهل یثرب بادروا الیهم مسرعین وقالوا
من انتم ایها الناس فما راینا احسن منکم جمالا ولا سیما صاحب هذا النور الساطع
والضیاء اللامع قال لهم المطلب نحن اهل بیت الله ومکان حرم الله نحن بنو لوا

بن غالب وهذا اخونا هاشم بن عبد مناف وقد جئناكم خاطبين فيكم
راغبين وقد علمتم ان اخانا هذا خطبته الملوك والاكابر فما رغب الا
فيكم ونحب ان ترشدونا الى سلمى وكان ابوها يسمع الخطاب فقال لهم
مرحبا بكم انتم ارباب الشرف والمفاخر والعز والمآثر والسادة الكرام المطعمين
الطعام ونهاية الجود والاكرام ولكم عندنا ما تطلبون غير ان المرأة التي
خرجتم لاجلها وجئتم لها طالبين وهي ابنتي وقرة عيني وهي مالكة نفسها
ومع ذلك انها خرجت بالامس الى سوق من اسواقنا مع نساء من قومها
يقال لها سوق بني قينقاع فان اقمتم عندنا فانتم في العناية والكلاية وان
اردتم ان تسيروا اليها ففي الرعاية ومن الخاطب لها والراغب فيها قالوا
صاحب هذا النور الساطع والضياء اللامع سراج بيت الله الحرام ومصباح
الظلام الموصوف بالجود والاكرام هاشم بن عبد مناف صاحب رحلة الايلاف
وذروة الاحقاف فقال ابوها بخ بخ لقد علونا وفخرنا بخطبتكم اعلموا ايكم
حضرا انني قد رغبت في هذا الرجل اكثر من رغبته فينا غير اني اخبركم
ان امري دون امرها وها انا اسير معكم اليها فانزلوا يا خير قرار ويا
فخر بني نزار قال فنزل هاشم واخوه واصحابه وحطوا رحالهم ومتاعهم و
سبق ابوها عمرو الى قومه ونحر لهم النحاير وعقر لهم العقاير واصلح لهم ا
لطعام وخرجت لهم العبيد بالجفان فاكلت القوم منه حسب الحاجة ولم يبق
من اهل يثرب احد الا خرج ينظر الى هاشم ونور وجهه وخرج الاوس
والخزرج والناس متعجبين من ذلك النور وخرج اليهود فلما نظروا
اليه عرفوه بالصفة التي وجدوها في التورية والعلامات فعظم ذلك عليهم
وبكوا بكاء شديدا فقال بعض اليهود لحبر من احبارهم ما بكاكم قال من هذا
الرجل الذي يظهر منه سفك دمائكم وقد جاءكم السفاك الفتاك الذي
تقاتل معه الاملاك المعروف في كتبكم بالماحي وهذه انواره قد ابتدت

قال فبكا اليهود من قوله وقالوا له يا ابانا فهل هذا الذي ذكرت تصل الى
قتله ونكفى شره فقال لهم هيهات حيل بينكم وبين ما تشتهون وعجزتم عما
تاملون ان هذا هو المولود الذي ذكرت لكم تقاتل معه الاملاك من الهول
ويخاطب من السماء ويقول قال جبرئيل عن رب السماء فقالوا هذا تكون
له هذه المنزلة قال اعز من الولد عند الوالد فانه اكرم اهل الارض على الله
تعالى واكرم اهل السموات فقالوا ايها السيد الكريم نحن نسعى في اطفاء
هذا المصباح قبل ان يتمكن ويحدث علينا منه كل مكروه واضمر القوم لهاشم
العداوة وكان بدو عداوة اليهود من ذلك اليوم لرسول الله فلما اصبح
هاشم امر اصحابه ان يلبسوا افخر ثيابهم وان يظهروا زينتهم فلبسوا ما كان
عندهم من الثياب وما قد عد للزينة والجمال واظهروا التيجان والجواشن
والدروع والبيض فاقبلوا يريدون سوق بني قينقاع وقد شدوا لواء
نزار على قناة واحاطوا بهاشم عن يمينه وشماله ومشى قدامه العبيد و
ابو سلمى معهم واكابر قومه ومعهم جماعة من اليهود فلما اشرفوا على السوق وكان
تجتمع اليه الناس من اقاصي البلاد واقطارها وقفارها واهل الحضر و
سكانها فنظر القوم الى هاشم واصحابه وتركوا معاشهم واقبلوا ينظرون
الى هاشم ويتعجبون من حسنه وجماله وكان هاشم بين اصحابه كالبدر
المنير بين الكواكب وعليه السكينة والوقار فاذهل بجماله اهل السوق و
جعلوا ينظرون الى النور الذي بين عينيه وكانت سلمى بنت عمرو واقفة
مع الناس تنظر الى هاشم وحسنه وجماله وما عليه من الهيبة والوقار اذا
قبل عليها ابوها وقال لها يا سلمى ابشرك بما يسرك ولا يضرك وكانت معجبة
بنفسها من حسنها وجمالها فلما نظرت الى هاشم وجماله نسيت حسنها
وجمالها وقالت يا ابت بما تبشرني قال ان هذا الرجل اليك خاطب وفيك
راغب وهو يا سلمى من اهل العفاف والكفاف والجود والاضياف هاشم

ابن عبد مناف والله لم يخرج من الحرم لغير ذلك فلما سمعت سلمى كلام ابيها
اعرضت عنه بوجهها وادركها الحياء منه فانسكت عن الكلام ثم قالت
يا ابت ان النساء يفتخرون على الرجال بالحسن والجمال والقد والكمال واذا كان
زوج المرأة سيدا من سادات العرب وكان مليح المنظر والمخبر فما اقول لك وقد
عرفت ما جرى بيني وبين احيحة بن الجلاح الاوسي وحيلتي عليه حتى خلعت
نفسي منه لما علمت انه لم يكن من الكرام وان هذا الرجل يدل عظمته ونور وجهه
على مروته واحسانه يدل على فخره فان يكن القوم كما ذكرت قد خطبونا ورغبوا فينا
فاني فيهم راغبة ولكن لا بد ان اطلب منهم المهر حتى لا اصغر نفسي حالي وسيكون لنا
ولهم خطاب وجواب وكان القول منها الحال ابيها لانها لم تصدق بذلك حتى
نزل هاشم قريبا من السوق واعتزل ناحية عنه فاقبل اهل السوق اليه حين
ينظرون الى نوره حتى ضاع كثير من متاعهم ومعاشهم من نظرهم اليه وقد نصبت
له خيمة من الحرير الاحمر ووضعت له سرادقات فلما دخل هاشم واصحابه الخيمة
تفرق اهل السوق عنهم وجعل تسئل بعضهم بعضا عن امر هاشم وقومه وما
اقدمهم عليه من مكة فقيل انه جاء طالبا لسلمى فحسدوها عليه وكانت اجمل اهل
زمانها واكملهم حسنا وجمالا وكانت جارية تامة معتدلة لها منظر ومخبر كاملة
الاوصاف معتدلة الاطراف سريعة الجواب حسنة الاداب عاقلة ظريفة
عفيفة لبيبة طاهرة من الادناس فحسدوها كلهم على هاشم حتى حسدها
ابليس لعنة الله عليه وكان قد تصور لها في صورة شيخ كبير وقال يا سلمى انا
من اصحاب هاشم قد جئتك ناصحا لك اعلمي ان صاحب هذا من الحسن والجمال
ما رأيت الا انه رجل ملول للنساء لا تقيم المرأة عنده اكثر من شهرين اذا اراد الا
فعشرة ايام لا غير وقد تزوج نساء كثيرة ومع ذلك انه جبان في الحروب فقالت
سلمى اليك عني فوالله لو ملا لي حصنا من المال ما قبلته ولو ملا لي حصون
خيبر ذهبا وفضة ما رغبت فيه لهذا الخصال التي ذكرت ولقد كنت احببته

ورغبت فيه وقد قلت فيه رغبتي لهذا الخصال اذهب عني فانصرف
عنها وتركها في همها وغمها ثم ان ابليس لعنه الله تصور لها بصورة
اخرى وزعم انه من اصحاب هاشم وذكر لها مثل الاول فقالت لعله
الذي قد ارسلتك اليه انه لا يرسل الي رسولا بعد ذلك فسكت ابليس لعنه الله
فقالت ان ارسل رسولا بعدك امرت بضرب عنقه فخرج ابليس فرحا
مسرورا وقد القى في قلبها البغضة لهاشم وظن ان هاشما يرجع خائبا
فعند ذلك دخل عليها ابوها فوجدها في سكرتها وحيرتها فقال يا
سلمى ما الذي حل بك هذا اليوم وهذا يوم سرورك فقالت يا ابت
لا تزيدني كلاما فقد فضحتني واشهرت امري اردت ان تزوجني برجل
ملول للنساء كثير الطلاق جبان في الحروب فضحك ابوها فقال يا سلمى والله
ما لهذا الرجل شيء من هذا الخصال الثلاث وانه الى الكرم الغاية والى
جوده النهاية وانما سمي هاشما لانه اول من هشم الثريد لقومه واما
قولك كثير الطلاق فانه ما طلق امرأة قط واما قولك جبان فهو واحد
اهل زمانه في الشجاعة وانه لمعروف في الناس بالجواب والخطاب والصواب
فقالت يا ابت والله ما جاءني عنه الا واحد اكن بينه وقلت انه عدو فقد
جاءني ثلاثة نفر كل واحد منهم يقول مثل مقالة الاخر فقال ابوها ما
راينا منه رسولا ولا جاءنا منه خبر وكان الشيطان يظهر لهم في ذلك الزمان
ويأمرهم وينهاهم وقد صح عندها ما قاله الشيطان الرجيم وهي تظن انه
من بني ادم وهاشم لا يعلم شيئا من ذلك وكان قد عول على جمع من قومه
في خطبتها ثم ان سلمى خرجت في بعض حوائجها وهي تحب ان تنظر الى هاشم فجمع الله
بينهما في الطريق فوقع في قلبها امر عظيم من محبته وكان في ذلك الزمان لا يستحيي النساء
من الرجال ولا يضرب بينهن حجاب الى ان بعث محمد صلى الله عليه واله ونزل
من اليهود من جهة خيمة هاشم ولما اجتمعت سلمى لهاشم عرفته بالنور الذي في

وجهه وعرفها ايضا هو فقالت له يا هاشم قد اجبتك واردتك فاذا
كان غدا فاخطبني من ابي ولا يعز عليك ما يطلب الي منك فان لم تصلح
يدك ساعدتك عليه فلما اصبح تاهب هاشم للقاء القوم فتزينوا بزينتهم وافا اهل
سلمى قد قدموا فقام من مكان في الخيمة اجلالا لهم وجلس هاشم واخوه
وبنو عمه في صدر الخيمة فتطاولت القوم الى هاشم فابتداهم المطلب بالكلام
فقال يا اهل الشرف والاكرام والفضل والانعام نحن وفد بيت الله الحرام والمشاعر
العظام والينا سعت الاقدام وانتم تعلمون شرفنا وسوددنا بما قد خصنا الله
به من النور الساطع والضياء اللامع ونحن بنو لوي ابن غالب قد انتقل
هذا النور الى عبد مناف ثم الى اخينا هاشم وهو معنا من ادم الى ان صار الى
هاشم وقد ساقه الله اليكم واقدمه عليكم فنحن لكريمتكم خاطبون وفيكم راغبون
ثم امسك عن الكلام فقال عمرو ابو سلمى لكم التحية والاكرام والاجابة والاعظام
وقد قبلنا خطبتكم واجبنا دعوتكم وانتم تعرفون حالتنا ولا يخفى عليكم احوالنا
ولا بد من تقديم المهر كما كان سلفنا واباءنا واباءكم ولولا ذلك ما واجهناكم
بشيء من ذلك ولا قابلناكم به ابدا فعند ذلك قال المطلب لكم عندي مائة ناقة
سود الحدق حمر الوبر لم يملها حمل فبكى ابليس لعنه الله وكان ممن حضر
وجلس عند ابي سلمى واشار اليه ان اطلب الزيادة فقال ابو سلمى معاشر السادات
ما هذا قدر ابنتنا عندكم فقال المطلب لكم الف مثقال من الذهب الاحمر فغمز
ابليس لعنه الله ابا سلمى واشار اليه ان اطلب الزيادة فقال يا فتى قصرت في خطبتنا
فيما قلت واقللت فيما بذلت فقال ولكم عندنا حمل عنبر وعشرة اثواب من ثياب
مصر وعشرة من اراضي العراق فقد اضعفنا لكم فغمز ابليس لعنه الله ابا سلمى واشار
اليه ان اطلب الزيادة فقال يا فتى قد قاربت واجملت قال له المطلب لكم خمس وصائف
برسم الخدمة فهل تريدون اكثر من ذلك فاشار ابليس لعنه الله ان اطلب الزيادة
فقال ابو سلمى يا فتى ان الذي بذلتموه لنا اليكم راجع فقال المطلب لكم عشرة اواق

من المسك الاذفر وخمسة اقداح من الكافور فهل رضيتم ام لا فهم
ابليس ان يغمز فصاح به ابو سلمى وقال له يا شيخ السوء اخرج لقد جئت
شيئا نكرا فوالله لقد اخجلتني فقال له المطلب اخرج يا شيخ السوء فقام الشيطان
وخرج وخرج اليهودي معه فقال ابليس يا عمرو ان الذي شرطته في مهر ابنتك قليل
وانما اردت ان اطلب من القوم ما تفتخر به ابنتك على ساير نسائها واهل زمانها
ولقد هممت ان اشترط عليه ان يبني لها قصرا طوله عشرة فراسخ وعرضه مثل ذلك
ويكون شاهقا في الهواء باسقا في السماء وفي اعلاه مجلس ينظر الى ايوان كسرى
وينظر الى المراكب منحدرات في البحر ثم يجلب اليه نهرا من الدجلة والفرات عرض
ماه ذراع تجري فيه المراكب ثم يغرس حول النهر نخلات معتدلات لا ينقطع
ثمرها صيفا ولا شتاء قال المطلب يا ويلك ومن يقدر على ذلك يا شيخ السوء
فقد اسرفت في ما قلت من يصل الى ما نطقت به فصاح به ابو سلمى والمطلب فاخذته
الصيحة من كل مكان وكان مراد ابليس لعنه الله تفرق المجلس ثم قال ارمون بن
قيطون يا قوم ان هذا الشيخ احكم الحكماء وهو معروف في البلاد بالحكمة وفي الشام والعراق
وبعد ذلك انا ما نزوج ابنتنا برجل غريب من غير بلادنا فقامت اليهود وهم اربعمائة
يهودي واهل الحرم اربعون سيدا وجردوا سيوفهم وقال هاشم لاصحابه دونكم
القوم فهذا تاويل رؤياي فقامت الصيحة فيهم فوثب المطلب على ارمون ابن
قيطون ووثب هاشم على ابليس لعنه الله فانحاز يريد الهرب فادركه هاشم وقبضه ورفعه
وعلى جلد به الارض فصرخ صرخة عظيمة لما غشيه نور رسول الله وصار نجا
فالتفت هاشم الى اخيه المطلب فوجده قد قتل ارمون بن قيطون وقسمه نصفين وقتل
هاشم واصحابه جمعا كثيرا من اليهود ووقعت الرجفة في المدينة وخرج الرجال والنساء
وانهزم اليهود على وجوههم ورجع ابو سلمى وقال لقومه مزجتم الفرح بالترح وما كان
سبب الفتنة الا من ابليس لعنه الله فوضع السيف عن اليهود بعد ان قتل منهم اثنين و
سبعين رجلا وكانت عداوة اليهود لرسول الله من ذلك اليوم ثم ان هاشما

قال لاصحابه هذا تأويل رؤياي فتفقد اليهود الحبر فلم يجدوه فقال هاشم
يا معاشر اليهود انما اغواكم الشيطان الرجيم فانظروا الى صاحبكم فان وجدتموه
فاعلموا انه كان حكيم من حكمائكم وان لم تجدوه فقد حيل بينكم وبينه واظنكم
انه من احباركم وما هو الا الشيطان اغواكم ثم ان ابا سلمى عمد الى اصلاح
شأنه ورجع القوم الى اماكنهم وامتلؤا غيظا على اليهود فامر هاشم الى غزلده و
الولايم وامر العبيد ان يحملوا الجفان المترعة باللبن ولحوم الضان والابل ثم
ان عمرو امضى الى بنته وقال لها ان الرجل الذي يقول لك ان هاشما الجبان
قد نطق بالمحال لولا امسكته واحلف عليه ما تركت من القوم واحدا فقالت يا
ابت امض معهم على كل حال ولا ملامة للائم قال فلما اكلوا وغسلوا ايديهم قال
لهم ابو سلمى يا معاشر السادات اصرفوا عن قلوبكم الغيظ وكل هم فنحن لكم وانشا
هدية فقال له المطلب لك ما ذكرناه وزيادة ثم قال يا اخي هاشم ارضيت بما
تكلمت به عنك قال نعم فعند ذلك تصافحوا ومضى ابو سلمى من كمه دنانير و
دراهم فنثر الدنانير على هاشم واخيه المطلب ونثر الدراهم على اصحابه ونثر
عليهم زبر المسك الاذفر والكافور والعنبر حتى غمر اطمارهم ثم قال يا هاشم تحب
الدخول على زوجتك هذه الليلة او تصبر لها حتى تصلح لها شأنها قال بل
اصبر حتى تصلح شأنها فعند ذلك امر بتقديم مطاياهم فركبوا وخرجوا ثم ان هاشما
دفع لاخيه المطلب ما حضره من المال وامره ان يدفع الى سلمى فلما جاءها المطلب فرحت
به وبذلك المال وقالت يا سيد الحرم وخير من مشى على القدم سلم على
اخيك وقل له ما اكرمه الاخيك فاحفظ منا ما حفظنا منك ثم قالت قل له ما
اقول لك قال قولي ما بدا لك قالت قل لاخيك اني امرأة كان لي ابن اسمه احيحة
بن الجلاج الاوسي وكان كثير المال فلما تزوجته اشترطت عليه انه من اساء
الى فارقته وكان من قصتي اني رزقت منه ولدا فاردت فراقه فاخذت
خيطا وربطته في رجل الطفل يبكي تلك الليلة حتى مضى من الليل ثلثه

او نصفه وقطعت الخيط من رجل الطفل فنام الطفل وابوه فخرجت الى اهلي
فانتبه الرجل فلم يجدني فعلم انها حيلة مني عليه وانا قد حدثتك بهذا الحديث
لتخبر به اخاك لكي لا تخفى عليه شيء من امري ولا تشتغل عني بباقي نسائه فقال
المطلب عند ذلك اعلمي ان اخي قد تطاولت اليه الملوك في خطبته ورغبوا في تزويجه
فابى حتى اتاه آت في منامه فاخبره بخبرك فرغب فيك واراد ان يستودع هذا
النور الذي استودعه الله اياه بعد الانبياء فاسال الله ان يتم لكم السرور وان
يقيكم كل محذور ثم انه خرج وهي تشيعه ومعها نساء من قومها فمضى الى اخيه
واخبره بما قالت سلمى فضحك لذلك وقال له بلغت الرسالة قال ثم اقام هاشم اياما
ودخل على زوجته سلمى في مدينة يثرب وحضر عرسها الحاضر والبادي من جميع
الآفاق فلما دخل بها رأى ما يسره من الحسن والجمال والهيبة والكمال ثم ان سلمى دفعت
اليه جميع المال الذي دفعه اليها وزادته اضعافا فلما واقعها حملت منه في ليلتها
بعبد المطلب جد رسول الله وهذا حديث تزويج سلمى بهاشم واهل يثرب يعملون
الولائم ويطعمون الناس اكراما لهاشم واصحابه وقد زاد سلمى حسنا وجمالا وصار
اهل يثرب يهنونها بما خصها الله تع به وقال ابو الحسن البكري حدثنا اشياخنا
واسلافنا الرواة لهذا الحديث انه لما تزوج هاشم بن عبد مناف بسلمى بنت عمرو النجارية
ودخل بها حملت بعبد المطلب جد رسول الله وانتقل النور الذي كان في وجهه
الى سلمى زادها حسنا وجمالا وبهجة وكمالا حتى شاع حسنها في الآفاق وكان
ينادي بها الشجر والحجر والمدر بالتحية والاكرام وتسمع قائلا يقول عن يمينها
السلام عليك يا خير البشر ولم تزل تحدث بما ترى حتى عند ها هاشم فكانت
تكتم امرها عن قومها حتى اذا كانت ذات ليلة سمعت قائلا يقول لك البشرى اذا
رزقت اكرم من مشى وخير الناس من حضر وبادي قال لما سمعت ذلك لم تطلع
هاشما بل اخفتها بعد ذلك قال ثم ان هاشما اقام في المدينة اياما حتى استبان
حمل سلمى فقال لها يا سلمى اني اودعتك الوديعة التي اودعها الله تع

ادم واودعها ادم ولده شيثا ولم يزالوا يتوارثونها من واحد الى واحد الى
ان وصلت الينا وشرفنا الله بهذا النور وقد اودعته اياك وها انا اخذ
عليك العهد والميثاق بان تقبله وتحفظه وان اتيت به وانا غايب عنك
فليكن عندك بمنزلة الحدقة من العين والروح بين الجنبين وان قدرت
على ان لا تراه العيون فافعل فان له حساد او اضدادا واشد الناس عليه
اليهود وقد رايت ما جرى بيننا وبينهم يوم خطبتك وان لم ارجع من سفري
هذا او سمعت اني قد هلكت فليكن عندك محفوظا مكرما الى ان يترعرع
واحمله الى الحرم الى عمه ثم في دار عزه ونصرته ثم قال لها اسمعي واحفظي
ما قلت لك قالت نعم قد سمعت واطعت ولقد اوجعتني بكلامك فانا
اسئل الله العظيم ان يردك سالما ثم خرج هاشم واخوه المطلب واصحابه
واقبل عليهم وقال يا بني ابي وعشيرتي من بني لوا ان الموت سبيل لا بد منه
وانا غايب عنكم ولا ادري اني ارجع اليكم ام لا وانا اوصيكم اياكم والتفرق
والشتات تذهب حميتكم وتقل قيمتكم ويهون قدركم عند الملوك ويطمع
فيكم الطامع فهل انت يا اخي لما اقول لك سامع واني مخلف فيكم ومقدم
عليكم اخي المطلب دون اخوتي لانه من ابي وامي واعز الخلق عندي ان
سمعتم وصيتي وقدمتموه وسلمتم اليه مفاتيح الكعبة وسقاية الحاج ولواء نزار
وكلما كان من مكارم الانبياء سعدتم واني اوصيكم بولدي الذي شملت عليه
سلمى فانه سيكون له شان عظيم ولا تخالفوا قولي قالوا سمعنا واطعنا غير
انك كسرت قلوبنا بوصيتك وازعجت افئدتنا بقولك قال ثم ان هاشم
سافر الى غزة الشام فحضر موسمها وباع امتعته وشرى ما كان يصلح له واشترى
لسلمى طرفا وتحفا ثم انه تجهز للسفر فلما كان الليلة التي عزم فيها على الرحيل
طرقته حوادث الزمان واتته العلة فاصبح مثقلا وارتحل رفقائه وبقي هاشم
وعبيده واصحابه فقال لهم الحقوا باصحابكم فاني هالك لا محالة وارجعوا الى

مكة وان مررتم على يثرب فاقروا زوجتي سلمى عني السلام واخبروها بخبري
وعزروها في شخصي واوصوها بولدي فهو اكبر همي ولولاه ما فلت امري
فبكا القوم بكاء شديدا فقالوا له كيف تجد نفسك فقال لا مقام لي معكم
اكثر من يومي هذا وغداتي تسلموا في التراب فبكا القوم بكاء شديدا وعلموا
انه مفارق الدنيا ولم يزالوا يشاهدونه حتى طلع الفجر الاول واشتد به الالم
فقال لهم اقعدوني وسندوني واتوني بدوات وقرطاس فاتوه بما
طلب وجعل يكتب واصابعه ترتعد فقال باسمك اللهم هذا كتاب كتبته عبد
ذليل جاءه امر مولاه بالرحيل اما بعد فاني كتبت اليكم هذا الكتاب وروحي
بالموت تجاذب لانه لا لاحد من الموت مهرب واني قد نفذت اليكم اموالي
فاقسموها بينكم بالسوية ولا تنسوا العبيدة عنكم التي اخذت نوركم وحوت
عزكم سلمى واوصيكم بولدي الذي منها وقولوا الخلادة وصفية ورقية يبكين
علي ويندبن ندب الثاكلات ثم بلغوا سلمى عني السلام وقولوا لها اه ثم
اه اني لم اشبع من قربها والنظر اليها والى ولدها والسلام عليكم ورحمة الله
الى يوم النشور ثم طوى الكتاب وختمه ودفعه الى اصحابه وقال اضجعوني فاضجعوه
فشخص ببصره نحو السماء ثم قال رفقا رفقا ايها الرسول بحق ما حملت من نور
المصطفى وكانه كان مصباحا وانطوى ثم لما مات جهزوه ودفنوه وقبره
معروف هناك ثم عزم عبيده وغلمانه على الرحيل باموالهم وفيه يقول الشاعر

اليوم هاشم قد مضى لسبيله	يا عين جودي منك بالعبرات
وابكي على البدر المنير بحرقة	وابكي على الضرغام طول حياتي
اه ابو كعب مضى لسبيله	يا عين فابكي الجود بالعبرات
صعب العريكة لا بلؤم ولا	فشل غداة الروع والكربات
يا عين ابكي غيث جود هاطل	اعني بن عبد مناف ذي الخيرات
وابكي لاكرم من مشى فوق الثرى	فلاجله قد اوقدت زفراتي

قال فصار القوم حتى اشرفوا على يثرب فبكوا بكاء شديدا ونادوا واهاشماه
واغراه فخرج الناس وخرجت سلمى وابوها وعشيرتها فنظروا واذا بخيل هاشم
قد جزوا نواصيها وشعورها وعبيد هاشم يبكون فلما سمعت سلمى بموت
فرقت اثوابها ولطمت خدها وقالت واهاشماه مات والله الفقدك
الكرم والفخر من بعدك يا هاشماه يا نور عيني من لولدك الذي لم تر عيناك
قال فضج الناس بالبكاء والنحيب ثم ان سلمى اخذت سيفا من سيوف هاشم
وعطفت به على ركابه وعقرتها عن اخرها وحسبت ثمنها على نفسها وقالت
لوصي شيبة اقرا المطلب عني السلام وقل اني على عهد اخيه وان الرجال بعده
علي حرام ثم ان العبيد والغلمان ساروا الى مكة وقد سبقهم الناعي الى اولاده
وعياله فاكثر اهل المكة البكاء والنحيب وخرج الرجال وخرجت نساء قريش
معسرات الشعور مشققات الجيوب وخرجت نساء سادات بني عبد مناف و
تقدمت خلادة تلومهم حيث انهم لم يحملوه الى الحرم وانشات تقول

الا ايها الناعون افضل من مشى ... الفاضل بن الفاضل ابن الفاضل
اسد الثرى ما زال يحمي اهله ... من ظالم او معتد بالباطل
ماضي العزيمة اروع ذي همة ... عليا وجود كالسحاب الهاطل
زين العشيرة كلها وعمادها ... عند الهزاهز طاعن بالذابل
ان السميدع قد مضى في بلدة ... بالشام بين صحاصح وجنادل

قال فلما فرغت من شعرها اتت اليهم ابنته الشعثاء فحثت التراب على
وجوههم وقالت بئس العشيرة انتم ضيعوا سيدهم واسلموا عمادهم اما
كان هاشم مشفقا عليكم اذا نزل به الموت ان تحملوه الى بلده وعشيرته
حتى نشاهده وانشات بعد ذلك تقول

يا عين جودي وسحي معك الهطلا ... على كريم ثوى في الشام ثم خلا
زين الورى ذاك الذي سن القرى ... كرما ولم يرى في يديه من نشا بخلا

قال فلما فرغت من شعرها اقبلت ابنته صفية عليها هاشم تقول

الا ايها الركب الذين تركتموا ... كريمكم بالشام رهن مقام
الم تعرفوا ما قدره وفخاره ... الا انكم اولى الورى بملام
ايا عبرتي اسحي عليه فقد مضى ... اخو الجود والاضياف ثم بخام

قال وكان اخر من رثاه من بنات ورقية فانها جعلت تندب وتقول

يا عين جودي بالبكاء والعويل ... لاخ نجح الفضل وسخا الفضيل
لطيب الاصل في الفضيلة مض ... سمهري في النايبات اصيل

قال فبكا القوم عند ذلك وفكوا كتابه وقراوه فجددوا اخزانهم ثم قدموا
اخاه المطلب وسودوه عليهم فقال ان اخي عبد شمس اكبر مني و
احق بهذا الامر فقال عبد شمس وايم الله انك خليفة اخي هاشم
قال فرضوا اهل مكة بذلك وسلموا اليه لواء نزار ومفاتيح الكعبة و
السقاية والرفادة ودار الندوة وقوس اسمعيل ونعل شيث وقميص
ابراهيم وخاتم نوح وما كان في ايديهم من مكارم الانبياء واقام
المطلب اياما فلما اشتد بسلمى الحمل وجاءها المخاض وهي لا تجد لما
اذ سمعت هاتفا يقول —— يا انفس النساء من بني نجار
بالله اسد لي عليه بالاستار ... واحجبيه من اعين النظار
كي تسعدي في جملة الاقطار قال فلما سمعت شعر الهاتف اغلقت
بابها واسدلت سترها وكتمت امرها فبينما هي تعالج نفسها اذ نظرت
الى حجاب من نور قد ضرب عليها من البيت الى عنان السماء وحبس
الله عنها الشيطان الرجيم فولدت شيبة الحمد وقامت وتولت امرها
ولما وضعته سطع منه نور شعشاني وكان ذلك النور نور
رسول الله صلى الله عليه واله فضحك وتبسم فتعجبت امه من ذلك
ثم نظرت اليه فاذا هي شعرة بيضاء تلوح في راسه فقالت نعم انت
شيبة كما سميت ثم ان سلمى درجته في ثوب من صوف وقمطته وهيا

ولم تعلم به احدا من قومها حتى مضت له ايام وصارت تلاعبه وتشهق
اليها فلما كمل له شهر على الناس فاقبلت القوابل اليها فوجدوها تلاعبه
فلما صار شهران مشا ولم يكن على اليهود اشد منه واكثر ضررا وكانوا
اذا نظروا اليه امتلوا غيظا وخنقا وكذا لما تعلمون بما سيظهر منه من تدميرهم
وخراب اوطانهم وديارهم وقطع اثارهم وكانت امه اذا ركبت ركب معها
ابطال الاوس والخزرج وكانت مطاعة فيهم وكان اذا خرج يلعب تقيف الناس
من حوله يفرحون به دون اولادهم وكانت امه لا باس عليه احدا فلما
تم له سبع سنين اشتد جلده وقوى باسه وتبين للناس فضله وكان يحمل
الشئ الثقيل والصبى ويصرخه فلم يشكوه الى امه وكان يهشم عظامهم قال
ابو الحسن البكرى بلغنا ان رجلا من بنى الحارث دخل يثرب فى حاجة
له فاذا هو بابن هاشم يلعب مع الصبيان قد غرهم سوره فوقف الرجل ينظر
الى الصبى وهو يقول ما اسعد من انت فى ديارهم ساكن وكان يلعب و
هو يقول انا ابن زمزم والصفا انا ابن هاشم وكفى قال فناداه الرجل
يا فتى فاجاب وقال ما تريد يا عم قال ما اسمك قال شيبة بن هاشم بن عبد
مناف مات ابى وجفونى عمومتى وبقيت مع امى واخوالى فمن ابن انت يا عم قال
من مكة قال وهل انت متحمل منى رسالة وتقلد لى امانة قال الحارث وحق ابى و
ابيك انى فاعل ما تامرنى به قال يا عم اذا رجعت الى بلدك سالما ورايت بنى عبد مناف
فاقرئهم منى السلام وقل لهم ان معى رسالة غلام يتيم مات ابوه وجفوه عمومته يا بنى
عبد مناف ما اسرع ما نسيتم وصية هاشم وضيعتم نسله واذا هبت الريح تحمل واحكم
الى مكة الرجل واستوى على مطيته وارسل زمامها حتى قدم مكة فلم يكن له همة الا رسالة
الغلام ثم اتى مجلس بنى مناف فوجدهم جلوسا فانعم صباحا وقال يا اهل الفضل والاشراف
يا بنى عبد مناف اريكم قد غفلتم عن ترككم وتركتم مصابكم يستنصى به غيركم قالوا وما ذلك
فاخبرهم بوصية ابن اخيهم فقالوا وايم الله ما ظننا انه صار الى هذا الامر فقال

لهم الحارث وانه لتعجز الفصحاء عن فصاحته ويعجز اللبيب عن خطابه وانه يفصح اللسان
جرى الجنان يتحير فى كلامه اللبيب فايق على العلماء عاقل اديب الى عقله الكفاية و

الى جاله النهاية فقال عمه المطلب بن عبد مناف

امتمت بالسلف الماضين من مضر
وهاشم الفاضل المشهور فى الامم

لامضين اليه الان مجتهدا
واقطعن اليه البيد فى الظلم

السيد الماجد المشهور من مضر
نور الانام واهل البيت والحرم

قال وكان المطلب اشد اهل زمانه باسا فى الشجاعة فقال له اخوته نخشى عليك ان علمت امه لم تدعه يخرج معك الينا الا اذا شرطت على اخيك ذلك فقال يا قوم ان لى فى ذلك امرا ادبره ثم انه تهيا للخروج وافرغ على نفسه لامة حربه وركب مطيته وخرج وقد اخفى نفسه خوفا ان يشعر به احد فيخبر سلمى ثم اقبل يجد السير حتى اشرف على مدينة يثرب وقد ضيق لثامه ودخل المدينة فوجد شيبة يلعب مع الصبيان فعرفه بالنور الذى اودعه الله فيه وهو قد رفع صخرة عظيمة وقال انا ابن هاشم المعروف بالعظايم فلما سمع كلامه عمه اناخ مطيته وناداه ادن منى يا بن اخى فاسرع اليه شيبة فقال له من انت يا هذا فقد مال قلبى اليك واظنك احد عمومتى فقال له انا عمك المطلب واسيل عبرته وجعل يقبله وقال يا بن اخى احب ان تمضى معى الى بلد ابيك وعمومتك وتكون فى دار عزك فقال نعم فركب المطلب وركب شيبة معه وسارا فقال له شيبة يا عم اسرع بنا لانى اخشى ان تعلم بنا امى وعشيرتها فيلحقوا بنا فياخذونى قهرا اما علمت انه يركب لركوبها ابطال الاوس والخزرج فقال يا بن اخى فى الله الكفاية من كل رزية ثم سارا وركبا الجادة الكبرى حتى ادركهما المسا بذى الحليفة ونزلا وسقيا مطيتهما ثم ان المطلب ركب مطيته واخذ ابن اخيه شيبة قدامه وارسل زمامها وسارا جميعا كذلك اذ سمعا صهيل الخيل وقعقعة اللجم وهمهمة الرجال فى جوف الليل فقال المطلب يا بن اخى رهقنا ورب الكعبة فما تصنع قال شيبة الم اقل لك ان القوم يلحقون بنا فانحرف بنا عن الجادة الى الطريق السفلى قال المطلب وكيف يخفى امرنا عليهم ونوره يدل علينا قال استر وجهى عسى ان يخفى امرنا عليهم قال فاخذ المطلب ثوبا وطواه

وفينا هام

ثلاث طيات وستره بردجهه واذا بالنور على من وجهه كما كان فقال يا ابن اخي
ان لك شانا عظيما عند الله فان الذي اعطاك هذا النور يصرف عنك كل محذور
قال فبينما هو يخاطب ابن اخيه اذ ادركتهما الخيل وكانوا من اليهود فلما راوا شيبة علموا
انه هو الذي يخرج من ذريته من يسومهم سوء العذاب ويكون خراب ديارهم على يديه
وقد بلغهم في ذلك اليوم ان شيبة قد خرج هو وعمه ولا ثالث لهما فادركهم الطمع في قتله
فخرجوا وخرج معهم سيد من سادات اليهود يقال له دحية وكان له ولد يقال له لاطية
فخرج يوما يلعب مع الصبيان فاخذ شيبة عظم بعير وضرب به ابن دحية فهشم راسه
وشجه شجة موضحة وقال له يا ابن اليهودية قد قرب اجلك ودنا خراب دياركم فبلغ الخبر
الى ابيه دحية فامتلا غيظا فلما علم انه قد خرج مع عمه نادى يا معاشر اليهود هذا الغلام
الذي تخشونه قد خرج مع عمه وما لهما ثالث فاسرعوا اليه واقتلوه فخرجوا وكان عددهم
سبعين فارسا فلحقوا بشيبة وعمه فقال لعمه شيبة يا عم انزلني حتى اريك قدرة الله
فانزله عمه فقصده القوم فمشى على الطريق وجعل يمرغ وجهه في التراب ويدعوا ويقول
في دعائه يا رب الظلام الغامر والفلك الدائر والبحر الزاخر يا رب السبع الطباق يا مقسم
الارزاق اسئلك بحق الشفيع المشفع والنور المستودع ان ترد عنا كيد اعدائنا فما
استتم دعاءه حتى كادت الخيل تهجم عليهم فوقفت الخيل لا تقدر على المسير فقال ابن
دحية لاطية يا ابن هاشم اصرف عنا هذا الخطاب وكثرة الجواب فنحن لا نشك فيك يا
ابن عبد مناف فانتم السادات اعلموا انا ما خرجنا طالبين كيدكم ولكن خرجنا كي نردك
الى امك فلقد كنت مصباح بلدتنا فقال شيبة اراكم تنظرون الي بعين الغضب
فكيف تكون في خلوتكم المحبة لي لكن لما رايتم قدرة الله تعالى قلتم هذا الكلام وتركتم وسار
الى عمه فقال له المطلب يا ابن اخي ان لك عند الله شانا ثم جعل يقبله وسارا وسار القوم
اجمعين قال لهم لاطية الم تعلموا ان هؤلاء معدن السحر قالوا بلى قال يا بني اسرائيل يا امة
الكليم قد سحركم هذا الغلام وعمه فدعونا نترجل فاتبعوهم من ورائهم شاهرين سيوفهم
وقصدوا شيبة فلما قربوا قال المطلب الان قد حقت الحقائق واخذ المطلب قوسه

وكان قوس اسماعيل ع وجعل فيه سهما ورمى به اليهود فقتل بها عبد لاطية فاتاه
سيده وقد مات وقد اخذ اخرى ورمى بها فاصاب رجلا اخر فقتله فصاحوا باجمعهم
وهموا بالرجوع فقال لهم لاطية عار عليكم الرجوع من اثنين فالى متى يصيبوا منا
نبيلهم فلا بد ان نفرغ نبلهم ونقتلهم ولم يكن في القوم اشجع منه وكان من يهود فعند
ذلك حملوا عليهما حملة رجل واحد وجاء لاطية الى المطلب وقال تحمل الكلاب بما فيه
المصلحة ونرجع عنكم قال شيبة يا عم ان القوم قد عزموا علينا فقال المطلب يا معاشر
اليهود ليس فيكم شفيق ولا حبيب والمقام لابن عمومته فانصرفوا اجمعين فقال
لهم لاطية كيف يرجع هذا الجمع خائبا ونحن قد خرجنا واردنا ان نرده الى امه فقال لهم
المطلب انتم قوم ظالمون لقد اكثرتم الكلام واطلتم الملام ثم قال المطلب انا غرضي ان
تمضي الى عمومتك فان كنت تعرف من القوم الصدق فارجع معهم حتى تكبر وتبلغ
مبالغ الرجال ثم تعود الى بلد عمومتك قال يا عم لا يغرنك كلامهم انهم اعدائنا قال
عمه صدقت قال ثم ان المطلب قال لهم يا حزب الشيطان بنا تمكرون وعلينا
تحتالون انما ساقنا اليه اجالكم فمن شاء منكم ان يبرز الى القتال فلما سمعوا كلام
المطلب قال لهم لاطية اما تعلمون ان هذا فارس بني عبد مناف الذي يفتخر العرب
من يبرز اليه فله عندي مائة نخلة حاملة ليس لها ذكر فقال له رجل يقال له جميع من بني
قريضة وكان للاطية عليه دين انا ابرز اليه واترك دينك عني فقال نعم ولك مثله
فاشهدوا يا من حضر ثم خرج جميع الى المطلب وهو لا يعلم به حتى قرب منه فقال
له المطلب لا اشك انه قد ساقك قصر اجلك ثم ضربه بالسيف وقال خذها وانا
المطلب ابن عبد مناف فمات من ساعته فاهمل اليهود واحاطوا به فلما راى لاطية ما
حل باصحابه فغضب غضبا شديدا وقال من يبرز اليه فله عندي ما يريد فقال له غلاب
ما لهذا البطل الا بطل مثله ابرز اليه انت قال نعم انا ابرز اليه وجرد سيفه وقام من
المطلب فتقاتلا من اول النهار حتى مضى من الليل اكثره واليهود فرحون اذ برز لاطية
للمطلب هذا وعينا شيبة تسيلان دموعا خوفا على عمه المطلب فبينما هم كذلك واذا

بغبرة قد ثارت كانها قطع الليل المظلم وقد سدت الافق واذا بصهيل الخيل و
قعقعة اللجم واصطفاق الاسنة واذا هم اربعماة من فرسان الاوس والخزرج قد اقبلوا
من المدينة مع سلمى وابيها فلما نظرت الى اليهود مجتمعين على عبد المطلب صاحت بهم
صيحة عظيمة وقالت يا ويلكم ما هذا الفعال فتنم لا طية بالهزيمة فقال له المطلب الى
اين يا عدو الله ابن الفرار من الموت ثم ضربه بالسيف على عاتقه فقسمه نصفين وعجل
الله بروحه الى النار وبئس القرار وجالت الفرسان على اليهود فما كان الا قليلا حتى
ابادوا جميع اليهود فعند ذلك عطفوا عن المطلب والسيف مشهور في يده وقد دفع
القوس الى ابن اخيه فلما جالت الكتائب خافت سلمى على ولدها فاومت الى القوم
وكانت مطاعة فيهم فامسكوا عن القتال فتقدمت سلمى الى المطلب ونادته وقالت من
الهاجم على رابطة الاسد والخاطف من اللبوة شبلها قال المطلب هو من يزيده شرفا
على شرفه وعزا الى عزه وهو اشفق عليه منكم وانا ارجو ان يكون صاحب الحرم والمتولي
على الامم وانا عم المطلب فلما سمعت كلامه قالت مرحبا واهلا وسهلا ولم لا استاذنني
في حملك ولدنا من بلدنا وانا قد شرطت على ابيه ان رزقت منه ولدا يكون عندي ولا
يفارقني فقال لها المطلب كان ذلك ثم اقبلت على ولدها وقالت يا ولدي خرجت
مع عمك وتركتني والان ان اردت ان ترجع معي فارجع وان اخترت عمك فامض راشدا
فلما سمع كلام امه اطرق الى الارض فقالت له امه يا بني لم سكت وانت طليق اللسان
جري الجنان فوحق ابيك اني لا امنعك عن شهوتك وان عز علي فراقك يا ولدي
فرفع راسه وقد سبقته العبرة فقال يا اماه اخشى مخالفتك لانه محرم علي عصيانك
ولكن احب مجاورة بيت ربي وانظر الى عمومتي وعشيرتي فان امرتني بالمسير سرت
والا رجعت فعند ذلك بكت وقالت له اذا كان كذلك فقد سمحت لك برضى
مني وقد كنت مستانسة بغرتك فلا تنس ولا تقطع اخبارك عني ثم قبلته وودعته
وقالت يا ابن عبد مناف قد سلمت اليك الوديعة التي استودعنيها اخوك هاشم
بالعهد والميثاق فاحفظها فاذا بلغ ولدي مبالغ الرجال ولم اكن حاضرة فانظر

بمن تزوجه فقال لها المطلب تكرمت بما فعلت واجملت بما صنعت ونحن لا
ننسى حقك ما حيينا ثم عطف عليها يودعها فقالت حسنه وامن هذا
الشاب والخيل ما تريدون فشكرها المطلب واردف ابن اخيه وسار حتى قرب من مكة
فاضات شعاعها وانارت الكعبة فاقبلت الناس ينظرون اليه واذا هم بالمطلب يحمل
ابن اخيه فسالوه عنه وقالوا من هذا يا ابن عبد مناف الذي قد اضاءت به البلاد
فقال لهم المطلب هذا عبد لي فقالوا ما اجمل هذا العبد فسموه الناس من ذلك
عبد المطلب واقبل الى منزله واكثر اكرامه وقد عجب الناس من نوره وهم لا يعلمون
انه جد رسول ثم انه ظهرت له ايات ومعجزات ومناقب ودلالات تدل على النبوة
وقال ابو الحسن البكري حدثنا اشياخنا واسلافنا الرواة لهذا الحديث انه لما
قدم المطلب وشيبة الى الحرم وكان بين عينيه نور رسول الله كانت قريش تتبرك
به فاذا اصابتهم مصيبة او نزلت بهم نازلة او دهمهم طارق او نزل بهم قحط توسلوا
بنور رسول الله فيكشف الله عنهم ما نزل بهم قال وكان اعجب نازلة نزلت بهم واعجب
ظهرت لهم ما جرى من اصحاب الفيل وهو ابرهة بن الصباح وكان ملك اليمن وقيل
ملك الحبشة وهو صاحب الفيل الذي ذكره الله في كتابه العزيز وكان قد اشرف
منه اهل مكة على الهلاك وقد حلف انه يقطع اثارهم ويهدم الكعبة ويرمي احجارها
في بحر جدة ويحفر اساسها فكشفه الله عن البيت واهله ببركة عبد المطلب جد
رسول الله قال صاحب الحديث فاما اجتمعت عليه الروايات واصحاب الحديث انه
نزلت جماعة من اهل مكة بارض الحبشة في تجارة فدخلوا في كنيسة من كنائس النصارى
واوقدوا بها نارا يصطلون عليها ويصلحون بها طعاما لهم ورحلوا ولم يطفوها
فهبت ريح فاحرقت جميع ما في الكنيسة فلما دخلوا قالوا من فعل هذا قالوا كان بها
تجار من عرب مكة فخبروا بذلك النجاشي وكان ملك اليمن وملك الحبشة واهم
اعلم قال ما احرق معبدنا الا العرب وغضب لذلك غضبا شديدا وقال لاحرقن معبدهم
كما احرقوا معبدنا فارسل وزيره ابرهة بن الصباح وارسل معه اربعماة فيل وارسل

مصر مائة الف مقاتل وقال له امض الى كعبتهم وانقضها حجرا حجرا وارمها في بحر جدة واقتل رجالهم وانهب اموالهم وذراريهم ولا تترك لهم رجالا قال فامر المنادي ينادي في الجيوش بالمسير الى مكة واجتمعوا من كل جانب ومكان واعدوا ما يصلح للسفر من الزاد والماء والعدد والسلاح والدواب وامرهم بالمسير قال فضاد القوم وجعل في مقدمة الجيش رجلا من اخيار دولته يقال له الاسود بن مقصود وامره بالمسير امامه ومعه عشرون الف فارس وقال امض بمن معك وانزل على الكعبة وخذ رجالها ونسائها ولا تقتل منهم احدا حتى آتيك فاني اريد ان اعذبهم عذابا شديدا لم يعذب به احد من العالمين قال فصار بجيشه سيرا عنيفا يقطع الفيافي والقفار ويجوز السهل والوعار ولم يفتروا ولم يهدوا حتى نزلوا ببطن مكة فلما سمع اهل مكة انه قد نزل بهم صاحب الفيل جمعوا اموالهم واهليهم ودوابهم وهموا بالخروج من مكة خوفا من اصحاب الفيل فلما نظر اليهم عبد المطلب قال لهم يا قوم ايجمل منكم هذا الامر وانه العار عليكم خروجكم عن كعبتكم قالوا له ان الملك اقسم بمعبوده انه لا بد له من ذلك ان يهدم الكعبة ويرمي احجارها في البحر ويذبح اطفالها ويرمل نسائها ويقتل رجالها فاتركنا نخرج قبل ان يحل بنا الويل فقال لهم عبد المطلب ان الكعبة لا يصلون اليها لان لها مانعا يمنعهم عنها وصادا يصدهم عنها فان انتم التجأتم اليها واعتصمتم بها فهو خير لكم فلم تطمئن القلوب الى كلامه وغلب عليهم الخوف والجزع وخرجوا هاربين يطلبون الشعاب ومنهم من طلب الجبال ومنهم من ركب البحر قال فعند ذلك قالوا لعبد المطلب ما يمنعك ان تهرب مع الناس قال استحيي من الله ان اهرب عن بيته وحرمه والله لا برحت من مكاني ولا تأخرت عن بيت ربي حتى يحكم الله بما يشاء قال ولم يبق يومئذ بمكة الا عبد المطلب واقاربه وهم غير آمنين على انفسهم فلما نظر عبد المطلب الى الكعبة خالية ديارها خاوية قال اللهم انت انيس المستوحشين ولا وحشة معك فالبيت بيتك والحرم حرمك والدار دارك ونحن جيرانك تمنع عنه من تشاء ورب الدار اولى بالدار قال واقام الاسود بن مقصود بجيشه حتى ورد عليه ابرهة

ابن الصباح ومعه بقية الجيش وهم اربعة قبيلة مكدر المياه وحطم المراعي وسد المسالك والفجاج وحطموا الارض فاضر بهم العطش والجوع الكثير ثم فشكوا ذلك الى ابرهة فقال لهم سيروا الى مكة مسرعين فنزلوا بالابطح وساقوا جميع المواشي وكان لعبد المطلب ثمانون ناقة حمراء فاخذها القوم وتقاسموها وسبق بعض الرعاة فاخبر عبد المطلب بذلك فقال الحمد لله هي مال الله وضيافة لاهل بيته وزواره وحجاجه فان سلمها فهي له وان ردها الينا فهي احسانه وهي عارية عندنا ثم ان عبد المطلب لبس قميصه وتردى برداء لوي وتحزم بمنطقة الخليل وتنكب قوس اسماعيل واستوى على مطيته وعزم على الخروج فقام اليه اقاربه وقالوا له الى اين تريد قال الى هذا الرجل الظالم الذي اخذ مالي عز وجل وتعرض لحرم الله قالوا اما كنا بالذي نطق سبيلك حتى تمضي اليه لان هذا مثل البحر من دخله غرق وانت اعتصمت برب الكعبة واعتصمنا معك ورضينا الانفس ما رضيت لنفسك اما الخروج من الحرم الى شر الامم فلا نسمح لك بذلك قال يا قوم اني اعلم من فضل ربي ما لا تعلمون فخلوا سبيلي فاني سارجع اليكم عن قريب فخلوا سبيله فرثت به مطيته كالريح الهبوب فلما اشرف على القوم نظروا اليه من بعيد فاذا هو كالبدر اذا بدا والصبح اذا اسفر فلما كان منه من قريب بهتوا فيه وجاء فجاوزه وقد حبس الله ايديهم عنه فقالوا من انت ايها الرجل الجميل الطلعة المليح الغرة من انت فاذا النور الساطع والضياء اللامع فان كنت من هذه البلدة نسالك ان ترد عن قربنا شفقة منا عليك فقال لهم اني اريد الملك فقالوا له ان ملكنا قد اقسم بمعبوده ان لا يترك من قومك احدا فقال لهم عبد المطلب اني قد اتيته قاصدا فعند ذلك تصارخت القوم وقال بعضهم لبعض ما راينا مثل هذا الرجل في الجمال والكمال الا انه ناقص العقل نحن نقول ان ملكنا قد اقسم بمعبوده انه لا يترك احدا من اهل هذه البلدة وهو يقول لا بد لي منه قال فخلوا سبيله فمضوا قاصدا الى الملك فوصلوا بخبره الى الملك وقالوا ايها الملك قد قدم علينا رجل صفته كذا وكذا من اهل مكة ولم يفزع ولم يجزع فقال الملك علي به فوحق ما اعتقده من حسنى لو سالني اهل الارض ما قبلت فيه سوء الاقال فعند ذلك اقبلوا الى عبد المطلب

اتيا نوابه فقال لهم عبد المطلب انى قادم الى الملك بنفسه فامر الملك قومه ان يشهروا السلاح ويجردوا السيوف وجعل الملك على راسه تاجا وشد عمامته على جبينه وامر سواس الفيل ان يحضروه فاحضروه وكان فيهم فيل يقال له المحمود وكان قد ركبوا على راسه قرنين من حديد لو نطح جبلا راسيا لهد الاثقاه وكانوا قد حلقوا على خرطومه سيفين هندين وعلموه الحرب ووقف سياسه من ورائه فقال لهم الملك اذا رايتمونى قد اشرت اليكم عند دخول هذا المكى فاطلقوه عليه حتى يدوسه بكلكله قال فدخل عليهم عبد المطلب وهم صفوف يظرون ما يامرهم الملك فى عبد المطلب وهم باهون وهو لا يلتفت الى احد منهم حتى جاوز اصحاب الفيل فامرهم الملك باطلاق الفيل فاطلقوه فلما قرب من عبد المطلب برك الفيل الى الارض وجثا على ركبتيه وسكن ارتجاجه وكان قبل ذلك اذا احضره سياسه واطلقوه على القتال يحمر عيناه ويضرب بخرطومه وفيه سيفان فلما قرب من عبد المطلب سكن ولم يفعل شيئا فتعجب الملك واصحابه من ذلك فالقى الله فى قلبه الجزع والفزع وارتعدت فرائصه ورق قلبه فاقبل على عبد المطلب حتى اجلسه مجالسه ورحب والتفت الى الاسود بن مقصود وقال اى شىء يطلب هذا الرجل المكى فاقضى حاجته وقد كان الملك يقسم الحلف على هلاكه قبل ذلك ثم قال له الملك من انت وما اسمك فما رايت اجمل منك وجها ولا احسن منك منطقا ولك عندى ما سالت ولو سالتنى الرجوع عن بلدك لفعلت فقال له عبد المطلب لا اسئلك فى شىء من ذلك الا ان قومك اغاروا علينا واخذوا لى ثمانين ناقة وكنت قد اعددتها للحجاج الذين يقصدوننا من جميع النواحى فان رايت ان تردها على فافعل فامر الملك رجاله باحضارها فاحضروها ثم قال الملك هل لك من حاجة غيرها فاسئلنى فيها فقال عبد المطلب ايها الملك ما اريد غير هذه فقال له الملك فلم لا تسئلنى فى بلدك فانى اقسمت لا بد من كعبتكم واقتل رجالكم لكن بعظم قدرك عندنا لو سئلتنى فيها قبلت سوالك فقال عبد المطلب لا اسئلك فى شىء من ذلك فان للحرم ذلك قال ان لها مانعا يمنعها غيرى فقال الملك اعلم يا عبد المطلب انى

اجبر على اثرك بجنودى ورجالى فخرب مكة ونواحيها واقتل سكانها فقال له عبد المطلب ان قدرت فافعل قال فانصرف عبد المطلب ومر على الفيل المحمود فلما نظر الفيل الى عبد المطلب سجد له فقام الوزراء والحجاب يلومون الملك فى امر عبد المطلب كيف خلى سبيله فقال لهم الملك ويحكم لا تلومونى ان الم تروا كيف سجد له الفيل بين يدى والله لقد وقع لهذا الرجل فى قلبى هيبة عظيمة ولكن اشيروا على بما يكون من هذا الامر فقالوا لا بد لنا ان نسير الى مكة نخربها ونرمى احجارها فى بحر جدة فعند ذلك امر الملك بالجموع والجيوش ان يزحف الى مكة ولما وصل عبد المطلب بالنوق الى مكة خرج اليه اقاربه وبنو عمه ويهنونه بالسلامة وقد كانوا ايسوا منه فلما نظروا اليه فرحوا به وجعلوا يتعلقون به ويقبلون يديه وقالوا الحمد لله الذى حماك وحفظك بهذا النور الحسن ثم سالوه عن الجيش فاخبرهم بقصته وخبر الفيل فقالوا اما الذى ترى به فقال يا قوم اخرجوا الى جبل ابى قبيس حتى ينفذ الله حكمه ومشيئته قال فخرج القوم باولادهم ونسائهم ودوابهم وخرج عبد المطلب وبنو عمه واخوته واقاربه واخرج مفاتيح الكعبة الى جبل ابى قبيس وجعل يسير بهم الى الصفا ويدعو ويبكى ويتوسل بنور محمد صلى الله عليه وسلم وجعل يقول يا رب يا رب اليك المهرب وانت المطلب اسئلك يا رب الكعبة العليا ذات الحجب والموقف العظيم المقرب يا رب ارم الاعادى بسهام الغضب حتى يكونوا كالحصيد المنقلب ثم رجع واتى الى باب البيت فاخذ بحلقته وهو يقول لا هم ان المرء يمنع رحله فامنع رحالك لا يغلبن صليبهم ومحالهم عدوا محالك ان كنت تاركهم وكعبتنا فامر ما بدا لك جروا جميع بلادهم والفيل كى يسبوا عيالك عمدوا حماك بكيدهم جهلا وما رقبوا جلالك فانصر على ال الصليب وعابديه اليوم الك وقال ايضا شعرا

يا رب لا ارجو لهم سواكا	يا رب فامنع منهم حماكا
ان عدو البيت من عاداكا	امنعهم ان يخربوا قراكا

واذا بهاتف يسمع صوته ولا يرى شخصه وهو يقول قد اجيبت دعوتك وبلغت مسئلتك اكراما للنور الذى فى وجهك فنظر يمينا وشمالا فلم ير احدا ثم قال لمن معه وهم على جبل

ابي قبيس وقد نشروا شعورهم وهم يبتهلون بالدعاء ويستبشرون بالاجابة ثم
قال ابشروا فاني رايت النور الذي في وجهي قد علا وانما كان ذلك كاشفا لما نزل بكم
ففرح القوم وتضرعوا الى الله تعالى فبيناهم كذلك اذا اشرفت عليهم غبرة القوم وتقاربت
الصفوف ولاح لهم بريق الاسنة ثم انكشف الغبار عن الفيل فنظروا اليه كانه الجبل
العظيم وقد البس الحديد وزينوه بزينة واشتد قلقهم وانهملت عبراتهم وتضرع عبد
المطلب ودعا فوالله ما اتم عبد المطلب دعاءه وتضرعه حتى وقف الفيل مكانه وخضع
عليه الفيال وزجره السائس فلم يلتفت اليهم فوقفت الجيوش ودهشوا فقال الاسود
ابن مقصود وهو على السائس ما الخبر قال ان الفيل قد وقف فقال للسائس اضربوه
فضربوه فما عال ولا زال فتعجبوا من ذلك ثم امرهم ان يقطعوا راسه ففعلوا فهو ول
راجعا فامر برده فردوه فوقف فقال الاسود عجبا فيكم ثم بعث الى الملك واعلمه
بذلك فقال لم اثر علينا فبعث ابرهة الى ابن مقصود فقال ليس من جرب كمن لا يجرب
ابعث للقوم رسولا من عندك واطلب الصلح ولا تخبرهم بامر الفيل لئلا يكون طريقا
الطمعهم فيكم واطلب منهم رجالا بعدد من قتل منا ويقومون لنا بما افسدوا من
كنيستنا فاذا فعلوا ذلك رجعنا عنهم قال فلما دخل رسول ابرهة على الاسود وكان
اسمه خناطة الحميري وكان يهزم الجيوش وحده وكان له خلقة هائلة فقال له الاسود هل
لك ان تكون انت الرسول اليهم عسى ان يكون الصلح على يديك فقال خناطة ها انا
سائر اليهم فان صالحونا والا رجعت برؤسهم ثم سار وهو معجب بنفسه فسال عن سيد
قريش فقالوا هو الشيبة الحمد وكان عبد المطلب قد تسلم من رعاته وعلم انه رسول القوم
فلما نظر خناطة الى عبد المطلب دهش وحار فقال له عبد المطلب ما الذي اتى بك قال يا
مولاي ان ابرهة قد عرف فضلكم ووهب لكم الحرم والبيت وقد ارسل اليك ان تقوم
بعدد من قتل له ورجالك بعددهم ثم تقوم له بثمن ما هدم من الكنيسة فاذا فعلتم هذا
رجع عنكم فقال عبد المطلب ايؤخذ البريء بالسقيم ونحن من شيمتنا الامانة والصيانة
ونقبض ايدينا عن المظالم ونصرف جوارحنا عن المأثم ثم فبلغ صاحبك عنا ذلك واما

الفيل

هذا البيت فقد سبق مني القول فيه ان له ربا يمنعه عنه فوالله ما اكره على ما جمعتموه من
الرجال فان اراد صاحبك المسير فليسر وان اراد المقام فليقم قال فلما سمع الخناطة كلام
غضب واراد ان يقتل عبد المطلب فظهر لعبد المطلب ما في وجهه فلم يمهله دون ان
قبض على محزمه ورفعه وشاله وضرب به الارض وقال وعزة ربي لولا انك رسول
لاهلكتك قبل ان ياتي صاحبك فرجع خناطة الى الاسود واعلمه بما كان من امره ثم قال
هؤلاء قوم قد غلت دماؤهم والراي عندي ان لا نراسل القوم بعد هذا واعلم ان مكة
خلية عن اهلها فاسرع الى الغنيمة قال الراوي فامر الجيوش بالزحف فساروا نحو الحرم
فلما قربوا منه جاءتهم ارادة الله من حيث لا يشعرون واذا هم بافواج من الطير كالسحابة
المتراكمة يتبع بعضها بعضا وهي كامثال الخطاطيف يحمل منها كل طير ثلاثة احجار احدها
في منقاره واثنين بين رجليه كالعدس وكبيرها كالحمص وقد تعالت الطيور وارتفعت
وامتدت فوق العسكر وانتشرت بطولهم وعرضهم فلما نظر القوم الى ذلك خافوا وقالوا
ما هذه الطيور التي لم نر مثلها قبل هذا اليوم فقال الاسود ما عليكم باس لانها طير تحمل
رزقها الى افراخها ثم قال علي بقوسي ونبلي حتى ارد شرها عنكم فاخذ قوسه واراد الرمي [illegible]
الطيور وما اذن لها في هلاك القوم فلما امتلت صراخها حتى فتحت ابواب السماء واذا
بالنداء ايتها الطيور المطيعة لربها افعلوا ما امرتم به فعند ذلك اشتد غضب الجبار على الكفار
ففتحت الطيور افواهها وكانت اول حصاة وقعت على راس خناطة فنزلت من البيضة
الى الراس الى الحلقوم ونزلت الى الصدر وخرجت من دبره ونزلت الى الارض وغاصت
فانقلب صريعا فتشوشت القوم بيناهم كذلك والطيور تتبعهم لا تحول ولا تزول عن
الرجل حتى ترميه بالحصاة على راسه فتخرج من دبره ولا يردها درع ولا احد بعد ان [illegible]
لما نظر الى الطير وفعالها علم انه قد احيط بهم فولى هاربا على وجهه واما الاسود فانه لما نظر
الى ما نزل بقومه والحصى تتساقط عليهم وهم يقعون على وجوههم فاذا بطير قد القى عليه حجرا
فوقع في فيه حتى خرج من دبره واتاه اخر فضربه في هامته فطلع من دبره فخر صريعا و
اعجب من ذلك ان رجلا من حضرموت كان له اخ فسار المسير معهم فاتى وقال ما انا ممن

بتعرض لبيت الله فلما نزل بهم البلاء خرج هاربا على وجهه والطير تتبعه فلما وصل
الى الحبشة وصف لهم العذاب الذي حل بالقوم ورفع راسه واذا هو بطير قد رآه بحيالها
على هامته خرجت من دبره واما ابرهة فانه سار مجدا على فرسه اذ سقطت يده اليمنى فتحير في
امره فسقطت يده اليسرى ثم رجله اليمنى ثم رجله اليسرى فاتى منزله فحكى لهم جميع ما جرى
اليهم كلهم فانه حدثهم الاوداية قد وقع هذا ما جرى لهم واما عبد المطلب ومن معه
فانهم اقاموا في ابتهال ودعاء وتضرع وقد استجيب لهم ببركة رسول الله وقال في
دعائهم اللهم ببركة هذا النور الذي وهبتنا اجعل لنا من كل هم فرجا وانصرنا على
اعدائنا فنظروا اهباكل الاعداء على وجه الارض مصرعة والفيل ولى هاربا واما ما كان
ممن قومه من اهل مكة وسمع بما نزل باصحاب الفيل اتوا فرحين مستبشرين واقاموا عدة
ينقلون الاسلاب والرحال وكان سعادتهم وسرورهم ببركة رسول الله ثم ان عبد المطلب
كان ذات يوم نائما في الحجر اذ اتاه آت فقال له احفر طيبة فقال قلت له وما طيبة فغاب
عني الى غد فنمت في مكاني فاتى الهاتف فقال احفر برة فقلت وما برة فغاب عني
فنمت في اليوم الثالث فاتى وقال احفر مضنونة فقلت وما مضنونة فغاب عني واتاني
في اليوم الرابع وقال احفر زمزم فقلت وما زمزم قال لا تنزف ابدا ولا تذم تسقي الحجيج الاعظم
عند قرية النمل فلما دله على الموضع اخذ عبد المطلب معوله وولده الحارث ولم يكن له
يومئذ ولد غيره فلما ظهر له البناء وعلمت قريش بذلك قالوا له هذا بئر زمزم ابينا
اسمعيل ونحن فيه شركاء قال لا افعل لانه امر خصصت به دونكم فتشاوروا على ان يجعلوا
بينهم حكما وهو سعيد ابن خيثمة وكان باطراف الشام فخرجوا حتى اذا كانوا بمفازة بين الحجاز
والشام بلغ بهم الجهد والعطش ولم يجدوا ماء فقالوا لعبد المطلب ما نفعل قال كل
واحد منكم يحفر حفيرة لنفسه ففعلوا ثم ركب عبد المطلب راحلته وسار بها فنبع الماء
من تحت خفها فكبر وكبرت اصحابه وشربوا جميعهم وملئوا قربهم وحلفوا ان لا ينازعوه في زمزم
وقالوا ان الذي سقاه الماء في هذه الفلاة هو الذي اعطاه زمزم فرجعوا ومكنوه من
الحفر فلما تمادى على الحفر وجد غزالين من ذهب وهما اللذان دفنهما جرهم ووجد

اسيافا كثيرة ودروعا فطلبوا نصيبهم فيها فقال لهم هلم الى من منصف بيننا فنضرب
القداح فنجعل للكعبة قدحين ولي قدحين ولكم قدحين فمن خرج قدحاه كان هذا له قالوا
انصفت فجعل قدحين اصفرين للكعبة وقدحين اسودين له وقدحين ابيضين لقريش ثم
اعطاه لصاحب القداح ودفع اليه اجرته وهو عبد هبل وهبل صنم في الكعبة فضرب بهما
فخرج الاصفرين على الغزالين وخرج الاسودان على الاسياف والدروع لعبد المطلب وتخلف
قدحا قريش فضرب عبد المطلب الاسياف ما بين الكعبة وضرب في الباب الغزالين من الذهب
واقام عبد المطلب لسقاية زمزم للحاج وما كان بمكة من يحسده ويضاده الا رجل واحد
هو عدي بن نوفل وكان ايضا صاحب متعة وسطوة وطول يد وكان المشار اليه قبل قدوم
عبد المطلب فلما قدم عبد المطلب الى مكة وسوده اهل مكة عليهم كبر ذلك على عدي
بن نوفل اذ مال الناس الى عبد المطلب وكبر ذلك عليه فلما كان بعض الايام تنازعا و
تقاولا ودفع الخصام فقال عدي بن نوفل لعبد المطلب امسك عليك ما اعطيناك ولا تغرنك
ما خولناك فانما انت غلام من غلمان قومك ليس لك ولد ولا مساعد فبم تستطيل علينا ولقد
كنت في يثرب وحيدا حتى جاء بك عمك البنا وقدم بك علينا فصار لك كلام فغضب عبد
المطلب لذلك وقال له يا ويلك تعيرني بقلة الولد لله علي عهد وميثاق لئن رزقني الله
عشرة اولاد ذكورا او زاد عليهم لانحرن احدهم اكراما واجلالا لحضرة وطلبا للباري بالوفاء
اللهم فكثر لي العيال ولا تشمت بي عداي انك انت الفرد الصمد ولا اعاين بمثل قولك ابدا
ثم مضى واخذ في خطبة النساء والتزويج حرصا على الاولاد ثم تزوج بست نساء فرزق منهن عشرة
اولاد وكل امرأة تزوجها كانت هي ذات حسن وجمال وعز في قومها منهن منعة بنت حباب
الكلابية وثانيها لنت وهب وفاطمة بنت عمرو المخزومية فاما منعة بنت الحباب فانها ولدت
له الغيداق واسمه الحجل وانما سمي الغيداق لمرته وبذل ماله واما القرعا فولدت له ابا لهب واسمه
عبد العزى واما سعدا فولدت له ولدين احدهما ضرار والاخر العباس واما فاطمة فولدت
له ولدين احدهما عبد مناف ويقال له ابو طالب والاخر عبد الله ابو رسول الله وكان عبد الله
اصغر اولاده وكان في وجهه نور رسول الله فاولاد عبد المطلب الحارث وابو لهب والعباس

وضرار وحمزة والمقوم وحجل والزبير وابو طالب وعبد الله وكان عبد المطلب قائما مجتهدا في خدمة الكعبة وكان عبد المطلب نائما في بعض الليالي قريبا من حائط الكعبة فراى رؤيا فانتبه فزعا مرعوبا فقام مجرا ذيله بالرداء مجرا رداءه الى ان وقف على جماعة وهو يرتعد فزعا فقالوا ما دهاك يا ابا الحارث انا نراك مرعوبا لاشا فقال انى رايت كان قد خرج من ظهرى سلسلة بيضاء مضيئة يكاد ضوءها يخطف الابصار لها اربعة اطراف طرف منها قد بلغ المشرق وطرف منها قد بلغ المغرب وطرف منها قد غاص تحت الثرى وطرف منها قد بلغ عنان السماء فنظرت واذا رايت تحتها شخصين عظيمين بهيين فقلت لاحدهما من انت فقال انا نوح نبى رب العالمين وقلت للاخر من انت قال انا ابرهيم الخليل جئنا لنستظل بهذه الشجرة فطوبى لمن استظل بها والويل لمن تنحى عنها فانتبهت لذلك فزعا مرعوبا فقال له الكهنة يا ابا الحارث هذه بشارة لك وخير يصل اليك ليس لاحد فيها شىء وان صدقت رؤياك ليخرجن من ظهرك من يدعو اهل المشرق والمغرب ويكون رحمة لقوم وعذابا لقوم فانصرف عبد المطلب فرحا مسرورا وقال فى نفسه ليت شعرى من يقبض النور من ولدى وكان يخرج كل يوم الى الصيد وحده فاخذه ذات يوم العطش فنظر الى ماء صاف فى حجر معين فشرب منه فوجده ابرد من الثلج واحلى من العسل واطيب من ... فعشى زوجته فاطمة بنت عمرو فحملت بعبد الله ابى رسول الله فانتقل النور الذى كان فى وجهه الى زوجته فاطمة فمرت بها الليالى والايام حتى ولدت عبد الله ابا رسول الله فانتقل النور اليه فلما ولد سطع النور فى غرته حتى لحق عنان السماء فلما نظر اليه عبد المطلب فرح به فرحا شديدا ولم يخف مولده على الكهنة والاحبار فاما الكهنة فعظم امره عليهم ... كهانتهم واما احبار اليهود فكانت معهم جبة بيضاء وكانت جبة يحيى بن زكريا وكان الدم يابسا عليها قد غمست فى دمه وكان فى كتبهم ان هذا الدم الذى فى الجبة اذا قطر منها قطرة واحدة من الدم يكون قد قرب خروج صاحب السيف المسلول فنظروا الى ذلك الدم فوجدوه الجبة واذا بها قد صارت رطبة يقطر منها الدم فعلموا انها قد دنا خروجه فاغتموا لذلك غما شديدا وبعثوا الى مكة رجالا منهم يكشفون لهم عن الخبر ويأتونهم بخبر مولده

٢ ل بعثان

٣ ل فوجدوه قد صار رطبا يقطر منها فعلموا

وكان عبد الله يشب فى اليوم ما يشب اولاد الناس فى السنة وكان الناس يزورونه ويتعجبون من حسنه وجماله ونواره وقيل انه لقى عبد الله فى زمانه ما لقى يوسف الصديق فى زمانه وذلك من عداوة اليهود وجرت عليه امور عظيمة واحوال جسيمة فلما كملت لعبد المطلب عشرة اولاد ذكور ولد له الحارث فصاروا احد عشر ولما ذكر انه قد كان نذر ما لله نذروا العهد الذى عاهد لئن بلغت اولادى احد عشر ولدا ذكورا لاقربن احدهم لوجه الله ثم جمع عبد المطلب اولاده بين يديه وصنع لهم طعاما وجمعهم حوله واغتم لذلك غما شديدا ثم قال لهم يا اولادى انكم كنتم تعلمون انكم عندى بمنزلة واحدة وانتم الحدقة من العين والروح بين الجنبين ولو ان احدكم اصابته شوكة لساءنى ذلك ولكن حق الله اوجب من حقكم ومكان الله اعظم من مكانكم وقد عاهدته ونذرت له متى رزقنى الله احد عشر ذكرا لاقربن احدهم قربانا وقد اعطانى ما سألت وبقى على الان ما عاهدته ولله وقد جمعتكم لاشاوركم فما انتم قائلون فجعل بعضهم ينظر الى بعض وهم سكوت لا يتكلمون فاول من تكلم منهم عبد الله ابو رسول الله وكان اصغر اولاده فقال يا ابت انت الحاكم علينا ونحن اولادك وفى طوع يدك وحق الله اوجب من حقنا وامره اوجب من امرك ونحن لك طائعون وصابرون على حكم الله وحكمك وقد رضينا بامر الله وامرك وصبرنا على حكم الله وحكمك ونعوذ بالله من مخالفتك فشكره ابوه وكان لعبد الله فى ذلك اليوم احدى عشرة سنة فلما سمع ابوه كلامه بكى بكاء شديدا حتى بل لحيته من دموعه ثم قال لهم يا اولادى ما الذى تقولون فقالوا سمعنا واطعنا فافعل ما بدا لك ولو نحرتنا من اولنا الى اخرنا فكيف واحد منا فشكرهم على مقالتهم ثم قال لهم يا بنى امضوا الى امهاتكم واخبروهن بما قلت لكم وقولوا لهن يغسلنكم ويكحلنكم ويطيبنكم والبسوا افخر اثوابكم وودعوا امهاتكم وداع من لا يرجع ابدا فتفرقوا الى امهاتهم واخبروهن بما قال لهم ابوهم ففاضت لاجل ذلك العيون وزادت الاحزان قال ثم ان عبد المطلب بات تلك الليلة مهموما مغموما لم يطعم طعاما ولم يشرب شرابا ولم يغمض عينا حتى طلع الفجر ثم لبس افخر ثيابه وتردى برداء ادم وتنعل بنعل شيث وتختم بخاتم نوح عليهم السلام واخذ بيده خنجرا ماضيا ليذبح به بعض اولاده وخرج ينادبهم

٢ عبد الله

٥

من عند امهاتهم واحداً واحداً فاقبلوا اليه مسرعين وقد تزينوا باحسن الزينة فلم
يبق منهم احد غير عبد الله لانه كان اصغرهم فسألهم عنه فقالوا ما لنا به علم لا نعلم
فخرج اليه بنفسه حتى ورد منزل فاطمة زوجته فاخذ بيده فتعلقت به امه فجعل ابوه يجذبه
منها وهي تجذبه منه وهو يريد اباه وهو يقول يا اماه اتركيني امضي مع ابي ليفعل بي ما
يريد فتركته وشقت جيبها فصرخت وقالت لتفعلك يا ابا الحارث فعل لم يفعله احد
غيرك وكيف تطيب نفسك بذبح ولدك فان كان ولا بد من ذلك فخل عبد الله لانه
طفل صغير وارحم لاجل صغره ولاجل هذا النور الذي في غرته فلم يكترث بكلامها ثم جذبه
بيده واخذه من يدها فقامت عند ذلك تودعه فضمته الى صدرها وقالت حاشاك
يا رب ان يطفي نورك وقد تعلقت حبلي فيك يا ولدي وانزني عليك يا ولدي ليتني قبل
غيبتك عني وقبل ذبحك يا ولدي غيبت تحت الثرى لئلا ارى فيك ما ارى ولكن
ذلك بالرغم مني لا بالرضا سوقك من عندي من غير اختياري فلما سمع ذلك ابوه بكى بكاء
شديدا حتى غشي عليه وتغير لونه فقال عبد الله لامه دعيني امضي مع ابي فان اختارني
ربي كنت راضيا ساعيا بقلبي له وان كان غير ذلك عدت اليك فاطلقته امه فمشى
وراء ابيه ومع جملة اولاده الى الكعبة فارتفعت الاصوات من كل ناحية واقبلوا ينظرون
ما يصنع عبد المطلب باولاده واقبلت اليهود والكهنة وقالوا لعله يذبح الذي نحاذره ثم عزم
على القرعة بينهم وجاء بهم جميعا للنحر والخنجر بيده يلوح الموت من جوانبه ثم نادى باعلى صوته
يسمع القريب والبعيد وقال اللهم رب هذا البيت الحرام والمشاعر العظام وزمزم و
المقام والحرم والحطيم وزمزم ورب الملائكة الكرام ورب جملة الانام اكشف عنا بنورك
الظلام بحق ما جرى به القلم انك خلقت الخلق بقدرتك وامرتهم بعبادتك اللهم لا مانع
منك الا انت وانما يحتاج الضعيف الى القوي والفقير الى الغني يا رب وانت تعلم اني
نذرت نذرا وعاهدتك عهدا على ان وهبتني عشرة اولاد ذكور لاقربن لوجهك الكريم واحدا
منهم وها انا وهم بين يديك فاختر منهم من احببت اللهم كما قضيت وامضيت فاجعله
في الكبار ولا تجعله في الصغار لان الكبير اصبر على البلاء من الصغير والصغير اولى بالرحمة

اللهم رب البيت والاستار والركن والمقام والاحجار وساطح الارض ومجري البحار
ومرسل السحاب والامطار ارفع البلاء عن الصغار ثم دعا بصاحب الجرايد فقدرها
وكتب على كل واحد اسم ولده ثم دعا بصاحب القداح وهي الازلام التي ذكرها الله تعالى
وكانوا يقتسمون بها في الجاهلية فاخذ الجرايد من يده وساق اولاد عبد المطلب فوضعهم
بحريم الكعبة فحدثت امهاتهم في الصراخ والنياح وانشقت الجيوب كل واحدة تبكي على ولدها
وجميع الناس يبكون لبكائهم وجعل عبد المطلب يقوم مرة ويقعد اخرى وهو يدعو
يا رب اسرع في قضائك فتطاولت الاعناق وفاضت العبرات واشتدت الحسرات فبينما هم
في ذلك واذا بصاحب القداح قد خرج من الكعبة وهو قابض على عبد الله ابي رسول
الله وقد جعل رداءه في عنقه وهو يجره وقد زالت النضارة من وجهه واصفر لونه وارتعدت
فرائصه وقال له يا عبد المطلب هذا ولدك قد خرج عليه السهم فان شئت فاذبحه او اتركه
فلما سمع كلامه خر مغشيا عليه ووقع الى الارض وخرج بقية اولاده من الكعبة وهم يبكون
على اخيهم وكان اشدهم عليه حزنا ابو طالب لانه شقيقه من امه وابيه وكان لا يصبر عنه ساعة
واحدة وكان يقبل غرته وموضع النور من وجهه ويقول يا اخي ليتني لا اموت حتى ارى
ولدك الوارث لهذا النور الذي فضله الله على الخلق اجمعين الذي يغسل الارض من
الدنس ويزيل دولة الاوثان ويبطل كهانة الكهان فلما ولد النبي صلى الله عليه وآله كان
يحبه ابو طالب حبا شديدا وكان يفتخر به ويقول له فداك نفسي يا ابن اخي يا ابن الذبيحين
اسمعيل وعبد الله رجعنا الى الحديث الاول ثم لما افاق عبد المطلب سمع البكاء من
الرجال والنساء من كل ناحية فنظر واذا فاطمة بنت عمرو ام عبد الله تحثو التراب على
وجهها وتضرب على صدرها فلما نظر اليها عبد المطلب لم يجد صبرا وقبض على يد
ولده واراد ان يذبحه فتعلقت به سادات قريش وبنو عبد مناف فصاح بهم صيحة منكرة
وقال يا ويلكم لستم اشفق على ولدي مني ولكن امضي حكم ربي وابو طالب متعلق باذيال
عبد الله وهو يبكي ويقول لابيه اتركه اخي واذبحني مكانه فاني راض ان اكون قربانك
لربك فقال عبد المطلب ما كنت بالذي اتعرض على ربي واخالف حكمه فهو الآمر وانا

المامور ثم اجتمع اكابر قومه وعشيرته وقالوا له يا عبد المطلب عُد الى صاحب القداح مرة ثانية عسى ان يقع السهم على غيره ويقضي الله ما فيه الفرج فعاد ثانيا فخرج السهم على عبد الله فقال عبد المطلب قضي الامر ورب الكعبة ثم ساق ولده عبد الله الى المنحر والناس من ورائه صفوف فلما وصل المنحر عقل رجليه بحبل فعند ذلك ضربت امه وجهها ونشرت شعرها ومزقت اثوابها ثم اضجعه وهو ذاهل لا يدري ما يصنع مما بقلبه من الحزن فلما رات امراته انه لا محالة عازم على ذبحه مضت مسرعة الى قومها وهي قد اضطربت جوارحها لما رات عبد المطلب قد اضجع عبد الله ولده ليذبحه وهو لا يسمع عذل عاذل ولا قول قائل وضجت الملائكة بالتسبيح ونشرت اجنحتها ونادى جبرئيل وتضرع الرسل وهم يستغيثون الى ربهم فقال الله تعالى يا ملائكتي اني بكل شيء عليم وقد ابتليت عبدي لانظر صبره على حكمي فبينما عبد المطلب كذلك اذ اتاه عشرة رجال عراة حفاة في ايديهم السيف وحالوا بينه وبين ولده فقال لهم ما شانكم قالوا له لا ندعك تذبح ابن اختنا ولو قتلت من اخرنا ولقد كلفت هذه المراة ما لا تطيق ونحن اخواله من بني مخزوم فلما راهم قد حالوا بينه وبين ولده رفع راسه الى السماء وقال يا رب قد منعوني ان امضي حكمك واوفي بعهدك فاحكم بيني وبينهم بالحق وانت خير الحاكمين فبينما كذلك اذا اقبل عليهم رجل من كبار قومه يقال له عكرمة بن عامر واشار بيده الى الناس ان اسكتوا ثم قال يا ابا الحارث اعلم انك قد اصبحت سيد الابطح والمحتوي عليها فلو فعلت بولدك هذا الصار سنة بعدك يلزمك عارها وشنارها وهذا لا يليق بك فقال اتريد يا عكرمة اغضب ربي قال اني ادلك على ما فيه الصلاح قال ما هو يا عكرمة قال ان معنا في بلادنا كاهنة عارفة لبنت الكهان اعرف منها تحدث بما تكون في ضمير الناس وما يخفى في سرايرهم وذلك ان لها صاحبا يخبرها بذلك فلما سمع كلامه اصغى اليه وسكن ما به فاجمع رايهم على ذلك فقالوا يا ابا الحارث لقد تكلم عكرمة بالصواب فاخذ عبد المطلب ولده واقبل الى منزله واخذ في اهبة السفر الى الكاهنة واخذ معه هدية عظيمة وكان اسم الكاهنة ام ملحان فلما كان بعد ثلاثة ايام خرج عبد المطلب في قومه الى الكاهنة فتقدم عبد

فلما حققت الحقايق ولعق الشفرة بيده وهو لا يسمع عذل

المطلب في قومه الى الكاهنة فتقدم عبد المطلب اليها بعد ان وقع اليها الهدية فسالها عن امره فقالت انزلوا وعند الظهر لكم التعجب فلما كان غداة قد اجتمعوا عندها فانشات تقول

الساكن البيت مع الاستار
ومن صميم العز والانوار
انبئكم بالعلم والاخبار
من هاشم سناه في الاقدار
ان يعط عشرا من الادكار
فواحد ينجره للانذار
يا مرحبا بالفتية الاخيار
قد خلقوا من صلصل الفخار
خذوا بقولي صح في الاثار
اهل الضيا والنور والفخار
قد رام من خالقه الجبار
من غيرنا نقص باذن الباري

ثم انها التفتت الى عبد المطلب وقال

لها اترى النادر قال نعم جئناك لتنظري في امرنا وتعلمي الحيلة في ولدنا فقالت ورب البنية وناصب الجبال المرسية وساطح الارض المدحية ان هذا الفتى الذي ذكرته سوف يعلو ذكره ويعظم امره واني سارشدكم الى خلاصه فكم الدية عندكم قال عشرة من الابل قالت ارجعوا الى بلدكم واستقسموا بالازلام على عشرة من الابل وعلى ولدكم فان خرج عليه السهم فزيدوا عشرة اخرى هكذا الى المائة فان لم تخرج على الابل فاذبحوا ولدكم ففرح القوم ورجعوا الى مكة واقبل عبد المطلب على ولده يقبله فقال عبد الله يعز علي يا ابتاه شقاؤك من اجلي وحزنك علي ثم امر عبد المطلب ان يخرج كلما معه من الابل فحضرت وارسل الى بني عمران ياتوا بالابل على قدر طاقتهم وقال ان اراد الله خيرا وفقني في ولدي وان كان غير ذلك فحكمه ماض فجعل اهل مكة يسوقون له كلما معهم من الابل واقبل عبد المطلب على فاطمة ام عبد الله وقد اقرحت عيناها بالبكا فاخبرها بذلك ففرحت وقالت ارجو من ربي ان يقبل مني الفداء ويبقي علي ولدي وكانت ذات يسار ومال كثير وكانت امها مرجانة زوجة عمرو المخزومي وكانت كثيرة الاموال والذخاير وكان لها جمال تسافر الى العراق وجمال تسافر الى الشام فقالت علي بمالي وما لي حي لي الطلب مني ربي الف ناقة لقدمتها اليه وعلى الزيادة فشكرها عبد المطلب وقال

٢ واذا ضربوا عليها بالقداح فان خرج عليه [illegible] عشرة اخرى [illegible]

ارجو ان يكون في مالي ما يرضي ويفرج كربي واما الناس بمكة ففي فرح وسرور وبات
عبد المطلب فرحا مسرورا ثم اقبل الى الكعبة وطاف بها سبعا وهو يبتهل الى الله تعالى ان
يفرج عنه فلما طلع الصباح امر رعاة الابل ان يحضروها فاحضروها واخذ عبد المطلب
ابنه فطيبه وزينه والبسه افخر اثوابه واقبل به الى الكعبة وفي يده الحبل والسكين فلما
رأته امه فاطمة قالت يا عبد المطلب ارم ما في يدك حتى يطمئن قلبي قال اني قاصد الى
ربي اسئله ان يقبل مني الفداء في ولدي فان نفدت اموالي واموال قومي ركبت جوادي
وخرجت الى كسرى وقيصر وملوك الهند والصين مستطعما على وجهي حتى ارضي ربي
وانا ارجو ان يفديه كما فدى ابي اسماعيل من الذبح وسار الى الكعبة والناس حوله ينظرون
فقال لهم يا معاشر من حضر اياكم ان تعودوا الى فعل ولدي كما فعلتم بالامس ويحولوا
بيني وبين ذبح ولدي ثم انه قدم عشرا من الابل اوقفها وتعلق باستار الكعبة وقال
اللهم امرك نافذ ثم انه امر صاحب القداح ان يضرب بها فضرب بها فخرج السهم على عبد الله
فقال عبد المطلب لربي القضا فزاد على الابل عشرة وامر صاحب القداح ان يضرب بها
فضرب بها فخرج السهم على عبد الله فقال اشراف قريش لو قدمت عنزك يا عبد المطلب
لكان خيرا فانا نخشى ان يكون ربك ساخطا عليك فقال لهم ان كان الامر كما زعمتم
فالمسيئ اولى بالاعتذار ثم قال اللهم ان كان دعائي عنك قد حجب من كثرة الذنوب
فانك غفار الذنوب كاشف الكروب تكرم علي بفضلك واحسانك ثم زاد عشرا اخرى
من الابل ورمق بطرفه نحو السماء فقال اللهم انت تعلم السر واخفى وانت بالمنظر الاعلى
اصرف عني البلاء كما صرفته عن ابرهيم الذي وفى ثم امر صاحب القداح ان يضرب بها
فضرب بها فخرج السهم على عبد الله فقال عبد المطلب ان هذا لشيء يراد ثم قال لعل
بعد العسر يسرا ثم اضاف الى الثلثين عشرة اخرى فقال يا رب هذا البيت والعباد
انت تحب اطايب الاولاد وحب في السمع والفؤاد وامر صارخه ينادي هو فزمن شغره
الحداد فانه كالبدر في البلاد ثم امر صاحب القداح ان يضرب بها فضرب بها فخرج السهم
على عبد الله فقال عبد المطلب كيف ابذل فيك يا ولدي الفداء وقد حكم فيك الملك

بابناء ثم اضاف الى الاربعين عشرة اخرى وامر صاحب القداح ان يضرب بها فضرب بها فخرج
السهم على عبد الله فقالت امه يا عبد المطلب اريد منك ان تتركني اسئل الله في ولدي
عسى ان يرحمني ويرحم ضعفي وما اتي هذه فقامت فاطمة واضافت الى الخمسين عشرة
اخرى وقالت يا رب رزقتني ولدا وقد حسدني عليه اكثر الناس وعاندني فيه وقد
رجوت ان يكون لي سندا وعضدا وان يوسدني في لحدي ويكون ذكري بعدي فاخترته
بين رزقك وانت تعلم يا رب انه احب اولادي الي واكرمهم لدي واني يا رب قد جئت
بهذه الفداء فاقبلها ولا تشمت بي الاعداء ثم امرت صاحب القداح ان يضرب بها فضرب
فخرج السهم على عبد الله فقال عبد المطلب ان لكل شيء دليلا ونهاية وهذا الامر
ليس كذلك فالت حيلة فلا تعودي الى التعرض في امري ثم اضاف الى الستين عشرة اخرى
وقال اللهم منك المنع ومنك العطاء وامرك نافذ كما تشاء وقد تعرضت عليك بجهلي
وقبيح عملي فلا تؤاخذني ولا تخيب املي ثم امر صاحب القداح ان يضرب بها فضرب بها
فخرج السهم على عبد الله فعند ذلك ضج الناس بالبكاء والنحيب فقال عبد المطلب ما بعد
المنع الا العطاء وما بعد الشدة الا الرخاء وانت عالم السر واخفى ثم ضم الى السبعين
عشرة اخرى وامر صاحب القداح ان يضرب بها فضرب بها فخرج السهم على عبد الله واخذ عبد
المطلب الحبل والسكين بيده وهم الناس ان يمنعوه مثل المرة الاولى فقال لهم اقسمت بالله
ان عارضني في ولدي احد لاضربن نفسي بالسكين واذبح نفسي اتركوني حتى انفذ حكم
ربي فانا عبده وولدي عبده يفعل بنا ما يشاء ويحكم ما يريد فامسك الناس عنه ثم اضاف
الى الثمانين عشرة وجعل يقول يا رب اليك المرجع وانت ترى وتسمع ثم امر صاحب القداح
ان يضرب بها فضرب بها فخرج السهم على عبد الله فوقع عبد المطلب مغشيا عليه فلما افاق قال وا
غوثاه اليك رب وجذب ابنه للذبح وضجت الناس بالبكاء والعويل رجالا ونساء فعند
ذلك صاح عبد الله في وثاقه وقال يا ابت اما تستحي من الله كم تردا امره وتلح عليه هلم الي
فاذبحني فاني قد خجلت من تعرضك الى ربك فحكمه فاني صابر على قضائه وحكمه وان
كنت يا ابت لا تقدر على ذلك من رقة قلبك علي يا ابتاه فخذ بيدي ورجلي فقد ربطهما بعضها

الى بعض وتحط وجهى لئلا ترى عيناك عينى واقبض ثيابك عن دمى لكيلا تتلطخ بالدم فتكون اذا لبست ثيابك تذكرك الحزن على يا ابت واوصيك يا ابتاه بامى خيرا فانى اعلم انها لا تكشف بعدى هالكة لا محالة من اجل حزنها على فسكنها وسكن دمعتها وانى اعلم انها لا تلتذ بعدى بعيش اوصيك بنفسك خيرا فان خفت ذلك فغمض عينيك فانك لا تجد صابرا ثم قال عبد المطلب يعز على يا ولدى كلامك هذا ثم بكى حتى اخضبت لحيته بالدموع ثم قال يا قوم ما تقولون فى كيف نعترض على ربى فى قضائه وانى اخاف ان ينتقم منى ثم قام ونهض الى الكعبة فطاف بها سبعا ودعا الله ومرغ وجهه وزاد فى دعائه وقال يا رب امض امرك فانى راغب فى رضاك ثم زاد على الابل عشرة فصارت ثمانين ثم قال اللهم ارحم تضرعى وتوسلى وكربى ثم امر صاحب القداح ان يضرب بها فضرب بها فخرج السهم على الابل فنزع الناس عبد الله من يد ابيه واقبلت الناس من كل مكان يهنونه بالخلاص واقبلت امه وهى تعثر فى اذيالها فاخذت ولدها وقبلته وضمته الى صدرها ثم قالت الحمد لله الذى لم يبتلينى بذبحك ولم يشمت بى الاعداء واهل العناد فبينما كذلك اذ سمعوا هاتفا من داخل الكعبة وهو يقول قد قبل الله منكم الفداء وقد قرب خروج المصطفى فقالت قريش بخ بخ لك يا ابا الحارث هتفت بك وبابنك الهواتف وهم الناس بذبح الابل فقال عبد المطلب مهلا اراجع ربى مرة اخرى فان هذه القداح تصيب وتخطئ وقد خرجت على ولدى تسع مرات متواليات وهذه مرة واحدة فلا ادرى ما يكون من الثانية اتركونى اعاود ربى مرة واحدة فقالوا له افعل ما تريد ثم انه استقبل الكعبة وقال اللهم سامع الدعاء وسابغ النعم ومعدن الجود والكرم فان كنت يا مولاى مننت على بولدى هبة منك فاظهر لنا برهانه مرة ثانية ثم امر صاحب القداح ان يضرب بها فضرب بها فخرج السهم على الابل فاخذت فاطمة ولدها وذهبت به الى بيتها واتى اليه الناس من كل جانب ومكان سحيق وفج عميق يهنونها بسلامته الله عليها ثم امر عبد المطلب ان تنحر الابل فنحرت عن اخرها ونهبها الناس وقال لهم لا تمنعوا منها الوحوش والطير وانصرف فجرت سنة فى الدية مائة من الابل الى هذا الزمان ومضى عبد

المطلب واولاده فلما رات الكهنة والاحبار وقد تخلص خاب املهم فقالوا بعضهم لبعض تعالوا نسعى فى هلاكه من حيث لا يشعر به احد فقال كبيرهم وكان يسمى بيان وكانوا اليه صائرين فقال لهم اعملوا طعاما وضعوا فيه سما ثم ابعثوا به الى عبد المطلب على حال الهدية اكراما لخلاص ولده فعزم القوم على ذلك فصنعوا طعاما ووضعوا فيه سما وارسلوا مع نساء متبرقعات الى عبد المطلب من ثيابهن انفسهن بحيث لا تعلم احد بهن فقرعوا الباب فخرجت اليهن فاطمة ورحبت بهن وقالت من اين انتن قلن لها نحن من قرابتك من بنى عبد مناف دخل علينا السرور لخلاص ابنك فاخذت فاطمة منهن الطعام فاقبلت الى عبد المطلب فقال من اين هذا فذكرت له الخبر فقال عبد المطلب هلموا الى ما خصكم به قرابتكم فقاموا واداروا الاكل منه واذا بالطعام قد نطق بلسان فصيح وقال لا تاكلوا منى فانى مسموم وكان هذا من دلايل نور رسول الله فمنعوا من اكله وخرجوا يقتفون النساء فلم يروا لهن اثرا فعلموا انه مكيدة من الاعداء فحفروا للطعام حفيرة ووضعوه فيها وقال ابو الحسن البكرى حدثنا اشياخنا واسلافنا الرواة لهذا الحديث انه لما قبل الله الفداء من عبد المطلب فى ولده عبد الله فرح فرحا شديدا فلما لحق عبد الله ملاحق الرجال اليه تطاولت الخطاب وبذلوا فى طلب قربه الجزيل من المال كل ذلك رغبة فى نور رسول الله ولم يكن فى زمانه احمل ولا ابهى ولا اكمل منه وكان اذا مر بالناس فى النهار يشمون منه رائحة المسك الاذفر والكافور والعنبر وكان اذا مر بهم ليلا تضيئ من نوره الحنادس الظلم فسموه اهل مكة مصباح الحرم واقام عبد المطلب وابنه عبد الله بمكة حتى تزوج عبد الله بآمنة بنت وهب وكان السبب فى تزويجها بها ان الاحبار اجتمعوا بارض الشام وتكلموا فى مولد رسول الله والدم الذى قد جرى من جبة يحيى بن زكريا عليهما السلام كما تقدم ذكره فلما ايقنوا انه قد قرب خروج صاحب السيف المسلول وظهرت انواره تشاوروا فيما بينهم وساروا الى حبر لهم وكان فى قرية من قرى الاردن وكانوا يقتبسون من علمه وكان ممن عمر فى زمانه فقصده القوم فلما وصلوا اليه قال لهم ما الذى ازعجكم قالوا له انا نظرنا فى كتبنا فوجدنا صفة هذا الرجل السفاك الهتاك الذى تقاتل معه الاملاك وما نلقى عند ظهوره من الاهوال والبلاء

وقد قرب زمانه وقد جئنا نشاورك في امره قبل ظهوره وعلو ذكره قال يا قوم ان
من اراد ابطال ما اراد الله فهو جاهل مغرور وانه لكائن بكم وهذا الذي ذكرتم قد
سبق امره عند الله فكيف تقدرون على ابطاله وهو مبطل كهانة الكهان ورزايا دولة
الصلبان وسيكون له وزير وقرين فلما سمعوا كلامه خافوا وعادوا فقام حبر من احبارهم
فقال له هيوما بن داحور وكان كافرا متمردا شديد الباس فقال لهم هذا رجل قد كبر وخرف
وقل عقله فلا تسمعوا من قوله ثم قال لهم ارايتم الشجرة اذا قطعت من اصلها فهل تعود خضرا
قالوا لا قال فان فعلتم صاحبكم هذا الذي يخرج من صلبه هذا المولود فاالذي وصلتم دبرتم
حيلة في هلاكه فصدقوا قوله وقالوا اللات سيدنا وعمادنا قال لهم افعلوا ما امركم به وانا
معكم لسبعي ورعيي ولكن ما اثبته معكم حتى تعاهدوني ولا تخاذلوني فتعهد كل واحد
منكم الى سيفه ليغيبه تحته فاجابوه الى ذلك وافترقوا ثم اجتمعوا اليه وخرجوا الى لهم محضر
بالتجارة وساروا حتى وصلوا الى مكة فلما دخلوها سمعوا من ورائهم صوتا وهو يقول

تزدل مكة ابا المعظم في القدر		الا ازا القوم في السر والجهر	نصدتم
سيرصبه بادرة تقاصمه الظهر		ومن غالب الرحمن لاشك انه	
نعام اسبعث للذ بلحز والنحر		سنضحي اشر الانام كانكم	

فلما سمعوا كلام الهاتف هالهم ذلك وهموا بالرجوع فقال لهم هيوما الا تخافوا من كلام
هذا فان هذا الوادي قد كثر فيه الكهان والشياطين وان هذا الهاتف هو الشيطان
قد علم قصدكم الهاتف فعند ذلك تبادر القوم فكان كل من لقيهم يحدثهم بحسن عبد
الله وجماله فوقع في قلوبهم الكمد والحسد فجعلوا يسوقون متاعهم ولا يبيعون منه شيا
وانما يريدون بذلك المقام بمكة والحيلة في قتل عبد الله فقيل يوما عبد المطلب وهو
قابض على يد ولده عبد الله ورث اليهود وكان عبد الله قد راى رؤيا افزعته فخرج
مرعوبا الى ابيه فقال ما اصابك يا بني قال رؤيا هالتني قال رايت سيوفا مجردة في ايدي
قوم وهم قعود على ادبارهم وان انظر اليهم وهم يهزون السيوف ويشيرون بها الى
فعلوت عنها في الهواء فبينما انا كذلك واذا بنار قد نزلت من السماء فزادتني خوفا

وقلت كيف خلاصي منها فبينما انا كذلك واذا بالنار قد وقعت على القوم فاحرقتهم عن اخرهم
فزاد ذلك رعبا فقال له ابوه وقال يا بني البلاد شرا ما تجاوز من الحسد والاضداد فان الناس
يحسدونك على هذا النور الذي في وجهك ولكن لو اجتمعت اهل الارض انسها وجنها
لم يقدروا على شيء لا تريد مشيته من الله عز وجل لخاتم الانبياء صلى الله عليه والرهبان الحبار
اليهود من الشام وفيهم الحكمة والمعرفة فقم معي حتى اقص عليهم رؤياك فقبض عبد المطلب على يد
ولده عبد الله ودخلا عليهم فلما نظر اليه الاحبار وهو كانه البدر المنير نظر بعضهم الى بعض
وقالوا هذا الذي نطلبه فقال لهم عبد المطلب يا معشر اليهود جئنا اليكم نخبركم برؤيا
راها ولدي هذا فقالوا له وما ذا فقص عليهم الرؤيا فزادهم حنقا عليه فقال له هيوما انها
السبعة انها اضغاث احلام وانتم سادات كرام ليس لكم معاند ولا مضاد ثم انصرف عبد المطلب وولده
وانا مواعد ذلك يا ما يريدون الحيلة فلم يجد والى ذلك سبيلا وكان عبد الله مغرما بالصيد
والقنص وكان اذا خرج الى الصيد لا يرجع الا ليلا وكان يخرج مع ابيه فلم يجد والى ذلك سبيلا
حتى خرج ذات يوم فوجدوه وحده فخرجوا ورائه من حيث لا يشعر بهم احد فقال لهم هيوما
ما انتظاركم وقد خرج الذي تطلبونه فقالوا له انا نخاف من فتيان مكة وفرسان بني هاشم
وهم لا يطاقون وقد دشلهم العالم وغيرهم ونخشى ان يشعروا بنا فلما سمع هيوما كلامهم
قال خاب ظنكم وضل سعيكم من كنتم هكذا فما الذي اتى بكم الى هيهنا فلا بد من قتل هذا الغلام
ولو طال عليكم المقام ولم تجدوا يوما مثل هذا اليوم فاذا قتلنا وخفتم التهمة به فعلي دينه
وكانوا قد بعثوا عبدا من عبيدهم ينظر الى اين يتوجه عبد الله فرجع العبد واخبرهم انه غاب بين
الجبال والشعاب وقد خرج من العمران وليس معه انسان فعزم القوم على ما املوه وجعلوا
متاعهم عند الامتعة والنصف الاخر اخذوا السيوف تحت ثيابهم وخرجوا قاصدين عبد الله
والعبد امامهم حتى اوقفهم عليه وكان عبد الله قد صاد حمار وحش وهو يسلخه فنظر الى القوم
وقد اقبلوا عليه فقال لهم هيوما هذا صاحبكم الذي خرجتم من اوطانكم في طلبه فما احس عبد الله
الا وقد احاطوا به وكانوا قد افترقوا فرقتين وقالوا الذين خلفوهم عند متاعهم اذا دعوناكم
اجيبونا مسرعين فلما اشرفوا على عبد الله وقد سدوا الطرقات وزعموا انهم قد حكموا عليه

فرفع عبد الله راسه الى السماء ودعا الله ثم اقبل اليهم وقال يا قوم ما شانكم فوالله ما بسطت
يدي الى واحد منكم بمكروه ابدا فطالبوني بدم ولا غصبت مالا قط ولا قتلت احدا فتقتل بي فما
حاجتكم فان يكن سبقت مني زلة سوء اليكم فاخبروني حتى اعرفها واليهود يومئذ ثلثمائة ولم يبق
منهم الا الحالة التي تحدث فلم يردوا عليه جوابا فاشار بعضهم الى بعض وهموا بالهجوم عليه فجعل نبلة
في كبد قوسه ورمى بها نحوهم فاصاب رجلا منهم فوقع ميتا ثم رماهم باربع نبال اصابت اربعة
رجال فاشتغلوا عنه بانفسهم فاخذ الحاسر لمنهم بها وانشا يقول شعر

ولي همة تعلو على كل همة	وقلب صبور لا يروع من الحرب
ولي نبلة ارمي بها كل ضيغم	فتنفذ في اللبات والنحر والقلب
فاربعة منها اصابت لاربع	ولو كاثروني صلت بالطعن والضرب
اخذت نبالي ثم ارسلت بعضها فصار	كبرق فلاح في غلل السحب

فلما سمعوا ذلك منه قال له هبو يا فتى احبس عنا نبالك فقد ارعبت في فعالك ولقد قتلت
منا رجالا من غير ذنب ولا سابقة سبقت منا اليك ونحن قوم تجار ونحن الذين وقفت علينا
بالامس مع ابيك وكان لنا عبد قد هرب منا فلما رايناك انكرناك فظننا ما عرفناك انك عبد
الله فظننا انا معك طلابه وانكم لاعز الخلق علينا واكرمهم لدينا فامض لسبيلك فقد سمحنا
لك بما فعلت فينا فقال لهم يا ويلكم ما الذي تبين لكم مني اني عبدكم فهل عبدكم مثلي
او صفته صفتي او له نور كنوري فقالوا انا دخلنا الشك وانت منا بعد عنا فلما قربت منا
عرفناك فاسمح لنا بما كان منا اليك فانا سمحنا لك بما كان وان كان اعظم من ذلك انك قد
قتلت منا رجالا لا ذنب لهم ونحن حيث اكلنا طعام ابيك وشربنا شرابه فنحن له شاكرون واولى
بكتمان ما كان اليوم منا فلما سمع عبد الله كلامهم زعم انه حق وهو خديعة ثم انه ركب جواده
اعنة فرسه وعطف الى ناحية الضيق لاجل فلما راه القوم قد اقبل عليهم يريد الخروج بادروا اليه
باجمعهم وجعلوا يرمونه بالحجارة وقاموا اليه بالسيوف فجعل يكر فيهم كرة بعد كرة فعند ذلك صاح
فيهم هبو فتبادروا اليه باجمعهم وهو يكر فيهم يمينا وشمالا وكلما رمى رجلا خر صريعا ونزل عبد الله
عن فرسه واستند الى المضيق وقد اقبلوا عليه من كل جانب يرمونه بالحجارة فبينما هم في المعركة

واذا هم برجال قد اقبلوا بايديهم السيوف مشهورة وهم عراة مسرعون نحوهم فاذا هم بنو هاشم
وبنو عبد مناف وفتيان مكة وكان في اولهم ابو طالب وحمزة والعباس فعند ذلك ناداه ابوه
فقال يا بني هذا تاويل رؤياك من قبل فما استتم كلامه حتى احاط بعبد الله قومه واقاربه فالكل
البكر وكان قد اخبرهم بالخبر رجل يقال له وهب بن عبد مناف لانه اشرف عليهم في الكرة
فخاف ان ينزل فخاف على نفسه من كثرتهم فاتى الى الحرم ونادى في بني هاشم فلما راهم اليهود
ايقنوا بالهلاك وقالوا لعبد الله انما اردنا ان نعلم حقيقة الحال فقال عبد الله لهم هيهات
لقد اجتهدتم انفسكم في هلاكي فهرب منهم جماعة والتجاوا الى الجبل وظنوا انهم قد نجوا
فاذا اتاهم امر الله فسقطت عليهم قطعة من الجبل فسدت عليهم المضيق فلم يجد احد منهم
ولحقهم عبد المطلب واصحابه والفرقة التي كانت من الجانب الاخر مع هبو فقتلوا منهم ناسا
كثيرة وقال رجل منهم دعونا نصل مكة وافعلوا بنا ما تريدون فان لنا مع الناس امتعة
واموالا كنا قد اخفيناها وانتم احق بها فخذوها ولا تقتلونا فكتفوهم عن اخرهم واقبلوا بهم
الى مكة واقبل عبد المطلب على ولده يقبله ويقول يا ولدي لولا وهب بن عبد مناف
اخبرنا بامرك ما كنا علمنا ولكن الله تعالى حفظك فلما اشرفوا على مكة خرج الناس يهنونهم
بالسلامة واذا باليهود مكتفين فجعل جملة الناس يرمونهم بالحجارة فقام لهم عبد المطلب
وقال ارسلوا بهم الى دار وهب حتى يستقصوا على اموالهم ولم يبق لهم شيء فارسلوهم
الى دار وهب فلما كان في ثلث الليلة اقبل وهب على زوجته برة بنت عبد العزى فقال
لها يا برة لقد رايت اليوم عجبا من عبد الله ما رايته من احد وهو يكر على هؤلاء القوم وكلما
رماهم بنبلة قتل منهم انسانا وهو اجمل الناس وجها فما خصه الله ثم من الفضيلة الساطع
فامضي الى ابيه واخطبيه لابنتنا واعرضيها عليه عسى ان يقبلها فان قبلها سعدنا سعادة
عظيمة فقالت له يا وهب ان رؤساء مكة وابطال الحرم واشراف البطحا قد رغبوا فيه فابى عن ذلك
وقد كاتبه ملوك الشام والعراق على ذلك فابى عليهم فكيف يتزوج بابنتنا وهي قليلة المال
قال لها ان لي عليهم اليد لاني اخبرتهم بامر عبد الله مع هذا اليهود ثم ان برة قامت و
لبست انفر اثوابها وخرجت حتى اتت دار عبد المطلب فوجدته يحدث اولاده بالخبر فقالت انعم

الله مساعيكم ودامت نعمائكم فردّ عليها عبد المطلب التحية والاكرام وقال لها قد سلف لنعمك
اليوم علينا يد لا نقدر ان نكافيه ابدا ولم يزل لنا اياد بالعز بين لك وسنجازيه بافعل الخير ثم
نظمت برة في كلامهم ثم قال لها ابتغى معك هنا التحية والاكرام وقولي لم ان كان لكم الينا
حاجة نقضي ان شاء الله ثم فهما كانت فقالت لزوجها يا ابا الحارث قد طلبنا بتعجيل المسرة
وقد علمنا ان ملوك الشام والعراق وغيرهم تطاولت اليكم وقد رغبوا في ولدكم يطلبون
اولادكم وانواركم المضيئة ونحن ايضا طمعنا فيمن طمع في ولدكم عبد الله ورجوناه مثل من رجا
وقد رجا وهب ان يكون عبد الله بعلا لابنتنا وقد جئنا كم طامعين وراغبين في النور الذي
في وجه ولدكم عبد الله ونسالكم ان تقبلوها فان كان مالها قليلا فعلينا بتجملها وهي هدية
منا لابنك عبد الله فلما سمع عبد المطلب كلامها نظر الى ولده وكان قبل ذلك اذا عرض عليه
التزويج من بنات الملوك يظهر في وجهه الامتناع وقال ابوه ما تقول يا بني فيما سمعت فوالله
ما في بنات اهل مكة مثلها لانها محتشمة في نفسها طاهرة مطهرة عاقلة دينة فسكت عبد
الله ولم يرد جوابا فعلم ابوه انه قد مال اليها فقال عبد المطلب قد قبلنا دعوتكم واجبنا ورضينا
بابنتكم فقالت فاطمة زوجة عبد المطلب انا امضي معك اليها حتى انظر الى آمنة فان كانت
تصلح لولدي رضينا بها فرجعت برة مسرورة فرحت بما سمعت ثم سارت الى زوجها مسرعة
وبشرته وسمعت آمنة امها تنادي في الطريق وتقول بخ بخ لكم يا معشر اهل الصفا قد قرب خروج
المصطفى فدخلت على زوجها فقال لها ما وراءك قالت لقد سعادة علا قدرك في جملة
العالمين اعلم ان عبد المطلب قد رضي بابنتك ولكن مع العزم زوجة قيل وما هي قالت
ان فاطمة خارجة تنظر الى ابنتك آمنة فان رضيت بها والا لم يكن شيء واني اخاف ان لا
ترضى بها فقال لها وهب بن عبد مناف اخرجي هذه الساعة الى ابنتك وزينيها و
البسيها افخر الثياب وقلديها افخر ما عندك ففعلت ولعل فعمدت برة الى ابنتها والبستها
افخر ما عندها من الثياب والحلي وضفرت شعرها وارخت ذوائبها على اكتافها وقالت
لها يا بنية اذا اتتك فاطمة فادني لها احسن الادب وارفعي النور الذي في وجه
ولدها عبد الله فبينما هي في ذلك اذ اقبلت فاطمة وخرج وهب من المنزل حياء

بعبد المطلب وولده عبد الله فقامت لها آمنة اجلالا لها وتعظيما ورحبت بها
احسن الترحيب فنظرت اليها فاطمة واذا بها قد كساها الله جمالا لا يوصف فلما رأت فاطمة
ذلك الحسن والجمال وقد اضاء من نور وجهها ذلك المجلس قالت فاطمة يا برة ما كنت عهدت
ان آمنة على هذه الصورة ولقد رايتها قبل ذلك مرارا فقالت برة يا فاطمة كل ذلك ببركتكم
علينا ثم خاطبت فاطمة آمنة واذا هي افصح نساء اهل مكة فقامت فاطمة واتت الى عبد
المطلب وعبد الله وقالت يا ولدي ما في بنات العرب مثلها ابدا ولقد رضيتها وان الله تعالى
لا يودع هذا النور الا في مثل هذه ولما وقع الحديث بين وهب وبين عبد المطلب في امر تزويج
آمنة قال وهب يا ابا الحارث هذه آمنة هدية مني اليك بغير صداق معجل ولا مؤجل فقال
عبد المطلب جزيت خيرا ولا بد من صداق ويكون بيننا وبينك من يشهد به من قومنا
وقومك ثم ان عبد المطلب هم ان يبذل له شيئا من المال ليصلح به شانها اذ سمع همهمة
واصواتا فوثب وهب بسيفه مسلول ثم قاموا جميعا قال ابو الحسن البكري وكان سبب
ذلك ان اليهود الذين كانوا محبوسين في دار وهب خدعهم الشيطان وزين لهم هيوا
انكم مقتولون لا محالة فقوموا جميعا وخاطروا بانفسكم على عبد المطلب وابنه عبد الله
فان الموت قد وقع بكم او اهربوا على وجوهكم ثم انهم هبوا فاطلق كتافه فقطعه ثم حل حلية
كتاف اصحابه فلما خلصهم قالوا ابانهجم عليهم وليس معنا سلاح فقال هبوا بانهجم عليهم
بالحجارة هجمة رجل واحد وهم غافلون فسار القوم واقبلوا عبد المطلب وولده عبد الله
ووهب في دار وهب والمصباح عندهم واليهود يرونهم وهم لا يرون اليهود فرموهم بالحجارة
التي كانت معهم فردها الله ثم عليهم الحجارة فهشمت وجوههم ومنهم من وقع حجره في راسه
ومنهم من وقع في صدره وذلك بقدرة الله تعالى لاجل النور الذي في وجه عبد الله فحمل
عليهم عبد المطلب ومن كان معهم فقتلوهم عن آخرهم وكان عبد المطلب لا يفارقه سيفه
حيثما توجه وبعد ذلك خرج عبد المطلب وولده وزوجته الى منزلهم وقالوا يا وهب اذا كان
في غداة قد جمعنا من قومنا وقومك يشهدون بما يكون من الصداق فقال جزاك الله
خيرا فلما طلع الفجر ارسل عبد المطلب الى بني عمه ليحضروا خطبتهم ولبس عبد المطلب افخر

اثوابهم وجمع وهب ابيضا قرابته وبني عمرة فاجتمعوا في الابطح فلما اشرف عليهم الناس قاموا اجلالا لعبد المطلب واولاده فلما استقر بهم المجلس خطبوا خطبتهم وعقدوا عقد النكاح وقام عبد المطلب فيهم خطيبا فقال الحمد لله حمد الشاكرين حمدا استوجبه بما انعم علينا واعطانا وجعلنا لبيته جيرانا ولحرمه سكانا والقى محبتنا في قلوب عباده وشرفنا على جميع الامم ووقانا شر الآفات والنقم والحمد لله الذي احل لنا النكاح وحرم علينا الحرام اعلموا ان ولدنا عبد الله قد خطب فتاتكم آمنة بصداق معجل ومؤجل كذا وكذا فهل رضيتم بذلك من ولدنا قال وهب قد رضينا منكم فقال عبد المطلب اشهدوا يا من حضر ثم تصافحوا وتهادوا وتصافقوا وتعانقوا واولم عبد المطلب وليمة عظيمة تحضرها جميع اهل مكة واوديتها وشعابها وسوادها فاقام الناس في مكة اربعة ايام قال ابو الحسن البكري ولما تزوج عبد الله بآمنة مكث معها زمانا والنور في وجهه لم يزل حتى نفذت مشية الله تعالى وقد دنت وارادوا ان يخرج خير خلقه محمد رسول الله وان يشرف به الارض وينورها بعد ظلامها ويطهرها بعد نجسها امر الله تعالى جبرئيل ان ينادي في الجنة المأوى ان الله جل جلاله قد تمت كلمته ومشيته وان الذي وعده من ظهور البشير النذير السراج المنير الذي يأمر بالمعروف وينهى عن المنكر ويدعو الى الله وهو صاحب الامانة والصيانة يظهر نوره في البلاد ويكون رحمة على العباد ومن احبه بشر بالشرف والحباء ومن ابغضه تبوء القضاء وهو الذي عرض عليكم من قبل ان يخلق آدم واسمه في السماء احمد وفي الارض محمد وفي الجنة ابو القاسم فاجابت الملائكة بالتسبيح والتهليل والتقديس والتكبير لله رب العالمين وفتحت ابواب الجنان وغلقت ابواب النيران واشرفت الحور العين وسبحت الاطيار على الاشجار فلما فرغ جبرئيل من اهل السموات امره الله ان ينزل في مائة الف من الملائكة الى اقطار الارض والى جبل قاف والى خازن السحاب وجملة ما خلق الله يبشرهم بخروج رسول الله ثم نزل الى الارض السابعة فاخبرهم بخبره ومن اراد الله به خيرا الهمه محبته ومن اراد به شرا الهمه بغضه وزلزلت الشياطين وصفدت وطردت عن الاماكن التي كانوا يسترقون منها السمع ورجموا بالشهب قال صاحب الحديث ولما كانت ليلة الجمعة عشية عرفة وكان عبد الله قد خرج هو واخوته وابوه فبينما هم سائرون واذا بنهر عظيم فيه ماء زلال ولم يكن قبل ذلك اليوم هناك ماء

Margin: اشرفوا عليهم طلعوا — عبد الله ای جوهنه — بشرف — ویظهر — وصفدت

فبقي عبد المطلب وعبد الله متعجبا متفكرا في مجيئه طريقا وقد قطع عليه الجادة فبينما هو كذلك واولاده متعجبين فبينما عبد الله كذلك اذ نودي يا عبد الله اشرب من هذا النهر فشرب منه واذا هو ابرد من الثلج واحلى من العسل وازكى من المسك فنهض مسرعا والتفت الى اخوته فلم يروا للنهر اثرا فتعجبوا منه ثم ان عبد الله مضى مسرعا الى منزله فرآته آمنة طاهرا فقالت له يا لك صرفا الله عنك الطوارق فقال لها قومي وتطهري وتطيبي وتعطري واغتسلي فعسى الله ان يستودعك هذا النور فقامت وفعلت ما امرها ثم جائت اليه فغشيها تلك الليلة المباركة فحملت برسول الله صلى الله عليه واله فانتقل النور من وجه عبد الله في ساعته الى آمنة بنت وهب قالت آمنة لما دنى مني ولامسني اضاء منه نور ساطع وضياء لامع فانارت منه السماء والارض فدهشني ما رأيت وكانت آمنة بعد ذلك يرى النور في وجهها كانه المرآة المضيئة تم الحديث الشريف والخبر المبارك على ما ذكر في الكتب المسطورة والسلام خير ختام على محمد والرشاد الانام حوامل نور الله العظيم الكريم القديم عليهم الصلوة والسلام الى يوم القيام

والآن شروع ميكنم در مقصود واستعانت ميجويم از ملك معين معبود بحمد توفيق يافتن در شرح اين حديث شريف طويل الذيل وتحقيق حل مقاصد عظيمه وتنقيح كل مقالات

جليله ان فانه الموفق والمعين واستمداد مينمايم از نور پاك مقدس الهى

محمدى وعلوى وخلفاء راشدين ايشان عليهم السلام

بجهة استفاضه در بطون اشارات لطايف حقايق

كلمات معجز بنيان كه ابنيه بغداد سبع طاقت

حرفها اشراقى نمايد لمعات ابن نور مقدس كه

در طلب فقير شارح عظيم محفوظ فرمايد از

خطرات شيطان رجيم وامين

كه انشراح صدر شرح الهام

شده از نور عظيم

خداوند

حاصل ايد بقوله تعالى افمن شرح الله صدره للاسلام فهو على نور من ربه

تم الديباجه

هذه رسالة تسمى بالالهام الغيبي بحجة القلوب

۱

بسم الله الرحمن الرحيم

قال الشيخ ابو الحسن البكري ره فروى عن امير المؤمنين علي ابن ابي طالب عليه السلم وانا الاول
هو الامام الاعظم الاكرم الذي قال نحن وجه الله الذي يؤتى منه واسم الله الاعظم الذي قال
انا اسم من اسماء الله تع وهو الاسم الاعظم وباب الله الافخم الذي ورد في حقه الباب المبتلى به الناس
وباب مدينة العلم الذي قال رسول الله في شانه انا مدينة العلم وانا مدينة الحكمة وانا مدينة
الجنة وعلي بابها وجنب الله الذي هو سيد الموحدين والسند الاعظم للعارفين واهل
العلم واليقين امير المؤمنين عليه واولاده المعصومين صلوات الله التامات الزاكيات الناميات
وسلامه الى يوم الدين انه قال عليه السلام كان الله ولا شيء معه يعني بود در قدم و هست
و خواهد بود خداوند یگانه جلت عظمته و نبود هیچ چیز با او از اشیا کونیه عنصریه مادیه در
عالم شهود و اشیاء روحانیه مجرده در عوالم غیوب اصلا و مطلقا و بعبارة اخرى ذلك احديته
تستجمع جميع صفات کمالیه و بس نه شریك داشت و انباز و نه حاجت و نیاز با بداع مبدعات مجردات
و تکوین مکونات مخلوقات هنوز نفرموده بالکه نه معلومی بود و نه مجهولی چنانکه در حدیث جعفری
علیه السلام آنحضرت فرمود یا جابر کان الله ولا شيء معه ولا معلوم ولا مجهول و حضرت سید الحکماء
ابو الحسن الرضا علیه الصلوة والسلم در حدیث عمران صابی فرمود ان الله المبدئ الكائن
الاول لم يزل واحدا لا شيء معه فرد لا ثاني له لا معلوما ولا مجهولا ولا محكما ولا متشابها ولا
مذكورا ولا منسيا ولا شيئا يقع عليه اسم شيء من الاشياء غيره ولا من وقت كان ولا الى
وقت يكون ولا بشيء قام ولا الى شيء استند ولا في شيء سكن وذلك كله قبل الخلق اذ
لا شيء غيره پس در این کلام معجز نظام در توحید حضرت ملك علام نکات و دقایق حقایقی
شریفه است که درك آنها محتاج است به بیان بباید اول بدانکه افعال ماضیه و مستقبله
آنچه در شان حق تع در کلام الله و کلمات حضرات اهل عصمت علیهم الصلوة والسلم

ذکر شده مبرا و معری از زمان است زیرا که از برای حق تع و صفات کمالیه و افعال کامله آنحضرت
زمانی نیست کما ورد عن امیر المؤمنین علیه السلام لا تحویه الاماکن ولا تضمنه الاوقات
سبق الاوقات کونه والعدم وجوده و نیز از آنحضرت علیه السلام لیس له وقت معدود ولا
اجل محدود و ایضا وارد است لا تضمنه وقت ولا یتقدمه زمان ولا یزال وحدانیا قبل بدء و
الاعهود بعد صرف الامور و زمان که مقدار حرکت فلك است از برای موجودات واقعه در دائره
فلك و زمانیات است و فلك الافلاك که جزء اعلای عالم ملك و مبدء زمانست چهار عالم که
ملك و ملکوت و جبروت و لاهوتست از رتبه ذات حضرت احدیت متنزلند و محاط سه عالم
دیگر است و تمامی چهار عالم محاط ذات پاك خداوندی اند که ان الله بكل شيء محيط
و مدت بقاء عالم ملك و شهود را که اسفل سوافل عوالم الهیه است بقوله تع ثم رددناه
اسفل سافلين زمان نامند و مدت بقاء عالم ملکوت را که باطن عالم ملك و محیط
باوست دهر نامند و مدت بقاء دو عالم جبروت و لاهوت که باطن و محیط بعالم ملکوتند ازل
وازل الازال نامند و دوام و بقاء ذات حضرت احدیت جل مجده سرمد نامند که آنرا ازل
ازل الازال گویند پس دایره زمان که اسفل اندوایر ثلاثه دهر و ازل و سرمد و محاط آنها است اقصر
و اضیق از آنها است و احقر از آنست که وسعت دهد حق تع را چنانکه در احادیث قدسیه وارد است
لا یسعنی ارضی ولا سمائی بل یسعنی قلب عبدی المؤمن امتحن الله قلبه بالایمان و تحقیق
عوالم اربعه و سعه دایره و شرافت و رفعت هر یك انشاء الله در این شرح مذکور خواهد امد
علی هذا ذات اقدس خداوند جل و علا ارفع و اعلی و اجل از زمان و مکانست بدرجات
عدیده رفیعه بلکه آنحضرت رفیع الدرجاتست بقوله تع رفیع الدرجات ذو العرش
چون خداوند صاحب سلطنت و تختگاهی است که در درجات رفیعه عالیه اش ارفع و متعالی از زمان
و مکانست چه رسد بذات پاك بی نشان او جل کبریائه و حدیث جعفری علیه السلم که در کافی
مسطور است شاهد بر نفی تمامی افعال مستعمله در شان حق تع از زمانست فرمود کان اذ لا کان
فخلق الکان والمکان یعنی بود خداوند جل مجده هنگامیکه زمانی نبود پس خلقت فرمود زمان
و مکان را فعلی هذا لفظ کان که فعل ماضی است در این حدیث و کنت در حدیث قدسی که

فرمود یا داود کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لکی اعرف و سایر افعالی
که در شان حق تعم وارد است مجرد از زمانست و بمعنی کینونت ذاتیه دائمیه سرمدیه است یعنی
همیشه حق تعم هست و هیچ شیء با او نیست و عارفی بعد از ذکر حدیث کان الله و لم یکن
معه شیء گفت الان کما کان یعنی اگر کان را فعل ماضی زمانی در شان حق تعم تصور نمائی حال
هم درین حکم مثل سابق است و اجل از انست که تصور زمان در شان او شود و وارد است
عند ربی لا اصباح و لا امساء و حضرت سید العارفین و لیث الموحدین علیه السلام بیان
معنی کان را بطور تاویل در شان حق تعم در خطبه وسیله فرموده ان قیل کان فعلی تاویل
ازلیة الوجود و ان قیل لم یزل فعلی تاویل نفی العدم یعنی مقصود از قول کان در شان حق تعم
کینونت و وجود ازلی دائمی است نه وجود زمانی که مسبوق بعدم سابق و معروض عدم لاحق
باشد مثل ممکن حادث پس کان در شان حق تعم مجرد است از زمان زیرا که وجود قدیم واجب
حادث هر آینه در خور شان انست و قول لم یزل در شان حق تعم مؤول بنفی عدم است یعنی
عدم طاری بعد عارض وجود او جل مجده نشده زیرا که عدم را مطلقا سابقا و لاحقا در ذات
اقدس راهی نیست نه مثل ممکنات که سابق نبودند و بعد موجود شدند و بعد از موجود
شدن باز معدوم میشوند چرا که انها ممکن الوجود و معلل بعلت و مسبوق بعدم و محدود
و مرکب و ناقص اند و حضرت اقدس احدیت واجب الوجود و تام الهویة و بسیط الحقیقه
و کامل الذات و غیر محتاج بعلت سابقه نیست و وجود حقیقتش که کامل و تام است عین هویت
ذات اوست و مانند ممکن عدم و وجود و فقدان و حدوث عارض او نگردد پس عدم از ذات قدیم
او مطلقا منفی است زیرا که در حکمت مبرهن است که کلما ثبت قدمه امتنع عدمه چه همیشه
ازلا و ابدا سرمد بوده و هست و خواهد بود و ایضا چون صرف وجود بحت و کمال است نقایص
و اعدام را در ذات کاملش راهی نه زیرا که صرف وجود نه مکرر میشود که شریک پذیرد و نه نقصان
یابد که معدوم گردد و اگر چه عقل را اطلاع بر تحدید صفت ذات کامل غیر محدودش نیز اما از ذات
معرفتش نیز محجوب و مستور نیست کما قال لیث الموحدین علیه الصلوة و السلام لم تطلع العقول
علی تحدید صفته و لم یحجبها عن واجب معرفته پس این نحو از معرفت که سلب نقایص

اعدام مطلقا و نفی زمان و مکان ازلا و ابدا از ذات پاک قدیمش و اثبات وجود تام کامل
المحقق صرف که عین هویت اوست جل مجده با سایر صفات کمالیه ثبوتیه جمیعا حضرت جامع
کامل عظیمش از واجبات معرفت و هویت اوست دامنه کبریایش مجهید عقول بشریه اما معرفت حقیقت
ذات اقدس و صفاتش از حوصله عقول بشریه خارج است کما ورد ان الله احتجب عن العقول
کما احتجب عن الابصار بقوله تعم لا تدرکه الابصار و هو یدرک الابصار و هو
اللطیف الخبیر و طریقه تحصیل معرفت حق جل و علا انشاء الله درین شرح مذکور
خواهد آمد بیان ثانی بدانکه احدی از طوایف ملیین و صاحبان شرایع و دین و حکماء
فلاسفه و مرتاضین هنود و غیر ایشان در وجود ذات باری جل مجده که مبدء عوالم غیب و
شهود است اختلاف نکرده اند مگر بعضی از طبیعیین و دهریین و عبدهٔ اصنام که متدین
بدین و شریعت رسولی نیستند و بهوای نفس خود در مبدء عالم کون سخن رانده اند و چون
مخالفت تمامی انبیا و رسل را نموده کلام ایشان از حیز اعتبار و اعتنا ساقط است اما مشارب
اهل توحید مختلف است بحسب اختلاف مدارک و نقصان عقول و قصور افهام از
ادراک وحدت ذات حضرت بیچون او جل شانه و از نارسائی کشف و شهود ارباب قلوب
از مشاهده مراتب و غیره و درجات عالیه توحید ذات حضرت جل سلطانه و اگر چه اهل توحید
بسیارند اما مراتب ایشان بحسب فنون اعتقاد بر طبقات ثلاث است طبقه اولی
حکماء اسلامیین اند که بر طریقه دین حضرت سید المرسلین صلی الله علیه و آله پیشوا و جمیع مبانی
فلسفه و این دین کرده اند طبقه ثانیه حکماء قدماء فلاسفه اقدمین اند که طوایف هنود
و مرتاضین از اهل جوک بر مشرب ایشان رفته اند و این دو طبقه ادراک توحید با طریق عقل
خود کرده اند اما جوکیان مدعی کشف اند در مذهب خویش و طبقه ثالثه عرفاء الهیین
و حکماء محققین و اولیاء ربانیین اند دام الله برکاتهم که از خواص امت مرحومه حضرت خاتم
النبیین و شیعیان خالص الولای حضرات الطاهرین علیهم سلام الله رب العالمین میباشند
که بمتابعت کامله شریعت مقدسه و ریاضات و مجاهدات شاقه بدنیه و نفسانیه حجب
استار بشریه را در دیده و بصیرت قلبیه مکاشف و مشاهد انوار و تجلیات مراتب وحدت

بیان ثانی

ذات وصفات وافعال وآثار الهیه شده ومرآت قلوب حق نمای صافیه زاکیه ایشان مظهر
وجه الله اعظم باقی آمده از رتبه علم الیقین حقا که گذشته بمراتب عین الیقین وحق الیقین در
کشف توحید ومعرفت حقایق الهیه واصول دین مبین خدا ونگه رسیده اند قلوب این
بزرگان در کشف حقایق غیبیه قلبیه مرآتی است حق نما که در شهود صور معانی شهودیه آفاقیه

جام جهان نما است جنان لسان الغیب فرماید — زملک تا ملکوتش حجاب بر دارند
هر آنکه خدمت جام جهان نما بکند — در احادیث اهل عصمت علیهم السلام است

ان شیعتنا او لولا بعد اعین یعنی شیعیان ما که از اشعه انوار ما مخلوقند صاحب چهار چشم اند
دو در سر ودو در سینه وبدو دیده سر وباطن خود که بصیرت قلبیه نامند مشاهده مینمایند
حقایق عالم وحدت وملکوت وصور معانی عالم کثرت وملک را ولهذا ایشان را اهل الله وهم
اصحاب اسرار توحید وولایت وارباب قلوب واولیاء الله نامند کثر الله امثالهم اما طبقه
اولی که حکماء اسلامیین اند چون جناب شیخ شهاب الدین سهروردی ملقب بشیخ اشراق
وبسبب اشراق نور توحید در قلبش بریاضات ومجاهدات از اهل معرفت نیز محسوب اند
وتصانیف عالیه در حکمت دارند مثل هیاکل النور وکتاب حکمت اشراق وغیره ومصنف
دلیل بر جلالت قدر اوست واورا شیخ مقتول گفته اند زیرا که شهادت را دریافته وجناب مولانا
صدر الدین محمد شیرازی که از افاضل واماجد حکماء اشراق است وبعلو مشرب وکمال تدقیق
وتحقیق واجراء براهین حکمیه در توحید وفنون الهیات خاصه وعامه وطبیعیات وریاضیات ومنطق
وتفسیر سور وتاویل آیات کلام الله مجید واحادیث اهل عصمت علیهم السلام معروف آفاق
کتب ومصنفات آنجناب چون اسفار اربعه وشواهد ربوبیه ومشاعر واسرار الآیات وتفاسیر سور
از متفرقه کلام الله وآیة الکرسی وشرح بر کتاب شفا وحواشی بر حاشیه قدیمه در فصاحت و
بلاغت ورشاقت عبارات ومتانت تحقیقات وتدقیقات واستحکام براهین ومعارضه با
حکماء اسلامیین مثل شیخ رئیس ابو علی سینا ومیر صدر شیرازی ومیر سید شریف علامه وجناب
شیخ اشراق منفرد وطاق است ومدت متمادی در خاک قم که مهبط فیوضات الهیه است
مشغول بریاضات بوده وبنا خلفاء خود را در بعضی از کتب خود نموده ادعاء متابعت اهل

کشف وشهود دارد بخصوص متابعت شیخ محیی الدین عربی را قدس سره وقال صاحب
الکشف در شان آنجناب گفته وعبارات ومطالب اورا در کتب اسفار خود وغیره نقل
نموده وفقیر شارح مدت متمادی کتب آنجناب بطریقه تحقیق وبرهان در نزد اساتید
عظام وافاضل کرام این حکمت علیه چون علیین آشیان مولانا علی نوری ومولانا احمد
یزدی طیب الله مضجعهما که در حکمت اشراقی مانند خود در عالم آفاق نداشتند بمدرسه استفاده
کرده ام وریاضت علمی بسیار در این فن برده بلکه باساتید بزرگوار حواشی چند بر کتب اسفار از عمر
آنجناب نوشته ام ولکن پس از زمان طویلی در تحصیل علم واکتساب حکمت در طلب الهی و
التهاب آتش شوق ومحبت خداوندی در قلب ظهور نمود بخدمت بزرگان از اهل الله و
اولیاء الله واهل کشف ومعرفت مشرف شدم واز برکات انفاس طیبه وبواطن مبارکه ایشان
مستفیض گردیدم وبعنایات الهیه از علم الیقین بعین الیقین وحق الیقین فایض شدم
مطالب حکمیه برهانیه اکتسابیه را لا یسمن ولا یغنی من جوع یافتم زیرا که طلب الدلیل بعد
الوصول الی المدلول عبث ومکرر الحمد لله الذی هدانا لهذا وما کنا لنهتدی
لولا ان هدانا الله گفتم وجناب شیخ محیی الدین عربی قدس سره که از افاضل حکماء
اسلامیین واماجد اهل کشف ومعرفت ویقین اند ودر میان اهل حکمت ملقب بشیخ الکشف است
وانسلاک آنجناب در طایفه سیم اولی از انحراط در طایفه اولی است وکتب ومصنفات آن
جناب مثل فتوحات مکیه وفصوص الحکم وغیره از نوادر کتب اهل حکمت اشراق وتصانیف
اهل معرفت واطلاع است واشتهار آنجناب در میان اهل حکمت ومعرفت زیاده از حد
تعبیر وبیان است ومشاهده کتب مسطوره مجمله در یافت کمال حکمت وجلالت رتبه معرفت
آنجناب کفایت است وجناب محقق کامل وحبر فاضل تلمیذ آنجناب شیخ صدر الدین
قونوی علیه الرحمه است که بر طریقه ومذهب او وشارح فصوص واصطلاحات اوست و
مبین طریقه آنجناب در توحید الهی است وباجناب شیخ علاء الدوله سمنانی علیه الرحمه
که از اجله بزرگان اهل معرفت وکشفند رسایل وگفتگو دارند واز مشاهده شروح در
مکاتیب او قدر رتبه علم وحکمت او ظاهر است مکاتیبش با جناب شیخ جلیل مذکور در کتاب

تذکره نفحات الانس جامی مسطور است وجناب رئیس اهل العلم والحکمة ومعتقد اصحاب
الکشف والمعرفة شیخ ابو علی سینا الملقب بشیخ الرئیس علیه الرحمه که از مشاهیر اهل حکمت
ومصنف فنون الهیات وطبیعیات وریاضیات است وثالث معلم اول ارسطاطالیس ومعلم
ثانی فارابی است وبسبب مهارت در فنون علم وحکمت بجز فن موسیقی او را معلم ثالث
نخوانند ورئیس گفتند تصانیف معتبره او در حکمت چون کتاب شفا واشارات وتعلیقات
وغیره مستغنی از وصف است وحکما وشیعه او را بر مذهب طایفه [illegible] دانسته اند ومعاصر
با جناب قدوة العرفاء الالهیین شیخ الاولیاء الکاملین شیخ ابو سعید ابو الخیر قدس سره
بوده واز تابعان انجناب است وجناب [illegible] انتساب شیخ مشایخ العلم والمعرفة شیخ
احمد احسائی روح الله روحه الشریف که از افاضل علماء متاخرین در حکمت وحدیث ومعرفت است
وانجناب را در فهم احادیث معصومیه ومطالب حکمت اشراقیه طوری خاص در اصطلاح
جدید است که دخلی باصطلاح حکما وعرفا ندارد واصطلاحات خود را از احادیث و
عبارات حضرات اهل عصمت علیهم السلام استنباط کرده وعلاوه بر تحصیل فنون علم
بمتابعت عرفاء الهیین چون جناب نخبة الاولیاء الربانیین وعمدة العرفاء المحققین نقادة اولاد
سید المرسلین سید قطب الدین محمد طاب الله ثراه بریاضات نفسانیه اشتغال نموده
بکشف علمی فائض شده تصانیف شریفه ایشان مانند شرح فوائد وشرح زیارت جامعه
وغیره مشهور ومعارضه با حکما وعرفا وعلماء الظاهرین بسبب عدم اطلاع بر اصطلاحات
ایشان معروفند وجناب میر محمد باقر الملقب بداماد علیه الرحمه که از اجله حکماء اسلامیین
وصاحب تصانیف عالیه است چون کتاب قبسات وصراط المستقیم وجذوات وغیره و
از برای جلالت شان [illegible] کفایست که استاد جناب صدر الدین محمد شیرازی است وحکماء
فلاسفه سلف را شرکاء سالفه خود میدانند ودر تصانیف حکمیه خود میگوید قال شریکنا
السالف افلاطون الالهی وشریکنا الاخر ارسطاطالیس الحکیم وعباراتش حکمت اسطقسی
قوی دارد وعبارت اسطقسی فوق الاسطقسات از او اشتهار تام دارد وخلاصه این ائمه
سبعه از حکماء اسلامیین در حکمت اشراقی صاحب ید طولی وتصانیف عالیه اند

وامثال وافران ایشان چون حکیم قدیابی وحکیم همین یار وحکیم سنائی قدس سره که صاحب
دوریاست حکمت ومعرفتست وخواجه نصیر الدین طوسی روح الله روحه ومیر سید شریف
علامه قدس سره الشریف جد الاعلی ومیر صدر الدین دشتکی وملا جلال دوانی و
متابعین ایشان از متاخرین مانند رحمت پناها مولانا محسن کاشانی ومیر ابو القاسم
فندرسکی واقا جمال خونساری وملا مصطفی تفرشی وقاضی سعید قمی واقا محمد بید آبادی
ومولانا محراب کیلانی که صاحب فن حکمت ومعرفت است ومولانا علی نوری ومولانا (۱)
احمد یزدی وامثال ایشان که در معرفت توحید بطریقه علم یقینی عقل سالک واهل برهان اند
ومیگویند المتبع هو البرهان واکثر ایشان اطلاع از طریقه کشف وشهود قلبی ندارند
مگر بطریق تتبع وتقلید ومطالب براهین یقینیه خود را در توحید وغیره مطابق با آیات
واحادیث اهل عصمت علیهم السلام واولیاء مکاشفین ایشان مینمایند واستدلال بآیات
کتاب الله واحادیث معصومیه میکنند وضروریات دین ومذهب را چون معراج جسمانی
ومعاد جسمانی وغیره اگرچه براهین حکمیه ایشان موافق نباید بجهه یقین قلبی تصدیق میکنند
ولهذا ملقب بحکماء اسلامیین اند تمامی این طایفه وطبقه در تحقیق وحدت وجود و
اصالت آن وبیان مراتب عالیه وسافله وجود از مجردات ومادیات موافقند واگرچه وجود را
یکی از صفات کمالیه ذاتیه حضرت واجب الوجود بالذات وعین ذات او میدانند اما چون
مبدأ ایجاد مراتب وطبقات عوالم وجود است این صفت ذاتیه را موضوع علم حکمت خود قرار داده اند
وبحسب برهان وجود را بالحقیقه منحصر در ذات پاک حضرت واجب الوجود وعین ذات
اقدس او جل مجده دانسته ووجودات امکانیه از مجردات ومادیات ووسایط که متوسطند
تا هیولای اولی وجود بالحقیقه نمیدانند وبر آنها وجود وموجود بالحقیقه اطلاق نمیکنند
بلکه تمامی را ظهورات نور حضرت وجود ومراتب وتطورات واظلال وعکوس وجود حقیقی
الهی میدانند واز مرتبه نفس رحمانی که ظل وجود حق تعالی وفعل ساری وجعل اول است
تا هیولای اولی تمامی را مراتب نور وظهور وظل وجود حق تعالی میدانند که ساری وجاری
در مراتب ممکنات است که اساس براهین توحیدیه این طایفه است برهان شرعی ایشان

(۲) و این طایفه مطلب را در برهان شرعی و عقلی در صدد شدند وجود و توحید وجود حق نیز (منه)

قوله تعالی الم تر الی ربک کیف مد الظل ولو شاء لجعله ساکنا ثم جعلنا الشمس علیه دلیلا در این ظل وجود پروردگار را نور وجود حق ومشیت مطلقه وعقل ساکن ونفس رحمانی ووجود منبسط امکانی در حضرت اسمائیه نامند مثل نور آفتاب که ظل است واز سنخ وجنس ذات شمس نیست واطفال وغافلان نور بخود آن نور افتاب را آفتاب گویند اما در نزد اهل عقل بین وهویدا است که این نور ظل شمس است واز سنخ وجنس آن نیست مثل نور سراج ونور قمر ونور نار که هیچ یک از جنس اصل ومبدأ خود نیستند همچنین انوار دیگر پس اطلاق اسم شمس وقمر وکوکب وشعله بر ذات آنها بالحقیقه میشود که اصل است وبر انوار آنها بالمجاز است لهذا انوار آنها را ظل مینامند چنانکه حق تعالی در این آیه تصریح فرموده وشمس ونورش را که ظل اوست دلیل بر شمس ذات اقدس خود وظل وجود خود که رحمت واسعه ومشیت مطلقه اولی است فرموده تا ارباب عقول وهدایت توهم اشتراک واجب الوجود وممکن الوجود ورب ومربوب را در حقیقت وجود وصفات کمالیه او که علم وقدرت وحیات وغیره است ننمایند اینست برهان شرعی الهی این طایفه جلیله بر توحید ذات واجب الوجود ووحدت وجود او جل مجده نه وحدت وجود واجب وممکن که اهل صورت ان کلام ایشان وکلمات اهل الله توهم کرده اند فبینهما بون بعید پس وحدت وجود مشهور میان طوایف حکماء اسلامیین وعرفاء الهیین منظور نه وحدت وجود واجب وممکن است بلکه وحدت وجود واجب الوجود است وبنا بر دلیل عقلی این طایفه جلیله بر وحدت وجود حضرت واجب الوجود که باصطلاح ایشان وحدت وجود نامند موقوف بر یک مقدمه است که جناب مولانا صدر الدین محمد شیرازی در بعضی از تصانیف بیان نموده وآن این است که صرف الشیء لا یتکرر ونیز صرف الشیء لا میز فیه یعنی صرف هر حقیقتی از حقایق اشیاء تکرر ندارد که تعدد پذیر باشد وبرهان وجوب وجود ذات حضرت احدیت میباید آن ذات پاک بسیط من جمیع الجهات والحیثیات باشد پس لازم آید که صرف وجود در کمالات وصفات کمالیه باشد که اگر کمالی وصفتی را یا یک نحو وجودی را فاقد باشد صرف در کمال ووجود وصفات نخواهد بود پس مستلزم ترکب اوست وترکب منافات با وجوب وجود

وجود دارد یعنی اگر شریکی از برای ذات پاک الحضرت باشد البته فقد وجود آن شریک بحکم اثنینیت خواهد بود زیرا که اگر عین وجود آن شریک باشد تعدد ندارند که اطلاق شریک بر او شود وبا وجود دو بودن غیر یکدیگرند وفاقد وجود یکدیگرند پس لازم آید که ذات پاک مرکب از دو جهت باشد از وجود خود وفقد وعدم وجود شریک خود وترکب از دو جهت دلیل بر امکان ذات پاک است چه کل ممکن زوج ترکیبی وامکان منافی با وجوب وجود است که مفروض ما است پس لازم آید که ذات پاک حضرت واجب الوجود صرف در وجود وکل صفات وکمالات باشد وصرف شیء تعدد وتکرر وامتیاز پذیر نیست واز این برهان لازم آید که در متن واقع ونفس الامر وجودی بالحقیقه غیر از ذات پاک حضرت واجب الوجود نباشد ووجود وموجود بالحقیقه بر سایر ممکنات اطلاق نشود ومنحصر در ذات اقدس جل کبریائه باشد پس در واقع ذات پاک حضرت واجب الوجود بالذات وجود محض است که وجودش عین ذات اوست وبسیط الحقیقه وکامل الهویه وجامع تمامی صفات وکمالات است ونظیر وشریک خود در هیچ صفت کمالیه ووجود در متن واقع ندارد ووجود تام بسیط حقیقی کامل منحصر بذات پاک اوست جل مجده این است وحدت وجودی که معتقد طایفه حکماء اسلامیین وعرفاء الهیین است فعلی هذا وجود در ممکنات را از صادر اول تا هیولای اولی وجود وموجود بالحقیقه نگویند بلکه وجودات افراد ممکنات را اظلال وعکوس وانوار حقیقه وجود حضرت اقدس احدیت دانند که بحسب مراتب مختلف بشدت وضعف‌اند واطلاق اسم وجود وموجود وعلم وقدرت وصفات کمالیه بر مراتب ممکنات بالمجاز است یعنی مجاز اشراقی که اصطلاح عرفاء الهیین است وبر ذات پاک حضرت واجب الوجود بالحقیقه میباشد فعلی هذا حق جل وعلا از خلق خود خالی وخلق او نیز خالی از حق تعالی اند چنانکه ماثور است که هو خلو من خلقه والخلق خلو منه ودر بعضی اخبار در مجلس مناظره متکلمین با حضرت سید الحکماء علی بن موسی الرضا علیه السلام ماثور است که عمران صابی در سوالات خود عرض کرد الا تخبرنی یا سیدی اهو فی الخلق ام الخلق فیه قال مولانا الرضا علیه السلام اجل یا عمران عن ذلک لیس هو فی الخلق ولا الخلق فیه تعالی عن ذلک وساعلمک ما تعرفه

ولا قوة الا بالله اخبرنی عن المرآة انت فیها ام هی فیک بعد فرمود و لهذا امثال کثیرة
غیر هذا لا یجد الجاهل منها مقالا و لله المثل الاعلی یعنی عمران عرض کرد که ای مولای من آیا حق
در خلق است یا خلق در او است آنحضرت فرمود یا عمران خداوند اجل و اعظم از آن است که محل
اشیاء ممکنه واقع شود یا حلول کند در آنها که نه حق در خلق است و نه خلق در او بلکه متعالی است
شان جلالش از این بیان و زود باشد تعلیم کنم ترا امثله که بشناسی از او حیثیت قوه شناسائی
آنحضرت مگر بتوفیق او خبر ده مرا از مرآت که آیا تو در آنی یا آن در تو است بعد فرمود از برای
این مطلب امثال بسیار است غیر از این مثل که جاهل را مجال مقال در آنها نیست و از برای
خداوند تعالی و علا مثل اعلی است اما این امثله و این مثل اعلی از آیه مبارکه مثل نوره
کمشکوة فیها مصباح الله نور السموات والارض که در شان حضرت محمد و خلفاء
راشدین آنحضرت علیهم السلام ظاهر میشود زیرا که ایشان نور وجود ظهور وجود و اسم
و شبیه کامل و مشکوة و مصباح انوار عظمت و کبریاء او بند و انشاء الله حقیقت این مثل
اعلی در شرح نور حضرت محمدی علوی علیهما الصلوة والسلام در این حدیث شریف کثیر
البرکات معلوم خواهد آمد این است برهان عقلی حکمی بر توحید ذات واجب الوجود که
از او صفت وجوب خواند و ثبوت هیچ نقص و عیب در ذات پاک اقدس حضرت احدیت
نیست چه مطابق با آیات بینات کلام الله و احادیث معصومین علیهم السلام است و عقل را
چاره و بیجتی از این توحید حقیقی نیست که مصدق تابعین و تمامی انبیاء و رسل صلوات الله
علیهم بر این توحید مبعوث شده اند اما فهم این توحید یا بطریقه عقل متین است که تابع
عقل مذعن کل الهی که حجت الله است شده باشد یا بطریقه کشف قلبی است اما طریقه اولی
از برای حکماء اسلامیین است که اهل برهان اند و برهان عقلی خود را مطابق با کلام الهی و
حجتهای او مبنا نهند و طریقه ثانیه از برای طایفه سیم است که عرفاء الهیین اند چنانکه ذکر
طبقه ثالثه انشاء الله خواهد آمد و اگر بعضی از علماء رسوم که از طریقه فهم براهین قطعیه
عقلیه و کشف قلبی در تجلیات انوار توحید ذات واجب الوجود که موحد وجود نامیده
شده محروم اند و انکار این مطلب حق عظیم را نمایند معذورند بر ایشان حجتی و حرجی

لازم نیاید زیرا که المرء عدو لما جهله راتب چون بتوفیق منزل افتاد در افهام خلایق مشکل
افتاد در حدیث است که لو علم ابوذر ما فی قلب سلمان لکفره او لقتله و فی حدیث لو اد
نقال رحمه الله قال سلمان و کلم الناس علی قدر عقولهم خداوند تمامی را بجهت فهم توحید
خود هدایت فرماید تا رفع اشکال شود اما طبقه ثانیه که قدماء حکماء متقدمین فلاسفه اند
چون سقراط حکیم و بقراط حکیم و فیثاغورس حکیم و افلاطون حکیم الهی و ارسطاطالیس حکیم
تلمیذ او و سایر تلامیذ او که طوایف ثلاثه اشراقیین و رواقیین و مشائیین اند و مرتاضین
از براهمه هنود و جوکیان نیز بحسب مذهب خود در توحید قریب با این طایفه اند و لیکن
فرق در میان ایشان بسیار است زیرا که ارسطاطالیس تلمیذ افلاطون و او تلمیذ فیثاغورس
و او تلمیذ بقراط و او تلمیذ سقراط و او تلمیذ حضرت لقمان حکیم است و او اگر چه حکیم الهی و صاحب
الهام بالحق است ولیکن خدمت انبیاء کرده است و این طایفه حکما نیز مدعی اند که ما علوم
خود را از انبیاء سالفه اخذ کرده ایم و اگر چه بر طریقه ادیان انبیاء عمل نکرده باشند اما تابع معتقد
ایشان در توحید خلاف دین مبین و شریعت مقدسه حضرت ختمیه صلی الله علیه و آله نباشد چه
توحید از اصول و ارکان دین الهی است و در اصول دین نسخ و اختلاف نیست پس مذهب این طایفه
حکماء قدما در توحید نیز مخالفت کلیه با مشرب حکماء اسلامیین ندارد مگر در بعضی خصوصیات
که ذکر خواهد آمد بر خلاف مذهب براهمه از هنود و جوکیان در توحید که مخالفت با توحید حکماء
اسلامیین دارد اما اعتقاد فلاسفه مذکورین در توحید بر وحدت ذات حضرت واجب الوجود است
ولیکن حقیقت ذات پاک او را متاصل بالذات میدانند و وجود او را عین ذات او دانند اما
وجود را در ممکن مفهوم ذهنی اعتباری دانسته اند که عارض ذوات ماهیات امکانیه میشود
و ماهیات امکانیه را اصیل بالذات میدانند بر خلاف آنکه حکماء اسلامیین وجود را در واجب و
ممکن هر دو اصیل بالذات دانسته اند و ماهیات ممکنه را امور اعتباریه و حدود وجود آنها
دانسته اند و جناب صدر المتالهین نیز مذهبش بر تاصل وجود است خود او در این مذهب
منفرد و مخترع دانسته و تعرضات بسیار بر جناب شیخ اشراقی دارد زیرا که مذهب شیخ مذکور نظام
قریب بمذهب فلاسفه قدما است اما بزرگان از اهل حکمت تاویل کلام او را بوضعی کرده اند

که مطابق با مشرب حکماء اسلامیین است و بنابر آن تا ویل نزاع ایشان لفظی است نه معنوی
و این مختصر کنجایش بیان آن ندارد خلاصه اختلاف میان حکماء اسلامیین و حکماء فلاسفه قدماء
بحسب عقیده است اول آنکه طایفه اولی قایل بوحدت وجود واجب الوجود ند و وجود در او بحسب حقیقت
در واجب و بحسب ظل و نور در ممکنات مطلقا اصیل بالذات دانند اما طایفه ثانیه قایل بوحدت
ذات واجب الوجود ند و وجود در واجب متاصل و عین ذات میدانند و در ممکنات غیر متاصل
و مفهوم عارض بر ذات ماهیات متاصله ممکنه دانسته اند و ثانی از جهات اختلاف آنکه طایفه ثانیه
عقل اول کلی را واسطه فیما بین حق تعالی و ممکنات مجردات و مادیات گفته اند و قایل بعقول کلیه دیگر
که در تحت عقل اول کلی است بعدد انواع مادیه جسمانیه که هر یک از انها رب یکی از این انواع
جسمانیه است و این عقول را ارباب انواع و مثل افلاطونیه نیز نامند و بعضی از طایفه ثانیه
که مشائیین اند قایل بعقول عشره شده اند که عقل اول عقل فعال است و واسطه فیض حق تعالی
و نه عقل دیگر بترتیب از آن ناشی شده از برای افلاک تسعه و ارسطاطالیس که از فحول طایفه ثانیه
و قدماء حکمات در میمر چهارم از کتاب خود که مسمی باثولوجیا است گوید و اقول ان الانسان
الحسی انما هو صنم للانسان العقلی والانسان العقلی روحانی و جمیع اعضائه روحانیة لیس موضع
العین منه غیر موضع الید ولا مواضع الاعضا کلها مختلفة لکنها کلها فی موضع واحد پس ملزوم
عقل واسطه دیگر فیما بین خداوند و عقل قائل نیست اما حکماء اسلامیین بر طبق شریعت مقدسه
ختمیه مشیت مطلقه الهیه را واسطه کلیه مبدا انفعه ما بین حق تعالی و اشیاء ممکنه چنانکه ما ثور است که
اول ما خلق الله المشیة و نیز وارد است که خلق الله الاشیاء بالمشیة والمشیة بنفسها و روح کلی
و عقل کلی در تحت مشیة الله و از جمله امر اند بقوله تعالی یَسْـَٔلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ
الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي پس روح کلی از امر الهی که مشیت ناشی از مده و اول ما خلق الله
روحی و اول ما خلق الله عقلی نیز وارد است و تعدد اولیت بحسب تعدد عالم مشیت و روح
و عقل است زیرا که عالم مشیت لاهوت و عالم روح کلی ذروه اعلای جبروت و عالم عقل
کلی صقع عالم جبروت و جهات اختلاف میانه حکماء اسلامیین و حکماء فلاسفه یونانیین
بسیار است اما قادح در مذهب توحید ذات اقدس و وحدت وجود او جل مجده نیست

مگر اختلاف بحسب مشرب و وجه اعظم خلاف فیما بین این دو طایفه آنست که حکماء اسلامیین
بر طریقه شریعت غراء و ملت بیضاء حضرت ختمیه محمدیه علیه الصلوة والسلام اند و حکماء قدماء
اگر چه مثل بعث لقمان حکیم را که در ما قبل آن حضرت تابع حضرات انبیاء است و لکن در مذهب
توحید و مسائل حکمیه دیگر و بل اما اعتقاد به پیغمبری هیچ پیغمبر نداشته و تابع دینی و شرعی
در شریعت نفس خود بوده اند زیرا که حکماء قدماء چنانکه عقل اول را واسطه در ایجاد عالم صورت
میدانند اشعه انوار عقل را که در نفوس افتد رسول باطنی از جانب حق تعالی بسوی خود میدانند و خود را
بواسطه این رسول عقلی باطنی از رسول ظاهری مستغنی دانسته اند چنانکه اعظم حکماء فلاسفه
افلاطون الهی است که او را امام الحکماء میخوانند و بعضی از موثقین او را معاصر با حضرت عیسی
گفته اند و بعضی از ارباب سیر و تواریخ میانه اعصار ایشان فاصله بسیار گفته اند اما طایفه
اولی حکایت تکلماتی که فیما بین او و آن حضرت وقوع یافته نقل کرده اند و دلیل است بر آنکه
آن حضرت را پیغمبر مجتهد خود ندانسته بلکه پیغمبر از برای قوم جاهلین و غافلین دانسته یعنی عوام
که ایشان را از خواب غفلت بیدار کند و خود را بعقل و رسول باطنی خود مجتهد و با صفا نفسانیه
و عقلیه عارف بحق تعالی مبدا دانسته و صورت مکتوبی که افلاطون خدمت آن حضرت نوشته این است
که یا طبیب النفوس المریضة بداء الجهل المکتنفة بالاکثاف الرذیلة المنغمسة فی العلایق البدنیة
المکدرة بالکدورات الطبیعیة یا من یوقظ القوم من رقدة الغافلین یا من ینبه العباد من
الجاهلین و یا منجی الهالکین و یا غیاث من استغاث ان ذاتا هبطت فاغتربت و قد کدرت
فتعثرت فهل الی وصول من سبیل یعنی ای طبیب نفسهای مریض شده بدرد جهل و پوشیده
شده بکثافت نا پاک و فرو رفته در علایق بدنیه و تیره شده بتیرگی طبیعت ای آنکه
بیدار میسازی قوم را از خواب غفلت و ای آنکه آگاه میکردانی بندگان را از تنکنای جهل جاهلین
و ای نجات دهنده هالکان و ای فریادرس طلب فریادرسی کنندگان بدرستیکه ذاتی که فرو رفته باشد
در پستی پس غریب کرده باشد و متذکر شود حالت خود را پس ممنوع باشد از مراجعت بسوی مقام
اول خود پس آیا راهی هست مر او را از برای وصول بعالم اول خود حضرت روح الله مسیح علیه السلم در
جواب او نوشت یا من شرفک الله بالاستعدادات العقلیة والرموزات النطقیة لکن طالبا النور

النفس بالانوار الالهية العقلية القدسية المجاذبة من الدار الدنية الفانية الى الدار الباقية التي هي
محل الارواح الطاهرة والنفوس الزاكية فان مجرد العقل غير كاف الى صراط مستقيم يعني اگرچه
مشرف ساخته است ترا خداوند با استعداد عقليه ودر موارد نقليه واجب است كه طلب كني در
نفس را بنور الهي كه پاك وجذب كننده است نفس را از دار دنياي پست فاني بدار اخروي باقي كه محل
ارواح طاهره ونفسهاي پاكيزه است پس بدرستي كه محض عقل كفايت نميكند رفتن راه راست را
پس از مكتوب افلاطون چنين مستفاد ميشود كه حضرت عيسى عليه السلام را مربي وپيغمبر از براي جهال
ميدانسته معقلك سؤال از نجات نفس خود از غشاوات بدنيه ورجوع بعالم مجرد كه عالم اول
انسانست نموده آنحضرت بعد از تمجيد او بكمالات عقليه در جواب سوال او فرمود كه اگرچه تو صاحب
عقل ومؤيد باستعدادات وعلوم عقليه از حق تعالى شده اما بدان كه عقل محض جزئي خود كفايت
از براي هدايت تو بسوي صراط المستقيم خداوندي نكند ووفا بتكميل نفس تو در سلوك الى الله ودر وصول
بحق تعالى نيز ننمايد يعني از عقل جزئي تو بدون مدد از عقل كلي حجة الله معرفت صراط المستقيم و
كيفيت سلوك در آن از براي كمال نفس ووصول الى الله حاصل نيايد پس ميبايد طالب شوي
تنوير نفس خود را بانوار الهيه قدسيه كه كشاننده نفس است از دار دنياي دنيه فانيه بدار عقباي
باقيه عاليه كه محل ارواح طاهره ونفوس زاكيه است تا بكمال خود برسي واين انوار مذكوره نيست مگر
با رسول الهي كه صاحب عقل كلي ونفس قدسيه است ومجسمه هدايت تمامي نفوس بشريه از جانب
حق تعالى مبعوث پس فريب نفس خود را بعلوم عقليه جزئيه مخور وتوسل بپيغمبر عصر خود بجو
ومتابعت كن او را بامر الهي تا ترا از نقصان نفس تو نجات دهد ونفس ترا از انغمار در حجب
ظلمانيه طبيعت بنور نجات بيرون آورد ونور آنحضرت مشعل راه تو شود تا ترا بعالم اول خود كه عالم
نفوس وارواح پاك است برساند ونفس تو با نفوس جهال در احتياج بسوي پيغمبر الهي تفاوتي
ندارد مكن ز انكار پيغمبر ايام خويش تكيه كم كن بر فن وبر كام خويش پس بدانكه خودسري
فلاسفه در سلوك الى الله وتكميل نفس خود اعظم فنون ضلالت است فيما بين حكماء اسلاميين
وقدماء حكماء فلاسفه موجب هلاكت ايشان است وباين جهت عرفاء الهيين دائما اهتمام كه
مذمت علم فلسفه را كرده اند ومتابعت آنها را باعث ضلالت ميدانسته جناب شيخ عطار

عليه الرحمه فرمايد كاف كفر اينجا بحق المعرفه دوست‌تر دارم ز فاي فلسفه زانكه اين علم
لزج چون ره زنند بيشتر بر مردم آگه زنند يعني علم فلسفه بسياري از ارباب عقول قويه مشغول
مغرور وبسيار دور از اطاعت پيغمبر ومحبت الهيه عصر خود ميكند وچنين تصور
مينمايند كه بتدقيقات علوم جزئيه عقليه راه بحق تعالى خواهند يافت اما نميدانند كه بيشتر اين
صور علميه حجب عقل وقلب ايشان خواهد شد وبنور حضرت حجة الله از نور الانوار الالهيه منور وهو
اتصال با آنحضرت اتصال با حق تعالى وعلوم وانوار وصفاتش تمامي از حق تعالى است معرفت ومحبت
آنحضرت معرفت ومحبت خداوند است هر كس از نفس كليه الهيه قدسيه آنحضرت انقطاع حاصل كرد
هالك گشت اما مذهب حضرات براهمه هنود وجوكيان كه اهل رياضتند در توحيد اشنكرا اچار
واسطه فيما بين حق تعالى وخلق او قايل نشده اند ونزول رحمت وفيوضات الهيه را برخلاف
بعثون واسطه ميدانند ووصول عباد را بذات اقدس احديت بدون واسطه ممكن دانسته اند و
اين خبط وگمراهي عظيم است واگرچه شارح كتاب جوك ميگويد مذهب برهمنان هنود
وحدت ذات حق تعالى وصفات كمال ومراتب تنزلات او ونشاء كثرت وپيدايش عالم علوي وسفلي
مذهب حكماء متقدمين است وتفاوتي اگر يافته شود اندكي اصطلاح واختلاف لسان خواهد
بود انتهى كلامه اما تفاوت بسيار است زيرا كه حكماء متقدمين عقل كلي را واسطه فيما بين
ذات پاك خداوند وخلق ميدانند چنانكه مذكور شد وبرهمنان اصلا قايل بواسطه نيستند
بلكه ذات باريتعالي را كه برهم ميخوانند عقل خالص ميگويند چنانكه در ديباچه كتاب مذكور
گويد اي طالب شناخت حق تعالى واي جوينده كان دريافت هستي مطلق گوش بمن دار و
بشنو بدانكه اين ذات برهم كه عقل خالص وبيمانند وبي همتا وبي نام ونشان وبي رنگ وصورت
باشد باقي وپاينده ودرياي ذوق وسرور ابدي بود وتغيير وتبديل وحد ونهايت با او راه
نداشته باشد تا كه خود بخود در ذات خود انديشه آفرينش نمود وبعد از آن از صفت اطلاق
وبي قيدي فرود آمده كدورت وتيره گي دوئي را بخود راه داده از يكي ويگانگي بهزاران تعين وهزاران صورت
شده ظهور كرده وهر تعيني را نامي ونشاني وعلمي وكرداري در خور او بخشيده وصوت وحيات
ورنج وراحت وشادي وغم هر كدام را مقرر كرده ودر اين عالم موجود گردانيد وهر كس را موافق

در بيان مذهب برهما

سرنوشت او برابر داشت که درین عالم زندگانی کند و بعد از آن برای آنکه این همه خلق و
موجودات بر راه و روش و پسندیده باشند و از طریقه راست تجاوز ننمایند و درین عالم توالد
و تناسل کنند و هر طایفه راه و روش پسندیده زندگانی نمایند و کیان و دیانات پیدا کرده
و راه و حقیقت را با هنر او کار بوجود رسند یعنی از صفات تن داری فانی گردید بحق باقی
گردند مضمون کتابهای شریعت بر زبان طایفه راهبران و دانایان راه حق روان ساخت تا
ایشان این مضمون و حکمتها و قاعدها را در میان خلق عالم منتشر سازند که هر کدام بروش پسندیده
از پیشرا خورده تجلی کند و بوجود رسند انتهی کلامه و ظاهر این عبارت آنست که ذات حضرت باری
جلت سلطانه متنزل در مراتب متکثره میداند و تعینات و کثرات را عارض ذات اقدس باری
میگوید که مظاهر خود را از افراد انسانی بعد از تکمیل بوجود و کمال مجرد از تعینات میرساند از
تعینات فانی و مجرد اثبات کند و این مطلب کفر بین است و حکما قدما برین مذهب و اعتقاد
نیستند و واسطه فیما بین ذات پاک و خلایق را عقل کلی میدانند چنانکه از ارسطاطالیس نقل
شده که گفت الانسان الحسی صنم للانسان العقلی و الانسان العقلی روحانی اما با وجود
این اعتقاد سخیف باطل برهمنان و مخالفت ایشان با حکماء فلاسفه و حکماء اسلامیین باز
قائل بوحدت ذات باری هم که او در ابرهم میباشند و بعضی از حکماء اسلامیین و اهل
معرفت چون جناب شیخ احمد احسائی توهم این اعتقاد را در حق جناب شیخ محیی الدین
عربی کرده اند و او را ممیت الدین خوانده و از عبارت او که سبحان من اظهر الاشیاء و هو
عینها چنین یافته که حق تعالی را عین ذات اشیاء بدون واسطه میداند و جناب عمدة العرفاء
الالهیین شیخ علاء الدوله سمنانی قدس سره العزیز را که از اجله اهل معرفت با جناب
شیخ صدر الدین قونوی تلمیذ شیخ عربی علیهما الرحمه که مکاتیب و جواب چندست در
تخطئه کردن این عبارت بهمان طریق که جناب شیخ احمد گفته اند بلکه اول این تخطئه از شیخ
علاء الدوله است در عبارت شیخ محیی الدین و شیخ قونوی تلمیذش و شیخ مذکور خبر
و بیان می کند این عبارت را بطریقه اهل معرفت و توحید و مکاتیب و رسایل ایشان
در کتاب نفحات الانس جامی مذکور است فارجع الیها ان اردت و خلاصه جواب شیخ

صدر الدین آنست که اهل معرفت و جذب در حالت بیخودی چنین شطحیات گفته اند و
منظورشان نه آنست که حقیقت ذات باری تنزل در مراتب کثرت کرده است و منکثر
بصور مختلفه گشته است بلکه منظورشان آنست که منزه است کسی که ظاهر کرده است اشیاء را بنور
خود در حال آنکه آنحضرت حقیقت اشیاء است یعنی اشیاء تحقق بنور او دارند و مراد از عین
اشیاء یعنی حقیقت و ما به التحقق اشیاء اعم از آنکه حقیقت قریبه باشد یا حقیقت بعیده از اشیاء
پس واسطه ذات پاک با اشیاء نور و ظهور اوست که ظاهر در مظاهر متکثره و منظور الوان
مختلفه شده و بعد از خراب و فناء آنها باز رجوع باصل خود که نور و ظهور حق است نمایند
مولوی مثنوی: ارجعی بشنید نور آفتاب / سوی اصل خویش باز آمد شتاب / نی ز گلخنها
برو ننگی بماند / نی ز گلشنها برو رنگی بماند و از قبیل کلمات محیی الدین از برای مجذوبین
از اهل معرفت عبارت بسیار است که مثل زده اند در تناسب عالم کثرت با عالم وحدت مثل
آنکه گفته اند چون بخار از دریا برآید بخارش نامند و چون متصاعد شد و متراکم گردید ابرش نامند
پس متقاطر گردید بارانش گویند و چون در ثانی بدریا رسید بحرش خوانند از این قبیل امثله از برای
توحید و نسبت کثرت با وحدت در حال شوق و غلبه جذب گفته اند اولا آنکه مقام تمثیل
غیر مقام بنا و تحقیق است ثانی آنکه منظور از این بحر نه بحر ذات اقدس احدیت بلکه بحر
واحدیت که بحر صفات نامند و از آن نور و ظهور و رحمت واسعه و مشیت مطلقه گویند
فعلی هذا عیب و نقص در ذات پاک اقدس لازم نیاید چنانکه بعضی از اهل معرفت گفته اند
البحر بحر علی ما کان فی القدم ان الحوادث امواج و انهار و از بعضی معنی این را از اهل فضل استماع
شد که جناب شیخ محیی الدین عربی را در فتوحات مکیه دو عبارتست در یک موضع بطور
اطلاق چنانکه مسطور شد و در موضع دیگر بطور تقیید چنین است که سبحان من اظهر الاشیاء
و هو عینها بالظهور لا بالذات و بنابر این عبارت مطلقه راجع است بمقید چنانکه
وارد است که کلام الله یفسر بعضه بعضا و در منصوصات مطابق با تاویل مذکور است یعنی
منزه است آنکسیکه ظاهر ساخت اشیاء را و حال آنکه او بظهور خود که نور و ظل حضرت اوست
عین اشیاء است نه بذات خود بعبارة اخری حقیقت و عین اشیاء ظهور و عکس و نور اوست

نزد ذات پاک او فعلی هو الارتفع النزاع اما الطبقة الثالثه که مسمی بعرفاء الهیین و حکماء محققین و اولیاء ربانیین اند ادام الله برکاتهم ایشانند بزرگان دین مبین و علماء متقین و حکماء زاهدین و سالکان سبیل حق الیقین و مکاشفان اسرار توحید حضرت رب العالمین و معززین بارگاه جلال و محرمان خاص بزم وصال و مشاهدان جمال با کمال حضرت ذو الجلال و صدر نشینان صفهٔ عزت و ندیمان بساط قربت و سربازان درگاه حضرت ربوبیت و عارفان اسرار وحدت و عشاق جمال حضرت الوهیت که در تعریف ایشان بلسان قدس در حدیث قدسی اولیائی تحت قبائی لا یعرفهم غیری آمده است ان حبیبان الهی که غیرت حضرت معشوق ازل پرده از جمال ایشان در عالم بر نفکند که نظر اغیار بر رخسار ایشان نیفتد و در قباب تربیت این عزیزان از خلق محجوب ساخت و با ایشان در پردهٔ غیب عشق باخت زیرا که چنانکه جمال ذات حضرت معشوق ازل عزیز است عشاق آن جمال نیز عزیزان بارگاه حضرت قدس و عزت اند و ایشانند والیان ولایت الهیه محمدیه علویه علیهم الصلوة و السلام و محرمان اسرار ولایت و خزینه داران حکم و علوم نبوت و مشعلداران صراط المستقیم هدایت و مصابیح انوار حکمت الهیه و مفاتیح خزاین رحمت ربوبیت و دربانان ابواب جنات اخرویه که سلطان حضرت خواجه کاینات علیه و آله الصلوة و التحیات از اشتیاق جمال ایشان بحدیث آه و اشوقاه من لقاء اخوانی فی آخر الزمان ناطق آمد مدارک حکماء سابقین و لاحقین از فهم مدارک و درک معارف و شناخت مقامات و درجات این بزرگان دین عاجز است چه رسد بانکه از حالات رفیعه و مقامات عظیمه ایشان در این بحر در باشند شعر

عجب دارم از سالکان طریق — که باشند در بحر معنی غریق
چو از بادهٔ عشق باشند مست — ز کونین بر یاد حق شسته دست
نبود ای جانان ز جان منفعل — بذکر حبیب از جهان مشتغل
بیاد حق از خلق بگریختند — چنان مست ساقی که می ریختند
نشاید بدارو دوا کردشان — که کس مطلع نیست بر دردشان
الست از ازلشان همانا بگوش — باواز قالوا بلی در خروش
گروهی عمل دار و عزلت نشین

قدمهای خاکی دم آتشین — بیک نعره کوهی ز جا بر کنند
بیک ناله شهری بهم بر زنند — چو باد اند پنهان و چالاک پوی
چو سنگند خاموش و تسبیح گوی — سحر گه بگریند چندانکه آب
فرو شوید از دیده شان کحل خواب — فرس کشته از بس که شب رانده اند
سحر گه خروشان که وا مانده اند — چنان فتنه بر حسن صورت نگار
که با حسن صورت ندارند کار — سلاطین عزلت گدایان حی
منازل شناسان گم کرده پی — به سر وقتشان خلق کی ره برند
که چون آب حیوان بظلمت درند — دلارام در بر دل آرام جوی
لب از تشنگی خشک بر طرف جوی — نگویم که بر آب قادر نیند
که بر شاطی نیل مستسقیند — گدایان از پادشاهی نفور
بامیدش اندر گدائی صبور — دمادم شراب الم در کشند
اگر تلخ بینند دم در کشند — ملامت کشانند مستان یاد
سبکتر برد اشتر مست بار — نه تلخ است صبری که بر یاد اوست
که تلخی شکر باشد از دست دوست

چون جناب شیخ مصلح الدین سعدی ره خود از این طبقه جلیله است شرحی از حالات ایشان منظوم کرده و این طبقهٔ جلیله عظیمه که شیعیان خالص الولای حضرت امیر المؤمنین و اهل بیت طاهرین علیهم السلام اند در هر عصر از اعصار خدمت هر یک از حضرات ائمه اطهار علیهم السلام بوده اند چون سلمان و مقداد و ابوذر و عمار یاسر و حذیفه یمانی و میثم ابن یحیی تمار و جابر بن عبد الله انصاری و اویس قرنی و کمیل بن زیاد نخعی صاحب اسرار حضرت امیر المؤمنین علیه السلام و بلال و قنبر و محمد بن ابی بکر و حذیفه غفاری و حبیب بن مظاهر و جبیر بن مطعم و جابر جعفی و مفضل بن عمر و معروف کرخی و ابی الصلت هروی و محمد بن اسحق قمی و حسین بن روح و محمد بن علی السیرفی سلام الله علیهم و علی امثالهم اجمعین که اصحاب اسرار و محبت حضرات اهل بیت علیهم السلام بوده اند سوای اصحاب حدیث که در خدمت این بزرگواران باخذ احادیث حلال و حرام مشغول

بوده اند و از اسرار بیخبر بوده اند و اسامی هر دو طایفه در کتب رجال کبیره مذکور است و
این بزرگواران اسرار حقیقت و توحید و ولایت را در خلوت با این خواص القا فرموده اند و امر
بکتمان ان از اصحاب حدیث داشته بلکه نهی میکرده چنانکه جابر جعفی علیه الرحمه خدمت حضرت صادق
علیه السلام عرض کرد که پدر بزرگوارت پنجاه هزار حدیث و بروایتی هفتاد هزار از اسرار قولا
و دینا بمن تلقین فرمود و اسرار کرد بکتمان ان تا حال با احدی نگفته ام و نمیگویم و نخواهم گفت و
سینه این بار گران که انحضرت بر من گذارده شبه جنونی مرا عارض میشود چکنم که قلبم آرام شود
فرمود میروی بصحرا و گودی میکنی و سر در ان میکنی و میگوئی حدثنی محمد بن علی الباقر
بکذا و کذا و کذا و احادیث اسرار را تکرار میکنی تا قلبت آرام شود و جابر چنین کرده و آسوده شده
و تابعان این اخیار و بزرگان شیعیان اعصار غیبت که اولیای کبار این امت بوده اند و حاملان
اسرار توحید و ولایت و حاویان علوم و انوار طریقت و حقیقت و جامع علم و عمل و اخلاق و صاحب
مجاهدات نفسانیه و ریاضات شرعیه بوده و زهد از دنیای دنیه و تمتعات فانیه بوده اند
تا بکمال درجات معرفت و توحید ذات و صفات حضرت احدیت جل مجده رسیده اند در دنیا
نادر و عزیز الوجود بوده اند و مثل موالیان خود علیهم السلام اهل خمول و عزلت بوده بلکه
بمفاد التقیة دینی و دین آبائی چون در عصر تقیه بوده اند تقیه را واجب شمرده اظهار
اسرار توحید و ولایت بجز مستعدان از طلاب الهی نمیکرده اند مثل جناب شیخ معروف کرخی
و شیخ سری سقطی و شیخ محمد تریک صاحب مقامات حریری و سلطان ابو یزید بسطامی و شیخ
شقیق بلخی که جناب شیخ ابن جمهور احسائی که از اجله محدثین شیعه است در کتاب مجلی در
حق ایشان در مقام ذکر جلالت شان حضرات ائمه هدی علیهم السلام گفته که [illegible]
که حضرات ائمه دین و پیشوایان اهل یقین را در جلالت شان و قرب حضرت احدیت همین قدر
علامت بس است که مثل این زهاد و عباد و مرتاضین و مجردین از روی صدق و ارادت و
یقین سر بر آستان ایشان گذارده خدمات خسیسه و زحمات شدیده این حضرات را در کمال
شوق و شعف میکرده اند مثل انکه جناب ابو یزید بسطامی که بسقائی حضرت صادق علیه
السلام و معروف کرخی بدربانی حضرت علی ابن موسی الرضا علیهما السلام مفاخرت مینموده

و بجرم تشیع بر باب آنحضرت شهید شد و در حال بیخودی بعضی شطحیات از بعضی
از ایشان بی اختیار سر زده چون سبحانی ما اعظم شانی و لیس فی جبتی سوی الله
و در حال هوشیاری دوستان با ایشان عرض کرده اند تحاشی از انها نموده که اگر
دیگر وقت از ما سر زند ما را بکشید محبان منتظر بودند که باز این اثر از عاشقان سر
زد حمله از ایشان ظاهر شد کاردها بر بدن ایشان راندند اصلا کارگر نیامد مثل
انکه در آب زنند و هر کس بهر عضوی از ایشان زده بهمان عضو خود خورده هلاک مجروح افتادند
تا وقت هوشیاری عرض احوال نمودند فرمودند پس بدانید که این کلام از ما نبوده و لیس
علی الفانی فی الله و المغشی علیه حرج چون پری غالب شود بر آدمی گم شود از مرد صفت
مردمی هرچه گوید او پری گفته بود زان سری نه زین سری گفته بود ترک حق کی کم ز پری
بود غالب او بر انس و هم بر جا بود و از جمله تابعان اصحاب اسرار و معتقدان با اولیای
کبار حضرات ائمه اطهار علیهم صلوات الله الملک الجبار خلفا بعد خلف پس از عصر سلف
جناب شیخ ابو سعید ابو الخیر صاحب رباعیات و کرامات و شیخ ابو الحسن خارقانی و
شیخ الاسلام هروی خواجه عبد الله انصاری صاحب کتاب منازل السائرین و تصانیف
عالیه و مناجات و عین القضاة همدانی صاحب کتاب تمهیدات و شیخ عبد الله مغربی
صاحب دیوان اشعار و توحید که جناب مولوی رومی در حق او گفته عبد الله شیخ
مغربی شصت سال از شب ندیدم من شبی مغربی را مشرقی کرده خدای کرده مغرب را
چو مشرق نور زای و در قصبه اصطهبانات فارس مدفون است و شیخ ابو الخیر اقطع که در
کوه جبلی شیراز مدفون است و شیخ نجم الدین کبری مشهور بولی تراش و شیخ عبد الله
حنیف که مدفنش در قلعه شیراز است و هر دو صاحب تصانیف عالیه در توحید و معاد
و شیخ نجم الدین دایه که صاحب کتاب مرصاد العباد است در معارف مبدأ الی المعاد و حضرت
میر سید علی همدانی الملقب بعلی ثانی که نقش سرخ که صاحب رسایل النور و شرح اسماء
الحسنی است و جناب مولانا جلال الدین رومی که شیخ بهاء الدین عاملی علیه الرحمه در
تعریفش گوید که من نمیگویم که آن عالیجناب هست پیغمبر ولی دارد کتاب و جناب

شیخ علاء الدوله سمنانی که خواجوی کرمانی در مدحش گفته هر کس بره علی عمرانی شد
باقی بحق و زخویشتن فانی شد در ترک تعلقات دنیای دنی مانند علاء الدوله
سمنانی شد و شیخ فخر الدین عراقی صاحب دیوان اشعار و جناب سید علی ابن
طاوس صاحب مصباح کفعمی و جناب شیخ حافظ رجب برسی صاحب مشارق الانوار
فی اسرار اهل بیت الاطهار علیهم السلام و جناب شیخ فرید الدین عطار قدس سره
صاحب یکصد و چهارده رساله در معارف و توحید و ولایت و جناب سید عبدالله
دوانی مدفون در قصبهٔ دوان کازرون که اهل معرفت و توحید بسبب علو کلامش از
فهم رساله توحیدیش عاجزاند و ملا حسین کاشفی صاحب شرح دیوان و شرح مثنوی
و تفاسیر وغیره و جناب شیخ محمد علی مؤذن صاحب مختصر عباسی و جناب شیخ نجیب
الدین رضای اصفهانی عراقی صاحب کتاب سبع المثانی و حضرت قدوهٔ رتبت
نخبة العرفاء الالهیین و عمدة الاولیاء الربانیین نقاوة اولاد سید المرسلین و نتیجه
ذریة الطاهرین السید قطب الدین محمد شیرازی جدی الاعلی که صاحب قصاید
غرا در توحید و ولایت مسمی بفصل الخطاب و حکمة العارفین وغیره میباشند و تلامیذ
آنحضرت جناب جامع المعقول و المنقول حاوی الفروع و الاصول آقا سید مهدی الطباطبائی
الملقب ببحر العلوم طاب الله ثراه و جناب اکمل الاولیاء المتاخرین و قطب دایرة الابدال
و الاوتاد نظام الدین آقا محمد هاشم جد ثانی روح الله روحه صاحب کتاب مناهل التحقیق
و المکاتیب و جناب شیخ مشایخ العلم و المعرفه جامع فنون المعارف و الحکمه شیخ احمد
الاحسائی صاحب تصانیف عالیه و جناب افضل الحکماء و نخبة العرفاء و الاولیاء مولانا ملا
محراب گیلانی قدس الله ارواحهم و سلام الله و رحمة الله و برکاته علیهم اجمعین میباشند
که صاحب تصانیف عالیه در توحید ذات و صفات و افعال و آثار حضرت اقدس احدیت
جل مجده هستند و کتب ایشان منتشر و مشتهر در آفاق است و امثال و اقران این بزرگان
بسیاراند که اشتهار ایشان باین مرتبه نیست و بعضی صاحب کتاب و تصنیف نبوده
و اگر بوده اند در اعصار سلف بوده و بالفعل از میان رفته اما مشرب این طبقه علیه جلیله

کثر الله امثالهم مناسب با مشارب حکماء اسلامیین و فلاسفه متقدمین ندارد زیرا
که مدار توحید این دو طبقه سابقه بر براهین عقلیه و مدارک عقل متین است و معتقد بوقوف
مدارک عقلی از برای انسان قایل نشده اند و کمال انسان را بعقل مهذب مزکی میدانند
و کمالی فوق علوم عقلیه برهانیه معتقد نیستند بر خلاف طبقه جلیله ثالثه که گفته اند
ورای عقل طوری دارد انسان که میفهمد بان [illegible] پنهان و میگویند که جمیع براهین
که اهل حکمت با کمال دقت و امعان نظر عقلی در توحید الهی جاری کرده اند خواه برهان
انی باشد یا لمی هم بر میگردد بدین عجایز که حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود
علیکم بدین العجایز زیرا که براهینی که حکماء قدماء و متاخرین در کتب خود ثبت کرده اند
باقسام مختلفه بر توحید الهی مبدء لها این مقدمه است که و لکل متحرک محرک و بدیهی است
که محرک عوالم عقل و نفس و اجسام فلکیه و اجرام عنصریه حق جل و علا است و فی الجمله حکما در
برهان توحید [illegible] ولیس و این مقدمه دین عجایز است که ذکر شد و بعض حکما ابو علی سینا
گوید من لم یعرف الهیئة و التشریح فهو عنین فی معرفة الله کمال معرفة الله را بفهم
هیئة افلاک و تشریح ابدان دانسته است و حال آنکه از این دو علم اتقان صنع واجب تع
معلوم میشود و اتقان صنع دلیل بر علم صانع است نه بر توحید و معرفت و جناب خواجه نصیر
الدین طوسی در متن تجرید گوید و اتقان الصنع دلیل علی علمه و غرض حصول معرفت
از دو علم هیئت افلاک و تشریح ابدان معرفت علمی عقلی است بشرط آنکه عقل حکیم
مستنیر بنور اطاعت شرع اطهر نبوی باشد و اگر نه از این دو علم مورث یقین نشود زیرا
که در هر یک از این علوم آگاه هستند و یقین در صیت عالم ندارند و فخر رازی را اگر چه بره ذهن
و عقلی بسر حد کمال بود و ده برهان بر توحید که جاری میکرده و ده برهان دیگر بر خلاف
آن قال المولوی الرومی گر کسی از عقل با تمکین بدی فخر رازی راز دار دین بدی و بعض
اهل الله و اهل معرفت را تکیه و اعتماد در توحید و معارف ذات و صفات الهیه بر عقل
جزئی نیست فعلی هذا معتقد این طبقه ثالثه جلیله آنست که انسان را مدارک سبعه
باطنیه است که انها را مدارک سبعه انسانیه نامند و نیز گفته اند انسان را هفت غیب ادراکی است

اول عیب حس وخیال ثانی عیب نفس ثالث عیب عقل رابع عیب قلب خامس
عیب روح سادس عیب سر سابع عیب خفی است ونفس را مراتب اربعه است بقوله تعالی
ان النفس لامارة بالسوء الا ما رحم ربی وقوله تعالی لا اقسم بالنفس
اللوامة وقوله تعالی ونفس وما سویها فالهمها فجورها وتقویها
وقوله تعالی یا ایتها النفس المطمئنة ارجعی الی ربک راضیة مرضیة
فادخلی فی عبادی وادخلی جنتی وقوله تعالی وما یعقلها الا العالمون
وقوله تعالی الا من اتی الله بقلب سلیم وقوله تعالی یسئلونک عن الروح
قل الروح من امر ربی وقوله تعالی انه یعلم السر واخفی پس مدارک
قلب وروح وسر وخفی که فوق مدرک عقلی میباشند ادراکات ایشان نیز فوق ادراکات
عقلیه وعلوم است ومناسب با انها ندارند زیرا که ادراک قلبی کشف ملائکه ودر حقایق
وصور حقایق افعال واحوال حسنه وسیئه وصور اخلاق وعقاید حقه وباطله انسان
در مرات قلب خود واستماع الهامات واصوات ملائکه وادراک روحی وسری وخفی
مشاهده ومعاینه انوار تجلیات توحید ذات وصفات وافعال واثار حضرت احدیت است
پس کشف وشهود وعیان را مناسب با علم عقلی وادراکات عقلیه نیست وعقل عاجز
از دریافت این ادراکات است بلکه هر یک از مدارک اربعه فوق عقل نسبت به یکدیگر مثل
این مدارک است با عقل یعنی ادراکات هر مدرک فوقی را مدرک تحتانی ادراک نتواند
کرد پس قلب ادراک مدرکات روحی را نتواند کرد وروح ادراک مدرکات سری را نتواند
نمود وسر ادراک مدرکات خفی را نتواند نمود چنانکه علوم عقلیه حجاب ادراکات قلبیه است
همچنین مکاشفات قلبیه حجاب از مشاهدات روحیه است ومشاهده روحی نیز حجاب
از معاینات سریه است وادراک سری حجاب از ادراکات خفی است زیرا که مقام خفی فنا
فی الله وبقا بالله است واگر تفصیل ادراکات ومدرکات این مدارک اربعه فوق عقل را
ذکر کنیم بطول انجامد تا کلام ما در مراتب توحید کشفی وصافی این طبقه ثالثه
جلیله است که تجلیات انوار توحید ذات وتوحید صفات وتوحید افعال وتوحید

اثار از برای ایشان حاصل میشود پس از تمهید این مقدمات بدانکه با وجود تباین واختلاف
ما بین حکماء قدماء ومتاخرین که اهل عقل ودنیا وعلم اند با عرفاء الهیین که اهل کشف وشهود
وعیان اند بحسب مدرک ومشرب چنانکه ذکر امد حضرات حکما را اشتباهات وخطا ولغزش
در ادراک عقلی معنی توحید حضرت واجب الوجود بسیار است که خود متفطن بانها نشده اند
ولا یشعر در داء عضال عویص للعقل شرک خفی واقع شده اند وبعض عرفاء محققین از این
طایفه ثالثه کبیره بر خورده بخبط حکماء در توحید عقلی واشتباه منصوص که اهل شطح وطامات شده
در توحید کشفی نکرده است مثل جناب حضرت سلطان العارفین وقطب المحققین ونقاوه
اولاد حضرت سید المرسلین ورئیس سلالة الاولیاء المکاشفین سید نجیب وسند وفی
علوم الحقایق مستندی وجدی سید قطب الدین محمد شیرازی قدس سره العزیز که در تلو
این طبقه جلیله ثالثه اشاره باسم شریف ایشان رفت رساله مخصوص در بیان وحدت حقیقیه
ذات حضرت واجب الوجود بالذات ونفی وحدت عددیه از ذات حضرت اقدس جل مجده
تصنیف فرموده در کمال رجانت ومتانت وبلاغت وسوق کلام ایشان گویا سیاق کلام
حضرت معصوم علیه السلام است واشتباه حکما را مطلقا وخبط منصوص شطاحان را در
توحید تصریح وتقدس ذات پاک را از وحدت عددیه وبیانات عقلیه وکشفیه این دو طایفه
توضیح فرموده ودریغم امد که کلمات فصاحت بینات انجناب را بعینه نقل نکرده ترجمه
نمایم لهذا از ابعبارات البلیغه نقل کردم که اهل انصاف وفضل ملاحظه نمایند که حکماء
محققین این امت مرحومه حضرت ختمیه واولیاء ربانیین وشیعیان حضرت علویه علیهما
الصلوة والسلام که اخذ انوار حکمت خود را از مشکوة نبوت وولایت حضرت محمدیه وعلویه
صلوات الله علیهما نموده اند یؤتی الحکمة من یشاء ومن یؤت الحکمة
فقد اوتی خیرا کثیرا کرده اند حکیم حقیقی میباشند واطلاق لفظ حکما بر غیر
ایشان ظلم است وانصاف دهند که چگونه بنور حکمت جلیله حضرات ال طه ویس علیهم
سلام الله اجمعین این بزرگوار شرک خفی فیلسوفین را استنباط واظهار فرموده فقال
السید السند الجلیل والعارف الحکیم النبیل قدس الله سره بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله

الذی انطقنا بمنطق من لا ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی فنطقنا
المعرفة فی توحیده تعالی شأنه بانوار حکمة سبحانه یؤتی الحکمة من یشاء ومن
یؤت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا وجعل الخیر الکثیر ولایة الذین من والاهم فقد
والی الله وهی الموهبة العظمی والملکة الکبری واذا رایت ثم رایت نعیما وملکا
کبیرا والصلوة والسلام علی رسوله المجتبی من خلایقه المصطفی بانوار حقایقه النور
الساطع والبرهان اللامع المرسل لوجوب الحجج والنور الازلی وظهور الفلج والبرهان
الواضح الجلی والمصباح المنبع الواسع العلی نجاء بالحکمة والکتاب الهادی فی المنهاج البادی
واقام اعلام الاهتداء وانار منار الضیاء اذ خاطبه الله تعالی وسبحانه بقوله انا ارسلناک
شاهدا ومبشرا ونذیرا وداعیا الی الله باذنه وسراجا منیرا والقمر
سطع من شموس علوم انوار حکمة آله الائمة الالهیة کما لمع من نوره هؤلاء الانوار صلی
الله علیه وعلیهم وانهم حجبة علم الله یصونونه مصونه ویفجرون عیونه وهم مفتاح
المبهمات ودفاع المعضلات بهم باب معرفة الله مفتوح والعرفاء یغتبقون کؤس حکمتهم
بعد الصبوح ان الابرار یشربون من کأس کان مزاجها کافورا
عینا یشرب بها عباد الله یفجرونها تفجیرا سیما مولانا المخصوص
بالولایة ولیکم الله المنصوص بنص رسول الله من کنت مولاه فهذا علی مولاه المرتضی
بخطاب الله انما یرید الله لیذهب عنکم الرجس اهل البیت
ویطهرکم تطهیرا اللهم اشرح صدورنا للاسلام والتسلیم وافتح ابواب
قلوبنا بانوار معرفتک کی نوحدک بالقلب السلیم ونور قلوبنا بانوار العلم الالهی وتفضل
علینا بفضیلة حکمتک وفضلک الغیر المتناهی وارنا بانوار معرفتک حقایق الاشیاء
کما هی کی نسبحک کثیرا ونذکرک کثیرا انک کنت بنا بصیرا
اما بعد فیقول الفقیر الی الله الناطق بانوار حکمة رسول الله الداعی الی الله علی
بصیرة ان هذا هو المنطق العلوی الحق المبین ولقد استنبطه من کلمات الامام
المبین سید الحکماء المتألهین امیر المؤمنین علیه سلام الله رب العالمین قال

رسول الله انا مدینة العلم وعلی بابها فأتوا البیوت من ابوابها فقل رب
ادخلنی مدخل صدق واخرجنی مخرج صدق واجعل لی من
لدنک سلطانا نصیرا وهذا کتابنا من منطقه العلوی ینطق بالحق فقل
جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل کان زهوقا ولقد تجلی شموس
کلمات نطق بها علیه الصلوة والسلام فی معنی توحید الله سبحانه بالوحدة الحقیقیة
الازلیة المتعالیة من الوحدة الجعلیة الحادثة العددیة کما سوف تشاهد فی بزوغ انوارها
زهوق ظلمات الشرک الموهوم فی منطق الفیلسوفین حیث لم یقتبسوا نور توحیده تعالی شأنه من کلام
الله الذی لم یکن له شریک فی الملک وخلق کل شیء فقدره تقدیرا الم تسمعوا قوله لیس
کمثله شیء حیث توهموا الکلیة والجزئیة فی مفهوم المتعال ولا یطابق مفهومهم فی معنی
الوحدة التی زعموها المعنی وحدة مصداقه تعالی بوجه ما اذ جعلوه شیئا حقیقیا کالوحدات
التی العددیة التی تشاربها بالتشخص فی الخیال فلم ینتهوا بنهیه سبحانه لا تضربوا لله
الامثال سبحان ربک رب العزة عما یصفون ولا یاتونک
بمثل الا جئناک من کلامه بالحق واحسن تفسیرا انما الحکمة انوار الهیة نبویة علویة روحانیة
لا وساوس خیالیة فلسفیة ذهنیة نفسانیة وان معرفة الله سبحانه اجمالا وهی العلم البسیط
الموهوبی مجعولة فی القلوب بالرحمة الرحمانیة وتذکره الانبیاء وهو العلم المرکب المفاض بدعوة
الانبیاء بالهدایة النبویة الصمدانیة وکلاهما ارادیة جبلیة ایمانیة ولیست تلک المعرفة
اکتسابیة لتکون محتاجة الی استعمال الالة القانونیة الیونانیة قال الله سبحانه انا خلقنا
الانسان من نطفة امشاج نبتلیه فجعلناه سمیعا بصیرا انا
هدیناه السبیل اما شاکرا واما کفورا واما معرفته سبحانه تفصیلا و
المقصودة من ایجاد العالم وابداع الخلیفة الالهیة الکلیة حقیقة آدم فلا یکون الا بانوار الحکمة
التی یؤتیها الله سبحانه من یشاء وهی الخیر الکثیر الذی فسره ائمتنا علیهم الصلوة والسلام
بولایة من والاهم فقد والی الله ولیست الولایة الا بتزکیة النفوس بمنهاج الشریعة المصطفویة
وآداب الطریقة المرتضویة والتخلق بالاخلاق الالهیة الصمدانیة وتلک التزکیة هی الخروج

١٢ التی

من ظلمات الطبايع الجسمانية ودساوس الاوهام الشيطانية والتقدس من الاهواء النفسانية
الى عوالم الارواح القدسية النورانية الا بالخروج من نور الفطرة الموهبية الى الخيالات
الملفقة الفلسفية الظلمانية او بمتابعة بعض المتصوفين بالمكاشفات الاوهامية الشيطانية

هو الذي بعث في الاميين رسولا منهم يتلوا عليهم
اياته ويزكيهم ويعلمهم الكتاب والحكمة ولكم في رسول الله
اسوة حسنة لمن كان يرجوا الله واليوم الاخر وذكر الله كثيرا

فلينا من اولوا العلم الفضلاء الى رسول الله ليزكي نفوسهم فيصير قلوبهم مرات انوار علوم
ربهم الذي علم بالقلم علم الانسان ما لم يعلم وليوزنوا معارفهم في منهاج الحكمة المصطفوية
بميزان المنطق العلوي المرتضوي وليستعيذوا من الشرك المتوهم في المنطق الفلسفي الذي
وضعوها الا بقلب سليم وعقل مستقيم فلم يعصمهم الالة القانونية التي هي اساس
الخطاء من الخطاء والشرك في توحيد الله العلي العظيم ولا عاصم اليوم من امر الله الا من رحم
سبحانه وتعالى عما يظنون لقد حصروا المفهوم في الكلي والجزئي فتوهموا مفهوم واجب الوجود
كليا لا يمتنع فرض صدقه على كثيرين وصرحوا ان معنى الفرض تجويز العقل ثم ادعوا انهم
موحدون من حيث زعموا انه لم يوجد الا فرد منها وامتنع غيره فحكموا بانه سبحانه واحد عددي
يشار اليه عقلا بالتشخص والتحديد ولقد تخيلوا كما صرحوا بان له تعالى مفهوما جزئيا
حقيقيا مصداقه اول الوحدات وجاعل الكائنات فادخلوه في باب العدد واشركوه في
معاني حقيقة وجوده واسمائه الحسنى مع الوحدات العددية عند التعدد بذلك مبلغهم من
العلم سبحانه وتعالى عما يقولون علوا كبيرا ولقد احتجب بصائر جمهور قلوب المتكلمين وكل
من تاسى بهم من الفضلاء المتفلسفين والفقهاء المجتهدين الذين قلدوهم واتبعوهم
في اصول الدين بظلمات حجاب ذلك الحصر الباطل المشهور الذي هو الفتنة العظمى والداهية
العظمى في توحيد الموحدين من ان يشاهدوا انوار شمس الوحدة الحقيقية التي شهودها يجتاب
الايمان لبصاير قلوب كل الانبياء والمرسلين واولياء الله المقربين والكبراء الفقهاء الحكماء
الالهيين والعجب كل العجب ان الاحول لا يمكنه ان يتعقل مع وحدة وجود النهار وجو

نهار اخر وهؤلاء الذين يدعون التوحيد يزعمون انهم موحدون يتعقلون مع وحدة وجود
الواحد الحقيقي الاحدي الازلي وجودات لغيره مع ان وحدة وجود الله الواحد القهار اظهر
في بصاير قلوب الذين ما عموا ولم يتعاموا عن فطرة التوحيد من وحدة وجود النهار تبارك
الله الذي قد طهر قلوبنا والسنتنا عن رجس ذلك الشرك وجعل في سماوات ارواحنا
نور فطرة الله التي فطر الناس عليها شمسا مضيئة وانوار ايته الكبرى قمرا ولقد اصم صماخ
ذلك الحصر المذكور اذان قلوبهم من ان يستمعوا الى الاحاديث والانباء من كلام امير المؤمنين
عليه صلوات الله رب العالمين حيث قال بالصياح العال في توحيد الله الكبير المتعال في
خطبة له عليه السلام والصلوة الحمد لله الذي لا يدركه الشواهد الى ان قال واحد لا بعدد
دائم لا بامد وقائم لا بعمد وفي خطبة اخرى الواحد لا بتاويل عدد والخالق لا بمعنى حركة
وفي خطبة اخرى الاحد لا بتاويل عدد والخالق لا بمعنى حركة ونصب وفي خطبة اخرى
يشمل بحد ولا يحسب بعد وانما تحد الادوات انفسها وتشير الى نظايرها وفي عبارة
اخرى هو الله احد لا بتاويل عدد والصمد بلا تبعيض بدد وفي دعائه عليه السلم
واحد لا من عدد ودائم لا بامد وقائم لا بعمد وفي خطبة اخرى ومن اشار اليه فقد حده
ومن حده فقد عده وفي توحيد الصدوق يرفعه الى شريح بن هاني عن ابيه ان اعرابيا
قام يوم الجمل الى علي عليه الصلوة والسلم فقال يا امير المؤمنين اتقول ان الله واحد قال
فحمل الناس عليه وقالوا يا اعرابي اما ترى ما فيه امير المؤمنين عليه السلم من تقسم القلب فقال
امير المؤمنين دعوه فان الذي يريده الاعرابي هو الذي نريده من القوم فقال يا اعرابي
ان القول في ان الله واحد على اربعة اقسام فوجهان منها لا يجوزان على الله عز وجل ووجهان
منها يثبتان فيه فاما اللذان لا يجوزان عليه فقول القائل واحد يقصد به باب الاعداد فهذا
ما لا يجوز لان ما لا ثاني له لا يدخل في باب الاعداد الى اخر الحديث ولسوف تعلم ان ولايته
عليه السلام مراة توحيد الله تعالى وحينئذ يشاهدوا ان الولاية هي الخير الكثير في قوله سبحانه

ومن يؤت الحكمة فقد اوتي خيرا كثيرا قال الله سبحانه ولو علم الله
فيهم خيرا لاسمعهم ولقد استمع الفضلاء المتفلسفين صياح هذه الكلمات

العليا من كلامه عليه السلام فتولوا وهم معرضون ظانون انها نقلية فاولوها واعتصموا بالتهم القانونية لتعصمهم عن الخطاء ناعمون انها عقلية فجعلوها فلم تعصمهم اعاتها عن توهماتهم الاشتراك المعنوي واللفظي المستلزم لتوحيده سبحانه بالوحدة العددية التي تمنع عنها وحدته الحقيقية الازلية الآمن لحظ باصطلاحاتهم بمجرد اللسان وكان قلبه مطمئنا بالايمان ولكن صباح فلك الحصر في هذه النشاة قد ارتفع وعلى آبائنا جميع الانبياء والمرسلين والائمة المعصومين واكابر الفقراء الحكماء المتالهين المتاسين بهم في التوحيد الذي هو اصل اصول الدين قال الله سبحانه ولا يستوي الاعمى و البصير ولا يستوي الذين يعلمون والذين لا يعلمون حتى اني كلما تذكرت قوله عليه السلام متنكبا من اهل عصره كيف تراعي النباة من جمته الصحيحة صرت آيسا من ان اكتب براهين منطقه العلوي الحق النوراني من كتاب منطق الايمانيين لانقشاع سحايب ظلمات الحصر الباطل المشهور في منطق اليونانيين عن شموس معاني نصوص امير المؤمنين عليه السلام في توحيد الله سبحانه عليه صلوات الله رب العالمين عسى ان يسمع لها طلاب العلوم الدينية لكي ينزع لهم انوارها او دياجيها هم عون في توحيده ثم معارفه اليقينية مثل قوله عليه السلام كل مسمى بالوحدة غير قليل الى غير ذلك من كلماته عليه السلام فيشموا روائح اسرارها حتى ايدني الله سبحانه بحوله وقوته وختم عزي بتاييده ونصرته وكفى بالله وليا وكفى بالله نصيرا ولقد طالما الهمني الله سبحانه ان علمت بعلم اليقين وشاهدت بعين اليقين ان ذلك الحصر المشوم لقد صار اساس اساس اساس اساس الدهرية الكبرى والراجفة العظمى التي في عصرنا هذه وقعت في كل ممالك ايران وربما يتعجب الفضلاء من كلامي ولكن سوف ابين اساسها بالبرهان هنالك لقد تذكرت قوله لا خير في الصمت عن الحكم كما لا خير في القول بالجهل فقلت متى حتى متى اصبر على تشنيع المتفلسفين المتفضلين الاغبياء على اكابر الفقراء الالهيين المتاسين بالانبياء ولقد اوجب الله تعالى علي ان لا اصمت عن الحكم بالحق فرايتني بحمد الله سبحانه

مصدرا ان افتح بصوت عال وصياح عظيم نبأ عظيما من انباء ذلك النبأ العظيم الذي هم فيه مختلفون وقال الله سبحانه قل هو نبأ عظيم انتم عنه معرضون حيث نص عليه الصلوة والسلام على توحيده بالوحدة الحقيقية الازلية المتعالية عن الوحدة العددية بقوله مكررا واحد لا بعدد بين واكشف غمائم الاوهام عن ادراك شموس حقيقتها التي هي وحدة الوجود والموجود بالمعنى الحق الذي عند العرفاء الالهية الاطلاقية فانقشع بانوارها اللامعة من براهين منطقه العلوي الذي هو عندنا حق اليقين ظلمات توهمات منطق هؤلاء المتفلسفين عسى ان يستيقظ بضجتها الرفيعة العظيمة العالية العلوية قلوب المؤمنين بكلماته الولوية عن نوم غفلاتها ويستفيق عقول المنكرين الظانين بتوحيد الله سبحانه ظن السوء من سكرة اضغاث احلام المتفلسفين و توهماتها ونوع غفلاتها يا ايها السامع لهذا الصياح العظيم الرفيع الذي قد علا في نشأة من باب مدينة العلم في الارض المقدسة النجف الاشرف كنز المؤمنين بربان له فضلا كبيرا ولكن هذا الصياح لم يفد الا للذين لم يطبع الله ولم يختم على قلوبهم بختم شرك احد الاشتراكين فيصيب من وراء حجب الطبايع الجسمانية والاوهام اليونانية على جبلتها الاصلية منورة بفطرة التوحيد ان في ذلك لذكرى لمن كان له قلب او القى السمع وهو شهيد يا ايها المستمع الى كلمات سيد الحكماء الالهيين استعذ بالله في توحيد الله من تهورات منطق المتفلسفين وقل الحمد لله الذي لم يتخذ ولدا ولم يكن له شريك في الملك ولم يكن له ولي من الذل وكبره تكبيرا صحيحا تكبيرة الله اكبر من ان يوصف بالتشخص والتحديد لكن لا انتوهم انه يشار اليه سبحانه الا والى الوحدات العددية في جنب لحاظ وحدة وجوده سبحانه فيكون حينئذ معيته معها بالمقارنة وغيريته بالمزايلة من حيث الاشارة العقلية المستلزمة للتحديد وتعالى الله سبحانه ان يوزن ذاته الازلية في الاوهام بميزان الحدثان والسماء رفعها ووضع الميزان والصنع الميزان لا يوزن بموازين العقول الجزئية الضعيفة الذين اعتصموا با

الآلة القانونية التي وضعوها الاوهام الفيلسوفيين ولم يعرفوا من معنى الواحد
الا الوحدة العددية المشارة عقلا بالتشخص والتحديد ولم يشعروا بمعنى الوحدة
الحقيقية الازلية الاحدية المتعالية عن التعديد ولم يعلموا انه ليست لحقيقة الوجود
ولا الحقيقة الوجودية بمعنييهما الحقيقيين ولا الحقايق اسماء الله الحسنى بمعانيها
الحقيقية مفهومات كلية ولا جزئية كما توهموها لان لحاظ الكلية والجزئية انما
يتعقل في الوحدات العددية وليست لمعاني تلك الحقايق الا الوحدة الحقيقية وكيف
يدرك البصيرة الاحولية نور معنى شمس الوحدة الحقيقية وليس مطمح انظار ادراكاتها
العقلية الا معنى الوحدة العددية التي يلاحظ في زعم الاشتراكات المعنوية او اللفظية
الا من تلفظ باحد الاشتراكين بمحض اصطلاحاتهم في اللسان وكان قلبه مطمئنا با
لايمان وليس منشاء تلك الداهية الصلعاء التي هي اختلافات الاعتقادات في التوحيد
بين المشائين والاشراقيين والمتكلمين والمتصوفين والفضلاء والفقهاء الذين
تابعوهم في اصول الدين الا مسجد ضرار المتفلسفين خلافا للانبياء والمرسلين و
ليس اساسه الا منطق اليونانيين وذلك لانهم حصروا المفهوم في الكلي والجزئي ووضعوا
باصطلاحاتهم لفظ العلم والمتواطي والمشكك للمفهوم المتحد المعنى ولفظ المشترك
اللفظي والمنقول والحقيقة والمجاز للمتكثر المعنى فلم يشموا المجرد وحدته سبحانه وتعالى
عن الكلية والجزئية ولم يشموا عبقة من معنى الوحدة الحقيقية المتعالية عن العددية
فلم يضعوا الصدق لفظ الوجود والموجود والاسماء الحسنى على الواحد الحقيقي الاحدي
الازلي الذي هو الله سبحانه وعلى الوحدات العددية التي هي مبدعاته سبحانه ثم شاع
اصطلاحاتهم لفظ اخر لكي يتكلموا به عند اطلاقاتها فابتلى جمهورهم كما صرحوا بان مفهومات
تلك الالفاظ مشتركات معنوية مقولة عليه سبحانه وعليها بالتشكيك وزعموا ان
مبدعاته معه قديم في حقيقة تلك المعاني شريك وطائفة منهم هربوا من الوقوع في بئر
هذا الشرك الجلي ولكنهم لما لم يجدوا من حيث مراعات السنتهم القانونية اصطلاحا
اخر توهموا بالوقوع الاشتراك اللفظي ولم يمكن لهم ان يهربوا عند توحيد الواحد

الحقيقي الاحدي الازلي من الاشارة العقلية اليه سبحانه وتحديده وتشبيهه مع
الوحدات العددية بالنظر الاحولي فخاضوا كالذين خاضوا واعرضوا في اشراكهم عن
توحيد اكابر الفقراء الحكماء المتالهين بالوحدة الازلية الحقيقية التي هي دعوة كل
نبي وولي قال الله سبحانه وما يؤمن اكثرهم بالله الا وهم مشركون
هنالك ابتلي المؤمنون وزلزلوا زلزالا شديدا والله تحير عقول
اولي الالباب لبوة استعمال الالة القانونية في اتباع احدى الطائفتين اجتهادا
وتقليدا قال امير المؤمنين عليه السلم ما اختلف الاثنان الا كان احدهما ضلالا لم
يقل عليه السلم والاخرى هداية لانه ربما كانت كلتاهما ضلالة كما في زعم هذين الاشتراكين
ولقد تخالف اولئك الزاعمون وهؤلاء الزاعمون بالاشتراك المعنوي واللفظي كل
واحد منهما صاحبه بانكم انتم الضالون الخاطئون وكلتا الطائفتين في الاستدلالات
التي لا جواب لها عند الحكماء الموحدين فضلاء صادقون وفي تخطئة كل واحد
منهما صاحبه محقون ولا ينبغي تكذيب امثال اجلة هؤلاء الافاضل الصلحاء قال الله
يا ايها الذين امنوا اجتنبوا كثيرا من الظن ولكنهما من استعمالات
آلتهم القانونية التي هي اساس الخطا صاروا احيادي فلم يفهموا التوحيد الحقي الذي
في السنة كل الانبياء والمرسلين ولم يعلموا انهم ورثوها خلافا صراحتهم الذين
ابتغوهم في الدين بمنهاج الزهد عن الدنيا المعرفة الله رب العالمين وانهم لهم
الكبراء الفقراء العرفاء وهم امجاد الحكماء الالهيين والعلماء الربانيين والفضلاء
الصمدانيين وهنالك ما ميزة الطائفتان توحيد هؤلاء الكبراء عن العقايد الفاسدة
التي يريدونها طوايف من الملاحدة المتصوفين وانهم من حيث عباداتهم وترك
تزكية نفوسهم عن الطبايع الجسمانية وظلماتها الهيولانية ما اقتدروا على تمييز الحق
عن الباطل بالاستبصار فولوا وجوههم عن توحيد هؤلاء العرفاء الفقراء الحكماء الكبار
ولم يكن شانهم الا رد كل طائفة منهم صاحبه كما هو بين العلماء مشهور وفي تصانيفهم
مسطور فتنازعوا امرهم بينهم في ابطال كل واحد منهما زعم صاحبه وما ميزوا بين

فاستراح هؤلاء الفقراء الاماجد من مدافعتهما وكفى الله المؤمنين
القتال وكان الله قويا عزيزا ولولا دفع الله الناس
بعضهم ببعض لهدمت صوامع وبيع وصلوات و
مساجد يذكر فيها اسم الله كثيرا ولينصرن الله رسله انتهى
کلام اعلی الله مقامه وخلاصه کلام جناب سید جلیل فاضل و محقق عارف نبیل
کامل روح الله روحه است که حضرات حکماء متقدمین فلاسفه و متأخرین اسلامیین
مدار براهین خود را بر منطق فلاسفه گذارده اند و در علم منطق ایشان مقرر است که
المفهوم اما کلی او جزئی و مفهوم واجب الوجود کلی یصح صدقه علی کثیرین یعنی مفهوم اشیا
مطلقا خواه واجب الوجود و خواه ممکن الوجود و خواه مفاهیم ذات و صفات و غیره که
حاصل میشود در عقل از مفاهیم اشیا مطلقا یا کلی است و یا جزئی و از این دو قسم مفاهیم
خارج ندانسته بلکه منحصر درین دو قسم دانند و اما طایفه مشائین حکما مفهوم واجب را
کلی دانسته اند که ممکن است فرض صدقش بر کثیرین یعنی افراد کثیره واجب الوجود در
ذهن مثل فرض صدق مفهوم شمس بر افراد متعدده اگرچه در خارج حقیقتش منحصر در
فرد است همچنین حقیقه واجب الوجود نیز منحصر در فرد است در خارج و تعالی الله عن
هذه العقاید علوا کبیرا زیرا که برهان طایفه اشراقیین از حکماء که صرف الشیء لا
یتکرر و صرف الشیء لا میز فیه سابقا محقق آمد که مثل و مانند و نظیر از برای ذات
حضرت واجب الوجود محال است چرا که مثل ذات باری در خارج متصور شود لازم آید
که صرف وجود و کمالات او تکرار یابد و این خلاف فرض وجوب وجود واجب تعالی و
محال است پس کلی بودن مفهوم واجب الوجود باعتقاد مشائین مثل کلی دانستن
مفهوم شمس باطل و کفر و تشبیه واجب است بممکن که خلاف فرض وجوب وجود است
و طایفه اشراقیین که جناب آخوند ملا صدرا خود را از ایشان و بر مذهب ایشان
شریک اعظم اکمل متأخر از ایشان دانسته مفهوم واجب الوجود را بخلاف مشائین جزئی
میدانند زیرا که مصداق او را جزئی حقیقی میگوید که وجودش متأصل بالذات است یعنی

در بیان اشتباه مطلق حکما در تصور حضرت احدیت واجب الوجود و حمل عدد بر ذات مستلزم شرک خفی و جلی است

چون مفهوم وجود را کلی میدانند و لفظ وجود را مشترک معنوی میان وجود واجب تعالی و
وجودات ممکنه میگوید لازم آید که وجود واجب الوجود یکفرد جزئی از این مفهوم کلی باشد
واگرچه وجود واجبی را وجود کامل تام الحقیقه است و وجودات ممکنه ناقصة الحقایق اند
دو شبهه عظیم بر او لازم آید اول آنکه وجود حق تعالی را جزئی حقیقی دانسته مثل سایر جزئیات
امکانیه که مشار الیه در خیال میشوند بتشخص اما میگوید تشخص واجب تعالی عین وجود
و وجود او عین ذات اوست پس تصدیق بجزئیت و تشخص ذات واجب تعالی که موجب
شباهت اوست بممکنات کرده و این باطل است بقوله تعالی سبحان ربك رب
العزة عما يصفون ولقوله تعالى لا تضربوا لله الامثال و ثانی آنکه
چون مفهوم وجود را کلی دانسته است و حضرت واجب الوجود را یک فرد کامل از مفهوم
و افراد وجودات ممکنه را نیز افراد ناقصه مفهوم کلی وجود دانسته لازم آید که شریک
و ثانی از برای حضرت واجب الوجود قایل باشد بلکه ثوانی و شرکاء لا تعد و لا تحصی
و تعالی الله عن ذلك علوا کبیرا زیرا که واحد که ثانی از جنس خود داشته باشد از
واحد عددی نامند چون زید و عمرو که ثانی از سنخ انسانی دارند واحد بالعدد اند
و حق تعالی منزه است از وحدت عددیه بلکه وحدت ذات پاکش وحدت حقیقیه است که ثانی
از جنس خود ندارد چنانکه در بیان حضرت موحدین امیر المؤمنین علیه السلام در خطب عدیده
فرموده واحد لا بتأویل عدد و لا یشمل بحد و لا یحسب بعد و هو الله احد لا بتأویل
عدد و واحد لا من عدد و من حده فقد عده و من عده فقد ابطل ازله و چون
وجود حضرت واجب الوجود با وجودات ممکنه در تحت مفهوم کلی وجود شمرده است
باعث تصدیق بوحدت عددیه بر ذات پاك و بوجود شرکاء از برای آنحضرت شده و این
عقیده مخالف با کلمات حضرت سید الموحدین علیه الصلوة والسلام در توحید است و
مورث شرك خفی و جلی است و یك شاهد دیگر از آنجناب (برین اعتقاد) آنستکه مفهوم وجود را
مشترک بالحقیقه فیما بین وجود واجب و وجودات ممکنات میداند و اسم وجود را
مشترک معنوی فردی میان افراد وجود واجب و ممکن گفته و تفاوت اظهار ابشدت

و الاحد لا بتأویل عدد

وضعف دانسته که وجود واجب را شدید و قوی در موجودیت میدانند و وجودات امکانیه را
الهیة قول بوحدت عددیه در واجب الوجود بر انجناب من حیث لا یعلم لازم امده و این اعتقاد
مورث شرک است و خلاف وحدت حقیقیه است که مدلول کلام حضرت سلطان الموحدین
علیه الصلوة والسلام است چنانکه ذکر امد و بعضی دیگر از حکماء که نامیده شده اند بر
متکلمین مثل ملا عبد الرزاق لاهیجی در شوارق الانوار که شرح بر متن تجرید جناب خواجه
نصیر الدین طوسی است بجهت خلاصی از تعدد و اشتراک معنوی قائل باشتراک لفظی
اسم وجود میان افراد وجود واجب تعالی[2] و تفاوت در لزوم این تعدد و باشراقیین ندارد
زیرا که اشراقیین از حکماء وجود را در واجب تعالی و ممکنات متفق الحقیقه و حقیقه واحده
میدانند که بشدت و ضعف مختلفند و باشتراک معنوی بلکه فردی قائل شده اند
و طایفه متکلمین اگرچه وجود را در واجب تعالی و ممکن مختلف بالحقیقه و اسم وجود را
مشترک لفظی میدانند نه معنوی اما چون هر دو را در تحت اسم وجود مطلق شمرده اند
باز ممکن را ثانی از برای واجب الوجود قائل شده اند مثل اطلاق لفظ جوهر بر حقایق
مجرده و مادیه که متخالفة الحقیقه اند و مثل اطلاق لفظ عین بر حقایق مختلفه چون
چشم و چشمه و غیره که اشتراک لفظی دارد پس همین قدر که حضرت واجب تعالی را با اشیاء
دیگر خواه متفق الحقیقه باشند و خواه مختلف معدود و در تحت یک مفهوم و اسم دانسته اند
من حیث لا یشعر قائل بوحدت عددیه در واجب تعالی شده اند و این اعتقاد باعث شرک
خفی و باطل است فعلی هذا مطلق حکماء خواه اسلامیین و خواه فلاسفه قدماء و باین دلایل
عقال عویص الدفع شرک خفی و جلی من حیث لا یشعر گرفتار شده اند و مزخرفات فاسده
خود را توحید و حکمت الهیه دانسته اند و این سوء اعتقاد بسبب استعمال الات قانونیه
منطقیه فاسده ایشان و عدم متابعت کبراء حکماء الهیین و اهل معرفت پس بسبب
کبر جبلی نفسانی که مانع از متابعت حق است از فهم توحید حقیقی و وحدت حقیقیه
ذات پاک اقدس احدیت جل کبریائه محروم مانده اند مع ذلک بعضی از متکبرین ایشان
که بهزار درد عزت و جاه و حسد و عز و رنفس خود گرفتار بوده طعنه بر اقوال بعضی از بزرگان

[2] و ممکن الوجود شده و این اعتقاد نیز باعث بر تصدیق توحید حق عددی نیز است در ذات واجب الوجود (منه)

طایفه فقراء الهیین و عرفاء محققین زده اند که چرا بعقل جزئی فلسفی در توحید
ذات واجب تعالی طعنه زده یعنی میر محمد باقر داماد که باسمش در طبقه اولی اشاره رفت
بر جناب مولوی معنوی که باسم شریفشان در طبقه جلیله ثالثه اشاره شد که در اینجا که
مولوی علیه الرحمه در مثنوی فرموده پای استدلالیان چوبین بود پای چوبین سخت
بی تمکین بود گر کسی از عقل با تمکین بدی فخر رازی راز دار دین بدی وهذه الابیات
المزخرفات قالها بعض الفیلسوفیین المتکبرین للحکماء الالهیین والفقراء الکبار العارفین
والعلماء الربانیین دامت برکاتهم

ور نبودی فخر رازی بی بدیل
طعنه بر برهان زنان کج بفهم
داده خاک خوش شبهت بباد
وان تدبر را که کرده است آفرین
در خور بغض و سوای کج بفهم
کج نظر پندارد این ره اعوج است
پای استدلال کردم آهنین
از صراط المستقیم ما نخواه
نحن ثبتناه فی الافق المبین
عالم انوار عقلی والسلام

ابکم گفتی پای چوبین شد دلیل
فرق نا کرده میان عقل و وهم
هست در تحقیق برهان اوستاد
در کتاب حق اولوا الالباب بین
خار شبهت نیست جز در راه وهم
از هیچ و هیچ او را یا کج است
زاهن ثبت خاص مبین
پای برهان آهنین خواهی براه
پای استدلال خواهی آهنین
در کتاب ده قبس بین صبح و شام

وحضرت جناب قطب المحققین السید
السند سید قطب الدین محمد اطاب الله ثراه در جواب این حکیم فرموده انی لما رایت
هذه الابیات ولقد کتبتها خلف کتابه المسمی بقبسات هیج الله غیرتی من هذه
المزخرفات فقلت فی جوابه چنانکه در رساله سابقه فرمودند نه ذکرت قول مولانا امیر
المؤمنین علیه السلام لاخیر فی الصمت عن الحکم کما لاخیر فی القول بالجهل فقلت منه
وحتی متی اصبر علی تشنیع المتفلسفین المتعصبین الاغبیاء علی اکابر الفقراء
الالهیین المتاسیین بالانبیاء علیهم السلام و منظور انجناب از این عبارت میر داماد است

زیرا که کتاب قبسات از اوست پس فرمود

بشنوید ای سالکان از من جواب — کان بود در نهج حق فصل الخطاب
ایکه طعنه میزنی بر مولوی — ایکه محرومی ز فیض مثنوی
مثنوی دریای نور جان بود — نظم او پر لؤلؤ و مرجان بود
چند بیتی بی معانی گفته‌ئی — بهر جذب خرمهره را سفته‌ئی
گفته‌ئی بی نشانان خطب دین — خادم قدوسیان عارفین
از زبان عارفان گوید جواب — در بیانی همچو نور آفتاب
غیرت عرفان ان اللهیان — میکند گویا ز اد این بیان
ایکه طعنه میزنی بر عارفان — نیستی از خوبیان قدسیان
هر که در انکار مردان حق است — کاشمر کان او خود احمق است
هر که مولا را بگوید کور فهم — کور فهم انست و هست از اهل وهم
گر تو فهم مثنوی میداشتی — کی زبان طعنه می افراشتی
گرچه سستیهای استدلال عقل — مولوی در مثنوی کرده است نقل
لیک مقصودش نبود عقل کل — زانکه او هادیست در کل سبل
بلکه قصدش عقل جزئی فلسفی است — زانکه آن بی نور حسن یوسفی است
عقل جزئی چون مشوب از وهمهاست — زان سبب مذموم نزد اولیاست
تو خود هم فاضل و صاحب کمال — در کلام خویش گفتی این مقال
انهیولی و هیولا را کج است — کج نظر پندار داین ره اعوج است
پس چرا خود خارشت ز ابو هم — دیده و گشتی خود کور فهم
تو نخوانده مثنوی ای بیخبر — گو جفا گفته است در جای دیگر
همچنانکه کرده وصف اصفیا — گفته در شان امام الانبیا
آفتاب معرفت را نقل نیست — مشرق آن غیر جان و عقل نیست
شمس در خارج اگرچه هست فرد — میتوان هم مثل آن تصویر کرد

شمس جان کان خارج آمد از اثیر — نبودش در ذهن و در خارج نظیر
عاقل آن باشد که او با مشعله است — او دلیل و پیشوای قافله است
پیرو نور خود است آن پیش رو — تابع خویش است آن بیخویش رو
مظهر حق است ذات پاک او — تو بجو حق را ز دیگر کس مجو
عقل کلی اوست او رب هداست — عرش و کرسی ملائک زو جداست
عقلها خلق و عکس عقل اوست — عقل او مغز است و عقل خلق پوست
عقل عقلند اولیا و عقلها — بر مثال اشتران تا انتها
تا چه عالمها در سودای عقل — تا چه با پهناست این دریای عقل
این تفاوت عقلها را نیک دان — در مراتب از زمین تا آسمان
هست عقلی همچو قرص آفتاب — هست عقلی کمتر از ذره شهاب
هست عقلی چون چراغ سرخوشی — هست عقلی همچو شعله آتشی
عقل کلی مغز و عقل خلق پوست — معده حیوان همیشه پوست جوست
زانکه قشر عقل صد برهان دهد — عقل کل کی گام بی ایقان نهد
عقل جزوی گاه جنبش گه سکون — عقل کلی فارغ از ریب المنون
عقل جزوی آفتش وهم است و ظن — زانکه در ظلمات شد او را وطن
عقل جزوی عقل را بدنام کرد — کام دنیا مرد را ناکام کرد
زانکه او با شهوتست ای پهلوان — آنکه شهوت می‌تند عقلش مخوان
آنچنان آنکس که عقلش نبود — نفس شنعش ساده و مضطر بود
ولی بر عقلی گران ماده بود — نفس شنعش نر و آماده بود
لاجرم مغلوب باشد عقل او — چون بجز خسران نباشد نقل او
عقل را اندیشه یوم الدین بود — این هوا و حرص حالی بین بود
عقل باشد در اصابتها فقط — وهم افتد در خطا و در غلط
عقل ایمانی چو شحنه عادلست — پاسبان و حاکم شهر دلست

شهر دل از آن شود امن و امان — همچنین معنی ایمان ابدان
نور عشق و عقل کل خود یکی است — کی محقق را در این معنی شکی است
هر چه گویم عشق را شرح و بیان — چون بعشق آیم خجل مانم از آن
با محمد بود عشق پاک جفت — لاجرم او را خدا لولاک گفت
منتهی در عشق چون او بود فرد — زان سبب او را از انبیا تخصیص کرد
عقل در شرحش چو خر در گل بخفت — شرح عشق و عاشقی هم عشق گفت
آفتاب آمد دلیل آفتاب — گر دلیلت باید از وی رخ متاب
از وی ار سایه نشانی میدهد — شمس هر دم نور جانی میدهد
عقل جزوی ابتر است و ناقص است — کی کمال عشق را او درخور است
عقل جزوی را وزیر خود مگیر — عقل کل را ساز سلطان و وزیر
جزو تو از کل آن کلی شود — نفس کل بر نفس تو غالب شود
عقل این عقل تو جزو عقلها است — گر بیان تدبیر و اسباب سما است
گر بیارد عقل در عشق صمد — عشر امثالش دهد یا هفتصد
زان زنان مصر جامی خورده اند — دستها را شرحه شرحه کرده اند
آن زنان چون عقلها در باختند — بر براق عشق یوسف تاختند
اصل صد یوسف جمال ذو الجلال — ای کم از زن شو فدای آن جمال
بر تو خواندم چند بیت از مثنوی — تا جواب بشنوی از مولوی
ترجمهٔ قرآن کتاب مثنوی است — معنی قرآن کلام مولوی است
او برآرد تو با فسر قرآن را — معنی قد جاءکم برهان را
گو بیا گر خوانده بودی مثنوی — کشته بودی از رجال معنوی
با ادب گفتی سخن با عارفان — بر قصاید نعت نازیدی چنان
اینکه میتازی بقول فلسفی — شو گدای عارفان گر زان صفی
فلسفی گر از اولو الالباب بود — کی نقیض هم سخنها می نمود

کی تناقض در بیان نورها است — قصهٔ فیل است و وصف کورها است
کی اولو الالباب دارند اختلاف — نیست فیما بینشان جز ائتلاف
هست ختم فیلسوفان بیشمار — در کلام آن بزرگان گوش دار
شیخ عطار از کبار عارفان — همچنین فرمود بشنو این بیان
کی شناسی دولت روحانیان — در بیان حکمت یونانیان
تا از آن حکمت نگردی فرد تو — کی شوی در حکمت دین مرد تو
کاف کفر اینجا بحق المعرفه — دوستتر دارم ز فای فلسفه
زانکه گر پرده شود از کفر باز — میتوانی کردن از وی احتراز
لیک این علم لجوج پرده زند — بیشتر بر مردم آگه زند
شمع دین چون حکمت یونان بسوخت — شمع دین زان علم نتوان بر فروخت
حکمت یثرب بس است ای مرد دین — خاک بر یونان فشان از درد دین
باز بشنو نظم شیخ عارفی — در بیان ذم حوب فلسفی

شیخ بهاء الدین عاملی ره

قد صرفت العمر فی قیل و قال — یا ندیمی قم فقد ضاق المجال
واسقنی تلک المدام السلسبیل — انها تهدی الی خیر السبیل
هاتها صهباء من خمر الجنان — دع کؤسا واسقنیها بالدنان
ضاق وقت العمر عن آلاتها — هاتها من غیر عصر هاتها
ثم ازل عنی بها رسم الهموم — ان عمری ضاع فی علم الرسوم
علم رسمی سر بسر قیل است و قال — نه از او کیفیتی حاصل نه حال
طبع را افسرده کی بخشد ملام — مولوی باور ندارد این کلام
زان نگردد بر تو هرگز کشف راز — گر بود شاگرد تو صد فخر راز
چند چند از حکمت یونانیان — حکمت ایمانیان را هم بدان
لوح دل از فضلهٔ شیطان بشوی — ایها الدرس درس عشقی هم بگوی

دل منور کن بانوار جلی	چند باشی کاسه لیس بوعلی
سرور عالم شه دنیا و دین	سؤر مؤمن را شفا گفت ای حزین
سؤر رسطالیس سؤر بوعلی	کی شفا گفتند نحوی منجلی
سینه بگذار عشق صدچاک کن	دل از آن آلودگیها پاک کن
علم نبود غیر علم عاشقی	ما بقی تلبیس ابلیس شقی
ایها القوم الذی فی المدرسه	کلما حصلتموه وسوسه
فکرکم ان کان فی غیر الحبیب	ما لکم فی النشأة الاخری نصیب
اغسلوا یا قوم عن لوح الفؤاد	کل علم لیس ینجی فی المعاد

انتهی کلامه و پس از تبیین خبط فلاسفه حکما در بیان وحدت وجود حضرت واجب الوجود
بدانکه مشرب طایفه ثالثه جلیله علیه که عرفاء الهیین و حکماء محققین و اولیاء ربانیین
ادام الله برکاتهم میباشند در توحید ذات حضرت اقدس احدیت جلت عظمته چنانکه
جناب سید المحققین و سند العارفین و قدوة الاولیاء الکاملین قطب الملة والدین
قدس سره العزیز در این رساله اشاره بان فرموده وحدت ذات پاک اقدس حضرت
واجب الوجود است بوحدت حقیقیه که از حیطه عقول و افهام و مدارک و اوهام و
قوانین منطقیه و عقلیه بیرونست یعنی ذات اقدس را واحد نامند بوحدتی که
ثانی از جنس خود ندارد و هیچ شیئ با او نه در حقیقت و نه در مفهوم و نه در لفظ و اسم
شریک در این وحدت نیست و واحد باین معنی را بر هیچ واحدی از موجودات امکانیه
اطلاق نکنند که شریک واجب تعالی شود بای نحو من الشرکة زیرا که آنحضرت را اصلا
و قطعا شریکی نیست و این ذات اقدس کامل را در تحت هیچ مفهومی از مفاهیم کلیه
و جزئیه داخل ندانند و با افراد ممکنة الوجود در وجوب هیچ کلی و جزئی نشمارند تا قرین
و قسیم ممکنات گردد پس توحید حقیقی و وحدت حقیقیه ذات پاک واجب الوجود
تعالی بمشرب این بزرگواران که مشرب حضرت سلطان الموحدین و اهل بیت طاهرین
علیهم السلام این است لا غیر بر خلاف حکماء فلاسفه قدما و متاخرین اسلامیین

که وجود و موجود را موضوع علم حکمت خود مطلقا قرار داده و گفته‌اند الموجود اما واجب
او ممکن والممکن اما مجرد او مادی والمجرد اما عقل او نفس والمادی اما صورة او هیولی
او جسم والجسم اما طبیعی او تعلیمی و هر یک از این افراد و اقسام موجود را موضوع یک فنی از
فنون حکمت الهی بمعنی خاص و الهی بمعنی عام و طبیعی و ریاضی قرار داده‌اند و بجهة این
اعتقاد که هر یک از ممکنات را تا می قسیم و شریک حضرت واجب الوجود تعالی شانه قرار
داده‌اند در شرک خفی و جلی واقع شده‌اند و لا یشعرانه باین داء عضال بعویص الدفع گرفتار
آمده و از حضرت سلطان الموحدین امیر المؤمنین علیه الصلوة والسلام در جواب اعرابی مأثور است
که فرمود ما لا ثانی له لا یدخل فی باب الاعداد الا تری انه کفر من قال ثالث ثلاثة و قول
القائل انه ربنا عز و جل احدی المعنی انه لا ینقسم فی وجود ولا عقل ولا وهم کذلک ربنا
عز و جل یعنی آنکه ثانی از جنس خود ندارد داخل در باب اعداد نیست که با غیر خود شمرده شود
در تحت مفهومی یا اسمی یا لفظ نمیبینی که کافر شد آنکه خدا را ثالث ثلاثه خوانده و معنی
قول قائل که رب ما احدی المعنی است آنستکه منقسم نشود در وجود و نه در عقل و نه در
وهم چنین است پروردگار عزیز و جلیل است از آنچه موحدان و واصفان در شان او گویند
و این حدیث شریف علوی علیه السلام ابطال مذاهب این دو طایفه حکما را شامل است
و این فساد عقیدت از ایشان در توحید که از قانون منطقی یونانی ایشان حاصل آمده بنظیر
شبهه ابن کمونه است که از حکماء یونانست دبرجم الشیاطین لاصحاب الذین مشهور است چون
خواسته است شبهه در توحید نماید گفته است در برهان فرجه و غیره از حکما در اثبات توحید
که چه عیب دارد که دو حقیقت مجهولة الکنه باشد که متخالف من جمیع الجهات والحیثیات
باشند و جهت تناسب و اشتراک بهیچ جهه نداشته باشند که مفاسد بکه حکما در برهان فرجه
بر اثنینیت و تعدد واجب الوجود لازم آورده‌اند بر این دو حقیقت وارد آید و هر دو واجب الوجود
باشند تا برهان فرجه و غیره نتوانند قدح این شبهه را نمایند پس حکماء اسلامیین دفع
این شبهه عویص الدفع را کرده‌اند ببرهان صرف الشیئ لا یتکرر باین طریق که آن واجب
الوجود نعم صرف فی الوجود والکمالات والا لزم الترکیب و صرف الوجود والکمالات

دفع شبهه ابن کمونه

بیان نفی توحید ذات حضرت واجب الوجود بعدد حقیقی بدان عرفای محققین مطابق احادیث ائمه معصومین علیهم

الا یتکرر فالواجب تعالی لا یتکرر ولا یتعدد پس تحقق دو حقیقت مجهولة الکنه ممتنع الغیر
الحقیقة که هر دو واجب الوجود باشند محال است و با وجود دفع کردن این شبهه عویص الدفع
برهان مذکور بسبب خبط و خلط کردن در فنون منطقی خود واقع شده اند در شبهه
دیگر نظر این که موجب شرک خفی و جلی است و احدی از ایشان شاعر بخطا و اشتباه خود در
توحید نشده اند مگر حضرت قطب فلک حکمت و عرفان بطریقی که بیان کرده اند اما معنی
این وحدت حقیقیه و توحید ذاتی حقیقی که مشرب طبقه ثالثه جلیله است بعبارة اخری
آنست که ذات اقدس حضرت واجب الوجود بالذات تعالی شانه احدی الذات و واحدی الصفات
و غیب الغیوب و بسیط من جمیع الجهات والحیثیات فقط در وجود و کمالات ثبتیه و حقیقتی است
مجهولة الکنه والهویة که هیچ مدرکی از مدارک سبعه غیبیه و شهودیه انسان و قابلیت
المخلوقیة عظیمه و کشف از ذات جلیله نماید و بهیچ عبارتی و اشارتی آنحضرت را
تعبیر و بیان نتوان نمود نعم ما قال دم مزن کاندر عبارت ناید او مگو کاندر اشارت
ناید ت نی اشارت می پذیرد نی بیان نی کسی زو علم دارد نی نشان در صورتیکه
اشارت پذیر نشود عبارت پذیر نیز نخواهد بود فعلی هذا در این مشهد وحدت ذاتیه
حقیقیه غیب الغیوب حرفت کلت الالسن وانقطعت الاشارات و فنیت العبارات و
تاهت العقول وانمحقت القلوب و ماجت الارواح و زالت الاسرار پس در این مشهد عظیم
وحدت حقیقیه ذاتیه لیس اسمی و رسمی و وصفی و نعتی و عبارتی و اشارتی و خیالی و وهمی
و عقلی و کشفی و شهودی و عیانی راه ندارد نعم ما قال العارف الانصاری الهروی علیه
الرحمه ما وحد الواحد من واحد اذ کل من وحده جاحد توحید ایاه توحیده و نعت من
ینعته لاحد پس عارف بحقیقت این توحید ذاتی احدی نیست مگر حضرت ذات اقدس احدیت
بذاته این است تحقیق توحید حقیقی و وحدت حقیقیه ذات اقدس واجب تعالی جل سلطانه
الازل وعظم کبریائه لم یزل بمشرب این طبقه جلیله ثالثه که اهل تحقیق و عرفان و ولایت الله
ادام الله برکاتهم با قتدا و اقتفای بمولایان خود که حبیبان حضرت خداوند اند علیهم السلم
مطابق با آیات مبارکه کلام الله و احادیث کثیره از این بزرگواران و کجا است در معرفت

توحید ذاتی این طبقه جلیله ثالثه که عرفاء الهیین و حکماء محققین اند با معرفت توحید
حکماء قدما و متاخرین و سفسطیات ایشان که موجب هزار شرک خفی و جلی است و اگر قائل
گوید که فقره دعاء حضرت سید الساجدین علیه السلام یا الهی لک وحدانیة العدد
وملکة القدرة الصمد منافی است با کلام حضرت سید الموحدین علیه السلم واحد لا بتاویل
عدد زیرا که دعاء مذکور موهم اثبات وحدت عددیه است از برای واجب تعالی و حدیث شریف
مذکور نافی وحدت عددیه است از ذات اقدس در جواب گفته میشود که مراد در لک وحدانیة
العدد از برای تملیکست یعنی وحدانیة عدد ملک مطلق تو است و فعل و صنع تو است نه
آنکه ذات پاکت واحد بوحدت عددیه است بلکه وحدت عددیه ظهور وحدت حقیقیه
ذات پاکت که از فعل و مشیت و وجه و اسماء از ذات اقدس ناشی شد و اطلاق واحد بالعدد
بر فعل و صنع و مشیت ذات اقدس بسبب آنستکه اول مبدعات و مکنات ذات پاکست با
مراتب ممکنة الوجود در تحت مفهوم ممکن داخل است پس ثانی بلکه ثوانی از جنس و سنخ خود
که امکانست دارد و بودن این وحدت عددیه ظهور ذات اقدس احدیت منافات با وحدت
حقیقیه ذات اقدس ندارد زیرا که این وحدت حقیقیه عین ذات پاکست و این وحدت عددیه
فعل و خارج از ذات پاکست فاین الفعل من الفاعل والصنع من الصانع والظهور من
البطون والمظهر من المضمر فلا منافات اما تطابق مشرب این طبقه جلیله ثالثه با مشرب
انبیاء و رسلین و اوصیاء صدیقین علیهم سلام الله رب العالمین از کلام الله مجید
بلسان حضرت رسول محمود حمید صلی الله علیه و آله الطاهرین بقوله تعالی هو الله الذی
لا اله الا هو و قوله تعالی قل هو الله احد الی لم یکن له کفوا احد که دلیل بین
بر نفی مطلق شرک خفی و جلی از ذات اقدس احدیت جل مجده پس قوله تعالی هو الله احد کلمه
هو اشاره است بر تنبیه غافلین از حقیقت ثابته بالذات و واو اشاره است بغایب از ابصار که
مدرک بعقول نیست یعنی بگو ای رسول که آگاه شوید ای غافلین از حضرت پروردگار خود
آنکه او است خداوند احدی الذات واحدی الصفات غیب الغیوب که صمد و لم یلد و لم یولد
یعنی لم یلد منه شیء و لم یولد هو من شیء زیرا که از ذات اقدسش شیء تولد یابد و ناشی

ها

شود که از سنخ و جنس او باشد چنانکه والد و والده از یک جنسند و نیز حقیقت ذات
اقدسش از شیئی تولد نیافته و ناشی نیامده که جزء او باشد و صنع او باشد تا امکان و
تغیر ش در هر دو حال تحقق یابد و تولد لازم آید و مرکب باشد که ترکیب لازم امکان و امکان لازم
تولید و تولدات و تمامی منافی با وجوب وجود است تعالی عن ذلک علوا کبیرا و قوله و لم
یکن له کفوا احد یعنی احدی کفو و مساوی و شریک و همدوش ذات پاک حضرت اقدس
احدیت نیست تا تعدد و ذات عظیمه کثیره مذکوره تعدد آید پس تکثر و ترکیب و امکان و تجزیه
و تغیر در ذات اقدس واجب تعالی قبل از خلقت و بعد از خلقت محال است ببرهان عقل و نقل
و کشف و این براهین ثلاثه در اثبات این مطلب متواتر اند کما قال سید الحکماء ابو
الحسن الرضا علیه السلام قدیم لم یتغیر عز و جل بخلق الخلق ولکن الخلق یتغیر بتغییره
جل ذکره و چنانکه حکماء مطلقا در توحید علمی ذات اقدس احدیت بتشبیه و شرک خفی افتاده
و همچنین متصوفه ملاحده که تصوف را بر موده بسته اند بجهت ترک تزکیه نفوس خود از
حجب طبایع سبعانیه و عدم تخلیه باطن خود از ظلمات هیولانیه قدرت نیافتند بر بصیرت
قلبیه تا تمیز حق را از باطل در توحید الهی بکشف توانند داد در دو کردان شدند از طریقه توحید
حقیقی کشفی این اولیای کبار و فقرا و حکماء امت حضرت سید کائنات مختار صلی الله علیه
و آله الاطهار و واقع شدند در شطح و طامات و کلمات موهمه و همیشه و عبادات باطله کفر
آمیز چنانچه کثیرا شبیه است بکلمات برهمنان هنود و موهم آنست که واسطه فیما بین ذات
پاک اقدس احدیت و خلق او نیست بلکه خلق او موجودات امکانیه تعینات و تقیدات
ذات پاک او بود تعالی الله عن ذلک علوا کبیرا و سبحان الله عما وصفه الواصفون
و وصفه الموحدون چنانکه بعضی از عبارات اهل شطح از متصوفه سابقا بیانا و دلیلا ذکر
کرده اند و این رباعی جناب ملا افضل کاشی شبیه است بکلمات این طایفه حق جان جهان است
و جهان جمله بدن اصناف ملائکه حواس این تن افلاک عناصر و موالید اعضا توحید
همین است و دگرها فن ولیکن جناب مرحوم مولانا علی نوری فرمودند منظورش از
لفظ حق در رباعی حق مخلوق به بوده است که فعل الله و صنع و وجه الله و اسم حق [illegible]

کرانرا وجود مطلق نامند و متعین میشود بتعینات و تقیدات امکانیه بلا واسطه
منظور حق حقیقی و ذات بذاته حق تعالی است جل شانه که از اطلاق و تقیید هر دو منزه
و مقدس است و از جمله کلمات اهل معرفت کالطود(?) وجود الحق هو الله و وجود المطلق فعله
و وجود المقید اثره یعنی وجود حق حقیقی خداوند است که از اطلاق و تقیید معری و
متعالی است و وجود مطلق از موجودات و تعینات فعل و ابداع حضرت حق تعالی است و وجود
مقید بقیودات امکانیه اثر حضرت حق تعالی است و کلمات متصوفه ملاحده را بهتر از این طریق
تاویل توان نمود العلم عند الله و ان الله اعلم بمقصدهم و جناب سید الحکماء و سند العرفاء
و قطب الاولیاء روحی الله روحه بعد از تزییف و ابطال مذهب مطلق حکماء در توحید
که مورث وحدت عددیه و شرک خفی و جلی است اشاره بمذهب این طایفه ثالثه حقه در
معرفت توحید نموده و فرموده بدرستیکه معرفت اجمالی حق سبحانه و تعالی علم بسیط موهوبی است
که در قلوب مفطور است بر حسب روایات اهل بیت اطهار چنانکه در کتاب توحید صدوق از حضرت
صادق علیه السلم روایت که فرمود مفطور کرد حق تعالی خلایق را بر توحید در نزد گرفتن
میثاق بر معرفت پروردگار شان اگر نبود این فطرت نمیدانستند که کیست رب و رازق
ایشان و نیز در دعا وارد است اللهم انی اسئلک بتوحیدک الذی فطرت علیه
العقول و اخذت المواثیق و نیز از آنحضرت علیه السلم که سوال شد از معرفت که آیا
مکتسبست فرمودند چنین است عرض کرد از صنع خداوند است فرمود بلی نیست از برای
عباد در معرفت صنعی و از برای ایشان اکتساب اعمالست و این معرفت اجمالیه علم بسیط
موهوبی است اما ایمان محض تعلم را که علم مرکب نامند علم باین علم است که حاضر میشود
بدعوت انبیاء و هدایت رسول خدا و نهی و این معرفت فطریه بسیطه و ایمان مرکب
مفاض هر دو انوار جلیه و ظاهریه ایمانیه است که بسبب بروز معجزات انبیا و تصدیق ایشان
ظاهر میشوند از انسان و احتیاج ندارند هیچیک از آنها باستعمال آلت قانون منطقیه
و استدلال براهین منطقیه حکمیه چنانکه حق تعالی فرموده انا خلقنا الانسان من
نطفة امشاج نبتلیه فجعلناه سمیعا بصیرا انا هدیناه

با نقص بعض اجالیت [illegible]
بکر معرفت [illegible]

بیان معرفت تفصیلیه است که از اینکه خداوند ... مختلف و در خواص و عوام

السبیل اما شاکرا و اما کفورا و درین معرفت فطریه عوام و خواص
و اهل صورت و معنی تمام شریکند و اما معرفت حق سبحانه و تعالی بر نهج تفصیل که مقصود
از ایجاد عالم و ابداع خلیفة الهیه کلیه که روح کلی و حقیقة آدم است و تمامی افراد بنی آدم
بدعوت انبیا و رسل باین معرفت هر یک بقدر استعداد خود مکلف آمده اند بقوله تعالی
و ما خلقت الجن و الانس الا لیعبدون ای لیعرفون و قوله تعالی و ان اعبدونی
هذا صراط مستقیم پس این معرفت عظیمه جلیله مگر بانوار حکمة الهیه نبویه
صلی الله علیه و آله که مسمی بخیر کثیر است در قوله تعالی و من یؤت الحکمة فقد
اوتی خیرا کثیرا و حضرات ائمه علیهم السلام تفسیر فرموده اند بولایة من والاهم
فقد والی الله یعنی ولایت اهل بیت محمد و آل اطهار اخیار ابرار علیهم صلوات الله
الملک الجبار و این معرفت عظیمه عطیه ایست ازلیه و عنایتی است جلیله سرمدیه و
خیر کثیریست موهبیه که حق جل و علا بهر کس از بندگان مقبل خود خواسته عطا
فرموده چنانکه فرمود یؤتی الحکمة من یشاء و من یؤت الحکمة فقد
اوتی خیرا کثیرا و دریافت این معرفت بر نهج کمال و بروز نور ان از فطرت نیست
مگر بتزکیه و تطهیر نفوس از حجب ظلمات طبیعت بمنهاج شریعت مصطفویه و
آداب طریقه حقه مرتضویه صلوات الله علیهما و تخلق باخلاق الهیه صمدانیه که
موروث کرده در بروز و ظهور نور معرفت و ولایت را از مراتب و اطوار نفس و قلب انسانیه
و بیرون آید صاحبش از ظلمات طبایع جسمانیه و وساوس اوهام شیطانیه و تقدس
یابد از اهواء نفسانیه بسوی عالم ارواح قدسیه نورانیه انسانیه یعنی طالب این معرفت
عظیمه و خیر کثیر میباید بریاضات نفسانیه و مجاهدات شرعیه از حجب طبیعیه
جسمانیه و غشاوات بدنیه بیرون آورد نور روح قدسی انسانی خود را تا لیمیز
الله الخبیث من الطیب صدق او صادق آید و بشهود قلبیه و روحیه
و معاینه سریه مشاهده کند آیات انفسیه الهیه را بقوله تعالی سنریهم آیاتنا
فی الآفاق و فی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق و متحقق

گردد بعین الیقین قلبی و حق الیقین روحی در سر خود بانوار حقیقة توحید ذات و
صفات خداوندی چنانکه حق تعالی فرموده هو الذی بعث فی الامیین
رسولا منهم یتلو علیهم آیاته و یزکیهم و یعلمهم الکتاب و
الحکمة یعنی اول موهبت خداوند رسالت رسول و بعثت اوست بعد اظهار آیات
و معجزات خداوندی است از رسول او و بعد تزکیه و تصفیه نفوس امتش که تسلیم کرده
باشند در نزد خدا و رسول او و پس از آنها تعلیم کتاب و حکمت حق تعالی است که معرفت تفصیلیه
حضرت خداوندی است بایشان تا بکمال انسانیه فیض کردند و در این معرفت تفصیلیه که
حکمت و ولایت است اقتدا بحضرت رسول او واجبست بقوله تعالی و لکم فی رسول الله
اسوة حسنة لمن کان یرجو الله و الیوم الآخر و ذکر الله کثیرا
پس از این بیانات معلوم شد که حصول و دریافت معرفت تفصیلیه تکلیفیه محتاج بخارج
شدن از حجب ظلمات نفسانیه طبیعیه و وصول بانوار روحانیه قدسیه است نه خارج
شدن از نور معرفت فطریه اولیه و دخول در اوهام و وساوس فلسفیه براهین باطله
منطقیه که داب حکماء متفلسفین است و بسبب عزت و شرافت این معرفت جلیله
تکلیفیه و نفاست و جلالت قدر ان در حدیث شریف نبوی ماثور است که اطلبوا
العلم و لو بالصین یعنی طلب نما علم را اگرچه در چین و صعب المنال و بعید الوصول
باشد اما این چه علم است حضرت صادق علیه السلام فرمود ذلک علم معرفة النفس
و فیها معرفة الرب یعنی این علم شریف عزیز الوجود که اگرچه در چین بعید المسافه دست
یافت شود طلبش بسبب تکلیف خداوندی و نفاست جوهر ان واجب است علم
شناسائی نفس است که در ان شناسائی پروردگار است و مراد از معرفت نفس شناختن
جوهر انست که از نور پروردگار است و آنکه از مراتب اربعه و غشاوات طبیعیه است که مانع
از ظهور نور فطری و جوهر ان یعنی مادامیکه مرتفع نشود این حجب ظلمانیه انوار قلبیه و روحانیه
الهیه تجلی نخواهد نمود و مادامیکه انوار تجلیات الهیه ظاهر نشود معرفت آیات انفسیه
و قلبیه الهیه که معرفة الله است در قلب انسان حاصل نیاید پس حضرت شارع مقدس

بسبب شرافت و نفاست و عزت علم معرفة الله تحریص و ترغیب بطلب و تحصیل آن
فرموده اگرچه درچنین باشد اما این چنین نه از شهرهای این جهانست بلکه از عوالم
بی نشانست و نیز وارد است که الایمان یمانی والحکمة یمانیة پس این کدام یمن و چنین آ
که حکمت و ایمان و معرفت جواهر ثمینه معادن شریفه و اثمار اشجار لطیفه آنها است

این وطن مصر و عراق و شام نیست	این وطن شهریست کانرا نام نیست
زانکه از دنیاست این اوطان تمام	مدح دنیا کی کند خیر الانام

پس چنین علم از زمین حکمت خیز نفس قدسیه ملکوتیه الهیه و قلب مقدسه مطهره
نورانیه حضرات اهل بیت عصمت علیهم السلام است که خانه امن و امان و ایمان و
حکمت و عرفان خداوندی و بیت الله حقیقی است که و من دخله کان آمنا
امانیکه این بزرگواران بر معطلان نه چنانکه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرموده انا
البشر المعطلة و مجد القصر المشید اهل صورت و شریعت غرا اقناعت بر ایمان ظاهری
و تصدیق قلبی با یشان کرده اند و قناعت بهمان معرفت و فطرت جبلیه که در اول
تکوین بایشان موهبت شده گردیده اند بقوله کل مولود یولد علی الفطرة ای فطرة
التوحید و این طایفه علماء دین حضرت رسول خدا میباشند اما اهل معنی و خواص
شیعیان خالص الولای این بزرگواران که صاحبان شریعت غرا و طریقت بیضا و حقیقت
میباشند بمتابعت کامله و مجاهدات نفسانیه در شریعت مصطفویه و طریقت مرتضویه
صلی الله علیهما بدرجات عالیه معرفت تفصیلیه باطنیه رسیده اند و صاحب توحید
شهودی کشفی عیانی اند و ایشان را عرفاء و اولیاء این دین مبین و امت مرحومه
گویند چنین ولایت و عین حکمت و هدایت قلوب این بزرگان و اصل و انوار هویت
الهیه حاصل نموده اند و چون سلمان محمدی رضی الله عنه داخل در خانواده عصمت
شده اند که السلمان منا اهل البیت و لهذا ایشان نامیده شده اند باهل معرفت و
عرفا و حکماء واقعی این امت ایشانند نه طوایف دیگر و شان این طبقه ثالثه جلیله اهل
از آنست که در صدق و تحقق طریقه الهی برآیند و جناب سید سند قدس سره العزیز

در اوائل این رساله و جیزه شریفه اشاره باین مطلب فرموده که حضرات عرفا و فقرا و کبار
حکماء محققین عالیمقدار بسبب جلالت شان و رفعت رتبه خود مستغنی اند از رد
کردن آنند و طایفه حکماء و فقهاء و متاخرین و طایفه متصوفه ملاحده چه هریک از ایشان
رد کرده اند صاحب خود را و ابطال کلمات یکدیگر را در توحید نموده اند چنانکه در تصانیف
ایشان مسطور پس اسزاست یافتند این طبقه رفیعه از مدافعه آنها بقوله تعالی و کفی
الله المؤمنین القتال و کان الله قویا عزیزا و لولا دفع الله الناس
بعضهم ببعض لهدمت صوامع و بیع و صلوات و مساجد
یذکر فیها اسم الله و لینصرن الله من ینصره و قال السید السند الجلیل فی قصیدة
غرا اشارة الی ان ثبوته سبحانه من حیث حظرة الله التی فطر الناس علیها اربد یهی
مستغنی عن تخیلات الفیلسوفیین و انهم ادعوا مناهج الانبیاء السالفین و نهاقتوا
فی توحیده ثم نعقولهم الناقصین و لم ینتهجوا منهاج سید المرسلین و خلفائه الراشدین
علیهم سلام الله اجمعین حیث انهم لم یقتدوا بالحکماء الالهیین و العرفاء الربانیین
و اولیائهم و شیعتهم العارفین رضی الله عنهم فی الدین

تعالی الله عن اثباته عقلا و تخییلا	بفکر الفیلسوفیین اجمالا و تفصیلا
الم یشهد اولوا الالباب فی القرآن برهانا	لیفتقروا الی اثباته عقلا کما قیلا
و هم برهان قد احتاجوا الی اثباته رغما	و لم یتدبروا القرآن اصغاء و ترتیلا
فهل هم بین استغنوا و ادعوا و لم یجلوا العقلا	من الآیات فی القرآن اجلالا و تبجیلا
و قال الله هل فی الله شک فاطر العالم	و کم من آیة لاحت من القرآن تنزیلا
و هم قد اعرضوا عنها و لم یتدبروا فیها	قلوب فغفلت من بین جنب الحجا تفصیلا
اولئک ما استغنوا بل الصبر واحتیما خاضوا	علی ما زخرفوا عمرا لدی الابحاث تسویلا
هنالک اولوا القرآن بالاوهام تصدیقا	فهم ما عولوا قلبا علی القرآن تعویلا
و لیکن عولوا قلبا علی الاوهام و استغنوا	فلم یستکملوا من حکمة القرآن تکمیلا
محاروا فی ثبوت وجود سبحانه عقلا	و زادوا فی التسلسل بعد مجوسهم تخییلا

تقفیلا

ومن بعد اللتيا والتي لم يثبتوا شيئاً … سوى المعدوم مع مجعولة في الذهن تمثيلا
ووحدته عند من هو من اولى الالباب … مقدسة عن الاعداد تحقيقا وتأويلا
كما اشرقت في فصل الخطاب شموس توحيد … بها كانت هداة انبياء الله تبجيلا
وان الفيلسوفيين ما فازوا بها عقلا … وما اقتبسوا حقايقها من العرفاء تكميلا
لان الله ليس كمثله شيء وهم ظنوا … لدى توحيده تعديده بالوهم تخييلا
كما زعموا اشتراك وجوده الازلي اطلاقا … مع الحدثان جل شانه عن كلما قيلا
وهم ما وحدوا الله الجليل بغير تحديد … وتعديد كما قد زخرفوا تلك الاقاويلا
وهم قد حصروا المفهوم في الكلي والجزئي … بمنطقهم خيال باطل عقلا وتخييلا
وليس الله جزئيا حقيقيا كما ظنوا … ولا كلي في مفهوم عقلا كما قيلا
ولما طال ما قد ما ولوا في كعبة التوحيد … فارسل ربنا في نطقنا طيرا ابابيلا
وانطقنا الذي ابطال منطقهم بتوحيد … هو المشهود للعرفاء اجلالا وتبجيلا
كما حققته في فصل الخطاب شموس ما ان … يفوق على السموات العلى نورا لجبريلا
ترى كحل الجواهر للبصيرة في نصائح … لتفتح عين قلبك في سبيل الله تعويلا
لقد ابطلت منطق هؤلاء القوم برهانا … بنور مناطق القرآن اذ رتلت ترتيلا
وبينا كلام الله برهانا الهيا … وعقليا بنور القلب اجمالا وتفصيلا
وهم ما يدركوا برهانه سبحانه علما … وما اتبعوا انبياء بل اضلوا الناس تضليلا
هنا لك ضيعوا الاعمار طلاب الهدى عقلا … وهم قطاع نهج صراط نور العقل تسويلا
وليسوا اهل حكمة تعرفا جتنب عنهم … تذكر قول سيدنا علي احيثما قيلا
ولا تصحب اخا الجهل واياك واياه … فكم من جاهل اردى حكيما حين اخاه
يقاس المرء بالمرء اذا ما هو ما شاه … وللشيء من الشيء مقاييس واشباه

وللقلب على القلب دليل حين يلقاه

وقال ايضا السيد الجليل اشارة الى ان مدارسة كتب الفلاسفة تضييع الاعمار وان الفكر في اضغاث واحلامهم غشاوة للقلوب ويبعد طلاب العلوم من دار السلام

الا يا من يؤمل في صروف العمر تاصيلا … تيقظ لا تعطل جوهر الانفاس تعطيلا
ولا تركن الى كتب الفلاسفة اعتزل عنهم … وحول عن دراسة هؤلاء القوم تحويلا
فهل العيش في شرح المطالع طالعا سعدا … تكون به سعيدا يوم يأتي الموت تعجيلا
وهل يهديك الاشارات التي لم ترو ظمآنا … الى عين الشراب بفيضه سعيا وتحصيلا
وهل يشفي الشفاء ولنهم لم يبروا عقلا … من الجهل المركب بل اضلوا الناس تضليلا
وهل دلتك حاشية القديم لشرح تجريد … على العهد القديم وزدت بالتجريد تبتيلا
واني قد صرفت العمر في ابحاثهم قد را … فانقذني حبال الله بالارشاد تكميلا
عرفت الله في مرآت اهل الفقر ايقانا … بنور هداية صقلت فيها القلب تصقيلا
الا يا ايها الحيران في طلب الهدى اسرع … تعال الى كلام الله تصديقا وتبجيلا
الام تضيع عمرك فاعتصم بالحكمة العليا … هلم ورتل القرآن في الاسحار ترتيلا
الام تعوق الافكار في ابحاثهم فاجنح … الى التحقيق واسترشد من الرحمن تبتيلا
ذر التقليد تنوع لتنجح من التحقيق واعتصم … تعال الوثقى بحبل الله تحصيلا وتعطيلا
ودع اضغاث احلام الفلاسفة اجتنب عنهم … وغسل لوح قلبك من كتاب القوم تغسيلا
فاني يعرفون الله بالاوهام تدقيقا … وهم لم يعبدوا في قلبهم الا التماثيلا
سوا اليهم اشياء احباء لدينا هم … فهل العيش فيهم حظ اثارا وتنويلا
وهم مستكبرون تكبرا عجبا بلا افضل … وما كبروا بل كبروا اثلاث البراطيلا
اما تا هقوا انضعف في جوابي يا اخا فضل … بافضلهم عقلا على العلماء تفضيلا
تقول تشحذ الاذهان تدقيقاتهم كلا … وانت بها انغمست بجاهل علاك تعليلا
وفي مرآت قلبك دين حب الجاه والدنيا … ولن تجد الهدى الا اذا اصقلت تصقيلا
ارث فضيلة تعلوا بها في الناس اجلالا … نعمت حبالهم فضلا وقد خيلت تخييلا
لقد صقلت مرآة النفس كي ترعى فيها … ونفس كلما قد سولت للجاه تسويلا
ومن يبغي الغنى لا يشحذ ذهنه الا … لدى فكر الغنى كي يجتنب الناس تبجيلا
فكيف يشحذ الاذهان تدقيقاتهم الا … لدى الدنيا ما قد خوضوا في البحث تفصيلا

بلاذ من طلب الهدی فی العلم تحقیقا	یحول فهمه عن منهج التحقیق تحویلا
واکثر اهل جیلک الهدی لیهاکی تنجوا	لکی لا ینقشوا فی قلبهم ثلاث لاقاویلا
ولیس غطاء شراء مثل بلاهة تنجی	دات الفضل البلها ان فضلت تفضیلا
یعرف حقیقة ما یقوا القطب اشفاقا	یجل فهم منهاج الهدی فی العلم تبجیلا

فصد ناصباء المهتدین تبصروا منها
وستواها بمنهاج الهدی للعلم تکمیلا

وپس از تحقیق مراتب ثلاثه معرفت توحید ذات اقدس حضرت واجب الوجود مشرب طایفه
ثالثه جلیله عالیه اولم الله یکانه بود انکه بعضی از این طایفه که ارباب قلوب و مستغرقان ابواب
غیب الغیوب و سرکشتکان بادیه شوق و لب تشنکان شراب ذوق که عشاق حضرت کبریاء
و جلال و مشتاقان مشاهده جمال حق و وصال اند و مقامشان فوق درجه عقلا و ارباب طبقه
جلیله ثالثه محسوبند بسبب غموضت اسرار توحید حضرت احدیت و لطافت حقایق تجلیات حضرت
صمدیت که مکشوف و مشهود قلوب زاکیه صافیه ایشانست و مجهز نکی کلام و مقال از بیان
کشف انوار جمال هر یک بحسب استعداد و صفات مراتب قلب خود اشارات لطیفه و علامات
شریفه در معرفت مراتب توحید و حقیقت قناعت فرموده چنانکه حضرت سلطان الموحدین امیر المؤمنین
علیه الصلوة والسلام در جواب کمیل بن زیاد النخعی از سوال حقیقت اشارات چند فرموده که
این شرح کنجایش حدیث مذکور ندارد اما توحید را انچه بتحدید تعریف اورده اند مراتب
چهار است اول توحید ذات حضرت بیچون ثانی توحید صفات کمالیه ذات اقدس تمام
ثالث توحید افعال رابع توحید آثار است اما مرتبه اولی که توحید ذاتی و تجلی حضرت
ذاتیه است از خصایص حضرات خاتم و ختمیون که خلفاء راشدین المخصوصند علیهم السلام
زیرا که موجود در دایره امکان اقرب از این بزرگواران بذات حضرت احدیت نیست چنانکه وارد است
لا تشبوا علیا فانه ممسوس فی ذات الله و در احادیث نبویه وارد است لی مع الله وقت لا
یسعنی فیه ملک مقرب و لا نبی مرسل و مراد از وقت مقامیست که فوق مقامات قلب و
روح و سر و خفی است زیرا که اهل عرفان گفته اند فوق الوقت اشد من فوق الروح

وازشرح این حدیث شریف که در بیان اینه معلوم خواهد شد که نور حضرت محمد و علوی
و ذریه طاهرین ایشان علیهم الصلوة والسلام نور عظمت و کبریاء و ظهور اول حق
و عقل سا کن و مشیت مطلقه و تجلی اولی و رحمت واسعه خداوندی است و از برای این
نور مقدس عزیز بذات پاک اقدس موجودی نیست بلکه بعد از ذات اقدس بجز این نور
مقدس موجودی نیست که عارف باو جل مجده تواند شد و این حجاب عظمت و کبریاء
از برای احدی از انبیا و اوصیا مکشوف نشده چنانکه وارد است که حضرت موسی هفتاد
حجاب در این گذاشت و گفت رب ارنی جواب شنید که لن ترانی ولکن
انظر الی الجبل فان استقر مکانه فسوف ترانی فلما تجلی
ربه للجبل جعله دکا و خر موسی صعقا و ماثور است که حضرت سید سجاد
علیه السلام در نزد تلاوت این ایه شریفه بسیار گریستند راوی عرض کرد فدایت شوم
باعث گریه شما در نزد وصول باین ایه چیست فرمود حضرت موسی در حین تجلی سجود
مشاهده کرد که یکصد و بیست و چهار هزار کوه طور است و یکصد و بیست و چهار هزار
موسی بر این جبال طالب رؤیت شده اند و لن ترانی شنیده اند و بظهور تجلی
الهی مصعوق و بسجود افتاده اند فرمود والله انچه تجلی کرد بر این چهار صد و بیست
و چهار هزار کوه طور و انبیت اشخاص کثیره موسویه نبود مگر ذره از خود لی ز شخصی
از متقالی از نور حضرت علی بن ابیطالب صلوات الله و سلامه علیه و نیز در حدیث
دیگر از حضرت صادق علیه السلم سوال شد از ملائکه کروبیین که چه طایفه اند از ان
ملائک فرمود رجال من شیعتنا الاول مقامهم خلف العرش اذا اراد الله تعالی ان
یتجلی لموسی فاخر برجل منهم فتجلی و خر موسی صعقا یعنی این تجلی عظیم نور یکی از کروبیین
که شیعیان اولین ایشانند بوده که صد هزار کوه هستی را در دیده و صد هزار موسی را
بسجود کرده است تبارک الله از کبریاء و جلالتی که حق تعالی بحضرات محمد و محمدیون
صلی الله علیهم کرامت فرموده و در اثر است که حضرت خواجه کاینات فرمود یا علی
کسی خدا را نشناخت مگر من و تو و مرا نشناخت مگر خدا و تو و ترا نشناخت مگر خدا

ومن یعنی چنانکه ذات پاک اقدس احدیت را احدی بحقیقت نتواند شناخت ذات پاک حضرت خاتم و خمسهٔ نجبا علیهم السلام را هم که نور عظمت و کبریاء و ظهور وحدت حقیقیه ذات اقدس احدیت و آلاء و صنع و فعل و مشیت اوست جل مجده نیز احدی نتواند شناخت مگر او جل مجده پس در حقیقت خداوند و نور اعظمش عارف یکدیگرند و بس و بجز ایشان دیگر چیزی در موجود نیست که بتواند عارف آید چنانکه از اهل بیت عصمت علیهم السلام وارد است که فرمودند حق تعالی است و ما اهل بیت و شیعیان ما و السلام و معدلک بجهت بی نهایتی تجرد ذات احدیت و بجهت دوام تجلیات ذات اقدس جل علی الدوام بحکم دوام فیض و تقاضای اسم شریف فیاض بر ذات پاک ایشان واردمی آید بجز اشام لب خشک و بر لسان مبارک حضرت سید مختار ایشان صلی الله علیه و آله

ما عرفناک حق معرفتک و ما عبدناک حق عبادتک و ما ذکرناک حق ذکرک و ما شکرناک

حق شکرک وارد است فدای این کبریاء و جلال و این عظمت و کمال که معرفت وحدت ذاتش بجز بیان و ادراک خفا و عیان بشر بلکه حضرت خیر البشر بیرون نباید جائی که علم افراز لولاک لما خلقت الافلاک که علم عجز در معرفت حق تعالی افرازد ما قرو ما بکان که دولت را چه شاید که عجز است منزهٔ ذاتش از چند و چه و چون تعالی شأنه عما یقولون اما حضرات انبیا و رسل از این توحید ذات و تجلی ذاتی که نور الانوار عظمت و کبریاء الهی و ذات با جلال و کمال حضرت محمد نبی و محمدیون صلوات الله علیهم اجمعین بجز با رشح و شعاعی و قطرهٔ از بحر نصیب ندارند چنانکه در این حدیث مشروح خواهد آمد و حضرات اولوالعزم و مرسلین ایشان بمقام تشیع این بزرگواران قناعت کرده اند بتوحیدهم و ان من شیعته لابراهیم در اثر است که ای من شیعة علی علیه السلام و از حضرت امیر المؤمنین علیه السلام در حدیث نورانیه ماثور است که فرمود انا امرنا صعب

مستصعب لا یحتملها الا ملک مقرب او نبی مرسل او مؤمن امتحن الله قلبه با

لایمان فالملک اذا لم یکن مقربا لم یحتملها و النبی اذا لم یکن مرسلا لم یحتملها و المؤمن

اذا لم یکن ممتحنا لم یحتملها سلمان رضی الله عنه عرض کرد جعلت فداک یا امیر المؤمنین

کیست مؤمن امتحان شده فرمود آنکسی است که آنچه از فضایل و معارف و کلمات ما بر او عرض شود بقلب خاضع خاشع تصدیق نماید پس صاحبان این مشهد عظیم که وحدت ذاتیه و آیت کبری الهیه است حضرت خاتم و خمسهٔ نجبا ند چنانکه در شأن آنحضرت آمد از الله

ولقد رای من آیات ربه الکبری و حضرت امیر المؤمنین علیه السلام فرمود و ما

لله آیة اعظم منی و نیز از آنحضرت علیه السلام است که ظاهری الامامة و باطنی غیب

منیع لا یدرک یعنی اگرچه علماء امت بر بعضی از صفات امامت من که ظاهر من است بوجود نداما باطن من غیبی است از غیوب الهیه که بدرک احدی بر نیاید پس آیات کبری و وحدت مطلقه و غیب ثانی و آلاء و نعماء خداوندی و رحمت واسعه و مشیت مطلقه الهیه ابوالحسن این بزرگانست علیهم الصلوة و السلام که معرفة الله معرفت ایشان است

و شناسائی ایشان شناسائی حق تعالی است که من عرفکم فقد عرف الله و من جهلکم

فقد جهل الله و حضرت سید موحدین امیر المؤمنین علیه الصلوة و السلام فرمود در

حدیث نورانیه من عرفنی بالنورانیة فقد عرف الله و من عرف الله فقد عرفنی با

لنورانیة و معرفتی بالنورانیة معرفة الله و معرفة الله معرفتی بالنورانیة و ذلک الدین

القیمة یعنی ای طالب معرفت پروردگار بدانکه شناسائی من بمرتبهٔ نورانیت شناسائی خداوند است و شناسائی حضرت خداوند شناسائی من است بنورانیت و اینست دین قویم الهی که از عباد خود خواسته است در باب شناسائی خود بنورانیت در حدیث مذکور

فرمود کنت انا و محمد نورا بین یدی الله نسبحه و نهلله قبل ان یکون مسبح و مهلل یعنی بودیم من و حضرت محمد دو نوری در حضور حق تعالی و تسبیح و تهلیل میگفتیم او را پیش از آنکه موجودی باشد که تسبیح و تهلیل حق تعالی گوید چنانکه این مطلب در این حدیث شریف که در شرح آنیم مفصلا خواهد آمد اما مرتبهٔ توحید صفات کاملهٔ الهیه است و بیان آن موقوف بیک مقدمه است بدانکه اهل معرفت که طبقهٔ ثالثه حلیله اند ملاحظه و اعتبار بحسب عقل در ذات اقدس الهیه کرده اند و حکما گفته اند لو لا الاعتبارات لبطلت الحکمة و بجهت تفهیم و تفهم در محاورات القاب و اصطلاحات چند

درمراتب ثلاثه مذکوره ذکر کرده اند و گفته اند حضرت هویت مطلقه که گوئیم عبارتست
از ملاحظهٔ ذات بحت بدون اعتبار صفات کمالیه و اسماء حسناء الهیه و بدون
اعتبار عدم صفات و این حضرت را غیب الغیوب صرف و هویت مطلقه و ابطن کل
باطن گویند و حضرت احدیت که گوئیم عبارتست از ملاحظهٔ ذات بحت بشرط اعتبار
عدم صفات کمالیه چنانکه حضرت امیر المؤمنین سید الموحدین علیه الصلوة و السلام
در خطبهٔ شریفه از نهج البلاغه فرموده اول الدین معرفته و کمال معرفته التصدیق به
و کمال التصدیق به توحیده و کمال توحیده الاخلاص له و کمال الاخلاص له نفی الصفات عنه
بشهادة کل صفة انها غیر الموصوف و شهادة کل موصوف انه غیر الصفة فمن وصف الله
فقد قرنه و من قرنه فقد ثناه و من ثناه فقد جزاه و من جزاه فقد جهله و من اشار الیه
فقد حده و من حده فقد عده و من قال فیم فقد ضمنه کائن لا عن حدث موجود لا عن
عدم مع کل شیء لا بمقارنة و غیر کل شیء لا بمزایلة فاعل لا بمعنی الحرکات و الالة بصیر
اذ لا منظور الیه من خلقه متوحد اذ لا سکن یستانس به و لا یستوحش لفقده الی اخر
الحدیث و این یک حدیث در معرفت توحید ذات بیچون از حضرت رئیس موحدان کفایت
بدانکه مراد از نفی صفات از ذات صفات اضافیه است چون خالق و رازق و محیی و ممیت
و امثال اینها نه صفات ذاتیه که عین ذات احدیت است زیرا که در حدیث جعفری علیه السلام
وارد است که کلمه علم و کلمه قدرة و کلمه حیات و در حدیث دیگر است کمال التوحید اسقاط
الاضافات و این دلیل است بر آنکه صفات منفیه صفات کمالیه اضافیه اند که خارج از ذات اند
پس اگر این صفات با ذات پاک باشند تعدد قدماء لازم اید و نیز مستلزم احتیاج ذات است
باین صفات و تعالی عن ذلک علوا کبیرا اما صفات ذاتیه که عین و حقیقت ذات اند
بطوریکه آنحضرت فرمود مستلزم فسادهای مذکوره نخواهد بود و بنابر اصطلاح این طبقه
ثالثه جلیله حضرت احدیت را حقیقة الحقایق و مرتبه عماء و غیب ثانی و مقام جمع الجمع نیز
گویند و گفته اند که حضرت واحدیت که گوئیم عبارتست از ملاحظهٔ ذات اقدس با جمیع اسماء
و صفات کمالیه و این را مرتبه الوهیت و مقام جمع و غیب مضاف نیز گویند و مسمی باسم

الله است زیرا که معنی الله ذات مستجمع جمیع صفات کمالیه است و در آیهٔ **قل هو
الله احد** اشاره بمراتب ثلاثه مذکوره است هو اشاره بهویت مطلقه که ذات بحت
میباشد و احد اشاره بمقام احدیت جمع است و الله اشاره بمقام واحدیت جمع است و در
حدیث باقری علیه السلم ماثور است که هاء در کلمه هو اشاره بحقیقت ثابتهٔ موجوده است
که مبری از جمیع شائبه شبهه و نقص و فناء و عدم و زوال است یعنی ثابت و باقی بنفس
ذات خود است و احتیاج بغیر خود ندارد و غیر این حقیقت ثابته چیزی نیست و واو اشاره
بذات ثابته باقیه و اجبه غائب از ابصار و حواس است و اشعار دارد بتقدس و غیبت
ذات اقدس از ملاحظات و حواس چنانچه بعد از آن فرموده **هو الذی لا اله الا هو** نیز اشاره
بهویت ذات اقدس است که معبر عنه بهو است و از برای این هویت مطلقه بحت باصطلاح
این طایفه جلیله اسامی و القاب عدیده است هاهوت و غیب الغیوب و الغیب
المکنون المصون و مرتبه الهویة و الغیب المطلق و الکنز المخفی و الوجود البحت و الغیب
المسکوت عنه و ذات الحق باعتبار اللاتعین و ازل الازال و منتهی الاعتبارات و مجهول النعت
لا یحکم علیه و منقطع الاشارات و الذات الساذج و وراء اللبس و غیب الهویة و
العین الکافوری بل سلطانه و عظم شأنه و نیز باصطلاح این طبقه ثالثه جلیله مرتبه
واحدیت را لاهوت نامند و القاب و اسامی عدیده نیز دارد تجلی اول و تعین اول و
القابلیة الاولی و الرابطة بین الظهور و البطون و فلک الولایة و البرزخیة الکبری و برزخ
البرازخ و مقام او ادنی و العلم المطلق و الوجود المطلق و الوحدة المنشئة و المحبة
الحقیقیة المعبر عنها بحبیبت ان اعرف و الحقیقة المحمدیة المسمی بالله یعنی ذات مستجمعه
صفات کمالیه و بحر ثانی و بحر توحید و بحر البحور نیز گویند زیرا که بحار جبروت و ملکوت
و ملک که بحار صفات و افعال و اثار است در تحت رتبه این بحر ثانی لاهوت است
و نور محمدی و نور الانوار و نور عظمت الهیه نیز نامند بقوله اول ما خلق الله نوری
و دلیل از تمهید این مقدمه شریفه اینکه در این حدیث شریف که در شرح ایم بیان ثلاثه
اید صفات و توحید افعال و توحید آثار در تلو ذکر ابداع نور حضرت محمد و علی

علیها السلام و مرتبت ان مفصلا خواهد شد حال حاجت بتکرار نیست که سبقت در ذکرش کریم والسلام علی انوارهم واسرارهم و بواطنهم وظواهرهم خیر ختام
پس قول حضرت امام علیه السلام کان الله ولا شیء معه که اشاره بتوحید ذات اقدس حضرت واجب الوجود بالذات بیچون است بمشارب جمیع اصحاب ملل و نحل از اهل توحید مشروح و مبین و محقق است تا منجر الی باقی الحدیث الشریف قوله ثم
ورد حی فی کلماته العلیا فاول ما خلق الله نور حبیبه محمد صلی الله علیه و آله قبل خلق الماء والعرش والکرسی والسموات والارض واللوح والقلم والجنة والنار والملائکة وآدم وحواء باربعة وعشرین واربعمائة الف عام فلما خلق الله نور نبینا محمد صلی الله علیه و آله بقی الف عام بین یدی الله عز و جل واقفا یسبحه ویحمده والحق تبارک وتعالی ینظر الیه ویقول یا عبدی انت المراد والمرید وانت خیرتی من خلقی وعزتی وجلالی لولاک لما خلقت الافلاک من احبک فقد احببته ومن ابغضک فقد ابغضته یعنی اول چیزیکه خلقت فرمود نور محبوب خودش حضرت محمد بود صلی الله علیه و آله پیش از خلقت آب و عرش و کرسی و سموات و ارض و لوح و قلم و جنت و نار و ملائکه و آدم و حواء بچهار صد و بیست و چهار هزار سال پس چون خلقت فرمود حق تعالی نور حضرت پیغمبر ما را صلی الله علیه و آله باقی ماند هزار سال پیش روی خدای عز و جل ایستاده که تسبیح میکرد و تحمید مینمود و خداوند تبارک و تعالی نظر میفرمود بسوی او و فرمود ای بنده من توئی مراد و مقصود من و توئی مرید و حبیب من و توئی برگزیده از خلق من قسم بعزت و جلال من که اگر منظورم اظهار وجود تو نبود خلقت نمیکردم افلاک را کسیکه دوست دارد ترا پس بتحقیق دوست میدارم او را و کسیکه دشمن دارد ترا پس بتحقیق دشمن میدارم او را بدانکه لفظ خلق در لغت بمعنی تقدیر و اندازه کردنست و این لفظ اغلب در ایجاد مادیات استعمال میشود مثل قوله تعالی خلق السموات والارض فی ستة ایام زیرا که مادیات و جسمانیات صاحب قدر و اندازه اند و چون مجردات در روحانیات و انوار تجلیات الهیه

واندازه نیست لفظ خلق درین کلام معجز نظام بمعنی ابداع و اختراع است که ایجاد مجردات باشد و انشاء و ابداء نیز بر ایجاد مجردات اطلاق میشود چنانکه عمران صابی از حضرت سید الحکماء علی ابن موسی الرضا علیهما السلام سوال نمود که یا سیدی الا تخبرنی عن الابداع خلق هو ام غیر خلق قال الرضا علیه السلام بل خلق ساکن لا یدرک بالسکون وانما صار خلقا لانه شیء محدث والله الذی احدثه فصار خلقا له وانما هو الله عز و جل وخلقه لا ثالث بینهما ولا ثالث غیرهما یعنی مراد از اطلاق خلق بر این نور مجرد مقدس حدوث ذاتی و تاخر ذاتست از ذات حضرت مبدع و صانعش نه حدوث زمانی چنانکه سابقا ذکر آمد چه مرتبه این نور عظمت الهیه مافوق زمانست بمرتبه و مدت بقاء او از ازل و ازل الآزال نامند و مراد آنحضرت از اول ما خلق نه اولیت زمانیست بلکه بحسب رتبه است یعنی این نور مجرد عظیم اول مراتب صنایع و بدایع خداوند است و ثانی او و صادر ثانی حضرت و اسطه نیست بلکه غیر این نور مجرد و مبدع ثالثی نیست چنانکه آنحضرت فرمود لا ثالث بینهما ولا ثالث غیرهما پس برهان حکماء اشراقی که الواحد لا یصدر منه الا الواحد و حدت حقیقیه ذات اقدس مقتضی صدور واحد است از او پس چنانکه ذات اقدس از وصمت شرکت منزه است ظهور و ظلش نیز از شائبه شرکت مقدس است یعنی شریکی در مرتبه خود ندارد پس ثالثی غیر از این دو حضرت نیست و این برهان نیز معتضد است بکتب حضرات اهل عصمت علیهم السلام چنانکه فرمود لا ثالث غیرهما و قول حضرت امام علیه السلام نور حبیبه محمد صلی الله علیه و آله بدانکه اطلاق لقب حبیب بر نور و ظهور ذات اقدس از انست که حق تعالی دوست میداشت قبل از ظهور نور خود معروفیت ذات خود را بصفات کمالیه ذاتیه چنانکه در حدیث قدسی داودی علیه السلام فرمود کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لکی اعرف یعنی جواهر صفات ذاتیه که در کنج ذات پاک من مخزون و پنهان در وجود جمعی وحدانی اجمالی موجود بود بمحبت ذاتی از ذات اقدس بعرف شدن این جواهر بهیجان آمد پس بتقاضای محبت ذاتیه ابداع کردم خلق اول ساکن خود را و اظهار نمودم نور مجرد سعد مس عظمت و کبریاء ذات خود را تا معروف شوم در مرآت این نور بصفات کمالیه خود پس اول ظهور از کنز مخفی حقیقت حبیبیت که محبوب ذات اقدس و ظهور جواهر مخزونه ذات پاکست بحسب

استجماع ان همه صفات کمالیه ذات را بطور اجمال واین نور مقدس با تجلی اول نامند و در تجلی ثانی که لمعه‌ای این تجلی اول و مقام روح کلی اعظم است صفات کمالیه بطور تفصیل اعتباری ظاهر خواهد امد لهذا این نور مقدس را حبیب خود خواند و ملقب باین لقب کرد چنانکه روح اعظم را خلیفه خود خواند زیرا که ظهور حبیب اوست و مخلع بخلاع صفات کمالیه الهیه است وتمام کننده این نور مقدس را بمحمد زیرا که حمد بازاء فعل جمیل اختیاری است واین نور پاک فعل جمیل اختیاری اول خداوند است که محمود و حمید و محمد است و انچه حمد و ثنا از حضرت واجب ممکنات مخلوقات رسند بازای این فعل اول و صنع جمیل حق تعالی است و ما مکوّن از صفات منافیه است که ذات منزه از انها است که کمال التوحید نفی الصفات عنه پس این نور مقدس هم حامد است و هم محمود و محمد و هم حمد ذات مقدس است بر فعل خود زیرا که مظهر مطلق صفات الهیه است ومقام محمودی که در کلام الله اختصاص بحضرت محمد نبی صلی الله علیه و اله دارد بقوله تعالی

عسی ان یبعثک ربک مقاما محمودا این مقام است که فوق مقامات قرب الهی و مسمی باو ادنی است که انحضرت در شب معراج بان واصل امده و لواء حمد که در قیامت بدست مبارک حضرت علی مرتضی علیه السلام است و حضرت رسول که خدا فرمود ادم ومن دونه من الانبیاء تحت لوائی علم این نور مقدس حضرت ختمیه است که تمامی حضرات اولو العزم و رسل و انبیاء در تحت این لواء عظیم مجتمع اند و سوره حمد که مسمی بسبع المثانی و فاتحه کلام الله است صورت حقیقه این نور عظیم مقدس است که مرتبه حمد ذات است مر ذات خود را و فاتحه صحیفه عالم وجود است و بسبب اختصاص این نور مقدس عظیم بحضرت محمد نبی که عطای این مرتبه قرب بحضرت حبیب خود حضرات انبیا و رسل و اولو العزم از عطای سوره سبع المثانی ممنوع شدند و چون شایستگی حقیقه انرا نداشتند در خور عطای صورت ان که سوره حمد است نیز نبودند مگر انکه یک ایه عام از ان که بسم الله الرحمن الرحیم است بحضرت سلیمان بن داود علیه السلام حق تعالی عطا فرمود که در اول مکاتیب خود مینوشت انه من سلیمان و انه بسم الله الرحمن الرحیم عرض کرد پروردگارا چون باین اسم مبارک در نزد من بهتر است از این ملکی که بمن عطا فرموده وحی شد یا سلیمان عجبی نیست زیرا که اگر بنده مرا باین

وصف لتسمیه محمد و احمد محمود و مقام محمود و لواء حمد و سوره حمد

اسم مبارک یک مرتبه بخواند بهتر از انست که ملکت ترا در راه من بذل کند و فرمود این یک ایه از سبع المثانی است که بحضرت حبیب خود کرامت کرده‌ام عرض کرد پروردگارا چه شود اگر هفت ایه را تمام بمن مرحمت کنی وحی شد که از این تمنا باز کرد و اگر نه از درجه نبوت ساقط خواهی شد چه اختصاص داده‌ایم انرا بحضرت محمد حبیب خود یعنی مقام حمد که نور عظمت و قرب ما است و سبع المثانی صورت انست مخصوص ذات پاک حضرت حبیب ما است و هیچ یک از انبیا و رسل شایستگی این مقام را ندارند و در تحت مقام انحضرت واقعند و بتو بسیار کرامت کرده‌ایم که یک ایه از ان رحمت کرده‌ایم قدر انرا بدان پس وجه تسمیه انحضرت باسم محمد صلی الله علیه و اله و بلقب حبیب محقق گردید قال الامام علیه السلام قبل خلق الماء والعرش والکرسی والسموات والارض الخ بدانکه این قبلیت مثل اولیت نور مقدس نیز بحسب مرتبه است نه زمان زیرا که معلوم شد که زمانی از برای این نور مقدس نیست که ان باشد واین مخلوقات نباشند بلکه زمانی نیست که ذات پاک اقدس باشد واین نور مقدس نباشد پس همیشه ذات پاک اقدس احدیت بوده و هست و خواهد بود بوجود خود بالذات ونیز این نور مقدس بوده و هست و خواهد بود بوجود و بقاء ذات اقدس که مبدء و رب و حقیقه انست واین مخلوقات نیز همیشه بوده و باشند بوجود و بقاء این نور مقدس که رب انها است چنانکه در حدیث نبوی است که سوال شد از انحضرت که پیش از ادم ابو البشر چه بود فرمود ادم و سایل تکرار کرد سوال را و همین جواب را شنید بعد انحضرت فرمود اگر تا قیامت سوال میکردی جواب گفتمی ادم و در حدیث حسینی علیه السلام است در جواب سلمان که خداوند پنجاه هزار عالم افرید و پنجاه هزار ادم و از هر ادمی تا ادمی پنجاه هزار سال بود و پدر ما پنجاه هزار سال قبل از ادم اول خلقت فرمود بدانکه این کثرت اعداد دلیل بر لا یتناهی خلقت انواع ادم و عالم است پس مراد از این قبلیت تقدم فعل و صنع است بر مخلوقات و مصنوعات بحسب رتبه و همچنین تقدم صانع تعالی بر صنع خود بالذات و بحسب رتبه و تقدد عالمها و ادمها منافات با حدوث زمانی انها ندارد اما صنع را حدوث ذاتی است نه زمانی و حدیث علوی علیه الصلوة والسلام بحضور

صنایع الله والناس صنایع لنا اشاره بمرتبه نورانیت ایشانست که این نور مقدس است
پس مراد از اولیت وقبلیت تفاوت مراتب صانع وصنع ومصنوع است یعنی مرتبه حضرت
صانع تعالی مقدم بر صنع است بتقدم ذاتی ومرتبه صنع نیز مقدم است بر مصنوع بالذات پس
مصنوعات متاخرند بحسب مرتبه از صنع نه بزمان وصنع متاخر است بالذات وبالرتبه از حضرت
صانع تعالی لهذا فرمود بود خداوند وبا او چیزی نبود یعنی در مرتبه او چیزی غیر ذات پاک
او نبود وباین تحقیق رفع میشود شبهه اهل عقل که میگویند ذات اقدس حق تعالی فیاض
علی الاطلاقست چگونه میشود که وقتی باشد که فیض او منقطع شود وفیض وخلقی از او
ناشی نشود گفته میشود که فیض الهی دائمی است ولیکن در مرتبه ذات حضرت فیاض نیست
ودر پس از مرتبه اوست جل مجده پس گفته میشود که بود خداوند وبا او چیزی نبود یعنی در مرتبه
او چیزی با آنحضرت معیت بحسب رتبه نداشت وهمچنین مرتبه فیض وصنع حق تعالی
وفیض فیض او جل مجده تا مرتبه زمانیات که این مراتب عوالم لاهوت وجبروت وملکوت
وملک باشند وتقدم وتاخر زمانی ندارند نسبت بیکدیگر پس تقدم وتاخر زمانی مخصوص در
زمانیات عالم ملک است وبس وقوله علیه السلام باربعة وعشرین واربعمائة الف عام
یعنی ابداع واظهار نور حضرت محمدی صلی الله علیه وآله پیش از خلقت آسمان وعرش وکرسی وسماوات وارض
وغیره بود بچهارصد وبیست وچهار هزار سال بدانکه سابقا ذکر آمد که زمان بچهار مرتبه
از این نور مقدس عظیم منتزع است واین سنین مذکوره سنین زمانیه نیست وسنین
زمانیه منحصر در زمانیات است در عالم ملک ودر دایره عالم ملکوت که اوسع واعظم از ملک است
سنین دهریه است ودر دایره جبروت که اوسع واعظم از ملکوت است سنین ربوبیت است
که هر روزی هزار سال از زمانی مقدر است لقوله تعالی **اِنَّ یَوْمًا عِنْدَ رَبِّکَ کَاَلْفِ**
سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ زیرا که دایره جبروت که ذات نور دایره عقل کلی وروح کلی است
کرسی در عالم ملکوت وملائکه ودر دایره لاهوت که اوسع واعظم از جبروت است وکره نورانیه
عظیمه این نور مقدس اعظم است سنین الوهیت است زیرا که این عالم لاهوتی را حضرت
واحدیت نامند ومسمی بالله است بسبب مظهریت آن مرجع صفات کمالیه الهیه را

ودر تحت نور الانوار عظمت وکبریاء هویت ذات احدیت جلت کبریائه وانوار است وسنین الوهیت
بود از آن پنجاه هزار سال زمانی است لقوله تعالی **تعرج الملائکة والروح فی یوم**
کان مقداره خمسین الف سنة یعنی روح اعظم کلی امری الهی که از عالم
جبروت ودر تحت دایره عظیمه این نور مقدس اعظم لاهوتیست عروج مینماید بعالم
لاهوتی نورانی در جزئی که مقام او ادنی وقاب قوسین خداوند تبارک وتعالی که مقدار هر روزش پنجاه هزار سال
زمانی است تبارک الله از این وسعت دایره کره نورانیه عظیمه لاهوتیه که سنین لاهوتیه الوهیتش بمحاسبه
عقلی نیاید ودر احادیث معصومین علیهم السلام وارد است که یوم پنجاه هزار [یوم] ودرین ایام شهر
سلطنت حضرت محمدی صلی الله علیه وآله است در رجعت نه یوم قیامت ومدت دوام نورانیت
هویت ذات حضرت احدیت را جل ذکره که مسمی بهاهوت است سنین سرمدیه نامند که یوم آن حد
ونهایت ندارد واگر یوم سنین ربوبیت را حد هزار سال ویوم سنین الوهیت را حد پنجاه هزار
سال در کلام الله معین فرموده یوم سنین سرمدیت را حد ونهایتی اصلا در کلام الله واحادیث
معین ومقرر نیست زیرا که ذات پاک حضرت اقدس احدیت را جلت عظمته حد ونهایتی اصلا
نیست پس دوام وبقاء او از ابتدا حدی وغایتی نیست ویوم که مدت طلوع شمس است تا غروب آن
بهمین معنی که در عوالم ابعاد دارد که محدود است مجازی است از برای مرتبه ذات اقدس جلت کبریائه
نیست چنانکه بزرگان گفته اند عند ربی لا اصباح ولا امساء اهل عقل اینقدر از دوام بقاء
ذات اقدس ادراک میکنند که همیشه بوده وهست وخواهد بود ازلا وابدا سرمدا اما حقیقت دایره
بقاء ذات اقدس را نه بعلم ونه بکشف ونه بشهود وعیان ادراک نتوانند نمود تعالی الله عن
ذلک علوا کبیرا پس چنانکه ذات اقدس از توصیف وتعریف وبیان واشاره وعبارت مسکوت
عنه است دوام بقاء آنحضرت نیز مسکوت عنه است اما اگر خواسته باشی که وسعت دایره کره نورانیه
این نور مقدس اعظم که عالم لاهوت ومقام او ادنی است فی الجمله بر خورد کنی ملاحظه کن که
دایره عرش اعظم که فلک تاسع وحد مشترک فیما بین عالم جسمانیات وروحانیات است وسطح
مقعر عرش داخل در عالم اجسام ومنتهی الیه عالم جسمانیست وسطح محدبش داخل در عالم ملکوت
وبدایت عوالم مجرداتست در یک دوره که بیست وچهار ساعت شبانه روز است طی میکند هشتاد

هزار سال مسافت را قطع میکند زیرا که بتقدیر اهل حکمت مقرر است که از مرکز خاک تا مقعر چرخ فلک که هفتم و مجمع شش و نیم فرسنگ بود و این مقدار نصف قطر فلک الافلاک است و تمام قطران ضعف این عدد باشد یعنی نقغ نقوغ خفوفرسنگ است که بقیاس مسافت شرعیه که روزی چهار فرسنگ بحرکت متوسط طی شود مسافت قطر فلک الافلاک بیست و سه هزار و سیصد و هفتاد و سه سال و پنجاه و هفده یوم است و چون مقرر است در هندسه که محیط هر دایره ثلاثه امثال و سبع قطران دایره است پس محیط فلک الافلاک قریب بهشتاد هزار سال مسافت باشد تبارک الله از این صنع و موید این از شریعت مقدسه در احادیث معراج وارد است که براق دابه بود از دواب جنت و سیر داد حضرت رسول خدا را از مسجد الحرام تا مسجد اقصی که بیت المعمور آسمان است بقدر مسافت یکگام و از مسجد اقصی تا بعرش بقدر مسافت پنجاه هزار سال زمانی و این وسعتی که ذکر آمد سعه دایره عرش جسمانیست که در بیست و چهار ساعت زمانی طی میکند هشتاد هزار سال مسافت را و دایره عرش جسمانی با این وسعت در جنب دایره ملکوت که محیط و فوق آنست ماثور است که مانند حلقه ایست در فلات و بیابانی وسیع تبارک الله از وسعت دایره عالم ملکوت و سرعت سیر ملکوتیین که نفوس مقدسه الهیه کلیه حضرات اهل عصمت علیهم السلام و نفوس سایر انبیا و رسل و اوصیا و نفوس ناطقه مجرده انسانیه افراد بشر و نفوس فلکیه مجرده اند که فهم محدود بحد و تعدد بداتام سنین این عالم که سنین دهریه است متعسر بلکه متعذر است و همچنین دایره عالم ملکوت که این وسعت را دارد در جنب دایره عالم جبروت که کرات نورانیه عقول و ارواح کلیه و محیط بملکوتست مثل حلقه ایست در فلات و بیابانی وسیع سبحان الله از وسعت دایره عالم جبروت و سرعت سیر جبروتیین که عقول و ارواح کلیه و جزئیه اند و فهم محدود بحد و تعدد بداتام سنین این عالم که سنین ربوبیت است اعسر بلکه اعذر است از اول و همچنین دایره عالم جبروت با این سعه که دارد در انجمن دادنست در جنب دایره عالم لاهوت که فوق و محیط بان و عالم این نور مقدس اعظم او ادنی است مانند حلقه ایست در فلات و بیابانی وسیع لیس سبحان الله از وسعت این دایره که نور نیه

لاهوتیه و بسطت نور این عالم بی نهایت که ظهور ذات اقدس حضرت احدیت است و سرعت سیر لاهوتیین که انوار الهیه اند که بعقل و کشف ظنون راست نیاید و ایام سنین این عالم که سنین الوهیت است بحد و عد نیاید مگر باشاره که در کلام الله فرموده بقوله تعالی فی یوم کان مقداره خمسین الف سنة پس از تمهید این مقدمات بدانکه مراد از سبقت این نور مقدس مبارک بر خلقت ماء و عرش و کرسی و غیره بچهار صد و بیست و چهار هزار سال دهت و تعالی رتبه این نور عظیم مقدس است بحسب درجات عوالم ثلاثه لاهوت و جبروت و ملکوت بر مرتبه ماء و عرش و کرسی و غیره بسنین الوهیت نه سبقت بسنین زمانیه زیرا که عرش اعلی و جزء عالم ملک است که عالم چهارم است نسبت بعالم این نور عظیم مقدس و زمان در تحت عرش است و در فوق آن زمانی نیست اما معنی تعداد و تخصیص باین عدد بدون زیاده و نقصان معلوم نیست بعقول ناقصه ما مگر از برای عقول کامله کلیه حضرات راسخان در علم که صاحبان علوم لدنیه و عصمت اند علیهم السلام مثل تعیین یوم الهی به پنجاه هزار سال و تخصیص یوم ربوبی بهزار سال که از علوم اهل عصمت علیهم السلام است و چون مراد از سنین چهار صد و بیست و چهار هزار سال سنین الوهیت است زیرا که عالم این نور مقدس مبارک عالم الوهیت است پس هر یومی از آن پنجاه هزار سال است و هر سالی از آن سیصد و شصت و شش پنجاه هزار سال الزمانی فعلی هذا تقدیر ایام و سنوات این سنین الوهیت را که بسنین زمانی بدانند و بتوانند نمود مگر حق سبحانه و تعالی جل مجده و اکر بالفرض منظور سبقت و تقدم این نور مبارک مقدس بحسب خلقت باشد چگونه ممکن است که در این مدت کثیره غیر التقدیر حضرت صانع بیچون تم شانه بدون صنع و فیض و بدون مصنوع باشد و فیض از خداوند فیاض منقطع شود زیرا که تقاضای اسم الفیاض ذات مبارک حضرت الله راحدیت هر که بدون فیض و صنع نخواهد بود و فیض و صنعش بدون مفاض و مصنوعی نباشد پس کلام در قبلیت و بعدیت عوالم است بحسب رتبه و تقدم و تاخر نسبت بیکدیگر و تاخر ذاتی و در تمام عوالم از بعد از ذات اقدس حضرت صانع حقیقی تعالی شانه والسلام قوله علیه السلام فلما خلق الله نور نبینا محمد صلی الله علیه و اله

يعنى الف علم بين يدى الله عز وجل واقفا بتسبيح وتحميد بدانكه اراده از وقوف نور مقدس
عظيم در پيش روى حق تعالى و تسبيح و تحميد او پروردگار را بيان حقيقت عبوديت نسبت
بذات اقدس احديت جل مجده است زيرا كه اين نور مقدس حقيقت عبوديت كه در شان او وارد شده
العبودية جوهرة كنهها الربوبية يعنى اين نور عظيم حقيقت عبوديت است كه تمام عبوديت عباد
در جميع عوالم ظهور و نمايش از آنست و باطن و سر اين جوهر عبوديت حقيقت ربوبيت ذات اقدس
و بيان عبادت اين حقيقت كليه الهيه ممكن نشود مگر بتقريب كردن حضرت امام عليه السلام معانى
غيبيه او را بطريقه تمثيل باذهان اهل حس و عقل زيرا كه حق تعالى را جهتى نيست كه در پيش روى
او عبادت و قيام ممكن شود و اين نور مقدس مجرد را نيز قامت و يدى و صورت و لسانى نيست كه وقوف
كرده در حضور پروردگار خود تسبيح و تحميد گويد بلكه حضرت او عالم صور مثاليه كه عالم نفوس و اشباح
ملكوتيه است بمراتب از عالم اين نور مقدس مجرد نازلست و اين نور مقدس مجرد است از صور
مثاليه و صور ماديه مطلقا بلكه از رقايق روحيه و حقايق عقليه نيز چون حضرات انبيا و اوصيا عم
مشورند كه معانى و حقايق عالم غيب اكبر بطريقه كشف و شهود قلبى در نشئه خود بر خورد مى كنند
اگر را مصلحت بدانند بخلايق برسانند تا كسانيكه قوه بر خورد ايشان را بسبب توقف در عالم حس
و عقل ندارند بالمره از ثمرات حقايق و معانى غيبيه محروم نمانند لهذا حالات و عبادات و معانى
حقايق مجرده غيبيه و ملائكه را در صور امثله محسوسه از براى خلايق بيان مى نمايند بدانكه فهم اين
مطلب عزيز و شريف و بنا رسالات و نزولش در عوالم الهيه از عالم لاهوت تا منتهى شود بعالم
ملك جسمانى دنيا و شرح حالات روحانيه مجرده اين نور مبارك و كيفيت انزال الكتب و علوم و حكم
بر حضرات انبيا و رسل و اوصيا عليهم السلام موقوف بمقدمات عرفانيه ثلاثه است
مقدمه اولى بيان كيفيت رسالت اين نور مقدس مجرد است از حضرت ذات اقدس احديت
جل مجده كه بحر قدس و معدن طهارت صرفست از جميع اضداد و اشكال و معانى و صور در جميع عوالم
غيب و شهود تا بعالم خاك كه عالم اضداد و اشكال و ماديات و جسمانيات كثيفه است مقدمه
ثانيه بيان كيفيت انزال كتب و علوم و حكم الهيه و معجزات نبوتيه بر حضرات انبيا و
رسل و اوصيا عليهم السلام مقدمه ثالثه بيان حقيقت عبادات و طاعات و حالات حقايق

مجرده و انوار مقدسه غيبيه و اخبار از مغيبات و حالات مجردات و روحانيات و اسرار انوار
مجرده مقدسه در عالم اكبر بدانكه معرفت اين مطالب ثلاثه شريفه از جمله معارف الهيه و
مقاصد معظمه اهل معرفت و كشف است كه عقول حكما قاصر از ادراك آنها است مگر
بطور تقليد كه بمعجزات علم بنبوت و ولايت حضرات نبى و ولى عليهما السلام حاصل نمايند
و بعد تصديق تقليدى بر اقوال و افعال ايشان نمايند و لكن علماء ربانيين و عرفاء الهيين
و اولياء محققين اين امت مرحومه بر رياضات و مجاهدات و كشف و شهود عوالم مجردات
و تاييد واردات الهيه بر قلب خود دريافت معرفت تنزلات ذات و تجليات انوار و اسما
صفات كاليه و ارسال رسل و انزال كتب و علوم و حكم و معجزات الهيه را كرده اند زيرا كه
از مرتبه علم اليقين گذشته و بمرتبه عين اليقين و حق اليقين و از مقام تقليد در دين در
داخل در حزب اهل تحقيق شده اند اما مقدمه اولى بدانكه بشر اين صحيفه ثالثه جليله مراد
از ارسال حق تعالى رسول اعظم حقيقى خود را كه آدم اول و حقيقت آدم ابو البشر و خليفه خداوندى
در عوالم او انزال نور مقدس عظيم خود است از عالم اكبر الهى عبا كرده در عالم كون و حجاب ظلمت شده
تا بنور حضرت او نورانى و عالم گردند بربوبيت او جل مجده زيرا كه اقرب موجودات تا مى عوالم
مجلى تام نور مقدس عظمت و جلالت آنحضرتست كه از اصل الكل و صنع ساكن و رحمة واسعه
و مشيت مطلقه و عبد حقيقى و حقيقت عبوديت نامند اما تنزل اين نور مبارك مقدس
الهى بطوريست كه در هر عالمى از عوالم مجرده و ماديه بكسوت و لباسى در خور اين عالم و شايسته
خود متلبس شود و خواص و صفات ذاتيه خود را كه از حق تعالى نسبت بآن موهبت شده
بتقاضاى اين عالم جلوه دهد مانند سفيران سلاطين صورت از هر منزلى بمنزل ديگر
نزول نمايد و اهل ان منزل را از سلطنت حضرت مرسل خود با خبر و آگاه سازد و ايشان را
دعوت نمايد بتوحيد و طاعت حضرت خداوند مرسل خود تا باخر منزل كه مقصود حضرت مرسل
اوست نزول اجلال نمايد پس تنزل اول اين نور مقدس الهى و سفير خداوندى جل قدره
بذروه اعلاى عالم جبروتست و بلباس روحى متلبس و باسم روح ياد و صبغ روح پذيرد
و خواص نورانيه ذاتيه او بصفات روحانيه جلوه گر شود و باتمامه حجات مجلّى عوالم اما تمه

ب علماء

بيان تنزلات رسالت الروح از عالم لاهوت تا بعالم ملك جسمانى و انزال كتب و علوم الهيه

بوده کرده و با فاضهٔ اشعهٔ انوار خود حیات بخش بوجودات بامحبت خود کرده و پس از آن تنزل
بصقع عالم جبروت نماید و بلباس عقل و دانش کلی متلبس شود و خواص ذاتیهٔ نور نیّر خود را
بصفات عقلیه که علوم و حکم و نکات است جلوه گر نماید و صبغ عقل پذیرد و نام عقل یابد و
از انجا کوچ کرده بالشکر ارواح و عسکر عقول که افاضات و اشعهٔ اوست تنزل بعالم ملکوت کند
و بلباس نفس قدسیه کلیهٔ الهیه متلبس شود و خواص ذاتیهٔ نور نیّر خود را بصفات کالیه
نفسانیه که رضا و تسلیم و زهد و ورع و تقوی و عدالت و غیره است جلوه دهد و صبغ
نفس پذیرد و اسم نفس یابد و در این عالم بتقاضای صغر قدرت پروردگار که بیرام خود در
سفر بوده با صفات کالیه دیگر چهار صد و بیست و چهار هزار شعاع از آن متشعشع شود و
هر یک را بصورت نفس بزرگ و پیغمبری مصوّر فرماید و تمامی را جنود خود کند در نزول بعالم
اسفل تا قدرت و عزت و شوکت حضرت رسل خود را بخلایق و عباد او جلوه گر فرماید و تمامی
این جنود بسبب تعشق و اخلاص باصل و مبدء خود در دور این نور مقدس طواف نمایند و
یک یک از آنها بتدریج تنزل بعالم اسفل کنند و صیت نزول و مژده ورود این سفیر عظیم الهی را
بخلایق رسانند چنانکه حضرت عیسی گفت بقوله ثم یأتی من بعدی اسمه احمد
تا آنکه بقدرت و حکمت حضرت حکیم رسل علی الاطلاق خود یک مادهٔ مختصر از مواد طبیعیه و یک
طینت طیبه از طینتهای اکسیریه از اشرف بقاع ارض را که سالها در انهار سلسبیل و
زنجبیل و تسنیم و غیره جبرئیل بامر رب جلیل تربیت کرده تا مانند بیضهٔ بیضا درخشان
و طاهر و مسجود ملائکهٔ آسمان آمده و پس از آن با طینت طیبهٔ آدم ابوالبشر بدست قدرت
الهیه مخمّر شده و در اصلاب طاهره حضرات اولوالعزم و انبیا و رسل علیهم السلام و ارحام
مطهره تربیت یافته و بصفات ارحام و اصلاب این بزرگان تبرّک و تصفیه شده که اشهد
انک کنت نورا فی الاصلاب الشامخة والارحام المطهرة لم تنجسک الجاهلیة بانجاسها
و بتقلیب در عباد ساجدین و بکیفیت و ترتیب الهی اکتساب فیوضات نموده بقوله و تقلبک
فی الساجدین و پس از این تطورات در اصلاب طیبه مصفیه مذکوره بصورت نطفه
انسانیه و بتقاضای این نفس قدسیه الهیه این طینت مصفیه مقدسه متلبس شود بصورت

کریمهٔ انسانیه که احسن الوجوه و اکبر معجزات است بر خلق عالم کون را بقدوم میمنت لزوم خود
مزین و مشرف ساخته و شخص انسانی مقدسش که باسم نور ذات خود محمد مسمی است
چون مرآت این نور مقدس عظیم الهی شد در لیلهٔ لیلای جهالت و ظلمت کفر طبیعت عالم
عنصر و ماده و اجسام را بمشعل انوار هدایت و صفات کالیه و خواص ذاتیه نور ذاتیه خود
روشن فرماید و صبغ انسان کامل یابد و بلقب رسول مختار و حبیب حضرت جبار معروف
گردد و مستعدان عالم کون را بمفاد وما ارسلناک الا رحمة للعالمین
فیض و رحمت بخشد و متعطشان زلال هدایت را از عین کوثر عنایت خود سیراب فرماید
و طالبان و سالکان الی الله را بسر منزل نجات و باقصی غایات کمال خود و وصال الهی
رساند و کفار و مشرکان عرب بسبب حسادت نفسانیه و غشاوات جبلیه و عمای باطنیه
خود از مشاهدهٔ نورانیت باطن و ظاهر آنحضرت محروم ماندند و آنحضرت را مثل خود دانستند
و بشر خواندند و کافر نعمت عظیمهٔ الهیه و نور عظیم قویم خداوندی گردیدند بقولهم فقالوا
ابشر یهدوننا فکفروا و هر قدر بسبب رأفت و رحمت جبلیه خود اظهار معجزات
و علوم و معارف الهیه و کرامات که از خواص نور مقدس عظیم ذاتی موهوب الهی اوست
فرماید و اتمام حجت الهیه برایشان کند عناد قلبی آنها بسبب حسد نفسانی زیاد گردد
که ولا یزیدهم الا طغیانا و کفرا اما شیعیان و مؤمنان که از اشعهٔ نور
فطری آنحضرت شد بسبب تناسب ذاتی بمحض اندک ظهور علم و کرامتی سر تسلیم و اطاعت
در پیش رویش گذاردند و ایمان بنورش آوردند و آنحضرت را بشر نخواندند بلکه نور نور خداوند دانستند
و قالوا ما هذا بشرا و بکشف قلبی و مشاهدهٔ روحی و سرّی نورانیه باطنیهٔ آن
حضرت را ببینند و ایمان بآن آورند و معرفت او را بنورانیت که معرفة الله است حاصل نمایند
و تصدیق بحدیث آنحضرت کنند که من رآنی فقد رأی الحق و با وجود این همه عنایت و اهتمام
حضرت خداوندی در ارسال نور مقدس خود در اقصی عوالم امکان برسالت بسوی عالم کون
و حجاب و ظلمت بسبب عزت و عظمت آنحضرت و جلالت حضرت وصی و برادر و شفیق نورش
علی مرتضی علیهما صلوات الله مجهول القدر و المعرفة در میان عام امت ماندند و بعد از وفات

آنحضرت سه نفر الی چهار نفر که حضرات سلمان و مقداد و ابوذر و عمار اند رضی الله عنهم کسی عارف بمرتبه عزت و جلالت این دو بزرگوار نشد این است طریقه ارسال رسول الهی از عالم اعلی بعالم اسفل کون و بیان معرفت آنحضرت که مفصلا در حدیث شریف انشاءالله شرح خواهد شد پس معلوم کردید که نور مقدس مجرد عظیم الهی غیبی و سفیر حبیب ربانی لاریبی چند در عوالم اعلی کرده و بجهت لباس هامثلبس آمده تا کسوت صورت انسان کامل پدید رفته آدم نما است لیکن نه آدم است بلکه حقیقت آدم است و از ابناء رجال بشر نیست لقوله تعالی وما

كان محمد ابا احد من رجالكم ولكن رسول الله وخاتم النبيين

و منظور حق تعالی از فرستادن این سفیر ربانی و رسول نورانی در این سفر و طی این مراحل الهیه سلطنت او ست در عالم کون که مرآت سلطنت کبرای الهیه است و ارسال نور مقدس عظیم حضرت خود را بصورت آدم از برای الفت و انس خلایق است بصورت مبارک او تا از معنی و حقیقت او که نور خداوند است بواسطه تناسب صورتش مستفیض شوند و اطاعت و خدمتش کنند و انکارش ننمایند و لهذا حضرت حبیب خدا در بیان معرفت خود فرمود کنت نبیا وادم بین الماء والطین هنوز آدم میان آب و گل بود که احمد شاه ملک جان و دل بود یعنی نبوت من نه امروز است بلکه تا خداوند قدیم بوده من با او بوده و رسولش بوده ام و امروز بصورت شما از برای شما و رسانیدن شما بخداوند و فیض رحمت و فضل او مبعوث شده ام اگر قدم را بدانید و بر اسم الطاعت و خدمتم قیام نمائید اما ذلك فضل الله یؤتیه من یشاء ذیل و تتمیم بدانکه دلیل بر آنکه رسالت حضرت محمد مخصوص برسالت در عالم کون و اجسام بعد از تولد آنحضرت نبود حدیث جعفری علیه السلام است که در کتاب بحار ماثور است که آنحضرت فرمود یا مفضل ای اما میدانی که خداوند تبارك و تعالی مبعوث فرمود حضرت رسول خود را در حالی که روح میبود بسوی انبیا علیهم السلام در حالی که ارواح میبودند پیش از خلقت خلایق بدو هزار سال گفتم بلی فرمود ایا میدانی آنکه روح آنحضرت دعوت کرد ارواح انبیا را بسوی توحید خداوند و طاعت و متابعت امر او و وعده جنت داد ایشان از ایمان و وعید فرمود مخالفان و منکران توحید و طاعت خداوند را با آتش

بیان رسالت حضرت محمد در عالم ارواح بر ارواح انبیا علیهم السلام

گفتم بلی یابن رسول الله تا آخر حدیث فعلی هذا ابعد نیز این حدیث معلوم میشود که روح مقدس کلی آنحضرت در عالم ارواح مرسل بسوی ارواح انبیا و مخالفانست و عقل کلی آن حضرت در عالم عقول بر عقول انبیا و نفس کلیه آنحضرت در عالم نفوس بر نفوس انبیا و نور عظیم مقدس آنحضرت در عالم انوار بر انوار انبیا و شخص جسمانی شریف لطیف آنحضرت در آخر عوالم الهیه که عالم کون و اجسام است بر تمامی عباد مبعوث و رسول است پس رسالت آنحضرت اختصاص بعالم دنیای تنها ندارد و اگر اهل صورت اقتصار بر نبوت صورت آنحضرت نمایند بجهت قصور از معرفت باطن آنحضرتست پس کمال معرفت آنست که ایمان آورند بسر و علانیه حضرت محمد نبی و آل اطهار او که امنت بسر آل محمد و علانیتهم و از جمله اسرار حضرات آل محمد علیهم السلام حدیث علوی علیه السلام است که نیز در کتاب بحار مرویست از ابن نباته که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود آگاه باش بدرستیکه من بنده خدا و برادر رسول خدا و صدیق اول آنحضرت هستم که بتحقیق تصدیق کردم آنحضرت را در حالیکه آدم میان روح و جسد بود و بعد بدرستیکه من صدیق اول آنحضرت هستم در میان امت شما بحق پس مائیم اهل جنت اولون و مائیم اهل جنت آخرون تا آخر حدیث فعلی هذا در عالمی که حضرت محمد نبی رسول خدا با اهل عالم بوده حضرات امیرالمؤمنین و ائمه طاهرین علیهم السلام نیز با ائمه و اوصیا و خلفا و مصدقین آنحضرت در رسالت بوده اند و از یکدیگر جدا نبوده اند چنانکه وارد است که فرمودند تفریق نکنید میان ما اهل بیت علیهم السلام و از احادیث دیگر نیز معلوم میشود که حضرت علی مرتضی علیه السلام شقیق حضرت محمد مصطفی در نورانیت است و باین جهت آنحضرت او را برادر خود خواند در صورتیکه در عالم انوار شقیق و باهم باشند در عالم ارواح و عقول و نفوس که در تحت عالم انوار است البته باهم بوده اند چنانکه در عالم صورت باهم بوده اند و نیز در کتاب بحار از جابر جعفی از حضرت ابوجعفر علیه السلام مرویست که فرمود یا جابر بدرستیکه حق تعالی اول خلقت خلق فرمود حضرات محمد و عترت هداة مهتدین را علیهم السلام پس بودند اشباح نور پیش روی خداوند گفتم چه چیز است اشباح فرمود ظل نور و ابدان نورانیه اند بدون

روح و تمامی مؤید بودند بان روح که روح القدس است و عبادت میکردند آنحضرت و عترتش
حق تعالی را و این حمید خلقت فرمود ایشان را علماء حکماء و برده اصفیا که عبادت میکردند خلق را
بصلوة و صوم و بسجود و تسبیح و تهلیل و حج و این حدیث شریف دلیل است بر اتحاد
روح ایشان و نیز ابدان نورانیه ایشان که همیشه با هم در تمامی عوالم الهیه بوده اند و ابدان
منکثره نورانیه ایشان مؤید بیک روح بوده اند و این معرفت فوق معرفتی است که از حدیث
سابق معلوم میشود زیرا که حدیث سابق دلیل است بر بودن حضرات ائمه هدی علیهم السلام
در عوالم فوق این عالم و تصدیق کردن بر آنحضرت در آن عالم و این حدیث دلیل بر وحدت روح
و تکثر ابدان ایشانست

مقدمه ثانیه

مختصر مقدمه ثانیه بدانکه کیفیت وحی علوم و حکم
الهیه و کونیه بر حضرات انبیا و رسل اینستکه علوم ربانیه و حکم الهیه و کونیه از لوح
جمعی و معانی اجمالی کلی از این نور مقدس عظیم که مظهر علم و صفات کالیه الهیه است منحصر
میشود بر روح کلی آنحضرت که صورتش اسرافیل است بامر الهی و از روح مذکور بر عقل کلی
آنحضرت که صورتش جبرئیل است و بعد از آن این علوم کلیه جمعیه دفعة واحده نازل
میشود در شب لیلة القدر بر قلب مبارک آنحضرت که مراد حق تعالی است بقوله تعالی انا
انزلناه فی لیلة القدر و بقوله تعالی انا انزلناه فی لیلة مبارکة و بقوله تعالی
نزل به الروح الامین علی قلبک و پس از آن بر حسب تقاضای وقت و
احتیاج امت بتدریج بواسطه جبرئیل بر نفس قدسیه کلیه ملکوتیه اش نازل میشود و از آنجا
در خیال لطیفش صورت جزئیه کلمات و الفاظ متمثل کرده جبرئیل بافصح عبارتی که تمثل
یافته بر لسان مبارکش جاری سازد و کفار و مشرکان بگمان آنکه آنحضرت از پیش خود سخن
میگوید و از این معنی غافلند که نور الهی بلسان آنحضرت ناطق است و اگرچه فصحاء بلغا
اناثیان بمثل آن کلام عاجز آمدند و بعد از عجز گفتند ان هذا الا سحر یؤثر
و تمام این اعتراضات و کفر و شرک بآنحضرت و بکلام خداوند بسبب عدم معرفت باطن
آنحضرت که نور مقدس حق تعالی است و آنانکه عارف بودند نیز بسبب حسد و عداوت
و هم سری و هم چشمی انکار کردند و خود را هلاک نمودند و کافر شدند که چرا قرآن از لب

پیغمبرات هرکه گوید حق نگفته او کافر است و تفصیل وحی علوم الهیه و کتب بعد
بعد از این زیاده از این ذکر خواهد شد

مقدمه ثالثه

مقدمه ثالثه بدانکه حقیقت عبادات و طاعات
و حالات حقایق مجرده و انوار مقدسه الهیه غیبیه و اخبار از مغیبات و حالات مجردات
و روحانیات و اسرار انوار مقدسه مجرده است که این حالات و صفات و اعمال غیبیه از
برای حضرات انبیا و رسل و اوصیا متمثل میشود بصور مناسبه در قلب ایشان که عالم
ملکوت الهیه است بصورت عبادت و قیام و تسبیح و تقدیس و تمجید و ایشان بچشم
قلب خود مشاهده میفرمایند و حکایت مینمایند از برای امت مثل آنکه معنی حضور و
توجه این نور عظیم مقدس در نزد پروردگار خودش بقیام متمثل میشود و تقدیس و توحید
و تمجید فطریش نسبت بپروردگارش متمثل میشود بلفظ تسبیح و تهلیل و تمجید نیز ا
کرده حال توجه نفس قدسیه کلیه حضرات انبیا و اوصیا علیهم السلام بعالم نورانیت
این نور مقدس عظیم بصورت مبارکه لطیفه انسانیه بنظر قلبی ایشان جلوه کرده و مصور
گردد که در قیام و قعود و رکوع و سجود است و تسبیح و تهلیل و تمجید بلسان فصیح مینماید
و این بزرگواران بکشف قلبی خود اخبار از حالات این نور مقدس بامت می کنند بطوریکه
مشاهده کرده اند نه محض تمثیل عقلی است بلکه بیان تمثل قلبی خود است در حالات این
نور مجرد مقدس و علی هذا القیاس سایر حالات حقایق مجرده و اخبار از آنها فتدبر
بعد بدانکه مراد بوقوف هزار سال در حضور حق تعالی کثرت توجه بلکه دوام توجه این نور
مقدس است بحق تعالی زیرا که حقیقت ذات آن توجه و حضور حق تعالی است و سابقا ذکر شد
که تعیین و خصوصیت این اعداد از علوم معصومین است که امت را علم بآن حاصل نیست
و حال آنکه هزار سال از سنین ربوبیت است و عالم این نور مقدس عالم الوهیت است و
مقتضی سنین الوهیت است والله تعالی و رسوله اعلم و پس از فهم مقدمات ثلاثه شرح جمله
میشود فهم اغلبی از مطالب این حدیث شریف که در شرح اینم فتذکر قوله علیه و آله التحیة
ینظر الیه بقول یا عبدی انت المراد و انت المرید و انت خیرتی من خلقی و عزتی و
جلالی لولاک لما خلقت الافلاک من احبک فقد احببته و من ابغضک فقد

ابعضنه بدانکه منظر فرمودن حق تعالی بسوی این نور پاک اشاره برافت و محبوبیت ذات
اقدس است مر عقل و نور و ظهور خود را چه ذات پاک حق تعالی اگرچه معطی عیون و بصارت
اما منزه از عین و نظر است پس مخیر کردن حق تعالی بمعنی عطاء بصارت بعقل
ابصاد چنانکه وارد است که ان الله عالم بمعنی انه معطی العلم للعلماء یعنی چون عطای علم بعلما
نموده دلیل است بر علم او و همچنین است بصیر بودن او که در حدیث مجی تعالی نسبت داده
شده تمامی چنین اند و معنی اینست که همواره ذات پاک ناظر بعبد خود است بنظر قیومیت
و محبت زیرا که این نور عبد حقیقی و محبوب اوست و اینکه این نور مقدس را عبد خود خواند
از آنست که عبد ملک طلق مولای خود است و این نور پاک نیز ظل و ملک ذات اقدس است
و انچه از وجود و کمالات دارد مال و عطا و موهبت اوست جل مجده و بقیومیت ذات
اقدس قایم است که اگر ربطش با ذات اقدس که حقیقتا نیست منقطع ابد البته حقیقتا آن
فانی شود بعضی حیث ذاتش حیث ربطا ذات اقدس است پس انقطاع ربط باعث فنای
ذات اوست پس بقاء ذات اقدس دائم و باقی است و از خود خالی و فانی لهذا عبد حقیقی
حضرت قیوم باقی و مربوب واجب تعالی است اما ظهور ذات نیز باین نور مقدس است و اگر
این نور ظاهر نشده بود ذات باقی در حجاب خفا و کمون مستتر بود و معروف و معبود نبود
چنانکه صاحبان این نور مقدس گفته اند لولانا ما عرف الله و لولانا ما عبد الله لهذا
نوبین است و وجود من از تو ولست نظهر لولای لم اکن لولاک اما قول حق تعالی بانکه
تویی مراد و مقصود بنا معنی که در صفت حبیب بیان شد و تویی مرید بهمان معنی
که در صفت عبدیت بیان شد بعلاوه انکه این نور مقدس مظهر تمام صفات کمالیه ذات
اقدس است که از انجمله اراده و مرید است پس چنانکه عبد واقعی ذات اقدس منحصر باین نور
مقدس است نیز مرید و قاصد ذات اقدس منحصر باین عبد حقیقی است و بس زیرا که
بجز ذات اقدس و عبد او چیز دیگر نیست که مراد و مرید تواند بود بحکم انکه ثالثی بجز این
حقیقت حاصله و ذات اقدس قدیم نیست چنانکه وارد است که لا ثالث لهما و لا ثالث غیرهما
پس انچه از اسماء و ربوبیت ذات اقدس از شئونات ذاتیه و فیوضات غیبیه نزول نماید در

ارض طینه این نور مقدس ظاهر شود و انچه از این ارض قابلیات و نور مقدس عبودیت نا منه
طلوع نماید از معانی و لوازم عبودیت صاعد و متوجه بحضرت ذات اقدس شود چون حقایق
تسبیح و تهلیل و غیر آن و اینکه این نور مقدس را مختار خود و برگزیده از خلق خود خوانده زیرا که
سید موجودات و اشرف موجودات امکانیه است و اقوی و اشرف و اعز و ارفع و اعلی از این نور
مقدس در جمیع مراتب امکانیه نیست پس برگزیده ترین موجودات عوالم امکانست از آنکه محقق
شد که ظهور تمام عوالم ما تحت این نور مقدس از آنست و اوست اصل جمیع موجودات و بذر شجره
وجود و رحمه مطلقه الهیه و ظهور تمام مراتب و حیات تمام عوالم وجود بفیض این نور مقدس است
پس مختار و مصطفی بسبب شرافت و کمال ذاتی خود است و حق تعالی بسبب عزت و اصطفاء این نور
مقدس قسم بعزت و جلال و کبریاء خود که حقیقت این نور است یاد فرمود که تویی غایت خلقت افلاک
یعنی ظهور تو و الطاف و کمالات و سلطنت تو مقصود من است از ایجاد افلاک چه افلاک و ما فیها بمنزله
پوست و ظهور صفات و کمالات و حسن ذات تو در آنها مغز و لب آنهاست و غایت هر ذی
لبی لب و مغز است و حاصل هر شی حسن و ثمر آن است چنانکه غایت وجود انسان صغیر روح
و عقل و علم اوست که لب و مغز انسانست همچنین غایت وجود انسان کبیر که عالم افلاک و ما فیها است
نیز عقل کلی و روح کلی است که ظهور این نور مقدس است در عالم و چون محل تعلق روح و عقل در انسان
صغیر قلب اوست همچنین محل تعلق روح کلی و عقل کلی عالم حضرت انسان کامل الهی است که حبیب این نور
مقدس است و بمنزله قلب عالم است لهذا غایت و مقصود خلقت عالم است بقوله تعالی لولاک لما خلقت
الافلاک بعد فرمود محب و دوست دارنده تو محبوب من است زیرا که تو محبوب منی و محب تو مظهر نور تو است
پس لازم آمد که محبوب من باشد بالتبع و بسبب ظهور نور تو در او چنانکه حق تعالی بصورت مبارک این نور
مقدس که حضرت خاتم انبیاست خطاب فرمود قل ان کنتم تحبون الله فاتبعونی
یحببکم الله بعد فرمود مبغض تو مبغض من است زیرا که مبغض محبوب مبغوض محب است و تمامی
اوصاف و احکامی که نسبت باین نور عزیز مقدس داده در شان مظهر کاملش که حضرات خاتم و خمسه و تسعه طیبه
و صاحبان این نور مبارک مقدس اند نیز وارد است علیهم الصلوة والسلام الی یوم القیام ثم قال الامام
فبلا لا نوره و ارتفع شعاعه فخلق الله منه اثنی عشر حجابا اولها حجاب القدرة ثم حجاب العظمة

ثم حجاب العزة ثم حجاب الهيبة ثم حجاب الجبروت ثم حجاب الرحمة ثم حجاب النبوة ثم حجاب الكبرياء
ثم حجاب المنزلة ثم حجاب الرفعة ثم حجاب السعادة ثم حجاب الشفاعة يعنى نظر داشتن و
التفات كردن ذات اقدس حضرت خداوندى باين صنع عظيم ونور مقدس كريم وتوصيف فرمودن
ان بفضايل عبديت ورادت ورضيت ومختاريت ومحبوبيت كه دليل بر كمال قوت وعزت
رتبت اوست باعث گرديد تلألؤ ودرخشيدن اين نور مقدس وارتفاع شعاع او يعنى توجه
والتفات حق تعالى باين نور مقدس در تلألؤ وعلو شعاع او افزود واين كلام حضرت امام عليه السلام
اشاره باينست كه امداد ذاتى على الدوام از ذات اقدس حضرت احديت بعبد حقيقى وصنع سابق
وعقل اول ووجود واسع ومشيت مطلقه ونور مقدس مبارك او ميرسد وبامداد ذات پاك
قوت بر قوت وكمال بر كمال وبهاء بر بهائش مى افزايد بقوله تعالى **بل يداه مبسوطتان**
ينفق كيف يشاء وبعد حق تعالى ابداع فرمود از شعاع اين نور مقدس دوازده حجاب و
كه امهات صفات كاليه وعوالم مجرده منزله اين نور عظيم است چون جبروت وملكوت وسائط
در بيان مشرب طبقه ثالثه جليله در توحيد واشارات واصطلاحات ايشان ذكر امد كه از مراتب
ودرجات ذات اقدس حضرت رفيع الدرجات مرتبه واحديت است كه عبارتست از ملاحظه
ذات اقدس با جميع اسماء وصفات كاليه واين را مرتبه الوهيت ومقام جمع الجمع يعنى جمع جميع صفات
وغيب مضاف كويند يعنى مضاف بعالم ظهور زيرا كه اول ظهور كنز مخفى ذات اقدس است
ومسمى بالله است چه الله اسم است از براى ذات مستجمعه بجميع صفات كاليه ومنطوى است
از اين مرتبه اشاره مظهريت عقل وتجلى اول الهى است كه اين نور عظيم مقدس است واز اعالم
لاهوت نامند وجامع جميع صفات كاليه ذات اقدس على الاجمال است پس اصطلاحات اين طبقه
جليله با اصطلاحات احاديث معصومين اگر چه مختلف باشد حقيقة مقصود ايشان اختلاف
ندارد عباراتنا شتى وحسنك واحد وكل الى ذاك الجمال يشير اما اين نور مقدس
لاهوتى چون تجلى اول الهى وغيب ثانى است صفات كاليه در ان ظهور ندارد بلكه مشتمل است
بر حقايق صفات كاليه بوجود جمعى وجدانى وحضرت خداوندى بحكمت بالغه وقدرت كامله
خود بلحاظ نظر جواهر امهات صفات كاليه خود را باسم حجب از خزينه اين نور مقدس مبارك

جلوه كر ساخت زيرا كه اين نور اعظم امر خداوندست ومشتمل بر تمام خزاين الهيه است
چنانكه وارد است كه يا من خزائنه بين الكاف والنون واعظم از تمام صفات كاليه ذاتيه
صفت قدرتست كه معاد تمام صفات ولم خداوندى است زيرا كه بدون قدرت هيچ صفتى
ظهور ندارد وبقدرت جميع صفات وافعال واثار ظاهر شوند ولهذا صفت قدرت را اول
حجب ظهار ذكر فرموده بعد بتعاقب ورديف او در انحضرت صفت قدرت را بصفات ثلاث عظمت
وعزت وهيبت زيرا كه عظمت وعزت ومهابت از نتايج قدرتند ومظهر ان صفت حاصل شد
بعد انحضرت ذكر فرموده حجاب صفت جبروت را كه اشاره بعالم جبروتست كه تالى وشعاع عالم
لاهوت وانراست واز اين صفت قهر وغلبه واستيلاى خداوندى بما تحت اين عالم ظاهر
ايد وبعقب ورديف او در انحضرت اين صفت عظيمه جبروت را به صفت ديگر كه رحمت ونبوت
وكبرياست اما رحمت بسبب انكه صفت روح اعظم الهى است كه در ذروه اعلاى جبروت جا دارد
بقوله تعالى **يسئلونك عن الروح قل الروح من امر ربى** وصاحب اين
روح اعظم امرى الهى را بصفت رحمت ستوده بقوله تعالى **وما ارسلناك الا رحمة**
للعالمين وبعد از اين روح كلى اعظم حجاب نبوت كليه كه عقل كلى الهى است در صقع
عالم جبروت مقابل ذروه اعلاى ان ظاهر وناشى شد وعقل كلى يعنى دانش كلى الهى است
وبسبب استجماع اين عقل كلى جميع علوم الهيه وعلم كونيه را از نبوت مطلقه وكتاب مبين
الهى وام الكتاب ولوح محفوظ نيز كويند زيرا كه نزول علوم واحكام كتب سماويه كه از براى
حضرات انبيا ومرسلين شده از اين كتاب مبين ولوح محفوظ وعقل كلى است واين عقل خاص
بحضرت پيغمبر بزرك جليل ما است كه فرمود اول ما خلق الله عقلى ومرتبه سيم اين نور
مقدس است كه نور انحضرت است چنانكه فرمود اول ما خلق الله نورى پس نبوت هر پيغمبرى
از اين نبوت مطلقه كليه كه مبدء نبوات است ناشى شده وعقول كليه جميع انبيا ورسل از
عقل كلى انحضرت كه عقل اول است ظاهر امده چنانكه فرمود ادم ومن دونه من الانبياء
تحت لوائى پس بسبب انكه نبوات تمام انبيا ظهورات نبوت كليه مطلقه انحضرت وكتب
سماويه جميع رسل اجزاء واوراق كتاب كلى مبين ام الكتاب او وعقول طبقات انبيا ورسل

اشعه انوار عقل کل آنحضرتست صفات کبریاء و کرامت آنجناب نبوت مطلقهٔ آنحضرت
ظاهر گردید و لهذا حضرت امام علیه السلم حجاب کبریاء و بدل آن کرامت پس آنجناب
نبوت که اشاره بعقل کلی است ذکر فرمود زیرا که جلالت و کبریاء خداوندی از آن ظاهر است
و بعد حجاب منزلت را ذکر نمود که اشاره است بنفس کلیه قدسیه الهیه آنحضرت که حقیقت
عالم ملکوتست چنانکه ماثور است و نفسه حامیة الملکوت و منزلت این نفس قدسیه الهیه
منزلت رفیعه جلیله ایست زیرا که تمامی نفوس فلکیه کلیه و نفوس کلیه جمیع انبیا و مرسلین
و نفوس جزئیه امم سابقه و لاحقه از این نفس قدسیه کلیه الهیه ناشی و نازل است پس از
برای این نفس قدسیه منزلت عظمی از جلالت و سعادتست و لهذا حجاب رفعت و سعادت را
پس از آن ذکر فرمود چه رفعت و سعادت بالاتر از این است که تمامی سعداء از افراد انسان از اجزاء
او باشند و از سعادت و رفعتش بهره یاب گردند و بعد از آن حجاب شفاعت را ذکر فرمود
و این حجاب نیز در صقع نفس قدسیه آنحضرتست زیرا که بدو و نشو نفوس تمامی بحی او داد
نفس قدسیه کلیه الهیه آنحضرتست لازم است که شفاعت و عود ایشان نیز بان نفس قدسیه باشد
زیرا که معنی شفع زوج کردن و عود دادن اجزاء نفوس است بکل خود در قیامت بقوله تعالی
ان الینا ایابهم ثم ان علینا حسابهم پس دوازده حجاب که دوازده
صفات کالیه و امهات صفات الهیه و نبویه است اشاره بمراتب حضرات و عوالم ثلثه
الهیه است که حضرت لاهوت و حضرت جبروت و حضرت ملکوتست پس حضرت امام ع
سه عالم از عوالم کلیه این نور مقدس در این دوازده حجاب اشاره فرموده و در احادیث معراج
وارد است که حضرت رسول خدا از زبان جبرئیل فرمود ان بین الله تعالی و بین خلقه تسعین
الف حجاب و اقرب الخلق الی الله انا و اسرافیل و بیننا و بینه تعالی اربعة حجب حجاب
من نور و حجاب من ظلمة و حجاب من الغمام و حجاب من الماء یعنی از عالم لاهوت که حضرت
اول است تا عالم ملک که حضرت رابع و عالم خلق است نود هزار حجاب است و مراد از این
حجب کثیره تفاصیل حجب صفات و افعال و آثار الهیه است که در چهار عالم لاهوت و جبروت
و ملکوت و ملک متحقق است و در این حدیث شریف امهات حجب دوازده گانه صفات

و افعال را

و افعال را در سه عالم ذکر فرموده که از هر یک حجب بسیار منشعب میشود تمام این حجب و
عوالم بطریقهٔ دوایر تو در تو است که هر یک بر دیگری محیط است مثل احاطهٔ افلاک بر یکدیگر
و بمفاد افضل الاشکال الشکل المستدیر کرویه افلاک سبعه و کرسی و عرش دلیل است بر
کرویه عوالم مجرده نفسیه و عقلیه نوریه و جسمیه و نورانیه که احاطه بر عرش و ما فیها دارند بقول علماء
عرش بر ما تحت خود و تمام کرات نوریه که ما فوق عرش اند هر محیطی اوسع از محاط خود است و سعه
انها را حد ابدا نه و اکثر کم ذکر شد و سابقا اشاره بوسعت کرهٔ عرش و عوالم محیطه بان کرده شد
والله اعلم قال الامام علیه السلام ثم ان الله تعالی امر نور رسول الله صلی الله علیه و آله ان
یدخل فی حجاب القدرة فدخل و هو یقول سبحان العلی الاعلی و بقی علی ذلک اثنی عشر الف
عام ثم امره ان یدخل فی حجاب العظمة فدخل و هو یقول سبحان عالم السر و اخفی احد عشر
الف عام ثم دخل فی حجاب العزة و هو یقول سبحان الملک المنان عشرة الاف عام ثم دخل
فی حجاب الهیبة و هو یقول سبحان من هو غنی لا یفتقر تسعة الاف عام ثم دخل فی حجاب
الجبروت و هو یقول سبحان الکریم الاکرم ثمانیة الاف عام ثم دخل فی حجاب الرحمة و هو
یقول سبحان رب العرش العظیم سبعة الاف عام ثم دخل فی حجاب النبوة و هو یقول سبحان
ربک رب العزة عما یصفون ستة الاف عام ثم دخل فی حجاب الکبریاء و هو یقول سبحان
العظیم الاعظم خمسة الاف عام ثم دخل فی حجاب المنزلة و هو یقول سبحان العلیم الکریم اربعة
الاف عام ثم دخل فی حجاب الرفعة و هو یقول سبحان ذی الملک و الملکوت ثلاثة الاف
عام ثم دخل فی حجاب السعادة و هو یقول سبحان من یزیل الاشیاء و لا یزول الفی عام ثم
دخل فی حجاب الشفاعة و هو یقول سبحان الله و بحمده سبحان الله العظیم الف عام

الکرامة

بیان ایضاح صدیقی و طالب حق محقق آنکه چون این نور مقدس مبارک حضرت محمدی ص
رسول حقیقی حق تعالی بسوی عوالم ظهور و امکانات پس در صقع دایرهٔ امکانیه که دایرهٔ نزول است
الی الخلق باید نزول فرماید بامر خداوند مرسل خود تا بعالم خلق که اسفل سوافل عوالم خداوندیست
و بعد از هدایت خلایق باز در صقع دایره دیگر که دایرهٔ عروج الی الله است صعود نماید
بسوی پروردگار و بعالم اول خود واصل شود و در دو قوس عروج و نزول سه بهم آورد لهذا

حق تع

حق تم امر فرمود نور مقدس حضرت رسول خود را که از نور الانوار عظمت او است جل مجده
بنزول کردن در دوازده حجاب صفات و افعال بترتیب از حجاب قدرت تا حجاب شفاعت
و در حجاب اول دوازده هزار سال سیر و مکث فرمود زیرا که دایرهٔ نور نیرا این کرهٔ اعظم و
حجاب انجم او سعاد تمام دوایر حجب ماتحت آن بی چراغ است بحسب شمول نسبت بسایر
صفات کمالیه الهیه و همچنین در هر دایره حجابی که بطریق نزول سیر فرمود مدت سیرش
هزار سال هزار سال کمتر است تا حجاب آخر که مکث و سیرش یکهزار سال است و در هر
حجابی ذکری مناسب با آن حجاب دارد بدان ایعارف با رشد عوالم توحید اگر سرّ استنزال
مدت توقف و سیر این نور مقدس در حجب اثنی عشر علی حسب الترتیب بهزار سال هزار
سال تا آخر حجب اینست که سابقا بیان کرده اند که سعه سطح مقعر کرهٔ عرش بقدر هشتاد
هزار سال مسافت و دایرهٔ کرات نورانیه مجرده هر قدر بالا میرود وسعتش زیادتر میشود
و در شرح هیئت مقدس مجمع عرش هفتاد هزار طبقه ذکر شده که غلظت هر طبقه مثل اول
عرش است تا اسفل السافلین و ذکر تسبیح و تهلیل این طبقات و ارکان آن بعد خواهد آمد
و در جائی که عرش جسمانی باین قدر خطر و بحث باشد و هر طبقه او سعه آن طبقه دیگر عالم
ملکوت را درجات کثیره و طبقات عالیه و وسعت چگونه خواهد بود پس ملاحظه کن
وسعت قلب انسان مؤمن را که از سنخ عالم ملکوت است در تعریفش وارد است که مثل
هذه السموات والارض فی جنب قلب المؤمن کمثل ریشة فی هذه السموات والارض
یعنی مثال این سماوات و ارض با این وسعت در جنب دل مؤمن مثل پر پشه ایست در این آسمان
و زمین اگر جزو ملکوت را که دل نورانی مؤمن است چنین وسعتی باشد عالم ملکوت را
وسعت چگونه خواهد بود پس سعه ملکوت الهیه بعقل و وهم بیرون نباید که عرش با آن وسعت
که ذکر شد با طبقات آن در جنب ملکوت مجرده نورانیه مثل پر کاهی است در جنب عرش و
همچنین است وسعت دایرهٔ جبروت نسبت بدایرهٔ ملکوت یعنی مثل ملکوت نسبت بعرش
زیرا که برهان حسی هر قدر دایره بالاتر رود وسیعتر گردد مثل دوایر بیاز همچنین دایرهٔ
لاهوت که عالم این نور مقدس عظیم است وسعت خطر و عالمش مافوق ادراک عقول است

این دوایر حجب اثنی عشر محیطه بیکدیگرند علی حسب الترتیب که وسعت و قطر هر یک بعد
علو رتبه از ما تحت هر یک علوش بیشتر است و وسعتش زیادتر خواهد بود لهذا این نور
مقدس حجاب قدرت را که اعلی و اعظم حجب است بدوازده هزار سال سیر فرمود تا بنهایت
آن رسید و سیر این نور مقدس بر سالک از تنعم سوی حق است در دوره نزول که از آن
سفر من الحق الی الخلق خوانند و در دو بحث است پس در دایره حجاب عظمت که در تحت حجاب
قدرت است هزار سال کمتر سیر فرمود که یازده هزار سال است و همچنین در هر حجاب دون
حجاب دیگر که دایره اضیق و اقصر است مدت قطع مسافت آن یکهزار سال بسر رسید چه دایره
هر چه رو بعالم اسفل می آید وسعت و قطرش کمتر میشود بر خلاف بیان اول که هر چه دایره
نورانیه بالاتر رود وسعت آن بیشتر شود و اگر سر سعه و قطر این دوایر مجرده نورانیه حجب
صفات و افعال الهیه جسمانی نیست که مقدر و اندازه پذیر باشد اما از باب التشبیه مجرده
بمادی جسمانی حضرت امام علیه السلام اشاره باین مطلب در ضمن تنزیل هزار سال هزار
سال فرموده فلیعرف العارف بکلام الامام علیه السلام والبصیر باوضاع العوالم الالهیه هذه
الاسرار و از ابن بابویه منقول است که سوال کرده شد حضرت امیر المؤمنین علیه السلام از حجب و
کیفیت آنها که بر بالای سماوات است فرمود حجاب اول هفت طبقه است غلظت هر حجابی
پانصد سال و از هر حجابی تا حجابی پانصد سال و حجاب دویم هفتاد حجاب است که غلظت
هر حجاب و ما بین هر دو حجاب مسافت پانصد سال است و حاجبان و دربانان هر حجابی
هفتاد هزار ملک اند که قوت هر ملکی با قوت جن و انس برابر است و حجاب های دیگر هست
که کلفتی هر حجاب هفتاد هزار سال است بعد از آن دیگر سرادقات جلال است و آن هفتاد
سراپرده است که در هر سراپرده هفتاد هزار ملک است و ما بین هر دو پانصد سال مسافت
بعد از آن سرادق عزّ است دیگر سرادق کبریا است دیگر سرادق عظمت است دیگر سرادق قدس
دیگر سرادق جبروت است دیگر سرادق نور ابیض است دیگر سرادق نور وحدانیت است و آن
هفتاد هزار سال در هفتاد هزار سال است بعد از آن حجاب اعلی است بدانکه سرادقات
حجاب وحدانیت مقام واحدیت است که عالم لاهوت و مشیت مطلقه و نور حضرت محمدی

وعلوی است که فرمود اول ما خلق الله نوری و این مرتبه واحدیت غیب ثانی هست
پس از مرتبه غیب الغیوبست که بینهایتست و این غیب ثانی نیز بی نهایتست و مراد از هفتاد
هزار سال دو هفتاد هزار سال که حاصل ضرب از اجزء خداوند علیم نداند کثرت و بی نهایتی
این مرتبه است که ظهور بی نهایت نیز بی نهایتست و مراد از حجاب اعلی که فوق است
مقام اسم مکنون مخزونست که از برای خود اختیار فرموده و این حجاب اعلی سر حضرت محمدیت
کرامت لبستر آل محمد و علانیتهم و آنچه از مرتبه سر مکنون بیرون آید بر باطن دنو لیت
ایشان نازل میشود و این حجاب علی حرف هفتاد و سیم از حروف اسم اعظم است که ماثورست
که هفتاد و دو حرف آن در نزد ماست و یکحرف از آنرا خداوند اختیار فرموده در غیب از برای خود
و این حرف باطن ایشانست و بدا در علوم اهل بیت عصمت علیهم السلام از این مقام است
که فرموده اند ما عبد الله بشیء مثل البداء و انتظار بدائی که در احکام الهی این بزرگان
دارند ظهور شان از این حجاب علی الهی است که احدی جز انبیاء و اوصیا علم باین مقام ندارند
مکر حق تعالی و این مقام سر عظیم مکنون باطن حضرات اهل عصمت علیهم السلام است که
هر چه از آن باراده الهی بیرون آید تنزل بر باطن ایشان میکند و این مرتبه عرش علی نوری
رحیمی الهی است که حضرت امیر المؤمنین علیه السلام فرمود سلونی عما دون العرش زیرا
که آنچه در این عرش رحیمی است احدی علم ندارد بجز حق تعالی و اسامی این مرتبه متعدد است
و زیاده از این گنجایش شرح و بیان ندارد بدانکه تسبیح کردن این نور مقدس در هر حجاب
بذکر مخصوص از بابت تناسب آنحجاب معنی این ذکر است اما قطع نظر از حجب مذکوره
این نور مقدس حقیقتش ذکر الهی است و باین جهت صاحبان این نور مقدس عظیم را اهل ذکر
نامند چنانکه فرمود فاسئلوا اهل الذکر ان کنتم لا تعلمون و مراد حضرات اهل
بیت عصمت علیهم السلامند که تمامی مظاهر مقدسه کلیه کامله این نور عظیم الهی اند و نیز
ماثور است که ذکر حضرت رسول و حضرات اهل بیت علیهم السلام اهل آن حضرتند پس
این نور مقدس عظیم که حقیقتش ذکر الهی است تقاضای ذاتی فطری خود را در هر حجاب بمناسبت
آنحجاب در ذکری مخصوص ظاهر فرمود و آن ذکر مطلق متصبغ شد بصبغ این حجاب و ذکری

خاص از آن سر زد مثل حجاب صفت قدرت که با ذکر سبحان العلی الاعلی مناسبت دارد
زیرا که اعلی از صفت قدرت در میان صفات کمالیه نیست پس ذکر مطلق حقیقی نوری متصبغ
شد باین ذکر خاص و دوازده هزار سال باین ذکر مداومت نمود فعلی هذا تمام این نور
مقدس و ذکر مطلق در هر موطن و موقف از مواطن نزول بعالم خلق بذکری مناسب
آن موطن است و همچنین حجاب عظمت با ذکر سبحان عالم السر و اخفی مناسبت
زیرا که عظمت الهیه مقتضی علم باسرار و خفایای امور است و همچنین حجاب عزت
سبحان الملک المنان چه عزت مقتضی سلطنت و منت گذاردن بر فقرا و بیکسان عالم
امکانست زیرا که وجود ایشان از عین منت و موهبت عطا شده و همچنین وجه تناسب
بقیه حجب با اذکار مخصوصه موجه است زیرا که هر موطنی از مواطن حجب را تقاضائی
خاص است که ذکر مطلق نوری منصبغ بآن تقاضا شود و ذکری خاص صورت پذیرد
فلتتفرس پس بنابراین هفتاد و هشت هزار سال بسنین زمانیه این نور مقدس
ربانی و سفیر الهی نورانی در دوایر صفات کمالیه الهیه که درجات و مراتب نزول خلقت است
سیر فرمود و بعضی از منازل نصف دایره نزول را قطع نمود و چون باراده الهی مامورست
که رسالت کبری خلایق عالم ملک جسمانی نماید پس از سیر در حجب صفات کمالیه
الهیه و احتجاب بحجب دوازده گانه نورانیه عظیمه از جناب حق تعالی مامور گردید
که سیر در بحار صفات کمالیه نفس قدسیه خود فرموده تا نصف دایره نزول را در
سفر من الحق الی الخلق بالتمام سیر کرده بموطن مقصود و مشهد عالم شهود برسد پس در
بیان این سیر ثانی حضرت امام علیه السلام فرمود قال الامام علیه السلام ثم ان الله تعالی خلق
من نور محمد صلی الله علیه وآله عشرین بحرا من نور فی کل بحر علوم لا یعلمها الا الله
ثم قال الله تعالی لنور محمد انزل فی بحر العزة فنزل ثم فی بحر الصبر ثم فی بحر الخشوع
ثم فی بحر التواضع ثم فی بحر الرضا ثم فی بحر الوفا ثم فی بحر الحلم ثم فی بحر التقی ثم فی بحر
الخشیة ثم فی بحر الانابة ثم فی بحر العمل ثم فی بحر المزید ثم فی بحر الهدی ثم فی بحر
الصیانة ثم فی بحر الحیاء حتی تقلب فی عشرین بحرا فلما خرج من آخر الابحر قال الله یا

یا حبیبی و یا سیدی سلی و یا اول مخلوقاتی و یا آخر رسلی انت الشفیع یوم المحشر
نحن النور ساجد یعنی حضرت امام علیه السلام فرمود پس بعد سه سنه خداوند تبارک
و تعالی اختراع فرمود از نور حضرت محمدی صلی الله علیه و آله حجب دوازده گانه را و
علوم بسیار است که عبد الله از اکرمی ثم بعد فرمود باین نور عزیز بعد از این نازل شود
حجب عزت یعنی عزت و سیادت نبوت که مقام نفس کلیه قدسیه الهیه است پس نازل کرد
بعد در حجب صبر بر مصائب و آزار و اذیت خلایق و تحمل اعبای نبوت چنانکه فرمود ما اوذی
النبیون کما اوذیت و بعد در حجب خشوع و حجب تواضع که صفات عبودیت نفس قدسیه
الهیه آنحضرت است بعد در حجب رضا و وفا که نیز از صفات کامله نفسانیه آنحضرت است
چنانکه فرمود الرضاء التلذذ بالبلاء بعد در حجب حلم و تقی که نیز از صفات نفس آنحضرت است
بعد در حجب خشیت و حجب انابه و حجب علم و حجب زهد که نیز از صفات نفسانیه آنحضرت است
بعد در حجب صیانت و حجب حیا که تمامی این صفات مذکوره و بقایای آنها که ذکر نفرموده است
صفات کامله نفس قدسیه ختمیه آنحضرت است و بعد از آن به بحر اللالی فرموده
زیرا که چیزی عظیم تر از بحر در عالم کون نیست پس هر چیز بزرگ و عجایب را به بحر تعبیر نمایند
استعاره از بزرگی آن باشد چنانکه همین معنی لفظ بحر را بر ذات حضرت احدیت و بر وحدانیت
که این نور معنی است اطلاق کرده اند و گفته اند البحر بحر علی ما کان فی القدم ان الحوادث امواج
و انهار و نیز بحار لاهوت و جبروت و ملکوت گفته اند و بحار توحید ذات و صفات و افعال را گفته اند
و عالم ملک که منتهی تنزل عوالم الهیه است با وجود محدودیت و وجدان تجدد و فساد بحر خوانده مانند قوله تعالی
والبحر المسجور یعنی بحر گفته شده و آن بحر محیط بارض است که در قیامت آتش مشتعل باشد
میشود پس مشتبه نیست که عوالم ما فوق عالم ملک نیز مجازا گفته شود اگر عظمت و وسعت آنها
بطوریکه بیان شد نسبت بعالم ملک و شهود ندارد و سابقا ذکر شد که کمالات و اوصاف غیوب
و مجردات از برای حضرات اهل عصمت علیهم السلام در حال توجه بصور مناسبه متمثل میشود
و بجهت غلبه و مکاشفه در عالم و معاینه مشاهده میفرمایند صور مذکوره را و از برای
امت و بجهت بیان میفرمایند و حضرت امام علی مرتضی علیه الصلوة والسلم در دعا

مکاشفات بوده و او صفات کامله الهیه که از نور عظیم مقدس حضرت محمد مشاهده فرموده بصورت
حجب استار بیان فرموده زیرا که حجب استار از موانع و قناع و غیرها با اعظم النشات و
اشداد است و حجاب و جبال و مهالک از جمله موانع بعیده در طریق سلوک الی سلطان است
و چون صفات کامله الهیه و ذب بنور مقدس حضرت ذات اقدس خداوند است لهذا آنها را
حجب استار نور جمال آنحضرت است و صفات کامله نفس قدسیه حضرت ختمیه عوایق و موانع
بعیده است در طریق سلوک الی الله بصور بحار متمثل آمده اند حکیم سنائی علیه الرحمه فرماید
ده هزار در وغ بالاها است که مقام جنید و دریاها است و یکی از مشایخ اهل معرفت میساکن
حرم بیت الله مکتوب بمشایخ و عرفاء بغداد نوشت که همانا ای اهل سلوک آگاه باشید که
هر که را جمال کعبه باید زحمت بادیه شاید کشید همان در این بادیه کوهها و دریاها از آتش است
تا هر یک چند کوه و دریا از آنها قطع کرده اید شیخ جنید علیه الرحمه گفت بیچاره جنید کرد بادیه
از یک کوه و دریا قطع نکرده ام شیخ شبلی گفت شیخنا تو که رئیس الطائفه و بزرگی بیچاره شبلی
که زیاده از یک قدم قطع بادیه نکرده ام شیخ محمد جریری گفت شیخنا شاه و بزرگ میباشید
بیچاره جریری که زیاده مانده کردی از این راه بمشام نرسیده است بدانکه چون عصر ایشان زمان تقیه
بوده بتقیه در این لباسها بیان مطالب خود را کرده اند منظور ایشان از جمال کعبه جمال نور حضرت
محمدی و علوی علیهما السلام است که ارواح انبیا و رسل در ازل دور آن نور اعظم طواف میکردند
و ذکرش در این حدیث خواهد آمد چنانکه از حضرت سید الساجدین ماثور است که در منبر شام
فرمود انا ابن مکة و منی انا ابن زمزم و صفا و اگر زیاده بر مکرر دریا و کوهی از آتش بخشمع از
بزرگی دیگر از اهل معرفت و توحید منقول است که فرمود سی هزار سال در نور وحدانیت و سی هزار
سال در نور فردانیت و سی هزار سال در نور صمدیت سیر کردم پس از آن هستی خود را یافتم که باقی است
چهل هزار سال دیگر در نور وحدت سیر کردم آخر الامر از هستی خویش عاجز آمدم عرض کردم پروردگارا
میدانم هستی موهوم من با هستی معلوم تو شرکت و با هستی خودم در درگاه حضرت تو راه ندارم
چکنم که هستی من فانی شود و بنور راه یابم حق تعالی الهام فرمود که اگر فنا و هستی خود و وصول
بحضرت ما را خواهی سر بآستانه ولایت حضرت محمد رسول الله بگذار تا بیابی پس بشوق

ادراک استان ملایک پاسبان انحضرت در طیران شدم تا بیک بیک ارواح انبیا و رسل
رسیدم تسلام کردم و جواب شنیدم و طیران کردم تا بر پیشگاه حضرت محمدی رسیدم صد
هزاران هزار دریاهای آتشین دیدم که اگر باول دریا از انها قدم بنهودمی بعالم عدم رفتمی
پس از ان بعقب ان دریاها نظر افکندم صد هزاران هزار حجب از نور دیدم که مادامیکه این
بحار عبور نشدی بان حجب نتوان رسید بعد از ان بکمال امعان نظر کردم لمعات جمال المنة
حضرت محمدی بنظرم جلوه گر امد و هرچه کردم زیاده از این از انحضرت ندیدم و چنان یافتم
که بحضرت محمدی نتوان رسید و تا با انحضرت سالک نرسد بخدا وند نخواهد رسید فعلی
هذا تمثل انوار عظمت الهیه محمدیه بر غلو بر بصور حجب واستار و تمثل از کبریائی انحضرت بصور
بحار در مکاشفات اهل معرفت معروف و متداول است و با این حدیث شریف توافق و تطابق
دارند و چون این طایفه جلیله و طبقه تا لثه علیه از بادیه امکان باستان ولایت انحضرت شدند
و در سلوک اقتدا با انحضرت دارند کشف ایشان نیز مطابق کشف انحضرت پس نفس مقدسه
کلیه خمسیه انحضرت که حجاب عظیم نور مقدس اعظم اوست سیر در بحار صفات کالیه خود
نموده و نصف دایره نزول الی الخلق را اتمام نموده باستار و حجب دریاهای انوار ذات خود را
مستور فرمود تا دیده هر نالایقی بجمال جانفزای نفس قدسیه و ذات مقدس نور نبوی
نتواند نگران شود و لهذا ماثور است که ان الله سبعین الف حجاب من نور و ظلمة
لو کشفها لاحرقت سبحات وجهه ما انتهی الیه بصره من خلقه یعنی وجه عظیم حق تعالی را
که نور حضرت محمدی و علوی علیهما السلام است هفتاد هزار حجاب از نور و ظلمت است که
اگر کشف این حجب از وجه ذات پاکش شود انوار وجهش منتهی الیه نظر او را اگر خلق است
بسوزاند و اهل معرفت سی و پنج هزار حجاب نورانی از اوادر قلب انسان و اطوار سبعه ان
دیده اند و سی و پنج هزار حجاب ظلمانی از اوادر المواد و بعد نفس انسان یافته اند و بعد از طی
هفتاد هزار حجاب بمجاهدات و ریاضات نفسانیه شرعیه متوجه اولیای الهی شاهد جمال
حضرت وجه الله را در اینه قلبی خود که مرات حق تعالی شده است کرده اند و عاشق جمال عیان
حق تعالی امده اند اما بعد از فناء نفس خود و بقاء بنور وجه انحضرت که بکبریای او احمد

ندا امد ندا امد شنو وحی سمائی را — خدا امد خدا امد ببین وجه خدائی را
بمیدانی چه سان امد عیانش عین کاوری — نهان امد نهان امد برهین گنج خفائی را
بقا امد بقا امد بجان بعد از فناء میان — مگر اهل فنا یابد بجان سر بقائی را
لقا امد لقا امد بدل بعد از صفای دل — مگر اهل صفا بیند عیان نور لقائی را
وصال امد وصال امد پس از هجر و سیاهیها — نیابد ذوق وصل حق نه بینی تا جدائی را
نوا امد نوا امد برای عاشق مسکین — نکردی با نوا الا گر یابی بینوائی را
فدا امد فدا امد دل و جان در ره عشقش — گذشتی گر فدا جانم ندیدی آن فدائی را
رضا امد رضا امد دل و جان شد عزیز از وی — مگر اهل رضا دادند نعز من تشائی را
نه بگذشتی اگر این جان و دل از هر دو ن بردی — چه شادی یافتی انشاء قدس هل اتائی را
گذشتی کرد دل و جان فارغ از ظلمات جسمانی — ندیدی در سر خود نور شمس والضحائی را
بیا ایها الله واقف که مفتاح قلوب امد — نه بینی تا نمیری ان یعمشکل کشائی را
کر از دنیا و عقبی روی و جان خویش بر تابی — شوی شایان دخول بزم اخوان الصفائی را
بیا بیرون فکن ابجد و از سر نخوت هستی — که تا بینی بچشم دل جمال کبریائی را
بیا از نفس شوقانی بفقر و عجز خود رو رو — که تا یابی کمال جاه فقر مصطفائی را
بیا بشکن طلسم عقل و نفس و جسم خود یکسر — که تا یابی هویدا گنج سر مرتضائی را
یکی بینی یکی دانی یکی گردی یکی خوانی — اگر بر جان و دل یابی تو اکسیر رضائی را
شدی گر فانی مطلق شوی باقی بعشق حق — بیابی در بقا بعد از فنا وجه خدائی را
سماع او و مغنی از ازل زان لحن داودی — ببزم جان صلا ده نغمه‌های جانفزائی را
که تا مست و غزلخوان پای کوبان دست افشانم — شوم شیدا سرایم نغمه آشنائی را
بیا ای شاهد مستان و ساکن شو بجای دل — چو بنهادی بکشتی رسم و کیش دلربائی را
بباب عشق تا امد ز انسد عی و منیح امد — ز فضل و جود و امت دستگیر ساحت روائی را

قوله علیه السلام فلما خرج من الازلا حجر قال الله یا حبیبی و یا سیدی سلی و یا اول
مخلوقاتی و یا اخر سلی انت الشفیع یوم المحشر یعنی چون بیرون امد این نور مقدس از نو

در پاهای صفات نفس قدسیهٔ خود التفات واظهار عنایت فرمود حق تعالی باو گفت الحجوب من ولی انا و بزرك رسولان من واین اول مبدعات ذات من واین آخر رسولان من محجب ظهور در عالم کون تویی شفاعت کنندهٔ خلایق بالتمام در روز محشر بدان ایطالب صدیق وطالب دحیق تحقیق آنکه بعد از انتهاء سیر نور حضرت محمد نبی صلی الله علیه واله بمقام نفس قدسیهٔ کلیهٔ خود واظهار صفات کمالیه واخلاق نفسانیهٔ خود بحسب تفصیل وعروج آن آخود در پاهای صفات خود و بعبارة اخری بعد از تلبس این نور مقدس عزیز الهی بلباس نفسانی خود وانصباغ بصبغ نفس قدسیه الهیهٔ خود وتزین بزینتهای جواهر صفات کمالیهٔ آن وآراستگی بمحاسن نورانیه وروحیه وعقلیه واخلاق نفسانیه در عالم ملکوت الهیه ومصور شدنش بصورت انسانیهٔ خود که بهترین صورتست ووصولش بسرحد عالم جسمانی ووقوفش در برزخ وملتقای دو عالم مجرد ومادی وملکوت وملک وترتیب شدن بعالم معقول که مامور بحکومت وسلطنت است در آن ومخلع شدن بخلاع فاخرهٔ نفیسهٔ کمالات تامی عوالم ابدیهٔ خود که آنحضرت کما هو ازان بخروج از امر الحجر فرموده شایسته است که مورد التفات خداوندی شود لهذا رب الارباب حضرت مفتخر فرمود او را ببهترین صفات والقاب که در عالم اول لاهوتی ونورانیت داشت که اسم حبیب است چنانکه بیان معنی وفضیلت این لقب مبارك گذشت ونیز ستود آنحضرت را بسیادت وبزرگی نسبت برسولان خود وتوصیف فرمود بمبدأ بودن او از برای مطلق مبدعات ومخلوقات خود وبعث فرمود او را بانکه اول وآخر دایرهٔ موجودات است که هم نشو وظهور اشیا از اوست وهم ختم سلسلهٔ کمال ورسالت باوست وختم فرمود دار ما آنحضرت را ببهترین صفتی در دار معاد که شفیع یوم الحشر است یعنی چنانکه در مبدأ ظهور جمیع موجودات امکانیه از نور مقدس حضرت محمد است که نحن صنایع الله والناس صنایع لنا در معاد نیز عود جمیع خلایق بآنحضرتست بقوله تعالی ان الینا ایابهم ثم ان علینا حسابهم تا دایرهٔ نزول وعروج در آخرت سر بهم آورد لهذا منصب

شفاعت کلیه با آنحضرتست در روز محشر **تحقیق معادی** بدانکه اینکه شفیع ومنصب شفاعت از برای نفس قدسیهٔ الهیهٔ حضرت محمد ص که صورت مبارکه این نور مقدس الهی است در روز حشر از این حدیث شریف واحادیث دیگر محقق است ومعنی شفع زوج کردن دو چیز است باهم وشفاعت کردن حضرت رسول جمیع امم سالفه ولاحقه را یعنی داخل کردن ایشان است در دایرهٔ نور وجود خود که حضرت سعه الهیه است ودلیل براین مطلب کل شیء یرجع الی اصله او در مجمع البحرین گوید امت اختلاف کرده‌اند در کیفیت شفاعت حضرت رسول خدا صلی الله علیه واله روز قیامت وطایفهٔ معتزله گفته‌اند شفاعت آنحضرت از برای مؤمنین امتست وبس آنکسانیکه دین ایشان رضی الهی است تا آنکه ساقط شود عقاب ایشان بشفاعت آنحضرت وقول معتزله اقرب بصوابست زیرا که سابقا ذکر شد که نور مقدس حضرت رسول ص که بمقام ملکوت رسید ومنصبغ شد بصبغ صورت نفس قدسیهٔ کلیهٔ خود نفوس جمیع انبیا ورسل واوصیا ونفوس کلیهٔ فلکیه ونفوس سایر امم از نفس قدسیهٔ الهیهٔ آنحضرت ناشی شد وچون در مبدأ اینها نفوس تمامی بنی آدم از نفس قدسیهٔ آنحضرت ناشی شده لازم است که در معاد رجعت کلیهٔ نفوس ایشان نیز بنفس کلیهٔ آنحضرت باشد علی هذا تمامی اهل جنت حتی انبیا ورسل وتمامی مؤمنین آنکسانیکه دین ایشان رضی حق تعالی است در شفاعت آنحضرت داخل شوند بقوله تعالی **ولا یشفعون الا لمن ارتضی** ودر حدیث رضوی علیه السلام است ای ارتضی دینه وقوله تعالی **لا تنفع الشفاعة الا من اذن له الرحمن ورضی له قولا** یعنی مؤمنین از طایفهٔ امامیه که دین ایشان رضی حق تعالی است نه عامه ومنافقین ودلیل بر شفاعت کل بنی آدم که مرضی الدین باشند قوله تعالی **کما بدأکم تعودون** است یعنی چون نفس قدسیهٔ آنحضرت مبدأ جمیع نفوس کلیه وجزئیه افراد انسان بوده نیز عود ورجوع ایشان باید با آنحضرت باشد بدانکه حق سبحانه وتعالی عهد نبوت حضرت رسول ص ومیثاق ولایت خلفاء راشدین آنحضرت را در عالم ذر ودر عالم دنیا از تمامی

انبیا و رسل و اوصیا علیهم السلام و عباد و امم سابقه و لاحقه گرفت اماد رعالم
ذر حق تعم بنفس نفیس خود از ارواح کل و قبل عهد ایشان را خواست بقوله تعم الست
بربکم و محمد رسولکم و علی امیرکم علیهما السلام و در عالم دنیا بوسایط انبیا و رسل از تمامی
امم عهد خواست و امم سالفه را بابلایا و مصایب مبتلا فرمود از برای این عهد و شاید
بسبب آنکه کلیت نفوس قدسیه کلیه ایشان مقتضی است که اجزاء ایشان بر
طریقه مذهب و کیش اصل و کل خود باشند که اسلام است تا در آخرت شفاعت آن
حضرت در جوار شان آسایش یابند و از فیض رحمت ایشان که رحمة للعالمین است بهره
یاب شوند و بدرجات عالیه که ثمرات متابعت است فایز گردند اما آنکسانیکه بسبب
غفلت و جهالت و شقاوت باین عهد شریف وفا نکردند و دوری کردند از مذهب
اسلام و متابعت نکردند منقطع گشتند خود را از اصل و صلب خود و هلاک شدند
و در حق اینها وارد است قوله تعم وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَ
لَهْوًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَذَكِّرْ بِهِ أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا
كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ پس این طایفه
خواه از امم سالفه باشد یا این امت از شفاعت آخرت این بزرگواران محروم و مطرود
گردند دنیا که دار زرع و اکتساب است انقطاع از اصل خود جستند پس در دار آخرت که
دار ثمرات است نیز از شفاعت ایشان و درجات بهشتیه و نعماء آن محروم خواهند بود
و میگویند وا حسرتی علی ما فرطت فی جنب الله مرویست که جنب الله
ولایت حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام است گفت پیغمبر که اجزاء میند جزو
از کل چرا بری کنید جزو از کل قطع شد بکاشد عضو از تن قطع شد مردار شد
پس خداوند جل ذکره بسبب عموم رحمت و شمول عنایتی که نسبت بعباد ضعفاء
خود دارد قصدش آنکه فرقت این عهد از جمیع نفوس انسانیه در عالم اول و عالم ثانی
اتصال دادن اجزاء است بمبدء و اصل ایشان تا کمال ثانوی و فیض ایمانی از اصل
خود اکتساب نمایند و لهذا تحریص و ترغیب فرمود بقوله خود و لکم فی رسول

الله اسوة حسنة لمن کان یرجوا الله و الیوم الآخر و ذکر
الله کثیرا و اقتدا بآنحضرت در دنیا از برای سعادت یافتن نجات و کرامت در دار
آخرتست پس لازم است که در عالم ثالث که آخرتست و عالم تمثل عقاید و اعمال دنیویه است
اتصال حاصل باید نفوس انسانیه را بنفس کلیه الهیه حبیب خود بجهة ازدیاد کمال ایشان و این
اتصال معنی شفاعت آنحضرتست در دار رحمت الهیه مر نفوس متابعان خود و خلفاء
راشدین آنحضرت را علیهم الصلوة و السلام در دین اسلام تذنیل بدانکه معتقد محققان
از اهل معرفت آنست که حشر نفوس خلایق در نفس قدسیه کلیه الهیه حضرت خاتم الانبیا
علیه الصلوة و السلام است زیرا که قیامت کبری بمعاد قوله تعم یوم تبدل الارض
غیر الارض و السموات مطویات بیمینه و قوله تعم و تکون الجبال کا
لعهن المنفوش انخلاع عالم ملک است از ظلمت جسمانیت و مادیت و مستعد
شدن از برای ظهور نور رحمانیت الهیه بقوله تعم و اشرقت الارض بنور ربها
و سابقا در این حدیث شریف ذکر آمد که مظهر حجاب صفت رحمت نفس قدسیه کلیه الهیه آن
حضرتست پس نور رحمت این نفس قدسیه جلیله عظیمه اشراق میکند در ارض در روز
قیامت و منطمس میکند ظلمات طبیعت ارض را و زنده میکرداند افراد بنی آدم را انبیا و تا ختم
قیامت و ظاهر میشود نور رحمت و اسعه الهیه رحمانیه و رحیمیه از نفس قدسیه کلیه
حضرت ختمی پناه و نفوس کلیه خلفاء راشدین آنحضرت چنانکه در حدیث معراج از حضرت
رسول خدا ماثور است که چون عروج کردم باسمان سیم دو دلی کردند ملائکه از من و
بسجده افتادند و گفتند همگی سبوح قدوس رب الملائکة و الروح پس جبرئیل است این
نور یکه شباهت دارد بنور پروردگار ما پس جبرئیل گفت اشهد ان محمدا رسول الله دو
دفعه بعد ملائکه جمع شدند و گفتند مرحبا بالاول و مرحبا بالآخر و مرحبا بالحاشر و مرحبا
بالناشر محمد خیر النبیین و علی خیر الوصیین علیهما السلام پس حاشر و ناشر دو صفت است
از آنحضرت که صفات نفس قدسیه کلیه آنحضرتست یعنی حشر و نشر خلایق از این نفس
قدسیه الهیه است و نور آنحضرت را ملائکه شبیه بنور پروردگار خواندند و بسجده افتادند

بجهة تعظیم ان نور وهمین نور است کہ اشراق در ارض خواهد نمود کہ اشرقت الارض بنور ربها وقیامت بآن برپا خواهد شد ودر کتاب مصباح الانوار در حدیث طولانی بنوعی ماثور است کہ حضرت رسول خدا فرمود پس شکافت حق تعالی نور فرزندم حسین علیه السلام را و خلقت فرمود از ان جنت وحور العین را پس جنت وحور العین از نور فرزندم است ونور آنحضرت از نور حق تعالی است و فرزندم حسین علیه السلام افضل از جنت وحور العین است پس هشت طبقه جنات از دار السلام کہ طبقه اولی است تا فردوس اعلی کہ طبقه ثامنه است وفوق طبقات سبعه است از نور نفس قدسیه الهیه حضرت سید الشهدا علیه السلام کہ عین نفس قدسیه حضرت خاتم الانبیا صلوات الله علیهما است مخلوق است زیرا کہ نسبت آنحضرت بحضرت رسول خدا مثل نسبت حضرت امیر المؤمنین است علیه السلام با آنحضرت یعنی تمام خلفاء راشدین آنحضرت نفس وی‌اند بدلیل آیه مباهله قل تعالوا ندع ابنائنا وابنائکم وانفسنا وانفسکم ونیز حضرت امیر المؤمنین علیه السلام فرمود انا الساعة التی لمن کذب بها سعیرا یعنی منم ساعت وقیامت آنچنانکه از برای تکذیب کنندگان بان جهنم است واین کلام نیز بکلی دلیل است بر مطلب مذکور کہ قیامت در نفوس قدسیه ایشان کہ در حقیقت واحد است قیام خواهد نمود وچنانکه جنات وحور العین از نور مقدس ایشان ظهور یافته همچنین جحیم از طبقه علیا کہ جهنم است تا طبقه هفتم سفلی کہ جحیم است از نار قهر وغضب الهی کہ در نفس قدسیه الهیه ایشان ظهور یافته مخلوق است چنانکه از آنحضرت وارد است کہ انا اضراس الجحیم القاطعة وانا دابة الدائرة تحقیق عرفانی بدانکه در معارف یقینیات اهل معرفت محقق است کہ حضرت حجة الله وخلیفه خداوندی مظهر تمامی صفات کمالیه حق تعالی است ودو صفت لطف وقهر خداوند کہ امهات سایر صفات الهیه اند در آنحضرت ظهور دارند ودر این حدیث کہ در شرح آیه سابقا ذکر شد کہ نور مقدس حضرت محمدی در مقام روحانیت خود کہ اول تنزل آنست مظهر تمام صفات کمالیه حق تعالی وخلیفه خداوندی است

در جمیع عوالم مادون خود فعلی هذا نعیم وجحیم کہ ظهور دو صفت لطف وقهر حق تعالی اند از نفس قدسیه الهیه جامعه آنحضرت کہ صورت روح کلی اوست ظهور یافته مثل تمام نشئات دنیویه واخرویه کہ از اشعه این نور مقدس مخلوق شده اند پس آنحضرت وخلفاء راشدینش صلوات الله علیهم حاشر وناشر وباعث خلایق اند در قیامت وحساب وکتاب ومیزان وصراط واعراف وجنت ونار وکوثر وثواب وعقاب از ایشان وبا ایشانست ومراد از قول حق تعالی ونضع الموازین القسط این بزرگواران اند کہ بمحبت وعداوت ایشان وزن کرده میشود اعمال خلایق ودر مناقب اخطب خوارزمی از طریقه عامه از جابر از حضرت رسول خدا روایت کہ فرمود در روز قیامت می‌نشینند حضرت علی مرتضی برادرم بر دوش اعلی کہ آن جبلی است کہ بتحقیق مرتفع است بر جنت واعلای آن جبل عرش رب العالمین است واز تحت آن جبل منفجر میشود نهرهای جنت ومنشعب میشود در جنت وحال آنکه آنحضرت جالس است بر کرسی از نور کہ جاری میشود از پیش روی آنحضرت چشمه تسنیم وعبور نکند احدی از صراط مگر آنکه با اوست برات بولایت آنحضرت وولایت اهل بیت آنحضرت علیهم السلام ومشرف است آنحضرت بر جنت وداخل میکند محبان خود را در جنت ومبغضان خود را در جحیم ودر کتاب علم الیقین از مولانا محسن فیض کاشانی علیه الرحمه از فضل بن شاذان باسنادش از حضرت امیر المؤمنین علیه السلام روایت کہ بر منبر کوفه فرمود وانی لدیان الناس یوم الدین وقسیم بین الجنة والنار لا یدخلها داخل الا علی احد قسمین وانا الفاروق الاکبر وقرن من حدید وباب الایمان وصاحب المیسم وصاحب السنین وانا صاحب النشر الاول وصاحب النشر الآخر وصاحب القضاء وصاحب الکرات ودولة الدول وانا امام لمن بعدی والمؤدی عمن کان قبلی ما یتقدمنی الا احمد صلوات الله علیه وان جمیع الملائکة والرسل والروح خلفنا وان رسول الله لیدعی فینطق وادعی فانطق علی حد منطقه ولقد اعطیت السبع التی لم یسبق الیها احد وبصرت سبیل الکتاب وفتحت لی الابواب وعلمت الانساب ومجری الحساب وعلمت المنایا والبلایا والوصیات و

٣ ح ل
وانا دابة الارض
صاحب العصا والمیسم

فصل الخطاب ونظرت في الملكوت فلم يعزب عني شيء غاب عني ولم يفتني ما سبقني
ولم يشركني احد فيما اشهدني يوم شهادة الاشهاد وانا الشاهد عليهم وعلى يديّ
تم وعدي بكمال كلمة ربي بكمال الدين وانا نعمة الله التي انعمها على خلقه وانا الاسلام
الذي ارتضاه لنفسه كل ذلك منّا من الله تع یعنی حضرت امام علیه السلام فرمود
بدرستیکه منم جزا دهندهٔ عباد بر نیک و بد در روز جزا و منم قسمت کننده بهشت
و جهنم که داخل نمیشود انها را احدی از خلایق مگر بیکی از دو طریق محبت و عداوت
من و منم تمیز دهندهٔ بزرگ میان حق و باطل و منم قرن و شاخ آهنین که هرگز
شکسته نگردیم و منم باب ایمان که هرکس داخل در ولایت من شد داخل در مدینهٔ علم و
ایمان شده و منم دابة الارض که صاحب عصا و داغی هستم که داغ میکنم جبههٔ کفار را
و منم صاحب سنن و علوم و معجزات انبیا و منم صاحب نشر اول که رجعت و بعضی از
مردم حشر میشوند و صاحب نشر اخر که قیامت و تمام مردم حشر میشوند و ممکن است
که از نشر اول مید خلق را اراده باشد و منم صاحب قضا و قدر الهی زیرا که لوح قضا عقل
کل من است و لوح قدر نفس قدسیه کلیه من است و منم صاحب کرات و رجعتهای
عدیده در اخر الزمان و منم صاحب حقیقت دولتهای دنیا و اخرت و سلطنتها یعنی
هر سلطنت و دولتی صورت و طفیل سلطنت و ولایت من است که ولایت الله است و
منم امام هرکس که بعد از من اید و دولت کننده از کسانیکه پیش از من بوده اند از انبیا
و رسل چیزی ندارد در دست و منزلت بر من احدی از انبیا مگر حضرت احمد صلی الله علیه و اله
و بدرستیکه جمیع ملائکه و رسولان خداوندی و روح اعظم در عقب ما اهل بیت علیهم السلام
و این کلام دلیل است بر افضلیت انحضرت و ذریه طاهره انحضرت از انبیا و رسل و اولوا العزم
علیهم السلام و بدرستیکه حضرت رسول خدا خوانده میشود اول دفعه پس تکلم میفرماید و بعد از
ان من خوانده میشوم پس تکلم میکنم بر حد منطق و کلام و علم او یعنی علم انحضرت و من بعلم ا
و هر اینه بخشیده و عطا شده است بمن هفت چیز و کمالیکه چیزی نگرفته اند باین چیزها و کمالات
احدی از انبیا و اوصیا را یعنی از خصایص من است اول انها بصیرت براهها و [illegible]

کتاب الهی است ثانی موهبات بابهای اسمان و ملکوت سماوات است ثالث تعلیم
نسبهای خلایق است از جانب اباء و امهات رابع حساب عدد مخلوقات است حتی
شعر و وبر حیوانات و نجوم سماوات و رمل صحاری و قطرات سحاب و بحار در دنیا
و حساب اعمال خلایق در اخرت خامس علم مرکبها و لغتها و لهجه‌ها و عاهات و وصایای
عباد و وصایای حضرات انبیا و اوصیا چه بمفاد العلماء ورثة الانبیاء امام وارث انبیا
سلف و خلف سادس فصل الخطاب و حکم فاصل میان حق و باطل انچنان حکمی که هرگز
منسوخ نخواهد شد زیرا که منم حقیقت حکم و امر و نسخ در حقایق محال است سابع چیزی از
ملکوت و باطن سماوات و ارض از من غایب نیست و فوت نشده است از من انچه
پیش گذشته است مراد در اعصار سابقه انبیا و از منهٔ سالفه امم و شریک نیست با من
احدی در انچه شهادت میدهم و در روز شهادت دادن شاهدان از ذریه من یعنی
روز قیامت زیرا که انحضرت و ائمه هدی علیهم السلام هریک شاهد بر خلایق و امت
عصر خود بند یعنی خلفاء جور در این منصب شریک من نیستند چه حقی در خلافت
ندارند و منم شاهد بر خلایق بقوله تع و یتلوه شاهد منه [illegible]
و بود دوست من است زمام دو خلیفه جور و ظلم بتم و عدی یعنی رذیق و حبتر بر کله
که گفته اند دین کمال یافت دین بقوله تع الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت
علیکم نعمتی و رضیت لکم الاسلام دینا و منم نعمت خداوند که انعام
فرمود بر تمامی خلق خود با نعمتهای سابقه و منم حقیقت اسلامی که برگزید انرا خداوند از
برای نفس خود یعنی اسلام ولایت من است و هرکس ندارد کافر است و این کلام
شریف بکد لیل است بر کفر مطلق عامه و اهل سنت چه از ولایت که حقیقت اسلام است
خالی اند و تمام انچه گفتم از عنایتها و منتهای حق تع است بر من بلکه بدان ای شیعه
انکه انچه فرمود از منتهای حق تع است بر عباد خود بلکه از منتهای انحضرت بر شیعیان
خود که ایشان را عارف بنعم الهیه و معرفت خود فرمود که اعظم نعمت خداوند است و اگر
نمیبود این کلمات و معارف از ان بزرگوار اهل عقل کجا میتوانستند عارف شوند

بشر دشد قلیلی از این صفات اما خواص از شیعیان که قناعت بمعرفت علیه آنحضرت
ندارند بنور ولایت آنحضرت که در دل بموهبت الهیه دارند وصاحب بصیرت قلبیه
شده اند مشاهده مینمایند این صفات وکمالات را از آنحضرت در مرات قلب خود و مکرر
بلسان قال وحال کویند الحمد لله علی الولایة والحمد لله علی الهدایة والحمد لله علی هذا
النور الجلی والحمد لله علی ولایة علی الولی اللهم اتمم لنا نورنا بجاههم وحرمتهم
قال الامام علیه السلام فخر النور ساجدا ثم قام فقطرت منه قطرات کان عددها مائة
الف واربعة وعشرین الف قطرة فخلق الله تعالی من کل قطرة من نوره نبیا من الانبیاء
فلما تکاملت الانوار صارت تطوف حول نور محمد صلی الله علیه وآله کما تطوف الحاج حول
بیت الله الحرام وهم یسبحون الله ویحمدونه ویقولون سبحان من هو عالم لا یجهل
وسبحان من هو حلیم لا یعجل سبحان من هو غنی لا یفتقر فناداهم الله تعرفون
من انا فسبق نور محمد قبل الانوار ونادی انت الله الذی لا اله الا انت وحدک لا
شریک لک رب الارباب وملک الملوک فاذا بالنداء من قبل الحق انت صفیی و
انت حبیبی وخیر خلقی امتک خیر امة اخرجت للناس یعنی پس چون التفات فرمود
حق تبارک وتعالی دوباره این نور مقدس عزیز بتوصیف وتعریف بصفات حمیده جلیله
ونعوت شریفه لایقه پس در مقام عبودیت وامتنان صورت نفس قدسیه این نور
مقدس برو در افتاد بسجده و بعد برخاست از سجود ومتقاطر کردید از آن
قطرات چند که عددش یکصد وبیست وچهار هزار قطره است پس خلقت فرمود حق تعالی
از هر قطره از این انوار نفس پیغمبری از پیغمبران پس چون عدد نفوس انبیا وانوار ایشان
بکمال رسید شروع کردند بطواف کردن در دور صورت نور محمدی صلی الله علیه وآله چنانکه
طواف می کنند حاج حول بیت الله الحرام در حالیکه تسبیح وتحمید میکردند ومیگفتند
منزه است آنکسیکه علم دارد در اظهار کردن اشیا وجهل ندارد ودر جزا دادن اعمال
عباد حلم دارد وعجله ندارد ومنزه است آنکسیکه بی نیاز است از غیر خود وفقیر نشود
هرگز پس ندا فرمود حق تعالی باین انوار ونفوس انبیا آگاهی شناسید که من کیستم

پس سبقت گرفت نور حضرت محمد که اصل انوار مذکوره بود پیش از آنها وندا کرد بلسان
صورت نفس قدسیه خود که توئی خداوند آنچنانی که نیست معبودی مگر تو احد الذات
وشریک نداری وخداوند ارباب عوالم غیب وشهودی وسلطان سلاطین عوالم وجودی
پس ناگاه ندا از جانب حق تعالی رسید که توئی برگزیده وتوئی محبوب من وبهترین خلق
منی امت تو بهترین امت انبیا ورسلند که بیرون آمده اند از برای خلایق والسلم
بدانکه بسجود افتادن این نور مقدس در این مقام که عالم ملکوت الهیه است ولهام
بعد از سجود احتیاج بتاویل ندارد زیرا که نور مبارک مقدس حضرت محمدی در سیر نزولی
که بعالم ملکوت رسید لازم آمد که بتقاضای این عالم لباس نفسانیت بپوشد وبصورت
نفس قدسیه کلیه خود که صورت بهیه شریفه لطیفه انسان کامل است مصور کردد وداخل
در بحار صفات کالیه نفس قدسیه شود واز این بحار بیرون آید وپس از التفات
حضرت خداوندی در ارض این عالم نفسانی ملکوتی که ارض ثامن وعالم هورقلیا است
بسجده افتاد بجهة اظهار امتنان از منت والتفات خداوندی پس این سجود وعبادت
شبح نورانی وصورت انسانی نفس قدسیه ملکوتیه این نور مقدس است چنانکه از
حضرت ابوعبدالله علیه السلام سوال شد که کیف کنتم فی الاظلة یعنی چگونه بودید
در اظلال فرمود بودیم در نزد پروردکار خود که نبود در نزد او احدی غیر ما در اظلة خضراء
یعنی در ظلال سبز تسبیح وتهلیل وتقدیس وتمجید میکردیم او را ونبود ملک مقربی
وصاحب روحی غیر ما تا ظاهر شد از برای او خلقت کردن اشیا پس خلق کرد آنچه را خواست
چنانکه خواست از ملائکه وغیره ودر حدیث دیگر فرمود مراد از ظل نور ابدان نوریه اند یعنی
در ابدان نوریه بودیم وابدان نوریه در عالم مثال وملکوت است که عالم نفس قدسیه کلیه
این نور مقدس است وقول علیه السلام یا اخو رسلی انت الشفیع یوم المحشر دلیل بر مشغول
بودن این نور است بصورت نفس قدسیه کلیه خود زیرا اگر در این مقام بر نورانیت اولی
باقی بود بایست از حق تعالی مخاطب باول مخلوقات واول رسل بشود واخوت رسل بر
حسب صورت نفس مقدسه کلیه او است که در عالم ملکوت محل خلقت شده ودر عالم

ملائکه دنیا در اواخر الزمان ظهور یافته و شفاعت نیز صفت نفس قدسیه آنحضرتست
زیرا که نفوس کلیه انبیا و رسل و امم از نفس قدسیه کلیه آنحضرت ناشی است و عود
و رجوع و شفیع ایشان نیز بنفس قدسیه آنحضرتست و حدیث ان الانبیا یصلون
فی قبورهم نیز بصورت نفسانیه و در ارض ملکوت که باطن قبور بدنیه ایشان است
محمولست و حالت صلوة در قبور و سجود در حضور پروردگار در ارض مقدسه ملکوت
هورقلیائی از برای حجج و اولیاء خداوندی بعد از خلع بدن و موت اختیاری بدیده
قلب مشهود میشود و قوله واجعل لی عند قبر نبیک مستقرا و قرارا نیز در این
ارض و عالم است که وسعت قرارگاه نفوس تام اولیاء و شیعیان ایشان را دارد و معنی
قوله تم الذینهم علی صلوتهم دائمون همین صلوة و نماز نفسانیه است
در ارض قلبیه ملکوتیه عاشقانش فی صلوة دائمون مجملا این عالم را شارع مقدس
عالم برزخ سابق و لاحق و ملکوت سماوات و ارض و عالم نفوس انسانیه و ملائکه
خوانده و باصطلاح حکماء اشراق عالم مثال و عالم اشباح و مثل معلقه و خیال منفصل
و ارض حقیقیه نامند و باصطلاح اهل معرفت عالم قلب و اقلیم ثامن و ارض هورقلیا
نامند و اهل معرفت و ارباب ریاضت بخلع بدن در این عالم داخل میشوند و حکماء قدما نیز
بریاضات داخل در این عالم بقدر استعداد نورانیت نفس خود شده اند چنانکه ارسطا
طالیس حکیم در کتاب اثولوجیا گوید که خلوت گزیدم و ریاضت کشیدم و خلع بدن
نمودم و از ملابس طبیعت مجرد شدم و در خود حسنی غریب و نوری عجیب مشاهده دیدم
و خود را از اجزاء عالم روحانی می یافتم و صاحب تاثیر بودم پس ترقی کردم بعالم ربوبیت
و نوری مشاهده میکردم که زبان وصف آن نتواند نمود و گوش نعت آن نتواند
شنید ناگاه فکر میان من و آن نور حجاب شد و متعجب ماندم که چگونه از آن عالم
نزول کردم و شیخ مقتول در تلویحات و ملا قطب علامه در شرح حکمت اشراق این
خلع و شهود را با فلاطون نسبت داده اند و مستبعد نیست که از هر دو باشد که استاد
و تلمیذ بکدیگرند پس بدانکه در جائیکه حکماء سلف بریاضت نفسانیه صاحب خلع

ن هم عالم الملکوت والمثال
وقلب زمانی فی موهوم برزخ
وحقیقی ایضاً مدرک ان
عالم وما فیها

بدن و شهود انوار شده اند اهل معرفت و مجاهده از این امت مرحومه که مسمی باولیا
و شیعیان خالص الولای حضرات اهل بیت عصمت علیهم السلام هستند از برکت نور
ولایت و متابعت ایشان بطریق اولی باید باین عالم که مثال و قلب است مخلع بدن
رسیده باشند خلع بدن سهل است که اولیاء این امت خلع صورت مثالیه قلبیه را نیز
از برکت نور ولایت کرده اند و بعالم ارواح مجرده و انوار مقدسه تجرد و بینه رسیده اند
بلکه خود نور مجرد از صور شده اند و با تجلی الهی متحد شده اند و باین خلع ثانی عارف
بنورانیت حضرت سلطان اولیا سید الموحدین امیر المؤمنین علیه السلام آمده اند
چنانکه فرمود من عرفنی بالنورانیة فقد عرف الله و من عرف الله فقد عرفنی بالنورانیة و ذلک الدین القیمة و شیخ شهاب الدین مقتول گوید ارسطو را در خواب دیدم مع
وثنای افلاطون را میگفت پرسیدم از حکماء فلاسفه اسلام کسی بمقام او رسید گفت
بجزوی از هزار جزو مرتبه او نرسیدند من جمعی را اسم بردم التفات نکرد تا نام ابو یزید
بسطامی که مرید حضرت صادق بود بردم و نام سهل ابن عبد الله تستری و امثال
ایشان از اهل الله و اولیا بردم خرم شد و گفت ایشان حکماء و فلاسفه محقق اند و
از علوم رسمیه گذشته اند و بعلم حضوری و اتصال شهودی رسیده اند و بعلائق
هیولانی مشغول نبودند و جنبش ایشان از انجاست که جنبش ما است و سخن
ایشان از انجاست که سخن ما است پس حکماء قدما بعد از نجات از دنیا و موت تمجید
اولیای این امت و کمال ایشان کرده اند و حال آنکه بعشری از اعشار رتبه ایشان بر
نخورده اند زیرا که حکماء قدماء مرتاضین بنور نفوس خود در ریاضت و مجاهدت بر
خورده اند و عرفاء و اولیاء این امت علاوه بر ریاضات و مجاهدات شاقه شرعیه و بر
خوردن با نوار نفوس مقدسه خود در روح و نفس خود دارا انوار ولایات مقدسه این خود
که صاحبان این نور مقدس عظمت الهی اند نائل و بانی کرده اند و بحکمة حقیقیه قوله تعالی
یؤتی الحکمة من یشاء و من یؤت الحکمة فقد اوتی خیرا کثیرا
بر خورد کرده اند و صاحب حکمت انوار ولایت حضرت محمدیه علویه علیهم السلام شده

بینهما بون بعید وفتق کرد در دو وجه علم ولایت این بزرگواران بر ما شود معلوم کردد که
چه کسانند بر علم ایشان خالص الولایه و کامل التوحید اند و چه کسان با حرمت از این دولت
و نعمت و بی اند و شیخ مقتول که خود از حکماء محترفاء اسلامیین است واشاره بر تنبه او
کذشت در تلویحات خود کوید انسان از حکماء حقه محسوب نشود مادام که صاحب خلع
بدن نباشد پس باید التفات نکنی بحکماء محبطین مادیین که خود را متشبه کرده اند
بحکماء و فلاسفه حقه و اطلاع نیافته اند بر اسرار انبیا و اولیاء سلف و خلف علیهم السلم
تحقیق ملکوتی بعد از تعریف عالم نفوس و ملکوت و برزخ و قلب بدانکه
موجودات این عالم که نفوس کلیه و جزئیه تمامی ملائکه و موجوداتند صورتی دارند بدون
مادیه جسمانیه عنصریه شبیه بصورت دوابه و دواب بلکه این دو صنف را هم از صور آن
عالم دانسته اند و این عالم برزخ میانه عالم مجردات روحیه و عقلیه و مادیات عنصریه
جسمانیه است و وسعت آن بی نهایت و تمامی حقایق صفات الهیه و حالات
روحانیه و علوم عقلیه در این عالم مصور میشود از برای حضرات انبیا و اوصیا و ارباب
قلوب بصور مناسبه که ببصیرت قلبیه مشاهده مینمایند آنها را و صور ملائکه مجرده
عرش و کرسی و سماوات و ارض و ارضین بالتمام از این عالم است و تمامی حقایق کونیه و
افعال و احوال و اخلاق و عقاید و مقالات انسانیه در این عالم مصور میشوند بصور
مناسبه بآنها و تجسد اعمال و اخلاق که در شریعت مقدسه وارد است در این عالم است
و سوال و جواب و نعیم و عذاب قبر در این عالم است و ملائکه بشیر و مبشر و ملک رومان
و نکیر و منکر که در قبور مؤمن و کافر سوال مینمایند و ارنوشتن اعمال میکنند از این
عالم اند و این فقرات منافات با معاد جسمانی ندارد زیرا که معاد مذکور در قیامت
و اینها قبل از قیامت در برزخ است و جنات دنیویه که در تحت فلک قمر است و آفتاب
و ماه بر آن طلوع و غروب می کنند و ارواح مؤمنین قبل از وصول بقیامت در آن جنات
متنعمند و چاه ارض برهوت از حضرموت که کفار قبل از قیامت در آن معذبند
از این عالمند و مسمی بملکوت اسفل است و عرض و سعه این عالم را حد و نهایت نیست

وشارح مقاصد از حکماء اشراق نقل میکند که از برای هر موجودی از مجردات و اجسام
و اعراض حتی حرکات و سکنات و اوضاع و هیئات و طعوم و روایح مثالی است قایم
بذات خود معلق بدون ماده و محل که ظاهر میشود از برای حس بمعاونت مظهری
مثل مرات و خیال و این عالمی است وسیع الفضا غیر متناهی مطابق با عالم حسی
جسمانی در دوام حرکات افلاک مثالیه آن و قبول عناصر و مرکبات آن آثار حرکات
افلاک آنرا و قبول اشراقات عالم عقلی را و این قول حکماء اقدمین است آنکه در وجود
عالمی است مقداری غیر عالم حسی که نهایت ندارد عجایب آن و شمار نیاید مداین
و بلاد آن و از جمله این مداین جابلقا و جابرصا که دو شهر عظیم اند از برای هر یک
هزار باب است و خلایق آنها احصی نشود و بر این عالم بنا کذارده اند امر معاد جسمانی
زیرا که بدن ستکر بدن مثالی که متصرف نفس در آن حکمش حکم بدن حسی است در
جمیع حواس ظاهره و باطنه پس متلذذ میشود بلذات و متألم میشود بالام جسمانیه
و بعضی از این صور معلقه نورانیه است که در آنست نعیم سعداء و بعضی ظلمانیه است
که در آن عذاب اشقیا و همچنین از منامات و بسیاری از ادراکات پس تمام آنچه
دیده میشود در منام یا تخیل میشود در یقظه و یا مشاهده میشود در امراض حاده یا
در غلبه خوف و امثال آن از صور این عالم مقداری است که در عالم حسی جسمانی
تحقق ندارد و تمامی از عالم مثال است و همچنین کثیری از غرایب و خوارق عادات
چنانکه حکایت شده است از بعضی اولیا آنکه با وجود توقف داشتن در بلاد خود
حاضر میشد در ایام حج در مسجد الحرام یا آنکه ظاهر میشد از جدران بیت و بیرون
میرفت از بیت مسدوده الابواب و از سوراخهای بسیار تنک و آنکه حاضر میکرد
بعضی اشجار و ثمار و غیر ذلک را از مسافت بعیده در زمان قصیر و همچنین سایر
کرامات اولیا از این عالم است انتهی کلام بدانکه کلمات شارح مقاصد تمامش
صواب و حق است مکر حکایت معاد جسمانی را که حمل بر عالم مثال مقداری نموده این
کلام صواب نیست زیرا که معاد جسمانی از ضروریات دین و مذهب و شک

وشبیه نفار صور است از نفخ صور حیث حضرات اهل بیت علیهم السلام بعنوان انقضا
ایام سلطنت ایشان در رجعت در نفخ ثانی صور حق تعالی ماده بدن را می بارد بر اجساد ایشان
و تمامی نفوس انسانیه مثل صور منصوره میشوند با اجساد ایشان عنصریه و صور مثالیه
نفوس ایشان چنانکه حال در دنیا تعلق دارد با بدن عنصریه ایشان که از قبور خارج میشوند
میشوند کلام حق و صدق در معاد جسمانی اینست و بس بقوله تعالی قال من یحیی
العظام و هی رمیم قل یحییها الذی انشأها اول مرة و هو
بکل خلق علیم الی قوله تعالی اولیس الذی خلق السموات و الارض
بقادر علی ان یخلق مثلهم بلی و هو الخلاق العلیم انما
امره اذا اراد شیئا ان یقول له کن فیکون بعد بدانکه وسعت این
عالم مقداری مثالی بشرح و وصف راست نیاید و این عالم حتی در جنب آن چون
حلقه ایست در فلاتی و بیابانی وسیع و این حدیث علوی کشف از وسعت این عالم
نماید چنانکه در کتاب توحید از حضرت امیر المؤمنین و سید العارفین علیه الصلوة
والسلام مأثور است که در بعضی از خطب خود بعد از آنکه سوال کرده شد از قدرت حق تعالی
جلت عظمته فرموده بدرستیکه از برای خداوند تبارک و تعالی ملائکه چند است که اگر
یک ملک از آنها هبوط کند بسوی ارض وسعت نمیدهد او را بسبب بزرگی خلقت
و کثرت بالهای او و بعضی از آن ملائکه اگر تکلیف شود بفریقین جن و انس آنکه وصف
نمایند نمیتوانند وصف نمایند او را بسبب بعد مسافت فیما بین مفاصل و حسن
ترکیب صورت او و چگونه وصف میشود بعضی از ملائکه پرورد کار تعالی آنکه کسی است
که ما بین دو شانه او و نرمه دو گوش او هفتصد سال است و بعضی از این ملائکه کسی است
که مسدود میکند افق این عالم را بیک پر از اجنحه خود بدون بزرگی بدن او و بعضی
از این ملائکه کسی است که اگر منجذب شود در گودی ابهام او جمیع آبهای عالم دنیا
هر آینه وسعت میدهد همه آنها را و بعضی از ایشان کسی است که اگر افکنده شود سفینه
عالم در اشکهای دو چشم او هر آینه جاری میشود این سفن و کشتیها در آنها دهر

الداهرین فتبارک الله احسن الخالقین و مقام این ملائکه با این عظمت در عالم
ملکوتست پس چگونه ادراک میشود وسعت این عالم و قلوب معنویه انسانیه نیز
از این عالم است چنانکه عارفی گوید لو ان العرش و ما حواه مائة الف مرة خطرت
علی زاویة من زوایا قلب العارف ما احس به یعنی عرش و آنچه جامع آنهاست اگر گذرد
بر یک گوشه دل عارف ادراک نمیکند که چیزی در قلب او آمده است یا نه قلب یک
عارف که وسعتش از ملکوت اینقدر باشد وسعت عالم قلب و ملکوت چگونه خواهد
بود و این عالم کبیر را برازخ العالمین نیز گویند زیرا که مثل آینه حکایت میکند تمام آنچه
در عالم غیب و شهادتست و هیچ چیز از مجردات و مادیات از حیطه این عالم خارج
بحسب تمثل نیست و لهذا این عالم را مثال گفته اند و تمامی آنچه در شریعت مقدسه
از عجایب جنات و نعیم و جحیم از حور و غلمان و قصور و رضوان و انهار جاریه و اطباق
و اشجار و حلی و حلل و جواهر و اطعمه و فواکه و غیره از مقامات و درجات و الوان عذاب
و بحار نار و غیره و وسعت هر یک از این دو که وارد شده است از طبقات و درجات
ثمانیه جنت و درکات سبعه جحیم و بعقل ادراک نشود که ما لا عین رأت و لا اذن
سمعت و لا خطر علی قلب بشر تمامی از این عالم و تمثلات این عالم است و مکاشفات
ارباب قلوب و مشاهدات اهل شهود و رؤیا و منامات افراد انسان بالتمام تمثلات
از این عالم برزخ عجیب حکمة ملکوتیة فی بیان عوالم مجردة غیبیة
بدانکه چون حق تعالی بمحکمت بالغه و قدرت کامله خود خواست که ارتباط دهد میان
عالم ارواح مجرده و عالم مواد جسمانیه خلقت فرمود این عالم ملکوت را که برزخ بین
العالمین است و بجهت مجرد بودنش از ماده جسمانیه مناسبت با عالم مجردات روحانیه
دارد و بجهت مصور بودنش بصور لطیفه غیر ماده مناسب با عالم مادیات دارد و جهت
مشترک بین العالمین مجرده مادیه و واسطه رسانیدن فیض است از عالم مجرد بعالم
مادی و ایصال آثار و احکام عالم غیب بعالم شهادت پس آنچه حضرات انبیا و رسل
و اوصیا و اولیا و عرفا خبر میدهند از عالم غیب مکشوفات و تمثلات این عالم

ملکوتست که در لوح قلب و نفس ایشان ظاهر میشود و ببصیرت قلبیه خود مشاهده
مینمایند و خبر میدهند خلایق را و آنچه حضرت مولانا الاعظم امیر المؤمنین ع
در این حدیث شریف از ابداع نور حضرت محمدی و مراتب آن اخبار فرموده از تمثلات
قلبی آنحضرتست از این عالم و نزول جبرئیل بصورت دحیه کلبی که احسن واملح
الصور بود و بصورت هفتصد هزار پر که باعث انجذاب حضرت رسول خدا
بعالم معنی شد از آن عالم عظیم است چنانکه صور جمیع ملک که از این عالم است و ارسطا
طالیس در کتاب اثولوجیا گوید که در این عالم سما و ارض و بحر و حیوان و نبات
و اناس سماوی بودند و هر کس که در این عالم است سماوی است و در اینجا شیء ارضی نیست
و روحانیان اینجا آنکه در این عالمند ملایم اند از برای مردم و متنافر نمیشوند بعضی
از بعضی بلکه الف و انس دارند با هم انتهی کلامه و بدانکه نزول اطعمه و میوه اکثر
بهشتیه بجهة حضرت رسول خدا و حضرات ائمه هدی صلوات الله و سلامه علیهم
از این عالم است نزول قصعه ثرید از آسمان بدعاء حضرت فاطمه نظیر مائده ایست که از برای
مادر عیسی علیهم السلام که بوی مشک از آن ساطع بود و بعد از خوردن الم جوع را
از خانواده عصمت برد علیهم السلام و در رساله رماة فضایل از ابن شاذان از
سلمان فارسی رضی الله عنه وارد است که گفت خدمت حضرت رسول خدا آمدم
و سلام کردم بعد داخل شدم بر حضرت فاطمه و سلام کردم آنحضرت فرمود حسنین ع
گرسنه اند و گریه می کنند امر فرمود ایشانرا بردم خدمت جد بزرگوار ایشان آن
حضرت فرمود باعث گریه شما چیست عرض کردند میل بطعامی داریم آنحضرت سه دفعه
فرمود پروردگارا اطعام کن ایشانرا پس نگاه کردم سفرجلی در دست آنحضرت بود شبیه
بقله از قلال حجر سفیدتر از شیر و شیرین تر از عسل و نرم تر از مسکه آنحضرت
بابهام مبارک خود از اشکافت و دو نصف فرمود نصف از آنحضرت امام حسن
و نصف از آنحضرت امام حسین علیهما السلام داد و من نگاه میکردم و میل داشتم
بآن فاکهه آنحضرت فرمود میل داری عرض کردم بلی فرمود این طعامی است از جنة

نمیخورد احدی تا نجات یابد از حساب تو یا سلمان برخیز و همچنین البسه بهشتیه و
حلی و حلل که از برای حضرت فاطمه علیها السلام بتوسط جبرئیل از جانب حق تعالی
نزول کرده در عروسی بزرگان قریش نیز از این عالم است اما آنچه از برای حضرات اهل
عصمت علیهم السلام نازل میشود از ملکوت اعلی و جنت آخرتست که بعد از حساب
قیامتست زیرا که ایشان از حساب و قیامت گذشته اند چنانکه حضرت رسول خدا فرمود
انا والقیامة کهاتین و اما آنچه از برای شیعیان از اطعمه و اشربه نازل میشود از جنت
دنیا و ملکوت قبل از قیامتست زیرا که جائیکه اطعمه بهشتیه را بسلمان ندهند با
شیعیان نیز نخواهند داد پس آنچه بر ایشان نازل میشود خواه در صورت باشد در مراتب
قلب از ملکوت سفلی است که مقام مؤمنین است قبل از قیامت والله اعلم و در کتاب
علم الیقین مولانا محسن کاشانی از کتاب بصائر الدرجات از شیخ حسن صفار
علیه الرحمه باسناد خود از حضرت ابو عبدالله علیه السلام روایت که فرمود بدرستیکه
از برای حق تعالی مدینه ایست عقب دریا که وسعت آن مسیر چهل یوم شمسی است
که در آن شهر قومی اند که عصیان نکرده اند حق تعالی را هرگز نمی شناسند ابلیس را و نمیدانند
خلق ابلیس را ملاقات می کنیم ما ایشانرا در هر زمان و سوال مینمایند ما را از آنچه
محتاجند و مسئلت مینمایند از ما دعا را و تعلیم می کنیم بایشان و سوال مینمایند از
حضرت قائم ما علیه السلام که چه زمان ظاهر میشود و در ایشان اجتهاد و عبادت شدید است
و از برای مدینه ایشان ابواب چند است که میانه هر مصرعی تا مصرعی یکصد فرسخ است
و صاحب تقدیس و اجتهاد شدیدند که اگر ببینید ایشانرا حقیر میشمارید عمل خود را
نماز میگذارد مردی از ایشان یکماه که سر بلند نمی کند از سجود خود طعام ایشان تسبیح است
لباس ایشان ورع است صورتهای ایشان اشراق نور دارد و وقتیکه می بینند یکی از ما را
دوست میدارند او را و اجتماع مینمایند بسوی او و میگیرند از خاکپای او از ارض و
تبرک میجویند بآن و در وقتیکه نماز میگذارند آوازی دارند اشد از آواز باد وزنده
جماعتی از ایشان سلاح خود را باز نمی کنند از وقتیکه موجود شده اند انتظار دارند

حضرت قائم ما را علیه السلام دعا مینمایند که خداوند بنماید بایشان آنحضرت را و عمر
هریک از ایشان هزار سال است وقتی نظر می کنید بایشان خشوع و استکانت
عجز مشاهده مینمائید وقتی که با اهل بیت علیهم السلام میرویم پیش ایشان
گمان می کنند که این از غضب حق تعالی است در طلب می کنند قرب ما را از خداوند
و مشاهده مینمایند اوقاتی که بر از دایشان میرویم و ملالت و سستی ندارند تلاوت
مینمایند کلام خدا را چنانکه ما تعلیم داده ایم ایشان را و در آنچیزها که تعلیم داده ایم
با ایشان آیاتی است که اگر تلاوت شود بر مردم هر آینه کافر میشوند و انکار می کنند
و سوال مینمایند از آنچه از قرآن وارد شود بر ایشان از ما اگر نشناسند و وقتیکه خبر
میدهیم بایشان منشرح میشود صدر ایشان بسبب آنچه میشنوند از ما و از خداوند
طلب طول بقا می کنند از برای ما و انکه فاقد نشوند ما را و منت حق تعالی را بر خود عظیم
میدانند در علومی که از ما تعلیم میگیرند و از برای ایشان خروجی است با حضرت امام علیه
السلام در وقت قیام آنحضرت و در انها اصحاب سلاح اند که دعا می کنند که از ناصرین دین
حق تعالی باشند و پیران و جوانان دارند که هرگاه جوانی ببیند پیری از ایشان را می
نشیند پیش روی او و نشستن بندگان در نزد مولای خود تا وقتی که امر نماید او را
و راهی دارند که ایشان داناترند بآن از خلق و وقتی که امر مینماید امام علیه السلام
ایشان را بامری می ایستند بر آن امر تا وقتی که امر فرماید او را بغیر آن امر و اگر ایشان وارد
شوند بر مابین مشرق و مغرب از خلایق هر آینه فانی میسازند ایشان را در یک
ساعت و حدید اثر نمی کند در ایشان و شمشیرها از حدید دارند اما غیر این آهن
که اگر یکی از ایشان بزند بشمشیر خود بکوهی میبرد آن کوه را و حضرت امام علیه السلام
غزوات و جنگها میفرماید با ایشان هند و دیلم و کرک و اتراک و روم و بربر و ما
بین جابرصا و جابلقا را و انها دو شهرند یکی در مشرق و یکی در مغرب نمی آیند بسوی
اهل دینی مگر انکه دعوت مینمایند ایشان را بسوی خدا و دین اسلام و اقرار بحضرت
محمد و کسیکه اقرار باسلام نکند می کشند او را تا انکه باقی نماند ما بین مشرق و مغرب

وما خلف جبل قاف احدی مگر انکه اقرار کند باسلام بدانکه بعضی از فقرات این
حدیث شریفه دلالت دارد که این مدینه از شهرهای ملکوتست از انجمله اینکه فرمود
طعام ایشان تسبیح است و لباس ایشان ورع مثل ملائکه که غذای انها تسبیح و تهلیل
الهی است و از انجمله اینکه فرمود حدید در ایشان اثر نمی کند اما سیف ایشان کوه را و آشکار
و فانی مینماید خلق ما بین مشرق و مغرب را و اینکه فرمود معصیت نمی کنند خدا را
هرگز و انکه نمی شناسند ابلیس را زیرا که ابلیس نفس شریره طبیعیه عالم عنصریست
پس معلوم میشود که عالم انها عنصری مادی نیست مثل عالم ملائکه پس ابلیس ندارند
و معصیت نمی کنند مثل ملائکه و نیز باسناد مذکور از حضرت حسن ابن علی علیهما السلام
ماثور است فرمود بدرستیکه از برای حق تعالی دو شهر است یکی در مشرق و دیگری در مغرب
و قلعه این دو از حدید است و بر هر مدینه از انها هفتاد هزار هزار مصراع باب از ذهب
و در هر یک هفتاد هزار هزار لغت است که تکلم هریک بر خلاف صاحب است و من می
شناسم جمیع لغات انها را و انچه در این دو مدینه و ما بین این دو مدینه است و نیست بر انها
حجتی غیر از من و حسین برادر من علیهما السلام بدانکه مدینه شرقیه برزخ سابق بر عالم
ملک و دنیا است که نفوس بشریه از انجا ناشی میشود و مدینه غربیه برزخ لاحق است که
نفوس انسانیه رجوع بان می نمایند و ما بین این دو مدینه را که فرمود نیز علم دارم مراد ملک
دنیا است و در روایت دیگر وارد است که روزی هفتاد هزار نفر از انها خارج میشوند که
هرگز داخل نمیشوند و روزی هفتاد هزار نفر داخل میشوند که هرگز خارج نمیشوند بدانکه
هفتاد هزار اول که خارج میشوند نفوسی میباشند که بدنیا می ایند و هرگز داخل مدینه
برزخ سابق نمیشوند اما هفتاد هزاری که داخل میشوند نفوسی میباشند که از دنیا رحلت
مینمایند و ببرزخ لاحق میروند و هرگز بیرون نمی آیند و نیز باسناد مذکور از حضرت
ابیعبدالله علیه السلام از پدر بزرگوارش از جد نامدار خود از حضرت امیر المؤمنین علیه السلام
روایت کرده اند که از برای خداوند بلدیست عقب مغرب که گفته میشود از برای او جابلقا
و در ان هفتاد هزار امت است که نیست از انها امتی مگر مثل این امت و عصیان نمی کنند

خداوند را بکطرفة العین دعلی نمیکنند وقولی نمیکویند مکر لعن بر اولین یعنی شیخین ظلم
وجو بیزاری از انها وولایت از برای اهل بیت حضرت رسول خدا یعنی طاعت وعبادت
اهل جابلقا لعن شیخین است وولایت اهل بیت علیهم السلام ودیگر عبادتی
برای انها فرض نشده ونیز باسناد مذکور از انحضرت علیه السلام مرویست که
بدرستیکه وراء ارض شما این زمین ارضی است بیضا که ضوء آن از آنست یعنی مثل کواکب
نه مثل زمین ما که ضوئش از کواکب است ودران خلقی اند که عبادت مینمایند خدا را
وشریک نمی کنند باو چیزی را وتبری میجویند از فلان وفلان یعنی از شیخین وباسناد
مذکور از حضرت ابو جعفر علیه السلم مرویست بدرستیکه حق تعالی خلق فرموده جبلی را
محیط بدنیا از زبرجد سبز وبدرستیکه خضرت سما از خضرت این جبل است وخلقت
فرموده بعقب این جبل خلقی را که واجب نفرموده بر ایشان چیزی را از واجبات وعباداتیکه
فرض فرموده است بر خلق دنیا از نماز وروزه وکل ایشان لعنت مینمایند دو مرد از این
امت وتمام بود انحضرت ایشان را یعنی شیخین جور ودر این حدیث تصریح فرموده بانکه
عبادت خلق این عالم لعنت بر این دو مرد است واز روایت دیکر معلوم میشود که مراد
از این جبل کوه قاف است ونیز باسناد مذکور از انحضرت ماثور است بدرستیکه از وراء
عین شمس شما این شمس مشهود چهل شمس است که در انها از خلق کثیری ووراء
قمر شما این قمر مشهود چهل قمر است که در انها خلایق کثیره است نمیدانند که خداوند
خلق کرده است آدم را یا نکرده است ملهم شده اند بالهام الهی لعنت فلان وفلان را یعنی
شیخین ودر کتاب کافی از ابو حمزه ثمالی از حضرت ابو جعفر علیه السلام مرویست که
کفت در شبیکه من در نزد انحضرت بودم نظر فرمود بسوی آسمان وفرمود یا ابا حمزه
این است قبه جد ما آدم وبدرستیکه از برای حق تعالی سوای این سی ونه قبه است کرده
انها خلقی اند که معصیت نکردند حق تعالی را بکطرفة العین وجناب غزالی در مقاله سیم
دیکر از کتاب سر العالمین از حضرت رسول خدا نقل کرده بدرستیکه در مغرب ارضی است
بیضاء از وراء قاف که قطع نمیکند آنرا شمس در چهل سال عرض شد یا رسول الله ایا

در این ارض خلقی هست فرمود بلی دران قومی اند مؤمنان که عصیان نمی کنند حق تعالی را
بکطرفة العین ونمی شناسند آدم وابلیس را پیغمبر ایشان ملائکه اند تعلیم میکنند بایشان
شریعت ما را وحکم مینمایند بایشان ودرس میدهند کتاب عزیز را عرض کردند
یا رسول الله زیاد فرما ما را از اخبار این عالم انحضرت فرمود بدرستیکه از برای من صدیقی است
از مؤمنان جن وچند سال از من غیبت کرد پس سوال کردم که کجا بودی کفت بودم
پیش خواهر خودم بعقب ارض بیضا که عقب جبل قاف است پرسیدم که انها اهل ایمانند
کفت بلی خواندم بر ایشان کتاب ترا پس ایمان آوردند تمامی ایشان بانکتاب بعد پرسیدم
که صعود میکند شمس بر ایشان درین بلاد کفت بلی بدانکه بودن ارض بیضاء بعقب
قاف دلیل است بر بودن این عالم از ملکوت زیرا که قاف صورت نفس کلیه حضرت حجة الله است
که مقامش ملکوت محیط بدنیا است وعدم اطلاع این خلق بر خلقت آدم وابلیس
وپیغمبری کردن ملائکه بر انها ومحشور بودن با ملائکه دلیل است بر انکه ایشان از سنخ
ملائکه اند واز عالم ملکوتند وشیخ محیی الدین عربی علیه الرحمه در باب هشتم فتوحات
کوید که حق تعالی در هر نفس خلقت میفرماید عوالمی را که تسبیح مینمایند در لیل ونهار
وسست نمیشوند وصورت انها بر صورت ما است ووقتیکه می بیند عارف مشاهده مینماید
نفس خود را درین عالم واز عبد الله بن عباس در حدیث ابن کعبه مرویست انکه این
بیت یکی از بیوت اربعه عشر است وبدرستیکه در هر ارضی از ارضین سبعه خلقی است
مثل ما حتی انکه در ایشان ابن عباس است مثل من واین روایت باعتقاد بعضی مطابق
با معتقد اهل کشف است وتمامی موجوداتیکه درین عوالم است حی وناطق وباقی اند
که فنا وتبدل ندارند وداخل شدن اهل معرفت درین عالم با ارواح ونفوس ایشان است
نه باجسام یعنی بخلع بدن داخل میشوند درین عالم ومیکویند درین عالم مداین وشهرها
بسیار است که احصا نمیشود بعضی از انها مسمی است بمدینه نور که داخل نمیشود در انها
مکر هر مصطفی وبرکزیده از انبیا واوصیا واولیای ایشان ومفتی شارح کوید که از
یکی از مجذوبین اهل الله استماع شد که در کشف خود دیدم که بالای سر ما طبقه‌ای از

خلایق میباشند بصورتها می ایند ومیروند وتکلم می کنند وبالای سر اینها
طبقهٔ دیگر از خلق میباشند مثل اینها وهمچنین طبقات عدیده بسیار بنظر می اید
تا افلاک وهیچ طبقه از طبقهٔ دیگر خبر ندارند واین عوالم تمامی از ملکوتند وبا معتقد اهل
معرفت مطابق است خلاصه دین مشهد که انوار تجلی است سخن دارم ولب
گفتنش اولی است مجملا خلاصات که از برای ارباب قلوب میرسد هد وظهور
کانهای غیبی ومشاهدهٔ ملائکه وروحانیین وموافقت نمودن با ایشان در
ذکر ودعا والهام ورسانیدن اخبار ماضیه ومستقبله تمامی در این ملکوت قلبیه است
وببرکت انوار ولایت حضرت علی مرتضی وذریهٔ طاهرهٔ آنحضرت صلوات الله علیهم است
پس هرقدر قوهٔ محبت وولایت ومتابعت شخص عارف باین بزرگواران بیشتر است
اطلاعش براین عالم ملکوتی قلبی وبرخوردش بحالات وواردات غیبیه زیادتر است
واکل اطعمه وفواکه وحلویاتی که در سیر قلبی خود میبینند وشراب وشیر وشیرینی
که تناول میبینند از این عالم است خواه در شهود باید در واقعهٔ قلبیه وورای عقل
طوری دارد انسان که می بابیان اسرار پنهان وبعضی از اهل حکمت ومعرفت
گفته اند که برزخی که روح انسان بعد از مفارقت بدن بانجا منتقل میگردد غیر برزخی
که میان ارواح واجسام است این را برزخ سابق وانرا برزخ لاحق خوانند برزخ سابق را
غیب محالی ولاحق را غیب امکانی گویند واگر زیاده از این شرح حالات وعوالم
ملکوت را بخواهد رجوع بتفسیر ایات الولایه نماید که از حقیر شارح است ودر ذکر حدیث
غمام از حضرت مولانا امیر المؤمنین وسلطان الموحدین صلوات الله وسلامه علیه
وشرح ان که مشتمل است بر عجایب ملکوتی که انحضرت بجمعی فرزندان کبار واصحاب
نامدار خود الهام فرموده بوده حتی ایشان را بجواهر سر مرنور ولایت خود مکحل
فرموده وبعالم ملکوت باطن سماوات وارض باز نموده که بدیدهٔ حس که کشف عیانی
ونوق تمام کشفهای اهل معرفت مشاهدهٔ عجایب ملکوت ماضیه ومستقبله
کرده اند ودیده سر ودیدهٔ سر ایشان از برکت قوت ولایت انحضرت یکشده بیت

بمفاد این حدیث که سابقا ذکر امد ان شیعتنا اولوا اربعة اعین یعنی شیعیان ما
اهل بیت دو چشم در سر دارند ودو چشم در سر وباطن که بصیرت قلبیه می نامند می
بینند بانها انچه از دیدهای خلایق پنهانست از عجایب ملکوت وثمرات طاعات
ومعاصی وعقاید واحوال خود وخلق واگر نور ولایت ومحبت انحضرت در قلب ایشان
قوی گردد وبمجاهدات نفسانیه وریاضات شرعیه تزکیه وتصفیه نمایند نور دیدهٔ
قلب ایشان در دیدهٔ حس ایشان ظاهر گردد که بر بینند بدیدهٔ حس مثل انچه می
بینند بدیدهٔ قلب خود وان اکشف عیانی نامند که از برای کبار اولیا واهل الله
حاصل است الحمد لله الذی هدانا لهذا وما کنا لنهتدی لولا ان هدینا الله
والسلام علینا وعلی عباد الله الصالحین العارفین المکاشفین ورحمة الله وبرکاته
قوله علیه السلم فقطرت منه قطرات کان عددها الی اخرها بدانکه سابقا معلوم گردید که
تا لحواین قطرات از نور مقدس حضرت محمد صلی الله علیه واله وسلم در هنگام انتهاء
سیر این نور است بعالم الملکوت ومنصبغ شدن بصبغ نفس قدسیه کلیهٔ الهیه خودی
مصور شدن بصورت انسانیه واتمام الظهور وبروز تفصیل صفات کالیه این نفس قدسیه
وخروج از اختفا بجامع صفات مذکوره فعلی هذا احتیاج بتاویل ندارد زیرا که تمیز وتشخص
نفوس حضرات انبیاء ورسل در عالم الملکوت کلیه الهیه است که هر یک از نفوس مذکوره
لطیفه ایست ملکوتیه واشعه ایست صافیه وکواکبی است دریه وابدالی است نورانیه
واظلالی است مضیئه که تعبیر از انها بقطرات انوار فرموده ودر حدیث جعفری علیه السلم
ماثور است که فرمود ظل نور ابدان نورانیه است ونیز فرمود حق تعالی خلقت فرمود خلق را
ومبعوث کرد انها را ابتوح خلال عرض شد ظلال کدام است فرمود ایا نظر نمی کنند
بظل خود در شمس که شیئی است وشیئی نیست یعنی صورت دارد وماده ندارد پس ابدان
نورانیه نفوس انبیاء ورسل از پرتو انوار صورت نفس قدسیه کلیه الهیه حضرت
ختمیه خلقت شده ودر عالم ملکوت ظاهر امده چنانکه حضرت امیر المؤمنین علیه السلم
که نفس مقدس حضرت رسول خدا است در خطبة البیان فرمود انا مغشی الملکوت

ذات شعاع نفوس انبیا مالکه
مطلق بیکی نسخه است از نور دانش
از نفس قدسیه است و کلیه کبری
خاتم الانبیا علیه الصلوة
والسلام

في المكون انا البارى انا المصور في الارحام ونيز فرمود انا فطرة العالمين وقاضى
سعيد قمى عليه الرحمه اكرانتحول علما متحمه ثبين است خطبه مذكوره را مفصلا در شرح
حديث غمامه نقل نموده ذكرش باعث تطويلست وشرحش نيز بتفصيل خلاصه معنى
اين فقره ما انكه انشاء عالم ملكوت وابداع وصنع نفوس ملكوتيه در عالم كون وايجاد از نفس
قدسيه كليه من است كه عين نفس قدسيه كليه حضرت خاتم الانبيا برادر من است صلى
الله عليه واله لهذا نفس كليه من بارى ومصور نفوس وصور ابدان در ارحام امهات
بوده هستم پس نفوس كليه انبيا و رسل در عالم ملكوت استقرار داشته چنانكه در حديث
وارد است كه خلق الله الارواح قبل الاجساد بالفى عام ومراد از دو الف سنه در مرتبه
ملكوت وملكست ومراد از ارواح مذكوره ارواح متعلقه بنفوس است كه همان نفوس باشند
زيراكه ارواح بدون توسط نفوس تعلق بابدان نگيرند واستقرار نفوس در عالم ملكوت تا
وقتى است كه بحسب اسباب سماويه ماده از مواد عنصريه اين عالم كه طينت ايشان است
مستعد قبول نفس از نفوس كليه مذكوره شود انوقت از عالم ملكوت نزول نمايد بعالم
ملك واستعداد وتعلق گيرد بر طينت خود پس يكصد وبيست وچهار هزار نفس
مقدسه كليه انبيا و رسل از نفس قدسيه كليه حضرت خمتيه در ملكوت اعلى ناشى
امده وچون در كليت وعظمت نفس قدسيه انحضرت بمثابه بحر است نفوس ايشان را هم
قطرات اين بحر عظيم ملكوتى فرموده بعد بحكم تجانس فطرى وشوق جبلى اين اجزاء با اصل
خود فرمود طواف ميكردند دور اين نور مقدس نفسيه خمتيه مثل كواكب دور شمس و حاج
حول بيت الله الحرام بجهة اكتساب زيادتى كمال وجمال از نفس كليه نورانيه انحضرت چنانكه
در دنيا حضرات انبيا و رسل بعد از القاء وحى الهى بجلالت شان ورتبه محل حضرت
خداوندى ومعرفت حضرات خاتم وخمتيون عليهم السلام اظهار اشتياق بملاقات
ايشان نمودند وحضرت موسى تمناى ملاقات ايشان وشيعيان ايشان را نمود وحق تعالى
فرمود حال وقت ظهور ايشان نيست اما بسبب اشتياق تو صوت امت وشيعيان
ايشان را بتو مى شنوانم وفرمود يا امة محمد وشيعة ال محمد عليهم السلام عنايت

من بشما قبل از ايجاد شما است وعطاى من بشما قبل از دعاى شما است وبخشش من
بشما پيش از تمناى شما است ايشان بعد از استماع كلام الهى عرض كردند لبيك اللهم
لبيك لا شريك لك لبيك ان الحمد والنعمة والملك لك لبيك واين لبيك را
حق تعالى شعار حاج اين امت قرار فرموده وخطاب بحضرت رسول خود كرده **وما كنت
بجانب الغربى اذ نادينا** يعنى نبودى تو اى محمد در جانب غربى كه جبل
طور است در وقتى كه ندا كرديم ما امت ترا وهمچنين تمامى انبيا و رسل در دنيا اظهار
اشتياق باين بزرگواران وامت وخواص ايشان نموده اند واز خداوند خواسته اند كه
انها را از شيعيان ايشان محسوب فرمايد ودر حاجات ولغزش ومصايب خود ايشان
شفيع در درگاه احديت كرده اند تا مطالب ايشان حاصل امده وانفتاح ابواب رحمت
بر ايشان شده است وچون عالم صورت نمايش عالم معنى وعالم شهادت ظهور عالم غيب است
طواف نفوس انبيا و رسل در عالم ملكوت كه كاشف از شوق ومحبت است مقتضى شوق
موكد بود بيت ومير فندرسكى عليه الرحمه در اين باب گويد چرخ با اين اختران نغز
وخوش وزيباستى صورتى در زير دارد انچه در بالاستى صورت زيرين اگر بر نردبان
معرفت بر رود بالا همان با اصل خود يكتاستى اين سخن را در نيابد هيچ فهم ظاهرى
گر ابو نصرستى ور بو على سيناستى پس بعد از تحقيق عالم ملكوت وموجودات
ملكوتيه بدانكه اين نفوس مقدسه انبيا و رسل در حال طواف دور نفس قدسيه كليه
خمتيه تسبيح وتمجيد مينمودند حق تعالى را چنانكه حاج حول بيت الله طواف مينمايند و
تسبيح وتحميد وتلبيه حق تعالى مى كنند بجهة انكه حضرت پروردگار مقدس است از صورت
وجسم وطواف ودر رتبه بعد جل ذكره لهذا الطواف مينمايند حول نور مقدس ونفس
قدسيه الهيه او كه خليفة الهيه ومظهر كلى وبيت حقيقى پروردگار است بمفاد قوله تعالى
في بيوت اذن الله ان ترفع ويذكر فيها اسمه وتنزيه وتقديس
مينمايند حق تعالى را از صفة مخلوقين واز طاعات وعبادات واذكار خود وحمد مى كنند
او را بر توفيق دادن بمعرفت حق تعالى ومعرفت حجة وخليفة او كه بحسب حضرت بايشان

عطا فرموده و بتسبیح نفوس مقدسهٔ انبیا و رسل سبحان من هو عالم لایجهل
و من هو حلیم لایعجل و من هو غنی لایفتقر اشعار بمعرفت خود است با آنکه حق تعالی
علم بخلق خود دارد قبل از خلقت آنها چنانکه قبل از خلقت آدم در جواب اعتراض ملائکه
فرمود انی اعلم ما لاتعلمون یعنی من علم دارم با فضیلت و رتبت
آدم بر شما ملائکه و شما جاهل باشید پس این تسبیح در حالت امتنانت از حق تعالی
در ترجیح دادن و تفضیل انبیا و رسل بر امم ایشان و در علم و بردباری خداوند تعالی
قصور فطری ایشان از وفا بعبادات و حمد و اذکار لایق بحق تعالی و عدم تعجیل باظهار
نقایص بشریت ایشان چنانکه حضرت رسول خدا که خاتم و سید ایشانست فرمود
ما عبدناک حق عبادتک و ما ذکرناک حق ذکرک و ما شکرناک حق شکرک و بتسبیح
اظهار ایشان از غنای خداوند و عدم افتقار بوجود طاعات عبادات ایشان و آنکه غنی بالذات
طالب ذوات مفتقره است که عطا فرماید بآنها تا ظاهر شود غنای او پس
غنای خداوندی باعث حصول مدعیات و مطالب و آمال عباد خود است و ایشان را
بی نیاز میفرماید از ماسوی خود در ما یحتاج ایشان و چون تسبیح و تحمید کردند
نفوس انبیا و رسل بلسان و طواف نمودند بصور ابدان مثالیه انسانیه خود پس
ندای خداوندی با ایشان بوحی کلامی و جواب ایشان بکلام لسانی رسید یعنی وحی
قلبی یا وحی کلامی فرمود حق تعالی با ایشان که می شناسید کیستم من پس بسبب جلالت
شان و کلیت نور مقدس حضرت ختمیه که واحد کالف و اصل و مبدء تامی انوار است
سبقت کرد این نور مقدس بر انوار و این نفس مقدسه کلیه بر سایر نفوس انبیا
و رسل و عرض کرد که توئی خداوند واحد و بی شریک و سلطان سلاطین و رب ارباب
عوالم وجود و اکتفا فرمود آنحضرت در مقام نعت و مدح صفات خدائی که عمدهٔ صفات
الهیه که وحدت حقیقیه ذاتیه و سلطنت مطلقه و ربوبیت ذات بحت است نسبت
بجمیع عوالم مخلوقات اوست بجهة که این سه صفت جامع جمیع صفات کامله دیگر است پس
بآنحضرت خداوندی وحی فرمود بتوصیف این نور مقدس بصفوت و محبوبیت و

برگزیدگی بر تمام مبدعات و مخلوقات خود و بتعریف امت آنحضرت ببرگزیدگی بر جمیع
امم که این توصیف و تعریف دلیل بر کلیت و فوقیت و کمال آنحضرت و اجزاء آنحضرتست
بدانکه در سوال کردن حق تعالی از انوار مقدسهٔ آنحضرت و انبیا و رسل از معرفت خود
و مبادرت کردن نور مقدس حضرت محمدی بجواب و بتمجید کردن حق تعالی این نور مقدس را
بصفات حمیدهٔ عظیمه اشارات چندیست اشارهٔ اولی بآنست که عمدهٔ کمالات عباد
و اعظم طاعات ایشان معرفت پروردگار است و بجهت آن مخلوق شده اند بقوله تعالی
وما خلقت الجن والانس الا لیعبدون ای لیعرفون
و چون معرفت ذات اقدس خداوندی محالست نور مقدس حضرت محمدی توصیف
فرمود حق تعالی را بعمدهٔ صفات کاملیه تا معلوم شود که تعریف ذات پاک محالست و
معرفت حق بصفات و آیاتست و اشارهٔ ثانیه بتوصیف کردن حق تعالی است نور
مقدس حضرت محمدی را بآنکه اوست مبدء اول و اعرف عرفا بربوبیت خداوندی من
و اول مجیب از سوال من در اول ابداع از مبدعات و مخلوقات من و لهذا او را حبیب خود
ساختم و توصیف کردم بصفات سابقة الذکر و برگزیدم باصطفاء بر سایر انبیا و
رسل و موجودات ممکنه و اشارهٔ ثالثه بجلالت شان امت آنحضرتست بآنکه بهترین
امم سابقه اند و پس از انبیا بهترین خلایقند که بعد عصر ظهور امده تا ظاهر سازند
عظمت شان و جلالت رتبهٔ پیغمبر خود را بکمالات خود بر سایر ناس بیان
توحیدی بدانکه تعریف و توصیف کردن نور مقدس حضرت محمدی حق
تعالی را قبل از سایر صفات بآنت الله الذی لا اله الا انت وحدک لاشریک لک
در جواب سوال حق تعالی بآنکه می شناسید مرا اشاره بآنست که اول معرفت حق تعالی معرفت
توحید ذات اقدس اوست جل مجده چنانکه حضرت سید الموحدین امیر المؤمنین
علیه السلام فرمود دلیله آیاته و وجوده اثباته و معرفته توحیده و توحیده تمییزه من
خلقه و حکم التمییز بینونة صفة لابینونة عزلة و انه رب غیر مربوب و خالق غیر مخلوق
یعنی دلیل و راهنما بسوی شناسائی حق تعالی آیات الهیه اند که حضرات انبیا و رسل اند

اشارات

واعلم اثبات حضرت خاتم انبیا و خلفاء راشدین آنحضرت علیهم الصلوة والسلم
چنانکه آنحضرت فرموده ما الله اینها اکبر منی و اگرچه جمیع عوالم وجود و موجودات بحرفه
وکلمات الهیه و سائر آیات الهیه اند بهر دید نور خود سلطان فرد شش جهت را
مظهر آیات کرد اما آیات کبری الهیه و ادله عظمای مدبر شیران بزرگواران اند و
پس که اول دلیل و اول آیت او بند بحسب ذات و صفات که من عرفکم فقد عرف
الله و من جهلکم فقد جهل الله بعد فرموده وجود حق تعالی اثبات اوست یعنی
وجود حق تعالی مثبت اوست بقوله علیه السلام یا من دل علی ذاته بذاته چه ذات
شمس دلیل بر انست و معرف اعلی از معرفات است آفتاب آمد دلیل آفتاب
گر دلیلت باید ازوی رخ متاب و حضرت سید الشهداء و فقد ذوه العرفا
فرموده العیرک من الظهور ما لیس لک حتی یکون دلیلا علیک عمیت عین لا
تراک و حضرت صفقه عبد لم یجعل له من حبک نصیبا یعنی آیا او برای غیر تو از
موجودات امکانیه قابیه ظهوری هست که از برای تو نیست تا انها دلیل بر وجود تو
شوند کلا و حاشا چنین است وجود تو که وجود حقیقی است اصل و مبدء وجود
اشیاء است و باعث ظهور انها است پس وجود تو دلیل کامل بر اثبات تو و باعث
ظهور اشیاء است که ظاهر بالذات و ظاهر کننده انها است و از کمال ظهور
محجب انوار و سبحات استار خود پنهان شده اما از نظر اغیار لکن در نظر اخیار
و ابرار ظاهر و هویداست تولیتم و معرفتم توحیده یعنی شناسائی حق تعالی باعظم صفات
او توحید حقیقی ذاتی اوست که دلیل بر تقدس از شریک و انباز است یعنی ثانی از
جنس و سنخ خود ندارد و متوحد و متفرد در وجود و صفات ذاتیه کمالیه خود است
و خود لو شیئ فی الحقیقه نیست که با او در وجود و صفات کمالیه شریک باشد تعالی
الله عما یقول الظالمون علوا کبیرا و اشیاء مجازیه و موجودات ضعیفه امکانیه بالکلیه
که وجود حقیقی ندارند تمامی اظلال و عکوس و حکایات انوار توحید خداوندی اند کما
روی عن رسول الله صلی الله علیه و آله اصدق کلمة قالها العرب قول لبید الا کل

شیء ما خلا الله باطل و کل نعیم لا محالة زایل یعنی راست ترکلامی که عرب گفته اند
قول لبید شاعر است یعنی آگاه باشید که هر چیز غیر از حق تعالی باطل و فانی است
و هر نعمتی بدون چاره زوال دارد و بقوله علیه السلام و توحیده تمییزه من خلقه
و حکم التمییز بینونة صفة لا بینونة عزلة یعنی توحید پروردگار امتیاز دادن
عقل است آن ذات اقدس را بمباینت صفات نه بتباین ذاتی از مخلوقات مثل قول
آنحضرت علیه السلم در حدیث دیگر که مستشهد بحدوث الاشیاء علی ازلیته و بما
وسمها من العجز علی قدرته و بما اضطرها الیه من الفناء علی دوامه و بکلیة الاجناس
علی ربوبیته و بفطورها علی قدمه پس مراد از بینونه صفة حق تعالی با مخلوقات او
حدوث اشیاء و ازلیت ذات اقدس است و عجز اشیاء و قدرت او جل مجده و فناء
اشیاء و دوام او و دوام بقاء او و کلیه مربوبیت اجناس و ربوبیت حضرت او جل ذکره
و فطور اشیاء و قدمت حضرت ذات قدیم او جل شانه است پس باین صفات ناقصه
عبودیت که حدوث و عجز و فنا و مربوبیت و فطور است استشهاد میشود بر صفات
کامله ربوبیت حق تعالی فعلی هذا تباین بالذات میانه ذات اقدس و فعل و صنع و مصنوعات
او نیست زیرا که علت مربوط با معلول و معلول مرتبط با علت خود است چنانکه فرموده است
کذا العبودیة جوهرة کنهها الربوبیة پس حقیقة و صورت و ظاهر و مظهر چگونه مباینت
ذاتیه میتوانند داشت بلکه ظهور حضرت مظهر عین مظهر است و ظهور رب در مربوب
عین مربوب و ظهور حق تعالی عین خلق است که یا من تجلی لخلقه بخلقه و الظاهر
لقلوبهم بحجته فعلی هذا تمیز حق تعالی از خلق او مباین صفات است نه مباین ذات و این
توحید حقیقی خداوند پس حضرت نفس قدسیه کلیه نورانیه ختمیه محمدیه صلی الله علیه و آله
اکتفا فرموده در توصیف حق تعالی باعظم صفات او که توحید حقیقی ذات اقدس و معرفت
مامور بها اوست و رسالت بسوی خلایق در دعوت ربوبیه مطلقه و سلطنت ذاتیه
که از خصایص ذات اقدس اوست و شاکردیم حق تعالی و چون حق تعالی المهاد حضرت خود را
از این انوار مقدسه و نفوس شریفه انبیا و رسل علیهم السلام خواست آنحضرت

بسبب کلیت خود نسبت بایشان اول جواب داد واگر نه این توحید که مناط معرفت الهیست
فطری تمام نفوس انبیا ورسل واوصیا وامم میباشد چنانکه وارد است که کل مولود یولد
علی الفطرة وابواه یهودانه وینصرانه ویمجسانه یعنی هر مولودی متولد میشود بر فطرت توحید
لکن ابوین او را یهودی ونصرانی ومجوس می کنند بسبب لباس نطفه بدنیه که بنفس او می
پوشانند وتقاضای نطفه ایشان که یهودیت ونصرانیت ومجوسیت است غلبه مینماید بر تقاضای
نفوس ایشان که توحید واسلام است وحجاب میشود از نور نفسانی ایشان پس غلظت
وکثافت ابدان حاجب از نور نفوس ومعرفت توحید فطری انها میشود اما در امم که
نفوس ضعیف جزئیه دارند ولکن در انبیا ورسل واوصیا واولیا خداوندیه بسبب
طهارت اصلاب وارحام طاهره شامخه ابا واجداد ایشان وپاکی لقمه وحسن عقیدت
حاجب مانع نگردد پس این اسباب سابقه وجود کمال مدخلیت در ظهور کمالات فطریه
انسان دارد وقصور انفس امم نیز مدخلیت در کون کمال نفوس انها دارد که توحید
واسلام است ودر حدیث نبوی ماثور است که انحضرت سوال کرده شد که چرا حق تعالی
ارواح انسانیه را از عالم صفا وتجرد وبها تنزل داده بعالم عنصر ومادّه وحجاب ظلمت
جسمانیه محجوب کردانید وباعث تنزل ارواح کردید از مقام کمال خود انحضرت فرمود که محض
عنایت بی علت حق تعالی ارواح را تنزل داد از عالم تجرد وبها باین عالم زیرا که بعلم وحکمت
بالغه خود میدانست که اگر انها در عالم خود مستدام باشند ادعای ربوبیت می نمایند
بجهت صفا وبها ونوری که در خود میدیدند پس بحکمت بالغه انها را تنزل داد وبهزار باب
وارباب احتیاج کشود تا در این عالم بعجز وفقر واحتیاج خود برخورند وبدانند که بنده کانند
مخلوق ومحتاج وپروردگار خود را بصفت ربوبیت وقدرت وغنا وعزت بشناسند
واز این سفر بارجع کامل که معرفت خداوند است مراجعت نمایند ودر عالم باقی روحانی
خود با کمالات پیش از پیش تعیش نمایند واین تنزل محض عنایتست نسبت بارواح بعد
انحضرت فرمود اما می بینید باوجود استتار ارواح در ظلمات جسمانیه ومحتاج شدن
بهزار باب احتیاج باز بعضی ادعای ربوبیت مینمایند وبعضی بدون حق داعیه نبوت

وامامت پیدا می کنند پس بدانکه این داعیه در نفوس نیست مگر بسبب قصور فطرت
ارواح ونفوس امم وضعف نورانیت انها وبسبب غلظت وکثافت طینت بدنیه انها
ودر حکمیات مقرر است که ارواح ونفوس بر حسب لطافت وکثافت از خیر افاضه
میشوند پس اگر اسباب سابقه وجود انسان اسباب سعادتست مثل طهارت اصلاب
وارحام ابا وامهات ولقمات انها وتدین ایشان بدین مرضی الهی لامحاله نور روح مولود
قوت دارد وغلبه می کند کمال فطری نفسانی او که توحید واسلام است بر خاصیت ظلمت
بدنیه او واگر اسباب سابقه وجود او اسباب شقاوتست برخلاف مولود اول نور روح
ونفس او ضعیف است وغالب میشود بر او ظلمت وخاصیت طبیعت بدنیه او وفراموش
میکند تقاضای فطری خود را که معرفت توحید الهی است اما این اختلاف در مراتب
ارواح ونفوس امم است ولیکن ارواح ونفوس کلیه انبیا ورسل واولیا بسبب قوت و
کمال فطری ونورانیت ذاتیه خود وجهت اسباب سابقه سعادت بدنیه ایشان در این عالم
تقاضای روحانی ونفسانی ایشان که توحید واسلام است غلبه دارد بر تقاضای بدنیه
ایشان که لوازم بشریتست پس بشریت ایشان ضعیفست فعلی هذا ایشان در نزول
بعالم دنیا که اسفل سافلین است ترقی حاصل نمایند نه تنزل کما قال الله تعالی یکاد
زیتها یضیئ ولو لم تمسسه نار یعنی بسبب شدت نورانیت شجره
مبارکه نفس قدسیه معصومین علیهم السلام قریب است که روغن زیت شجره نفس
او روشنی دهد قبل از انکه نار زحمات تکلیف وعبادات بایشان برخورد برخلاف امت
که بجهت وصول بکمال معرفت توحید ودریافت دین اسلام لازم است سلوک شرعی
نمایند مگر مجذوبین از امت که اولیاء الهیه اند وقوت روحانیت ونفوس ایشان در مبدء
فطرت بسبب اسباب سابقه سعادت غلبه دارد بر طینت بدنیه بشریه ایشان وبدون
برخوردن بار تکلیف وعبادت بجود محبت الهیه از ایشان ظاهر میشود وقوت روحانیت
ایشان نفس وبدن ایشان را منجذب میکند بعالم خود که عالم تجرد وروحانیت است
واین جهت این طایفه از امت را مجذوب نامند ووارد است که جذبة من جذبات

الحق فالذی عمال المتقلبین در این طایفه سالکین امت را اهل سلوک کند و مسمی باهل الله
و اولیا شده اند بسبب غلبه محبت الهیه در باطن ایشان و حضرت رسول خدا در شوق
لقاء ایشان نفس سرد از دل پر درد کشید و فرمود آه واشوقاه من لقاء اخوانی ثم
فرا زملک شوق لقا شان بنی آموزد قضاء برخرمن ماه زده تمثیل حسی
القصد معنوی وتمثیل مثالی بجهت تناسب نفوس انسانیه ملکوتیه مجرده با
نفوس حیوانیه بدنیه شعله چراغ و فتیله است که هر قدر روغن فتیله پاک تر و در غیر
لطیفتر و چراغدان صافی تر بوده شعله حاصله از آنها بیشتر و نورش قوی تر است
و هر قدر اسباب چراغ غلیظ تر و کثیف تر است ضعف شعله بیشتر و نورش کمتر است
پس اسباب سابقه وجود انسانی اگر اسباب سعادت است فتیله روح حیوانی لطیف
تر است و شعله مجرده نفس انسانیه قوی تر است و هر قدر فتیله روح حیوانی بسبب
اسباب سابقه وجود ضعیف و کثیف تر است شعله نفس مجرده انسانیه ضعیفتر است
کل بحسبه پس بدان ای صادق صدیق و طالب رحیق تحقیق آنکه از این حدیث شریف
حضرت علوی علیه السلام معلوم کردید که نور مقدس حضرت محمدی صلی الله علیه و
آله اول ابداع و صنع حق تعالی است و در عالم خود که لاهوت و عالم ما تحت خود که جبروت
و ملکوت باشد بامر الهی در حجب نورانیه صفات کالیه الهیه که در ذات این نور مقدس
ظهور یافته و از ذاتش بتفصیل ظاهر شده اند و در مجار انوار صفات نفس قدسیه
کلیه خود سیر تفصیلی نزولی فرموده تا بعالم ملکوت که عالم انفس است منتهی آمد و
نفوس کلیه حضرات انبیا و رسل از نفس کلیه قدسیه الهیه او که ملکوت اعلی است
ناشی شده و در آخر تنزل این نور مبارک که تعلق داد از احق تعالی بصلب آدم صفی
منقسم فرموده از ابراشام خمسه اما تفصیل افراد و اجزاء این نور عزیز مقدس را در آخر
این حدیث بیان فرمود با آنکه چون تعلق گرفت این نور مقدس بصلب آدم ابو البشر ملائکه
سجده کردند از عقب آدم پس او استدعا کرد که تعلق ده حق تعالی این نور پاک را به پیش روی
او شد و نور تعلق داد از او را در ضمن جبهه آدم و بعد سجده کردند ملائکه از پیش روی

آدم پس استدعا کرد که تعلق گیرد بعضوی از او که ببیند این نور را حق تعالی امر فرمود
این نور مقدس را باقسام خمسه اول نور عزیز حضرت محمدی تعلق گرفت بانگشت
شهادت آدم و نور حضرت علوی علیه السلام بانگشت وسطی او و نور حضرت فاطمی
علیها السلام بانگشت بنصر و نور حضرت امام حسن علیه السلام بانگشت خنصر و
نور حضرت امام حسین علیه السلام بانگشت ابهام آدم صفی و این انوار خمسه از
پنج انگشتان آدم میدرخشید تا باسمان و ملائکه سجده میکردند در پیش روی آدم
باین انوار خمسه پس معلوم کردید که این نور مقدس که اول ابداع خداوندی است نور
حضرت خمسه النجبا است که مسمی بنور محمدیم ابد بسبب اتحاد این بزرگواران در عالم
نورانیت که لاهوت است چنانکه در حدیث وارد است که اولنا محمد و اوسطنا محمد و آخرنا
محمد و کلنا محمد لا تفرقوا بیننا و در احادیث دیگر نیز تفصیل این نور مبارک مقدس
عزیز الهی و صعود انوار مقدسه حضرات خلفاء راشدین و ذریه طاهرین آنحضرت
از این نور مقدس وارد است و مجتهدان دیار بصیرت و معرفت تفاصیل این نور عزیز احادیث
مذکوره را ذکر نمود چنانکه حضرت ختمی مآب علیه السلام فرمود انا اول ما خلق الله نوری
و انا و علی من نور واحد و نیز در حدیث نورانیت فرمود که کنت انا و محمد نورا واحدا من
نور الله فامر الله عز و جل ذلک النور ان یشق نصفین و قال للنصف کن محمدا و قال
للنصف الآخر کن علیا علیه السلام و صار رسول الله محمد المصطفی و صرت انا علی
المرتضی و آنحضرت نیز فرمود انا محمد المصطفی انا علی المرتضی و من هذا قال رسول
الله صلی الله علیه و آله علی منی و انا من علی یعنی آنحضرت فرمود منم معنی قول
حضرت رسول خدا که اول ما خلق خداوند خلقت فرموده نور من است و منم معنی قول آنحضرت
که فرمود من و علی از نور واحدیم یعنی نور من و حضرت رسول خدا یکی است و آنست اول
ابداع و صنع حق تعالی و خلق ساکن الهی بدلیل حدیث نبوی مذکوره و نیز در حدیث طویل
نورانیت تصریح باین مطلب فرمود و گفت بودم من و حضرت محمد برادرم نوری از
نور عظمت الهی پس امر فرمود حق تعالی بانشقاق این نور مقدس بدو نصف و بیکی از آن

دو فرمود باش محمد و دیگری فرمود باش علی و نیز در حدیث قدسی است که مشتق
کردم اسم محمد را از اسم خودم محمود و اسم علی را از اسم خودم اعلی بدانکه معنی این اشتقاق
انشراق انوار این اسماء مبارکه است از انوار اسماء جلیله الهیه چنانکه انوار این
بزرگواران از نور عظمت الهیه مشرق گردیده موجب تسمیه نور حضرت محمد بمحمد ذکر شد
اما وجه تسمیه نور حضرت علوی علیه السلام بعلی آنست که این نور مبارک عظیم اعلای
اشیاء امکانیه است بعد آنحضرت و نور حضرت رسول خدا نامیده شده است
بمحمد مصطفی و من نامیده شده ام بعلی مرتضی یعنی این دو نور مقدس که شقیق
یکدیگرند دو شاخ اند که از یک بیخ بر آمده اند و برادرند در انشاء و صدور از نور
عظمت پروردگار هر دو برگزیده و مختار و مرضی حق تعالی اند از سنخ و جنس واحد و بجهت
اتحاد این دو نور عزیز مقدس حضرت رسول خدا فرمود انا و علی من نور واحد و نیز فرمود
حسین منی و انا من حسین و از این احادیث معلوم میشود که حضرات خمسه النجباء
علیهم السلام از نور واحد میباشند بلکه تمامی اهل بیت عصمت و ذریه طاهره آنحضرت
در عالم نورانیت یک نور واحدند و تفرقه در مقام نورانیت ندارند مگر در رتبه ملکوت
و نفسانیت که نفوس قدسیه ایشان اختلاف دارند بحسب اختلاف ابدان نورانیه
ایشان و نسبت این نور عزیز مقدس واحد حقیقی بنفوس قدسیه کلیه الهیه
ایشان نسبت شمس است ببروج اثنی عشر و در زیارت جامعه وارد است که اشهد
ان ارواحکم و اشباحکم و ظلالکم و نورکم و طینتکم واحدة طابت و طهرت بعضها
من بعض و قال السید السند السید قطب الدین محمد روح الله روحه

نور رسول الله اصل واحد	منبع فیض الرسل الاماجد
واله الاعاظم الکرام	اماجد الاکارم العظام
انوارهم من نوره مستلفر	تلمع فی الامثلة المختلفه
بل شمس علیا تکون فی السفر	تضیئ فی بروج اثنی عشر
هم فلک العلم و قطب الدین	هم شفعائی و بهم یقینی

و از حضرت علی مرتضی علیه السلام وارد است که فرمود منم حامل عرش حق تعالی با
ابرار اولاد خودم و منم حامل علم یعنی عرش کرسی نورانی الهی را که علم دین حضرت محمد است
من و اولاد من که خلفاء راشدین آنحضرتیم حامل میباشیم پس با وجود وحدت نور
این بزرگواران در عالم نورانیت اولیه و وحدت روح ایشان در عالم روحانیت و وحدت
عقل ایشان در عالم عقل چون تعدد دارد صورت ایشان نیز تعدد یافت نفوس قدسیه
کلیه ملکوتیه ایشان و نیز از حضرت ابوجعفر علیه السلام ماثور است فرمود بدرستیکه
حق تعالی منفرد بود در وحدانیت خود بعد تکلم فرمود بکلمه و گردید آن نوری بعد خلقت
فرمود از این نور حضرات محمد و علی و عترت ایشان علیهم السلام را بعد تکلم فرمود
بکلمه پس گردید روحی و ساکن کرد این نور را در این روح و ساکن کرد این روح را در ابدان ما
اهل بیت علیهم السلام پس مائیم روح الله و کلمه حق تعالی که محجوب شد با از خلق خود پس
ثابت بودیم ما در ظلال خضراء در حالیکه تسبیح میکردیم حق تعالی را در هنگامیکه نه شمس بود
و نه قمر و نه چشمی که نظر کند بعد از آن خلقت فرمود شیعیان ما را **تحقیق جمعی
و اعتقاد یقینی** بدان ایطالب حق تحقیق آنکه مقصود از ظلال خضراء
در حدیث صور مثالیه نفوس قدسیه ایشان است که در ملکوت اعلی ساکن اند و
تعدد دارند بتعدد ابدان و اشخاص جسمانیه ایشان برخلاف نور مقدس و روح کلی
ایشان که نور الله و روح الله و هر یک واحدند و بنابراین حدیث باقری علیه السلام
حضرات اهل بیت عصمت علیهم السلام از جهت نورانیت و روحانیت متحدند
یعنی تمامی صاحب یک نور کلی و روح کلی عظیم و تعدد در نور مقدس و روح عظیم ایشان
نیست زیرا که این نور مقدس و روح عظیم از عالم الوهوت و جبروت اند و در غیب وحدت
مستترند و ظهور وحدت ذات اقدس اند و مظهر توحید صفات الهیه پس عالم ایشان
که عالم ورود وحدت و غیب ثانی است مقتضی وحدت نه تکثر و تعدد و حجاب حق
تعالی اند که محجوب شد از خلق خود با این حجاب اعظم که ورود محمد حجاب الله الاعظم
اما این بزرگواران از جهت نفسانیت و ابدان بشریت تعدد و تکثر دارند زیرا که موثر

معقد شد و ابدان مطهرهٔ ایشان از عالم ملکوت و ملکست و عالم ملک بحسب تعدد
مواد اشخاص و تکثر صور افراد نوع انسان مقتضی تعدد و تکثر اشخاص بدنیه
بشریه است و تعدد ابدان مقتضی تعدد نفوس است پس نفوس این بزرگواران بطفیل
ابدان ایشان برحسب تقاضای دو عالم ملک و ملکوت متکثر و متعدد است چنانکه
در حدیث جعفری علیه السلام سابقا ذکر آمد که مراد از اظلال ابدان نوریه ایشان است
تعدد نفوس که ابدان نوریه است و تکثر ابدان حسیه بشریه ایشان منافات با
وحدت روحانیت و نورانیت این بزرگواران ندارد پس ایشان بالذات واحد و بحسب
صورت و شخص متکثرند و احادیثی که دلالت بر وحدت ایشان دارد مثل علی منی و انا من
علی و حسین منی و انا من حسین و امثال آن که ذکر شد تمامی دلیل بر وحدت
ذات و نور و روح ایشانست نه وحدت صور و نفوس ایشان پس بنابرین حدیث
باقری علیه السلام و این تحقیق شبهه بر احادیث مذکوره بزعم اهل علم وارد نباید
و نیز از این حدیث شریف ظاهر میشود که بعد از خلقت نفوس قدسیه کلیه ایشان
حق تعالی خلقت فرمود نفوس شیعیان ایشان را خواه نفوس انبیا و رسل که از جمله
شیعیان این بزرگواران اند و خواه نفوس شیعیان این امت مرحومه و شیعیان امم
سابقه باشند و این عنایت نسبت بشیعیان دلیل بر کمال جلالت ایشان است
نسبت بسایر خلایق که نفوس ایشان را قبل از ابدان ایشان خلقت فرمود و باعث
براین مطلب آنست که نفوس شیعیان اشعهٔ انوار نفوس قدسیه حضرات اهل عصمت
علیهم السلام است پس بوجود این نفوس قدسیه موجود و ظاهر شدند و بقای ایشان
باقی اند مادام بقاء ایشان و نیز در کتاب ریاض الجنان از آنحضرت علیه السلام
روایت کرده فرمود بود حق تعالی و نبود چیزی غیر او نه معلوم بود و نه مجهول پس اول
چیزی که ابتداء فرمود از خلقت خلق خود آن بود که خلق فرمود حضرت محمد صلی الله علیه و آله
و خلق کرد ما اهل بیت را علیهم السلام با آنحضرت از نور عظمت خود پس واقف
ساخت ما را در اظله خضراء پیش روی خود هنگامیکه نه آسمان بود و نه زمین و نه مکان

منفصل

و نه لیل و نهار و نه شمس و نه قمر منفصل گردید نور ما اهل بیت از نور پروردگار ما
مثل شعاع شمس از شمس تسبیح و تقدیس میکردیم و عبادت و تمجید میکردیم حق تعالی را
حق عبادت او جل مجده بعد از آن اگر حق تعالی انکه خلق نماید خلق را و این حدیث شریف نیز
دلیل بر وحدت نور ایشان است که از نور عظمت خداوند است و بر تکثر نفوس ایشان که
صورت آنها اظله خضراء است و تسبیح و تقدیس و تمجید و عبادت از صور نفوس مقدسه
الهیه ایشان است و مراد از حق عبادت آنستکه این نفوس قدسیه با سائر ملائکت و ملائکت
و کمالات در عالم ملکوت نیست بلکه غذای ایشان مثل ملائکه تسبیح و تهلیل است
و از بعضی از اهل معرفت و ولایت منقولست که شبی خضر بود ملائکه آمدند و گفتند
با فلان بر خیز تا حق تعالی را ذکر گوییم در جواب ایشان گفت با ملائکه پروردگار را بعالم جائی که
نیست باشید تا این سماوات مطوی شود آنوقت من که عرش رحمن برایم و بعد ملائکت
و کمالات الله الله گوییم یعنی چون در عالم معنی و ملکوت سابق و لاحق ملائکت و کمالات
بعینه عنصریه نیست ذکر واقعی و عبادت حقیقیه در آنجا توان نمود و حق عبادت آنست
نه عبادات جسمانیه که مشوب بکالاتست و نیز شنیده اما در کتاب تقویم الایمان
از تفسیر امام فخر رازی نقل کرده است که حضرت رسول خدا فرمود لا تسبوا علیا
فانه ممسوس فی ذات الله یعنی سب و شتم نکنید حضرت علی مرتضی علیه السلام را که او
ملاصق و مجاور با ذات اقدس حق تعالی است و این حدیث اشاره بمقام نورانیت آنحضرت است
که با حضرت رسول خدا یک نور واحدند و ثالثی میان این نور حق تعالی نیست چنانکه در حدیث
رضوی علیه السلام ذکر شد که لا ثالث بینهما و لا ثالث غیرهما پس در این نور مقدس این
دو بزرگوار وحدت دارند بمفاد این حدیث و نیز در کتاب اصول کافی از عبدالله انصاری
از حضرت رسول خدا روایت فرمود بدرستیکه خداوند تبارک و تعالی خلقت فرمود مرا
و خلقت کرد حضرات علی و فاطمه و حسن و حسین و ائمه را علیهم السلام از نور واحد
و بعد فشرد این نور را فشردنی و بیرون آورد از آن شیعیان ما پس تسبیح کردیم ما
و تسبیح کردند شیعیان ما و تقدیس کردیم ما و تقدیس کردند و تهلیل گفتیم و تهلیل

عصر اهل بیت علیهم السلام در بیان علت خلقت ایشان

کفتند وتمجید کردیم وتمجید کردند وتوحید کفتیم ما وتوحید کفتند ایشان بعد
خلقت فرمود سماوات وارضین وملائکه را پس مکث کردند ملائکه یکصد سال
که نمی شناختند تسبیح وتقدیس وتمجیدی پس تسبیح کردیم ما وتسبیح کردند
شیعیان ما پس تسبیح کردند ملائکه بسبب تسبیح کردن ما وتقدیس کردیم ما وتقدیس
کردند شیعیان ما وتقدیس کردند ملائکه بسبب تقدیس ما وتمجید کردیم ما وتمجید کردند
شیعیان ما وتمجید کردند ملائکه بسبب تمجید ما وتوحید کفتیم ما وتوحید کفتند
شیعیان ما وتوحید کفتند ملائکه بسبب توحید ما وبودند ملائکه که نمی شناختند
تسبیح وتهلیل وتقدیس را پیش از تسبیح ما وتسبیح شیعیان ما پس مائیم موحدان
در وقتی که موحدی نبود غیر از ما وسزاوار است بر حق تعالی چنانکه مخصوص فرمود ما را
ومخصوص فرمود شیعیان ما را بجود وطاعت خود انکه نازل فرماید ما اهل بیت وشیعیان
ما را در اعلی علیین وبدرستیکه حق تعالی برکزید ما را وبرکزید شیعیان ما را قبل از انکه
بوده باشیم اجسام پس دعوت کرد ما را ودوست داشت ما را وامرزید ما را وشیعیان
ما را قبل از انکه طلب مغفرت کنیم از حق تعالی واین حدیث شریف عظیم البرکة ادل ادلّه است
بر جلالت شیعیان این بزرکواران وقرب منزلتشان نسبت بایشان وانکه از نور
پاک وعصیر نور ایشان یعنی از فضل نور ایشان مخلوق شده وبا ایشان در محال قدس و
عوالم ملکوت بذکر الهی قیام دارند ومدعو ومحبوب ومغفور حق تعالی اند ونیز دلیل است
بر افضلیت ارواح ونفوس شیعیان از ملائکه بسبب سبقت ایشان در خلقت و
سبقت ایشان در تسبیح وتهلیل بر ملائکه وتعلم ملائکه تسبیح وتهلیل را از ایشان
ونیز دلیلست بر انکه این حالات در عالم ملکوت از نفوس قدسیه ایشان ظاهر
امده است چنانکه فرمود قبل از انکه بوده باشیم اجسام چه عالم ملکوت قبل از اجسام
کونیه است وبر انکه تعدد وتکثر ایشان در مقام نفوس ملکوتیه است اما در مقام
نورانیت وعالم انوار لاهوتیه یک نور واحدند چنانکه فرمود خلقت فرمود ما اهل بیت را
از نور واحد واز عصیر ان نور شیعیان ما را ونیز در کتاب کافی از حضرت ابو عبدالله

علیه السلام

علیه السلام ماثور است فرمود بدرستیکه حق تعالی بود در هنکامیکه زمان نبود
بعد خلقت فرمود زمان ومکان را وخلق کرد نور الانوار انچنانی را که منور شدند
از ان انوار وانست نور انچنانی که خلقت فرمود از ان حضرات محمد وعلی را علیهما السلام
پس ثابت بودند این دو نور اول زیرا که نبود چیزی قبل از این دو نور پس ثابت
بودند که جاری بشدند طاهرین مطهرین در اصلاب طاهره تا انکه افتراق یافتند
در اطهر طاهرین در عبدالله وابیطالب علیهما السلام بدانکه احادیث عدیده
شریفه مذکوره تمامی دلالت دارند بر وحدت نور حضرات اهل بیت عصمت علیهم
السلام در عالم نورانیت اولی لاهوتی وبر تعدد نفوس ملکوتیه قدسیه ایشان
در عالم مثال وملکوت وتکثر ابدان عنصریه دنیویه ایشان در عالم ملک ودنیا کما
قال السید الجلیل والسند النبیل قطب الملة والدین روح الله روحه فی قصیدته
المسمیة بفصل الخطاب اشارة الی ان وحدة نورهم علیهم السلم مجلی توحید
ذات الله المتعال وظهور کنزه المخفی جل ذکره وحدیث ان من الشعر لحکمة صادق
علی هذه الاشعار العرفانیة

وکان اذا کنزا خفیا ولم یکن — ظهور لصافات الصفات الحمیدة
ولکن حب الذات بالذات یقتضی — ظهور مجلّی ذاته الصمدیة
فنشا ذاک الاقتضاء محبة — الهیة قدسیة بالحقیقة
بها کون کل العالمین وانشئ — هو الداع فی ترجیح شان الارادة

وفی الاحادیث القدسیة سئل داود
علی نبینا وعلیه السلام ربه فقال رب لماذا خلقت الخلق فقال الله تعالی کنت
کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لکی اعرف ولما اقتضی ذاتا
التجلی لذاته بغیر زمان او مکان وجهة وکم وکیف او لحاظ اشارة ووضع ثم
عن رسوم حدثیة واین زمان او مکان ولم یکن من الغیر رسم قبل خلق البریة
فصار تجلی ذاته جل شانه هنالک مجلی ذاته السرمدیة ومجلی تجلی ذاته هو خلقه
فکان تجلی ذاته بالخلیقة وفی خطبة لامیر المؤمنین علیه السلام الحمد لله المتجلی

لخلقه

۲ او بجاری شدند بجدودران نور بجودرا ان زمان نوری که منور شدند از ان انوار وحق

والی

لحلقه مجلقه والظاهر لقلوبهم مجتمة مجلية فی ابداع نور محمد و نور علی فی نصوص الروایة ونورهما بالذات قد کان واحداً کنور من العینین فی کل نظرة سلام من الله العظیم علیهما وآلهما الاطهار فی کل نشأة ونور تجلی الذات بالذات حادث ومجلی لنور الذات فی الازلیة وبعض ذلک النور من نور ربهم کنور شعاع الشمس حین تجلت وفی ذلک المعنی لقد برعت لنا احادیث لا تحصی بنور الهدایة چنانکه ما بعضی از این احادیث را در وحدت نور این بزرگوار قبل از این ابیات ذکر کردیم وقد کان ذلک النور بالذات حادثاً مراد اریدا کاشاً بالمحبة لقد ظهر العلم البسیط رکباً بمجلی تجلی ذاته بالارادة کشمس تجلت فی صباح الظهور من بطون غیوب الذات ثم تعالت وقد طلعت من مشرق الازلیة اضاء محییها الی الابدیة ومثلت نور الشمس لکن نورها لدی نوره الاعلی العظیم کذرة تعالی عن الاحساس لکنه اذا تجلی فنور العقل منه کلمعة قوله تعالی **الم تر الی ربک کیف مد الظل ولو شاء لجعله ساکناً ثم جعلنا الشمس علیه دلیلا** وعبر عن هذا التجلی لذاته تعالی بمجلی ذاته الاحدیة وفسر معنی سدرة المنتهی به وعبر فی المعنی باصل الولایة وذلک اسم الله جل شانه وسمی او ادنی ومجلی الحقیقة وذلک الاسم الاعظم المتعال عن مدارک اوهام العقول الجلیلة

کما قال امیر المؤمنین علیه السلام وسید الموحدین انا اسم من اسماء الله تعالی وهو الاسم الاعظم ولیکن مسماه هو الذات لم یزل وجوداً هو المعروف بالازلیة

کما قال علیه السلام فی خطبة الوسیلة انه قبل کان فعلیتا دلیل ازلیة الوجود وکان تجلی ذاته جل شانه جلا ذاته بالذات فی نعت وحدته بدانکه این نور مقدس محمدی و علوی علیهما السلام را اسامی عدیده است چنانکه در الفوسیان توحید ذاتی ذکر شد و بعضی از اسماء مذکوره را حضرت سید سند علیه الرحمة در ابیات سابقه اظهار فرموده بانکه این نور مقدس را تجلی ذات احدیت نامند

در بیان اسامی نور مقدس محمدی و علوی علیهما السلام که از آنجمله حب حقیقی و عشق الهی و ولایت است

ونیز شجرهٔ سدرة المنتهی گویند که منتهی الیه معراج حضرت خاتم است صلی الله علیه وآله ونیز رتبهٔ او ادنی بقوله تعالی **قاب قوسین او ادنی** وولایهٔ اضافیه بقوله تعالی **هنالک الولایة لله الحق** واسم اعظم چنانکه در حدیث علوی ذکر آمد وصنع اول وفعل اول وخلق ساکن وابداع واختراع ومشیت مطلقه وصبح الظهور وصبح الازل نیز گویند چنانکه در احادیث رضویه واهل عصمت علیهم الصلوة والسلام مذکور است ونیز این نور مقدس حضرت محمدی وعلوی علیهما السلام را بمفاد حدیث داودی محبت حقیقیه وولایت الهیه اضافیه نامند چنانکه حضرت داود علی نبینا وعلیه السلام گفت پروردگارا از برای چه چیز خلقت کردی خلق را قال الله تعالی کنت کنزاً مخفیاً فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لکی اعرف یعنی محبت معروف شدن ذات با کمال صفات کمالیه که جواهر مخزونه در کنز خفی ذات بود باعث خلقت خلق شد پس اول ظهور از کنز مخفی ذات اقدس احدیت جل ذکره حقیقت محبت ذاتیست بذات که نور مقدس حضرت محمدی وعلوی علیهما السلام است ولهذا عرفاء الهیین واولیاء ربانیین این حقیقت حبیه را که نور این بزرگوارانست عشق الهی گفته اند زیرا که در اعصار تقیه بوده اند واظهار ولایت ممکن نبوده پس انچه در کتب خود عشق گفته اند وتعریف کمالات عشق را کرده اند کنایه از این حقیقت حبیه که ولایت محمدیه علویه علیهما السلام است کما قال عطار العارفین

هر چه گویم عشق از آن برتر بود عشق امیر المؤمنین حیدر بود

وچون این دحاء عشق ذاتی الهی مدار عوالم وجود ما تحت اوست پس باء رحمت الهیه کرات نورانیه عوالم مجرده ومادیه را بحرکت آورده ودر قلوب صاحبان این عشق عظیم وحب قویم که حضرات خاتم وخمسون اند ودر قلوب سایر انبیا واوصیا واولیا واثبات این دحاء عشق وشوق الهی مجرای صدق وقطب وذوق وزمام ذوق ومادیه ذوارات پس بمشرب عرفاء ربانیین تمام حرکات عوالم الهیه مجرده ومادیه لحرکات ارادیه

شوقیه عشقیه دانند و عبادات و سلوک الی الله را نیز بعشق خداوندی و
تکمیل نفوس انسانیه را نیز بعشق الهی دانسته اند و چیزی را از حیطه عشق حتی
و ولایت الهیه خارج نیافته اند و سلوک الی الله را بعبادات و طاعات شرعیه
در صراط المستقیم عشق الهی میدانند و در این مطلب جناب السید السند
روح الله روحه فرماید الحمد لله ان العشق قد شرقا من مشرق القدس
بالانوار قد برقا مجبت عشاقک اللهم فزت بر فقلبی اصطبح العرفان اعشقا
یا من تحیر فیه العاشقون وما شموا بعرفانهم من کنهه عبقا خفقت علم القدر
حین بسمله فی الذبح اسلم حتی انزویقا فتحت باب رضا العشق حینئذ
غلقت ایدی اختیارات الذی ومقا ارکضت بالشوق خیول العاشقین علی
رؤسهم مثل الاعلام الذی مشقا کتبت فی قلبهم ایات معرفتک من حکمة
هی فرقان لاهل تقی طلبت عمرا ولم اعلم بانک مع روحی ونورک من قلبی القد
شرقا فلم یسعک السموات العلی ولقد حفیت فی قلب عبد عاشق صدقا
ومن لالی تجلی وجهک امتلات بحار عرفان من فی العشق قد سبقا
وما عرفناک حق معرفتک بل رکب العشق فی زخارها غرقا فارحم کیف
الهیبا هائما ارقا صبا و ریقا عن بقا طال ما اعشقا فحضت لجة بحر الحب
خذ بیدی ولا تؤاخذ خطیئات الذی غرقا ولیس مثلک شیء یستغیق
بر قلب السکاری الذی فی عشقک استبقا فلو بهم ظمات فی العشق فما
فحرقت بالبکا کاسهم من شربه دهقا او عدت انک بالنیران تحرقنی
هل کیف تحرقنی من فی حبک احترقا ام هل تحاسبنی یوم الجزاء وقد
تسبت فی الحب ما بات وما سبقا وعدتنی جنة المأوی ونعمتها حسبی
مقامات اهل العشق رتقا ابواب حبک لا تغلق علی وقد فتحت لی
باب فضل کان منغلقا ذد فی المحبة والبلوی لتعتقنی طوبی لمن فی سبیل
العشق قد عتقا الاشارة الاولی الی تحقیق حقیقة العشق الالهی و ان ظهوره

بنود محمد صلی الله علیه واله طوبی لمن میز الذات القدیمة فی توحیدها عن
حدوث الخلق فاستبقا الی محبته سبحانه ازلا بنور عشق حقیقی به وفقا
وانما العشق افراط المحبة بل معناه شدة حب خالص صدقا قال الله تع **ومن
الناس من یتخذ من دون الله اندادا یحبونهم کحب الله
والذین امنوا اشد حبا** ولقد قیل ثلاثة احباب محبة علائق وحب
تملاق وحب هو القتل ولقد یعبر عن معنی الحب الثالث بالعشق کما قیل هو العشق
مشتق من العشق الذی اذا التف بالقضبان جفف رطبها قال رسول الله یقول
الله تبارک وتع اذا علمت ان الغالب علی قلب عبدی الاشتغال بی جعلت شهوة
عبدی فی مسئلتی ومناجاتی فاذا کان عبدی هکذا لک عشقنی عبدی وعشقته
فاذا کان عبدی کذلک فاراد عبدی ان یسهو عنی حلت بینه وبین السهو عنی
فاولئک اولیائی حقا واولئک الابطال واولئک الذین اذا اردت اهل الارض
بعقوبة زویتها عنهم من اجلهم وفی الاحادیث القدسیة ایضا یا عبادی من عشقنی
عشقته ومن عشقته ادخلته الجنة ومنها ایضا من احبنی عرفنی ومن عرفنی عشقنی
ومن عشقنی عشقته ومن عشقته قتلته ومن قتلته فعلی دیته وانا دیته ودلت الاحادیث علی انه
علیه الصلوة والسلام جوز اطلاق لفظ العشق علی محبة الله تع وان عشق العبد
توجهه الیه سبحانه واشتغاله بطلب مشاهدة ربه قلبا کما فی حدیث دغلب اشتغاله
بالمحبة من لذة شهوته فی مناجاته ومسئلته عنه سبحانه لکن عشق الله سبحانه
سبحانه قال الله تع **یحبهم ویحبونه** وان عشق العبد وقع من زبد عشقه
فعشق العبد حقیقة عشقه سبحانه واذا کمل العبد فی العشق صار مرادا محبوبا
معصوما عن الاحتجاب بشیء دون الله قال الله سبحانه **قل ان کنتم
تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله** من ثم من حد ته سبحانه
ازلا اضاء بالعشق نیرا لکون وقد نسقا العشق ربط کثرة الحادثات هنا
بالواحد الازلی الحق مذ خلقا بالعشق ابداع خلق العالمین وفی حدیث قد

كنت كنزاً شاهد نطقا اذ قال احببت عرفاني فتشا ما في الكون حب التجلي
بالذي خلقا وقد تجلى بمجلى المصطفى حلو قد ابدع الخلق نكريا وقد رتقا
ونوره اول الابداع يشرق من ظهوره كلما في الكون قد شرقا بنوره قد تجلى
حبا ازلا وابدع الله منه العرش منفتقا فنوره رحمة للعالمين ومن
اكرامه كل ما في العالم ارتزقا الاشارة الثانية الى ان حقيقة العشق منشأ وجود
العالم وايجاد ادم العشق نور رسول الله سيدنا مرآت توحيده العليا كما
نطقا سباح عرفانه سبحانه ازلا قد خاض في لجة التوحيد بل غرقا العشق
نور حبيب الله سيدنا حديث لولاك في معناه قد سبقا بالعشق تلك
السموات العلى ارتفعت والنيران على ارجائها اعتنقا بالعشق تلك الجبال
الراسيات علت والارض قد خفضت والنجم قد شرقا بالعشق يحيى لنا الارض
هامدة ومن نظارته العيدان قد خلقا بالعشق اظهر في الابداع ادم من
صلصال ثم الى عرفانه استبقا بالعشق ابداع كل الانبيا وهم مرآت اسما الحسنى
وما خلقا بالعشق ايجاد كل الناس ان سالوا عن والديهم اجابا انهما عشقا
من انكر العشق فلينكر حقيقته التي تجلى بها اذ منه قد خلقا العشق بحر عميق لا
يكاد يرى سباحه ساحلا بل فيه قد غرقا وانما العشق شمس يستضيء بها
كل العوالم طوبى للذي ومقا جاله ينقذ الهلكى ويعتقهم جاء لكن يسترق
الغرقى العتقا العشق يجمع شمل العاشقين به وهو الذي يهزم الاحزاب والفرقا
العشق معراج مولينا وسيدنا محمد المصطفى اذ نوره كم سبقا علا على فلك
الافلاك مرتقيا بسدرة المنتهى بل عشقه صدقا الاشارة الثالثة الى ان
من انوار العشق الالهي خلافة ائمة دينا صلوات الله وسلامه عليهم العشق لله
معنى واحد ازلا وقد تولى به من فيه قد ومقا العشق انوار حب المصطفى ابدا
ونور حب الذي في حبه ومقا لانه شمس عقل الكل اذ بزغت ونور اول الابداع
قد خلقا وان انوار عقل الكل واحدة لكن اشعته في قلب اهل تقى

فالعشق يكمل عقل الناقصين لدى الوصال من شمس عقل الكل لو برقا انوار
احبابه فالعشق واحدة طوبى لهم ولمن في عشقهم صدقا هنالك العشق انوار
الخلافة في ائمة نورهم من شمسه انفلقا لانهم كبراء عارفون وهم كانوا ارابا
لشمس العشق اذ شرقا بل هم اشعة تلك الشمس اذ طلعت بل هم شموس الهدى قد
نوروا الافقا ولانهم اصفياء الله سادتنا ونورهم واحد ما كان مفترقا العشق
انوار معنى حبهم يذري قلوب احبابهم طوبى لمن رزقا العشق نور رسول الله
سيدنا وحب من حبه في قلبه صدقا العشق نور علي بل ولايته في قلب احبابه
طوبى لمن رزقا اذ كان نورهما بالذات واحدة كوري العين في ادراكها افترقا
وانما الاحول المشؤوم فرقه نوريهما فهو في البغضاء اهل شقا وانما حسنات
العشق حينئذ يذهبن سيئة القلب الذي عشقا انوار احبابه في العشق واحدة
طوبى لهم ولمن في حبهم وثقا فالعشق حب رسول الله سيدنا وحب من حبه
في قلبه صدقا وليس ظلمة بغض في محبتهم وعينهم نور عشق واحد شرقا
ليس العداوة والبغضاء منه اجل الا الذي احمق في دينه نفقا الحب انوار
عقل الكل في العقلا والبغض ظلمة ابليس لقد سحقا اذ ليس في الحب بغض
يذهب من قد اهتدى بهدى العشاق والتقى والله من ظلمات الجهل اخرج
عقلا الى النور في منهاج اهل تقى فليعلم الحق الهاما ويجذبه العشق الحقيقي
طوبى لمن عشقا العشق حب رسول الله في السعداء وليس في الحب بغض عند
من وثقا وفي حديث الباقر عليه السلام قال رجل انا احبك يا بن رسول الله
قال عليه السلام هل الدين الا الحب العشق انوار روح المصطفى وبه كل العوالم
مخلوق كما نطقا ارواح كل الورى كانت اشعته فروحهم قبلهم من شمسه خلقا
فالعشق روح الصراط المستقيم الى جنات عدن بقلب صادق ومقا والعشق
موطنه الاصلي قد نزل الارواح منه بتعقيد لطفه سبقا سر احديتي وتحقيق
توحيدي وعرفان شهودي بدا ان ابعطشان بحر كوثر وصدث ولى ظلمان نهر سلسبيل

بيان في الموحدة في الكثرة والكثرة في الوحدة بحديث شريف من الامام الصادق الامين عليه السلام

معرفت انكه چون مسئله توحيد ذات وصفات وظهور انوار كثرات از حقيقة احدية الذات واحدية الصفات خداوندى كه موجب فهم ربط حادث بقديم وبستگى ممكن بواجب تعالى است از غوامض مسائل اصول دين وعرفان حق تعالى است اصحاب سرّ حضرات اهل عصمت عليهم السلام چون كميل بن زياد النخعى و سلمان وابوذر وجابر جعفى ومفضل بن عمر جعفى رضى الله عنهم زياده استقصا در فهم اين مسئله غامضه وسوال از موالیان خود نموده اند وهريك بجوابى مفصل غامض وحديثى مطول مشكل مستفيض وغنم ومفتخر شده اند چنانكه كميل بن زياد درجواب سوال از حقيقة از حضرت شمس الموحدين امير المؤمنين عليه الصلوة والسلام بحديثى مشكل سرافراز گرديد وسلمان وابوذر از معرفت على عليه السلام بنورانيت آن حضرت بحديث نورانيت كه بعضى از آن ذكر آمد مشرف شدند وجابر جعفى پنجاه هزار حديث در اسرار ولايت اهل عصمت عليهم السلام وتوحيد از مولاى خود حضرت امام محمد باقر عليه السلام دريافت نمود وبرحسب وصيت آن حضرت ابراز نداد چنانكه اشاره بان رفت اما جناب مفضل جعفى كه از اصحاب سرّ حضرت صادق آل محمد عليهم السلام است بحديثى مفصل غامض از مولاى خود در خلوت فيض ياب گرديد و بجهة دوستان وشيعيان ايشان روايت نموده از براى زيادتى معرفت وبصيرت اين مسئله غامضه توحيد وشناسائى وحدت در كثرت وكثرت در وحدت حقير شارح اين حديث شريف كثير النفع را ذكر مينمايد چنانكه وارد است كه التوحيد باطنه فى ظاهره وظاهره فى باطنه باطنه موجود لا يرى وظاهره معروف لا يخفى وبعضى از حكما محققين وروات محدثين وجمعى از فضلا اسانيد خود روايت كرده اند از شيخ ثقة ابو الحسن محمد بن على الحلى از شيخ خود ابو عبد الله الحسين بن احمد الصيفى كفت كه حديث كرد مرا جعفر بن مالك فزارى كوفى از عبد الله يونس موصلى از محمد بن سنان الرازى از صفوان بن يحيى كوفى از مفضل بن عمر جعفى كفت عرض كردم از براى مولاى خودم حضرت جعفر الصادق عليه السلام بعد از وحده كردن آن حضرت

۲ در جواب سر الرمز

وحيد را وحال انكه بتحقيق خلوت كردم با آن حضرت ويافتم فرصت كه تمنا داشتم انكه سوال كنم از او يا مولاى من از آنچه جارى شده است در خاطر من از انكه ظهور معنى خلقت بصورت ربيبه كران ذات مصور يا متجزى يا متبعض يا متحول از كيان خود ميشود يا متوهم در عقلها بحركت وسكون است وچگونه است ظهور عزيز ممتزج بخلق ضعيف وچگونه طاقت مى آورد مخلوق نظر بسوى خالق را با ضعف مخلوق فقال يا مفضل ان فى خلق السموات والارض واختلاف الليل والنهار لايات لاولى الالباب يا مفضل علمنا صعب مستصعب وسرنا وعر بعيد على اللسان ان يترجم منه الا تلويحا وما يعرف شيعتنا بحسب درايتهم ومعرفتهم لنا ويحملها من يروى ما لا يدرى ويعتقد ما لا يتصرف فى عقل ولا يتضح فى لب وذلك ايمان اللسان دون الحواس والجوارح فيه على صاحبه وذلك ان القران نزل على اياك اعنى واسمعى يا جارة واستمع لما يوحى اليك وانظر بعين عقلك وانصت بنور لبك واسمع فقد سئلت عن بيان عظيم وحق يقين وسالتنى عليك فلا تنقلوا وهو الذى ضل فى معرفته خلق كثير الا من رحم ربك انه هو الغفور الرحيم وما انبا به الباقر عليه السلام من الوعر والاوعر الذى خفى عن ساير العالم الا عن صفوة المخلصين والبلغاء المستحفظين الذين خلصوا واخلصوا وشهدوا بالحق باعلموا و صدقوا بما عاينوا كما ذكر فى التنزيل لقول السيد الامين شهدوا بالحق وهم يعلمون انه الحق والامر يا مفضل امر لطيف وسر هذا العلم غامض يعنى فرمود حضرت صادق آل محمد عليهم السلام يا مفضل بدرستيكه در خلقت سماوات وارض واختلاف شب وروز هر اينه آيتهاست از براى صاحبان عقول اى مفضل علم ما صعبى است بسيار دشوار وسرّ ما هولناك ودور است بر زبان انكه ترجمان كرده شود از ان مگر بتلويح واشاره وانچه مى شناسند شيعيان ما بحسب ادراك ومعرفت ايشان است ما را يعنى انچه ميكوييم ما از علوم توحيد واسرار

ولایت خود که ستر مستور است بطریق اشارات و شیعیان ما که اهل اشارات اند
و خواص این امتند بقدر مراتب معرفت خود هر ایشان اسرار را می فهمند کلام و
اشارات ما را و هالک امت کسی است که روایت کند آنچه را ادراک نکند و اعتقاد کند
آنچه در عقل بیرون نیاید در دل بی جا نگیرد و این ایمان بلسانست و دور است
از خواص و مجردان بصاحبانست و این است که قرآن نازلست براین مثل
بطریق آنکه ترا قصه می کنم و بشنو ای همسایه من گوش ده ای مفضل از برای آنچه
القا میشود بسوی تو و نظر کن بچشم عقل خود و خاموش باش و گوش ده بسوی رب
خود و هر کس بتحقیق سوال کردی از بیان عظیمی و حقی یعنی و زود باشد که
القا کنم بر تو از این سوال قول و جواب ثقیلی را و آنچه نیست که خبر اند در آن و
معرفت آن خلق کثیری مگر کسی را که رحم کند پروردگار تو بدرستیکه او غفور و
رحیم است و آنچه خبر داد و حدیث کرد حضرت باقر علیه السلام بجابر جعفی از اسرار
توحید و ولایت که بعید و ابعد است از اذهان و عقول آن سرّیست که مخفی است
از سایر عالم مگر از برگزیدگان مخلصان او و بالغان بدرجات کامله ایمان و ولایت
که مستحفظان اسرارند از اغیار آنکسانیکه خالص شده اند و اختصاص یافته اند
و مشاهده می نمایند حق را بسبب آنچه علم دارند و تصدیق می کنند بآنچه معاینه
می بینند چنانکه ذکر شده است در قرآن که قول حضرت سید امین است فرموده شاهد
می کنند بحق و حال آنکه ایشان می دانند آنکه او حق است چنانکه جابر جعفی علیه الرحمه
خدمت آنحضرت عرض کرد که پدر بزرگوارت پنجاه هزار حدیث از اسرار توحید و
ولایت با هفتاد هزار علی اختلاف الروایه بمن فرمود و گفت اظهار مکن با احدی تا
حال اظهار نکردم و نمیکنم و نخواهم کرد و لیکن بسبب این بار عظیم گاهی شبه جنون
عارض میشود مرا حکم آنحضرت فرمود برو بصحرا و گودی بکن و سر در آن کن و بگو
محمد بن علی باقر علیهما السلام حدیث کرد مرا چنین و چنین تا وقتی که قلب تو ساکن
شود و حضرت صادق علیه السلام در این حدیث فرمود که این اسرار یک پدر بزرگوارم

بجابر جعفی فرمود از تمام اهل عالم مخفی است مگر اهل اخلاص و کمال اختصاص
که قوه حفظ اسرار از اغیار دارند و مشاهده می نمایند حق را بعلم خود و تصدیق می
کنند بآنچه می بینند بعد فرمود یا مفضل امر ما لطیف دقیق است و سر این علم توحید
و ولایت که وحدت در کثرت و کثرت در وحدتست کمال غموض و دقت و لطافت
دارد زیرا که در حدیث دیگر فرمود توحید ظاهرش در باطن است و باطنش در ظاهرش
و ظاهر آن انیق و نیکو و با حسن و فرح است و باطن آن عمیق است یعنی هر کس بعمق
و قعر این مطلب علی و مقصد عظمی نتواند رسید مگر خواص از شیعیان و اهل
شهود حق و عیان قال علیه السلام واعلم ان الذات تجلی عن الصفات والاشیاء
وهو ممتنع لا ممتنع عنه باطن لا یستتر عنه خفی لطیف ولا شیء اعظم منه موصوف
بانضافه مشهور باثره معروف بظهور اثره کان قبل القبل و قبل ان یحیث الحیث
بحیث لاحیث غیره و قبل المکان اذ لامکان الا ما کونه وهو ما لا نهایة له ولا
یحول عن حال ولا عما کان منه من کیانها ولا یفتقر الی شیء فیستغنی به ولا
ینتسب الی غیره فیعرف به بل هو حیث هو وحیث کان فلم یکن الا هو واعلم
یا مفضل ان الظهور تمام البطون والبطون تمام الصمت والقدرة والعزة تمام
العقل ومتی لم تکن کلمات الحکمة تامة فی ظهورها وتامة فی بطونها کانت الحکمة
ناقصة وان کان قادرا قال المفضل قلت زدنی یا مولای شرحا یجیء به من قرب
برو تقرب به منی بنورک وعرفک حقیقة المعرفة قال یا مفضل ان الظهور الازل
بین خلقه عجیب لا یعلم ذلک الا عالم خبیر وان الذات لا یعرف لها نور لاستتر
منه کل نور فلما شاء من غیر فکر ولا هم اظهار المستتر یعنی فرمود حضرت صادق
علیه السلام بدانکه ذات اقدس احدیت جل مجدها تجلی کرد از اسماء و صفات
منزه و مبرا در ذات خود و حال آنکه او جل مجده غیبی است نهانی که امتناع دارد
از آنکه بشناسد او را غیر او و غیری نیست که امتناع کند او جل ذکره از آن باطنی است
که خود مستور است و مستور نیست از وی هیچ مخفی لطیف و دقیق است و حال آنکه

بر
ار یقال

و علامات

نیست شیء عظیم‌تر از او موصوفست باوصافی که عین ذات اوست نه صفات
عارضه اضافیه مشهور است بآیات و جلالات که دلالت دارند بر او جل مجده
معروفست بظهورات خود در عوالم ظهور بوده است پیش از پیش یعنی بدایت از
برای قبلیت و قدم او نیست و بود پیش از آنکه صاحب جهت و موجود کند جهت را
بحیثیتی که نیست حیث و جهتی بجز او و او قبل از مکانست زیرا که نیست مکانی
مگر آنکه تکوین کرد آنرا جل مجده و این ذات اقدس باطنی چیزیست که نهایت ندارد
و نیست او را حد و غایتی و تحویل نمیکند از حالی بحالی دیگر و تحویل و انصراف
نمی‌یابد از کینونت وجود و هستی خود یعنی تغییر و تبدیل در ذات اقدس احدیتش
راه ندارد و محتاج نیست بسوی شیء غیر خودش که استعانت جوید بآن در بقاء
خود یا در فعل خود و انتساب ندارد بسوی غیر خود تا آنکه شناخته شود باو یعنی در
قوام و بقاء خود افتقار ندارد بمبادی که معرف او شوند بلکه آن ذات احدیت حقیقت هویت
و جهت کینونت خود است یعنی بذاته و لذاته قوام دارد و قومیت و مقومی خارج از خود
ندارد و تقومش بنفس ذات نفیسه خود است بلکه خودش حقیقت ذات خود است
و بحیثیتی که هست نیست مگر هویت خودش یعنی شریک و انباز ندارد و بدان ای
مفضل آنکه ظهور ذات و جلوه آن تام و کمال بطون ذاتست زیرا که اگر ظهور و تجلی
ذات نباشد ذات اقدس غیب الغیوب و بطون صرف معروف نخواهد شد و بطون ذات
تام و کمال ظهور ذات صمدیت غیر محو صفت یعنی ذات بی نیاز غنی و قدرت و عزت
ذات تام فعل و کمال ظهور اوست زیرا که فعل بدون قدرت موجود و باقی نیست و
مادامیکه کلمات حکمت تام در ظهور و در بطون نبوده باشد حکمت ناقص است اگرچه
ذات قادر است یعنی کلمات حکمیه الهیه که آیات و انوار ذات و ظهورات قدرت
و دلیل بر معروفیت ذاتند باید در ظهور و بطون خود تام باشند که اگر ناقص باشند
حکمت ذات حضرت احدیت ناقص خواهد بود یعنی دلیل بر نقصان حکمت است و حال
آنکه حق ذات کامل و تام است لامحاله حکمت و سایر صفات کامله ذات کامل و تام

باشند پس کمال ذات احدیت و قدرت او دلیل است بر کمال صفات و حکمت او و کمال
حکمت و صفات او دلیل بر کمال آیات و ظهورات اوست که کلمات حکمیه اند و مراد آنحضرت از
کلمات حکمیه حضرات اهل عصمت علیهم السلام‌اند که آیات تامه و ظهورات کامله ذات
احدیتند چنانکه وارد است نحن الکلمات الله التامات و حضرت رسول خدا فرموده اوتیت
جوامع الکلم و این کلام جواب مجمل و مختصریست از سؤال المفضل یعنی باینجواب قناعت
نکرده و حال آنکه نهرهای حکمت از این کلام مختصر جاریست و در یکزمره چنین معارف
درج است و همین کلمات حکمت امیز دلالت بر علو درجات این بزرگوار در توحید و حقیقت آن
حضرت در ولایت دارد و اگر بصیرت و شامه قلبی باشد استشمام رایحه فضل و حکمت و
ابصار نور علم و معرفت توحید از این کلام کامل میتوان نمود و اگر شرح آن کرده باید بطول
می‌انجامد بعد مفضل گوید عرض کردم که ای مولای من زیاد فرما از برای من شرح را که
زنده شوند بآن بحیات ایمانیه کسیکه نزدیک گردد بآن و تقرب جوید بآن کسیکه حرکت و سلوک
الی الله نماید بنور تو و بشناسد زیرا که از جمله چیزها کل توحید بحقیقت معرفت که معرفت الله است
زیرا که تو مشعل هدایتی و نور تو نور عظمت حق تم است و کلامکم نور وارد است یعنی شرحی
از توحید ذات و صفات و افعال الهیه بیان نما که باعث حیات طلاب و سلاک طریق
الهی که بنور تو حرکت مینمایند و شیعیان تو آید شده باشد و نیز اگر از جمله آیات کبری
و ظهورات ذات الهیه هستی بحقیقت معرفت بشناسند تا معرفت الله ایشان را حاصل آید
و عارف بتوحید و همه کل و مظاهر توحید شوند آنحضرت روحی فداه کلمات فرمود یا مفضل
ظهور ذات ازل در میان خلق خود که آیات و ظهورات و کلمات حکمت اویند عجیب است
زیرا که این کلام معنی ظهور و حل دو گره است که آیات وحدت شد دلیل بر آنست و معذلک
حجاب و ستر آنست پس بظاهر اجتماع نقیضین لازم آید که صورت وحدت ذات
که فعل و صنع ذاتست هم دلیل وحدت و هم حجاب آن و این عجیبست اما در حقیقت
عجبی نیست چه ظهور ذات و نور او دلیل دانیت وجود است جل مجده اما حجاب
شهود از معنی و حقیقت اوست پس جهات دلالت و حجابیت مختلف است و بسبب

دقت و لطافت این مطلب که مورث تعجب است آنحضرت فهمش را منحصر فرمود بعالم
باخبرت و معرفتی در توحید و غیر اهل معرفت از ادراک این مطلب عجیب عاجز و
محروم‌اند بعد آنحضرت شروع فرمود بشرح این مطلب عزیز و فرمود اسم نور بر ذات
احدیت اطلاق نشود زیرا که منیر و جاعل هر نور است پس خود از سنخ نور که
فعل اوست نیست چه فاعل و فعل از جنس واحد نباشند پس ذات اقدس احدیت
اجل از آنست که با فعل خود یا شیء دیگر در جنسی شریک باشد زیرا که اجل از
شریک و امتیاز دارد از جنس و فصل و اشتراک و امتیاز است والا مرکب خواهد بود
که منافی با وجوب وجود است پس چون خواست بحکمة بالغه و قدرت کامله ذاتیه
بدون احتیاج بفکر و رویه مثل عباد ممکنه صاحب احتیاج اظهار مشیت یعنی خلقت
و ابداع فرمود مشیت را بدانکه در انسان قوت فکریه آلت و سببیت مر اراده
بفعل را و ذات اقدس در اراده و فعل احتیاج بآلت ندارد زیرا که فرمود افتقار ندارد
بچیزی که استعانت جوید بآن بجهة غنائی و کمال ذاتی خود پس خواهش و اراده ذات
اقدس در اظهار مشیت بدون فکر و رویه است یعنی آلت فکر ندارد فقال علیه السلم
خلق المشیة الشیء وهما المیم والشین فاشرق من دونه نور شعشعانی لاشعث
له الانوار غیریابن عنه فاظهر النور الضیا لمن یتبین منه واظهر الضیاء ظلا فاقام
صورة الوجود بعینه الضیا والظل وجعل النور باطنه والذات منه مبدأها
وکذلک الاسم غیر متحقق بنوره فاری خلقه مخلقه فاذا بطن ففی ذاته وعینه الذی
لیس شیء کهو الا هو فتعالی الله العظیم یا مفضل فقد سئلت عن المشیة کیف
ابداها فقد بینها انا اذا کرها لک یا مفضل فقد سئلت عن امر عظیم ان
مولاک القدیم الازل ثم ذکره بید مشیتها لم یزل بها عالما فکانت تلک ارادة من
غیر همة ولا حدوث فکر ولا انتقال من سکون الی حرکة ولا من حرکة الی سکون لان
العقدة طباع و ذلک ان یظهر المشیة التی هی اسمه و دل لها علی ذاته الا الحاجة منه
الیه ولا غیبة به فلم یزل بطبع الحکمة عند ارادته یکون الاسم ولعلم ان الحکمة اظهاره

ملاذ الکیان الی العباد ولو لم یظهرها علم من غامض علم الموجود معاینة بعضها البعض لکان
ناقصا والحکمة عندنا تامة لان تمام القوة الفعل و تمام العلم المعلوم و تمام الکون المکون
یعنی حضرت امام علام علیه الصلوة والسلام فرمود پس چون حق تعالی خواست باراده ذاتیه
بدون آلت فکر و رویه اظهار مشیة را خلقت و ابداع فرمود مشیت را از برای ظهور شیئی
بدو حرف میم و شین یعنی حق تعالی خلقت فرمود مشیت را بنفس آن بدون واسطه و خلقت
فرمود اشیاء را بواسطه مشیت خود چه مشیة واسطه اشیاء است در خلقت و بدون واسطه
در ابداع با حق تعالی ندارد چنانکه ماثور است که خلق الله الاشیاء بالمشیة والمشیة بنفسها
پس اشراق کرد از آن دو حرف مشیة که ذروه علیا و سفلای آنست نور شعشعانی که ثابت
نمیماند هیچ نوری از کمال درخشندگی آن با آن و این نور شعشعانی مباین نیست با ذات
احدیت بر بینونة ذاتی عزلتی بلکه باین است با ذات اقدس بر بینونة صفت یعنی ذات
اقدس جل مجده غنی بالذات است و مشیت فقیر و او عزیز و این ذلیل و او قادر و این عاجز
و آن قوی و این ضعیف و او قدیم و این حادث پس چون این نور مقدس ظهور ذات اقدس
و ربط او با ممکنات است مباین با او بر بینونة عزلتی نیست زیرا که اگر تناسب ذاتی با ذات
اقدس نداشت صدور و ظهورش از او محال بود و تناسب و ارتباطش بغیر هم این نور است
مثل نور شمس با ذات او پس ظاهر کرد این نور ضیا خود را مثل شمس مضیئه از برای تبیین و
اظهار اشیاء از خود و ظاهر کرد این ضیا ظل خود را مثل ضیاء شمس که سایه می افکند
چنانکه حق تعالی فرمود الم تر الی ربک کیف مد الظل ولو شاء لجعله
ساکنا ثم جعلنا الشمس علیه دلیلا پس برپا داشت حق تعالی صورت
وجود را که حضرت انسان کامل و خلیفة الهیه است یعنی و سایه ظل ضیا نور خود و
گردانید نور مشیت را باطن صورت وجود و ذات اقدس این نور است باین صورت مبدأ
این صورت کامله انسانیه الهیه است پس مرتبه فرمود پس از ذات اقدس مشیت
مبدأ عمر خود را که صنع مطلق و فعل ساکن و رحمه واسعه اوست جل جلاله بچهار مرتبه
رتبه اولی نور است و حدیث اول ما خلق الله نوری اشاره باین نور شعشعانی است

که اول مراتب مشیة است و مرتبه ثانیه ضیاء است و حدیث اول ما خلق الله روحی
اشاره بضیاء نور مشیت است که روح کلی الهی است حضرت خاتم و ختمیوت و از نور
مشیت که امر الله است ناشی شده کما قال الله تعالی یسئلونک عن الروح
قل الروح من امر ربی و مرتبه ثالثه ظل است و حدیث اول ما خلق الله
عقلی اشاره بظل این ضیاء است که عقل کلی و ظل روح کلی است و علم کلی الهی است
که العلم حجاب الله الاکبر و عقل حضرات خاتم و ختمیون است و مرتبه رابعه فیئی
که نفس کلیه ملکوتیه این بزرگواران و صورت وجود و مسمی بادم اول و انسان کامل
و خلیفة الهیه است در جمیع عوالم او و صورت حقیقیه عقل کلی است و حضرت امیر المؤمنین ع
در حق این نفس کلیه ختمیه فرمود و نفسه جامة الملکوت یعنی نفس حضرت رسول خدا ص
کبری است که وکر و اشیان ملکوت اعلی است پس مشیة مطلقة الفعلیه که فعل
و صنع الهی است مشتمل بر مراتب اربعه نور کلی و روح کلی و عقل کلی و نفس کلیه است که مسمی
بلاهوت و جبروت و ملکوت شده و هر چهار مرتبه عظیمه مشیت بطون حضرات رسول
خدا و خلفاء راشدین او علیهم السلام اند که حجج الهیه و خلفاء ربانیه و هیاکل توحید
و ارکان نور وحدت حضرت ذات اقدس احدیتند علیهم الصلوة والسلام الی یوم
القیام بعد انحضرت فرمود ذات اقدس جل شانه نسبت باین فیء و صورت وجود مبدء
است یعنی تا این صرف عزلتی باین صورت مبارکه ندارد چنانکه وارد است لا فرق
بینهم و بین حبیبهم الا انهم عباده و خلقه پس باین جهة ذات اقدس را رفیع الدرجات
ذو العرش فرمود زیرا که مالک درجات اربعه عالیه مذکوره است و این مراتب را نیز
حجب ذات اقدس نامند چنانکه وارد است که محمد هو الحجاب الاعظم و این مراتب اربع
امهات حجب صفات دوازده گانه است که نور مقدس بترتیب در آنها سیر نزولی
نمود و تفصیلش در حدیث مشروح ذکر آمد بعد حضرت امام علیه السلام فرمود
و همچنین است اسم یعنی مشیة که اتحاد ندارد با نور خود یعنی نور ظهور مشیة است که
اسم اعظم ذات اقدس است چنانکه سابقا فرمود اشراقی که از مشیة نور شمس ظاهر

۲ و عقل کلی

مثل اشراق نور شمس از شمس که با شمس متحد نیست بلکه ظهور اوست و این کلام شریف
اشاره باینست که هر سافل از درجات مشیة ظهور درجه عالیه است و تمامی اظلال
و عکوس مشیة اند نه از انست که اجزاء مشیة باشند مثل خود مشیت که اسم اعظم
ذات اقدس و ظل حضرت اوست پس نمود خود را و ظاهر ساخت و تجلی فرمود از برای
خلق خود که فعل و صنع اوست بخلق خود چنانکه وارد است که الحمد لله المتجلی لخلقه
بخلقه و هنگامیکه باطن است ذات اقدس بطونش در ذات و غیب اوست الخ ان
عینی که نیست شیئی مثل او مگر ذات او یعنی ظهور ذات اقدس تجلی و مشیة اوست
از برای خلق او و بطونش بالذات است که هویت اوست و ابطن هر باطن است پس
متعالیست خداوند عظیم از انکه تغیر و تحول حاصل نماید در ظهور و بطون خود بعد
فرمود یا مفضل پس بتحقیق سوال کردی از مشیت که چگونه ظاهر فرمود از امتثال ان
پس بفهم انچه من ذکر میکنم از برای تو یا مفضل بتحقیق سوال کردی از امر عظیمی
بدرستیکه مولای ازل قدیم تو تعالی ذکره ظاهر ساخت مشیة خود را و حال انکه ثابت
بود بر علم باین مشیة یعنی علم بمشیة قبل از اظهار ان داشت پس بود این علم قصد
و اراده مشیة بدون عزم و حرکت نفسانی بدون حدوث فکری و بدون انتقال از
سکون بسوی حرکت و نیز از حرکت بسوی سکون زیرا که قدرت طباع و ذاتی مولای
قدیم است و بقدرت ذاتیه و علم ذاتی ظاهر ساخت مشیت را بدون احتیاج بقوه
فکریه و ذهن که حرکت کند از مبدء مشیت بغایه ان و از غایه بمبدء ان زیرا که علم و
قدرت ذاتیه او جل مجده محیط بود بر مشیت بخلاف انسان که مادامیکه بقوه فکریه
و عزم قلبی خود در ذهن و قوه مدرکه خود حرکت از مبدء بسوی غایت فعلی نکند و نیز از
غایت بمبدء ان باعث صدور ان فعل نخواهد شد بسبب انکه علم و قدرت بر ان
فعل دفعة واحده ندارد و جاهل و ضعیف و محتاج است فتعالی الله عن هذه الصفات
علوا کبیرا و باین طریق که گفتیم ظاهر ساخت مشیة را که اسم اوست قبل ذکره و دلیل
کرد ان را بر ذات خود زیرا که اسم باید دلالت کند بر مسمای خود نه بسبب احتیاجی

از حضرت مولای قدیم بسوی این اسم و دلالت و نیز مجهتر انکه غایب کردد بان چه
محتاج بحجابی نبود و غیر او چیزی نبود که غایب شود از ان بلکه بطبع حکمت ثابت بود
در نزد اراده خود با یجاد این اسم یعنی حکمت ذاتیه او جل مجده مقتضی اراده ذاتیه او
بود با یجاد اسم خود که مشیت است پس علت ایجاد حکمت ذاتیه است نه قصد منفعتی که عاید
شود بسوی او تا مستلزم احتیاج او کردد زیرا که حکمت مقتضی است اظهار کردن انچه
در کیان علم است بسوی عیان و اکر اظهار نمیکرد انچه را میداند از غامض علم خود بسوی وجود
که معاینه شود بعضی بر بعضی یعنی بر عیان ببینند بعضی از معلومات او بعضی را هر اینه
ناقص بود علم او و حکمت تمام نبود و مجهتر انکه تمام قدرت فعل است و تمام علم معلوم
زیرا که حاصل قدرت ظهور اثر فعل است و حاصل علم ظهور معلوم و بدون ظهور مقدور
و معلوم قدرت و علم را فایده نخواهد بود و همچنین تمام کون مکون و تمام وجود موجود است

قال علیه السلام فافتح یا مفضل قلبک بکلام امامک واعلم ان النور لم یکن باطنا فی
الذات فظهر منه ولا ظاهرا منه فبطن فیه بل النور من الذات بلا تبعیض و غایب فی
غیبه بلا استتار و شرق منه بلا انفصال کالشعاع من القرص والنور من الشعاع
فمولاک یا مفضل اخترع الاسم الاعظم والمشیة التی انشات للاشیا ولم یکن للنور
عند اختراع الاسم زیادة ولا نقصان والاسم من نور الذات بلا تبعیض و ظاهر بلا
تحدث بدعوالی مولاه ویشیر الی معناه وذلک عند تعبیر کل ملة لاثبات الحجة واظهار
الدعوة ولیثبت علی المقر اقراره ویرد علی الجاحد انکاره فان غاب المولی عن ابصار
خلقه فهم المحجوبون بالغیبة ممحونون بالصورة التی ظهر بها الاسم ضیاء نوره وظل
ضیائه الذی تشخص به الخلق لینظروه ودلهم علی بارئه لیعرفوه بالصورة التی هی
صفة النفس والنفس صفة الذات والاسم مخترع من نفس الذات ولذلک سمی
نفسا ولاجل ذلک قوله تع **ویحذرکم الله نفسه** انما حذرکم ان تجعلوا
محمدا مصنوعا والا کانت الذات محدثا مصنوعا وهذا هو الکفر الصراح یعنی حضرت
امام علیه الصلوة والسلم فرمود پس بکشا ای مفضل قلب خود را از برای امام خود

بدان انکه نور باطن و پنهان نیست در ذات که پس ظاهر شود از ان و نیز ناشی از
ذات شده که پس پنهان شود در ان بلکه نور از ذات بدون انست که بعضی از ذات باشد
یعنی نور مذکور جزء ذات و از جنس و سنخ ذات نیست که بظهور و بطون ش تبعیض و
تجزی در ذات لازم اید که کفر است پس این نور غایب است در غیب ذات خود بدون
استتار جزء در کل و مشرق و ظاهر است از ذات بدون انفصال جزء از کل خود بلکه
مثل شعاع است از قرص افتاب و مثل نور از شعاع زیرا که شعاع جزء قرص شمس و از
سنخ و جنس ان نیست و نیز نور جزء شعاع و از جنس و سنخ ان نیست پس مولای
تو ای مفضل اختراع فرمود اسم اعظم و مشیت انچنانکه انشاء و ایجاد کرده است اشیاء را
و حال انکه نبود از برای نور در نزد اختراع کردن او جل مجده اسم را زیادت و نقصانی و این
اسم اعظم که مشیت مطلقه است از نور ذات است بدون تبعیض و تجزیه و ظاهر است
بدون تحدی و تعدی ان از ذات یعنی اسم اعظم و مشیت مطلقه و نور ذات یک شیء
واحدند و اسامی انها که دلیل و کاشف از یکمعنی است متعدد است و دعوت می کند
این اسم بسوی مولای خود که ذات اقدس است و اشاره مینماید بسوی حقیقت و معنای
خود و این تعدد اسامی از برای یکمعنی است که نور است بحسب تعبیر کردن هر ملت از این
نور پاک مقدس باسمی و عبارتی یعنی بعضی ارباب ملل ظهور ذات خداوندی را
اسم اعظم خوانند و بعضی نور و بعضی مشیت مطلقه و بعضی باسامی دیگر پس خداوند
و مولای تو مخصوص نفرمود حجت و ظهور خود را باسمی خاص از برای اثبات حجت
الهیه بر تمام اهل ملل و اظهار دعوت ایشان بسوی این حجت خداوندی و از برای انکه
ثابت شود بر مقر بحجت خداوند اقرار او بلسان و اصطلاح او و رد کرده شود بر جاحد
و منکر حجت الهیه که این نور مقدس است انکار او بلسان و اصطلاح او پس اکر غایبست
حضرت مولای قدیم که ذات اقدس است از ابصار خلق خود بسبب محجوب بودن
خلق است بغیبت ایشان از مولای خود پس ایشان محجوبند بغیبت و ممتحن اند بر
صورت انچنانکه ظاهر کرده است بان این اسم اعظم ضیاء نور خود را که روح کلی است

نور ظل وضیا خود را که عقل کلی است آنچنان ضیا و ظلیکه مختص شده اند بان خلق
تا نظر کنند تخصیص این اسم را که صورتست و دلالت کند ایشان را بر باری و خالق خود
تا آنکه بشناسند او را بصورت آنچنانکه صفت نفس است و نفس صفت ذات و اسم
اعظم مخترع است از نفس ذات و مراد از نفس ذات همان نور پاک است که مسمی ببشر
و اسم اعظم است و باین جهت که نور مقدس ذات اقدس متجلی و تنزل فرمود تا بعالم
اشباح و صور و صاحب صورت گردید بعد از ظهور در مرتبه ضیا و ظل از آن نامیده
شده است بنفس چنانکه نامید صورت را از این مرتبه یعنی زیرا که نفس انجیزیست
که صاحب صورت باشد و بجهت جلالت و عظمت نفس ذات حق تم فرمود بمحمد که امة
نفسه یعنی محمد کسی و چیز است از نفس خداوند زیرا که خداوند میترساند شما را از
نفس خود بعد آنحضرت فرمود معنی تحذیر آنست که منع فرمود شما را از آنکه بگردانید
محمد را که این نور مقدس اعظم است و نفس اوست جل مجده مصنوع زیرا که این نور
اعظم صنع ساکن و فعل مطلق ذات اقدس است و میان صنع و مصنوع و فعل و
مفعول فرق بسیار است و چنانکه این نور اعظم صنع حق تعالی است مصنوع باین
صنع جلیل صنع این نور است چنانکه ماثور است نحن صنایع الله والناس صنایع
لنا و صنع سبب و علة مصنوع است و اگر باین صنع الهی ممنوع نشوید حضرت
محمدی را مصنوع دانستید لازم آید که ذات احدیت محدث مصنوع باشد و این
کفر صریح است و بیان این ملازمت آنست که سبب قریب مصنوع و مبدأ او ذات
صنع حادث است و اگر حضرت محمدی را که نور مقدس اعظم ذات است مصنوع دانیم لازم
آید که ذات احدیت که مبدأ اوست صنع باشد و صنع مقتضی است صانع دیگر را
غیر خود پس لازم آید محدثیت ذات و این کفر صراح است تعالی الله عن ذلک علوا
کبیرا و حاصل آیه مبارکه آنست که تخویف میفرماید خداوند شما را از آنکه نفس احد را
که نور حضرت محمدیست مصنوع و مفعول و معلول دانید زیرا که این نور مقدس
صنع و فعل خداوند و علت و مبدأ اشیاء است و تمامی اشیا مصنوع باین صنع

یعنی ما ائمه صنعتهای خدا و خلایق مصنوعات مایند
بخط ما

ومفعول

و مفعول باین فعل و معلول باین علت میباشند پس این نور مقدس تجلی فعل حق
و فاعل خلق اشیا است و صنع حق و صانع اشیا است و علت و مبدأ اشیا و رابطه
میان واجب و ممکن و قدیم و حادث است و سر اولیاست که در حقش گویند ای
پیش از آفرینش و کم از آفریده کار فقال علیه السلام واعلم یا مفضل انه لیس بین الاحد
والواحد الا کما بین الحرکة والسکون او بین الکاف والنون لاتصال النور الذات
قائمة بذاتها وهو قوله تعالی الم تر الی ربک کیف مد الظل ولو شاء
لجعله ساکنا ثم جعلنا الشمس علیه دلیلا یعنی ما کان منه
من الذات فالصورة الازلیة هی الضیاء والظل وهی التی لا تتغیر فی قدیم الدهر
ولا فیما یحدث من الازمان فظاهرها الصورة الازلیة وباطنها المعنویة وتلک
الصورة هیولی الهیولات وفاعلة المفعولات واس الحرکات وعلة کل علة لا
بعدها سر ولا یعلم ما هی الا هو ویجب ان یعلم یا مفضل ان الصورة الازلیة
التی قلت ظاهرها امامیة وحیثیة وباطنها غیب منیع لا یدرک لیست کلیة الباری
ولا الباری سواها وهی هو اثباتا وایجادا وعیانا ویقینا وتعیینا لا هی هو
کلا ولا جهة ولا احضارا ولا احاطة قال المفضل قلت یا مولای زدنی شرحا
فقد علمت من فضلک ونعمک ما اقصر عن صفته قال یا مفضل سل عما احببته
قلت یا مولای تلک الصورة التی رأیت علی المنابر تدعوا من ذاتها الی ذاتها
بالمعنویة والتصریح والتصریح بالالوهیة قلت لی انها لیست کلیة الباری ولا
الباری غیرها فکیف نعلم حقیقة هذا القول قال یا مفضل تلک بیوت النور
وقمص الظهور والسن العبارة ومعدن الاشارة حجبک بها عنه و دلک منها
الیه لا هی هو ولا هو غیرها محتجب بالنور ظاهر بالتجلی کل یراه بحسب معرفته
وینال علی مقدار طاقته فمنهم من یراه قریبا ومنهم من یراه بعیدا یعنی حضرت
امام علیه السلام فرمود بدان یا مفضل آنکه نیست میانه احد و واحد مگر مثل میانه
حرکت و سکون یا میانه کاف و نون بسبب اتصال واحد بنور ذات احد بیچون

که قائم است

که قائم است بذات خود و اینست فعل حق تعالی یا انظر بمن کیف تبوء بی پروردگار خود که چگونه کشیده است ظل وجود را و نور جود را و اگر میخواست هر آینه میگردانید ظل خود را ساکن پس گردانیدیم شمس را بر آن دلیل آنحضرت فرمود یعنی نمیباشد در نور شمس کدام است از ذات چیزی چنانکه در نور ذات شمس چیزی نیست بدانکه معنی احدان یکتا ئیست که ثانی از جنس خود نداشته باشد و واحد آنستکه ثانی از جنس خود داشته باشد و باصطلاح اهل معرفت و عرف احادیث معصومیه وحدت احدیت را وحدت حقیقیه نامند و وحدت واحد را وحدت عددیه نامند زیرا که واحد مبدا اعداد و عود اعداد نیز بواحد است و باین جهة واحد را باین معنی بر ذات احدیه اطلاق نمیکنند زیرا که وحدت ذاتیه وحدت حقیقیه است و ثانی از جنس خود ندارد پس وحدت عددیه از ذات حضرت احدیه مسلوب است کما قال امیر المؤمنین علیه السلام واحد لا بتاویل عدد یعنی ذات احدیت واحد نیست نه بتاویل عدد که از وحدت عددیه منسلخ است بلکه واحدیکه بر آن ذات اقدس اطلاق شود بمعنی احد است که صاحب وحدت حقیقیه است و صنع ذات اقدس که نور ذات و اسم اعظم اوست جل مجده واحد است زیرا که ممکن و ثانی المجنس چه ندارد و از سنخ و جنس موجودات عالم امکان محسوب پس وحدت صنع و وحدت عددیه است و باین جهة مسمی بواحد است و از حضرت سید الساجدین علیه السلام در دعا ماثور است یا الهی لک وحدانیة العدد و ملکة القدرة الصمدیة لا دملک از برای تست یعنی وحدانیة عدد که در السنه و عبارات مختلفه صنع ساکن و نور ذات و اسم اعظم و مشیة مطلقه گفته است ملک خلق تو است زیرا که فعل و ایجاد و ظهور ذات تست پس از ذکر این مقدمه حضرت امام علیه السلام فرمود مباینه احد که ذات اقدس است و واحد که نور ذات است منفصل و فاصلی نیست چون ما بین حرکت و سکون حرف کاف و نون که فصلی نیست زیرا که ذات اقدس قائم بذات خود است و نور ذات قائم بذات و اتصال بذات خود دارد مثل اتصال شعاع و ظل شمس بذات و قرص آن و حق تعالی فرمود این شمس جسمانی را دلیل بر شمس وحدت خود قرار دادیم و این دلالت و تمثیل

بجهات عدیده است اول آنکه نور شمس فعل و صنع اوست ثانی آنکه اتصال با قرص شمس دارد و فاصل و رابطی فیما بین نیست ثالث آنکه از قرص شمس در نور چیزی نیست یعنی نور از سنخ و جنس قرص نیست بلکه ظهور و شروق است رابع آنکه نور اول دلیل است بر قرص زیاده از دلالت اسم شمس بر آن پس اسم اعظم است و این جهات اربعه نیز فیما بین ذات اقدس احدیت و نور آنحضرت متحقق است و باین جهات شمس و نور شمس دلیل بر ذات اقدس احدیت و نور مقدس واحدیت اوست جل مجده بعد حضرت امام علیه السلام فرمود که پس صورت از عتبه که صورت مبارکه حضرت حجة الله امیر المؤمنین علیه السلام است و بجهة موصوف بودن آنحضرت بالانزع البطین منتسب شد بالانزع عتبه انضباء و ظل است که مذکور کردیم چه فرمود اشراقکرد از مشیة نور شعشعانی و ظاهر کرد این نور ضیاء را و اظهار کرد ضیاء ظل را پس بر پاداشت حق تعالی وجود را یعنی این ظل ضیاء که صورت انزعیه است و کردانید نور را در باطن این صورت و ذات اقدس احدیت مبدء و مصدر است که مشیة بمراتب اربعه خود از ذات اقدس جل و علا صادر است پس چهار مرتبه از برای مشیة بجهة تنزل آن در عوالم وجود حاصل آمد مرتبه نورانیت که اول ما خلق الله نوری است و مرتبه ضیاء که اول ما خلق الله روحی است یعنی روح اعظم کلی از عالم الهی و مرتبه ظل که اول ما خلق الله عقلی است یعنی عقل کلی الهی و مرتبه فیئی که نفس کلیه و صورت وجود است زیرا که نفس متصور بصورت مجرده از ماده است لهذا از او صورت وجود فرمود و صورت انزعیه حجة علیه السلام را آنحضرت ضیاء و ظل فرمود یعنی صورت انزعیه صورت نفس کلیه است که نفس کلیه آن صورت ضیاء و ظل است یعنی این مراتب اربعه مشیة بواطن صورت انزعیه است باین ترتیب که نفس کلیه الهیه که مسمی بفیئی است بطن اول صورت انزعیه است و عقل کلی الهی که مسمی بظل فرمود بطن دوم این صورت مبارکه است و روح اعظم کلی الهی که مسمی بضیاء فرمود بطن سیم این صورت مبارکه است و مرتبه نورانیت که مسمی بنور عظمت و اسم اعظم و مشیة مطلقه است بطن چهارم

این صورت مبارکه است و ذات اقدس احدیت جل شانه مبدء و مصعد این صورت
مبارکه از عبّر است و لهذا از حضرات اهل عصمت علیهم السلام ماثور است
که نحن وجه الله پس صورت انسانیه وجه الله اعظمست و از حضرت رسول خدا
ماثور است که من رانی فقد رای الحق و نیز وارد است که النظر الی وجه علی ابن ابی
طالب عبادة و از حضرت امیر المؤمنین علیه السلام ماثور است که الصورة الانسانیة
هی اکبر حجة الله علی خلقه و هی الکتاب الذی کتبه بیده و هی الهیکل الذی
بناه بحکمته و هی مجموع صور العالمین و هی المختصر من اللوح المحفوظ و هی الشاهد
علی کل غایب و هی الحجة علی کل جاحد و هی الصراط المستقیم الی کل خیر و هی
الصراط الممدود بین الجنة و النار یعنی صورت انسانیه که صورت حضرت حجة الله و امام
مبین و خلیفه خداوندیست علیه السلام بزرگتر و عظیمتر حجت حق تعالی است بر خلق
او زیرا که صورت نوعیه قدرت خداست در عالم کون هیچ شیئی از حیطه قدرت و امر
او خارج نیست و غالبست بر هر شیئی پس حجت خداوندی باید بر همه کس و همه چیز
غالب باشد زیرا که صاحب امر خداوند است و اینکه فرمود اعظم حجة الله است بجهت
آنکه قرآن نیز حجت خداست و معجزات و خارق عادات و کلمات معصومین تمام حجت
خدا بر خلق است و لیکن تمامی اینها فروع این اصل عظیم و ظهور این رکن قویم و شعب
این صراط مستقیم اند و فروع را بدون اصل فروغی نیست پس این صورت عظیمه
انسانیه اعظم حجة الله است و کتابیست که حق تعالی بدست قدرت خود
نوشته است از اینجا که در اشعار خود آنحضرت فرمود و انت الکتاب المبین الذی
باحرفه یظهر المضمر دوائک فیک و ما تبصر و دائک منک و ما تشعر اتزعم
انک جرم صغیر و فیک انطوی العالم الاکبر فلا حاجة لک فی خارج یخبر عنک بما
بسطر بدانکه حق تعالی عقل کلی خود را کتاب مبین و ام الکتاب فرمود بقوله تعالی و انه
فی ام الکتاب لدینا لعلی حکیم زیرا که کتاب اینجنسیت که حاوی
علوم است و کاتب علوم و حکم الهیه و کونیه در این کتاب مبین قلم اعلای خداوندی

که باطن این عقل کلی بید قدرت الهی علوم و حکم را در آن مندرج ساخته و چون
این صورت انسانیه حضرت حجة الله مشتمل بر عقل کلی است و آن بطن دوم انسانست
صورت را نیز کتاب الله فرمود و تمام کتب الهیه از کتاب عقل الهی این صورت
عزیزه ناشی آمده لهذا از ام الکتاب فرمود یعنی اصل و وعاء تمام کتب الهیه است
و بعد فرمود این صورت انسانیه مبارکه هیکلی است که بنا کذارد او را حق تعالی بحکمت
بالغه خود زیرا که من جمله هیاکل توحید است و مسمی بهیکل نور و هیکل توحید است
چنانکه حضرت امیر المؤمنین علیه السلام در بیان حقیقت در جواب کمیل بن زیاد فرمود
الحقیقة نور اشرق من صبح الازل فیلوح علی هیاکل التوحید آثاره یعنی حقیقت توحید
الهی نوریست که اشراق و تجلی نمود از صبح ازل ذات اقدس خداوندی که مستتر است
پس ظاهر شد آثار آن نور بر هیکلهای توحید که صورتهای حجج و خلفاء الهیه است
تا حجت کردند بظهور این نور بر خلایق و خبر دهند از اصل و مبدء خود و از معرفت توحید
و صفات کمالیه حق تعالی مردم را پس باین هیاکل نور هدایت یابند خلایق در لیالی ظلمانی
دنیا و راه یابند بپروردگار خود و این صورت مبارکه از جمله هیکلی اعظم از جمله این
هیاکل النور است و بعد فرمود علیه السلام این صورت انسانیه مجموع صور عالمین است
زیرا که سابقا ذکر آمد که جمیع نفوس کلیه و جزئیه تمامی عوالم الهیه از نفس کلیه الهیه
این صورت ناشی آمده و او است مبدء و مصعد تمام نفوس و صور چنانکه فرمود نحن
صنایع الله و الناس صنایع لنا و بعد فرمود علیه السلام و این صورت انسانیه عظیمه
مختصری است از لوح محفوظ زیرا که لوح محفوظ عقل کلی این صورتست پس این
صورت از لوح محفوظ که عقل کلی است ناشی آمده و خلاصه آنست زیرا که هر ظاهری
انموذج مظهر خود است و بعد فرمود علیه السلام که این صورت انسانیه شاهد است
بر هر غایب و حجت است بر هر جاحد زیرا که حق تعالی از برای هر طبقه از امت مرحومه حجتی
و امامی را شاهد فرمود و حضرت محمدی را بر این حجج و شهود شاهد قرار فرمود
بقوله تعالی و جعلنا لکل امة شهیدا و جعلنا الرسول

علیهم شهیداً و چنانکه حضرات ائمه علیهم السلام شهود بر طبقات
امت‌اند نیز عقب بر ایشان‌اند در هر عصر و زمان شاهد آیات باشند مؤمنان و شیعیان
ایشان بنور علم و حکمت و معرفت این بزرگواران بسوی حق شوند و هلاک کردند منافقان
مخالفان ایشان بسبب اتمام حجت خداوندی بر ایشان پس صورت هر یک از حضرات
ائمه علیهم السلام هم حجت و هم شاهد بر امت عصر خود اند مگر آنکه صورت از عتبه
مبارکه حضرت علویه علیه السلام و نفس او چون صورت و نفس حضرت رسول خداست
بقوله تعالی **وانفسنا وانفسکم** شاهد و حجت بر هر حاضر و غایب جاحد
و منکر بلکه صورت و نفس هر یک از حضرات ائمه علیهم السلام نیز مثل آنحضرت است
بعد از نبی علیه السلام این صورت انسانیه است طریق مستقیم بسوی هر خیر و صراط
کشیده شده بسوی جنت و نار که باریک تر است از شعر و تیزتر است از سیف زیرا که محقق
امد که باطن این صورت عظیمه عظمت نور هدایت الهی است که صراط المستقیم بسوی حق تعالی
و هر خیر از خیرات دنیا و آخرت و خیرات تامی از این بزرگواران ظاهر میشود چنانکه
در کافی از حضرت صادق علیه السلام ماثور است که نحن اصل کل خیر و من فروعنا
کل بر و من البر التوحید والصلوة والصیام وکظم الغیظ و تعهد الجار و عدونا اصل
کل شر و من فروعهم الکفر والشرک والنمیمة والقطیعة الی آخره و این صورت انسانیه
صورت صراط ممدود است میانه جنت و نار زیرا که جنت موعود الهیه میانه نفس کلیه
قدسیه ایشان و عقل کلی است که بطون این صورت مبارکه اند چنانکه ماثور است
که ارض الجنة الکرسی و سقفها عرش الرحمن مراد از کرسی نفس است و مراد از عرش
عقل است و مراد از جنت صور نعم الهیه است که از عرش علی عقلی الهی ایشان
نازل شده است بر ارض نفس ملکوتیه ایشان و مراد از نار و جحیم صورت صفت قهر و غضب
الهی است و نفس قدسیه کلیه الهیه حضرت حجة الله مظهر تامی صفات لطف
و قهر و جمال و جلال الهی است پس ظهور نار جحیم و طبقات آن نیز از صفت قهر
غضب حضرت حجة الله است چنانکه سابقاً ذکر آمد بعد حضرت صادق علیه السلام

توصیف

توصیف و نوع صورت مبارکه از غیبیه و آنکه متمیز شده است در قدیم دهر و در
حدوث زمان بسبب آنکه ظاهر آن صورت از غیبیه است که تولید و توالد و بعد و نهایت
دارد اما باطن آن نفس معنویه قدسیه کلیه الهیه است که حقیقت ملکوت الهیه است
و همیشه بقا اصل [illegible] و ندی بوده و هست و خواهد بود و تغییر و تبدل بمرور دهور
ازمان ندارد و حافظ صورت از غیبیه است که تغییر و اندراس الی الابد نپذیرد زیرا که
نفوس ملکوتیه مجرده خواه کلیه که نفوس انبیا و اوصیا و افلاک باشند و خواه جزئیه
که نفوس امت‌اند بسبب تجرد شان اندراس و زوال و فنا ندارند چه گفته‌اند المجرد
لا یبید یعنی مجرد از ماده و مدة فانی و هالک نیست و صورت از غیبیه که صورت
این نفس مجرده ملکوتیه است نیز بطفیل این نفس فنا ندارد چه وارد است که
اجسادنا ارواحنا یعنی اجساد ما بجا و رتبت ارواح ما که مراد نفوس است کمال حاصل
کرده‌اند و اندراس ندارند و عنصریه آنها تمام شده بمادیه و ملکوتیه حاصل
کرده‌اند پس تغییر و تبدل ندارند در حدوث از مان اما مثل نفس قدسیه ملکوتیه
نیست که در قدیم دهر متغیر نشود زیرا که حادث زمانی است در ابتدا حدوث
دارد اما در نهایت فنا و تغییر ندارد بلکه باقی ببقاء نفس کلیه قدسیه خود است
معنی اجسادنا ارواحنا بعد آنحضرت علیه السلام و نبود این صورت هیولای هیولات
و فاعل معقولات و اس و اصل حرکات کونیه فلکیه و عنصریه و علت هر علتی از
ازفه علیه علل و معده سماویه و عنصریه است یعنی چون نزول فیض ایجاد و رحمت
الهیه از مرتبه اولی مشیة کونیه است تا بمرتبه نفس کلیه معنویه قدسیه ملکوتیه
بمرتبه این صورت مبارکه از غیبیه کرده رحمات و عوالم اربعه است بطریقه وحدت و انفراد
بوده و از مرتبه کلیه نفس مقدسه نزول و ظهور فیض ایجاد و رحمت الهیه بطریقه تکثر است
زیرا که نفوس کلیه افلاک و صور آنها و نفوس کلیه مقدسه انبیا و رسل و اوصیا و
صور آنها و نفوس کلیه ملائکه و صور آنها و نفوس کلیه عناصر و صور آنها و نفوس
جزئیه امم و صور آنها و نفوس حیوانات و صور آنها و نفوس سایر مولدات و صور آنها

بالتمام

متحیر

بالتمام از این نفس کلیهٔ ملکوتیهٔ الهیه و صورت کلیهٔ مبارکه از عترت انسانیه که صورت
خلافة الهیه است ناشی میباشند و این نفس کلیهٔ قدسیه و صورت از عترت آن
خلیفهٔ کلیهٔ الهیه و حقیقة آدم است و مبدء و باری نفوس است و ابو النفوس و
الاشباح است چنانکه حقیقة انکه روح اعظم کلی الهی است ابو الارواح الانسیه است
شیخ عراقی گوید گفتا بصورت ارچه ز اولاد آدمم از وی بمرتبت بهمه حال برترم
ارواح قدس چیست نمودار معنیم اشباح انس چیست نگهدار پیکرم بحر محیط
و بحر بطون قدم بهم دردمن برین که مجمع بحرین اکبرم چون بنگرم در آینه عکس جمال
خویش گردد همه جهان بحقیقة مصورم بالجمله مظهر همه اسما است ذات من
بل اسم اعظم بحقیقة چو بنگرم پس هیچ نفس و صورتی از حیطه تصرف و تحویل فعل
نفس کلیهٔ ملکوتیهٔ الهیه و صورت از عترت آن که حجة الهیه است خارج نیست چنانکه
حضرت رسول خدا تصرف در سماویات فرمود با انگشت مبارک شق القمر نمود و رد
شمس کرد و حضرت خلیفه و وصی او امیر المؤمنین علیه السلام نیز رد شمس فرمود
و با شمس تکلم کرده و جواب بآنحضرت داد که انت الاول والاخر والباطن والظاهر
وانت بکل شیء علیم و نیز آنحضرت تصرف در بهایم و سباع فرمود گرگ را ناطق
کرده که شهادت بر توحید و نبوت و ولایت داد و سوسمار را ناطق فرمود که بشرح ایضا
شهادت داد و مرغ مشوی ابو جهل را زنده و ناطق کرد که شهادت بر افعال ابو جهل
داد و نیز اوصیای طاهرین آنحضرت علیهم السلام مرد را زن و زن را مرد کردند و تصرف
در صورت شیر وساده کردند که شیر عرین شد و منافق و ساحر را درید و خورد و نیز
تصرف در سنگریزه و حصا فرمودند و آنها را ناطق بتوحید و نبوت و ولایت کردند
و تصرف در اشجار و شاخهای چوب خشک فرمودند که بحکم ایشان می‌آمد و میرفت
و سبز شد و رطبهای رطب داده و اقرار بتوحید و نبوت و ولایت نموده و مرده کهنه
و جدید را زنده فرمودند بلکه درخت خشک حنانه از برکت مجاورت و جلوس آنحضرت
حیات یافت و این ناله که اهل مسجد شنودند و نطق کرد و همچنین تصرف در

در جبال فرمود که منقلب بمشک و عنبر و جواهر و طلا و نقره شدند و تصرف در
اشجار و اشواک آنها فرمود که منقلب برجال با سلاح قویه شجاع شدند و از این
قبیل تصرفات در انسان و حیوان و نبات و جماد فرموده اند که کتب احادیث
مشحون بآنها است پس موجودی از موجودات عالم کون از سماویات و ارضیات
از حیطه تصرف نفس کلیهٔ قدسیهٔ حضرت حجة الله خارج نیست و اگر این قهر و
غلبه و تصرف در اشیا از ایشان مشهود نبود چگونه ایشان را حجة خدا میدانستند و
همچنین اهل معرفت و بصیرت قلبیه تصرفات معنویه از این بزرگواران در قلوب و نفوس
خود بدیدهٔ دل مشاهده مینمایند که ایمان بغیب ایشان آورده اند در دیدها غیب
بین هر دم ز نو تمثالها و مراد آنحضرت از هیولای هیولیات ماده و مایه نفوس است
یعنی نفس کلیهٔ معنویه و صورت کلیه از عترت آنحضرت و اهل عصمت علیهم السلام ماده
جمیع نفوس و مایهٔ جمیع صور حادثه است که از بدایت خلقت عالم کون و شهادت به
تدریج الی یوم القیمه از آنها ظهور و بروز بحسب استعداد خود می یابند پس این
نفس مقدسه کلیه بصورت از عترت کلیه علة هر علة سماویه و ارضیه و رب هر نوع
مادیه و عنصریه و سماویه و فاعل تمام مفعولات کونیه و اصل جمیع حرکات سماویه
و ارضیه است پس مبدء کلی تمام عالم ملک و شهادت نفس کلیهٔ ملکوتیه و صورت
مبارکه از عترت آنحضرت است که محیط بعالم کون و ملکست و بسبب قهر و غلبه و سلطنت آن
بر عالم ملک آنرا ملکوت خوانند که صیغه فعلوت از ملک یعنی سلطنت است و از
برای مبالغه در غلبه و استیلاء و سلطنه نفس کلیهٔ قدسیه است بر جمیع موجودات
عالم ملک بعد آنحضرت علیه السلام فرمود نیست بعد از این صورت از عترت باطن معنویه
آن که نفس کلیهٔ ملکوتیه است سری و تمییز از حقیقة این صورت را مکرم نام زیرا
که مراد از سر مذکور باطن عالم کون و ملکست و این عالم را باطنی و سری جز این
صورت مبارکه از عترت که شامل است مر لطیفه معنویه را که نفس کلیه قدسیه ملکوتیه
نیست چه عالم ملک بالتمام صور عالم ملکوتست و عوالم جبروت و لاهوت که مراتب ظلال

وصفا و نور ند منزه از صور ند و اجل و اعظم از آنند که سر و باطن عالم ملک
محسوب شوند بلکه بواطن البطون و اسرار الاسرارند و از سنخ عالم غیب الغیوب
محسوبند پس سر عالم ملک بالتمام این صورت ازغیبه و نفس کلیه ملکوتیه معنویه
است بعد آنحضرت علیه السلام فرمود و نبود بوجود باین صورت و باطن آن غیر حق
تعالی نتواند بود زیرا که نفوس کلیه و جزئیه فلکیه و انسانیه که در تحت این نفس
کلیه قدسیه حضرت حجت علیه السلام واقع اند و مصنوعات این صنع نفسانی
معقولات این عقل ملکوتی اند عاجز ند از دریافت حقیقت خود چه هر صورتی
پی بحقیقت خود چنانکه هست نتواند برد و ادراک حقیقت خود کما ینبغی عاجز است
پس حق تعالی عارف بنفس قدسیه ملکوتیه و صورت ازغیبه حجت خدا است و بس
و این کلام با حدیث نبوی که یا علی نشناخت ترا مگر من و خدا مطابق است بعد
آنحضرت علیه السلام فرمود یا مفضل واجبست آنکه دانسته شود که صورت ازغیبه
انجانی که فرمود ظاهر من امامت و وصیت است و باطن من غیب منیع است که ادراک
کرده نمیشود غیبت آن صورت کلیه حقیقة باری و نه حضرت باری تقدس غیر این صورت
بلکه حقیقة این صورتست و چون این نفس کلیه ملکوتیه معنویه و صورت ازغیبه آنحضرت
مبدء نفوس و صور کلیه و جزئیه عالم ملک و شهادتند شاید توهم رود بآنکه باری
خالق نفوس و صور عالم ملک نیست حال آنکه باری و خالق مطلق حقیقی حق تعالی است لهذا
حضرت امام علیه السلام فرمود صورت ازغیبه نه باری و خالق مطلق است و نه باری
غیر است زیرا که خالق و موجد حقیقی است که بدون ماده و مدت ایجاد خلق
نماید و از کتم عدم بوجود آورد و خالق باین معنی منحصر است در ذات پاک حضرت
احدیت و چون خالق از خلقت مشتق است و بمعنی تقدیر و اندازه کردن است
جزء اخیر علت تامه را نیز مقدر و خالق نامند و نفس کلیه قدسیه ملکوتیه و صورت
ازغیبه آنحضرت چون جزء اخیر علت تامه و مظهر فعل الهی اند باعث و مقدر نفوس
کلیه و جزئیه و مادها اند که بهر نحو که خواهند تحویل و تصرف مینمایند ماده

کلیه خود را بهر صورت که خواهند بر حسب استعداد آن صورت و باین جهت
صورت ازغیبه آنحضرت را هیولی الهیولات فرمود لهذا بر نفس کلیه و صورت ازغیبه
آنحضرت باعث و مقدر و خالق و باری اطلاق میشود چنانکه حضرت رسول خدا
در تفسیر کلام حضرت امیر المؤمنین علیه السلام که فرمود انا خالق السموات والارض
آنحضرت فرمود یعنی من باعث خلقت آنهایم نه علت تامه و موجد و خلاق آنها
پس این صورت ازغیبه و لطیفه معنویه آن که نفس کلیه قدسیه حضرت خلیفة
الله است و فرمود علیه السلام نه باری حقیقی موجودات ملکیه دنیویه است و نه حضرت باری
و موجد غیر از آنست زیرا که حضرت باری مبدء و حقیقة این صورت است چنانکه
خود فرمود باطن من غیب منیع است که ادراک نمیشود و چون آنحضرت نفسا باطنا
و حقیقة خدا است فعل خلقت را نسبت بخود داده و باذن ربی در جمیع خطب
خلقت و ایجاد را مانند که در خطب عدیده است بخود نسبت داده فرموده اشعار
بآنکه در این افعال من واسطه میان ذات واجب و خلایق هستم زیرا که من
بحسب مقام نفسانی خود مظهر فعل واجب تعالی هستم و بحسب مقام روح کلی
و عقل کلی خود شانم اجل از خلقت نفوس و تقدیر صور است چنانکه ذات
اقدس که حقیقة و مبدء وجود من است شانش اجل از خلقت روح و عقل کلی است
بلکه مخترع آنها مشیة مطلقه و نور ذات اقدس است و ذات حضرت احدیت جل
مجده مبدع مشیة است و فاعل الفواعل و مبدء المبادی و علة العلل است چنانکه
وارد است که خلق الله الاشیاء بالمشیة والمشیة بنفسها و چون ذات باری جل
مجده رفیع الدرجات است فاعلیت او بحسب مراتب و درجات است پس در بعضی مراتب
و درجات فاعل بلاواسطه و در سایر مراتب و درجات فاعل بواسطه و وسایط
و موجد و فاعل علی الاطلاق هست و وسایط فاعل و خالق و باری باذن و قدرت
اویند جل مجده پس باری بالحقیقة غیر این صورت ازغیبه و نفس کلیه معنویه آن
نیست زیرا که باری حقیقی مبدء و حقیقة آنست و صورت حقیقة باری این صورت

تمثیل حسی

ولطیفهٔ معنویه است فقد بر تمثیل حسی بدانکه از حضرت اهل عصمت ع
مأثور است که نسبت تمام ارض و مافیها بفلک اول مثل حلقه ایست در فلات و
صحرای وسیعی وقطر این پانصد سال است و فاصلهٔ هر فلکی تا فلکی مثل قطر
هر فلک پانصد سال است و فلک اول وانچه در اوست در جنب فلک ثانی
مثل حلقه ایست در فلات وسیعی و فلک ثانی در جنب فلک ثالث بشرح ایضا
تا فلک سابع در جنب فلک کرسی و کرسی در جنب عرش که فلک تاسع است چون
حلقه ایست افتاده در فلاتی بلکه اقل و اقل اقل زیرا که عرش را هفتاد هزار
طبقه است که غلظت هر طبقه بقدر ما بین عرش است تا تحت الثری و از برای
عرش سیصد و شصت هزار رکن است و بر هر رکنی سیصد و شصت هزار
ملکست که اصغر ایشان اگر مأمور شود ببلعیدن سماوات و ارض وانچه در انها است
جمیع انها در لهوات و دهان او مثل تل صغیر ایست در صحرای کبیر و مثل هر دو قائمه
از قوائم عرش مثل طیران مرغ جنیعی است بسرعت در مدت هزار سال و نسبت
عرش و ما فیها با این بزرگی و وسعت و ملائکه مذکورین بسوی ملائکه کروبین مثل
نسبت یک کلمه ایست با متکلم آن و ملائکه کروبین از شیعیان اولین حضرات اهل
عصمت علیهم السلام اند پس نظر کن بعظمت کروبین و احاطهٔ نور و شرف
ظهور ایشان که نسبت عالم ملک و شهادت و تمام مادیات و کرسی و عرش عظیم
و طبقات و ارکان و ما فیها در جنب عظمت و وسعت نور ایشان چون کلمه ایست از
متکلم و نسبت این ملائکه کروبین بملائکه عالین که حق تعالی فرمود استکبرت
ام کنت من العالین نسبت کلام بسوی متکلم است و ایشان نیز از
شیعیان حضرات آل محمد علیهم السلام اند و نسبت ملائکه عالین و کروبین و عرش
و ما فیها و عالم ملک و شهادت تماما الف الف الف بحیث از راس شعریست بالنسبه باین
عالم اکبر و نسبت تمام انها و حضرات محمد و آل محمد علیهم الصلوة والسلام بسوی قدرت
حق سبحانه و تم نسبت لفظ واحد است بسوی لافظ و متکلم آن چنانکه از حضرات

اهل عصمت علیهم السلام مأثور است که حق تعالی تکلم فرمود بکلمه پس نوری شد و تکلم
بکلمهٔ دیگر فرمود پس روحی شد و قرار داد نور را در روح و قرار داد آن روح را در ابدان ما
اهل بیت الی آخر بدانکه حدیث نسبت عوالم با یکدیگر نقل بالمعنی شد تا آنکه رفع استبعاد
از ناظر کرده بعبی بیشت که صورت مبارکهٔ ازغیبیه ولطیفهٔ کلیهٔ معنویه نفس قدسیهٔ
حضرت ولایت مآب علیه السلام است بارئ نفوس و موجودات عالم ملک و شهادت
باذن حق تعالی باشد یعنی سبب و واسطهٔ ایجاد و باعث احیاء عالم ما تحت خودست و چون
حضرت صادق علیه السلام فرمود این صورت ازغیبیه کلیه باری است و نه باری سوای
انست بعد نسبت این صورت ازغیبیه را با حضرت باری حقیقی جل مجده که ذات اقدس است
بیان فرمود که این صورت مبارکهٔ ازغیبیه حضرت باریست بحسب اثبات و ایجاد و عیان
و یقین و تعیین یعنی این صورت مبارکه دلیل اثبات باری و واسطهٔ ایجاد باری و
وسبب شهود و عیان باری و باعث یقین بباری و علت تعیین و تقدیر کردن حضرت
باریست مر موجودات و اشیاء عالم ملک را پس چون جمیع نسبت و اضافات و اعتبارات
حضرت باری مطلق تعلق باین صورت مبارکه ولطیفهٔ معنویه ان باعتبارات گویا این آنست
بعد فرمود نیست این صورت مبارکه حضرت باری بحسب کلیه و جمعیه و احصاء و احاطه
حضرت باری یعنی فائق و ممتاز این صورت مبارکه از حضرت باری حقیقی کلیه باری و
جمعیت باری و محصور ساختن باری و احاطهٔ باری بر این صور و نسبت زیرا که حضرت
باری ربست و این صورت مربوب و رب جامع و کل و محیط و حاصر مربوب خود است
و مربوب موصوف باین اوصاف نیست پس باین جهات این صورت ازغیبیه مبارکه حضرت
باری نیست فتبصر بعد مفضل گوید گفتم ای مولای من زیاده فرما شرح مطلب مذکور را
پس بتحقیق دانستم از فضل و نعم تو انچه را که قاصرم از وصف آن آنحضرت فرمود ای مفضل
سؤال کن از انچه میل داری عرض کردم ای مولای من این صورت ازغیبیه انچنانکه می بینم
بر منابر دعوت میکند انام را بصفات ذات خود بسوی محمدیه تفرد ذات خود بباطن
معنویه خود که نفس ملکوتیه اوست و تصریح میکند بلاهوتیه ذات خود گفتم از برای

من کنت کلیه باری وتر حضرت باری غیر آنست پس چگونه دانسته میشود حقیقت این
قول فرمود یا مفضل این صورت مذکوره بیوت نور خداوندی وقمیصها لمظهر پروردگار
ولسانهای عبارت وتعبیر از ذات وصفات ومعنی اشارت حضرت باری است
که محجوب ساخته است ترا باین صورت وبیوت نور از خود ودلالت کرده است ترا از این
صورت وبیوت نور بسوی ذات خود پس این صورت مبارکه وبیوت نور نیز حضرت باری است
ونه او جل مجده غیر این است واطلاق بیوت نور که جمع است بر صورت ازغیبه مبارکه
آنحضرت که مفرد است بلاحظه کلیه وجامعیت آنحضرتست مر دیگر مظاهر خود را
ومنظور صور مبارکه تمام حضرات محمد وآل محمد علیهم السلام است یعنی حکم ودر حکم
وکمال تمام ایشان مثل آنحضرتست در صفاتیکه مذکور گردید مثل قوله تعالی الذین
يقيمون الصلوة ويؤتون الزكوة وهم راكعون
بعد حضرت امام علیه السلم فرمود محتجب است حضرت باری بنور خود وظاهر است
بتجلی وجلوه خود در مراتب ودرجات ما تحت ذات خود هر کس می بیند ومیشناسد
او را جل مجده بحسب معرفت خود وبحوصله کاو وبقدر طاقت خود پس بعضی از
خلق می بینند او را بعید از خود وحال آنکه او با همه است وبا همه وهو معکم
اینما کنتم ومنزه از همه است لکن قریب است با آیات کبری وظهورات خود وا
بعید است بذات خود ومشهور است بآیات ومعروفست بظهورات خود چنانکه
در اول اینحدیث ذکر شد که دلیله آیاته ووجوده اثباته ومعرفته توحیده وتوحیده
تمییزه من خلقه وحکم التمییز بینونة صفة لا بینونة عزلة ونیز ماثور است که قریب است
در بعد خود وبعید است در قرب خود پس اختلاف در قرب وبعد حضرت باری جل
ذکره بحسب اختلاف در معرفت وطاعت وبرخورد عباد است قال علیه السلام یا
مفضل نور منیر وقدرة قدیر وظهور مولاک رحمة لمن آمن واقر وعذاب علی
من جحد وانکر لیس ورائه غایة ولا له نهایة قلت یا مولای فالواحد الذی هو محمد
فقال هو الواحد اذا سمی ومحمد اذا وصف قلت یا مولای فعلی هو باین عن المعنی

وصف اسمه فقال علیه السلم الم تسمع الی قوله تعالی ظاهره امامة ووصیة وباطنه غیب
منیع لا یدرک قلت یا مولای فباطن المیم فقال نور الذات وهو اول الکون ومبدع
الخلق ومکون کل مخلوق ومتصل بالنور ومنفصل لمشاهدة الظهور وان بعد قرب
وان نائی قریب وهو الواحد الذی ابداه الاحد والاحد لا یدخل فی العدد فالواحد
اصل الاعداد والیه عودها وهو المکنون یعنی حضرت امام علیه السلم فرمود ای مفضل
بدرستیکه صورت ازغیبه مبارکه نور ذات حضرت منیر وقدرت حضرت پروردگار
قدیر است وچون سابقا فرمود تلک بیوت النور یعنی خانه ومحل نور است حال می
فرماید این صورت مبارکه نور واز سنخ نور باشد تا تواند حامل نور الهی شود وبنا
بر اینکه سابقا فرمود که ذات احدیت نور نیست پس منیر است یعنی جاعل نور ذات احدیت
ومحتمل است که مراد از منیر نور اول ذات که مشیت است باشد زیرا که صورت مبارکه
ازغیبه در مقام چهارم از نور مشیت است واولی بآنستکه نور مشیت باشد ومنیر
بر نور مشیت نیز اطلاق میشود بعد فرمود وقدرت حضرت قدیر است یعنی این
صورت ازغیبه قدرت ذات قدیر است وممکن است که مراد از قدیر نیز نور مشیت
باشد زیرا که مشیت مظهر صفات کالیه ذات احدیت وجامع تمام صفات اوست
اما چون ظهور این صفات کالیه بطور تفصیل درین صورت مبارکه ازغیبه ونفس معنویه
کلیه ملکوتیه صورت پذیرفته لهذا این صورت را قدرت اسم اعظم قدیر که نور مشیت است
فرمود وصفات کالیه ذات الهیه تا در مراتب اربعه بتفصیل نیاید در معرض شهود صورت
مبارکه ازغیبه که صاحب ملکوت واستیلاء برین عالم ملک وشهادت است مشهود
نگردد باین جهة صورت مبارکه را قدرت قدیر فرمود یعنی ظهور قدرت قدیر است بعد
فرمود وظهور مولای تست یعنی این صورت ازغیبه مبارکه ظهور مولای قدیم است
که سابقا ذکر فرمود که مولای قدیم مبدء مشیت است ووجه آنکه این صورت ظهور
آنحضرتست فرمود که تلک تنص الظهور زیرا که ظهور صفات جمال وجلال ذات
احدیت بحسب تعینیه ولجمال ذات از ذات بذاته محالست واز نور مشیت نیز

محالست و اثر نور مشیت نیز محالست زیرا که غیب ثانی است و همچنین در مرتبهٔ
ضیا و ظل که دو ذروهٔ علیا و سفلای روح و عقل کلی جبروتی است نیز تفصیل
نیابند و مشهود خلایق نگردد بجهت تجرد و بساطت آنها مگر در مرتبهٔ ملکوت و نفس معنویهٔ
ملکوتیهٔ کلیه که صاحب صورت کلیه از غیبیه است و مظهر و محضر شهود و تفاصیل
صفات کمالیهٔ الهیه است تا توانند خلایق با بصار و حواس ادراک آثار قدرت و جمال
و جلال حضرت ذوالجلال را در این صورت از غیبیه و لطیفهٔ معنویه باطن ان نمایند
باین جهت فرمود این صورت مبارکه از غیبیه ظهور مولای قدیم است زیرا که ذات احدیت
بیت نور و صفات کمالیه آنحضرت را مشهد ظهور است و بعد از تمهید این مقدمهٔ
غامضه فرمود این صورت مبارکه رحمت است از برای کسیکه ایمان آورد و اقرار بولایت
او کند با آنکه این صورت مبارکه از غیبیه ولی کامل حضرت حیدر علی و نور جلی ذات احد
ولی است و عذاب است بر کسیکه انکار کند ولایت و سلطنت این صورت مبارکه را بر تمام
موجودات و اشرفیت او از تمام مخلوقات زیرا که رحمت و عذاب ظهور دو صفت جمال و
جلال و لطف و قهر این صورت کامله مبارکه از غیبیهٔ الهیه است و معلوم گردید
که ظهور تمام صفات کمالیه الهیه باید در مشهد و محضر کامل این صورت مبارکه بر
حسب تفصیل جلوه گر گردد پس ظهور رحمت بر مؤمنان و شیعیان و نقمت بر اشقیا
و کافران از این صورت از غیبیهٔ مبارکه است زیرا که جهت مایهٔ رحمت و غضب و جمال
و جلال ذات حضرت احدیت جل مجده را آنحضرت در خطبهٔ عظیمه خود فرموده
انا الغفور الرحیم و ۲ العذاب الألیم بعد حضرت امام علیه السلام فرمود نیست وراء
این صورت از غیبیه مبارکه غایتی و نیز از برای اینصورت نهایتی زیرا که مقصود از غایت
خلقت حاصل و مقصود از خلقت است و از حدیث شریف قدسی کنت کنزا مخفیا
فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لکی اعرف ظاهر میشود که غایت خلقت معرفت
ذات و صفات کمالیه است و باید که صفات کمالیه الهیه بنهج تفصیل ظاهر و معروف
نمیشود در هیچ مرتبه از مراتب اربعه مشیت مگر در مشهد عظیم و محضر کریم ملکوت

را

۲ عذاب ألیم
۲ معرفت

معنویه و نفس کلیه این صورت مبارکه از غیبیه که محل بروز تفاصیل صفات و مشهد
شهود تمام خلایق در آنست پس غایت خلقت که معروفیت ذات احدیت بصفات
کمالیه است و بوجود و ظهور این صورت مبارکه از غیبیه است که مشهد و محضر ظهور و
معرفت صفات کمالیه الهیه است و در باب فقره این صورت مبارکه که ذکر آمد غایت معرفت
صفات الهیه صورت نباشد فعلی هذا نیست وراء این صورت مبارکه غایتی زیرا که در رتبات
ثلاثه نورانیت و روحانیت و عقل کلی که نور و ضیا و ظل است تفاصیل صفات کمالیه
الهیه بظهور نیامده بلکه بر نهج اجمالست و کثرت صفات مفصله یافت نشده تا
توانند غایت از خلقت و محل ظهور معرفت صفات باشند و باین جهت این صورت
مبارکه از غیبیه و صور مشترکه ذریهٔ طاهرهٔ آنحضرت را اعراف الهیه نامند و سبیل محدود
ما بین جنت و نار انکه از دو سمت یمین و شمال که دو جهت اعلا و اسفل این نور است
منتهی بجنت و نار گردد و مظهر جمال و جلال و لطف و قهر الهی اند شوند و عرفات
و اعتبار باشند و رجال اعراف نیز این بزرگوارانند که و علی الاعراف
رجال یعرفون کلا بسیماهم و اما اینکه این صورت مبارکه از غیبیه
نهایتی نیست زیرا که مظهر ملکوت و سلطنت و استیلای خداوندیست بر عالم
ملک و سایر عوالم شهود و ماسوی الله و چون موید است بجنب بواطن و سرّ الاسرار خود بسلطنت
ذات احدیت جل مجده که بی نهایت است لهذا فرمود بجنب معنی و ذات نهایت ندارد
اگرچه بجنب صورت محدود و متناهی است آیا نظر نمیکنی بجرهٔ صغیره که متناهی محدود
و اگر متصل سازند رخنه او را بدریا هر قدر آب از آن کشند نفاد نیابد و عارف بصیر اگر
صورت آن جره بیند باطن از بجنب آثار ظاهره از آن دریا داند و استبعاد از عدم نفاد
آب آن نکند همچنین است حال صورت مبارکه از غیبیهٔ الهیه که وجه الله الاعظم و آیت کبرای
الهیه است چنانکه فرمود و ما لله آیة اکبر منی یعنی از برای سلطنت و علم و قدرت و
کمالات آنحضرت نفادی نیست چنانکه فرمود ظاهری لا امامی و باطنی غیب منیع لا یدرک
اما این خلق قابل اظهار کمالات او نیستند چنانکه فرمود اشاره بصدر مبارک نمود

کران شبهنا لعلما جالوا صبث لرحله **مثنوی** ظل او اندر زمین چون کوه قاف
با لحقش سیمرغ و بس عالی طواف   ای بسا کس را که صورت راه زد   قصد صورت
کرد و بر الله زد   بعد مفضل عرض کرد که ای مولای من پس واحد آنکسیست که
او محمد است فرمود بلی این نور ذات اقدس وقتی که نام برده شود گفته میشود واحد
و وقتی که وصف کرده شود گفته میشود محمد پس واحد اسم این نور پاک و محمد صفت
زیرا که چون مبدء کثرات امکانیه است و خود داخل در کثرات نیست و منبس با
عیب العیوب ذات احدیت بیشتر است بعیب ثانی و واحد نامیده شد چنانکه
وارد است یا الهی لک وحدانیة العدد و از جهت آنکه فعل و صنع سالک مطلق اختیاری
ارادی و مشیت مطلقه اراده خداوندیست و حمد بازای فعل جمیل اختیاری است
این نور مقدس موضوع بحمد است بلکه اگر حمد است بجمیع عباد و ماسوای خود از
مصنوعات خود نیز حمد مطلق ذات حضرت احدیت است زیرا که وصف جمیل اختیاری
بازای اراده تاثیر که جمیل اختیاری است و حمد وصف جمیل اختیاریست بازای صفت
یا فعل جمیل اختیاری و از اینست که سوره حمد که سبع المثانی است در میان انبیا
و رسل اختصاص بآنحضرت دارد و لوای حمد در آخرت نیز از آنحضرتست و در دنیا
مقام محمود شفاعت با آنحضرتست بعد مفضل عرض کرد ای مولای من پس بچه چیز
مباینت دارد وصف اسم این نور پاک که واحد است از معنی و حقیقت این نور پاک
آنحضرت فرمود آیا نشنیدی قول حضرت امیر المؤمنین علیه السلام را که اسم این نور
مقدس پاک گفت آنکه ظاهر من امامت و وصیت است و باطن من غیبی است که ادراک
کرده نمیشود بدانکه اصطلاح حضرات اهل عصمت علیهم السلام مخصوص حضرت صادق
علیه السلام در این حدیث شریف بر این است که اسم را اطلاق فرموده اند بر معنی و حقیقتی
که دال است بر مسمی و دال است از اسم ملفوظی و مکتوبی بر مسمی چنانکه نور مبارک ذات
اقدس احدیت را که نور الانوار و حقیقت مشیت است اسم اعظم ذات پاک فرموده و حال
نیز اسم این نور اعظم را میفرماید صورت مبارکه از غیب حضرت امیر المؤمنین علیه السلام است

۲ ایمن نور

که فرمود ظاهر من امامت و وصیت است و باطن من غیب غیر مدرک است و نعلی
هذا مراد از غیب غیر مدرک که باطن صورت از غیب آنحضرت است همان نور عظمت
که باطن و حقیقت حضرت محمدیت است چنانکه در خطبة البیان فرموده منم مشکوتی که
در آن نور حضرت مصطفی است و در قول حق تعالی **الله نور السموات و
الارض مثل نوره کمشکوة فیها مصباح المصباح
فی زجاجة الزجاجة کانها کوکب دری یوقد من
شجرة مبارکة زیتونة لا شرقیة و لا غربیة یکاد زیتها
یضیء و لو لم تمسسه نار نور علی نور یهدی الله
لنوره من یشاء و یضرب الله الامثال للناس** مراد
خداوند از نور خود که مثل بمشکوة فرموده همین نور مقدس حضرت محمد و علی و ذریه
طاهرین است که مسمی بلفظ الله است زیرا که الله ذات مستجمع جمیع صفات کمالیه است
و این نور مقدس مرتبه واحدیت و استجماع جمیع صفاتست و نور سماوات و ارض
و هر بلند و پستست و مشکوة این نور ابدان مطهره این بزرگوارانست که در آن
مصباح نفس کلیه ایشان است و آن مصباح در زجاجه قلب صنوبری ایشان روشن است
و این زجاجه مثل کوکبی روشن است که برافروخته شده است از شجره مبارکه نفس
ایشان که نه از شرق عالم ارواح و نه از غرب عالم اجساد است زیرا که از سنخ عالم ملکوت است
که برزخ بین العالمین است یعنی نور این نفس کلیه قدسیه ملکوتیه که از عالم ملکوت و
در آن عالم استقرار دارد تابش بزجاجه قلب ایشان دارد مثل چراغ برافروخته شده
و نزدیکست که دهن زیت این شجره مبارکه روشنائی دهد پیش از آنکه نار تکلیف
و طاعات بآن برسد پس این شجره مبارکه دلنوریست که مستعلی است بر نور زجاجه
قلب ایشان که در مشکوة بدن این بزرگواران ساکن است پس حضرت امیر المؤمنین
علیه السلام که خود را مشکوة مصباح نور مقدس حضرت محمدی فرموده منظور آنست
که صورت مبارکه از غیب آنحضرت حامل سر نور محمدیست و باین جهة او آیة الکبرا است

۵

۶

بران نور و نیز باب آن نور و اسم اعظم است چنانکه حضرت صادق اشاره بآن فرمود
پس بمناسبت حامل بودن آنحضرت این نور مقدس را صورت مبارکه آنحضرت را
اسم اعظم و مشکوة و باب این نور مقدس گفته اند و دلیل بر اطلاق مشکوة بر این صورت
مبارکه آنحضرت آیه مبارکه مذکوره است و دلیل بر اطلاق باب بر آن حدیث انا مدینة
العلم و علی بابها است و دلیل بر اطلاق اسم اعظم بر صورت مبارکه آنحضرت این حدیث
جعفری علیه السلام است پس صورت مبارکه آنحضرت اسم اعظم این نور مقدس محمدی و این
نور اسم اعظم ذات اقدس خداوندی است و باینمعنی حضرت علوی علیه السلام فرمود انا
صاحب سر النبی فعلی هذه المقدمات خلافت و امامت شاهنشاه آنحضرت
با غیر آنحضرت بینهما بون بعید پس مفضل عرض کرد ای مولای من باطن مبهم که
اشاره بحضرت محمد است چه چیز است آنحضرت فرمود نور ذات است که همین نور اقدس
اعظم و مسمی بغیب ثانی است و این غیب نیز باطن صورت مبارکه آنحضرت امیر
المؤمنین علیه السلم است یعنی باطن حضرات محمد و علی علیهما السلام یک نور است
که مسمی بنور الانوار و ناشی از ذات حضرت احدیت و وقتی این دو بزرگوار و ذریه
طاهره ایشان علیهم السلام در صورت و نفوس قدسیه ایشان است و بر چنانکه
حضرت رسول خدا فرمود انا و علی من نور واحد و حسین منی و انا من حسین بعد
حضرت صادق ع تعریف اوصاف این نور مقدس اعظم را که باطن و سر و حقیقت این
بزرگوار است فرمود که این نور است اول موجودات عالم کون و امکان و وجود مطلق و ابداع
کننده خلق است بدون ماده و مدت و مکون و موجد هر مخلوق و مصنوع است زیرا که
اوست فعل و صنع مطلق ذات احدیت و ظهور مصنوعات از صنع است چنانکه
ظهور صنع از ذات صانع است و ذکر آمد حدیث نحن صنایع الله و الناس صنایع لنا
بعد آنحضرت علیه السلام فرمود متصل بالنور یعنی واسطه فیما بین این نور مقدس
و نور ذات منزه نیست بلکه این نور بذاته عین نور است و اتصال دارد بنور ذات اقدس
منزه باتصال نوری ... و منفصلست از ذات منزه از برای مشاهده خلایق

ظهور آن ذات را یعنی چون خواست حضرت احدیت ظهور ذات خود را از برای ما
سوای خود تجلی فرمود باین نور مقدس که اول ظهور ذات اوست جل مجده و اگرچه
بعید است از نظر و عقول عباد زیرا که غیب ثانی است پس فرمود محجب اثر یعنی این
نور مبارک محجب ذات خود بعید از عقول و ابصار است اما محجب فعل خود که صورت
مبارکه آنحضرت است قریب بقلوب و نفوس و ابصار عباد است یعنی حق تعالی رشته نور عظمت
خود را که حبل المتین خداوندیست کشید از عالم لاهوت که اول ظهور نور اوست تا بعالم ملکوت
که عالم صور است و از آنجا بعالم ملک که عالم اشباح است و مصور ساخت نور مقدس مجرد
بصورت خود را بصورت خلیفه و حجت خود تا عروة الوثقای عباد او بشود کما قال الله تعالی
الم تر الی ربک کیف مد الظل و لو شاء لجعله ساکنا
ثم جعلنا الشمس علیه دلیلا و توسل و تمسک جویند عباد باین صورت
مبارکه که مثل اهل بیتی کمثل سفینة نوح من تمسک بهم نجی و من تخلف عنهم هلک
هدایت و نجات یابند بآن و شناسا و عارف شوند بواسطه آثار و افعال و صفات
این صورت مبارکه بصفات و افعال پروردگار خود که من عرفکم فقد عرف الله و اعتصام
جویند بآن که حبل ممدود از سما وجوب بعالم ارض امکان است که من اعتصم بکم فقد
اعتصم بالله پس باظهار این صورت مبارکه و صور جلیله ذریه طاهره آنحضرت علیهم السلام
که خلفا و حجج الهیه اند اتمام حجت فرمود بر خلایق خود و هر کس انکار کرد صورت ایشان را
و عناد و عداوت ورزید با ایشان انکار کرد فعل و صنع و مشیت خداوند را و انکار کرده است
حق تعالی را که و من جهلکم فقد جهل الله و من تخلی عنکم فقد تخلی عن الله و باین جهة
حضرت معصوم فرمود اشهد الله انی سلم لمن سالمکم و حرب لمن حاربکم مؤمن بسرکم
و علانیتکم لعن الله عدو آل محمد من الجن و الانس من الاولین و الاخرین و ابرء الی الله
منهم پس ایمان کامل بحق تعالی ایمان بسر و علانیه آن بزرگوار است و محبت با ایشان محبت
با حق تعالی و عداوت با ایشان عداوت با حق تعالی است که من احبکم فقد احب الله و من
ابغضکم فقد ابغض الله چنانکه از حضرت رسول ماثور است که سوال کرده شد از محبت

خداوندی است که چگونه است فرمود محبت خداوند محبت با حضرت علی ابن ابیطالب
علیه السلم پس از ظهور آثار مشروحه معرفت علی ابن بزرگواران فی الجمله حاصل اید اما معرفت
قلبی شهودی ایشان موقوف بمجاهدات نفسانیه و متابعت تامه کامله ایشان است
بعد آنحضرت علیه السلم در توصیف این نور مقدس فرمود آن ناء مجیب یعنی اکرم
بعید است بر اجابت کند دعوات عباد خود داشت چه صفات قریب و مجیب و
امثال ذلک صفات فعلیه الهیه است و صفات فعل الهی است که این نور مقدس است
و ذات اقدس منزه از این صفات است که کمال التوحید نفی الصفات عنه پس اجابت
کردن دعوات عباد صفت این نور مقدس است و بعد آن نیز بعد مسافت نیست که باعث
شود عدم استماع را بلکه بعد این نور مبارک بحسب عظمت و جلالت او از ادراک عقول
و افهام و ابصار است و اگرچه محیط است بر تمامی عوالم ما تحت خود و بر اهل عوالم
و مصنوعات خود کرده از فعل و قول و خطرات قلوب و لحظات عیون ایشان از علم این
نور که علم الهی است غایب نیست و بعلم فطری ذاتی خود که ظهور علم ذاتی خداوند است
محیط است بر جمیع ذرات عوالم وجود بعد حضرت امام علیه السلم فرمود که این نور است
واحد آنچنانی که ظاهر کرد او را حضرت احدیت اگر ذات اقدس او است واحد لا من عدد
نیست زیرا که اعداد از سنخ و جنس احد نیستند بلکه منتزع اند به بینونة صفة که مذکور
شد اما واحد که این نور مبارک است و مسمی بمرتبه واحدیت است اصل اعداد و کثرات
عدیده است و بسوی آنست عود اعداد امکانیه متکثره چنانکه عود اعداد عددیه
بسوی واحد عددیست و واحد عددی اصل آنها است و با اعداد از سنخ واحدند و از حضرت
امیر المؤمنین علیه السلم در زیارت حضرت رسول خدا مأثور است که فرموده این حضرت
اول حق و صاحب مدد و نور توحید خداوند است آنچنان نوری که مقهور ساخته با آن
پرده های ظلمت و حجب غاسقه عدم را و استار با سفر ظلم را او کرد آنچنان نور را
ناشی از خود و قائم بخود و ملک و عبد خود و راجع بسوی خود و اسم دلالت کننده
بر خود و آیت دلیل بر خود اما روح آنحضرت که حیات بخش عوالم ما تحت خود است

ظهور نور حضرت احدیت در لاهوت یعنی روح کلی امری ناشی از این نور مقدس است
که مسمی بضیاء است چون در ذروه فوق عالم جبروت و در صقع عالم لاهوت و اتم است
انوار لاهوت شمرده و جسد شریف آنحضرت صورت و مبدء عالم ملک و مشتمل
بر نفس کلیه قدسیه ملکوتیه که اسم اکبر و معنی ظل آن روح است و متحد با صورت
مبارکه از عترت است چنانکه حضرت رسول فرمود یا علی جسمک جسمی و لحمک لحمی
و دمک دمی و نفسک نفسی زیرا که از این صورت از عترت و نفس معنویه آن ملائکه
ملکوت و نفوس و اجسام موجودات ظاهر آمده چنانکه سابقاً ذکر کرده آمد و قلب
آنحضرت خزانه حضرت حی آنچنانیست که نمی میرد زیرا که قلب انسان محل حیات
روح است پس قلب انسان کامل که حضرت رسول است محل حیات باقیه دائمه
روح کلی امری الهی فرمود و عقل آنحضرت طاوس کبریا و حمام جبروتست زیرا
که از عقل آنحضرت که عقل کلی الهی و عالم جبروت الهیه است انواع علوم و الوان
اسرار و فنون کتب و طرق شرایع الهیه ظاهر میشود لهذا عقل آنحضرت را
طاوس کبریا فرمود تا الخ او صاف دیگر در زیارت مجمعه حضرت رسول منقولست
بعد حضرت امام علیه السلام فرمود و این نور است مکنون یعنی اسم مکنون مخزون
اعظم خداوند است چنانکه در ادعیه وارد است اللهم انی اسئلک باسمک
المکنون المخزون الطهر الطاهر و نیز در حدیث وارد است که اسم اعظم هفتاد
و سه حرفست هفتاد و دو حرف آن در نزد ما است و یک حرف از آن را حق تعالی از برای
خود اختیار فرموده در علم غیب که حرف مکنون مخزونست و چون حضرت امام ع
و هو المکنون بدون لفظ اسم و حرف فرمود شامل میشود هر دو حدیث را و شاید
هر دو یکی باشد یعنی اسم مخزون مکنون و حرف مکنون مخزون یکی باشد که
کاشفا از این نور عظیم مقدس و مسمی باسم اعظم است و هفتاد و دو حرف دیگر دو
مراتب روح کلی و عقل کلی و نفس کلیه ملکوتیه معنویه و صورت از عترت مبارکه آنحضرت
باشد که مراتب ثلاثه ضیاء و ظل و معنی از مشیئت است و مرتبه رابعه که نور اعظم و حرف

بعض نسخ

مکونت فوق انها است والله اعلم قال المفضل قلت یا مولای یقول السید المیم
انا مدینة العلم وعلی بابها فقال یا مفضل انما عنی به التسلسل الذی سلسل
من نوره فعنی بقوله علی بابها یعنی انه هو اعلی المراتب وباب لهم ومنه یدخلون
الی المدینة والعلم وهو المترجم باعده السید من عالم الملکوت وجلال اللاهوت
فقلت یا مولای یقول السید المیم انا وعلی کهاتین لا ادری یمینا ولا شمالا او لون
بین سبابتیه فقال یا مفضل لیس مقدار احد من اهل العلم ان یفصل بین
الاسم والمعنی غیر ان المعنی هو قد لانه من نور الذات اخترع فلیس بینه وبین
النور فرق ولا فصل فلاجل ذلک قال انا وعلی کهاتین اشارة منه الی العارفین
ان لیس هناک فصل ولو کان بینه وبینه فصل لکان شخصا غیره وهذا هو
الکفر الصراح اما سمعت ان الذین یکفرون بالله ورسله
یریدون ان یفرقوا بین الله ورسله ویقولون
نؤمن ببعض ونکفر ببعض ویریدون ان یتخذوا
بین ذلک سبیلا اولئک هم الکافرون حقا واعتدنا
للکافرین عذابا مهینا والذین امنوا بالله ورسله
ولم یفرقوا بین احد منهم اولئک سوف یؤتیهم
اجورهم وکان الله غفورا رحیما وقوله ویقطعون ما
امر الله به ان یوصل ویفسدون وابانه للاشهاد ان یقول
ان بینه وبین بابه واسطه ولاجل هذا قال انا وعلی کهاتین لانه بدو الاسماء
واول من ... بیعه بر فمن عرف الاشارة استغنی عن العبارة ومن عرف مواقع الصفة
بلغ قرار المعرفة الم تسمع الی اشارات الاسم الی مولاه مخاطبا حیث یقول
انک کاشف الکرب عنی وانت مفرج کربتی وانت قاضی دینی وانت منجز عدتی
ثم یکشف عن اسمه الظاهر بین خلقه فیقول انت علی اشارة منه الی مولاه
وکانت الاشارة الی بابه انا مدینة العلم وعلی بابها من اراد المدینة فلیقصد الباب

مهینا

ثم قال یا مفضل ان القدیم هو هو بلا کیفیة لما شاء ان یظهر حجاب ذاته اخترع
نورا من نوره لا بائن عنه یعنی گفت مفضل که گفتم ای مولای من میگوید سید میم
یعنی حضرت محمد که منم مدینه علم وحضرت علی مرتضی علیه السلام باب آنست پس فرمود
ای مفضل بدرستیکه قصد کرده است حضرت محمد باین کلام تسلسل را که از نور
آنحضرت متسلسل است پس معنی قول سید علی باب مدینه علم من است یعنی آنکه
حضرت علی مرتضی علیه السلام اعلی مراتب انوار متسلسله از نور من است نسبت بخلایق و
باب است از برای ایشان که داخل میشوند از این باب بسوی مدینه علم وآنحضرت ترجمه مینماید
آنچه را حضرت سید شمرده است از عالم ملکوت وجلال لاهوت یعنی چون حضرت سید
انوار الهی را رسانده است بسوی خلایق باین حدیث قصد فرمود تسلسل و جریان نور خود را در دریا
ائمه طاهرین علیهم السلام بسوی بندگان خدا بطریقیکه راه یابند با آنحضرت و وجود
حضرت علی مرتضی باب من است از برای خلایق که بواسطه او داخل میشوند در مدینه
علم من واعلی مراتب واقرب خلایق است بمن که اقرب از آنحضرت کسی نیست که واسطه
فیمابین من وخلایق باشد پس او اقرب وواسطه سایر است بسوی من ولسان ترجمان
علم ملکوت وجلال لاهوت من است یعنی زیرا که مشکوة نور من وحامل علم من است
میرساند بمردم آنچه را قابل باشند وباز میدارد آنچه را مستحق نباشند پس کسیکه
تادیه میکند از برای من علوم شریعت واحکام حلال وحرام واسرار طریقت که بطن اول
شریعت است وامیدار از علم ملکوت وانوار حقیقت که بطن دوم شریعت است وامیدار انوار
جلال لاهوت بسوی شیعیان ومحبان من علی حسب طبقاتهم وقابلیاتهم حضرت
علی مرتضی علیه السلام است وبرکه باب شهر قلب من است ولسان ترجمان علم من است
وچون از نور من که نور عظمت خداوندیست متسلسل وناشی شده پس عروة الوثقی
وحبل المتین الهی است از برای خلایق وصراط المستقیم است بسوی نور حضرت
محمد که نور الانوار خداوندیست پس توسل بجوئید بآنحضرت وبس وغیری را بجز
آنحضرت راه مستقیم وعروة الوثقی وباب الهی ندانید که از فیض علم ودین من

محروم خواهید ماند نعبه مفضل کوید عرض کردم ای مولای من حضرت سید هم فرمود من
وعلی مثل این دو سبابه ایم و بهم ضم نمود انگشتان را و فرمود مثل این دو سبابه
خود را پس فرمود یا مفضل احدی از اهل علم را معقد و رتبت و ان قدر و اندازه ندارند
که فصل کنند میان اسم و معنی را یعنی حضرات محمد و علی علیهما السلام مگر انکه معنی که
حضرت محمد مصطفی است فوق اسم خود است که حضرت علی مرتضی است بسبب انکه
حق تعالی اختراع فرمود اسم مبارک علی علیه السلام را از نور ذات خود که حضرت محمد است پس
میانه این دو بزرگوار که اسم و معنی اند فارق و فاصلی نیست چنانکه میانه اسم هر چیز با
معنی ان فاصلی نیست و باین جهت فرمود من و علی مثل این دو انگشت وصل و مقرون با
یکدیگریم بجهت اشاره کردن انحضرت از برای اهل معرفت انکه فصل میانه ایشان نیست
جمع و توضیح بدانکه سابقا ذکر شد که صورت مبارکه از غیب و نفس ملکوتیه معنویه
حضرت علی مرتضی علیه السلام مبنی است از ظل عقل کلی و این عقل کلی ظل است از
ضیاء روح کلی و روح کلی ضیاء نور مشیة مطلقه الهیه است پس فاصله معنوی میان
اسم که صورت از غیب است با معنی که نور مشیة است دو مرتبه ظل و ضیاء است و حال
فرمود فارق و فاصلی میانه ما نیست مثل دو انگشت بدانکه این دو مطلب منافی
با یکدیگر نیستند زیرا که ضیاء و ظل باطن صورت از غیبیه علویه علیه السلام و ظهور
نور مشیة محمدیه اند پس مباین با همدیگر نیستند که فاصل شوند و عنبری فارق
و فاصل نشد و کلام حضرت امام علیه السلام نیز کاشف از این مطلب است زیرا که
فرمود چون این دو بزرگوار اسم و معنی اند میانه هر اسم با معنی ان فارق و فاصلی نیست
مگر انکه معنی فوق اسم است و این فوقیت باعث انفصال و امتیاز میانه ایشان
نشود چرا که فاصلی میانه اسم و معنی باشد هر اینه شخصی خواهد بود غیر این اسم و این
کفر صریح است یعنی باعث مستور بودن معنی است از اسم و محجوب شدن اسم است از
معنی و حال انکه اسم و معنی محجوب از یکدیگر نیستند چرا که حجاب و ستر از یکدیگر
داشته باشند چگونه اسم دلالت بر معنی کند و حال انکه اسم دلیل است بر معنی

خود پس فاصل حجاب و کفر است و قول بفصل نیز باعث کفر است چنانکه انحضرت
فرمود ایا نشنیدی قول حق تعالی را بدرستیکه انکسانیکه کافر شدند بخدا و رسل او
و اراده دارند انکه تفریق نمایند میان خدا و رسل او را و میگویند ایمان اوردیم به
بعضی و کافر شدیم ببعضی و قصد دارند انکه بگیرند میانه خدا و رسل او سبیلی
ایشان اند کافران حقا و مهیا کردیم از برای اهل کفر عذاب الیم را و انکسانیکه ایمان
اوردهاند بخدا و رسل او و تفریق نکردند میانه احدی از ایشان زود باشد که عطا
کند حق تعالی اجور ایمان و اطاعت ایشان را و خداوند غفار خطیئات و رحیم بعباد مؤمنین
خود است شرح و بیان بدانکه چون اسمی که مقصود از ان حقیقت دال بر مسمی است
نه لفظ و حرف یعنی اسم حقیقی نه اسم ملفوظی جزء مسمی و ظهور و تمام انست و مسمی
نیز تمام این اسم است پس مسمی و اسم بمنزله ابعاض یکدیگراند لهذا ایمان بمسمی با وجود
کفر به بعض ان که اسم است ایمان نیست بلکه کفر باسم که تمام مسمی است کفر بمسمی است
و چون میخواهند سبیل جدیدی در ایمان بخدا و رسول اختیار نمایند کافر شده اند
بقول خدا و رسول او پس قول بفصل که ایمان ببعض و کفر به بعض است کفر است
مگر ایمان بجمیع که باعث امتثال امر و رضای الهی است و این معنی یکوجه از وجوه تاویل
ایات مذکوره است و وجوه دیگر از معانی دارد که از برای اهل اشارات است و الاشارة للخواص
و معنی اینها انست که قطع و وصل میان این اسم که حضرت علی مرتضی علیه السلام و مسمی که
حضرت محمد مصطفی است و حال انکه مامور بر حق تعالی وصل است خلاف امر الهی و کفر است و
حضرت امام علیه السلام فرمود قوله تعالی یفسدون ایماء است بقول واسطه و فصل میان این
حضرات اسم و مسمی که سبب فساد است و چون اسم که صورت از غیب است باری ما سوی خود است
از موجودات کونیه چنانکه مفضل اذکر اند همچنین مسمی که نور معقد حضرت محمدی است
باری اسم خود است لهذا انحضرت فرمود که قول بواسطه میان این اسم و باری او افساد است
بعد انحضرت فرمود باین جهة حضرت رسول خدا گفت من و علی علیهما السلام مثل این
دو سبابه معروفیم بعد بسبب اقتران را فرمود انکه این اسم که صورت از غیب است و الاسما نور

مشیة الهیه است و این نور همانی است که اول دفعه نام نهاده شده است باین اسم یعنی این نور مبارک را غیر از این اسم اسامی دیگر است چه دوازده اسم و مشکوة و صورت و باب دارد که آیات این حقیقت اند که حضرات ائمه اثنی عشر علیهم السلام اند و صورت انزعیه اول اسم و اول ایه است از انها و کفر باول اسم و ایه و صورت کفر بتمام ایات و اسماء الهیه است و حال انکه این اسم اعظم و ایه کبری است از جمیع اسماء و ایات مذکوره پس ایمان باول اسم که سبب وصل و اقتران است ایمان بجمیع است و کفر بان که سبب فصل و قطع است کفر بجمیع است پس از برای کافران باین اسم اعظم و ایت کبری کفر بجمیع اسماء عظام و ایات کبری خداوندیست و این اشد کفر و فساد است و کفر بتمام ایات و اسماء کفر بحضرت مسمی است و کفر بان کفر بذات حضرت احدیت جل مجده پس قول باقرار که خلافت بلافصل انحضرتست سبب ایمان کامل است باسم اعظم و ایت کبری و بجمیع اسماء و ایات الهیه و ایمان بذات حضرت احدیت که باعث رضا و عطای الهی است و چون حضرت امام استدلال باین ایات فرمود ممکن است مراد از رسل هدا ایات اشاره بایات و اسماء اثنی عشر باشد علیهم السلم و مراد از رسول هدا ایه اشاره باسم اعظم و ایه کبری باشد ففی وجوه الاشارات و التاویلات تدبر حتی تهتدی انت الی سبیل الحقیقة و المعرفة بعد انحضرت فرمود ایا نشنیدی اشارات اسم را بسوی مولی و عبد خود بصراحت بدون تلویح در مقامیکه فرمود که بدرستیکه توئی کاشف و دافع هم من و تفریج کننده کرب من و توئی قاضی دین من و وفا کننده بوعدهای من بعد پرده برداشت از اسم ظاهر انحضرت در میان خلق و فرمود توئی علی ع و این کلمات اشاره از انحضرتست بسوی عبد و اسم اعظم و ایت کبرای خود و بسوی باب خود که فرمود علی باب مدینه من است پس کسیکه قصد مدینه کند باید اول قصد باب کند بدانکه دلیل و شاهد بر این کلام حضرت صادق ع در شان حضرت رسول خدا و علی مرتضی علیهما السلام حدیث انحضرتست که فرمود انا عبد من عبید محمد یعنی خلفا و ایات و اسماء اثنی عشر حضرت رسول خدا بحسب نفوس

تحقیق

قدسیه و صور کلیه ایشان که ذریه طاهره انحضرتند عبید نور مقدس انحضرت اند که نور الانوار خدا و ندی و مشیة الهیه است و من که وصی اول بلافصل انحضرتم یکی از ایشانم

تحقیق و تفصیل

بیان اینکه صادق مصدق و طالب حق محقق انکه این بیان در حدیث جعفری علیه السلم بنا بر معرفت ولایت یعنی وصایت زیرا که انحضرت در مقام بیان سر خلافت بلافصل حضرت امیر المؤمنین علیه السلام و سر خلافت ذریه طاهره انحضرتست که ولایت ثمره بمعنی وصایت و ظل شمس نبوت حضرت رسول است که چنانکه قمر عاید و سالک بسوی شمس است در اکتساب نور خود از ان همچنین نفوس کلیه حضرات اوصیاء انحضرت علیهم السلام زیرا که ایشان صور کامله و نفوس کلیه صادره ناشیه از عقل کلی و روح کلی انحضرتند پس اکتساب نور نبوت و علم را از عقل و روح انحضرت مینمایند و صاحب ولایت بمعنی وصایت اند و این وصایت کمال نفسانی این بزرگواران است و فروع همه اصل عبودیت و الطاعت اصل خود را ملتزم اند زیرا که سوال مفضل و کلام انحضرت در معرفت صورت مبارکه از غیبه و نفس معنویه کلیه این صورتست که مقامش وصایت و عبادت و اطاعت حضرت نبی است بحسب مقام روح و عقل کلی انحضرت که مقام نبوت کلیه است و نفوس اوصیاء او و نفوس سایر انبیاء و رسل و اوصیاء از نفس کلیه و عقل کلی او ناشی است و اکتساب فیض نبوت و وصایت از عقل کلی انحضرت مینمایند پس حضرات اوصیاء انحضرت و انبیاء و رسل بحسب مقام نفسانیت صاحب عبودیت و اطاعتند نسبت بعقل کلی انحضرت و لهذا فرمود ایا نشنیدی اشارات اسم اعظم که حضرت خاتم است بسوی مولی و عبد خود پس حضرت رسول که صاحب مقام نورانیت و اسم اعظم است اشاره فرمود بسوی مولای خود که مقام نفسانیت و وصایت حضرت وصی اوست اما حضرت امیر المؤمنین علیه السلم با حضرت رسول خدا در مقام روح کلی که حیات و عقل کلی که ظل نور مشیة است شرکت دارند زیرا که حضرت صادق ع

فرمود صورت از غیب صاحب ضیا و ظل است و حضرت رسول در حدیث دیگر
فرمود یا علی بود در علم و کمالات با من شریک مگر در نبوت که نیست نبی بعد از من
واما در مقام نورانیت که نور الهی و اسم اعظم خداوند است نیز این دو بزرگوار
شریکند و واحدند چنانکه آنحضرت فرمود انا و علی من نور واحد و آنحضرت فرمود
من صاحب سر پیغمبرم منم مشکوتی که در اوست نور حضرت مصطفی منم حضرت
مصطفی و حضرت مرتضی و نیز در حدیث نورانیت فرمود من عرفنی بالنورانیة
فقد عرف الله و من عرف الله فقد عرفنی بالنورانیة و نیز فرمود معرفتی بالنورانیة
معرفة الله و معرفة الله معرفتی بالنورانیة و مقام نورانیت آنحضرت را ولایت کلیه
شمسیه اضافیه نامند بقوله تعالی **هنالک الولایة لله الحق** و با حضرت
رسول خدا در ین ولایت مطلقه شریکند چنانکه در نورانیت شریک بودند و در
حدیث نورانیه فرمود کنت انا و محمد نورا واحدا من نور الله فامر الله عز و جل ذلک
النور ان یشق نصفین و قال للنصف کن محمدا و قال للنصف الآخر کن علیا و
لهذا قال رسول الله علی منی و انا من علی چنانکه سابقا بیان شد و همین نور
مقدس را ولایت کلیه شمسیه نامند و اسامی شریفه دیگر دارد که سابقا ذکر آمد
و حضرت صادق ع بذکر حدیث ظاهری امامت و وصیت و باطنی غیب منیع لایدرک
اشاره بمقام نورانیت و ولایت کلیه مطلقه است حضرت امیرالمؤمنین ع فرمود
زیرا که یک اسم این نور مقدس غیب الهی است و نیز بحدیث ثلاث بیوت الظهور
الاشاره دیگر بمقام نورانیت تامی خلفاء حضرت رسول خدا فرمود و آنحضرت علیه السلام
بذکر حدیث باطنی غیب منیع لایدرک عذر خود را خواسته رمزی که ادراکش
محال است تفصیل اینجا اصل و بعید از عقل و خیال است و چون عقل خلایق
وفا بفهم این ولایت کلیه مطلقه شمسیه حضرت امیر مؤمنان نمیکند آنحضرت
چشم از ذکر تفصیل آن پوشیده اقتصار باشارات مذکوره فرموده که الاشارة اللطیفة
والکنایة ابلغ من التصریح پس بدانکه بمفاد احادیث مذکوره این ولایت کلیه

تحصیل

الهیه عظمی که نور مقدس محمدی و علوی علیهما السلام است ظهور سلطنت کبرای
ذات اقدس احدیت باضافه بسوی عوالم ظهور لهذا از او ولایت اضافیه نامند و
اگرچه این دو بزرگوار در آن شریکند اما چون دوره رسول خدا دوره نبوت و ظهور است
و حکم بظاهر است آنحضرت اظهار این ولایت را نفرمود چنانکه سؤال کردند از آنحضرت
که ما الحقیقة فرمود مالی و الحقیقة بعثت لاتمم مکارم الاخلاق و بعثت لتبلیغ الحکمة
لا لاظهار الحقیقة اما چون دوره حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام دوره تاویل و باطن
و ولایت است چنانکه آنحضرت فرمود یا علی قاتلت علی تنزیل الکلام و ستقاتل علی تاویله
آنحضرت بیان حقیقت که ولایت الله است در جواب کمیل بن زیاد فرمود و کمیل را منع
از حقیقت فرمود که مالک و الحقیقة یعنی من صاحب حقیقت و ولایت کلیه الهیه هستم
و مامور بکشف آن شده ام اما ترا با حقیقت چکار است پس از عجز بسیار آنحضرت اشاراتی
چند بمقامات حقیقت و ولایت فرمود ذکر حدیث و شرحش باعث طول کلام است و
این ولایت کلیه شمسیه را امر الهی نامند که **الا له الخلق و الامر** و چون حضرات
ائمه طاهرین و خلفاء راشدین صاحب این ولایت مطلقه کلیه میباشند حق تعالی
ایشانرا اولوا الامر فرمود بقوله تعالی **اطیعوا الله و اطیعوا الرسول و
اولی الامر منکم** و ظهور ولایت کلیه شمسیه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام
در یوم رجعت خواهد شد که حضرات انبیا و رسل بعهد الهی که در عالم ذر از ایشان
گرفته در تقویت کردن آنحضرت تمامی یکصد و بیست و چهار هزار نبی در حضور
آنحضرت شمشیر خواهند زد امارت آنحضرت بر مؤمنین در یوم رجعت ظاهر
خواهد آمد و الحال دوره افشای اسرار این ولایت کلیه الهیه نیست و لهذا حضرت
امام علیه السلام در ین حدیث باشارتی کفایت فرمود که حضرت امام علیه السلام فرمود
یا مفضل بدرستیکه ذات قدیم ازل اوست اوست بدون کیفیت نعت و وصفی
یعنی بجز اشاره هو هو توصیف از او نتوان کرد زیرا که کالش منزه از نعوت جمال و
اوصاف جلال است و غیب الغیوب صرف و ذات بحت و غیب مسکوت عنه و

که

منقطع الاشارات و زیاده از هو هو در کلام الله بتعبیر نازل نشده مثل قوله تعالی هو الله الذی لا اله الا هو و قل هو الله احد و لهذا این حضرت را هویت نامند و احد اطلاق کنند و حضرت پس از آن را غیب مطلق و ثانی و نور محمدی و علوی علیهما السلام و اسم اعظم الهی و الله و واحد گویند که در این سوره مذکوره ثانی هو ذکر آمده و فرمود بلا کیفیت است یعنی ذات قدیم چگونگی و صفت ندارد چنانکه ماثور است که کمال التوحید نفی الصفات عنه و التوحید اسقاط الاضافات پس نسبت صفات کالیه با وجایز نیست چه در مرتبه نسبت افعال و آثار که ایجاد و احیاء و اماته و رزق و نفع و ضر و وجوب و اجابت و غیر ذلک و این صفات غلبه را اصیبا باید نسبت داد بصورت مبارکه از غیب و هش ملکوتیه معنویه ان چنانکه حضرت صادق علیه السلام فرمود این صورت مبارکه هیولای هیولاست و فاعل مفعولات و اس حرکات و علت هر علت است و از برای آن نهایت و وراء آن غایتی نیست فعلی هذا چگونه جای استبعاد و انکار است که نسبت خلقت سماوات و ارض و احیا و اماته و غیر ذلک از افعال الهیه حضرت امیر المومنین علیه السلام بخود داده کسانیکه انکار نمایند معلوم است که معرفت توحید ذات و توحید صفات و توحید افعال و توحید آثار را ندانند و از معرفت توحید ذاتی بیخبرند که اجل است از نسبت صفات و افعال بآن بلکه صفات و افعال را نسبت بمشیت و نور ذات اقدس و ارادت که بطون حضرات نبی و ولی علیهما السلام است باید داد پس بسبب عدم معرفت ایشان در کمال توحید و عدم اطلاع بر احادیث ماثوره در اصول دین در انکار خود معذورند هذا مقام مهم من العلم اللهم اهد قومی فانهم لا یعلمون بعد حضرت امام علیه السلام فرمود چون حق تعالی خواست ظاهر کند حجاب ذات خود را اختراع فرمود نوری را از نور ذات خود که میان آن ذات و حجاب و معنیت بر هویت عزلی بلکه مباین است بر هویت صغری چنانکه سابقا بیان کرده اند بدانکه این حدیث شریف تا باینجا در بعضی نسخ یافت شده و زیاده از آن دیده نشده است و بعد از تتبع در کتب معتبره و استماع از اهل

علم ماخذ و مدرک مشهوری از برای آن دیده نشده ولیکن از بعضی فضلاء اساتید خود صحبتهای آن را استماع کرده ام و از سوق آن استشمام رائحه کلام معصوم میشود علاوه بر آنکه هر فقره آن مؤید است بحدیث متواتر مشهور در کتب معتبره چنانکه در ضمن شرح آن باستدلال و استشهاد بر بعضی از آنها نمود و مخالفی در اخبار ندارد **فصل ازلی و سر الهی** بعد بدان ای صاحب انصاف و معرفت که از احادیث ابداع نور محمدی و علوی و ذریه طاهرین و خلفاء راشدین ایشان علیهم السلام ظاهر است که نور این بزرگواران که ولایت الله و امر الله است و احد است و از این نور مقدس مبارک یکصد و بیست و چهار هزار قطره متقاطر گردیده که از هر قطره روح و نفس پیغمبری موجود شد چنانکه در این حدیث مشروح گذشت فعلی هذا ارواح انبیا و رسل قطرات بحر ولایت این بزرگواران اند و از اجزاء ایشان و هیچ عاقل لبیب ترجیح و تفضیل اجزا را بکل و مبدء آنها ننمایند علاوه بر آنکه احادیث صحیحه در تفضیل حضرت امیر المومنین علیه السلام بخصوصه و حضرات ائمه راشدین علیهم السلام بر اولوا العزم و انبیا وارد است چنانکه در احتجاج طبرسی از حضرت ابو عبد الله علیه السلام مرویست که فرمود یا عبد الله چه میگویند مردم در اولوا العزم و صاحب شما یعنی حضرت امیر المومنین علیه السلام عبد الله بن ولید عرض کرد که مردم مقدم میدارند احدی را بر اولوا العزم آنحضرت فرمود خدای تبارک و تعالی فرمود در حق موسی و کتابت کردیم از برای موسی در الواح موعظه از هر شیئ و فرمود کتابت کردیم هر شیئ را و گفت از عیسی هر اینه خبر میدهم از برای شما بعضی از آنچه اختلاف دارید در آن و نگفت کل آنچه اختلاف دارید در آن و فرمود در شان صاحب شما حضرت علی مرتضی علیه السلام کفی بالله شهیدا بینی و بینکم و من عنده علم الکتاب و نیز حق تعالی فرمود در حق آنحضرت لا رطب و لا یابس الا فی کتاب مبین یعنی مفاد این دو آیه مبارکه آنست که علم رطب و یابسی نیست مگر آنکه در کتاب مبین است و تمام علم کتاب هم نزد امیر المومنین علیه السلام است و بوجه دیگر

کتاب مبین آنحضرت علیه السلام است چنانکه عمر بن الخطاب روزی عرض کرد
خدمت حضرت رسول خدا که این کتاب مبین که علم هر رطب و یابس در انست
وان امام مبین که علم هر شیء در ان احصا شده است ایا توریة است فرمود نه عرض
کرد ایا انجیل است فرمود نه عرض کرد ایا قرانست فرمود نه عرض کرد چیست آنحضرت
اشاره فرمود بحضرت امیر المؤمنین علیه السلام و فرمود هذا امام مبین والکتاب المبین
الذی احصی الله تعالی فیه علم کل شیء و در ایه الم ذلک الکتاب لاریب
فیه هدی للمتقین از اهل عصمت علیهم السلام ماثور است که
ای کتاب علی واضافه بیانیه است و شیخ مفید علیه الرحمه از سلمان فارسی رضی
الله عنه روایت کرده که گفت حضرت امیر المؤمنین علیه السلام فرمود یا سلمان تمام
ویل از برای کسی است که نشناسد ما را حق معرفت ما و انکار کند فضل ما را یا سلمان
حضرت محمد مصطفی افضل است یا سلیمان بن داود عرض کرد بلکه حضرت مصطفی
فرمود یا سلمان اصف بن برخیا وزیر سلیمان قدرت داشت بانکه حمل کرد عرش
بلقیس را از ملک سبا بسوی فارس در یک طرفة العین و حال انکه در نزد او بود علم
بعضی از کتاب و چگونه من قدرت ندارم و حال انکه در نزد من است علم هزار کتاب که
نازل فرمود حق تعالی بعضی از ان کتب را بر شیث بنی ابن ادم و ان پنج صحیفه است و سی
صحیفه از ان بر ادریس نبی نازل شد و بیست صحیفه از ان بر ابرهیم خلیل علی نبینا و علیهم
السلام و من علم دارم بعلم انجیل و زبور و فرقان سلمان عرض کرد صدق فرمودی
ای سید واقای من فرمود یا سلمان بدان بدرستیکه کسی شک کند در امور و علوم
ما مثل کسی است که شک داشته باشد در معرفت و حقوق ما و حال انکه حق تعالی
فرض فرموده ولایت ما را نزد هیچ موضع از کتاب خود و بیان فرموده در کتاب خود چیزیرا
که واجبست عمل بان و ان مکتوب نیست و صاحب کنز الفوائد گوید درین احادیث
و ایه مبارکه و من عنده علم الکتاب دلیل واضح و برهان متین است بر تفضیل
امیر المؤمنین علیه السلام بر اولوالعزم از انبیا صلوات الله علیهم اجمعین بعلت انکه

حق تعالی فرمود قل هل یستوی الذین یعلمون والذین
لایعلمون و نیز فرموده قل کفی بالله شهیدا بینی و بینکم یعنی
کفایت فرمود حق تعالی از برای شهادت وعلم میان من و شما امت بنفس نفیس خود
و بعد قرین و عطف فرمود بخود و من عنده علم الکتاب را که حضرت امیر المؤمنین
علیه السلام است و نگردانید با خود در کفایت شهادت وعلم احدی از اولوالعزم را غیر
آنحضرت علیه السلام و در ایات دیگر قل کفی بالله بینی و بینکم شهیدا
و کفی بالله شهیدا اقرین نفرموده احدی را با خود و نیز مخصوص
فرمود آنحضرت را بذکر با خود در ایه یا ایها النبی حسبک الله
و من اتبعک من المؤمنین و مراد از مؤمنین در حدیث آنحضرت است
پس این فضیلت مخصوص آنحضرت است علیه السلام و بهره ندارند از ان اولوالعزم
از رسل و افضلیت آنحضرت از اولوالعزم ظاهر امد و شیخ کلینی از حضرت ابو عبد
الله علیه السلام روایت کرده که فرمود پیغمبری هرگز نیامده مگر بمعرفت ما اهل بیت
و تفضیل ما بر ما سوای ما و از جمله احادیث صریحه در افضلیت حضرت امیر المؤمنین
از انبیا و مرسلین حدیث جابر بن عبد الله انصاری است از حضرت رسول خدا
که فرمود یا جابر کدام یک از اهل اخوت افضل اند جابر گفت پیغمبران از جانب
پدر و مادر آنحضرت فرمود بدرستیکه ما معاشر انبیا برادریم و من افضل ایشانم
و بهترین برادران بسوی من حضرت علی ابن ابیطالب است پس آنحضرت در نزد من
افضل انبیا است و کسیکه گمان کند انکه انبیا افضل از آنحضرت اند بتحقیق که گردانیده
مرا اقل انبیا و کسی که گردانید مرا اقل ایشان پس بتحقیق کافر شده است زیرا که من
نگرفتم حضرت علی علیه السلام را برادر خود مگر بسبب انچه دانستم از فضل آنحضرت
و امر فرمود مرا پروردگار من بان و معنی اخوت این دو بزرگوار هم لمتعه در فضل است
مگر نبوت و نیز از حضرت ابو الحسن موسی علیه السلام مرویست که حضرت رسول
خدا فرمود از برای علی مرتضی منم رسول خداوندی که تبلیغ میکنم از حق تعالی و

در بیان اینکه تفضیل انبیاء
اولوالعزم بر علی مرتضی
علیه السلام کفر است

و نبوّت و حجة الله و اعلام کننده حجّت حق تعم پس نیست نظیر از برای من مگر تو و نیست
مثل انبیای تو یا علی مگر من و این حدیث شریف دلیل بر انست که هیچ پیغمبری
مماثلت با حضرت امیر المؤمنین علیه السلم ندارد مگر حضرت رسول خدا چه برسد
بانکه افضل از انحضرت باشند و چون احدی از انبیا مثل انحضرت نیستند
پس انحضرت افضلست از ایشان چنانکه در حدیث جعفری بتوسط سابق تصریح
فرمود که هر کس انبیا را از اولو العزم و غیره افضل بداند از انحضرت کافر است
پس بنص حضرت رسول خدا حضرت علی مرتضی افضل است از مطلق انبیا و رسل
و احادیث دالّه بر افضلیت حضرات ائمه هدی بر انبیا و رسل بسیار است که این
مختصر گنجائش ذکر انها ندارد بدانکه سرّ این مطلب شریف انکه حضرت امیر المؤمنین
حاوی علوم جمیع کتب سماویه است که انحضرت تعبیر از ان بهزار کتاب فرمود
و حضرات اولو العزم و سایر انبیا هر یک بقدر خود بهره از علم کتب دارند از پنج
صحیفه و بیست و سی صحیفه و حضرت خلیل الرحمن که رسول اولو العزم و صاحب
منصب خلّتست بیست صحیفه دارند پس علم انحضرت بکتاب مطلق مبین
الهی یا بهزار کتب دلیل است بر علم و احاطه انحضرت بر تمامی کتب الهیه و مجملا
سرّش انستکه کتاب کلّی کامل حق تعم که مشتمل است بر جمیع علوم الهیه و احکام
کونیه و شرایع انبیا و رسل عقل کلّی الهی است که لوح محفوظ و جامع علم مطلق
خداوندیست بتمام عوالم الهیه و موجودات و احکام انها و محفوظ است از شائبه
تغییر و تبدیل و محو و اثبات و نامیده شده است بعقل زیرا که عقل بمعنی دانش است
و این کتاب عقلی مبین الهی دانش مطلق حق تعم است و علم اضافی اوست بتمام
ماسوی الله و جمیع شرایع الهیه و کتب و الواح سماویه و علوم و حکم حضرات انبیا
و مرسلین و اولو العزم علیهم السلام از این عقل کلی و کتاب مبین ناشی امده
و امام مبین در ایه وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ و کتاب
مبین در ایه لَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ

این عقل کلّی الهی است که احاطه بر جمیع موجودات دارد و تمام اشیا و عوالم ملکوت
و ملک ظهورانست و سایها محقق امد که این عقل کلی که مسمی بظلّ است عقل
حضرت رسول خدا و ائمه هدی است چنانکه انحضرت فرمود اول ما خلق الله
عقلی و عقول تمامی انبیا و رسل و کتب سماویه ایشان بالتمام مثل قطرات و
ابهات از این بحر عقل کلی و کتاب مبین مترشح شده و انست عقل حضرت
امیر المؤمنین که هزار باب علمی که حضرت رسول خدا با انحضرت اموخت که از هر
بابی هزار باب علم ناشی میشود که هزار هزار باب علم باشد کنایه از کثرت ابواب
علوم است و در حال ارتحال انحضرت علم و عقل کلی خداوندی را که باو عطا فرموده
بود و امانت الهی بود بر حسب امر الهی بحضرت امیر المؤمنین علیه السلم سپرد و
کنایه از ان بهزار هزار باب علم فرمود یعنی بابی از ابواب علوم نیست مگر انکه
داخل در علم وراثت است پس از احادیث و بیانات مسطوره ظاهر امد که عقول
انبیا و رسل و علوم و کتب ایشان از عقل کلّی ناشی امده و قطرات بحر عقل کلی
ایشان است پس عقل ایشان کل و اصل است و عقول انبیا اجزاء انست و از
بدیهیات اولیه است که اصل اشرف و افضل و اکمل و اعلم از فروع خود است فعلی
هذا حضرات ائمه هدی علیهم السلام بجهة حامل بودن عقل کلی الهی اشرف
و افضل و اعلم از انبیا و رسل و اولو العزم اند علاوه بر افضلیت ایشان بحسب مقام
روحانیت کلیه که مرتبه ضیائیه است و مقام نورانیت کلیه که مقام مشیّت مطلقه
الهیه است و سرّ تمام احادیث و ایات دالّه بر افضلیت حضرات ائمه هدی علیهم السلم
از انبیا و رسل و اولو العزم از این برهان و بیان ظاهر امد بلکه پس از گرفتن
حق تعم عهد ولایت این بزرگواران را در عالم ذرّ از انبیا هر کس عزم دار بر ولایت ایشان
جزم کرد اولو العزم شد و هر کس نکرد نشد چنانکه از حضرت باقر العلوم علیه السلم
از ایه وَلَقَدْ عَهِدْنَا إِلَى آدَمَ مِنْ قَبْلُ فَنَسِيَ وَلَمْ نَجِدْ لَهُ
عَزْمًا سوال کردند انحضرت فرمود که انکه از انبیا عزم دار بر ولایت معهود ما

اهل بیت جزم کردند اولوالعزم اند نه آدم عزم خود را جزم نکرده فراموش کرد
عهد ولایت را که در عالم ذر کرده بود لهذا اولوالعزم نشد و از این آیه مبارکه و
حدیث شریف معلوم میشود که افضلیت اولوالعزم بر انبیا بواسطه ثبات قدم
در ولایت این بزرگوارانست فعلی هذا گرامی رسند که ادعای همسری با ایشان
کند چه رسد بافضل بودن از ایشان بلکه همگی اولوالعزم طلب تشیع ایشان را
نمودند چنانکه در حق حضرت خلیل وارد است بقوله تعالی و ان من شیعته
لابرهیم ای من شیعة علی لابرهیم و هرگاه عاقل لبیب تدبر در آیات و احادیث
و براهین مذاکره نماید البته او را شبهه از این مطلب شریف نخواهد ماند و السلم
علی تابع الهدی و رحمة الله و برکاته پس رجوع نمائیم بشرح حدیث مسطور قال
امیر المؤمنین علیه السلم ثم خلق من نور محمد صلعم جوهرة و قسمها قسمین فنظر الی
القسم الاول بعین الهیبة فصار ماء عذبا و نظر الی القسم الثانی بعین الشفقة
فخلق منه العرش فاستوی علی وجه الماء فخلق الکرسی من نور العرش و خلق من نور
الکرسی اللوح و خلق من نور اللوح القلم و قال له اکتب توحیدی فبقی القلم الف
عام سکران من کلام الله تعالی فلما افاق قال له اکتب قال یا رب و ما اکتب قال لا
اله الا الله محمد رسول الله فلما سمع القلم اسم محمد صلعم خر ساجدا و قال سبحان الله
الواحد القهار سبحان العظیم الاعظم ثم رفع راسه من السجود و کتب لا اله الا الله
محمد رسول الله ثم قال یا رب و من محمد الذی قرنت اسمه باسمک و ذکره بذکرک قال
الله تعالی له یا قلم فلولاه ما خلقتک و لا خلقت خلقی الا لاجله فهو بشیر و نذیر و
سراج منیر و شفیع و حبیب فعند ذلک انشق القلم من حلاوة ذکر محمد صلعم ثم قال
القلم السلم علیک یا رسول الله فقال الله تعالی و علیک السلم منی و رحمة الله و
برکاته و لاجل هذا صار السلام سنة و الرد فریضة ثم قال الله تعالی اکتب قضائی
و قدری و ما انا خالقه الی یوم القیمة ثم خلق الله ملائکة یصلون علی محمد و آل
محمد و یستغفرون لامته الی یوم القیمة یعنی حضرت امیر المؤمنین علیه السلم فرمود

بعد خلقت فرمود حق تعالی از نور حضرت محمدی صلعم یک جوهر صغیره و قسمت کرد
او را بدو قسم پس نظر فرمود بسوی قسم اول بنظر هیبت و مهابت پس گردید نیم
این جوهر آب شیرین و نظر کرد بسوی قسم ثانی بنظر شفقت و رحمت پس خلقت
فرمود از آن عرش را پس مستوی و مستقیم شد عرش بروی آب بعد خلقت فرمود
فلک کرسی را از نور عرش و خلقت فرمود از نور کرسی لوح قضا را و خلقت فرمود
از نور لوح قلم را و فرمود از برای قلم که بنویس توحید مرا پس باقی ماند قلم هزار سال و
بیخود از کلام حق تعالی بعد چون بهوش آمد حق تعالی فرمود بنویس عرض کرد پروردگارا
چه بنویسم فرمود لا اله الا الله محمد رسول الله پس چون شنید قلم اسم حضرت محمد را
بر رو در افتاد بسجود و گفت سبحان الله الواحد القهار سبحان العظیم الاعظم بعد بلند
کرد سر خود را از سجده و نوشت لا اله الا الله محمد رسول الله بعد قلم عرض کرد پروردگارا
کیست محمد صلعم آنچنانی که مقرون ساختی اسم او را با اسم خود و ذکر او را بذکر خود فرمود
خداوند تعالی از برای او یا قلم اگر حضرت محمد نبود خلق نمیکردم من ترا و خلقت نکردم خلق
خود را مگر بجهة او پس آنحضرت بشارت دهنده و ترساننده است عباد را بجنت و نار
و رحمت و غضب من و چراغی است روشنی دهنده از برای هدایت خلق من و شافع
خلایق است در روز جزا و محبوب من است پس در نزد این توصیف خداوند از جهت
شکافت قلم از شیرینی ذکر حضرت محمدی و گفت السلم علیک یا رسول الله بعد حق تعالی
فرمود و علیک السلم و رحمة الله و برکاته و باین جهت گردید سلام مستحب و جواب
سلم واجب بعد حق تعالی فرمود بنویس قضا و قدر مرا و آنچه من خلقت می کنم از آنها تا روز
قیامت بعد خلقت فرمود حق تعالی ملائکه را که صلوات میفرستند بر حضرات محمد و
آل محمد و طلب مغفرت مینمایند از برای امت آنحضرت تا روز قیامت بدانکه قول
آنحضرت که فرمود خلقت فرمود از نور حضرت محمدی جوهر را یعنی جوهر صغیری را
مثل جزء لا یتجزی زیرا که حروف تا ودر آخر جوهر دلالت بر وحدت کند و جوهر در اصطلاح
حکما جوهر فرد است یعنی جزئی که از کمال صغر و خوردی قبول تجزیه نکند در خارج و ذهن

نکند یعنی جوهری که از ان خلقت عرش عظیم وسایر موجودات عالم ملك وملکوت میشود با بزرکی ان در جنب عظمت نور محمدی جزو لا یتجزی است پس ایا این نور مقدس چه قدر عظیم است که مادهٔ عرش عظیم وما فیها نسبت بان نور جوهر فردات ممکن است که جوهر یعنی حقیقت باشد چنانکه کفته اند الکل شیئ جوهر یعنی حقیقت ودر حدیث است کی فی تقلب الاحوال تعرف جواهر الرجال یعنی حقایق الرجال ونیز محتملست که جوهر بمعنی مصطلح حکما باشد یعنی موجود لا فی الموضوع یعنی موجودی که در تقوم احتیاج بمحلی ندارد باشد برخلاف اعراض چون کیف وکم مثل سواد وبیاض وخط وسطح وغیر ذلك که احتیاج بمحل دارند در تقوم یعنی بدون جسمی که محل انها است یافت نشوند وبنا برین معنی جوهر پنج قسم است یا جوهریست که محل از برای جوهر دیکر است از او هیولی نامند یا انکه جوهری است که حال در جوهر دیکر است از او صورت نامند یا جوهریست مرکب از حال ومحل از او جسم نامند یا جوهریست که حال ومحل ومرکب نیست بلکه مفارق از جسم وجسمانیات است اما مدبر جسم است متعلق بان از او نفس نامند یا جوهریست مفارق وتعلق تدبیری بجسم ندارد از او عقل نامند ولکن معنی اول بهتر از دو معنی ثانی وثالث است ومعنی ثانی نیز بهتر از ثالث است وبمعنی ثانی یعنی ظاهر فرمود از نور حضرت محمدی جلوه وپرتو جزئی را که خلقت فرمود از او تمام ان حقیقت اشیا عظیمهٔ مذکوره را یعنی مادهٔ اشیا بزرك را از جلوهٔ این نور مقدس ظاهر فرمود وبمعنی ثالث یعنی خلقت فرمود از این نور مقدس یك جوهر متقوم بنفسی را که مادهٔ اشیا عظیمه ومخلوقات کبیره کردید وبهر یك از معانی ثلثه مراد از جوهره تجلی ضعیف این نور مقدس است که مادهٔ ظهور موجودات عظیمه شده نه انکه این نور مقدس متجزی شده باشد واز جزئی از ان خلقت اشیا مذکوره فرموده زیرا که بقاعدهٔ تنزل نور مشتد در مراتب وعوالم خودش که ذکر امد معلوم کردید که تنزلات انا الظلال وعکوس ومراتب ودرجات این نور مقدس است نه اجزاء ان زیرا که در هر عالمی ضعف ودرجات زیاد تر میشود تا بدرجه ومرتبهٔ عالم

اجسام که عرش وما فیها است میرسد وضعف در مراتب اظلال وعکوس است نه در اجزاء نور مقدس آنحضرت مثل تنزل انوار شمس وسراج که در مراتب مختلفه مثل چون اطاق اول وثانی وثالث تا پنج میشود که نور هر منزلی از اول تا منزل پنجم ظل نور مافوق خود است نه جزو نور او است که ظل شمس در مواجه باشد پس در عالم تنزلات این نور مقدس که حضرات خمس لاهوت وجبروت وملکوت وملك وناسوت نیز بطریق اظلال وعکوس است چنانکه حق تعالی فرموده الم تر الی ربك کیف مد الظل ولو شاء لجعله ساکنا ثم جعلنا الشمس علیه دلیلا ودرجهٔ عرش وما فیها عالم ملك است که حضرت رابعه است وظل ملکوت فعلی هذا مراد از جوهره تجلی ضعیفی است از این نور مبارك مقدس که مادهٔ خلقت وظهور اشیاء عظیمه شده ووجه ضعف این تجلی نسبت باین نور مقدس انست که تجلی رابع این نور اعظم است که نورانیت ان نسبت بتجلیات ثلثه سابقه در کمال ضعف است وتجلی از این درجه در عالم وجود پست ترینست مثل نور شمس در منزل چهارم که بسبب ضعفش اکر خط جلی خوانده شود از ان خط متوسط وخفی خوانده نشود پس اشاره فرمود بلفظ جوهره بانکه این تجلی اخر درجه تجلیات ودرجات این نور مقدس است بعد انحضرت علیه السلام فرمود پس تقسیم کرد حق تعالی این جوهره را به دو قسمت بدانکه این تقسیم نیز بهمان قاعدهٔ تنزل است یعنی این جوهره اشراق نور کرد وجلوهٔ از ان ظاهر امد از اصل این جوهره ماء رحمت را خلقت فرمود که حامل وباطن عرش است واز ظهور وتجلی ان عرش را خلقت فرمود که صورت ان جوهره ونور است وبیان این مطلب موقوف بذکر مقدمه ایست که افلاك نه کانه بقانون اهل حکمت اجسام بسیطهٔ فلکیهٔ لطیفه اند که الطف از عنصریات اند وچنانکه در عناصر هر عنصری که اعلا الطف از عنصر اسفل است ماء الطف از خاك وهوا الطف از ماء ونار الطف از هوا همچنین فلکیات یعنی فلك اول الطف از نار وفلك ثانی الطف از فلك اول همچنین

لطیفه

تا فلک ثامن که کرسی است و فلک تاسع که عرش است الطف از کرسی است و این
اجرام کثیفه عنصریه و اجسام لطیفه سماویه هر یک نوعی علیحده اند که در عالم الرو
مجردات واسطه فیض فعلی دارند از حضرت رب الارباب و این واسطه عقلی است
مجرد که باصطلاح حکما از رب النوع گویند و مُثُل افلاطونیه نیز گویند و هر یک
از این عقول را یک نفسی است که واسطه فیض این عقلست باین نوع زیرا که عقول
مجرده بنفسها متصرف در مواد عنصریه یا سماویه نتوانند بود پس از برای هر یک
از افلاک تسعه یک عقل و یک نفس است که رب و مدبر انست و واسطه قبول
فیض است از برای این فلک از حضرت رب الارباب و حضرات مشائین باین جهة
قایل بعقول عشره و نفوس تسعه از برای افلاک شده اند و گفته اند که حق تعالی ابداع
نمود عقل کلی اول را و از او ابداع نمود عقل و نفس فلک تاسع را که عرش است و از
عقل فلک تاسع خلق نمود عقل و نفس فلک ثامن را و همچنین از هر عقلی خلقت
در نمود عقل و نفس فلک ما تحت از آن پس عقل اول چون از حق تعالی صادر شده است
بمفاد الواحد لا یصدر عنه الا الواحد از حق تعالی عقل کلی اول صادر آمد و لکن این
عقل اول چون ممکن و مرکبست از او دو چیز صادر آمد عقل ثانی و نفس فلک
تاسع و همچنین و اما اشراقیین و حکماء اسلامیین تخصیص بده عقل نداده اند
بلکه از برای هر یک از افلاک و عناصر و موالید ثلاثه از انسان و حیوان و نبات و
جماد بلکه از برای هر نوع از موالید ثلاثه جدا جدا حتی عصافیر و قنابر هر یک
رب النوع و عقلی قائلند برهان البداهة قضت ببطلان الطفرة والتداخل
یعنی طفره در عالم وجود محالست میباید هر نوعی از موجودات جسمانیه خواه فلکیه
و خواه عنصریه یک واسطه در عالم الرو مجردات یا رب الارباب داشته باشد مثل
درجات سلّم که در و بر جی باید محال است که یکدرجه کم باشد همچنین تنزل نور
وجود و فیض حضرت رب ودود میباید در هر درجه که میاید ظهوری هم برساند
و بدرجه دیگر برسد فعلی هذا عدد عقول و انفس بمشرب این طایفه بعدد

انواع جسمانیه است کائنا ما کان فعلی هذا عرش الهی که فلک تاسع است
عقل کلی و نفس کلی در عالم جبروت و ملکوت دارد که واسطه فیض رسیدن بجسم
این فلکست پس مراد از ماء رحمت که فرمود از یک قسمت جوهره خلقت فرمود
باطن عرش است که عقل و نفس ملکوتی است و هر باطنی حامل ظاهر خود است
بسبب آنکه اقوی از ظاهر و محیط بانست و لهذا فرمود مستوی و مستقیم شد
عرش بر وجه ماء یعنی آب رحمة الهیه که باطن عرش و عقل کلی است حامل شد
عرش را و اگر این حامل نبود البته محمول قوام نداشت زیرا که در علم حکمت مقرر است
که حرکات اجسام و اجرام و قوام و دوام انها بواسطه نفوس و عقول انها است و الا
نه جسم را بذاته قوام و دوام و حرکتی نیست و حرکات اجسام سماویه را باین جهة
شوقیه و ارادیه میدانند که چون نفوس انها مشتاق بوصول بکمالات نفسانیه
خود اند علی الدوام در حرکتند و این حرکات شوقیه نیز دلیل بر وجود نفوس از برای
اجسام فلکیه لطیفه است که بواطن انها اند فعلی هذا استقامت و استوای
عرش جسمانی بر باطن خود است که نفس کلیه و عقل کلیه است و حضرت امام علیه السلام
انرا ماء فرموده زیرا که مراد از ماء رحمة و فیض حضرت رب الارباب است که متوجه بجانب
عرش است که باطن عرش باشد و چنانکه آب سیلان و صفا و لطافت و نفاذ
دارد در اشیاء رحمة الهیه نیز جریان و صفا و نفوذ دارد در اجسام و چنانکه ماء
باعث حیاتست نیز رحمة الهیه که باصطلاح اهل حکمت انرا عقل و نفس نامند
باعث حیات جسم عرشی است و وجه آنکه این جسم محیط اعلی را عرش نامیده اند
که گسترده شده است فوق عالم اجسام بالتمام و جسمی رفیع تر از آن نیست و قوله
معروشات یعنی مرفوعات و عرش آن چیزیست که سایه افکنده شود بان و بنا کرده
شود از شاخهای نخل مثل خانه چوبین که سکنی نمایند در آن و از عرش است عریش
بمعنی خیمه و نیز عرش بمعنی سریر سلطانی است چون تختگاه خداوندیست که بصفت
رحمت مستوی است بر ان بقوله ثم فاستوی علی العرش یعنی

معنی عرش

مستولی است بر عرش بوصف رحمانیه خود چنانکه فرمود **الرحمن علی العرش استوی** ولهذا آنحضرت فرمود نظر کرد حق تعالی بعین شفقة
ورحمت بعشم ثانی پس خلقت فرمود از ان عرش را یعنی مظهر شفقت و رحمة
خداوندیست چنانکه بچشم اول نظر بهیبت فرمود زیرا که جبروت و عالم ملکوت
ورحمة که باطن عرش است ومسمی بعقل ونفس است مظهر هیبت و عظمت و
جلال و کبریاء خداوندیست وقاهر و غالب اند بر عالم ملک و اجسام واگرچه مسمی
بماء رحمة اند ولیکن مسلط و مستولی و قاهر اند بر ما تحت خود و خلقت نفرمود حق تعالی
عرش را از روی احتیاج خود بسریر جهت آنکه او جل مجده غنی است از عرش و جمیع خلق
خود و وصف کرده نمیشود بجلوس و بودن بر عرش زیرا که منزه است از جسم و جسمانیة
تعالی الله عن صفة المخلوقین علوا کبیرا و در حدیث زینب عطاره وارد است که
سماوات سبع و ارضون و بحر مکنون و جبال برد و هواء و حجب نور و کرسی در
نزد عرش مثل حلقه ایست در فلات و در حدیث نبوی است که خلقت فرمود
حق تعالی ملکی را در تحت عرش خود مسمی بحزقائیل پس وحی کرد بسوی او که طیران کن
پس پرواز کرد سی هزار سال بعد وحی شد نیز که طیران کن باز طیران کرد سی هزار
سال دیگر بعد وحی شد که طیران کن پس پرواز کرد سی هزار سال دیگر پس وحی فرمود
بسوی او که بعزت و جلال باقسم اگر طیران کنی تا وقتی که صور دمیده شود نخواهی رسید
بساق عرش دیگر او پس آنملک گفت سبحان ربی الاعلی وبحمده و در حدیث جعفری است
که حق تعالی گردانید عرش را چهار ربع یعنی از انواع اربعه و خلقت نفرمود قبل از عرش
مگر سه چیز را هوا و علم و نور را بعد خلقت فرمود عرش را از انوار مختلفه از نور
اخضری که از ان مخضر گردید سبزی خضرت و از نور اصفری که از انست صفرت و از
نور احمری که از انست حمره و از نور ابیضی که نور الانوار است و از انست ضوء نهار
بعد گردانید عرش را هفتاد هزار طبقه که هر طبقی مثل اول عرش است تا اسفل
السافلین ونیست طبقه از این طبقات مگر آنکه تسبیح و تقدیس مینمایند و تمجید

پروردگار باصوات مختلفه ولسانهای غیر متشابهه و در روایت حضرت سجاد
علیه السلام با آنچه ذکر شد مطابق است بعد فرمود اگر اذن بدهد پروردگار که
بشنوانند چیزی از این اصوات را بما تحت خود هر آینه منهدم میشوند جبال و
مداین و حصنها و منکشف میشود بحار و هلاک میشوند آنچه در انست بسبب
این صوت و از برای عرش ارکان است که حامل است هر رکنی از آن ملائکه بسیار را
که احصا نمیکند عدد آنها را مگر حق تعالی و تسبیح مینمایند در روز و شب و کسالت
حاصل نمیکند و ادراک نمینماید حس و ادراکی چیزی از مافوق عرش بطرفة
العین و فوق عرش جبروت و کبریاء و عظمت و قدس و رحمة و علم است و نیست در ما
وراء آنها مقال و کیفیتی و از این حدیث ظاهر آمد آنچه در شرح قسمت اول که
باطن عرش است مسمی بماء فرمود ذکر کرده آمد که جبروت عقلی و عالم ملکوت نفسی
و رحمة مستعار بماء و باطن عرش است و مظهر هیبت و کبریاء و عظمة الهی اند پس دو
قسمت بوده یکی معنی و باطن عرش است و یکی ظاهر و صورت آن بتفاصیلی که
در معنی و صورت آن ذکر شد و نیز در حدیث جعفری علیه السلام است که حمله
عرش یعنی علم هشت نفر اند بقوله تعالی **ویحمل عرش ربک یومئذ ثمانیة** آنحضرت فرمود چهار نفر از ما اهل بیت اند و چهار نفر از کسانیکه خواسته
حق تعالی و در بعضی احادیث تفسیر شده است چهار نفر بحضرات امیر المؤمنین و
سیدة النساء والحسنین علیهم السلام و چهار نفر ثانیه بسلمان و مقداد و ابی ذر
و عمار و کلمه یومئذ دالّه مختص است بر موت حضرت رسالت یعنی علم حضرت رسول را
که فرمود انا مدینة العلم و مدینة الرحمة و مدینة الجنة و علی بابها و این علم عرش
رحیمی الهی است نه عرش جسمانی چنانچه در یوم وفات آنحضرت با چهار نفر از
اصول و ارکان شجره ولایت و علم و چهار نفر از فروع و اغصان این شجره حامل
آمدند زیرا که بعد از فوت حضرت رسول بجز این چهار نفر از شیعیان کسی دیگر
حامل نور ولایت علویه و سر باطن محمدیه علیهما السلام نبود و در بعضی احادیث

جعفری عمار را خارج فرمودند که از جمله شهداء است ولکن دیگران ثلاثه را
ندارد سبحان الله از استغناء خداوندی در عزت دین او که در عهد حضرت
رسول خدا ده کرور نفس داخل در دین شدند و در وفات آنحضرت که محک ولایت
علویه علیه السلام که سر و باطن دین است در میان آمد چهار نفر ثابت قدم و
صاحب یقین باقی ماندند و مابقی مرتد شدند لیهلک من هلک
عن بینة ویحیی من حی عن بینة و در تفسیر حضرت عسکری
علیه السلام از حضرت رسول خدا ماثور است که فرمود چون خلقت کرد حق تعالی عرش را
خلق کرد از برای آن سیصد و شصت هزار رکن و خلقت فرمود در نزد هر رکنی
سیصد و شصت هزار ملک که هرگاه اذن دهد باصغر ایشان که ابتلاع نماید
سماوات و ارض هفتگانه را هر آینه میباشد آنها در دهان او مگر مثل یک ذره رمل در صحرای
وسیعی بعد فرمود خداوند عز و جل ایشان را ای عباد من حامل شوید عرش مرا
پس اتفاق کردند و طاقت نداشتند حمل آنرا و نه حرکت دادن آنرا پس خلقت فرمود
حق تعالی با هر یک از آنها ده ملک پس قدرت نداشتند که حرکت دهند عرش را
پس خلقت فرمود با هر یک از ایشان ده نفر دیگر را و قدرت نداشتند حرکت دادن
عرش را بعد خلقت فرمود بعدد هر یک از آنها مثل جماعات ایشان و قدرت
نداشتند حرکت دادن عرش را پس فرمود خدای عز و جل از برای جمیع آنها وا
گذارید عرش را بر من امساک میکنم آنرا بقدرت خودم و گذاشتند آنرا و نگاه
داشت خدای عز و جل آنرا بقدرت خود پس فرمود بهشت نفر از ملائکه مذکورین
حامل شوید آنرا عرض کردند پروردگارا طاقت نداشتیم این خلق کثیر و جم
غفیر حمل عرش را چگونه طاقت داریم ما بدون ایشان فرمود خدای عز و جل
این حکم از برای آنست من خداوندی ام نزدیک کننده هر بعید و ذلیل کننده
هر عنید تخفیف دهنده هر شدید سهل کننده هر عسیر میکنم آنچه را میخواهم
و حکم میکنم آنچه را اراده میکنم تعلیم میکنم شما را کلماتی که بگوئید آنها را که

خفیف شود بر شما حمل عرش عرض کردند پروردگارا چه چیز است این کلمات
فرمود بگوئید بسم الله الرحمن الرحیم ولا حول ولا قوة الا بالله العلی العظیم
وصلی الله علی محمد وآله الطیبین پس گفتند این کلمات را و حمل کردند عرش را
و خفیف بود عرش بر گردن ایشان مثل موئی که بروید بر سر دوش مرد شجاع
قوی و فرمود خدای عز و جل از برای سایر املاک واگذارید عرش را بر گردن
این هشت نفر تا آنکه حمل نمایند و طواف نمائید شما در دور عرش و تسبیح و تمجید
و تقدیس کنید مرا که من خداوند قادرم بر آنچه دیدید و بر هر چیز پس عرض
کردند اصحاب حضرت رسول خدا چه بسیار عجیب است امر این ملائکه حاملین عرش
در کثرت و قوت و عظم خلقت ایشان فرمود حضرت رسول خدا این ملائکه با
طاقت ندارند با قوت و کثرت و عظم خلقت ایشان حمل صحایفی که مکتوب است
در آن حسنات مردی از امت من عرض کردند کیست او یا رسول الله تا دوست
داریم و تعظیم کنیم او را و تقرب جوئیم بسوی حق تعالی بموالات او فرمود آنحضرت
این مرد نیست که با اصحاب خود نشسته بود پس گذشت باو مردی از اهل بیت
من که غطائی در سر داشت و نشناخت او را پس چونکه گذشت التفات کرد
بعقب او شناخت او را و جست قائم و پا برهنه با جرئت و گرفت دست او را و
بوسید و سر و سینه او را می بوسید و میان دو چشم او را بوسید و عرض کرد
پدر و مادرم فدای تو باد ای شقیق رسول خدا اگر گوشت تو و خون تو گوشت و
خون اوست و علم و حلم و عقل تو از علم و حلم و عقل اوست سوال میکنم خدا را
آنکه سعادت دهد مرا بمحبت شما اهل البیت پس واجب کرد خدا از برای این مرد
باین قول و فعل از ثواب آنچه را اگر نوشته شود تفصیل آن در صحایفی طاقت
ندارند حمل آنرا جمیع این ملائکه طواف کنندگان بعرش و ملائکه حاملین عرش پس
گفتند اصحاب این مرد باو که با جلالت و موضع تو از اسلام و محل تو در نزد حضرت
رسول خدا این عمل را با این مرد معظم الرأس میکنی گفت آن مرد باصحاب خود

ابجهال ثواب داده نمیشود احدی در اسلام مگر بمحبت حضرت محمد و محبت
این مرد پس واجب کردانید حق تعالی این فعل مثل آنچه واجب کردانیده بود بفعل و
قول او را و بعد حضرت رسول خدا فرمود هر اینه این مرد صادق است در قول
خود زیرا که اگر حق تعالی عمر دهد مردی را مثل عمر دنیا صد هزار برابر و رزق دهد
مثل اموال دنیا او را صد هزار برابر پس انفاق کند تمام اموال خود را در راه خدا
و فانی کند عمر خود را بقیام لیالی و صیام ایام که ملالت و سستی حاصل نماید پس
ملاقات کند خدا را و شامل باشد ببغض حضرت محمد و مردی را که گرامی داشت
آن مرد او را می اندازد حق تعالی او را بر روی در ما عش در جهنم و ردها بط میفرماید
اعمال او را پس عرض کردند یا رسول الله کیست این مرد فرمود اما فاعل این فعل
و قول نسبت باین مرد مغطی الرأس این مرد است چشمی که برید بسوی او و نظر کردند
دیدند سعد بن معاذ انصاری است و آنمرد که گفته شد با و این قول این
مرد مغطی الرأس است که می‌باید نظر کردند دیدند که حضرت علی ابن ابیطالب است علیه السلم
بعد آنحضرت فرمود یا عباد الله بتحقیق می شناسد فضل را از برای اهل فضل
صاحب فضل بعد فرمود بشارت باد ترا ای سعد بانکه حق تعالی ختم میکند از برای
تو بشهادت و هلاک می کند بتو امتی را از کفره و می لرزد عرش رحمن بموت تو
و داخل میشود بشفاعت تو در جنت مثل عدد شعور حیوانات طایفه کلیب
و در کتاب علم الیقین مولانا محسن قاشانی از کتاب توحید باسناد از داود
رقی ماثور است که گفت سوال کردم از حضرت ابا عبد الله علیه السلم از قول الله تعالی و
کان عرشه علی الماء آنحضرت فرمود علماء عامه چه میگویند در این
امر عرض کردم که میگویند بدرستیکه بود عرش الهی بر آب و حضرت پروردگار فوق
عرش خود بود آنحضرت فرمود دروغ می گویند کسیکه این گمان را داشته باشد
بتحقیق کردانیده است حق تعالی را محمول و وصف کرده است او را بصفت مخلوقین
یعنی مکان از برای خداوند قرار داده است که حامل حق تعالی است و تشبیه کرده است

رب خلایق را بمخلوق خود و این کفر است و لازم می آید ایشان را آنکه عرش که گویند
حامل حق تعالی است اقوی از حق تعالی باشد یعنی مربوب اقوی از رب خود باشد و
این اعتقاد مستلزم مفاسد کثیره است داود گوید عرض کردم فدایت شوم معنی
آیه را بیان فرما فرمود بدرستیکه خدای عز و جل حمل فرمود علم و دین خود را بر ماء
یعنی آنکه حامل عرش است پیش از آنکه ارضی یا سمائی باشد یا جن و بشر یا شمس و
قمری پس چون اراده کرد آنکه خلق کند خلق خود را منتشر کرد خلایق را پیش روی
خود و گفت بتمامی ایشان کیست پروردگار شما آنحضرت فرمود اول کسیکه
نطق کردند حضرات رسول خدا و امیر المؤمنین و ائمه هدی علیهم الصلوة و السلم
بودند و گفتند توئی پروردگار ما پس از این اعتراف حمل فرمود حق تعالی علم و دین خود را
بر این بزرگواران بعد از آن امر فرمود ملائکه و سایر خلایق را باطاعت ایشان و سایر
خلایق و ملائکه عرض کردند پروردگارا اقرار کردیم باطاعت ایشان پس حق تعالی فرمود
بملائکه شاهد باشید گفتند شاهد هستیم برای آنکه نگویند خلایق انا کنا
عن هذا غافلین یا آنکه نگویند انما اشرک آباؤنا من قبل و کنا
ذریة من بعدهم افتهلکنا بما فعل المبطلون یا داود ولایت
ما اهل بیت علیهم السلم مؤکد است بر تمامی خلایق در میثاق یعنی حتی بر انبیا
و اوصیا و امم سالفه کائنا من کان از اولاد آدم و مشهود بر این عهد ملائکه
خداوند اند باتمام بار الهی و مؤکد بودن این عهد بسبب امر الهی است بر
اشهاد ملائکه یعنی این حکم اگر امر سری بود حق تعالی شواهد کثیره صادق القول
بر عهد ولایت نمیگرفت بدان ای صاحب کتاب که در این حدیث شریف اشارات
بمطالب عظیمه است اول آنکه فرمود حمل کرد حق تعالی علم و دین خود را بر آب و از این جمله
معلوم میشود که مراد از ما آب عنصری نیست زیرا که عناصر ذی شعور و عقل
نیستند که قابل حمل علم و دین باشند بلکه مراد ماء رحمة الهیه است که عقل کلی و
نفس کلیه عرش است که حامل صورت عرش جسمانی است زیرا که عقل و نفس حامل

و انشعابش

علم و دین الهی میتوانند شد نه اجسام و اجرام و چون هنوز ابدان نوریه مقدسه
حضرات ایات کبری الهیه و حجج که حامل عقل و روح کلی الهی اند بعرصه ظهور نیامده
بودند که حمل علم و دین الهی بر ایشان شود لهذا حمل بر عقل کلی و نفس کلیه عرش الهی است
فرمود یعنی چون حامل علم و دین عقل کلی و نفس قدسیه حضرت خاتم الانبیا ام
پس نشر علم و دین از مرتبه عقل کلی و نفس قدسیه ملکوتیه انحضرت که کتاب مبین
الهی است اولا بر عقل و نفس عرش الهی شد که مبدء عالم جسمانی است زیرا که قوه
فاعله عقلیه مقتضی وجود قابلی است که افاضه کمالات خود را بر او نماید و چون
اشباح مقدسه لطیفه این بزرگواران که قلب عالم ملک و انسان کبیر است هنوز
بعرصه ظهور نیامده بود بجهة انکه عالم ملک و سماوات و ارض خلقت نشده اول
خلقتی که از عالم شد عرش بود و بس پس بنیه و بدن عالم جسمانی که انسان کبیر است
تام الخلقه نشده بود حق تعالی باطن عرش و صورت او را که اکل افرید قابلی از برای حمل علم
ظاهر شد پس حق تعالی علم و دین خود را بباطن عرش که عقل و نفس کلی و ماء رحمت
الهیه است حمل فرمود لان الله یعطی کل ذی حق حقه و بعد از انکه اشباح این
بزرگواران ظاهر ساخت و سوال کرد اعتراف بر بوبیت پروردگار حقیقی خود
نمودند قابلیت اشباح ایشان را از برای حمل علم و دین زیاده از ملائکه و سایر بنی
ادم و عرش و باطن ان و ما فیها یافت و بسبب انکه تناسب فیما بین فاعل و قابل
شرط است پس حمل علم و دین خود را بر ایشان فرمود پس مراد از ماء همانست که در این
حدیث مشروح و ماول شد و اما اشاره ثانیه بانکه منفرد فرمود حق تعالی بود را
پیش روی خود مراد اظهار اشباح خلایق است در حضرت علمیه که اعیان ثابته و حضرت
ارتسام و عالم ذر نامند و این اعیان ثابته علمیه در عالم اشباح حقایق و بواطن اعیان
کونیه خارجیه اند که در عالم ملک و دنیا موجود میشوند و این اعیان ثابته صورت علم
الهی است بجزئیات عالم کون که در لوح نفس کلیه عرش الهی باراده الهیه منتقش می
شود و حضرت خداوندی علم حضوری بانها دارد و طوایف حکما در علم حق تعالی بجزئیات

دیگر علم خداوند بجزئیات

اختلاف نموده اند بعضی انکار علم خداوند را بجزئیات کرده اند زیرا که علم
بجزئیات در مرتبه ذات باعث بودن ذات اقدس است محل کثرات و صور جزئیه
و این باطلست و بعضی قایل بعلم اجمالی ذات اقدس بجزئیات شده اند زیرا که
صور جزئیه را بتفاصیلها محدوده و عوارض اعدام و نقایص میدانند و کمال
ذات را منزه از علم باین نقایص و اعدام دانسته اند اما مذهب حق در علم
حق تعالی بجزئیات عالم کثرت انستکه حق تعالی عالم بجزئیات بطریق اجمال است و علم
بتفصیل جزئیات علی ما هی علیها فی الخارج در حضرت علمیه اضافیه تقدیریه است
که لوح ارتسام نفسیه است بعلم حضوری که باعث نقص و عیبی در ذات اقدس نیست
پس تحقیق این مطلب شریف عزیز اینست که بطور اجمال ذکر کرده ام و کلام حضرت
معصوم علیه السلم بانکه مخلوقات را پیش روی خود منقش نمود دلیل است بر انکه
علم بتفاصیل این صور جزئیه مخلوقات در خارج ذات اقدس است زیرا که پیش رو
کنایه از لوح نفس کلیه است که مشهود الهی است پس کلام معصوم مؤید تحقیق
مسطور است در علم حق تعالی بجزئیات اما لوح عقل کلی اگرچه نیز مشهود الهی و
پیش روی او است مثل مجرد مولکن این لوح احاطه بعلوم کلیه قضائیه دارد و مسمی
بلوح محفوظ است و قضا او تغییر و تبدیل در ان نیست اما لوح نفس کلیه ملکوتیه
مسمی بلوح قدر و مشتمل بر علوم جزئیه و صور است و قدر یعنی مقدور است
یعنی لوح صور مقدرات که صور جزئیه محدوده مقدره زمانیه بقوله تعالی وان من
شیء الا عندنا خزائنه و ما ننزله الا بقدر معلوم
پس خزائن علوم کلیه الهیه عقل کلی است و خزاین علوم جزئیه الهیه نفس کلیه است
و از عقل کلی این صور جزئیه بحسب تناسب مواد و استعدادات عالم ملک
جسمانی که دنیا است بر نفس کلیه نازل میشود و از نفس کلیه بر مواد عالم کون و
ملک نازل اید پس اینست تنزیل حق تعالی اشیاء را بقدر معلوم یعنی بر اندازه
استعداد مواد دنیویه صور جزئیه بر انها از نفس کلیه که خزینه علوم قدریه

خداوند است نازل و ناشی میشود و لوح عقل کلی را لوح محفوظ نامند زیرا که
مشتملست بر علوم کلیه قضائیه که از تغییر و تبدیل مصونست و محفوظ و لوح نفس کلیه را
لوح محو و اثبات نامند بقوله تعالی **یمحو الله ما یشاء و یثبت و
عنده ام الکتاب** زیرا که بصدقات و عبادات و دعوات و بعضی احکام
اوامر و نواهی تغییر و تبدیل مقدرات ممکن است بر خلاف مقتضیات که تغییر پذیر
نیست و این ام الکتاب که بعنده تعالی ممدوح و موصوفست همان لوح محفوظ قضائی
عقلی است که او بحق تعالی ارفع از لوح ثانی قدری است و در مقام عندیت
که حضور حق تعالی و اعلی از مقام حضور نفسانیست است ثبات و استقرار دارد و تفاصیل
معتقدات و مقالات حکما در علم حق تعالی بجزئیات و تحقیق مذهب حق در این مسئله
غامضه بطور اجمال بیان کرده آمد فاغتنم و کن من الشاکرین بعد حضرت امام
علی مرتضی صلوات الله و سلامه علیه فرمود که پس حق تعالی خلقت فرمود کرسی را از نور
عرش و خلقت فرمود از نور کرسی لوح را و خلقت فرمود از نور لوح قلم را بدانکه
مراد از نور عرش که از ان خلقت شد کرسی عقل کلی و نفس کلیه باطن عرش است
زیرا که نور بر غیب و باطن شیء اطلاق شده مثل قوله تعالی **الله نور السموات
والارض** و معلوم است که الله غیب و باطن سماوات و ارض است که باعث
ظهور سماوات و ارض است پس از نور باطن عرش خلقت فرمود کرسی را و از نور
باطن کرسی که عقل کلی و نفس کلیه است خلقت فرمود لوح را زیرا که سابقا مخفی
امد که هر یک از افلاک تسعه را یک عقل کلی و یک نفس کلیه است و نیز از نور باطن
لوح که عقل کلی و نفس کلیه است خلقت فرمود قلم را چرا که اگر قائل [illegible]
لوح و قلم شویم بمفاد این حدیث لازم است که مثل عرش و کرسی عقل کلی و نفس
کلیه داشته باشد زیرا که منطوق مینماید و اجسام و اجرام بدون نفس ناطقه و عقل
درک نتوانند ناطق شوند اگر قائل بجز دلوح و قلم شویم که مراد از قلم اعلی عقل کلی
و مراد از لوح نفس کلیه باشد چنانکه سابقا ذکر شد باز ... در عالم تمثل

در بیان خلقت کرسی از نور عرش

صور و اجسام باشد چنانکه در این حدیث فرمود پس آنحضرت فرمود از عرش تا
قلم از باطن هر عالی باطن و صورت مخلوق سافل خلقت شد چنانکه حکماء
مشائین گفته‌اند که از عقل اول مثال عقل ثانی و فلک تاسع که عرش و صورت
اوست ناشی شده و از عقل ثانی که باطن عرش است عقل ثالث و فلک ثامن که
کرسی است ظاهر شده یعنی از باطن هر عالی باطن و ظاهر سافل ان ظاهر
شده و کلام الهی نیز مؤید این قاعده است بقوله تعالی **فسبحان الذی
بیده ملکوت کل شیء و الیه ترجعون** و مراد از ملکوت هر
شیء باطن ان شیء است و انچه از ملکوت باطن سماواتست ملکوت اعلی نامند و
انچه باطن ارضین است ملکوت اسفل نامند و از برای هریک از این دو طبقه
اجناس و طبقات کثیره است بر حسب تفاوت طبقات اجرام و اجسام پس هیچ
جسم علوی و سفلی نیست مگر انکه از برای ان لطیفه و جوهری ملکوتی است و حکما
این جواهر و لطایف ملکوتیه را ارواح و عقول و نفوس نامند فعلیهم لطیفه
واحد است و اصطلاحات مختلف پس حق تعالی بحکمت بالغهٔ خود سلسلهٔ سماویات را
که در جهت علو عالم ملک و اجسامند چون عرش و کرسی و لوح و قلم منتظم و مربوط
بیکدیگر مثل ذره و زنجیر فرموده و تمامی را از یک شعاع جزئی نور حضرت محمد و
علوی علیهما الصلوة و السلام که اول جوهره فرمود خلقت کرد و بسبب این اتقان
صنع فرمود **و ما خلقت السموات والارض و ما بینهما
لاعبین** و قوله تعالی **و ما خلقناهما الا بالحق** و مراد از این حق که
در آیه شریفه واسطهٔ خلقت سماوات و ارض قرار داده حق مخلوق به است که صنع
خداوند و واسطهٔ مصنوعات و حقیقت نور حضرت محمد و علی علیهما السلام
و ملائکه و جنات تا سبیر خود را نیز در جهت علو که سماوات است مقرر فرمود چنانکه
ماثور است که ارض الجنة الکرسی و سقفها عرش الرحمن پس هر سماء اعظم و خلق
انها اکبر است چنانکه فرمود قوله تعالی **لخلق السموات والارض**

اكرم من خلق الناس ولكن اكثر الناس لا يعلمون پس
معنا اينكه ناس صاحبان ملكوت وعقول ونفوس وبواطن اند البته سماوات كه
اكبر از ايشان است صاحب ملكوت عقول ونفوس وبواطن اند وقوله تعالى
ءانتم اشد خلقا ام السماء بناها رفع سمكها فسويها
واغطش ليلها واخرج ضحيها اما بلا اينكه مراد حق تعالى از اين خلق ناس
كه خلق سماوات وارض اكبر از آنها است خلق امم سابقه ولاحقه ميباشد حضرات
انبيا ورسل كه سادات انام اند ونيز حضرت خاتم انبيا ورسل وخلفاى او كه
سيد سادات انام وامم اند ونيز شيعيان اين بزرگواران زيرا كه قلوب ايشان كه بلكه
مرتبه از مراتب وجود ايشان است محيط است بسماوات وارض چنانكه ماثور است
كه مثل هذه السموات والارض فى جنب قلب المؤمن كمثل دبشة فى هذه
السموات والارض جائيكه دل يكمومن شيعى چنين وسعت واحاطه بر سماوات و
ارضين داشته باشد چگونه خواهد بود قلب مهر مومنان وسيد شيعيان وسلطان
انس وجان عليه الصلوة والسلم چگونه خواهد بود وسعت وعظمت واحاطه مراتب
عاليه ايشان كه محيط بقلب ايشان است تبارك الله احسن الخالقين فتدبر حتى
تهتدى اليه وبعد ذكر زمين وارض را بقوله تعالى والارض بعد ذلك دحيها
وقوله تعالى والسماء ذات البروج مراد از آن فلك الكرسى است كه هشتم فلك
وصاحب بروج اثنى عشر است ووسعت فلك كرسى پس از عرش ذكر شد كه تمام
سماوات وارضين در آنها است در جنب كرسى مثل حلقه باشد در زمين ارزفى است
در صحراى وسيعى وفضل عرش بر كرسى مثل فضل فلات وصحراى وسيع است
بر حلقه بالادن حق تعالى از وسعت كرسى خبر داد بقوله تعالى وسع كرسيه
السموات والارض ولا يؤده حفظهما وهو العلى العظيم
يعنى وسعت دارد كرسى سماوات سبعه وارضين سبعه را وحمل كردن كرسى آنها را
باعث خستگى او نيست زيرا كه كرسى بسيار رفيع وبسيار عظيم است وممكن است كه

مراد از كرسى كه از ابتداء وسعت وحفظ سماوات وارض يادفرمود نفس كليه
قدسيه حضرت علويه عليه الصلوة والسلم باشد زيرا كه مراد از عرش علمى كه در
احاديث وارد است علم وعقل كلى حضرت رسول خدا است كه حامل آن حضرت على
مرتضى وذريه طاهره آنحضرتند عليهم الصلوة والسلم پس نفس مقدس آنحضرت
نيز حامل سماوات وارض است چنانكه بيان كرديم كه نفوس كليه سماويات وعنصريات
بالتمام از نفس كليه قدسيه الهيه علويه عليه السلم ناشى شده ودر احاديث معصومين
وارد است كه بامحمد قامت السموات والارض يعنى بنفس قدسيه كليه حضرت حجة
الله سماوات وارض قائم است ونيز وارد است كه لولاك لما خلقت الافلاك وگاهى قصد ميشود
بكرسى وعاء عرش چنانكه در كتاب توحيد در حديث جعفرى عليه السلم است كه
سوال شد از آنحضرت از عرش وكرسى فرمود عرش بيكوجه جمله خلايق است وكرسى
ظرف آنست وبوجه ديگر عرش علمى است كه مطلع ساخته است حق تعالى بر آن انبيا
ورسل وحجج خود را ومراد آنحضرت از جمله خلق مجموع عالم جسمانى است كه محاط عرش
وفلك تاسع است ووعاء آن دو عالم ملكوت وجبروتست بسبب اينكه قيام واستقرار
عالم ملك وخلق بباطن آنست كه اين دو عالم اند وپس از ذكر كرسى ومتعلقات آن
بدانكه آنحضرت فرمود كه لوح را از نور كرسى خلقت فرمود ومعلوم شد كه منظور از
نور كرسى عقل كلى ونفس كليه كرسى است كه ملكوت وباطن آنست پس از ملكوت
وباطن كرسى خلقت فرمود ملكوت باطن لوح وصورت آنرا وبعضى از احاديث
دليل است بر اينكه حقايق اشيا مسطور است در لوح وبيان لوح كرده شد كه يا لوح
قضاى محفوظ است ويا لوح قدرى محو واثبات ودر اول علوم كليه مسطور است
ودر ثانى علوم جزئيه وبعضى از احاديث دلالت كند بر اينكه حقايق اشيا مسطورات
در قلوب ملائكه مقربين واز قلوب ايشان بر ذهن مى آيد بعالم وجود زيرا كه واسطه وحى
بر انبيا ورسل والهام بر اوصيا واوليا عليهم السلم ملائكه مقربين اند چون جبرئيل
واسرافيل وغيره واين كلام با خلقت لوح منافى نيست بجهة اينكه دور نيست كه

او كرسى علمى است كه مطلع نساخت برآنها احدى از انبيا ورسل وحجج خود را احدى

حق تعالى ... از نور كرسى

مراد از لوح در این حدیث محتوی بر حقایق علمیه اشیاء است چنانکه مراد بر قلم
هم در حدیث اطلاق فرموده فعلیه هذا علومی که افاضه میشود بر قلوب مطلق بنی
آدم بواسطهٔ قلم عقلی است که کاتب در الواح قلوب ایشان است چنانکه فرموده اولئک
کتب فی قلوبهم الایمان وقوله تعالی علم بالقلم علم الانسان
ما لم یعلم و بعد حضرت امام علیه السلام فرموده خلقت فرموده از نور لوح قلم را
بدانکه منظور از این قلم که از نور لوح مخلوق است نه قلم اعلی است که عقل کلی است
و اینکه عقل کلی را قلم اعلی گویند بنا بر اصطلاح حکماست زیرا که عقل کلی القا(?)
می کند حقایق اشیا را و می نویسد صور مجردات و مادیات را بر لوح عدم پس اگر
صفحهٔ عدم لوح باشد قلم اعلی عقل کلی است ولیکن آنحضرت فرموده لوح مخلوقست
از نور باطن کرسی پس قلم هم باید مخلوق باشد از نور باطن لوح که ملکوت است
زیرا که علوم در لوح است و عقل کلی و نفس کلیه لوح ساوی و حافظ علوم جزئیه و
کلیه است پس بمفاد علم بالقلم میباید از ملکوت باطن لوح افاضه شود بر قلم و [illegible]
میشود قلم بنویسد در الواح قلوب بنی آدم که علم الانسان ما لم یعلم
یعنی قاطبهٔ قلوب انبیا و رسل و اوصیا و اولیا و مؤمنین مطلقا بسبب صفائیت و صفائی
که دارند صلاحیت دارند برای انتقاش تمام علوم در آنها هر یک بقدر وسعت و صفای
خود مثل مرآت مجلوه که قابل انتقاش صور مقابله است پس هر یک از مرائی قلوب
انسانیه بقدر وسعت و قابلیت و صفای خود قبول انتقاش علوم و حقایق اشیا
از قلم می کند و قلم حکایت از لوح قضا و قدر میکند و منعکس(?) در مرائی الواح قلوب
ایشان مجرد از قابلیت فضل هذا اللوح باین معنی واسطهٔ وجود علم قلم است و قلم
باین معنی واسطهٔ لوح قلوب مطلق بنی آدم است بر خلاف قلم اعلی که عقل کلی است
واسطهٔ وجود علم جمیع الواح انفس و آفاق است و منعکس(?) در صور الواح انفس و
آفاق را بر لوح کلی عدم پس عجبی نیست که لوح باید اکتساب علم از قلم نماید چگونه
واسطهٔ وجود قلم و علم آن میشود چنانکه آنحضرت فرموده و لا مشاحة فی الاصطلاح

در بیان قلب انسان و عجایب آن

یعنی نزاعی در اصطلاح حکما نیست و اگر بنا اصطلاح حضرت شارع مقدس این است
که آنحضرت اشاره فرموده و حقیقت لوح و قلم این است که بیان فرموده افاضه قلبیه
بدان ای طالب حق محقق آنکه از برای انسان مرتبه ایست معنویه و لطیفه ایست
غیبیه که آن را قلب نامند که بمجرد حسن عقیدت و ارادت و محبت مؤثره و توسل کامل
بحضرت عترت مهدیه علیهم السلام صورت تحقق یابد زیرا که قلب فرزندیست
معنوی و انسانی است الهی که پدرش عقل الهی است و مادرش نفس حنانه مشتاقه
بحق تم(?) در عالم آخرت چنانکه حضرت رسول خدا فرموده انا و علی ابوا هذه الامة و بانها(?)
اشاره شد که قلب غیب سیم است از غیوب سبعه انسانیه که بآن ادراک میشود
آنچه بعقل ادراک نتوان نمود و ادراکش ببصیرت قلبیه کشف مغیبات و صور مجردات
و آیات انفسیه است کما قال الله تعالی سنریهم آیاتنا فی الآفاق و فی
انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق وقوله تعالی لا تعمی الابصار
ولکن تعمی القلوب التی فی الصدور پس مادام که نفس انسان اشتیاق
و ارادت کامله بحضرات عترت هادیه مهدیه و شیعیان ایشان علیهم السلام حاصل نماید
نطفهٔ محبت این بزرگواران که مادهٔ قلبیست در رحم نفسانی حنانه او منعقد و بآب ریاضات(?)
مجاهدات و ادویهٔ اذکار و عبادات این نطفهٔ معنویه تربیت شود تا وقتی که قلب سالم از
امراض نفسانیه در عالم ملکوت باطن انسان متولد شود چنانکه فرموده قوله تعالی الا من
اتی الله بقلب سلیم یعنی قلب سلیم از امراض نفسانیه و موهبة الهیه است که
بواسطهٔ صاحبان عنایت و ولایت در انسان ظاهر میشود پس از ظهور و تولد آن مدارک
غیبیه مطابق مدارک حسیه از برای آن حاصل میشود مثل عین قلبی که از آن بصیرت قلب
و شامه و ذائقه و سامعهٔ قلبیه و قوت و قدرت قلبیه ملکوتیه که می بیند بچشم خود ملائکه
و روحانیان را و مشاهده میکند حقایق اشیا و صور اعمال و اخلاق و نیک و بد خود
و خلایق را در مرآت خود بصورتیکه مناسب با آنها است و علامات و آیات جنات و جحیم
مشهودش شود و بسمع خود الهام معنوی را از ملائکه میشنود بلکه کلام الهی را

میشود چنانکه انبیا و رسل شنیدند و بذاته خود طعوم نعام جنت را می چشید و بشامه خود استشمام روایح طیبه جنات و روایح خبیثه جهیم را می کند و بقدر رتبه قوت ملکوتیه خود طی ارض دنیا کند بحسب مراتب صاحبان قلب در ولایت الهیه و این قلب سلیم از اغراض نفسانیه با این اوصاف از خصایص اولیای این امت و ارباب قلوبست و سایر طبقات خلایق بهره از این مدرک معنوی انسانی ندارند زیرا که اندر جز ایمان بدرجه ولایت الهیه نرسیده اند و ایمان نه درجات عشره است و درجه عاشره ایمان بدایت ظهور نور ولایتست از برای اولیا این امت و این دولت و نعمت از برای اولیا از برکت انوار ولایت و محبت حضرات اهل بیت محمد علیهم الصلوة و السلام است و محمد بعضی از بزرگان اولیاء این امت بعضی از فنون علوم حضرات اهل بیت عصمت علیهم السلام ببرکت و طفیل ولایت ایشان حاصل اید زیرا که علوم و صفات کامله الهیه تابع نور ولایت محمدیه علویه الهیه علیهما السلام است هر قدر قوت نور ولایت در مجان بیشتر ظاهر شود علم اسرار دو کمال با المنش زیاده خواهد بود و حضرات اهل عصمت علیهم السلام انواع فنون علم خود را منحصر در نه قسم اند در هفت قسم بقول ایشان ان علمنا غابر و مزبور و نکت فی القلوب و نقر فی الاسماع و ان عندنا الجفر و الجامعه و مصحف فاطمه علیهم السلام بدانکه علم غابر علم بامور ماضیه است و مزبور علم بامور مستقبله است که بقلم اعلای عقلی این بزرگواران در لوح قلبی نفسانی ملکوتی ایشان مسطور میشود خواه علوم قضائیه حتمیه که بدا و تخلف بدیر نیست و خواه علوم قدریه که بدا و محو و اثبات دارد و در حدیث است که ما عبد الله بشیء مثل البداء یعنی تصدیق بر وقوع بدا در علوم حضرات انبیا و اوصیا افضل عبادت خداوندیست پس انکارش اعظم معصیت خداوندیست و قسم سیم که نکت در قلوبست الهام قلبی است که از برای حضرات اوصیا که نظیر وحی قلبی انبیاء است و واسطه الهام را ملائکه نیز گفته اند و منافات ندارد با آنکه الهام کننده حق تعالی باشد و قسم چهارم نقر در اسماع است که الهام خارجی است و از جهات سمعی

در بیان فنون علوم حضرات ائمه هدی علیهم السلام

ممکن است اما از جهت بسیار که تعلق بنفس و شیاطین دارد الهام از خارج اعتبار ندارد و از جهات دیگر از ملائکه است باواز فصیح و بلیغ و اگر بصوت و لسان عربی شنیده شود در صحت اقوی است و بهره اولیاء این امت بواسطه نور ولایت و محبت و متابعت این بزرگواران بیشتر از این دو قسم است و علوم حادثه شبانه روزی ائمه حضرات اهل عصمت و شیعیان ایشان علیهم السلام بیشتر از این دو قسم حاصل میشود و قسم پنجم جفر است و ان پوستی است که مملو است از علم حروف که لا یغادر صغیرة و لا کبیرة الا احصیها تمامی علوم الهیه ماضیه و مستقبله از علم جفر اعظم این بزرگواران بیرون می اید و علم جفر که در این امت بطریقه حروف و از اجفر مستحصله نامند که بطور سوال و ترتیب حروف و گرفتن نظایر بدوایر مختلفه حروف و نیز جواب حاصل نمایند انموزج جزئی از جفر کلی این بزرگوارانست و کسیکه در این علم بکمال باشد جواب و سوالش مطابق با واقع خواهد بود و تخلف از واقع ندارد و قسم ششم جامعه است و ان طوماریست هفتاد ذراع با نشاء حضرت رسول صلعم و املاء و خط حضرت امیر المؤمنین علیه السلام که تمام علوم حلال و حرام و احکام الی یوم القیام حتی ارش خدش یعنی تفاوت قیمت دیه ادمی اگر خراشی و بدن او نماید در این طومار مبارک ثبت است و قسم هفتم مصحف حضرت فاطمه علیها السلام است و ان صحیفه ایست بالهام ملک و املاء و خط حضرت امیر المؤمنین علیه السلام که با انحضرت الهام کرده بدانکه چون حضرت رسالت پناه عالم فانی را وداع فرمود و بقرب خداوندی شتافت بر حضرت فاطمه علیها السلام انقدر حزن و اندوه نزول کرد که خدا داند و اغلب که بگریه و ندبه و زاری مشغول میبود ملکی از خارج الهام میکرد با انحضرت اخبار سلطنت سلاطین مستقبله از خلفاء ثلاثه جور و متمردین بنی امیه و خلفاء بنی عباس و سلاطین بعد از انها الی ظهور القائم علیه الصلوة و السلام و مدت دوام سلطنت و اولاد هر یک و حالات و عشایر و قبایل و وقایع انها علی التفصیل و وقایع ظهور انحضرت و کیفیت رجعت اهل

بیت علیهم السلام و انتقام از اعادی و اهل جور چنانکه عصراً بعد عصر وقوع
می یابد بآنحضرت القا و الهام میشود و آنحضرت کیفیت الهام ملک را خدمت حضرت امیر
المؤمنین بعل جلیل عزیز خود معروض داشت آنحضرت و نمود ند هر وقت احساس
بصوت ملک میکنی مرا اخبار نما تا الهامات او را بنویسم چنین کردند پس این اخبار
ملهمه مسطوره صحیفه شد ملقب بصحیفه حضرت فاطمه علیها و زوجها الصلوة و السلم
و این صحیفه در نزد ذریه طاهره ایشان بود تا حال که در نزد حضرت قائم علیه السلم است
و از این صحیفه کاهی خبری از حضرت امام زمان عجل الله فرجه بشیعیان و اولیای ایشان
القا و اعلام میشود بقدر طاقت و قوت ولایت ایشان این است اقسام سبعه
علوم معصومین علیهم السلم و بهره اولیاء ایشان از آنها از برکت نور ولایت ایشان
علیهم و علی شیعتهم السلم الی یوم القیام و رؤیت این صحیفه و جفر و جامعه از برای
شیعیان ایشان ممکن نیست و طومار دیگر در نزد این بزرگوار است که تمامی اسامی شیعیان
و احبار ایشان با اسامی آبا و امهات ایشان در آن ثبت است و بعضی از علماء روات
احادیث چون شیخ مفید علیه الرحمه مدعی دیدن آن صحیفه شده که دیدم اسم من در آن
ثبت بود و دور نیست که بعضی از شیعیان که اسامی ایشان در آن ثبت است نیز
مثل شیخ مفید دیده باشند خدا میداند و آنکس که رفته است و صحایف و الواح
سماویه دیگر نبویه و معصومیه در نزد این بزرگوار بسیار است که باحصا نیاید و بر
الواح یاقوت و زمرد و لعل نوشته شده زیرا که از آسمان نزول کرده است و این
صحایف از جمله مواریث انبیا و رسل است که علامت امامت و وصایت ایشان است
بجهة تصدیق خلایق و اکثر این بزرگواران در علوم احتیاج بصحایف ندارند زیرا
که صاحب ام الکتاب و لوح محفوظ و الواح قدریه اند بقوله تعالی یمحو الله ما
یشاء و یثبت و عنده ام الکتاب چنانکه حضرت امیر المؤمنین
علیه الصلوة و السلم در وقت تولد در بیت الله تمام کتب سماویه و صحف انبیا
و رسل را از حفظ خواند و حضرات ذریه طاهره و خلفاء راشدین آنحضرت علیهم

نیز جامع و مالک آنچه را آنحضرت حاوی و جامع بود و مقام روحانیت و نورانیت
ایشان فوق مقام عقل و علم و لوح و قلم است بدرجات عالیه چند چنانکه قلم
از استماع ذکر حضرت محمدی از حق تعالی منجذب شد و بسجده افتاد و بیخود شد
و از شوق بآنحضرت سلام کرد بدانکه منظور حضرت امام علیه السلم از بیان این
حدیث که در شرح آنیم است که هیچ رتبه از مراتب موجودات علویه و سفلیه
و مجرده و مادیه از حیطه علم و احاطه نور ذات مقدس ایشان خارج نیست و همگی
اشیاء باطنه و ظاهره از پرتو سبحات انوار ایشان مخلوق شدند بعد حضرت امام علیه السلم
فرمود حق تعالی بقلم فرمود بنویس توحید مرا که خلاق و موجد توام پس قلم هزار سال
از لذت کلام حق تعالی سکران و مست بود بدانکه سبب آنکه قلم از کلام حق تعالی مست
شود آنستکه حضرت امیر المؤمنین علیه السلم فرمود در حدیث دیگر ان الله تجلی
فی کلامه لعباده یعنی حق تعالی تجلی فرمود در کلام خود از برای بندکان خود یعنی
اگر بندکان صاحب بصیرت باشند نور حق تعالی را در کلامش مشاهده می کنند
و از ساغر کلمات خداوندی که محبوب ازلی است اهل محبت او شراب شوق و
معرفت می کشند و نشاء محبت و عشق میچشند پس قلم از ساغر کلام خداوندی
شراب محبت و وداد نوشید و هزار سال سکران بیخود افتاده بود زیرا که قلم از
مجردات و صاحب عقل کلی و نفس کلیه مشتاق حضرت ربوبی حق تعالی است و
غواشی مادیه و حجب طبیعیه ندارد پس بمحض استماع کلام الهی نشاء ولایت الهیه
در آن ظاهر آمد و هزار سال کنایه از کثرت است و ممکن است که از سنین ربوبیت
باشد که هر روزش هزار سال است و در هر حال استعاره از کثرت و امتداد مدت
سکران است بدانکه این قلم مجرد است و آن دست قدرت خداوند است اگر معنی
از کلام حق تعالی مست شود و مدتی از ذکر حضرت محمدی بیخود افتد عجبی نیست
چه میگوئی در خانه روان در حت حنانه مسجد که حضرت رسول خدا قبل از تعبیه
منبر بر آن بالا میرفتند و تلاوت کلام الله و موعظه میفرمودند بعد از تعبیه منبر

که آنحضرت بر منبر بالا رفتند از آن چوب خشک بیجان اینن و نالۀ حنان رسید که تمام اهل مسجد شنیدند و تعجب کردند که نالۀ آن از چیست آنحضرت فرمود از او سؤال کنید بعد از سؤال ناطق شد و گفت چندی از برکت مجاورت و مصاحبت حضرت رسول خدا در آسایش بودم چون ترک فرمود و منبر را اختیار کرد از مفارقت غش مثار شدم آنحضرت از منبر زیر آمد و حنانه را در بغل گرفت و نوید بان داد که از اشجار جنت خواهی بود سبحان الله این جلالت و منزلت که انجا ورت بدن مقدسش چوب خشک محرکت آید و زنده شود و ناله کند و اسم حنانه را ابد الآبد هر بان باشد یا لیتنی کنت معهم فافوز فوزا عظیما و پس از آنکه قلم هشیار شد حق تعالی فرمود بنویس عرض کرد چه بنویسم فرمود لا اله الا الله محمد رسول الله قلم از استماع اسم حضرت محمد گفت بجهت احترام این اسم مبارک بی اختیار بسجود افتاد مثل قوله تعالی

فخر موسی صعقا اگر چه قلم با اختیار بود مجبور فسجد القلم چنانکه در شان ملائکه و سجود آدم فرمود فسجد الملائکة اجمعین الا ابلیس سجود ملائکه و ترک سجود ابلیس اختیاری بود اما صعقه موسی و سجود قلم بسبب عظمت تجلی و جلالت اسم مبارک آنحضرت بی اختیار بوده و مراد از امر کردن حق تعالی در اول بقلم بنوشتن توحید خود و دثانی بنوشتن کلمۀ طیبۀ لا اله الا الله و کلمۀ شهادت محمد رسول الله اشاره بانستکه این دو کلمه اجزاء توحید حقیقی اند و توحید کامل حقیقی بدون این دو کلمۀ طیبه و شریفه محقق نیابد زیرا که محمد رسول ظاهر لا اله الا الله است و هر ظاهری کمال باطن است وهیچ باطنی بی ظاهر کمال ندارد چنانکه ماثور است که التوحید ظاهره فی باطنه و باطنه فی ظاهره پس قلم بسبب کتابت کردن دو کلمۀ طیبه و شریفه بار ثانی خداوندی امتثال کرد امر اول حق تعالی را که کتابت توحید جل مجده پس بدانکه مراد از تکلم کردن حضرت خداوندی با قلم نه بالت لسانست زیرا که خداوند منزه از جسم و الات و تشبیه و شکل و صورتست پس معنی آن تجلی حق تعالی است نه بذاته بلکه بواسطه باطن قلم بر صورت قلم بحقایق توحید و نبوت که معنی کلمتین است و بعلوم قضایا و قدر که بعد فرمود اکتب قضائی و قدری الی یوم القیمة یعنی اول کرد بامر الهی از باطن لوح افاضه شد این حقایق علمیه بقلم و قبول کرد قلم

این حقایق و اعیان ثابته علمیه را در لوح باطن خود که عقل کلی و نفس کلیه است و جامع این علوم و اعیان ثابته امد و بعد بار ثانی الهی که اکتب قضائی و قدری است افاضه کرد قلم بر صورت لوح پس قلم از باطن لوح این علوم را گرفت در بر ظاهر لوح افاضه نمود فلامنافات و نفس تکلم الهی با قلم بتجلی منافات ندارد که این تجلی نیز بصورت کلام بر آید چنانکه از برای حضرت موسی بصورت کلام بر آمد و او مسمی بکلیم الله آمد انا اننا کلام الهی است که اما ظهر دارد بجهات ستة چنانکه از برای کلیم الله از شجره کلام الهی ظاهر بشد و بر اهل سمع حق تعالی ایجاد کلام میفرماید از برای هر کس که خواهد و معنی تجلی ایجاد است و اظهار کلام الله در هر جا و بهر کس بشود بلسان الله خواهد بود که حضرت امیر المؤمنین و ذریه طاهرین اند علیهم السلام است چنانکه آنحضرت فرمود انا الذی قلت الست بربکم فی الازل بار دیگر یوم لم یزل و در قوله تعالی لمن الملک الیوم لله الواحد القهار که حق تعالی در قیامت بعد از فنای جمیع مخلوقات و ملائکه و سماوات و ارضین و عرش و کرسی و حجب فرماید از اهل عصمت علیهم السلام ماثور است که نحن السائلون و نحن المجیبون یعنی چون ما لسان خداوندی هستیم گوینده سوال لمن الملک و جواب دهنده لله الواحد القهار مائیم پس کسانیکه قبل از خلقت خلایق در ازل لسان الله اند و الست بربکم گویند و در فنای عالم در ابد نیز لسان الله و سائل و مجیب اند بین الازل و الابد نیز حق تعالی تکلم فرماید با قلم و ملائکه و انبیا و رسل و عباد در هر عالم بلسان ایشان است و بس و لهذا حق تعالی نفی کلام از خود فرمود مگر بطرق ثلاثه خاصه بقوله تعالی وما کان لبشر ان یکلمه الله الا وحیا او من وراء حجاب او یرسل رسولا و مراد از رسول اینجا ملک است بیان وحی انکه وحی که یکی از فنون ثلاثه کلام الهی است محتاج بر بیانست پس بعضی از اهل تحقیق که بفهم عقلی خود وحی الهی را ادراک کرده گویند که وحی کردن ملک بحضرت رسول و دیدن آنحضرت ملک را بانستکه روح بعد از آنحضرت بتصقیلات عقلیش مصقول شده بجهت عبودیت تامه رو زایل شده است از آنحضرت غشاوات طبیعیۀ بشریه که اکمل و الطف طبایع انسانیه است بالکلیه بسبب مجاهدات و ریاضات شاقه و دوری از

این قاطبه معاصی و نفس آنحضرت چون قدسی و شدید القوی و نوری لا نار است
بجمیع مامحت خود و ارض طبیعت آنحضرت را روشن نموده که **واشرقت الارض
بنور ربها** مشغول نسازد جمیع مامحت آنحضرت از مافوق او که عالم الراست
و دو حس باطن و ظاهرش در لطافت و صفا متوافق اند پس هر وقت توجه نماید بسوی
افق اعلی بر میخورد بانوار معلومات بدون تعلیم بشری انعکاس حق و انوار علوم مذکوره
تاثیر و تعدی میکند بقوه بشریه آنحضرت پس متمثل میشود صور مشهودات آنحضرت
از برای روح بشری او و از آنجا عکس می اندازد بظاهر عالم کون پس متمثل میگردد برای
حواس ظاهریه آنحضرت بخصوص سمع و بصر که اشرف و الطف از سایر حس می بیند
شخص محسوسی را و میشنود کلام منظومی را در کمال جودت و فصاحت یا انکه می بیند
صحیفه مکتوبه را و آن شخص ملک حامل وحی است و کلامش کلام الله و کتابش کتاب
الله که نازل شده است از عالم ارتضاء علی الهی معانی حقیقیه لطیفه را بعالم خلق کتابی
قدری در احسن صورت و اجمل کسوت مثل تمثل جبرئیل از برای رسول خدا در صورت
دحیه کلبی که احسن و اجمل اهل زمان خود بوده پس بدانکه حضرت رسول خدا دید جبرئیل را
در صورت حقیقیه خود مکرر دو مرتبه یکدفعه و عده کرد با آنحضرت و طالع شد بطوریکه
پر کرد افق را از مشرق تا مغرب و در حدیث است که ششصد جناح ظاهر آمد و یکدفعه
در لیلة المعراج در نزد سدرة المنتهی انتهی کلام محقق بدانکه چون نبوت امری نیست
که بعقل جزئی مدرک شود وحی نیز بعقل جزئی ادراک نشود و در حدیث است که ثنا
دو عین اسرافیل لوحی است که هر وقت میخواهد حق تعالی تکلم فرماید بوحی زده
میشود آن لوح بجبین او پس نظر میکند در لوح و میخواند انچه در آن مکتوب است
القاء مینماید بمیکائیل و او القاء میکند بجبرئیل و او بسوی هر یک از انبیا که مامور
و بسا باشد که ملاقات و معاشرت مینماید حضرت نبی با ملائکه و میشنود صریر اقلام
انها را چنانکه حضرت رسول فرمود در شب معراج بمقامی رسیدم که صریر اقلام
ملائکه را می شنیدم و بسا باشد که مخاطبه نماید حق تعالی آنحضرت را بدون حجاب

چنانکه در شب معراج واقع شد و شنید کلام حق تعالی را بدون واسطه چنانکه از برای کلیم
الله واقع شد و بسبب انجذاب قوه و مشاعر کلیه آنحضرت قلب حواس ظاهره
آنحضرت بعالم باطن ظاهر میشد از برای آنحضرت شبه بیهوشی و غشی اما در آن حال
می دید و می شنید و اخبار در این باب وارد است چنانکه در کتاب توحید از زراره
مرویست که از حضرت مولانا صادق علیه السلام سوال نمود از اغمائی که عارض میشد
حضرت رسول را در نزول وحی آنحضرت فرمود این اغماء در وقتی است که میانه آنحضرت
و حق تعالی جبرئیل یا ملکی واسطه نبود و تجلی میفرمود حق تعالی بر آنحضرت بعد فرمود انست
نبوت یا زراره و اقبال فرمود با تخشع قلبی و در اکمال الدین از آنحضرت مرویست
که سوال شد از این اغما که در نزد نزول جبرئیل بود فرمود نه چنین است جبرئیل در وقت
نزول داخل نمیشد بدون اذن و بعد از دخول می نشست در حضور آنحضرت مثل
نشستن عبد و این اغما و غش در حال مخاطبه کردن حق تعالی بود با آنحضرت بدون ترجمان
و واسطه ملک و دلیل حدیث مذکور قول حق تعالی است **انا سنلقی علیک
قولا ثقیلا** و قوله **لو انزلنا هذا القران علی جبل لرایته
خاشعا متصدعا من خشیة الله** یعنی نزول کلام الله باعث
خشوع و انصداع است اگرچه بر جبلی باشد و نیز سوال شد از آنحضرت از کیفیت وحی
فرمود گاهی مثل صلصله جرس است و آن شدید است بر من که از آن حس میشوم یعنی
بسبب ثقل علومی که وحی میشود بر من لهذا کلام وحی شده اول ثقیل فرمود و گاهی
ملک بصورت مردی ظاهر میشود و تکلم مینماید و حفظ میکنم انچه میگوید بعضی گفته اند
صلصله جرس وقوع بعضی از حدید بر بعضی مثل زنگ و گاهی وحی میشد بر آنحضرت
و سر مبارکش در دامان بعضی اصحاب بود که گفت از ثقل سر مبارک ترسیدم زانوی من
خورد شود و با این جهت حالت محموم و عرق عارض میشد آنحضرت را یعنی جبین مبارک
عرق میکرد اما در باب نزول جبرئیل بر انبیا وارد است که جبرئیل بر حضرت رسول خدا
نازل گردید بیست و چهار هزار مرتبه و بر حضرت عیسی ده مرتبه سه مرتبه در صغر

وهفت مرتبه در کبرو بر حضرت موسی چهارصد مرتبه و بر حضرت ابرهیم چهل ودو
مرتبه و بر حضرت ادم دوازده مرتبه و بر حضرت نوح پنجاه مرتبه و بر حضرت ادریس چهار
مرتبه واین تفاوت کثیر بجسب علو رفعت وجلالت حضرت محمدی است وممکن است
که مراد ازاین عدد کثرت باشد وبعد ازبیان وحی بدانکه معنی تسبیح قلم بکلمه سبحان
الله الواحد القهار وسبحان العظیم الاعظم انستکه تسبیح اول تسبیح وتقدیس ذات
اقدس واحد قهار است بتصدیق بر وحدانیت او جل مجده وتسبیح ثانی چون
بدون کلمه جلاله است دلیل است بر تسبیح اسم اعظم حق که نور حضرت محمدی است ومسمی
باسم عظیم اعظم است چنانکه در حدیث رسوی علیه السلم است که اول ما اختار الله
لنفسه العلی العظیم پس عظیم اسم این نور مقدس است که از اسم اعظم نامند وتسبیح و
تحمید وتعظیم وتقدیس برین اسم اقدم اعظم ونور افخم اکرم در حدیث جعفری علیه السلم
وارد است ودر کتاب بحار از علامه مجلسی از مفضل از انحضرت علیه السلم وارد است
در حدیث طویلی که مفضل گوید بکرت الی مولای الصادق علیه السلم فاستاذن لی
وامرنی بالجلوس فجلست وقال یا مفضل التحمید والتسبیح والتعظیم والتقدیس للاسم
الاقدم والنور الاعظم العلی العلام ذی الجلال والاکرام ومنشئ الانام ومفنی
الاعوام والدهور وصاحب السر المستور والغیب المحظور والاسم المخزون والعلم
المکنون وصلوته وبرکاته علی مبلغ وحیه ومودی رسالته الی اخر الحدیث بدانکه چون
قلم جلالت شان اسم حضرت محمد را یافت که رسول حق است وقرین نموده اسم او را
باسم خود ورسالتش را بتوحید خود قلم نیز اقتدا بکلام حق نمود وبعد از تسبیح
ذات اقدس حق تم تسبیح اسم عظیم اعظم او را که حقیقت محمدیست نمود وتوصیف کردن
ذات اقدس را بوحدت بسبب انستکه دلیل باشد بر نفی شرک ودر تسبیح ثانی بعنی
توهم نرود که اسم اعظم عظیم شرکیست با ذات اقدس در تسبیح زیرا که این ذات واحد است
ومنزه است از شرک ونظیر بدانکه چون اسم اعظم مذکور در تحت سطوات عیب هویت
واقع است ومسمی بغیب ثانی است نیز شایسته تسبیح ومنزه است از ما عدای خود

بیان تمجید وتقدیس
اسم اعظم نور الهی
محمدی وعلو درجه
جعفر علیه السلم

از ممکنات واگرچه با ممکنات در امکان ذاتی شرکیست بعد حضرت امام علیه السلم
فرمود که قلم سوال کرد از پروردکار که این محمد جلیل عظیمی که رحمت کذاردی باو وقرین
فرمودی اسمش را باسم خود وذکرش را بذکر خود کیست حق جل ذکره فرمود ای قلم اگر
نمیبود انحضرت ترا نمی افریدم وخلق نمیکنم خلق را مگر بجهت انحضرت پس اوست
بشیر ونذیر سانده وچراغ روشنی دهنده وشفیع خلایق در اخرت ومحبوب من
وبیان این صفات سابقا ذکر امد پس در نزد استماع این اوصاف محمدی از حق
تم از حلاوت ذکر انحضرت قلم شکافت وسلم کرد بر انحضرت از روی شوق و
محبت حق تم جواب فرمود سلام او را باین جهت که حق تم جواب سلام را فرمود
واجبست اقتدا بخداوند در جواب سلام اما سلام چون کلام قلم است سنت است
معنی این کلمات انستکه چون قلم از کلام الهی دانست انکه انحضرت غایت
خلقت او وموجود انست بسبب عظمت انحضرت منشق امد اما بسبب شوق
بغایت وجود خودش دانست که مراد ومخدوم واقعی را خدمتی وادبی لازم است
سلام را هدیه فرستاد بمفاد ان الهدایا علی مقدار مهدیها ودر واقع استدعا
کرد سلامتی مراد ومخدوم حقیقی خود را الی الابد از حق تم تا بسلامتی ودوام وجود
مراد مرید نیز بسلامت رسد تا صاحب سلامت گفتم وخود را دعا کردم بعد انحضرت
فرمود که حق تعالی فرمود بقلم بکتابت قضا وقدر خود در مخلوقات مقضیات ومقدرات
از اثار وغیرها یعنی تسطیر علوم قضائیه حتمیه کلیه در لوح محفوظ قضائی وامور
قدریه جزئیه که قابل بدا ومحو واثباتست در لوح قدری وسابقا ذکر شد که لوح
قضائیه لوح محفوظست ولوح قدریه لوح محو واثبات وتفصیل وتعریف هریک
ذکر امد اما معنی این تسطیر افاضه حقایق ومعانی علوم کلیه وجزئیه است در صورت
لوح بوجود جمعی وحدانی یکدفعه وبوجود تفصیلی ارتسامی دفعه اخری چنانکه مذکور
شد ومعنی تکلم حق تم واوصاف حبیبش حضرت محمدی وعلت غائیه ومراد
بودن انحضرت از خلقت عالم همانست که مفصلا ذکر شد بعد حضرت امام علیه السلم

فرمود پس خلقت فرمود حق تعالی ملائکه چندرا که صلوات میفرستند بر حضرات
محمد وال او و استغفار مینمایند بجهة امت آنحضرت تا یوم قیام علی الدوام و مراد
از صلوات طلب رحمت است که از مرتبه نورانیت ایشان که رحمت کلیه مطلقه الهیه است
بتدریج نزول نماید بر نفوس کلیه و ابدان مطهره این بزرگواران تا بطفیل قوام
و دوام ایشان تمامی عوالم الهیه و موجودات برقرار و دوام باشند زیرا که فقر و هستی
در صورت ایشان باعث فقر و هستی در عالم شهادتست و فوت تمام ایشان باعث
خرابی عالم ملک و دنیا است از سماوات و ارضیات لکن که ملائکه نیز داخل در انها اند
پس طلب رحمت و فیض از باطن ایشان بر ظاهر ایشان خواه از ملک یا جن و بشر
ظاهر شود باعث رسیدن فیض و رحمت است بطالب آن این است معنی مطلق صلوات
خلایق بر ایشان و صلوات حق تعالی بر این بزرگواران افاضه فیض مطلق و رحمت مطلقه است
بواسطه باطن ایشان بر ظاهر ایشان جواب و قول بعضی که آیا این صلوات باعث
تکمیل ایشانست یا تکمیل مصلی است گوئیم باعث هر دو تکمیل است اما نسبت
با ایشان تکمیل ظاهر ایشانست بجسب مقام نفسانی یعنی بفیض باطن ایشان
از مقام روحانیت و نورانیت ایشان که رحمت مطلقه الهیه است و اما نسبت بمصلی
تکمیل ظاهر و باطن اوست بطفیل متصل کردن جزء خود با اصل و کل خود زیرا
که طلب رحمت بر ایشان توسلست با ایشان و توسل باعث اتصال جزء است بکل
و اتصال باعث کمالست بواسطه دریافت فیض از اصل و کل خود گفت پیغمبر
که اجزاء منند جزء را از کل چاره نمی کنید جزء از کل قطع شد بیکار شد عضو
از تن قطع شد مردار شد و در حدیث قدسی است که حق تعالی فرمود هر کس صلوات
فرستد بر حضرات محمد وال او یکدفعه من صلوات میفرستم بر او هفتاد دفعه در
هفتاد هزار صف از ملائکه و معلوم است که ملائکه چون صلوات حق تعالی را نسبت
بعبدی دیدند تمامی صلوات میفرستند دیگر چه قدر است نصیب این مصلی از
صلوات و رحمت حق تعالی و ملائکه کثیره او بازاء یکدفعه صلوات بر آنحضرت وال اطهارش

بیان خلقت جنت از نور محمدی و درجات و طبقات و سبب نامیدن آن و حالات اهل آن و مکان آن

علیهم الصلوة والسلم من الملک العلام الی یوم القیام فالحمد لله علی هذه النعمة الکبری
والدولة العظمی فی الدنیا والاخری و قول آنحضرت علیه السلم که ملائکه استغفار مینمایند
از برای امت آنحضرت بسبب انکه امت اجزاء حضرت رسول اند در حقیقت و آنحضرت مخدوم
و مراد ملائکه است خدمت و تهنیت اجزاء مثل خدمت و تهنیت کل لازم است
بسبب کمال ارادت ملائکه با نحضرت و خوشنودی او طلب مغفرت بجهة امتش
می کنند تا ارادة کامله خود را ظاهر نمایند ثم قال علیه الصلوة والسلم ثم خلق الله
من نور محمد الجنة و زینها باربعة اشیاء التعظیم والجلالة والسخاء والامانة و
جعلها لاولیائه و اهل طاعته یعنی حضرت امام فرمود پس خلقت فرمود حق جل و علا
از نور نفس محمدیه بهشت را زیرا که این نور مقدس بسه مرتبه لاهوت و جبروت و ملکوت
تنزل کرده و بصورت نفس ملکوتیه قدسیه ظاهر امد که قطرات ارواح انبیا و رسل
از او متقاطر شدند و بعد حق تعالی جوهره دیگر نوری از مقام ملکوتی نفسانی آنحضرت
گرفت و ماء رحمت و عرش و کرسی و لوح و قلم را خلقت فرمود و پس از این مراتب جنت را
انسان خلقت فرمود معلوم است که خلقت جنت نیز از نور نفس قدسیه ملکوتیه
آنحضرت شده بعد فرمود و زینت داد جنت را بچهار صفت اول آن بتعظیم امر الهی
و ثانی بتجلیل جلالت خداوندی و ثالث بسخاوت در راه خداوند و دین او و رابع حفظ
امانات دینی و دنیوی مطلقا بدانکه جنت بفتح جیم یعنی بستان مغروس باشجار
و نخلات است و اصل آن از ستر است و بسبب تکاثف اغصان و اشجار آن که باعث
استتار است نامیده شده است بجنت یا بسبب استتار آن از ابصار خلایق و
از حضرت صادق علیه السلام سوال شد از جنت ادم که آیا از جنان دنیا است یا از
جنان اخرت فرمود از جنان دنیا است که طالع میشوند در آن شمس و قمر و اگر
از جنان اخرت بود داخل نمیشد در آن ابلیس و خارج نمیشد از آن ادم هرگز و قوله تعالی
مثل الجنة التی وعد المتقون دلیل است بر انکه ابلیس داخل در جنت
اخرت نشود و بعض اعلام گویند که اختلاف است در انکه جنت بالفعل موجود است

باشد و انچه اکثر و محقق طوسی در تجرید بر انست قول در وجود الان جنة ملين بخلق جنت نیز قایل بخلق نارند و شواهد قول ایشان از کتاب و سنت بسیار است قوله تعالی اعدت للمتقین و در حق نار اعدت للکافرین یعنی مهیا شده است هر یک از برای اهل ان بلفظ ماضی که دلیل بر وجود انهاست و در حدیث رضوی علیه السلام از ابی الصلت هروی است که سوال کرد یابن رسول الله خبر ده مرا از جنت و نار که امروز مخلوق اند فرمود بلی و بتحقیق داخل شد حضرت رسول خدا در جنت و دید نار را در شبی که عروج فرمود باسمان عرض کرد قومی قایلند که انها مقدر اند امروز و مخلوق نشده اند فرمود انها از ما نیستند و ما از ایشان نیستیم کسیکه انکار خلق جنت و نار نماید تکذیب کرده است حضرت نبی و ما را و نیست بر شیئی از ولایت ما و در نار جهنم مخلد است و در حدیث است که ارواح مؤمنین در جنت بر صور ابدان ایشان اند که اگر به بینی خواهی گفت فلان است و مراد از این جنتی است از جنان دنیا که طلوع و غروب میکند شمس در ان و در حدیث است انکه حق تعالی افرید جنت را قبل از نار و طاعت را قبل از معصیت و رحمت را قبل از غضب و خیر را قبل از شر و ارض را قبل از سما و حیات را قبل از موت و شمس را قبل از قمر و نور را قبل از ظلمت و جنت در اسمانست و نار در ارض و صراط از ارض است بسوی جنان و حدیث ارض الجنة الکرسی و سقفها عرش الرحمن ذکر امد و در حدیث جعفری در تفسیر قمی مذکور است که حضرت رسول خدا فرمود در شب معراج باسمان هفتم که صعود کردم داخل شدم با جبرئیل بیت المعمور را پس دو رکعت نماز گذاردم در ان و با من اناسی بود از اصحاب من که بعضی لباسهای نو و بعضی کهنه در بر داشتند پس داخل شدند اصحاب ثیاب جدید و نشستند اصحاب ثیاب کهنه بعد بیرون امدم از ان و منقاد شدند مرا دو نهر کوثر و رحمت پس شرب کردم از نهر کوثر و غسل کردم از نهر رحمت بعد و منقاد بودند این دو نهر تا داخل جنت شدم و بر خوردم بدر از بهشت بر بیوت خود و بیوت ازواج خود و خاکش مثل مشک بود و جاریه خود

میرفت در انهار جنت گفتم از برای کیستی گفت از برای زید بن حارثه پس صبح بشارت دادم زید را بان و مرغان جنت همچو شتری بود و رمان ان چون دلوهای عظام و بکار برخوردم بشجره که اگر طایری دور میزد اصل ان را هفتصد سال وفا نمیکرد با دوران و نبود در جنت منزل مگر انکه در ان فرعی و شاخی از این درخت از جبرئیل اسم ان را پرسیدم گفت شجره طوبی حق تعالی فرمود طوبی لهم و حسن ماب انحضرت فرمود بعد از دخول جنت از جبرئیل سوال کردم از دریاها که در اسمان هفتم دیده بودم از نور که درخشندگی داشت و چشمها را میزد دریاها از ظلمت و دریاها از برف که می لرزانید و از نود هزار حجاب که میان حق تعالی و خلق اوست و از هول اعاجیب انها گفت جبرئیل انها سرادقات حجب الخفانی است که محجوب است حق تعالی بانها و اگر نبود این حجب پاره میکرد نور عرش الهی هر چیز را که در ان است بعد برخوردم بسدرة المنتهی که هر یک از ان سایه انداخته است امتی از امم را و نسبت بسدره چنان بودم که حق تعالی فرمود قاب قوسین او ادنی الی اخر الحدیث بدان ایطالب حق و تحقیق انکه جنات الهیه را طبقات ثمانیه است هر طبقی فوق طبقه دیگر تا عرش اعلی که طبقه هشتم است فوق تمام طبقات جنت است و جای مقربین است بر خلاف نار که طبقات سبعه دارد هر طبقی در تحت طبقه دیگر تا درک اسفل که طبقه هفتم و تحت تمام طبقات نار است و اسامی طبقات جنت اول دار السلام و دوم دار القرار و سیم دار الخلد و چهارم جنة الماوی و پنجم جنة عدن و ششم جنة النعیم و هفتم جنان هشتم فردوس اعلی است و وهب ابن منبه گوید که دار السلام از یاقوت سرخ است و جنة الفردوس از نور افریده است و جنة النعیم از زبرجد و جنة الخلد از نقره خام و جنة الماوی نیز از نور و هر طبقه را بابی است از زمرد و زبرجد و پهنای هر دری از مشرق تا مغرب و بر هر بابی نوشته شده است انا الا اعذب من قال لا اله الا الله و محمد رسول الله و علی ولی الله و حلقه باب جنات از یاقوت سرخ است که بر باب انکه میخورد ندای یا علی از ان بلند میشود و در کتاب الخطب

ورازان بسمت شرقی نظام اوکه دست و نیسار ان سعادت و بالفعل دویده ... حدیث علی عنم گرددم ... بربنا ... [illegible]

بدرستی که اسباب و زینتهای جنانیه و سایر اوضاع بهشتیه نیز عبادات و طاعات ظاهریه و باطنیه انسانیه است و در کنز الفوائد از ابوذر از سلمان و بلال روایت کرده که سلمان روزی افتاد بر پای حضرت رسول خدا و سوال کرد از فضایل حضرت فاطمه علیها السلام در روز قیامت آنحضرت تبسم فرمود و قسم یاد کرد بخدای عز و جل که آنحضرت جاریه ایست که میگذرد در عرصه قیامت بر ناقه که سرش از خشیت حق تعالی است و دو چشم آن از نور خداست و صورت آن از جلال حق تعالی و گردن آن از بهاء حق تعالی و سنام و دم آن از رضوان حق تعالی و ذنب آن از قدس حق تعالی و قوائم آن از مجد حق تعالی است و اگر ایستاد تسبیح میکند و اگر رانده شود تقدیس میکند و بر این ناقه هودجی است از نور و در آن است این جاریه انسیه که امرا الله است و جود او عزیز است که مجموع و مخلوق و مصنوع و ممثل است از اصنافات ثلاثه اول او از مسک اذفر است اوسط او از عنبر اشهب است و آخر او از زعفران احمر مشجوه است باب حیوان که اگر آب دهان در هفت دریای شور اندازد شیرین شود و اگر بنظر ناخن خنصر خود را بسوی دنیا بپوشاند نور شمس و قمر را جبرئیل از یمین و میکائیل از یسار او حضرت علی مرتضی علیه السلام از پیش و حضرات حسنین علیهما السلام از عقب او بیند و حق تعالی حافظ اوست و میگذرد در عرصه محشر و ندا میرسد از جانب حق تعالی که ای معاشر خلایق چشم بپوشید و سر بزیر اندازید که این است فاطمه زهرا بنت پیغمبر و زوجه امام شما حضرت علی مرتضی علیهم السلام مادر حسنین و میگذرد از صراط و بر او در لباس نازک سفید است داخل میشود جنت را و نظر میکند با نچه مهیا فرموده است حق تعالی از برای آنحضرت از کرامات میگوید بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله الذی اذهب عنا الحزن تا قوله لا یمسنا فیها لغوب وحی میفرماید حق تعالی ای فاطمه سوال کن از من که عطا میکنم و تمنا کن که رضا میکنم ترا میگوید الهی تو فی آرزو و فوق آرزوی من سوال میکنم آنکه معذب نکنی محبان من و عترت مرا بآتش وحی میفرماید یا فاطمه قسم بعزت و جلال و ارتفاع مکان من که قسم خورده ام بر نفس

خود قبل از خلق سماوات و ارض هزار سال آنکه عذاب نکنم محبان تو و محبان عترت ترا بآتش بدانکه از این حدیث مبارک ظاهر است آنکه ناقه حضرت فاطمه که از زینتها و حیوانات جنت است ممثل است از صفات کالیه الهیه چون نور و جلال و بهاء و رفعت و رضوان و قدس و مجد حق تعالی و خشیت از حق تعالی که آنحضرت متصف بوده است باین صفات کالیه بمفاد تخلقوا بصفات الله پس عبد بهشتی که بصفات الهیه متصف میشود همان صفات کالمه او باعث زینت و اسباب جنت او میشود چنانکه حضرت امام علیه السلام چهار صفت تعظیم و غیره را فرمود زینت جنت است و ایضا در حدیث است که هر مومن و منافق را یک مقام در جنت و یک مقام در جحیم است مومن مقام جنت خود را بطاعات و اخلاق حسنه و عقاید حقه آباد و مزین دارد و مقام جحیم او بسبب عدم معصیت ویران است و منافق ارث میبرد آنرا از مومن و منافق مقام جحیم خود را بمعاصی آباد مینماید و مقام جنت او بسبب عدم طاعات خراب و وارث میبرد آنرا مومن از منافق بقوله تعالی تلك الجنة التی اورثتموها بدانکه در حدیث سابق گذشت که عرش علم رسول خداست یعنی عقل کلی آنحضرت و کرسی نفس قدسیه علویه علیه السلام است که اکتساب علم شریعت از آن حضرت فرمود پس حدیث ارض الجنة الکرسی و سقفها عرش الرحمن اشاره بآنست که جنت صورت نفس ملکوتیه علویه است و افاضه صور جنانیه در آن از باطن حضرت رسول است که عرش علمی الهی است چنانکه آنحضرت فرمود انا مدینة الجنة و علی بابها و قوله تعالی ولقد رآه نزلة اخری عند سدرة المنتهی عندها جنة المأوی دلیل است بر آنکه جنت در نزد درخت سدرة المنتهی است و هر برگی از آن بر سر طایفه سایه انداخته و این درخت صورت روح و عقل کلی آنحضرت است که ارواح و عقول انبیا و رسل قطرات بحر اویند چنانکه مذکور شد و اوراق شجره عقل کلیه و روح کلیه آنحضرتند مثل شجره طوبی که در خانه حضرات محمد و علی علیهما السلام است و شاخهای آن در خانه مومنانست و در بصایر الدرجات از نضر بن قابوس از حضرت ابی عبد الله

علیه السلام مرویست در قول تعالی وظل ممدود وماء مسکوب و
فاکهة کثیرة لا مقطوعة ولا ممنوعة فرمود یا نضر بن شبیب
همانا که گمان کرده اند مردم یعنی عامه گمان دارند بتحقیق مراد از این امر مبارک که حضرت عالم است
یعنی امام علیه السلام وان علی که از او بیرون می آید یعنی مراد از جنت مدینه قلب حضرت
حجة الله است که مدینه علم است و فرمود انا مدینة العلم و علی بابها و مراد از ظل ممدود
وماء مسکوب و فاکهه کثیره علوم توحید و معارف خداوند است که از آن معدن بیرون
می آید و ترشح بشیعیان و محبان ایشان می کند و در این حدیث شریف اشاره است
بآنکه علومی که از نور ولایت این بزرگواران بر شیعیان ایشان مترشح میشود در ارواح
نفوس زاکیه و قلوب صافیه شیعیان ایشان متمثل میشود بصور ظل ممدود و ماء مسکوب
از نهر کوثر و حیات و غیره و فواکه کثیره که انقطاع نپذیرد و اهل معرفت و ارباب قلوب
بکشف قلبی خود مشاهده مینمایند صور جنانیه را در قلوب خود مطابق با این حدیث
جعفری علیه السلام و مؤید این حدیث است آنچه در حدیث دیگر از آنحضرت روایت شده
که اگر خلایق میدانستند آنچه در فضل معرفة الله است چشم نمی انداختند بسوی آنچه
تمتع یافته اند اعداء الهی از زهره و مشتهیات حیاة دنیویه و میبود دنیا نزد
ایشان کمتر از آنچه بیرون می آید از بطون انها و اینه تنعم و تلذذ می یافتند بمعرفة الله
تلذذ آنکسانیکه ثابت اند در روضات جنان با اولیاء الله یعنی حدیث است که معارف
ذات و صفات و کمالات و افعال و آثار الهیه و معرفت حبیبان انبیاء و اولیاء و خلفاء
او جل مجده اشرف و اعظم است از نعمات دنیویه نفسانیه زیرا که اینها فانی و نیست است
و اینها بدرجات باقیه دائمه اخرویه است و تلذذ باین معارف از برای عارف با بصیرت
مثل تلذذ در روضات جنت است با اولیاء خداوندی زیرا که بکشف قلبی می بیند
ثمرات معارف را در قلب خود بصور نعماء جنانیه باقیه و در نزد اهل التحقیق مبرهن است
که از برای نشاء آخرت بالنسبة بعالم دنیا مکان وسعتی هست که تزاحم بکدیگر نشوند
در آن با اهل آن چه وسعت آخرت بوسعت دنیا مناسبت ندارد زیرا که آخرت عالم

ملکوت و مثال است که محیط بدنیا است و بتعریف وسعت آن سابقا کرده آمد اما
انموذج و خلاصه از ملکوت و جنات و جحیم اخرویه از برای انبیاء و اوصیاء و اهل الله که اهل
معرفت و ولایت و کشف اند در قلب بکشف قلبی حاصل میشود و در حدیث نبوی وارد است
که الجنة اقرب الی احدکم من شراک نعله والنار مثل ذلک یعنی جنت و نار در تحت اقدام
شما است اگر قدم در صراط المستقیم الهی استوار دارید جنت از یمین صراط المستقیم
و نار از یسار آن و اهل معرفت بصراط المستقیم و اطراف آن عارف اند و در حدیث نبوی
مشهور است که فرمود ما بین قبری و منبری روضة من ریاض الجنة و منبری علی
ترعة الجنة سوال کردند که امروز هم چنین است فرمود بلی اگر کشف غطا شود هر اینه خواهید
دید یعنی اگر کشف حجاب از چشم شما بشود می بینید چنانکه از چشم من شده است و می
بینم که حق تعالی فرمود فکشفنا عنک غطائک فبصرک الیوم
حدید و در حدیث جعفری علیه السلام است آنکه در جبل اروند چشمه ایست
از عیون جنت و در حدیث نبوی است که نیست در هیچ رمان و حبه مگر آنکه قطره ایست
از آب جنت و نیز در حدیث نبوی است که حمی پیک موت است و سجن خداوند است
در ارض و حرارتش از جهنم است و در حدیث جعفری است که حمی حظ مؤمن است از نار
و در حدیث نبوی است در صلوات استسقاء و کسوف فرمود نیست چیزی موجود مگر آنکه
دیدم من آنرا در نماز خودم هر اینه بتحقیق آورده شدم بنار در وقتیکه دیدید پس رفتم
از مقام خودم از خوف آنکه لهب نار بگیرد مرا تا آنکه فرمود آورده شدم بجنت و آن
در وقتی بود که دیدید پیش آمدم تا مقام خودم و کشیدم دست خود را تا بگیرم از ثمر
جنت از برای آنکه نشان دهم بشما بعد بدا واقع شد از برای من در این عمل و حکایت
شده که چون حضرت رسول خدا دید جهنم را در نماز کسوف دفع میکرد حرارت آنرا
بدست خود از صورت خود و ثوب خود و متأخر شد از مقام خود و تضرع فرمود
بدعاء الم تعدنی یا رب انک لا تعذبهم و انا فیهم و نیز روایت است که آنحضرت روزی
نماز گذارد بعد بر منبر بالا رفت و رو کرد بقبله مسجد و فرمود دیدم الآن که نماز با شما

کردم جنت و نار را که متمثل شد نزد از قبل ابن جعفر و نیز در حدیث علوی است
که بعض بقاع نسوی حق تعالی وادی برهوت است که در آن ارواح کفار است و در آن
چاهی است که آبش سیاه و منتن است رجوع مینماید ارواح کفار بآن و ذکر شده که
مردی بیتوته کرد در وادی برهوت و می شنید در مدت طول لیل یا دومر
بعضی از اهل علم گفت در جواب گفت ملک موکل بارواح کفار دومه است و
اصمعی حکایت کرده از مردی از حضرموت که گفت یافتم از ناحیه برهوت رائحه
منتن متعفنی بعد رسید بحضرموت مردی بزرگ از اعاظم کفار بدان ای صادق
صدیق که چنانکه از برای حضرات اهل عصمت علیهم السلام کشف آثار جنت
و نار میشود در دنیا همچنین از برای شیعیان ایشان نیز مکشوف میشود این آثار
بقدر نور ولایت و صفای خواطر ایشان و هر قدر توسل و محبت بموالیان خود
بیشتر ورزند ظهور آثار آخرت از برای ایشان زیادتر میشود و این مختصر گنجایش
تفصیل مکاشفات بزرگان را ندارد اما قلیلی ذکر کرده میشود سمعت من بعض
صلحاء الزمان و انا عالم بصدقه انکه در نماز خود میدیدم بهشت را و جحیم را و من
بعض اهل المعرفة سمعت انکه هر وقت ذکر فضایل حضرت امیر المؤمنین علیه السلام
و ذریه طاهرین را میکنم یا می نویسم رایحه جنت را میشنوم و هر وقت ذکر اسامی
مبارکه ایشان را میکنم صور بهیه علائیه و حور العین را مشاهده میکنم که در
تابستان مروحه در دست دارند و مرا باد میزنند و هر قدر نظر می کنم جنت
بنظرم می آید مشجر باشجار مختلف و انهار مختلفه سبحان الله مالک الملک که قدر
این بزرگواران و ولایت ایشان را میدانند مگر اهل کشف که صاحبان عین الیقین
و حق الیقین اند سلام الله علیهم و علی اشیاعهم و محبیهم اجمعین بعد حضرت
امام علی مرتضی علیه الصلوة و السلام فرمود که حق تعالی کرده است جنت مذکور را از برای
اولیا و اهل طاعت خود یعنی اختصاص داد بهشت را باین طایفه و بجز اهل
ولایت و طاعت حق تعالی راه بجنت و نصیب از آن در ازل ندارند زیرا که معلوم

غلامند

شد که جنت موعود مدینه قلب حضرات نبی و ولی است علیهما السلام و دروازه
ولایت قلب ایشان بجز اولیا ایشان که اولیاء الهی اند راه ندارند پس هر کس
از نور ولایت بهره دارد در ازل در غانه ولایت که جنت الهیه و مدینه قلب این
بزرگواران است راه دارد و هر کس با ایشان معاند و مخالف است هرگز در جنت را
نخواهد دید و مجمله تشویق عباد بمحبت خداوند و حبیبان او جل مجده بعضی
حالات و تعیشات و نعمات و درجات بهشت اولیا و مؤمنان از در تلو حدیث
معصومی ذکر کرده می آید در کافی و تفسیر قمی مروی از حضرت باقر علیه السلام
مرویست که حضرت علی مرتضی علیه السلام عرض کرد یا رسول الله خبر ده ما را از
قول تعالی غرف من فوقها غرف مبنیة بچه چیز بنا شده است
این غرفها آنحضرت فرمود یا علی بنا فرمود حق تعالی این غرف را از برای اولیای
خود بدر و یاقوت و زبرجد که سقف آنها ذهب است و بافته شده است بفضه
از برای هر غرفه از آنها هزار باب است از طلا بر هر بابی از آنها ملکی است موکل و در
آنها فرشهای مرتفع است بعضی فوق بعضی از حریر و دیباج بالوان مختلفه که
درون آنها مشک و عنبر و کافور است و این است قول حق تعالی و فرش مرفوعة
بعد حضرت رسول خدا فرمود وقتی که داخل میشود مؤمن در منازل خود در جنت
گذارده میشود بر سرش تاج ملک و کرامت و میپوشد حلل طلا و نقره و یاقوت
و در که منظوم اند در اکلیل در تحت تاج یعنی در عصابه و دستمالی که در زیر تاج در سر
می بندند و می پوشد هفتاد حله حریر بالوان مختلفه که بافته شده است بطلا
و نقره و مروارید و یاقوت احمر و اینست قول حق تعالی یحلون فیها من اساور
من ذهب ولؤلؤا ولباسهم فیها حریر فرمود پس بر
مؤمن بیرون می آید زوجه حورا از خیمه خود و قصد میکند مؤمن را و اقبال با او
در حوالی او و صفا و جواری خدم او بند و در برابر او هفتاد حله بافته شده است بیاقوت
ولؤلؤ و زبرجد که مصبغ اند بمشک و عنبر چارجه و بر سر اند و جز تاج کرامت

ودر پای او دو نعل است از طلای مکلل بیاقوت ولؤلؤ و شراکشانها یاقوت احمر است
پس دفتی که می اید نزدیک بولی خدا و قصد مینماید او را که برخیزد از برای او در وی
شوق انرا حوری گوید یا ولی الله بنشین امروز روز تعب و نصب برنخیز که
من از برای توام و تو از برای من پس قصد میکند ولی خدا بمباشرت حوراء بمقدار
پانصد سال از سالهای دنیا که هیچیک باعث ملالت دیگری نمیشوند انحضرت
و موی نظر میکند ولی خدا بسوی گردن حوراء ناگاه در ان قلاده است از قصب
یاقوت احمر وسط ان لوحی است مکتوب انت یا ولی الله حبیبی و انا الحوراء حبیبتک
بسوی تو منتاهی میشود نفس من و بسوی من منتاهی میشود نفس تو بعد میفرستد
خدای عز و جل بسوی او هزار ملک که تهنیت میگویند او را بجنت و تزویج میکنند
او را بحوراء پس میرسند باول باب جنات او و میگویند بملک موکل بابواب جنان
اذن بخواه از برای ما بداخل شدن بر ولی الهی زیرا که حق تعالی ما را فرستاده است
که تهنیت گوئیم او را پس میگوید ملک مذکور توقف کنید تا بگویم بحاجب که اعلام
نماید او را که آمدن شما مؤمن میشود ملک مذکور بسوی حاجب و میان او و حاجب سه جنان
فاصله است تا انکه میرسد باول باب و بحاجب گوید انکه بر باب عرصه هزار ملک
حاضر شده اند از جانب حضرت پروردگار عالمیان از برای تهنیت ولی الله و سوال کردند
را که اذن بخواهم از برای دخول ایشان بر ولی الهی حاجب گوید که عظیم است بر من انکه
اذن بخواهم از برای احدی بجهة دخول بر ولی الهی در حالیکه او با زوجه خویش مصاحبت
مینمود میان حاجب و ولی الله دو جنت فاصله است پس داخل میشود حاجب بر قیم
و میگوید باو انکه بر باب عرصه هزار ملک امده اند که فرستاده است ایشان را پروردگار
از برای تهنیت دادن بولی الله پس تو اذن بخواه پس میخیزد قیم بسوی خدام و
می گوید بایشان انکه بر باب عرصه رسولان حضرت جبار اند یکهزار ملک از جانب
پروردگار امده بجهة تهنیت گفتن بولی الله اعلام نمائید باو پس خدام اعلام میکنند
ولی خدا را پس اذن میدهد برای ایشان و داخل میشوند بر ولی خدا و حال انکه

او در غرفاتیست که یکهزار باب دارد و بر هر باب از ابواب ان ملکی موکل است و در
وقت اذن دادن ملائکه بدخول باز مینماید هر ملکی باب را که موکل است بران پس
داخل میشوند هزار ملک هر یک از بابی از غرفه و تبلیغ مینمایند رسالت حضرت
جبار را بولی خدا این است قول حق تعالی والملائکة یدخلون علیهم من
کل باب سلام علیکم بما صبرتم فنعم عقبی الدار یعنی از
ابواب غرفه و میگویند سلام علیکم بسبب انکه صبر کردید در دنیا بر الام و اسقام و
بلاها و طاعات و احتراز کردید از معاصی پس خوبست عاقبت دار شما که جنت است
و نیز در اخر حدیث ذکر کرده این است قول حق تعالی واذا رایت ثم رایت
نعیما و ملکا کبیرا و خطاب در این بولی الهی است و مراد از نعیم کرامات
مذکوره است بولی الهی و مراد از ملک کبیر جنت و سلطنت ولی الهی است در ان
چنانکه مذکور شد و انحضرت فرمود و انهار جنانیه جاریست از تحت غرف ایشان
بقوله تعالی تجری من تحتهم الانهار و ثمار نزدیکست بایشان بقوله تعالی
ودانیة علیهم ظلالها وذللت قطوفها تذلیلا
و بسبب قرب ثمار بایشان می گیرد مؤمن بدهان خود هر نوعی از ثمار که میل دارد
در حالیکه تکیه زده است بر سریر خود و بدرستیکه انواع ثمار اشکار میشود از برای ولی
الهی و میگوید بولی خدا بخور از من پیش از انکه بخوری از ان دیگری و نمیشود در جنت
مؤمنی مگر انکه از برای او جنات بسیار است معروشات و غیر معروشات و از برای
اوست انهار خمر و انهار اب و انهار لبن و انهار عسل پس میخواند ولی الهی بغذاء
خود انچه میل دارد نفس او و در نزد طلب کردن غذاء بدون انکه اسم برد انچه میل دارد
بعد خلوت میکند با برادران خود و زیارت مینمایند بعضی بعضی را و تنعم مینمایند
در جنات خود در ظل ممدود مثل ما بین طلوع فجر تا طلوع شمس و پاکیزه تر از ان
و از برای هر مؤمنی هفتاد زوجه حوراست و چهار نسوان از ادمیین و از برای مؤمن
یکساعتست از حوراء و یکساعت از ادمیه و یکساعت خلوت مینماید با نفس خود

سر بر خود تکیه کرده نظر میکنند بعضی بسوی بعضی و بعد ستکبر احاطه میکند
بر مؤمن نوری در حالیکه او بر سریر خود است پس بخدام خود گوید چه چیز است این
شعاع درخشان شاید حضرت جبار ملاحظه میفرماید بر ما میگویند خدام او قدوس
قدوس جل جلال الله بلکه این حورائی است از ازواج تو که هنوز داخل نشده تو او را
یا دخول نکرده با او اشراق کرده است بر تو از خیمه خود بسبب شوق بسوی تو و دوست
داشت لقاء ترا پس چون دید ترا میکه بر سریر خود نشستی کرد بجانب تو از روی اشتیاق
تو و شعاعی که دیدی و نوری که احاطه کرد بتو از بیاض دندانهای او و صفا و پاکیزگی
نور رخت اوست انحضرت فرمود ولی خدا میگوید اذن دهید او را که نزول کند بسوی
من پس مبادرت مینمایند بسوی آنحوراء هزار وصیفه و وصیف و بشارت میدهند
او را باذن مذکور بعد نازل میشود بسوی ولی الهی از خیمه خود و بر او هفتاد حله است
بافته شده از طلا بطلا و نقره که مکلل است بیاقوت و دُر و زبرجد که صبغ آنها
مشک و عنبر است بالوان مختلفه و دیده میشود مغز ساق آنحوراء از عقب هفتاد
حله طول آنها هفتاد ذراع است و عرض ما بین دو منکب آنحوراء ده ذراع است
پس وقتی که نزدیک میشود بولی الهی استقبال مینمایند خدام بقدحهای طلا و نقره
که در آنها در و یاقوت و زبرجد است نثار مینمایند آنها را بر آنحوراء بعد معانقه
میکند ولی الهی او را و او نیز معانقه میکند و حال آنکه ملول نمیشوند هیچیک از
دیگری و در امالی از ابن بابویه از ابن عباس روایت که اهل جنت می بینند
دندان مثل شمس را که درخشان کرد جنانرا پس میگویند پروردگارا تو در کتاب خود
فرمودی لا یرون فیها شمسا ولا زمهریرا فرمود پس میفرستد
حق تعالی جبرئیل را بسوی ایشان و میگوید نیست این که می بینید شمس ولکن
خنده حضرات علی مرتضی و فاطمه زهرا است علیهما السلام که مشرق و درخشان
شد جنان از نور ضحک ایشان و نازل شد در شان ایشان هل اتی تا قوله تعالی و
کان سعیکم مشکورا و بعضی از مفسرین گفته اند اهل جنت را بول

و مجانستی نیست بلکه ترشح عرق ابدان ایشان مثل رایحه مشک دارد و چون
شرب نمایند از شراب طهور طاهر میشود بطن ایشان و ترشح میکند از بدن
ایشان مثل مشک از فروع صادق از کافی روایت است از حضرت باقر علیه السلام
روایت که بر باب جنت درختی است که برگی از آن سایه می افکند هزار نفر مرد را
و از پهلوی این درخت چشمه ایست که ظاهر و تزکیه مینماید و نمود پس شرب می کنند اهل
جنت از آن شربتی و مطهر میسازد حق تعالی باین یک شربت قلوب ایشان را از حسد
و میبرد از جلد ایشان موها قوله تعالی و سقیهم ربهم شرابا طهورا
یعنی از این چشمه که مطهره است و در مجمع در حدیث جعفری علیه السلام است که
این شراب طهور طاهر میسازد ایشانرا از کل ما سوی الله ثم و هستی موهوم
یعنی از رجس محبت کل ما سوی الله پاک و طاهر میسازد یا آنکه رجس سوائبت و هستی
موهوم بشریت را از ایشان میبرد و در این حدیث لطیفه ایست که اهل جنان بعد از
فراغت از عالم دنیا و صورت و نجات از خلایق و اضمحلال حجب عالم کثرت که چون
جنت و موجودات جنانیه ظهور انوار و آثار وحدتند زیرا که از نور مقدس حضرت
محمدی که نور عظمت و وحدت ذات اقدس احدیت مخلوق است پس بعد از شرب
شراب طهور از دست ساقی وحدت که ساقی کوثر علیه السلام است چنانکه در
حدیث دیگر مذکور است مشاهده مینمایند بدیده توحید وحدت بدون حجاب
کثرت آثار انوار وحدت را از مجالی موجودات جنانیه و متحقق میگردند بحقیقت
توحید و حالت ایشان در توحید چنان شود که مظهر کامل توحید شوند چنانکه گفته اند
ما رایت شیئا الا و رایت الله فیه چه جنت دار توحید و ولایت است و احادیث انا
مدینة الجنة و انا مدینة الرحمة و انا مدینة العلم بر این معنی گواه و اهل علم و معرفت
و توحید را مرجع و پناه پس باید اهل جنت از شراب طهور وحدت مست و بمشاهده
آثار و انوار توحید خداوندی محظوظ و با شکر شوند و بمفاد آیه و من یرجوا
لقاء ربه فلیعمل عملا صالحا و لا یشرک بعبادة ربه

احوال طالب لقاء پروردگار ورحمت روز وظهور او جل مجده شوند باثمرات وثواب اعمال صالحه وطاعات ظاهره وباطنه خود فایض اینند کما قال الله تعالی

فلا تعلم نفس ما اخفی لهم من قرة اعین جزاء بما کانوا یعملون ودر صافی از قمی نقل از حضرت صادق علیه السلام ماثور است که فرمود بنده نیکه از برای حق تعالی گرامی است در عباد مؤمنین خود در هر روز جمعه در جنت میفرستد در این روز ملکی را با دو حله بسوی مؤمن ومی آید بر باب جنت ومیگوید طلب اذن کنید بر فلان پس گفته میشود باو که این است رسول پروردگار بر باب ایستاده است ومؤمن میگوید بازواج خود که چه چیز می بینید احسن من میگویند ای سید ما قسم بانکسی که مباح فرمود بر تو بهشت را که ندیدیم بر تو چیزی احسن از احسان پروردگار تو پس مؤمن یکی از دو حله را ازار ویکی را رداء خود میکند ونمیکند بچیزی مگر آنکه روشنائی میدهد از برای او تا منتهی میشود بوعدگاه وچون اجتماع کردند مؤمنان در آنجا تجلی میفرماید پروردگار تبارک وتعالی در وقتی که نظر میکنند مؤمنان بسوی حق تعالی بر رو در می افتند بسجده بعد میفرماید ای عباد من بلند کنید سرهای خود را نیست حال روز سجود ونه وقت عبادت بتحقیق برداشتم از شما زحمت را پس میگویند پروردگارا چه چیز افضل است از آنچه عطا کرده باو حال آنکه عطا کردی با جنت را حق تعالی فرماید از برای شما است مثل آنچه پیش روی شما ودر دست شما است هفتاد مضاعف از جنت پس راجع میکند مؤمن از میعادگاه در هر جمعه هفتاد ضعف مثل آنچه در دست اوست این است قوله تعالی **ولدینا مزید** آنحضرت فرمود پس نمیکذرد مؤمن بچیزی مگر آنکه نور میدهد از برای او تا آنکه منتهی میشود بازواج خود آنها میگویند قسم بانکسی که مباح کرده است بر ما جنت را ای سید ما ندیدیم ترا هرگز احسن از تو در این ساعت مؤمن گوید بتحقیق من نظر کردم بسوی نور پروردگار خود بعد فرمود ازواج مؤمن در جنت عصیان زوج خود نکنند

وغیظ وطیش نکنند وحایض نگردند پس عرض شد جعلت فداک در جنت غنا هست فرمود در آنجا درختی است که حق تعالی امر فرماید ریاح جنت را بوزند باین درختان بصوتهائی که خلایق نشنیده اند مانند آن از در حسن واین عوض است از استماع نکردن غنا در دنیا بجهت مخافت حق تعالی عرض شد زیاد فرما فرمود خلقت فرمود حق تعالی جنتی را بدست خود که ندیده است از اچشمی واطلاع ندارد بر آن مخلوقی ومفتوح میفرماید آن جنت را در هر صباح وامری کند بارد یاد بریح خوش وطیب خوش این جنت قوله تعالی **فلا تعلم نفس ما اخفی لهم من قرة اعین جزاء بما کانوا یعملون** بعد حضرت امام امیر المؤمنین علیه السلام فرمود ثم نظر الی باقی الجوهرة بعین الهیبة فذابت فخلق من دخانها السموات ومن زبدها الارضین یعنی پس نظر فرمود حق تعالی بسوی آنچه باقی ماند از جوهره مذکوره بنظر مهابت پس گداخت بعینه جوهره یعنی آب شد وخلقت فرمود از دخان آن آب که متصاعد گردید طبقات سموات را واز کف آن طبقات ارض را بدانکه مقصود حضرت امام علیه السلام آنست آن جوهره که حق تعالی از شعله نور مقدس حضرت محمدی خلقت فرمود دو قسمت از آن را اول کرفت وخلقت ملکوت عرش که ماده جمیع نامید وصورت عرش را نمود باقی مانده از دو قسمت را در ثانی کرفت ونظر هیبت فرمود که گداخته وآب شد سابقا معلوم کردید که تنزل این نور مقدس از عالم اول لاهوتی خود در عوالم ما تحت آن که جبروت وملکوت است بطور ظل وعکس وحکایت وظهور است نه بطور تجزی وتکسر وانقسام در اصل نور مقدس بلکه هر عالم ما تحتی ظل وظهور عالم ما فوق است تا عالم ملکوت که مقام نفس قدسیه کلیه آنحضرت است که نفوس کلیه حضرات انبیا ورسل همچون قطرات از بحران نور ناشی شدند واز پست ترین ظهور واشعه این نفس قدسیه کلیه که کنایه از آن بجوهره فرمود خلقت عرش وملکوت از او فرمود واز بقیه این ظهور که مرتبه سیم جوهره مذکوره است ایجاد ماده سماوات وارض را فرموده پس بقاعده

معقوده تنزلات این نور مقدس در مراتب خود نیز این جوهره بمراتب ثلاثه تنزل نمود از مرتبهٔ اولی که اعلی مراتب است ملکوت عرش را ایجاد فرمود واز مرتبهٔ ثانیه صورت عرش را ایجاد فرمود واز مرتبهٔ ثالثه تراب و سماوات وارض را ایجاد فرمود ومراد آنحضرت از تقسیم جوهره تقسیم بمراتب است بحسب طول مراتب تنزل نه تقسیم باجزاء بحسب عرض یعنی اقسام ثلاثه جوهره در طول یکدیگر واقع اند بطریقهٔ اظلال وعکوس نه در عرض یکدیگر فتدبر پس مراتب طبقات یا لحق عرش وصورت آن وکرسی ولوح وقلم وتراب وسماوات وارض بطریقة الاشرف فالاشرف والالطف فالالطف ترتیب دارند تا بارض که اخس واکثف از جمیع مراتب مافوق خود است ونیز از مرتبهٔ عرش که اشرف والطف واعلی مدارج عالم اجسامست تا مرتبهٔ ارض هر کرهٔ از کرات مذکوره هر دایرهٔ از دوایر مزبوره اوسع است از کره ودایرهٔ ماتحت خود ومحیط است بران تا بکرهٔ ارض که اصغر کرات ودوایر واخس واکثف وادنی مدارج عالم اجسام است واسفل عوالم وجود واخس مراتب این نور مقدس اند که مسمی بعالم ملک ودنیا است وارض اسفل این طبقات سافله جسمانیه است لهذا نامید ارض را اسفل سافلین پس سیر نور مقدس الهی محمدی علوی از مقام قرب ذات اقدس احدیت در عوالم خود که عوالم وجود است در قوس نزول خود تا بارض بنهایت رسید وباصطلاح شارع مقدس از عرش تا ارض را عالم ماسوی الله نامند یعنی چون عالم جسم ومادهٔ وعنق وظلمت وحجابیت وظهور نور وجود دران بکمال ضعف است از آن عالم ماسوی الله نامند وعوالم مافوق عرش را تا بمقام ذات اقدس احدیت عالم امر نامند ونیز این را عالم خلق واز آن عالم امر نامند که له الخلق والامر تبارک الله رب العالمین وعالم اجسام را چون قدر واندازه است عالم خلق گویند زیرا که خلق بمعنی قدر واندازه است پس دو عالم امر والروح وخلق وماسوی که مشتمل بر جمیع عوالم الهیه اند بنا بر این حدیث شریف مبارک ظهورات نور مقدس مبارک حضرت

محمدی وعلوی علیهما السلام اند که نور الانوار عظمت ذات اقدس حضرت احدیت جل سلطانه ونعم ما قال المولوی الرومی قدس سره بالفارسیة

در هر چه نظر کردم سیمای تو می بینم
سرهای سرافرازان در پای تو می بینم
دریای کرمی تو بی مثل ونظیری تو
بالاتر از این در یاد پای تو می بینم

یعنی سرهای سرافرازان انبیاء ورسل واولیاء وسلاطین صورت ومعنی را بر قدم تو که واسطهٔ فیض وجود وسفیر حضرت معبودی می بینم زیرا که همگی از اشعهٔ انوار وجود مبارک مسعود تو مخلوق شده اند وقطرات دریای نور مقدس مسجود تو اند که بحکم الهی ملائکه تمامی سماوات وارض وحجب وعرش وکرسی این نور عظیم حبیب خداوندی را در صلب وجبههٔ آدم ابو البشر سجده کردند وپس از آنکه سیر این نور مقدس مبارک در دایرهٔ وجود وقوس نزول بمرتبهٔ عنصر خاک رسید انشاء الله سیر او در قوس صعود ودایرهٔ عروج ورجوع بسوی نقطهٔ اولی که در اول ابداع دقوس نزول بدو شروع وجود آمده ودر اواخر مراتب قوس صعود وعروج مسمی بقاب قوسین او ادنی شده بعد از این در بیان خلقت صورت ومعنی حضرت انسان کامل محمدی وعلوی بیان کرده خواهد آمد بعد بدانکه منظور از تعبیر جوهره که بنظر هیبت الهی گداخته شد ماء عنصری است که احاطه بعنصر ارضی وخاکی دارد وارض زبد انست وسماوات دخان آن یعنی نظر هیبت خداوندی بعین جوهره را چنان گداخت که سر مرتبهٔ آن بقدرت وحکمت خود ظاهر ساخت از الطف آن سماوات را ایجاد فرمود واز اوسط آن آب واز اکثف آن ارض را ایجاد فرمود فسبحان العلیم القدیر بقدرته وحکمته وو سعز نوده ودحمته بر خلاف ماء عذب اول که از قسم اول جوهره یعنی هیبت الهی ظاهر آمد نه ماء عنصری است که از عناصر اربعه واجسام است بلکه ماء رحمة الهیه است زیرا که وصف فرمود او را بعذب یعنی شیرین وگوارا ثانی عنصری که بحر محیط بارض است ماء ملح اجاج مقصود است بحسب تقابل با ماء عذب اول وبحسب واقع که آب بحر محیط تلخ وشور است

پس توصیف ماء بعذب در اوّل و در ثانی کاشف از تباین این دو ماء است
و حال آنکه آن ماء عذب اوّل محلّ استقرار عرش و محیط بآنست و این ثانی ماء
محاط عرش است بمراتب عدیده کرسی و لوح و قلم و سماوات فاین ذلک من
ذاک و دلیل دیگر بر آنکه ماء عذب اوّل ماء عنصری نیست آنست که عناصر مطلقا
اخس و اکثف از سماوات اند پس چگونه عنصر مائی احاطه بر عرش میکند که ان
الطف از سماوات است و اطلاق ماء بر ملکوت عرش که از مجرداتست در حدیث نبوی نیست
زیرا که اطلاق عماء که ابر است بر نور مقدّس مجرّد حضرت محمّدیّه که مشیّت است نیز
در حدیث شده است چنانکه از حضرت رسول خدا سؤال کرده شد که این کان ربّنا
قبل ان یخلق الخلق قال انّه کان فی عماء ما فوقه هواء و ما تحته هواء یعنی کجا بود
پروردگار ما پیش از خلقت خلق فرمود بود در ابری رقیق که نبود در بالای آن هوائی
و نه در زیر آن هوائی یعنی از جنس این ابری که در زیر و بالای آن هواست نیست و آن
ابر رقیق کنایه از نور مقدّس مشیّت است زیرا که مقام ابر ما بین سماء و ارض است
و نور مشیّت نیز ما بین سماء وجوب و ارض امکان است لهذا از ابر نامید
و از این قبیل تشبیه مجردات بمادیات در احادیث واقعست زیرا که تقریب
حقایق بافهام اهل حس و تفهیم معانی مجرده بعقول ضعیفه بطور تمثیل در
شریعت مقدّسه شعار نیست بلکه در جمیع شرایع متداولست چنانکه در این حدیث
شریف که در شرح آیه صفات کالیه ذاتیه را حجب استار فرمود و صفات حمیده
نفسانیه عقلیه را بحار فرمود و اشعه انوار نفس قدسیه کلیه ملکوتیه را قطرات
فرمود و شعاع ضعیف نور مقدّس مشیّت را که پست تر از مراتب اظلال و عکوس آنست
جوهره فرمود مثلا هذا باطن عرش را که مظهر رحمت الهیه است ماء عذب فرمود
زیرا که رحمت الهیه مثل ماء ساری و جاری و نافذ است در اشیاء ما تحت آن
و وجه تشبیه و تمثیل در متشابهات و تمثیلات مذکوره نیز ذکر کرده امد قوله
علیه السلام فلمّا خلق الله تبارک و تعالی الارض صارت تموج باهلها کالسفینة

فخلق الله الجبال فارساها بها ثم خلق ملکا من اعظم ما یکون فی القوّة فدخل
تحت الارض ثمّ لم یکن لقدمی الملک قرار فخلق الله صخرة عظیمة و جعلها تحت
قدمی الملک ثمّ لم یکن للصخرة قرار فخلق لها ثورا اعظم لم یقدر احد ینظر الیه لعظم
خلقه و بریق عیونه حتی لو وضعت البحار کلّها فی احد منخریه ما کانت الّا
کخردلة ملقاة فی ارض فلاة فدخل الثور تحت الصخرة و حملها علی ظهره
و قرونه و اسم ذلک الثور لهوتا ثم لم یکن لذلک الثور قرار فخلق الله له حوتا
عظیما و اسم ذلک الحوت بهموت فدخل الحوت تحت قدمی الثور فاستقرّ
الثور علی ظهر الحوت فالارض کلّها علی کاهل الملک و الملک علی الصخرة و
الصخرة علی الثور و الثور علی الحوت و الحوت علی الماء و الماء علی الهواء و الهواء
علی الظلمة ثمّ انقطع علم الخلائق عمّا تحت الظلمة یعنی حضرت امام علیه السلام
فرمود پس چون خلقت فرمود خداوند تبارک و تعالی ارض را گردید ارض متحرّک و
مضطرب ساخت اهل خود را مثل سفینه که در بحر کشتی بر آب پس خلقت فرمود
جبال را و ثابت فرمود ارض را بواسطه جبال مثل اوتاد چنانکه فرمود و جعلنا
الجبال اوتادا بعد خلقت فرمود ملکی را که اعظم موجودات کونیه است در
قوت و طاقت پس داخل شد آن ملک در تحت ارض بعد نبود از برای دو قدم ملک
قراری پس خلق فرمود خداوند سنگ بزرگی را و گردانید آن سنگ را در زیر دو قدم
ملک بعد نبود از برای این سنگ قراری پس خلقت فرمود از برای آن گاو بزرگی را
که قدرت ندارد از بنی آدم احدی در آنکه نظر کند بسوی این گاو بجهت بزرگی خلقت و لمعان
و درخشندگی دو چشم آن و بزرگی آن چنانست که اگر ریخته شود دریاها تماما در یکی
از دو سوراخ دماغ آن نمیباشد مگر مقدار یک خردلی که افتاده باشد در ارض بی آب
داخل شد این ثور در زیر این سنگ و حمل نمود آنرا بر پشت و شاخهای خود و اسم این ثور
لهوتا است بعد نبود از برای این گاو قراری پس خلقت فرمود حق تعالی از برای آن ثور ماهی
بزرگی که اسم آن بهموت است و داخل شد این ماهی در زیر دو قدم آن ثور پس [illegible]

بیان خلقت ارکان عناصر اربعه مختلفه الاوضاع و عجایبات

پاهای ثور بر ظهر حوت فعلی هذا تمامی زمین بر دوش ملک است و ملک بر سنگ است و
سنگ بر ثور است و ثور بر ماهی است و ماهی بر آبست و آب بر هوا است و هوا بر ظلمت
بعد منقطع است علم علمای از آنچه در تحت ظلمت بدان ای طالب رحیق تحقیق
آنکه آب وجود صاحب شریعت مقدسه الهیه در تقریب حقایق وجودیه بعقول
و افهام ارباب عقل و حس بر تمثیلات کثیفه قلبیه خود است یعنی حضرت شارع مقدس
اگرچه بحسب مراتب روحیه و عقلیه خود عارفست بحقایق اشیاء وجودیه زیرا که مظاهر
کمالات و صفات اویند و محیط است بر ایشان اما در مقام تفانیت و بدنیت که
توجه باشیاء عالم و سافل میفرماید بصور ملکوتیه بر دخته آنها ممثل میشود در مرات
خیال آنحضرت بتمثلات ملکوتیه که مشاهده میفرماید آنها را و بیان میفرماید بصور
آنها را از برای امت پس امت از فهم حقایق اشیا چنانکه شارع مقدس محیط و عارف
بآنهاست محرومند مگر بطریق تمثلات مذکوره پس بنابر این حضرت امام علیه السلام
در صدد بیان مراکز کره ارض و آب و هوا و نارند زیرا که هر یک از کرات اربعه مرکزی
دارد که اجزاء آن کره دوران مرکز احاطه دارند مثل کره ارض که محسوس است که هر
جزء از از سنگ و کلوخ از ارض مرتفع نمایند و بیندازند رجوع بارض نماید و
همچنین هر قدر از ماء که بر ارض بریزند فرو میرود در ارض تا بمرکز ماء میرسد و نیز
هر قدر از هوا را اگر در ارض حبس نمایند یا محتبس شود میل بعلو مینماید و نیز
شعله نار میل بعلو میکند پس هر جزء از کرات اربعه که قاسر و مانعی نداشته باشد
لامحاله رجوع بمرکز کره خود مینماید و مراد از این مرکز توجه اجزاست که حق تعالی
بحکمت بالغه خود در وسط حقیقی هر کره از کرات اربعه قرار داده است که جذب
اجزاء آن کره است بسوی خود بجهة استقرار و ثبات آن کره چنانکه آنحضرت
فرمود ارض بعد از ایجاد اضطراب داشت باهل آن حق تعالی بحکمت بالغه اراده کرد
ثبات آنرا پس خلقت فرمود مرکز ارض و آب و هوا و نار را اگر بر یکدیگر منطبق اند
چه این کرات اربعه با یکدیگر انطباق دارند پس کره آب محیط است بر ارض مگر ربع

مسکون آن که آب بیرون است و کره هوا بر آب محیط است و کره نار بر هوا محیط است
فعلی هذا مراکز اربعه کرات اربعه منطبق بر یکدیگرند و در تحت ارض که منظور
وسط است واقع اند چه اجزاء ارضیه تمامی از اطراف ارض رو بمرکز دارند پس سمت
مرکز نسبت بجمیع اجزاء تحت ارض است و حضرت امام علیه السلام چهار مرکز عناصر
اربعه را بچهار صورت بیان فرمود صورت ملک و صورت صخره و صورت گاو و صورت
ماهی و بحسب تناسب حوت صورت مرکز آبست زیرا که بالطبع بقاء او است مثل
مرکز که جذب اجزاء کره خود است و صخره بحسب تناسب صورت مرکز ارض است
زیرا که از لطیف خاک سنگ متولد شود چنانکه در خلقت جبال مذکور خواهد شد
و ثور صورت مرکز هوا است زیرا که ثور صورت حرص و هوای نفسانیت و چون مرکز
جذاب و حریص است در جمع اجزاء خود لهذا بصورت گاو ممثل است و ملک صورت
مرکز نار است زیرا که قوه ناریه زیاده از قوای عناصر دیگر است در حرکت و سرعت
و احراق و ملک نیز اقوی از موجودات عنصریه است لهذا مرکز کره ناریه بصورت
ملک ممثل است و بزرگی این ثور را حضرت امام علیه السلام فرمود چنانست که دریاها
تمامی در یک سوراخ دماغ او مثل یک خردلست در صحرای وسیع چرا که تمامی دریاها اگر کره
آب است در جنب کره هوا مثل ملقرابیت در صحرای وسیعی پس بزرگی مرکز
هوا که ثور است دلیل است بر بزرگی کره هوا نسبت بکره آب و بیان مذکور نیز
اشاره است بر آنکه ثور مرکز کره هوا است که احاطه بر دریاهای آب دارد اما ترتیب
صور مراکز بر یکدیگر با کرات ترتیب اربعه عناصر بطریق لف و نشر مشوش است
نه بطور ترتیب عناصر اربعه بلکه بطریقه متقابلات عناصر است زیرا که خاک
متقابل نار است عناصر است بحسب کیفیات و لطافت و کثافت پس مرکز نار و
خاک را باهم ذکر فرمود که ملک و صخره و عنصر هوائی مقابل با ماء است بحسب
کیفیات پس ثور و ماهی را باهم ذکر فرمود پس آنحضرت در ترتیب مراکز تقابل را
اعتبار فرموده نه ترتیب عناصر را که ذکر شده و مراد حضرت امام علیه السلام از ثوبه هر

هریك از راکه اربعه برد یکری ترتیب عناصر اربعه است بریکدیکر زیرا که در علم طبیعیات مقرر است که عنصر ناری در مولدات ثلاثه تاثیر نتواند نمود مکر بواسطه هوا که برزخ فیمابین نار لطیف است با ارض کثیف و همچنین هواء لطیف تاثیر در ارض کثیف نتواند نمود مکر بواسطهٔ ماء که برزخ است فیمابین هواء لطیف و ارض کثیف و دیعت هریك از عناصر اربعه بر دیکری بحسب مکان دلالت دارد بر الطفیت ان نسبت بما تحت خود تا عنصر خاکی که اکثف و اثقل از همه است پس هر عنصر ما تحتی واسطه تاثیر عنصر ما فوق خود است در ترکیب مولدات و تولید مرکبات عنصریه و چنانکه عناصر اربعه بحسب لطافت وکثافت ترتیب بریکدیکر دارند در تاثیر همچنین مراکز انها نیز ترتیب بریکدیکر دارند اما قول ان حضرت که فرمود که ما بر هواء است مراد انست که هواء در تحت ماء است بلکه هوا محیط بر ابست ولیکن نسبت بما که در این سمت ارض واقع هستیم هوائی که محیط بر ماء وارض است در تحت ماء بنظر اید زیرا که ما خود را در سمت فوق ارض و ماء و هواء میدانیم اما بحسب قاعده که مذکور شد تحت هر کره مرکز انست و فوق ان اطراف انست پس این قول بمبادی النظر است که ما در فوق هستیم و ارض در تحت ماء و اب در تحت ارض و هواء تحت اب یعنی هوا ما تحت اب نسبت بسمت ما تحت ماء میباشد اما در حقیقت کجا رضیتم تا فوق السبت بعد فرمود و هواء بر ظلمت بدانکه ظلمت که عدم نور است چیزی نیست که هوا ما فوق ان باشد بلکه ظلمت کیفیتی است که عارض هوا شده مثل نور که کیفیتی است عارض هوا میشود منظور تفهیم این مطلب است که هوای ان طرف محیط بکرهٔ ماء ظلمانی است زیرا که بقاعدهٔ منجمین بعد بود در جبر که ربع دایرهٔ اعظم است از دایرهٔ منطقة البروج که مدار شمس است بقدر دارض ان افق را که یکدوره شمس است ارض شعین تا مند و ظلمانی است که بسبب نرسیدن نور و حرارت شمس بان ارض در تمام شب و چهار ساعت شبانه روزی بر خلاف ارض ما که حرکت شمس در ان دولابی است ارض شعین ظلمانی

۳ بقاعدهٔ طبیعیین

۲ که یکدوره شمس است ح

وافتاب در ان ارض طلوع و غروب ندارد بجهت انکه شمس نسبت بان افق رحوی حرکت مینماید پس ارض شعین ظلمانی در دو طرف منطقة البروج بقدر نود درجه واقع است و از دو طرف هواء ارض شعین مظلم است و بسبب فقدان حرارت شمس در انجا مولودی متکون در این ارض نمیشود لهذا حضرت امام ع فرمود علم خلایق از ما تحت ظلمت منقطع است کسی از افراد بشر اطلاع بر انچه در ظلمات است ندارند مکر حق تم پس از بیان حضرت امام علیه السلام در خلقت مراکز اربعه عناصر اربعه ظاهر امد که حضرت حجة الله بعلم الهی مطلع است بر دقایق عالم طبیعیات بطریقه علم حضوری کشفی اکرچه حکما بعلم حصولی و سیر در عالم افاق و سیاحت اقالیم سبعه عالم بانها شده باشند این التراب ورب الارباب پس اکر حکما بعلوم و تحقیقات حضرات اهل عصمت علیهم السلام برخورند علومی که از عقل کلی الهی ناشی شده دلیل نقلی نخوانند و علوم وهومی خود را که از عقل جزئی مشوب بحجب ظلمات وهم است دلیل عقلی ندانند واز خواجه نصیر الدین طوسی نقل است که صورت فلك تدویر و ناریه مرکز کره عطارد بر زمین مشتبه بود رفتم نزد مرحوم خالو خود بابا افضل کاشی که از عرفا و اهل الله است برکوهی نشسته بود عرض کردم با ابهام پای خود صورت ان بر زمین کشید و رفع اشتباه را نمود کفتم شما از کجا اطلاع بر هیئات افلاك دارید کفت روزی که حق تعالی انها را افرید ارواح من و تو حاضر بودیم تو بسبب حجاب طبیعت فراموش کردی و من بخاطر دارم ای منصف انصاف بده جائی که دوستان اهل بیت عصمت را حال چنین باشد علم این بزرکواران که خود فاعل عالم کون و واسطهٔ ایجاد ان اند و از نور ایشان موجودات کون مخلوق اند علم ایشان باشیاء چکونه خواهد بود علیهم و علی اولیائهم الصلوة والسلم ثم قال امیر المؤمنین علیه السلم ثم زین الله العرش بضیائین احدهما الفضل والثانی العدل ثم امر الضیائین فانقسما بقسمین فخلق منهما اربعة اشیاء العقل والحلم والعلم والسخاء ثم خلق من العقل الخوف

بر خلاف ارض ما که حرکت شمس دورانی دولابی است ح

وخلق من العلم الرضا ومن الحلم المودة ومن السخاء المحبة ثم عجن هذه الاشياء
فی طینة محمد ثم خلق من بعدهم ارواح المؤمنین من نور محمد ثم خلق الشمس
والقمر والنجوم واللیل والنهار والضیاء والظلام وسایر الملائکة من نور محمد
فلما تکاملت الانوار سکن نور محمد تحت العرش ثلاثة وسبعین الف عام ثم انتقل
نوره الی الجنة فبقی سبعین الف عام ثم انتقل الی سدرة المنتهی فبقی سبعین
الف عام ثم انتقل نوره الی السماء السابعة ثم الی السماء السادسة ثم الی السماء
الخامسة ثم الی السماء الرابعة ثم الی السماء الثالثة ثم الی السماء الثانیة ثم الی
السماء الدنیا فبقی نوره فی السماء الدنیا الی ان اراد الله تعالی ان یخلق ادم علیه السلام
یعنی پس حضرت امام امیر المؤمنین علیه السلام فرمود بعد زینت داد حق تعالی عرش
خود را بدو ضیاء و نور که فضل و عدل او باشد یعنی بعد از خلقت جسم عرش و ما
فیها تمام فرمود خلقت از اباء ضیاء روح و عقل بر جسمان و زینت داد صورت او را
بنور روح کلی و عقل کلی آن که دو مظهر فضل و عدل پروردگار اند زیرا که حق تعالی
هر جسمی را روحی و هر معنی را صورتی و هر ظاهری را باطنی و هر شیئی را ملکوتی
مقرر فرموده است چنانکه فرموده **بیده ملکوت کل شیء** و سابقا
ذکر آمد که حق تعالی از برای هر سماء عقل کلی باید و حکماء اشراقیین و مشائیین
نیز هر دو قایل بعقول عشر از برای افلاک تسعه میباشند بعلاوه آنکه
اشراقیین از برای هر نوعی از انواع جسمانیه قایل بعقل کلی شده اند که رب النوع
است در صورتیکه هر نوعی از انواع جسمانیه را یک عقل کلی مربی در عالم
مجردات باشد که واسطه فیض رسانیدن باشد از حق تعالی از برای عرش خداوندی
که اعظم و الطف و اشرف اجسام کونیه است و برزخ میانه مجردات و مادیات است
البته عقل کلی و روح کلی خواهد بود که باطن و ملکوت و واسطه فیض او باشد
از حق تعالی و نور عقل کلی اگرچه خود از عالم فضل و موهبت و مجرد است و موقوف
بر ماده و مدة نیست ولکن اعظم اسباب عدلست در عالم کون و حاکم بعدلست

فرق میان عدل و فضل

براشیاء کونیه زیرا که فضل یعنی موهبت و عنایت بی علت و عطای بدون
سبب و عوض است و عدل یعنی عطا کردن بر حسب قابلیت و استعداد و سبب
و عوض است و چون عالم کون عالم ماده و مدت و استعداد و قابلیت است حق تعالی
اعطای کمالات و فیوضات براشیاء و موجودات کونیه از اعلی و ادنی بر حسب استعداد
و قابلیت ایشان فرماید که ان الله یعطی کل ذی حق حقه و مظهر عدل خداوندی
و حاکم بعدل در عالم کون عقل کلی است که وضع هر شیئی را در موضع خود که بر حسب
استحقاق آن شیئی و ظلم روا ندارد و لهذا حضرت امام علیه السلام استعاره فرمود
از عقل کلی عرش الهی بنور عدل که ضیاء ثانی است و نور روح کلی هم از عالم فضل
و موهبت و مجرد است و هم اعظم اسباب فضل و عنایت بی علت است در عالم
کون زیرا که روح کلی مظهر صفات کمالیه الهیه است از قدرت و علم و اراده و فضل
و رحمت و سایر صفات حق تعالی و باین جهة خلیفه خداوند است که حق تعالی او را مخلع
بخلاع صفات کمالیه خود نموده و بر کرسی خلافت خود و حکم روائی در عالم کون
نشانیده و چون فضل خداوند عطاء و موهبت بدون حساب است بهر کس که
خواهد بقوله تعالی **یعطی من یشاء بغیر حساب** پس روح کلی خود را
بهر کس از اولاد انسان و انبیاء و اولیاء اعرش و کرسی عطا فرموده. او را مظهر فضل
و موهبت و عنایت بی علت خود کرده و نیز ایشان بهر کس هرچه خواهند دهند
بدون استحقاق و شایستگی چنانکه حضرت احمد مختار علیه و آله صلوات الله الملک
الجبار بسنگ ریزه که رتبه جمادی دارد و مستعد قبول روح و حیات نیست و بسیار
رتبه از مقام انسانی ادنی است روح و نطق کرامت فرمود که تسبیح و تقدیس
پروردگار را نمود که ابو جهل و دیگران استماع کردند و نیز بسوسمار که حیوانی است
بری مقابل روح انسانی و نطق نیست روح و نطق کرامت فرمود که اقرار بر
توحید خداوند جبار و نبوت حضرت رسول مختار و ولایت حضرت ولی کرار
نمود و حکم و اخبار بغیب و کرامت چند از آن ظاهر آمد که اعراب صیا و سما

بی اختیار که برکتان ایمان آورده و جمعی از حضرات یهود نیز ایمان آوردند و گفتند
یا اعرابی برکت سوسمار تو مارا گرفت و آن کور دلان نفهمیدند که این برکت
از سوسمار نیست بلکه از نور روح کلی خداوندی است که خلیفه و حاکم و معطی و
وهاب بدون حساب از جانب رب الارباب بوده است در عالم کون و عنایت
و موهبت میکند بهر که خواهد و عطا میکند هرچه خواهد بدون استحقاق
و حساب پس در دایره نبوت اگرچه حاکم عقل است و مدار او بر عدل است ثواب
و عقاب بازای طاعات و معاصی اما حقیقت نبوت بفضل و موهبت است
و اثبات نبوت نیز بفضل و موهبت است و چون حضرات ولی و نبی و حجج
الهیه مظهر فضل و عنایت خداوندی است که روح اعظم الهی است بقوله تعالی
یلقی الروح من امره علی من یشاء من عباده پس حضرت
امام علیه السلام اشاره فرمود از عطای روح کلی بعرش الهی بنور فضل که ضیاء
اول است و نور روح کلی و نور عقل کلی را ضیاء و زینت از برای عرش فرمود زیرا
که کمال جسم عرشی بان عظمت و ارکان و حمله که سابقا ذکر شد بروح و عقل است
که بطون عرش اند پس زینت و روشنی هر ظاهری بباطن و هر صورتی بمعنی است
بعد حضرت امام علیه السلام فرمود اثر کردن حق تعالی این دو ضیاء را بر نفس هر یک از
بعد نفس و از این چهار نفس خلقت فرمود چهار صفت عقل و حلم و علم و سخاء را
و مراد از عقل در اینجا ادراک است بقوله تعالی **و ما یعقلها الا العالمون**
یعنی و باید که اینها او ممکن است که مراد از ضیاء ثانی همان نور عدل باشد بنفس ثانویه
و عقل کلی نفس آن باشد یعنی عقل کلی ظهور نور عدل خداوندی است که صفت
عدل خداوند تابش بر عرش کرده و از نور عدل الهی عقل کلی ظاهر شده و مراد از
نفس این دو ضیاء بچهار صفت ظهور اشعه صفات اربعه است از دو نور فضل و
عدل و اطلاق نفس بجز یک بوجه فیض و جود حق تعالی و صفات کاملیه آن در عرف
شرع یعنی معهود مستعار است چنانکه نفس رحمانی بر صادر اول اطلاق شده که نور

و فیض حق تعالی است پس صفات اربعه عقل و حلم و علم و سخاء را حضرت امام علیه السلام
انفاس طیبه نور فضل و عدل فرمود زیرا که نفس از باطن متنفس ظاهر میشود و
فیض وجود متنفس است نسبت بما سوای او و این صفات اربعه نیز فیوضات و
ظهورات دو صفت فضل و عدل حق تعالی است بعد فرمود که خلقت کرد حق تعالی از
عقل خوف را و از علم رجاء را و از حلم مودت را و از سخا محبت را بدانکه عقل و علم دو
صفت اند از نور عدل و حلم و سخا دو صفت اند از نور فضل حق تعالی چنانکه سابقا ذکر
شد که عقل مظهر نور عدل است و علم نیز صفت عقل است پس علم مقتضی عقل و
حلم است و فضل مقتضی علم و سخا است اما اقتضای حلم بواسطه آنکه فضل موهبت
و عنایت بی علت است پس مقتضی است تحمل عدم استحقاق موهوب له را تا بدرجه
قابلیت با او اف ضرر نماید و باکی ندارد اما اقتضای سخاوت بواسطه آنکه فضل و
وهبت مقتضی صفت سخاوت تا عطا نماید بلکه صفت سخاوت مضمر در معنی
فضل است بعد بدانکه صفت خوف لازم عقل است زیرا که عقل ثمرات و نتایج
هر چیز را تصور میکند و از ثمرات معاصی و نتایج قهر و غضب الهی که جهنم است
خایف میشود پس خوف فرع عقل است و از عقل مخلوقست و علامت خوف هرب
و فرار از معاصی است و میل و عمل بطاعات چنانکه حضرت امیر المؤمنین علیه السلام
العقل ما عبد به الرحمن و اکتسب به الجنان و صفت رضا فرع علم است و از آن
مخلوق شده زیرا که علم بقضا و قدر الهی بطور یقین سبب رضای عبد بقضیات
و مقدرات حق تعالی است در حق خود که شکایت نکند و حضرت امیر المؤمنین ع
فرمود که اگر زیاد باشد طلب عبد و قوی باشد حیله او و بسیار باشد سعی او
ذره زیاد ما از آنچه در ذکر حکیم از برای او مقدر است نخواهد یافت و اگر بر عکس باشد
ذره کمتر از آنچه مقدر است باو نخواهد رسید و اگر کسی صاحب علم یقینی در رضا
و قدر باشد در راحت ابدی و رضا خواهد بود و اگر صاحب علم یقینی در آن
نباشد در عذاب و زحمت ابدی خواهد بود زیرا که راحت شخص بقدر رضای

اوست وصفت مودت از صفت حلم مخلوق و فرع است کما قال العارف الرومی
دوستان حق حلیم و بردبار   زیرا که حلم فرع فضل است و فضل دلیل بر معرفت
و معرفت باعث مودت پس هر جا فضل یافت شود حلم و مودت لازم است
پس این دو متلازم مانند بلزوم فضل خداوند و مراد از مودت تألف و موافقت
با اخوان و ترحم بر ضعفاء و خلان است چنانکه حق تعالی در صفت اصحاب رسول
فرموده **اشداء علی الکفار رحماء بینهم** و نیز فرموده **لو انفقت
ما فی الارض جمیعا ما الفت بین قلوبهم و لکن الله
الف بینهم** و سبب این تودد و تألف میل عباد ایتلاف ازلی است
میانه ارواح و عقول ایشان در عالم قدس چنانکه ماثور است که الارواح جنود مجندة
ما تعارف منها ائتلف و ما تناکر منها اختلف بعد فرمود صفت محبت از سخا
مخلوق و فرع است زیرا که محبت مقتضی ایثار حظ خود است بر محبوب بجود و اگر بمرتبه
کمال در محبت برسد مقتضی ایثار و بذل وجود است در طریق محبوب و ایثار و بذل از فروع
سخاوت پس محبت بدون سخاوت حاصل نیاید و این دو صفت متلازمین اند پس
حاصل کلام آنکه از نفس دو صفت فضل و عدل حق تعالی خلقت فرمود صفات اربعه
عقل و حلم و علم و سخاء را و از این صفات اربعه خلقت فرمود خوف و رضا و مودت و محبت
یعنی این هشت صفت اشعه انوار فضل و عدل خداوندی اند که زینت داده عرش را
بآنها بعد حضرت امام علیه السلام فرمود پس عجین و تخمیر فرمود حق تعالی این صفات عشره
کالیه و انوار و اشعه بهیه را در طینت حضرت محمدی صلوات الله و سلامه علیه یعنی
این صفات کالیه روحانیه و عقلیه را که صفات و لوازم روح کلی و عقل کلی عرش الهی
بودند حق تعالی بطینت جسمانیه بدنیه آنحضرت کرامت فرمود پس معلوم میشود که صفا و
لطافت طینت جسمانیه بدنیه آنحضرت بقدر صفا و لطافت روح و عقل کلی
عرش است بلکه عرش الهی و عقل و روح کلی و صفات کالیه او مجالی و اثر است از ذره ای از
اشعه نور حضرت محمدی و منظور حضرت امیر المؤمنین علیه السلام از این کلام ا

که شرافت و لطافت جسم محمدی مساوق با روح و عقل کلی عرش الهی است پس
عجبی نیست اگر جسم آنحضرت در لیلة المعراج عروج بعرش الهی نمود بلکه ملائکه
کروبیین که افضل و اکمل طبقات ملائکه اند و از جمله شیعیان حضرات اهل بیت
آنحضرتند علیهم السلام فوق عرش مقام دارند چنانکه ماثور است بعد آنحضرت
فرمود پس خلقت کرد حق تعالی بعد از خلقت عرش و کرسی و لوح و قلم و سماوات و
ارض ارواح مؤمنین از امت حضرت محمدی را از نور حضرت محمدی یعنی ارواح مؤمنین
و شیعیان آنحضرت بچندین هزار سال قبل از خلقت آدم مخلوق و موجود شده اند
و چنانکه آنحضرت فرمود کنت نبیا و آدم بین الماء و الطین همچنین شیعیان و
محبان آنحضرت در دین قدمت و سبقت تابع حضرت مولی و اصل خود بوده اند
و ممکن است که ضمیر ثم خلق من بعدهم ارواح المؤمنین راجع باشد بحضرات محمد
و آل طاهرین آنحضرت علیهم السلام یعنی بعد از تخمیر طینت این بزرگواران
باین صفات عشره خلقت فرمود حق تعالی ارواح مؤمنین را از فضل طینت ایشان
زیرا که در حدیث دیگر ماثور است که ارواح شیعیان و مؤمنین از فضل ابدان
ایشان خلقت شده و فرموده اند و لهذا قلوبهم تحن الینا یعنی بسبب تناسب
ارواح و قلوب ایشان با بدان ما میل دارد قلوب ایشان بما و لفظ بعد در قول من
بعدهم دلالت دارد بر آنکه ارواح مؤمنین از فضل طینت ابدان این بزرگواران
خلقت شده یعنی بعد از خلق طینت ابدان ایشان آنچه فاضل آمد از آن ارواح
مؤمنین را خلقت فرمود زیرا که طینت ابدان این بزرگواران از ملکوت است
و ارواح شیعیان نیز از ملکوت است و بودن ضمیر هم ضمیر جمع ذوی العقول بک
قرینه بر این معنی است بعد حضرت امام علیه السلام فرمود پس خلقت کرد حق تعالی شمس
و قمر و نجوم و لیل و نهار و ضیا و ظلام و سایر ملائکه را از نور حضرت محمدی یعنی آنکه
چون سیر نور مقدس آنحضرت از عالم لاهوت در قوس نزولی بعالم ملکوت رسید
و مصور شد بصورت نفس قدسیه کلیه الهیه ملکوتیه خود که صورت کریمه شریعه

حضرت انسان کاملست و مسمی بوجه الله اعظم است چنانکه مذکور است و نفسه حامل الملکوت و منتقل شد از این نفس قدسیه الهیه بیکصد و بیست و چهار هزار نفوس مقدسه حضرات انبیا و رسل علیهم السلام بعد هر چه از اجسام عرش و کرسی و قلم و لوح و سماوات و ارض و کواکب و ملائکه و سایر اجسام و نفوس کونیه جزئیه حق تعالی خلقت فرمود از نفس قدسیه کلیه الهیه آنحضرت اوزید یعنی این نفس قدسیه مبدء خلقت جمیع نفوس کلیه و جزئیه و اجسام کبیره و صغیره میباشد و اینکه حضرت امام علیه السلام فرمود از نور آنحضرت اوزید بسبب اینست که نور آنحضرت باطن الکل بطن البطون و سر الاسرار این نفس قدسیه مبارکه است پس در حقیقت از نور آنحضرت اوزیده و اگر میان آن نور اقدس تا این نفس مقدس سرمدیه و عالم کلی فاصله است پس بیاهست که افعال نسبت داده میشود بعلت قریبه بفعل و یا باشد که نسبت داده شود بعلت العلل و مبدء المبادی مثل نسبت خلقت عالم اجسام بحق تعالی بیکدفعه و نسبت آنها بنور حضرت محمدیه دفعه دیگر و نسبت آنها بنفس قدسیه کلیه الهیه محمدیه دفعه دیگر و لکن فاعل و موجد حقیقی علی الاطلاق حق تعالی است جل کبریائه و درین مطلب سخن بسیار است و مشارب و اصطلاحات اهل حکمت و معرفت و جناب شیخ احمد احسائی علیه الرحمة مختلف ان کنت طالبا فارجع الی کتبهم و السلام بعد حضرت امام علیه السلام فرمود پس کمال یافتند عدد انوار و نفوس و اجسام و اجرام عالم کون در خلقت و ظاهر شدند از نور نفس قدسیه کلیه آنحضرت ساکن شد نور حضرت محمدیه یعنی نفس قدسیه کلیه ملکوتیه آنحضرت در تحت عرش یعنی سطح مقعر عرش که در بعالم اجسام است هفتاد و سه هزار سال و بعد منتقل شد بسوی جنت که در تحت عرش و میانه کرسی و عرش است بهفتاد هزار سال و بعد منتقل شد بسوی سدرة المنتهی که شجره عظیمه ایست در جنت هفتاد هزار سال بعد منتقل شد بسوی سماء سابعه و ساد سه و همچنین تا سماء دنیا و توقف فرمود در آن که سماء اولی دنیا است تا

وقتی که حق تعالی خواست خلقت کند آدم ابو البشر را بدانکه چون این نور اقدس حضرت محمدیه رسول حضرت احدیت بسوی تمامی عوالم و موجودات امکانیه لازم است که بهر عالمی که میرسد و انعالم از آن ظهور مییابد و بهر موجود عظیم که میرسد و آن موجود از آن ظهور مییابد توقف در انعالم و آن موجود کند و فیض باین رساند مثل آنکه در جمیع صفات که عوالم مجرده بودند در هر جائی دوازده هزار الی هزار سال استقرار یافت تا بعالم ملکوت اعلی رسید و بصورت نفس قدسیه الهیه کلیه برآمد حال در عوالم عرش و جنت و سماوات نیز چنین است اما تمام این عوالم و موجودات عظیمه از نور آنحضرت ظاهر شده اند و ممکن است که مراد باین سنین که فرموده سنین ربوبیت باشد که روزی هزار سال است زیرا که سنین عرش و جنت فوق سنین زمانی است اما تعیین عدد هفتاد و بیشتر یا کمتر معلوم نمیشود مگر بعلم عصمت و منظور از آن کثرتست و چون طبقه سماوات از جمله اجسام فانیه دائره زائله است که در قیامت منطوی خواهد شد بقوله تعالی **یوم نطوی السماء کطی السجل للکتب** و نفس مبارکه قدسیه کلیه الهیه حضرت محمدیه از مجردات دائمه باقیه کلیه است که مبدء جمیع نفوس کلیه و جزئیه است و هرگز فنا نخواهد یافت و جهت تناسب ندارند لهذا بعد توقف در عرش و جنت و سدرة المنتهی توقف و استقرار در سماوات نیافت پس از بیانات مسطوره و مطالب مسطوره محقق گردید که جمیع عوالم الهیه از مجردات و مادیات و متوسطات تا بعالم جمادات و عناصر تمامی آنها شعر و عکوس و اظلال نور مقدس حضرت محمدیه و علویه علیهما السلام که نور الانوار حضرت احدیت خلقت شده و ذره از موجودات امکانیه از حیطه این نور مقدس خارج نیست نعم ما قال العارف الرومی در هر چه نظر کردم سیمای تو می بینم سرهای سرافرازان در پای تو می بینم دریای کبریا تو بی مثل و نظیر تو بالاتر ازین در یاد رای تو می بینم الخ فعلیهذا فخر صحیفه جود و دیباچه مصحف وجود نور اقدس ذات مقدس حضرت محمدیه و علویه است

علیها السلام که نور الانوار ذات حضرت اقدس احدیت است جل کبریائه و صبح
عوالم امکان و منشأ موجودات غیب و شهود و اعلاست و این نور مقدس در عرف
شرع بعنوان مقدس و دین مبین الهی مسمی بالله است بقوله تعالی الله نور
السموات والارض مثل نوره کمشکوة الخ در تفسیر اهل عصمت
علیهم السلام است مثل نوره ای محمد و ذات حضرت اقدس احدیت که مبدء حقیقت
این نور اقدس است معبر بهو است و اینکه اهل علم گفته اند الله علم است از برای
ذات حضرت واجب الوجود که مستجمع جمیع صفات کمالیه است وجهه استجماع صفات
کمالیه این نور اقدس است که مظهر و ظهور صفات کمالیه ذات اقدس احدیت است
پس جهة علم بودن الله از برای ذات واجب این نور اقدس است یعنی الله اسم است
در حقیقة از برای این نور مقدس و این نور اسم اعظم است از برای ذات حضرت
واجب الوجود چنانکه اسم شمس علم است از برای قرص شمس ولکن نور شمس اسم
اعظم است از برای قرص شمس زیرا که مراد از اسم ما یدل علی المسمی است و نور شمس
اول دلیل است بر قرص آن همچنین اگر الله اسم ملفوظی است از برای ذات حضرت
احدیت معنی آن که این نور مقدس است اسم حقیقی اعظم ذات اقدس است زیرا که
اول دلیل است بر این ذات پاک جل کبریائه و باین جهة حضرت امیر المؤمنین علیه السلام
فرموده که انا اسم من اسماء الله و هو الاسم الاعظم زیرا که آنحضرت با حضرت رسول خدا
در این نور شرکت دارند چنانکه آنحضرت فرموده انا و علی من نور واحد و اتحاد این دو
بزرگوار و حضرات ائمه طاهرین علیهم السلام در این نور سابقا از احادیث ظاهر
و نیز از ایشان ماثور است که نحن اسماء الله الحسنی التی امر الله ان یدعی بها ثم
قال الامام امیر المؤمنین علیه السلام ان الله امر جبرئیل ان ینزل الی الارض و یقبض منها
قبضة فنزل جبرئیل فسبقه اللعین ابلیس فقال للارض ان الله یرید ان یخلق منک خلقا
و یعذبه بالنار فاذا اتتک ملائکته فقولی اعوذ بالله منکم ان تأخذوا منی شیئا یکون
للنار فیه نصیب فجاء جبرئیل فقالت انی اعوذ بالذی ارسلک ان تأخذ منی شیئا

تعلیقات
... بالله ...
... نور
ان حقیقت الله
است بر ذات اقدس
اذان و آن نور محمد
علیه الصلوة

فرجع جبرئیل و لم یأخذ منها شیئا فقال یا رب قد استعاذت بک فرحمتها فبعث
میکائیل فعاد کذلک ثم امر اسرافیل فرجع کذلک فبعث عزرائیل فقال و انا اعوذ بعزة
الله ان اعصی له امرا فقبض قبضة من اعلاها و ادونها و ابیضها و اسودها و احمرها
و اخشنها و انعمها فلذلک اختلف اخلاقهم و الوانهم فمنهم الابیض و الاسود
و الاصفر فقال تع له الم تتعوذ منک الارض بی فقال نعم لکن لم التفت لرقتها و
طاعتک یا مولای اولی من رحمتی لها فقال له الله تع لم لا رحمتها کما رحمها اصحابک
قال طاعتک اولی فقال تع اعلم انی ارید ان اخلق منها خلقا انبیاء و صالحین
و غیر ذلک و اجعلک القابض لارواحهم فبکی عزرائیل ع فقال له الحق تعالی ما
یبکیک قال اذا کنت کذلک کرهونی هؤلاء الخلایق فقال لا تخف انی اخلق
لهم عللا فینسبون الموت الی تلک العلل یعنی امر فرمود حق تع جبرئیل را که نزول
کند بسوی ارض و بگیرد از زمین یک قبضه پس نزول کرد جبرئیل و پیشی گرفت
او را ابلیس ملعون مرجوم از بقاع خیر و گفت از برای زمین آنکه حق تع میخواهد آنکه
خلق کند خلقی را و عذاب نماید او را باتش پس وقتی که بیایند ترا ملائکه خداوند
بگو پناه میبرم بخدا از شما آنکه بگیرید از من چیزی را که بوده باشد از برای آتش در آن
نصیبی پس آمد جبرئیل و گفت ارض بدرستیکه من پناه میجویم بکسی که فرستاده است
ترا آنکه بگیری از من چیزی را پس مراجعت نمود جبرئیل و نگرفت از آن چیزی را
و عرض کرد پروردگارا بحقیقت پناه برد ارض بتو پس رحم کردم من او را پس فرستاد
حق تع میکائیل را و او نیز مثل جبرئیل معاودت کرد بعد امر فرمود اسرافیل را پس
رجوع کرد مثل آن دو بعد فرستاد عزرائیل را و او گفت پناه میبرم بعزت حق تع
آنکه عصیان او نمایم که رجوع او رد امری پس گرفت یک قبضه از اعلای ارض و
اسفل آن و از سفیدان و از سیاه آن و سرخ آن و خشن و نرم آن پس باین جهة
مختلف شده اخلاق و الوان بنی آدم و بعضی از ایشان سفید و سیاه و زرد اند
بعد حق تع فرمود بعزرائیل آیا پناه نبرد از تو ارض بمن عرض کرد بلی لیکن من

التفات نکردم بارض در استعاذه او و طاعت تو ای فی عین اولی از ترحم کردن
من بان بود بعد فرمود چگونه رحم نکردی ارض را چنانکه رحم کردند از اصحاب تو عرض
کرد اطاعت تو اولی است پس حق تعالی فرمود بدان ای عزرائیل که من میخواهم خلقت کنم
از ارض خلقی چون پیغمبران و صلحاء و غیر انها و گردانم ترا قابض ارواح ایشان پس
گریه کرد عزرائیل و حق تعالی فرمود چه چیز است باعث گریه تو عرض کرد اگر چنین باشد
اکراه بهم میرسانند این خلایق از من حق تعالی فرمود خائف مباش بدرستیکه من خلق
میکنم از برای ایشان علتهای چند که نسبت میدهند این موت را بسوی این علل
بدان ای صادق صدیق و طالب رحیق تحقیق انکه منظور حضرت احدیت از ابداع نور
حضرت محمدی در عالم لاهوت و ایجاد عالم لاهوتی از این نور مقدس و از اختراع
روح و عقل آنحضرت در عالم جبروت و ایجاد عالم جبروتی از انها و از اظهار نفس قدسیه
کلیه آنحضرت در عالم ملکوت و ایجاد عالم ملکوتی از ان خلقت صورت جسمانیه بدنیه
آنحضرت است در عالم ملک جسمانی تا انکه این صورت لطیفه مقدسه عظیمه مظهر
ان نور اقدس و روح کلی الهی مقدس و عقل کلی الهی و نفس قدسیه کلیه الهیه
تواند شد و خلافت و سلطنت الهیه در عالم ملک جسمانی علی رؤس الاشهاد نماید
و رسالت خود را در شناسانیدن ذات و صفات حضرت احدیت که اصل و حقیقت
اوست و مقصود خلقت عالم امکانست در این عالم کون تمام کند کما ورد فی الاحادیث
القدسیه کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق لکی اعرف و خلقت
صورت بدنیه جسمانیه شریفه آنحضرت بجهة اتمام رسالت موقوف بخلقت عالم ملک
بود لهذا خلقت فرمود اعضا و اجزاء کبیره این عالم را که عرش و کرسی و سماوات
و ارض و شمس و قمر و کواکب و قلم و لوح و ملائکه اند از عکوس و اظلال و اشعه نفس
قدسیه ملکوتیه محمدیه که هر یک بمنزله عضوی از انسان کبیر است که مسمی بعالم است
یعنی عرش و کرسی و سماوات بمنزله طبقات متعدده دماغیه اوست و ارض بمنزله
طبیعت اوست و عناصر اربعه بمنزله اخلاط اربعه اوست و کواکب بمنزله قوای

باعث تاخیر خلقت بدن مقدس حضرت محمدی و تقدیم خلقه بدن آدم صفی و سایر انبیا علیهم السلام

حسیه ظاهریه اوست و ملائکه بمنزله قوای باطنیه ادراکیه دماغیه اوست اما
قلب این انسان کبیر که محل تعلق روح کلی و عقل اوست هنوز مخلوق نشده و عالم
ملک بدون این قلب بمنزله جسمی بود بیجان لهذا اراده فرمود که خلق نماید صورت
آدم ابو البشر را که بمنزله قلب صنوبری این انسان کبیر است و طینت بدنیه حضرت
محمدی را که انسان کامل حقیقی است و مقصود از خلقت آدم و عالم است و بمنزله روح
آدم است در آدم تعبیه فرماید بنا علی هذا امر فرمود بجبرئیل که یکی از حمله عرش الهی است بر
قبض مشتی از تراب ارض بجهة خلقت آدم ابو البشر بدانکه حمله عرش الهی از ملائکه
چهار اند یکی جبرئیل که مظهر صفت علیم است و افاضه علم و حکمت می نماید بر انبیا
و اولیا و ثانی اسرافیل است که مظهر صفت محیی است و افاضه حیات و روح بر بنی آدم میکند
و ثالث میکائیل است که مظهر صفت رزاق است که افاضه رزق بر عباد و موجودات
میکند و رابع عزرائیل است که مظهر صفت القابض و الممیت است و قبض ارواح
از عباد مینماید بوجود این چهار ملک وجود عالم ملک جسمانی برقرار است زیرا که
بقاء عالم بروح و حیات و علم و رزق است که از حق تعالی بواسطه این وسایط ظهور میابد
و اینکه حق تعالی امر قبض خاک طینت آدم را بهر چهار ملک فرمود بجهة آن بود که هر یک
شان خود را عارف شوند تا بروز صفت القابض در قبض طینت آدم از عزرائیل شد
معلوم شد که او باید قبض ارواح بنی آدم نماید زیرا که این صفات اربعه صفات کمالیه
الهیه است تا هر یک در کسی ظاهر نشود اثرش از انکس خواسته نشود و اثر هر صفتی
از مظهر صفت دیگری بر نیاید چنانکه در صفت قبض معلوم کرده شد که از سه ملک
دیگر ظاهر نیامد و چون بدن شریف جسمانی حضرت ختمی پناه محمدی که باید مظهر
و مرات نور الانوار الهی شود و محل تعلق روح کلی آنحضرت که روح الارواح و عقل کلی او
که عقل العقول و نفس قدسیه کلیه الهیه آنحضرت که مصدر و مبدء کل نفوس ملکیه
و انسانیه است گردد لازم است که الطف و اشرف و اکمل از تمامی ابدان انبیا و رسل
و اولو العزم علیهم السلام باشد یعنی چنانکه ارواح و عقول و نفوس انبیا و رسل

بمنزلهٔ قطرات مجاری نورانیت و روحانیت و عقلانیت و نفسانیت انحضرت شدند همچنین بدن شریف جسمانی لطیف انحضرت در صفا و لطافت بابت بمنزلهٔ قطرات ماصورت و معنی با یکدیگر تناسب و توافق و ائتلاف داشته باشند و ظروف و اوانی جسمانیه بدنیه لیاقت مظروف معنوی روحانی مجرد نورانی خود داشته باشند کل یجیبه حظی هذا حق نعم بحکمت بالغه کامله خود طینت بدنیه جسمانیه حضرت محمدیه و ال از ارشف والطف وافضل بقاع ارض خلقت فرمود پس از تربیتها بمیاه عظیمه لطیفه شریفه کریمه جنانیه از ابا خاک طینت ادم که از تمام وجه ارض برداشته شد مخمر فرمود تا این طینت مقدسه بمنزلهٔ روح باشد و طینت ادم ابو البشر بمنزلهٔ جسد و بتدریج مصفات ابدان و اصلاب انبیا و رسل صاف و مهذب کردد و مجاورت ان شوق و محبت و عبادت ایشان طهر و تفتح نماید چنانکه خطاب بحضرت رسول فرمود که و تقلبک فی الساجدین و در اواخر در اصلاب اشراف و بزرکان هاشم که صلب عبد المطلب و عبد الله و ابو طالب باشد علیهم السلم کمال لطافت و شرافت و صفا بهم رسانند و قابل ظهور نور اقدس و روح و عقل کلی مقدس حضرت محمدی و علوی علیهما السلم کردد و از این اصلاب طاهره و ارحام مطهره در اخر مثل اثمار شجره بعرصه ظهور اینند زیرا که این بزرکواران ثمار شجرهٔ وجودند که اول خود بذر شجرهٔ عالم بودند و در اخر نیز خود از این شجره باین حکمت مذکوره ظاهر امدند چنانکه در زیارت وارد است که اشهد انک کنت نورا فی الاصلاب الشامخة والارحام المطهرة لم تنجسک الجاهلیة بانجاسها و ابدان و اصلاب حضرات انبیا و رسل که محال طینت مقدسه شریفه نبیه حضرت محمدیه و علویه شدند بمنزلهٔ اغصان و عروق و شاخ و اوراق و ازهار شجره‌اند و طینت شریفهٔ لطیفه نبیه حضرات بمنزلهٔ اثمار این شجره‌اند و چه قدر فضل است اثمار را بر ازهار و اغصان و غیره در لطافت و شرافت همچنین فضل و لطافت و شرافت طینت نبیه این بزرکواران بر طینت و ابدان انبیا و رسل پس منظور حق تعالی از تقدیم خلقت ادم ابو البشر و

انبیا و رسل بر خلقت بدن مقدس مطهر منور شریف این بزرکواران تربیت و تکمیل ابدان ایشان بوده تا در اخر الزمان که طینت و ابدان ایشان بکمال لطافت و صفا و بها و استعداد رسید ایشان را ظاهر در عالم فرمود و اکرچه ایشان بحسب فطرت نورانیت و روحانیت و عقلانیت و نفسانیت و هم بحسب طینت بدنیت و جسمانیت اقدم و اسبق بر تمامی ارواح و عقول و نفوس و ابدان ادم و انبیا و رسل بوده‌اند کما قال صلی الله علیه و اله کنت نبیا و ادم بین الماء والطین و نیز فرموده‌اند نحن الاولون الاخرون و نحن السابقون اللاحقون چنانکه اثمار اشجار بحسب بذر و حبه که در بطون دارند سابق و مقدم بر اشجارند و بحسب ظهور لاحق و موخر از اشجارند این بزرکواران نیز اثمار شجرهٔ وجود عالم‌اند در اخر هم مبدا و بذر شجرهٔ وجود عوالم غیب و شهود ند در اول چنانکه شمس خطاب بحضرت امیر المؤمنین علیه السلم کرد که انت الاول والاخر والباطن والظاهر و انت بکل شیء علیم و در بعضی از احادیث وارد است که پس از انکه حق تعالی فرمود که من عباد خود را ابتلا بعلل چند میکنم که موت را نسبت بانها دهند عزرائیل عرض کرد پروردکارا در میان بندکان تو عباد بصیر میباشند که علل را نمی بینند و مرا قابض می بینند حق تعالی فرمود اکر بصیرند علل را نبینند مرا هم نمی بینند مرا قابض میدانند و این کلام کاشف از انست که صفات احیا و اماته و اعطای علم و رزق از حق تعالی است مثل سایر صفات کالیه و ملائکه و بزرکان دین وسایط رحمت و فیض و اظهار صفات خداوند میباشند ثم قال الامام امیر المؤمنین علیه السلام ثم بعد ذلک امر الله تعالی جبرئیل ان یاتیه بالقبضة البیضاء التی کانت اصلا فاقبل جبرئیل و معه الملائکة الکروبیون والصافون والمسبحون فقبضوها من موضع ضریحه و هی البقعة المضیئة المختارة من بقاع الارض فاخذها جبرئیل من ذلک المکان فعجنها بماء التسنیم و ماء التعظیم و ماء التکریم و ماء التکوین و ماء الرحمة و ماء الرضا و ماء العفو فخلق من الهدایة راسه و من الشفقة صدره و من السخاء کفیه و من الصبر فؤاده و من العفة فرجه و من الشرف قدمیه و من الیقین قلبه و من

الطيب انفاسه ثم خلطها بطينة آدم فلما خلق الله آدم اوحى الى الملائكة انى خالق
بشرا من طين فاذا سويته ونفخت فيه من روحى فقعوا له ساجدين فحملت الملائكة
جسد آدم ووضعوه على باب الجنة وهو جسد لا روح فيه والملائكة ينظرون
متى يؤمرون بالسجود وكان ذلك يوم الجمعة بعد الظهر ثم ان الله امر الملائكة
بالسجود لآدم فسجدوا الا ابليس لعنه الله يعنى حضرت امام امير المؤمنين عليه السلم
فرمود پس بعد از این امر فرمود حق تعالی جبرئیل را که بیاورد او را بقبضه تراب بيضا
انچنانکه بود داخل در خلقت پس اقبال کرد جبرئیل و با او بودند ملائکه کروبیون که
اعاظم از ملائکه اند و ملائکه صف زنند کان که بر استقامت شدند در عبادت پروردگار
و ملائکه تسبیح کنندگان پس قبض کرد ندان قبضه بيضاء را از موضع و مكان ضريح
انحضرت و این موضع بقعه باصفائیست که برگزیده شده است از بقاع ارض
پس گرفت از اجبرئیل از این مکان شریف که لیست بر شرافت و لطافت این قبضه تراب
و بعد جمیع کرد از اباب نهر تسنیم جنت و اب تعظیم و اب تکریم و اب تکوین و اب
رحمت و اب رضا و اب عفو یعنی باین میاه هفتگانه صفات سبعه عجیبن و خمیر نمود
ان قبضه تراب بیضاء را تا بر لطافت و شرافت و کمال استعداد ان بیفزاید و طینت
خاک حضرت محمدی مزین و محلی کرد بصفات رحمة الهیه و سایر صفات کامله و مستعد
از برای قبول رحمة كلية الهيه و خطاب **وما ارسلناك الا رحمة للعالمين**
شود بعد از ان خلق فرمود حق تعالی راس مبارك انحضرت را از هدايت يعنى سر انحضرت را
عجين بنور هدايت فرمود تا هر كس بر سر مبارك نظر نمايد هدايت يابد و سينه انحضرت را
از شفقت و مهربانی باخلایق یعنی صدر انحضرت را بنور شفقت عجین فرمود تا خلایق
از انحضرت مهربانی ببینند و دو کف دست انحضرت را که محل عطا است از صفت
سخاوت یعنی بنور سخاوت عجین فرمود تا بکف جود عطا و بخشش نماید و قلب شریف
مبارك انحضرت را بنور صبر عجين فرمود تا صبر نماید بر ازار و اذیت امت خود و باعث
هلاك ایشان نشود و فرج طاهر مطهر انحضرت را بنور عفت عجين فرمود تا امت از او عفت

در بیان خلقت طینت طاهره بیضاء حضرت محمدی از اشرف بقاع ارض

فرا گیرند و دو قدم انحضرت را بنور شرف عجين فرمود تا هر كجا كه قدم مبارك گذارد
شرافت یابد و قلب شریف عزیز انحضرت را از نور یقین عجین فرمود تا شك و ظن در ان
راه نیابد و هر کس توجه بان حضرت کند یا قلب انحضرت میل کند آن کس صاحب یقین
شود و انفاس طیبه انحضرت را از طیب و بوی خوش عجین فرمود تا انحضرت در هر جا
نفس کشند خوش بو و معطر شود پس مراد از خلقت کردن اعضای جسمانی حضرت
از این صفات کامله انست که اعضای انحضرت مظاهر انوار این صفات کامله بود
که هیچ عضوی از انحضرت از کمالی خالی نباشد بعد بدانکه شیخ ابو الحسن بکری
که راوی این حدیث شریفست در اول حدیث فقره از طینت طیبه طاهره انحضرت
روایت کرده که فقیر شارح در صدد شرح ان اول بر نیامدم زیرا که این فقره بیان
خلقت طینت انحضرتست و بسبب شرافت و عظمت ذکر توحید و خلقت نوران
حضرت از امقدم داشتم و شروع از کان الله تعالی ولا شئ معه نمودم و در این مقام
بمناسبت خلقت طینت بدن جسمانی انحضرت ان فقره را نقل نموده تا ترتیب
مطالب حدیث در ذکر توحید و خلقت نور اقدس محمدی و روح و عقل مقدس و نفس
قدسیه کلیه ملکوتیه و خلقت طینت بدنیه جسمانیه انحضرت بطریق تنزل در
عوالم و مراتب لاهوت و جبروت و ملکوت و ملك و ناسوت که حضرات خمسه الهیه است
بر وفق قاعده و رتبت هر یك ذكر شده باشد قال الشيخ ابو الحسن البكري
حدثنا اشياخنا و اسلافنا الرواة لهذا الحديث عن ابى عمرو الانصاری عن
كعب الاحبار و وهب بن منبه و ابن عباس قالوا جميعا لما اراد الله ان يخلق محمدا قال
للملائكة انى اريد ان اخلق خلقا افضله و اشرفه على الخلائق اجمعين و اجعله سيد
الاولين و الاخرين و اشفعه فيهم يوم الدين فلولاه ما زخرفت الجنان و لا سعرت
النيران فاعرفوا محله و اكرموه لكرامتى و عظموه لعظمتى فقالت الملائكة الهنا و
سيدنا و ما اعتراض العبيد على مولاهم سمعنا و اطعنا فعند ذلك امر الله تعالى جبرئيل
و ملائكة الصفيح الاعلى و حملة العرش فقبضوا تربة رسول الله من موضع ضريحه

نور پاکش پرتو از ... کرد در طلعت حضرت محمدی و ... و تفصیل الخصص ... درین باب ...

ودعوا ان يخلقه من التراب ويميته في التراب ويحشره على التراب فقبضوا
من تربته نفسا الطاهرة قبضة طاهرة لم تمش عليها قدم مشت الى المعاصي فعرج
بها الامين جبرئيل فغمسها في عين السلسبيل حتى نقيت كالدرة البيضاء
فكانت تغمس كل يوم في نهر من انهار الجنة وتعرض على الملائكة فتشرق في انوارها
انوارها فتستقبلها الملائكة بالتحية والاكرام وكان يطوف بها جبرئيل في صفوف
الملائكة فاذا نظروا اليها قالوا الهنا وسيدنا اذا امرتنا بالسجود سجدنا فقد
اعترفت الملائكة بفضله وشرفه قبل خلق آدم ولما خلق الله آدم سمع في ظهره
نشيشا كنشيش الطير وتسبيحا وتقديسا فقال آدم يا رب وما هذا فقال يا آدم
هذا تسبيح محمد العربي سيد الاولين والآخرين فالسعادة لمن تبعه واطاعه و
الشقاء لمن خالفه فخذه يا آدم بعهدي ولا تودعه الا الاصلاب الطاهرة من الرجال
والارحام من النساء الطاهرات الطيبات العفيفات ثم قال آدم يا رب لقد زدتني
بهذا المولود شرفا ونورا وبهاء وفخارا وكان نور رسول الله في غرة آدم كالشمس في
دوران قبة الفلك او كالقمر في الليلة المظلمة وقد انارت منه السموات والارض
والسرادقات والعرش والكرسي وكان آدم اذا اراد ان يغشى حواء امرها ان تتطيب
وتتطهر ويقول لها الله يرزقك هذا النور ويخصك به فهو وديعة الله وميثاقه
فلا يزال نور رسول الله صلى الله عليه وآله في غرة آدم عليه السلام يعني گفت جناب
شیخ ابو الحسن البکری حدیث کردند مارا اشیاخ واسلاف ما که راویان این حدیث
شریف جلیل عزیز اند از ابو عمرو انصاری از کعب الاحبار و وهب بن منبه و ابن عباس که
گفتند ایشان جمیعا چونکه اراده کرد حق تعالی آنکه خلقت فرماید حضرت محمد ص را از نور خود از برای
ملائکه بعد ستایش من اراده دارم آنکه خلقت کنم خلقی را که تفضیل دهم او را و تشریف دهم
او را بر خلایق جمیعا و بگردانم او را سید اولین و آخرین و شفیع گردانم آنحضرت را در حق ایشان
روز جزا اگر نبود آنحضرت زینت نمیدادم جنان را و نمی افروختم نیران را پس بشناسانید
ای ملائکه محل و منزلت او را در رتبه محبت حضرت من و گرامی و بزرگ دارید او را بسبب کرامت

من

من نسبت باو و تعظیم نمایید او را بسبب نور عظمت من که در او است یعنی اکرام آنحضرت
اکرام من است و تعظیم او تعظیم من است پس ملائکه عرض کردند ای الهی و سید ما و آقای ما
چگونه میشود اعتراض بکنیم بر مولای ایشان شنیدیم امر ترا و اطاعت کردیم پس در
نزد این حال امر کرد حق تعالی جبرئیل و ملائکه صفح و عرش اعلی و حاملین عرش را پس
قبض کردند و گرفتند تربت طینت حضرت رسول خدا را از موضع ضریح آنحضرت
و قضا و حکم فرمود خداوند آنکه خلق کند آنحضرت را از تراب و میراند او را در تراب و محشور
فرماید او را بر تراب پس قبض و اخذ کردند از تربت نفس طاهره یعنی بدن بشری طاهر
آنحضرت یک قبضه طاهره که قدم نگذارده است بر این قبضه قدمی که حرکت کرده
باشد بسوی معاصی یعنی قدم گناهکاری باین تربت طیبه طاهره نرسیده هست
چه رسد بآنکه خاک معصیتکاری باشد پس عروج داد و بالا برد این طینت طیبه را
روح الامین جبرئیل و فرو برد او را در چشمه سلسبیل تا آنکه پاک و نقی گردید مثل
دره بیضائی پس فرو برده شد هر روز در نهری از نهرهای بهشت و عرض کرده
میشد بر ملائکه تا آنکه مشرق و ظاهر گردید انوار آن طینت طاهره پس استقبال
کردند او را ملائکه بتحیت و اکرام یعنی درود و تحیات و سلام بر آن میفرستادند و
جبرئیل طواف میکرد بآن طینت طیبه در صفهای ملائکه یعنی تمامی صفوف ملائکه
طواف میکردند دوران مثل حاج حول بیت الله الحرام پس چون نظر کردند بسوی آن طینت
طیبه عرض کردند ای معبود و آقای ما وقتی که امر بفرمائی ما را بسجود در نزد این طینت
طاهره سجده خواهیم کرد یعنی اطاعت امر ترا واجب میدانیم بر خود پس بتحقیق اعتراف
کردند ملائکه بفضل و شرف حضرت محمدی پیش از خلقت آدم صفی و چون خلقت
فرمود حق تعالی آدم را شنید در ظهر خود صدائی مثل صوت مرغ و تسبیح و تقدیس
پس گفت آدم ای پروردگار من چه چیز است این صدا فرمود حق تعالی ای آدم این صوت
تسبیح حضرت محمد عربی است که سید اولین و بزرگ آخرین است پس سعادت ابدی
از برای کسی است که متابعت و اطاعت نماید او را و شقاوت از برای کسی است که

مخالفت

مخالفت نماید او را پس بگیرای ادم عهد مرا و امانت و ودیعه نگذار نطفه طینة طاهره
المحضوره اگر در صلب تو است مگر در اصلاب طاهره از رجال و ارحام طاهرات
طاهرات طیبات عفیفات بعد عرض کرد ادم پروردگارا هر اینه زیاد کردی اندازه
من باین مولود شریف شرافت و بزرگی را و وقار را بعضی اظهار امتنان و قدر دانی
نزد ادم در عطا یافتن باین مولود عظیم عزیز شریف حضرت محمدی که از صلب او بود
نور حضرت رسول خدا در غره جبهه ادم مثل افتاب در دوران قبه فلک یا مثل
قمر در شب ظلمانی و حال انکه بتحقیق روشن کرده بود این نور اقدس که در جبهه ادم
بود سماوات و ارض و سرادقات حجب الهیه و عرش و کرسی یعنی با وجود بودن این
نور اقدس در حجاب بدن ادم باز روشن کرده بود جمیع مراتب عالم وجود را از علویات
و سفلیات بسبب درخشندگی ان و انشعابش از نور الانوار ذات حضرت خداوندی
جل مجده و هر وقت ادم قصد میکرد مباشرت با حوا را امر میکرد با و انکه تطهیر نماید
و تطییب کند بطیب خوش و مستعد شود از برای قبول این نور شاید عطا کند حق
تعالی باو و ادم میگفت بحوا که حق تعالی روزی میکند این نور اقدس را بتو مخصوص
میدارد ترا بان پس این نور مقدس ودیعه حق تعالی و میثاق اوست جل کبریائه یعنی
من و تو که پدر و مادر این مولود بزرگ عظیم هستیم حامل بار این امانت شریفه
عظیمه شده ایم و صاحب این نور اقدس نیستیم و منتهای کرامت خداوندی نسبت
بما شده که صدف این در یتیم و مرات این نور عظیم شده ایم پس اگر این نور بزرگ تر
تعلق باید از خود بدان بلکه امانتست در تو بعد فرمود پس ثابت بودن نور حضرت
رسول الله صلی الله علیه و اله در غره ناصیه ادم علیه السلام پس بیان این صادق
صدیق و طالب کوی تحقیق انکه قول حضرت امام علیه السلام بانکه حق تعالی فرمود
جبرئیل را انکه بیاورد قبضه بیضائی و اگر چه با شد اصل دلیل است بر انکه این جمع
چون خلقت حضرت محمدی بود از خلقت ادم صفی لهذا طینة المحضره اگر قبضه
بیضا است اصل در خلقت و نمود نسبت بقبضه طینة ادم که او را عزرائیل قبض

ان از تمام ارض کرده بود و دلیل دیگر بر لطافت و شرافت و معنویت طینة طیبه حضرت
محمدی که قبضه بیضاء است نسبت بطینة ادم قبض کردن جبرئیل و ملائکه
کروبین و صافین و مسبحین است را از عزرائیل که قابض طینة ادم است
زیرا که جبرئیل ملک رحمت و حامل علم و حکمت و معلم ارواح و عقول حضرات انبیا
و مرسلین است پس با این جلالت و شان قابض طینة نوریه طیبه المحضرت شده
دلیل بر انست که این طینة خاک المحضرت بحسب رتبه مساوق بار تبه علم و حکمت
ارواح و عقول انبیا و رسل است و مناسبت با ابدان ایشان ندارد و دلیل دیگر
بر شرافت و لطافت و جلالت و عظمت این طینة طیبه محمدیه انست که ابلیس لعین
در گرفتن جبرئیل و سایر ملائکه ثلثه قبضه طینة ادم را مغوی ارض شد که ابا و
امتناع از امر الهی نماید و در گرفتن جبرئیل این طینت طیبه را از اشرف بقاع ارض
نتوانست مغوی ارض شود و ابا و امتناع از ارض ظاهر نیامد اما کلام در شرافت
و لطافت و کمال و بهاء این قبضه بیضاء طینت محمدیه است نسبت بقبضه طینت
ادم صفی بدانکه ارض دارای مراتب اعلی و ادنی و ابیض و اسود و انعم و الطف و اخشن
و اکثف است چنانکه قبض طینت ادم را از تمامی انها عزرائیل کرد و نیز درجات
طبقات عالیه و سافله دارد چنانکه در حدیث وارد است که ارض را طبقات سبعه است
و در طبقه هفتم طبقات سبعه جحیم است که اسفل سافلین است و از تربت ان اگر
سجین نامند طینت فراعنه جبارین و منافقین و معاندین حضرات محمد و ال محمد
خلقت شده است همچنین بحکم تقابل میباید از طبقه اعلای ارض که انعم و الطف و
ابیض است طینت حضرت محمدی و ال طاهرین المحضرت و شیعیان ایشان خلقت
شده باشد و باصطلاح اهل معرفت طبقه اعلای ارض را هورقلیا و ارض هشتم خوانند
و در شریعت مقدسه این طبقه را که ارض هشتم است علیین نامند در مقابل
سجین چنانکه در کتاب بحار الانوار ماثور است انکه خداوند تبارک و تعالی خلقت
فرمود از طینة فوق ان یعنی اعلی علیین و نیز در کتاب مذکور است از حضرت

ابو عبدالله علیه السلام انکه خدای عز و جل خلقت فرمود حضرت محمد و عترت
او را از طینت عرش پس نقصان نمی یابد از ایشان یکی و زیاد نمیشود یکی و نیز
در مجمع از انحضرت ماثور است که فرمود خداوند خلقت فرمود اجساد ما را از علیین
و ارواح ما را از فوق ان و خلق فرمود ارواح شیعیان ما را از علیین و اجساد ایشانرا
از تحت ان و از این جهة است قرابت میانه ما و ایشان و قلوب ایشان میل میکند
بسوی ما و نیز در کتاب مذکور از حضرت ابو الحسن الاول ماثور است که فرمود خلقت
کرد حق تعالی ما را و شیعیان ما را از طینت مخزونه که خارج نمیشود از او ناد صحت تا روز قیامت
و نیز در کتاب مذکور از حضرات ابیجعفر و ابیعبدالله علیهما السلام ماثور است
فرمود بدرستیکه حق تعالی خلقت فرمود حضرت محمد را از طینتی از جوهری تحت
عرش و بدرستیکه از برای این طینت نضحی است که کردانید طینت حضرت امیر المؤمنین
علیه السلم را از نضح طینت حضرت رسول الله و بود از برای طینت حضرت امیر المؤمنین
نضح طینت رسول خدا پس کردانید طینت ما را از نضح طینت انحضرت و بود از برای
طینت ما نضحی پس کردانید طینت شیعیان ما را از نضح طینت ما پس قلوب شیعیان
میل و شوق دارند بسوی ما و قلوب ما تعطف و مهربانی دارند بر ایشان مثل تعطف
والد بر ولد و ما بهتریم از برای ایشان و ایشان بهترند از برای ما و حضرت رسول
خدا بهتر است از برای ما و ما بهتریم از برای انحضرت و نیز در کتاب مذکور از حضرت
حسن بن علی علیهما السلام ماثور است که حضرت رسول خدا فرمود بدرستیکه در فردوس
هر اینه چشمه ایست شیرین تر از شهد و نرم تر از زبد و خنک تر از ثلج و خوش بوتر از
مشک که در ان چشمه طینتی است خلقت فرمود ما را خدای عز و جل از ان طینت
و خلق کرد شیعیان ما را از ان طینت پس کسیکه از این طینت نیست از ما نیست و این
طینت است میثاق انچنانی که کرفت حق تعالی بر ولایت حضرت امیر المؤمنین علی ابن
ابیطالب علیه السلم پس از این احادیث ظاهر امد که طینت حضرت محمد و ال اطهار
و شیعیان انحضرت و ایشان از علیین مخلوق است و مراد از علیین ارض هشتم است

که مسمی بهورقلیا است و بقعه ایست مضیئه و مختاره و برکزیده از بقاع ارض یعنی
از طبقات سبعه ارض که هر طبقه بقعه ایست و این طبقه هشتم بقعه مضیئه مختاره است
که موضع ضریح و نفس و بدن انحضرتست زیرا که باطن و ملکوت ارض است و باین جهة
قدم منی کنند بر معصیتی بان طینت نرسیده است و چرا که اهل معصیت داخل
در علیین و ملکوت ارض و این ارض طینه طاهره هرکز نمیشوند و این صفا تیکه حضرت
امام علیه السلام درین حدیث از برای بقعه مضیئه مختاره و طینه طیبه طاهره
بیان فرموده دلیل اند بر انکه مراد از ان علیین و ملکوت ارض است که اقرب ملکوتها است
بعالم ارض جسمانی لهذا انرا ارض هشتم نامیده اند بعد حضرت امام علیه السلم فرمود
عروج داد جبرئیل روح الامین این قبضه تربت طاهره مضیئه را و فرو برد در عین
سلسبیل تا انکه تفاوت یافت مثل دره بیضا و هر روز انرا در عینی از عیون جنت
فرو میبرد و منغمس میساخت در انهار تسنیم و تعظیم و تکریم و تکوین در رحمت و رضا
و عفو چنانکه در متن حدیث ذکر کردید تا منشرق کردید انوار این طینه طیبه بیضا
و عرض کرد انرا بر ملائکه پس استقبال کردند انرا بتحیت و اکرام و سلام و جبرئیل با
صفوفی از ملائکه طواف کردند این طینت طیبه طاهره مشارقة الانوار را و نظر می
کردند از روی تعجب بران و مناجات کردند ای پروردکار و سید ما وقتی که امر کنی ما را
بسجود سجده میکنیم از برای این طینه طیبه محمد پس اعتراف کردند ملائکه بفضل
و شرف طینت حضرت محمدی پیش از خلقت ادم و طواف کردند دوران مثل حاج حول
بیت الله الحرام قبل از سجده کردن بادم بسبب اشتمال و احتمال ادم این طینه طیبه را
تا معلوم کردد که سجده بر نفس ادم نبود لهذا انحضرت فرمود کنت نبیا و ادم بین
الماء والطین هنوز ادم میان اب و کل بود که احمد شاه ملک جان و دل بود
و چون طینه طیبه بدنیه انحضرت از علیین و ملکوت بود حق تعالی اعضای بدنیه ان
حضرترا از انوار صفات کمالیه هدایت و شفقت و سخا و صبر و عفت و شرف و یقین
و طیب خلقت فرمود یعنی اعضای شریفه لطیفه انحضرترا که راس و صدر و کف

و نوزاد در نوح و در قوم و قلب و انفاس باشند مظاهر انوار این صفات شریفه کما انه
فرمود و در کتاب بحار الانوار از حضرت صادق از آباء عظام خود از حضرت امیر المؤمنین
علیهم السلام ماثور است که آنحضرت بیان فرمود این حدیث مشروح را تا آنکه فرمود اول شد
نور مقدس حضرت محمدی در حجاب شفاعت هزار سال و میگفت سبحان ربی العظیم
و بحمده بعد راند حدیث را با سطری چند تا آنکه فرمود پس ظاهر فرمود نور مقدس را بر لوح و بود بر لوح
منور و درخشان چهار هزار سال بعد ظاهر فرمود بر عرش پس بود بر ساق عرش ثابت
هفت هزار سال تا آنکه وضع کرد خداوند عز و جل این نور مقدس را در صلب آدم و از آن
بصلب نوح بعد از صلبی بصلبی تا آنکه بیرون آورد از صلب عبد الله بن عبد المطلب
پس اکرام فرمود از آتش کرامات ملبس فرمود از بر پیراهن رضا و مزدی ساخت
از برد هیبت و متوج فرمود از تاج هدایت و پوشانید او را ازار معرفت و کردانید از
برای او کمربند محبت که محکم نماید بآن ازار خود را و کردانید نعل او را نعل خوف و عطا فرمود
بآنحضرت عصای قبول و منزلت بعد فرمود یا محمد برو بسوی خلایق و بگو بایشان که
بگوئید لا اله الا الله محمد رسول الله اما اصل قمیص آنحضرت از شش چیز است قامت آن
از یاقوت و دو آستین آن از مروارید و دو چاک آن از بلور اصفر و زیر بغل آن از زبرجد
و گریبان آن از مرجان احمر و جیب دامان آن از نور حضرت پروردگار جلیل الجلال است پس
خداوند عز و جل قبول فرمود توبه آدم را بسبب این قمیص و رد فرمود انگشتر سلیمان را
بواسطه این قمیص و برگردانید یوسف را بسوی یعقوب بجهت این قمیص و نجات داد
یونس را از شکم حوت بواسطه این قمیص و همچنین این قمیص که پیراهن حضرت محمد صلی الله علیه و آله
بدانکه این حدیث شریف احتیاج بشرح مبسوط دارد و خلاصه تحقیق آن اینست که
مراد از این پیراهن رضا صورت طیبه طینت آنحضرت علیه السلام است که بمنزله لباس و
پیراهن است از برای نفس قدسیه ملکوتیه آنحضرت و چون در کمال رضی خداوند بسیار بود
پیراهن رضا فرمود یعنی تمامی انبیا توسل کامل بصورت طیبه و طینت بیضا آنحضرت
در مطالب خود نموده اند و صورت حصول یافتند و کمال جلالت قدر حضرت محمد و علو رتبه

او چنانست که حضرات انبیا و رسل از ریشه طینت طیبه بیضا آنحضرت فیض یاب
میشوند زیرا اگر در طینت طیبه او صفات الهیه کامله مخزون نبود چون صفت رضا و هیبت
و هدایت اما صفات معرفت و محبت و خوف صفات حقیقیه عبودیت کردن این
طینت طیبه ظهور یافته و بسبب جامع بودن این طینت مضیئه صفات کامله ربوبیت
و عبودیت را مستمسک و عروة الوثقای تمام انبیا و رسل آمده جایکه پیراهن طینت
طینت آنحضرت چنین باشد نور مقدس آنحضرت اجل و اشرف از آنست که ادراک شود
و نیز در کتاب مذکور از معاذ بن جبل روایت است که حضرت رسول خدا فرمود بدرستیکه
حق تعالی خلقت فرمود من و علی و فاطمه و حسن و حسین علیهم السلام را قبل از خلقت
دنیا بهفت هزار سال معاذ عرض کرد یا رسول الله در کجا بودید فرمود در پیش روی
عرش تسبیح میکردیم خداوند را و تحمید و تمجید و تقدیس میکردیم گفت معاذ بر چه حال
فرمود اشباح نور تا آنکه اراده کرد خدای عز و جل آنکه خلق فرماید صورتهای ما اهل
بیت را کردانید ما را عمود نور پس انداخت ما را در صلب آدم بعد بیرون آورد ما را
بسوی اصلاب آباء و ارحام امهات و نرسید بما نجاست شرک و نیز زنا و کفر و عادت
یافتند باو قومی و شقاوت یافتند باو قومی دیگر پس چون منصرف شدیم بسوی صلب
عبد المطلب بیرون آورد این نور را و منشق کردانید بدو نصف و کردانید نصف آنرا
در عبد الله و نصف نزاد را ابو طالب بعد بیرون آورد نصف را بسوی آمنه و نصف
دیگر را بسوی فاطمه بنت اسد پس بیرون آورد مرا آمنه و بیرون آورد فاطمه علی را
بعد کردانید خدای عز و جل عمود نور را بسوی من پس بیرون آمد از من حضرت فاطمه علیها السلام
بعد برگردانید آن عمود را بسوی حضرت علی علیه السلام پس بیرون آمدند از آنحضرت حسنین
علیهما السلام یعنی از دو نصف عمود نور جمیعا پس آنچه از نور حضرت علی است گردید در
فرزند من حسن و آنچه از نور من بود گردید در فرزند من حسین علیه السلام و آن انتقال
می یابد در حضرات ائمه از اولاد آنحضرت علیهم السلام تا روز قیامت فعلی هذا الاحادیث
پس از آنکه طینت و صورت بدن ناسوتیه آنحضرت کالبد تامیت یافت مخلوط فرمود

از ابطینت آدم تا در اصلاب طاهره حضرات انبیا و رسل که بمنزله مصفات اند
بکمال صفا و بهاء و استعداد خود رسیده تا بل و مستعد بروز و ظهور انوار قدس روح
و عقل مقدس و نفس قدسیه کلیه الهیه خود گردد و عالم کون را بشرف قدوم میمنت
لزوم خود مشرف و مزین و منور سازد که درباره ارض صادق آید قوله تعالی و
اشرقت الارض بنور ربها چنانکه قبل از این بیان کرده آمد بعد
قال الامام امیر المؤمنین علیه السلام ثم خلطها بطینة آدم فلما اراد الله تعالی ان یخلق آدم
اوحی الی الملائکة انی خالق بشرا من طین فاذا سویته و نفخت فیه من روحی
فقعوا له ساجدین فحملت الملائکة جسد آدم و وضعوه علی باب الجنة و هو جسد
لا روح فیه و الملائکة ینتظرون متی یؤمرون بالسجود و کان ذلک یوم الجمعة
بعد الظهر ثم ان الله امر الملائکة بالسجود لآدم فسجدوا الا ابلیس لعنه الله ثم خلق
الله بعد ذلک الروح و قال لها ادخلی فی هذا الجسم فرأت الروح مدخلا ضیقا
فوقفت فقال لها ادخلی کرها و اخرجی کرها قال فدخلت الروح فی الیافوخ الی
العینین فجعل ینظر الی نفسه فسمع تسبیح الملائکة فلما وصلت الی الخیاشیم عطس
آدم فانطقه الله تعالی بالحمد فقال الحمد لله و هی اول کلمة قالها آدم فقال الحق تعالی رحمک
الله یا آدم لهذا خلقتک و هذا لک و لولدک ان قالوا مثل ما قلت فلذلک
صار تسمیة العاطس سنة و لم یکن علی ابلیس اشد من تسمیة العاطس ثم ان آدم
فتح عینیه فرای مکتوبا علی العرش لا اله الا الله محمد رسول الله فلما وصلت
الروح الی ساقیه قام قبل ان تصل الی قدمیه فلم یطق فلذلک قال الله تعالی خلق
الانسان من عجل یعنی فرمود حضرت امام امیر المؤمنین علیه السلام پس
مخلوط فرمود حق تعالی طینت طیبه حضرت محمدیه را بطینت آدم پس چون خلقت فرمود
خداوند تبارک و تعالی آدم را وحی فرمود بسوی ملائکه بدرستیکه من خلق میکنم بشر را
از گل پس هر وقت تسویه و تمام کردم بدن او را و دمیدم در او از روح خودم پس بایست
سجده کنید او را بسبب تعظیم نور عظمت من که در اوست پس حمل کردند ملائکه

جسد آدم را و وضع کردند او را بر باب جنت و حال آنکه او جسدی بود بدون
روح یعنی هنوز روح در او دمیده نشده بود و ملائکه انتظار داشتند که چه زمانی
مامور میشوند بسجود و بود این وقت یوم جمعه بعد از ظهر پس بدرستیکه حق تعالی
امر فرمود ملائکه را بسجود از برای آدم پس سجده کردند ملائکه مگر ابلیس ملعون
پس خلقت فرمود حق تعالی بعد از این روح را و امر فرمود او را که داخل شود
درین جسم پس روح دید محل دخول تنگ و واقف شد پس حق تعالی فرمود بروح داخل
شو از روی اکراه و بیرون بیا از آن از روی اکراه آنحضرت فرمود که داخل شد روح
در یافوخ یعنی کاسه سر آدم تا دو چشم او و نظر میکرد بسوی نفس خود پس شنید تسبیح
ملائکه را پس چون رسید روح بخیاشیم دماغ آدم عطسه کرد آدم پس ناطق کرد او را
حق تعالی بحمد و گفت الحمد لله و این حمد اول کلمه بود که گفت آن را آدم پس حق تعالی فرمود
رحمت کند خداوند ترا ای آدم از برای رحمت ترا آفریدم و این رحمت از برای تو و اولاد
تست اگر بگویند مثل آنچه تو گفتی یعنی حمد بجا آورند که کار را پس با این جهت دعا کردن بر عطسه
کننده سنت شد و نیست بر ابلیس چیزی شدیدتر از دعای بر عطسه کننده بعد از
آن آدم باز کرد دو چشم خود را دید مکتوب است بر عرش لا اله الا الله و محمد رسول الله
پس چون رسید روح بسوی ساق آدم برخواست پیش از آنکه برسد روح بدو قدم او
و طاقت نیاورد ایستادن را پس با این جهت حق تعالی فرمود مخلوق شده است انسان از
عجله بدانکه حضرت امام علیه السلام درین حدیث شریف بیان خلقت آدم را بتفصیل
نفرموده و در حدیث علوی دیگر مذکور است و مناسب است ذکر میشود در تفسیر
علی بن ابراهیم قمی ره و در کتاب علل الشرایع از حضرت باقر از آبا و اعظام خود از
حضرت امیر المؤمنین علیه السلام ماثور است که فرمود چون اراده کرد حق تعالی آنکه
خلقت فرماید آدم را بدست خود و این اراده بعد از آن بود که هفت هزار سال بر
خلقت جن و نسناس در زمین گذشت پس برطرف فرمود حق تعالی حجاب سماوات را
و امر فرمود ملائکه را آنکه نظر کنید بسوی اهل ارض از جن و نسناس پس چون دیدند

ملائکه اعمال انها را از معاصی و سفک دماء و فساد در ارض بغیر حق عظیم کردید
این اعمال بر ایشان و غضب کردند از برای خدای عز و جل و تاسف خوردند بر ارض
و مالك نبود تد غضب خود را و عرض کردند پروردگار را توئی عزیز قادر عظیم الشان
و اینها خلق ضعیف ذلیل حقیر تواند که در نعمت تو متقلب اند و متمتع اند بعافیت
تو و مرتهن اند در قبضه قدرت تو و عصیان ترا باین معاصی و فساد مینمایند
در ارض و غضب نمیکنی و انتقام نمیکشی از انها و حال انکه می شنوی و می بینی
و گرانست بر ما عصیان انها و بزرك میدانیم انرا از برای تو پس فرمود حق میکردانم
در ارض خلیفه که بوده باشد در ارض حجت از برای من بر خلق عرض کردند ملائکه
اتجعل فیها من یفسد فیها چنانکه افساد کردند اجانین و نسناس
و سفك دماء نمایند چنانکه کردند و حسد و بغض ورزند پس بکردان پروردگارا
این خلیفه را از ما زیرا که ما حسد و بغض نمی ورزیم و خون ریزش نمی کنیم و تسبیح
و تقدیس می کنیم مجد ترا فرمود حق تم انی اعلم ما لا تعلمون بدرستیکه
من اراده دارم انکه خلقت کنم خلقی را بدست خودم و بکردانم از ذریه او انبیاء و
مرسلین و عباد الله صالحین و ائمه مهدیین و بکردانم ایشان را خلفاء خودم بر
خلق خود در ارض خود که هدایت نمایند ایشان را بسوی طاعت من و نهی نمایند از معصیت
من و بکردانم ایشان را حجت خودم بر خلایق که بشارت دهند و بترسانند انها را و دفع
کنم نسناس را و طاهر سازم ارض را از انها و نقل کنم جن متمرد عاصی را از برایا و
اخیار خلق خودم و ساکن کنم ایشان را در هوا یا در قفار و اراضی ساده که مجاور نشوند
خلق مرا و بکردانم میان جن و نسل خلق خود حجابی را و کسانیکه عصیان نمایند مرا
از نسل خلق من ادم در اطاعت برکزیدکان من ساکن سازم انها را در مسکن این
عاصیان پس کفتند ملائکه سبحانك لا علم لنا الا ما علمتنا
انحضرت فرمود پس دور کردانید حق تم ملائکه را از عرش بقدر پانصد سال پس التجا
کردند بعرش و اشاره کردند بانکشتان و نظر فرمود پروردگار جل جلاله بسوی ایشان

متلقینه

جز

و نازل کردید رحمت و وضع فرمود از برای ملائکه بیت المعمور را که داخل میشود هر روز در
ان هفتاد هزار ملك که عود نمی کنند بسوی ان هرکز و وضع فرمود حق تم بیت المعمور را
محل توبه و رجوع از برای اهل اسمان و کعبه را محل توبه و رجوع از برای اهل ارض پس فرمود حق تم
انی خالق بشرا من صلصال فرمود انحضرت این فقرات تمهید مقدمه
بود در حق ادم قبل از خلقت او و احتجاجی از حق تم بر ملائکه خود پس فرمود کرفت خداوند
جل جلاله یکغرفه از اب عذب فرات یعنی شیرین کوارا بدست راست خود هر دو دست حق تم
راست و حرکت داد ان را و منجمد کردید و فرمود خلقت میکنم از تو انبیاء و رسل و بندکان
صالح و امامان هدایت یافته دعوت کننده بسوی بهشت و متابعان ایشان را تا روز قیامت
و سوال کرده نمیشوم من از انچه میکنم و عباد من مسئولند بعد کرفت یکغرفه از اب شور تلخ
و حرکت داد ان را و منجمد شد و فرمود از تو خلقت میکنم فراعنه و جبابره و برادران شیاطین
و تعدی کنندکان و داعیان بسوی اتش و شیعیان ایشان را تا روز قیامت و سوال کرده
نمی شوم از انچه میکنم و انها مسئولند از فعل خود فرمود که حق تم در شان این طایفه که
اصحاب شمالند شرط فرمود بدا را و شرط نفرمود در اصحاب یمین بدا را بعد مخلوط فرمود دو
اب شیرین و شور را در کف خود و خشك کرد انها را و بعد کذارد در پیش روی عرش خود
و حال انکه انها سلاله و خلاصه از طین بودند بعد امر فرمود ملائکه جهات اربعه شمال و جنوب
و صبا و دبور را که جولان نمایند و بوزند بر این سلاله طین پس ابداره و انشاء و تجزیه و
تفصیل کردند ان را و جاری کردند در ان طبایع اربعه را که مره صفرا و مره سودا و دم و
بلغم باشند پس دم از ناحیه صبا است و بلغم از ناحیه شمال و مره صفرا از ناحیه جنوب
و مره سودا از ناحیه دبور است پس مستقل کردید جسد و کامل کردید بدن او و لازم شد
ور او از جهت مره سودا محبت نسوان و طول امل و حرص در حرث و از جهت بلغم محبت طعام و
شراب و نیکوئی و حلم و رفق و از جهت مره صفرا غضب و سفاهت و شیطنت و تجبر و تمرد
و عجله و از جهت دم حب نساء و لذات و ارتکاب محرمات و شهوات و حضرت ابو جعفر علیه السلم
فرمود باهیثم این بیان و حدیث را در کتاب حضرت امیر المؤمنین علیه السلم و علی بن ابرهیم

و فرمود طواف کنند بان
و واکذارید عرش را از
برای من پس طواف کردند
ملائکه بیت المعمور را حق

فتنه زیاد کرده است در روایت خود که پس خلق فرمود حق تعالی آدم را و باقی ماند چهل
سال بر صورت خود و میگذشت بران صورت ابلیس لعین و میگفت از برای امری مخلوق
شده تو حضرت عالم کاظم علیه السلام پس گفت ابلیس که هر اینه اگر فرماید مرا
حق تعالی بسجود از برای این مخلوق عصیان میکنم او را و نیز از حضرت ابو جعفر علیه السلام است
که بود عمر آدم از روز خلقت تا روزیکه مقبوض شد نهصد و سی سال و مدفون شد در مکه
و نفخ روح در او روز جمعه شد بعد از زوال و منقول است آنکه نمرد آدم تا آنکه رسید اولاد او
و اولاد اولاد او بچهل هزار نفر و نامیده شد آدم بسبب آنکه خلق شد از ادیم ارض رابعه
بدانکه در این حدیث شریف خلقت آدم مطالب شریفه لطیفه عظیمه است که احتیاج به
شرح و تفصیل دارد و این مختصر گنجایش او را ندارد و اما قول حضرت امام علیه السلام بآنکه
خلقت آدم و اختلاط طینت طینت حضرت محمد صلی الله علیه و آله بطینت آدم و قول حق تعالی
بملائکه انی خالق بشرا من طین الی آخره میبود در روز جمعه بعد از ظهر بدانکه وجه
مناسبت این قول و فعل با بعد از ظهر جمعه آنست که در روز جمعه روزیست که حق تعالی عهد
و میثاق ولایت حضرت امیر المؤمنین و ذریه طاهرین آنحضرت علیهم السلام را از ذرات
بنی آدم که انبیا و رسل و غیر ذلک اند گرفت بعد از آنکه عهد توحید خود و نبوت حضرت
رسول خود را از ایشان گرفت و چون مراد از گرفتن عهد و میثاق ولایت حضرات رسول
خدا و ائمه هدی علیهم السلام از شیعیان خلقت شیعیان است از بقیه طینت این بزرگواران
چنانکه در کتاب بحار الانوار از حضرت حسن بن علی علیهما السلام ماثور است که فرمود حضرت
رسول خدا فرمود بدرستیکه در فردوس طینتی است که شیرین تر از شهد و نرم تر از مسکه
و خنک تر از ثلج و خوش بوتر از مشک است که در این چشمه طینتی است که خلقت فرمود
خدای عز و جل ما اهل بیت را علیهم السلام از این طینت و خلق فرمود شیعیان ما را از این
طینت پس کسیکه از این طینت نیست از ما نیست و این طینت است میثاق آن چنانی که
گرفت خدای عز و جل بر ولایت حضرت امیر المؤمنین علیه السلام پس بنا بر این حدیث
شریف مراد از میثاق ولایت آنحضرت که در روز جمعه گرفته شده عطای این طینت است

طینتی

۵ میثاق ولایت طینتی است که شیعه از آن مخلوق شده

بشیعیان ایشان و در این روز این طینت را حق تعالی عطا فرمود و مخلوط با طینت آدم
نمود اما وجه بعد از ظهر که منظور از آن عصر است آنستکه ظهر تعلق دارد بحضرت رسول
خدا زیرا که دوره نبوت آنحضرت دوره ظهور است و احکام دوره نبوت نیز ظاهر است
و در ظهر منتهای ظهور شمس است لهذا ظهر اختصاص بآنحضرت در نبوت و بعثت
دارد چنانکه اول نمازی که فرض شد نماز ظهر بود اما عصر که وقت توجه بدوره خفا و بطون
شمس است و دوره ولایت حضرت امیر المؤمنین و ذریه طاهرین آنحضرت دوره بطون
و تاویل کتاب است لهذا عهد و میثاق ولایت آنحضرت را که عطای آن طینت است اختصاص
بعد از ظهر در عصر فرمود چنانکه در تفسیر والعصر ان الانسان لفی
خسر الا الذین آمنوا از حضرات اهل عصمت علیهم السلام وارد است که
عصر ولایت حضرت امیر المؤمنین علیه السلام است و اما قول امام علیه السلام بآنکه تمام
ملائکه سجده کردند بر آدم مگر ابلیس ملعون بدانکه سبب مخالفت و عداوت ابلیس که
مسمی بعزازیل است با آدم صفی علیه السلام آنست که او از نسل جان بن جان و از اجنه است
که قبل از آدم بر روی ارض سلطنت و زندگانی داشتند مثل بنی آدم و تفصیل احوال
او در کتب احادیث و تواریخ مسطور است و لکن سر عداوت او آنست که چون فطرت
اجنه از عناصر اربعه است مثل فطرت بنی آدم اما در اجنه جزو اعظم آنها آتش و باد است
مثل آنکه جزو اعظم آدم خاک و آبست و آتش بحسب مرکز عنصر اعلی است و مقامش سه
مرتبه فوق خاک است و هوا و آب فاصله فیما بین این دو عنصر است و تقاضای فطرت
خاک برودت و خشکی و آرامی و افکندگی و خواری و مذلت در زیر اقدام عباد و تقاضای
نار برخلاف خاک حرارت و خشکی و سرکشی و رعونت و خودستائی و غلبه و احتراق
و افساد و علو و استکبار و استعلا و مخالفت پس این دو عنصر بالذات با یکدیگر
ضدیت و عداوت دارند نتایج آنها هم که آدم و ابلیس اند عداوت و ضدیت دارند
و صفات خاک و نتیجه آن صفات عبودیت و مطلوب و مرغوب حق تعالی است زیرا که صفت
ربوبیت بحکم تضایف طالب صفات عبودیت و صفات نار و نتیجه آن ضد

صفات عبودیت مرغوب و مطلوب خداوند جل مجده نیست فعلی هذا ابلیس بحسب
ذات و فطرت خصم و ضد آدم است و مخالف و مبغوض خداوند است لهذا بحسب فطرت
چون مخالفت داشت در روز حکم بسجده آدم مخالفت ذاتی خود را اظهار کرد چنانکه
قبل از آن نیز اظهار کرد که اگر من مامور شوم بسجده تو سجده نخواهم کرد و چون اعظم اجزاء
بدن او ناریست که عجب و رعونت و سرکشی و استکبار و فساد و شرارت و احراق دارد
نفس مشتعله او نیز نفس شریره مظلمه ظالمه مستکبره غالب کرده و در صقع عالم ملکوت هم اثبات
و تمامی اجنه از تابعین او بند سهل است جمیع ابدان و نفوس بشریه بسبب جزء ناری که
در ترکیب عنصری دارند تناسب با ابلیس دارند و از تبعه و لشکر او بند و اگر نفوس بنی آدم
خود را با اصل خود که نفس قدسیه کلیه الهیه ملکوتیه حضرات نبی و ولی علیهما السلام است
متصل کردند و متابعت این بزرگان را در دین و شریعت و سلوک الی الله نمودند به
تدریج جزء ناری ایشان مغلوب و هوا و هوس آنها که فرع جزء ناریست تمام میشود و در صقع
عبودیت که مقتضای طینت خاکی است کمال حاصل مینمایند و از تحت تصرف ابلیس و
متابعان او بیرون می آیند و جزء ناریه او بتدریج از او فرار مینماید و داخل در جنود الهیه و حزب
الله میشود و غلبه بر ابلیس می کند که الا ان حزب الله هم الغالبون بلکه ابلیس
و اجزاء او بسبب جزء نورانی که از برکت رابطه و اتصال با حضرات اهل عصمت علیهم السلام
حاصل کرده است از این عبد فرار مینماید و ابلیس با او خواهد گفت یا مومن جز فان
نورک اطفی لهبی یعنی ای مومن دور شو که نور تو نار مرا خاموش میکند و این عبد از ترابین
میشود و داخل در حزب حضرت ابوتراب که مالک حقیقت عبودیت علیه السلم میگردد
و مخاطب بخطاب فادخلی فی عبادی وادخلی جنتی خواهد شد و
اگر خود را با اصل خود که حضرات نبی و ولی علیهما السلام اند متصل نکردند و متابعت
نورزیدند بلکه متابعت هوا و هوس نفسانی خود را نمودند جزء ناری آنها غالب میشود
و جزء خاکی و نورانی آنها مغلوب میشود و از متابعین ابلیس لعین خواهند بود و از
سنخ آدم و اولاد او و جنس او ایشان خارج میشوند بلکه از رؤسای ابلیس میشوند در اضلال

و اغوای سایر عباد پس ملاحظه کن که این ابلیس شخص ناری بسبب مخالفت امر الهی
و مایوس شدن از رحمت الهیه و رجیم و ملعون بودن و انقطاع خیر و از مصاحبت عظام
و فضایل و عنایات الهیه که آیات و حجج و اولیای خداوندی اند چگونه در شرارت و معصیت
خداوند کلیه بهم رسانیده است که کلیه اجنه و شیاطین و بنی آدم الا ملک قلیل را
در تحت تصرف او بند و احاطه بر همگی نفوس آنها دارد بسبب قوه جزء ناری او همچنین
عبد خاص الهی که خود را بدایره نبوت و ولایت سلاطین دین مبین الهی رسانیده و
مثل سلمان فارسی محمدی رضی الله عنه السلمان منا اهل البیت شده و در عبودیت
کمالها حاصل کرده البته نفس شریفش بسبب اکتساب نور ولایت مقتدایان اهل عصمت
چنان کلیت دارد که احاطه بر نفوس اخیار و ابرار و اجزاء خود نماید و عجبی نیست اگر از ضمایر
و قلوب عباد مومنین خبر دهد و از ماضی و مستقبل اخبار نماید و تصرف در اشیاء و
نفوس نماید پس بنی آدم اعجوبه غریبی است که مرکب اند و عنصر دو جهت و دو طینت
خیر و شر است که بهر طرف میل نماید و خود کامل عیاری از سنخ و جنس آن طرف خواهد
بود آدمیزاده طرفه معجونیست کز فرشته سرشته و ز حیوان گر کند میل این شود
پس از این ور کند میل آن شود به از آن فعلی هذا البیان عارف بابلیس شدی که
صورت طبیعت کلیه عالم دنیا و نار است که هر کس با او جنسیت و مناسبت دارد مگر
کسانیکه از تحت تصرف و سلطنت او بیرون رفته باشند چنانکه خود قسم یاد کرد بقوله
ثم فبعزتک لاغوینهم اجمعین الا عبادک منهم المخلصین
بفتح لام یعنی بندگانی که خداوند ایشان را در ولایت و محبت خود و خاصان و حجج خود
خالص فرموده باشد نه آنکه مخلص بکسر لام باشند که خود اخلاص ورزند زیرا که وارد است
المخلصون فی خطر عظیم پس بجز اهل ولایت الهیه علویه علیه السلام کسی از حزب ابلیس لعین
خارج نیست اگرچه شیخ برصیصای عابد باشد زیرا که عبادت هم یکدام مکر و حیله
ابلیس است چنانکه هشتاد هزار سال عبادت خداوند نمود و بسبب سوء فطرت
مقبول درگاه نیفتاد و بیک امتحان رانده از باب احدیت شد پس بجز پناه بردن

بکهف ولایت الهیه و حجر کریم خداوندی که حضرات اهل بیت عصمت اند از مخافت
از شر ابلیس خبیث ذر حیث دیو پرست بخدای خود پناهم مکران شهاب ثاقب
مدد می کند سهارا والشهاب الثاقب هو الهزبر السالب اسد الله الغالب مطلوب
کل طالب و مرکز دایرة المطالب علی بن ابیطالب علیه السلم است و اینکه توبه آدم ابو البشر مجلل
مقبول درگاه احدیت بسبب طینت شریفه مصفیه حضرت آدم حقیقی ابو الارواح ختمی پناه
بود که در طینت او عجین شده بود و بسبب انکه اسامی مبارکه عظیمه حضرات خمسه النجباء
بود که با مر الهی در دعا شفیع خود ساخت بقوله تعم فتلقی آدم من ربه کلمات
فتاب علیه انه هو التواب الرحیم و کلمات کنایه از اسامی مبارکه عظیمه است
و اینکه حضرت امام علیه السلام فرمود حق تعم دو دفعه امر بسجود فرمود ملائکه را از برای آدم
یکدفعه قبل از ایلاج روح امر الهی در بدن اوست که ملائکه جسد بلا روح آدم را بردا شتند
و بر باب جنت گذاشتند و انتظار امر بسجود درداشتند در بعد از ظهر جمعه تا امر الهی رسید
و جسد بلا روح را سجده کردند مگر ابلیس ملعون و امر باین سجده از برای تعظیم و تکریم
طینت حضرات محمدی و علوی و ذریه طاهرین ایشان و شیعیان علیهم السلام بود
که مخلوط با طینت آدم شده بود و اما قول حضرت امام علیه السلم ثم خلق الله بعد ذلک
الروح بدانکه روح را مراتب عدیده و معانی کثیره است و این روحی که حق تعم با دم کرامت فرمود
بقوله تعم و نفخت فیه من روحی و اضافه فرموده از انجمله روح القدس است که موکل بر
انبیا و اوصیا و رسل است چنانکه فرمود و اتینا عیسی بن مریم البینات
و ایدناه بروح القدس و نیز فرمود و ایدهم بروح منه و این روح
کلی آفاضه علم و حکمت مینماید بحضرات انبیا و رسل و کتب سماویه و دین و شرع بعث بایشان
و وحی میفرمایند چنانکه در حق حضرت رسول و حبیب خود در اول بنوت آنحضرت فرمود
و ما کنت تدری ما الکتاب و لا الایمان و لکن جعلناه
نورا اما ارواح امت هر پیغمبری اشعه روح کلی همان پیغمبر است که بر ایشان افاضه می
شود و از انفس ناطقه انسانیه تعبیر کرده و این روح که نفس ناطقه انسانیه است غیر روح

در بیان ارواح انبیا و رسل و بنی آدم

بخاری حیوانی است که در اولاد آدم و تمامی حیوانات است بلکه این روح بخاری جسم لطیفی است
که از دم صالح قلب منصاعد میشود بدماغ و بمنزله فتیله است و نفس ناطقه لطیفه الهیه است
ملکوتیه بمنزله شعله مشتعله بفتیله بخاریه است چنانکه کمیل بن زیاد نخعی از حضرت مولای
خود امیر المؤمنین علیه السلم سوال از نفس خود نمود و در تفسیر صافی ماثور است که گفت
عرض کردم یا مولای یا امیر المؤمنین میخواهم بشناسانی بمن نفس مرا فرمود یا کمیل کدام
یک از نفوس را قصد میکنی که بشناسانم بتو عرض کردم ای مولای من آیا غیر یک نفس هست
فرمود یا کمیل بدرستیکه نفوس چهار است اول نفس نامیه نباتیه ثانی نفس حسیه حیوانیه
ثالث نفس ناطقه قدسیه رابع نفس کلیه الهیه و از برای هر یک از این نفوس اربعه پنج قوه
و دو خاصیت است پس نامیه نباتیه را پنج قوه است ماسکه و جاذبه و هاضمه و دافعه و
مربیه و از برای او دو خاصیت است که زیاده و نقصان است و انبعاث و ظهور آن از کبد و
جگر است و حسیه حیوانیه را نیز پنج قوه است سمع و بصر و شم و ذوق و لمس و از برای
ان دو خاصیت است شهوت و غضب و انبعاث آن از قلب است و ناطقه قدسیه را پنج
قوه است ذکر و فکر و علم و حلم و نباهت یعنی انتباه از غفلت و از برای این نفس ناطقه
مبدأ انبعاث و ظهور نیست و اشبه چیزها است بنفوس ملائکه و از برای ان دو خاصیت است
نزاهت از دناس و حکمت و کلیه الهیه را نیز پنج قوه است بقا در فنا و نعیم در شقا و یعنی
نعمت در مشقت و عزت در مذلت و فقر در غنا و صبر در بلاء و از برای ان دو خاصیت است
رضا و تسلیم و این نفسی است که مبدا ان از حق تعم است و بسوی او عود میکند فرمود حق تعم
و نفخت فیه من روحی و یا ایتها النفس المطمئنة ارجعی
الی ربک راضیة مرضیة بدانکه مراد از این نفس کلیه الهیه روح
القدس است که روح حضرات انبیا و رسل و اوصیا است که باعث نبوت و رسالت
و علم ایشان است بانشانکه در ایه و ایدناه بروح القدس و ایه و ایدهم بروح منه
ذکر فرموده و دلیل این است که آنحضرت فرمود مبدا ان از حق تعم است و ایه و نفخت فیه
من روحی را شاهد اورده پس روح منفوخ در آدم همین نفس مطمئنه است و روح سایر امم

همان نفس ناطقهٔ قدسیه است و در کتاب توحید از حضرت باقر علیه السلام ماثور است که سوال
کرده شد از این آیه و نفخت فیه من روحی فرمود این روحی است که اختیار فرمود و برگزید
و خلقت فرمود روح را بعد امر فرمود ملکی را که دمید این روح را در خلق و این روح از
قدرت حق تعالی است و باعث نشد دمیدن او در خلق نقصان چیزی از قدرت الهی را و در
کافی از آنحضرت نیز ماثور است که سوال کرده شد که چگونه است این نفخ فرمود بدرستیکه
روح متحرک است مثل ریح و نام نهاده شده است بروح زیرا که مشتق است اسم او از ریح و
روح مجانس با ریح است و اضافه فرمود او را بسوی نفس خود بسبب آنکه برگزید او را
بر سایر ارواح چنانکه برگزید بیتی را از بیوت مثل آنکه فرمود بیت من است و فرمود
برسولی از رسل که خلیل من است و امثال اینها و این روح مخلوق مصنوع محدث مربوب
مدبر است و مولانا محسن فاضل کاشانی ره در تفسیر صافی گوید که چون روح متعلق
اولا ببخار لطیف انچنانیکه منبعث است از قلب و افاضه مینماید بر این بخار قوه
حیوانیه را که این بخار ساری و جاری میشود با این قوه حیوانیه در تجاویف و بطون
عروق شرائین بسوی اعماق بدن و باین جهة تعلق او را ببدن نفخ فرمود از باب تمثیل
زیرا که بیان حیات در جمیع اجزاء بدن پیدا میشود و روح مذکور از عالم شهادت و حس نیست
و از عالم ملکوت و موثر از غیب است و بدن بمنزله قشر و غلاف و قالبست از برای روح
و حیات این قالب بروح است و این روح است خلق آخر غیر از این بدن که اشاره فرموده
حق تعالی بان بقول خود ثم انشاناه خلقا آخر یعنی خلقی که شباهت ندارد
بخلق بدن و عیاشی از حضرت صادق ع روایت کرده که سوال کرده شد از روح فرمود از
قدرت پروردگار است از ملکوت پس از احادیث و بیانات مسطوره ارواح متعلقه
بحضرات انبیا و رسل و اوصیا و امم سابقه و لاحقه معلوم گردید اما روح خاص بحضرت
خاتم انبیا و سید رسل و حضرات ائمه هدی صلوات الله علیهم غیر از این ارواح است
بقوله تعالی یسئلونک عن الروح قل الروح من امر ربی یعنی
سوال مینمایند از تو ای رسول از روح بگو که روح از امر پروردگار است و در کافی از حضرت

صادق علیه السلام ماثور است که سوال کرده شد از این آیه فرمود این روح امری
خلقی است اعظم از جبرئیل و میکائیل که میبود با حضرت رسول خدا و میباشد این
روح با حضرات ائمه علیهم السلام و این روح از ملکوت است و عیاشی از آنحضرت علیه السلام
روایت کرده که سوال شد از این آیه فرمود این روح امری خلق عظیمی است اعظم از
جبرئیل و میکائیل که بوده است با احدی از گذشتگان غیر حضرت محمد و میباشد
این روح با حضرات ائمه علیهم السلام و تسدید مینماید این روح ایشان را و ثابت و راسخ
میگرداند ایشان را و نیست هر چه که طلب کرده شود یافته شود بدانکه از این دو حدیث
شریف ظاهر میشود که این روح امر ربانی که ناشی از امر پروردگار است و نور و ظهور
امر حق تعالی است روحی است که اختصاص دارد بحضرت رسول خدا و با حضرات ائمه
هدی که اوصیا طاهرین آنحضرت اند علیهم السلام و با احدی از انبیا و اوصیا سلف
نبوده است و در این امت نیز یافت نمیشود زیرا که خاص باین بزرگواران است و مناط
افضلیت ایشان است بر جمیع انبیا و رسل و اوصیا علیهم السلام و این نیز یک
دلیل است بر افضلیت حضرت امیر المؤمنین و ائمه ذریه طاهرین آنحضرت بر جمیع
انبیا و رسل و اولو العزم و اوصیا علیهم السلام زیرا که معنی فضل زیادتی است و این
روح عظیم امری ربانی فضل و موهبتی است زاید بر روح سایر انبیا و رسل و اوصیا
و اعظم از جبرئیل و میکائیل است که القاء روح و علم بر انبیا و رسل مینمایند و نیز
از این دو حدیث معلوم میشود علومیکه بواسطه این روح کلی امری ربانی افاضه بر حضرات
خاتم و ائمه هدی علیهم السلام میشود غیر از علوم و حکم شریعه مقدسه است که بواسطه
جبرئیل افاضه بر حضرت رسول خدا میشد و این علوم افضل از علوم شریعه مقدسه است
زیرا که این روح کلی اعظم و افضل است از جبرئیل که واسطه است و این علوم فاضله علوم
ولایت و تاویل کتابست که باطن تفسیر و تنزیل کتابست و اگر چه همه حضرات رسول
خدا و ائمه هدی علیهم السلام جامع تاویلات کتابند و این روح امری عظیم با تمامی
ایشان است و بهمه تعلیم تاویل میکند اما اظهار این علم تاویل اختصاص بحضرت امیر

بیان آنکه روح تشیع در شیعه باعث الهام و کرامت و از نور ولایت است

المؤمنین و ذریه طاهرین علیهم السلام دارد چنانکه حضرت رسول فرمود یا علی
قاتلت علی تنزیل الکتاب وستقاتل علی تاویله در این روح کلی امریه را نیز روح ولایت
نامند و هر یک از انبیا و رسل و اولوا العزم که قبول تشیع این بزرگوار کرده اند بقدر
ولایت خود بهره از نور ولایت این روح اعظم دارند و از جمله شیعیان ایشان محسوب اند
مثل قوله تعالی **و ان من شیعته لابرهیم** و همچنین شیعیان و محبان ایشان
بقدر ولایت خود بهره از نور ولایت این روح اعظم دارند و از روح تشیع نامند و آن
علاوه بر نفس ناطقه قدسیه است که در ایشان است و بواسطه فیض این روح تشیع صاحب
الهامات خفیه و کرامات جلیله میشوند که سایر اهل ایمان از آنها محروم اند اللهم اجعلنی
منهم بجاههم و حرمتهم بدانکه تعلیم هزار باب علم حضرت رسول خدا بحضرت امیر
المؤمنین علیه السلام در مرض موت و وصیت کنایه از تسلیم این روح است بآنحضرت
چنانکه در حدیث جعفری علیه السلام فرمود که این روح بعد از حضرت رسول با حضرات
ائمه علیهم السلام است و نیز یاد امانت و امامت که هر امام سابق بامام لاحق می سپارد همین
روح امریه عظیم است بقوله تعالی **ان تؤدوا الامانات الی اهلها**
و امانتی که حضرت ابو الحسن الرضا علیه السلام در طوس بفرزند خود محمد بن علی علیهما السلام
سپرد بصورت گنجشک سفیدی و آنحضرت ابتلاع نمود
چنانکه در حدیث ابی الصلت هروی ماثور است الا همین روح امری الهی است که بعد از هر
امامی باید با امام دیگر باشد علیهم السلام و زیاده بر این استقصا در بیان روح در این
شرح نتوان نمود والسلام و اما قول حضرت امام علیه السلام بآنکه حق تعالی بجهت دخول روح فرمود
و چون مدخل ضیقی دید واقف شد حق تعالی فرمود داخل شو از روی اکراه و بیرون بیا از روی
اکراه در حدیث دیگر از ایشان ماثور است که بعد از توقف روح امر شد بجبرئیل که از برای
روح ترنم نماید لهذا جبرئیل بنغمات الهیه ترنم کرد و روح بیخود شده داخل در جسد آدم
شد و اما قول حضرت امام علیه السلام آنکه ملائکه حمل کردند جسد آدم را و گذاردند بر باب
جنت را از جنت مراد جنت آخرت نیست بلکه جنت دنیا و برزخ سابق است که در تحت

در بیان آنکه آدم علیه السلام حقیقت دیدن در بهشت دو ولایت علی ... است

قمر است و شمس بر آن طلوع و غروب میکند و این جنت است که حق تعالی آدم را
داخل در آن نمود و امر بخوردن ثمرات آن فرمود بجز گندم بقوله تعالی یا آدم اسکن
**انت و زوجک الجنة و کلا منها رغدا حیث شئتما
و لا تقربا هذه الشجرة فتکونا من الظالمین** و آدم قبول
نهی نکرد و خورد و از جنت مذکور او را اخراج فرمود و در مجمع البحرین از حضرت صادق
علیه السلام سؤال کرده شد از جنت آدم که آیا از جنان دنیا است یا از جنان آخرت فرمود
از جنان دنیا بود که طالع میشود در آن شمس و قمر و اگر از جنان آخرت بود داخل نمی شد
در آن ابلیس و خارج نمی شد از آن آدم هرگز بدان ای صادق صدیق و طالب رحمت
محقق آنکه حضرات اهل معرفت و کشف این جنتی را که حق تعالی امر بدخول آدم و حوا در آن
نمود و بواسطه اکل شجره از آن اخراج فرمود عالم ذر دانند و نیز عالم قلب خوانند و آن را
مربوط بالارواح و نفوس انسانیه و عالم نفوس انسانیه دانند که بریاضات و مجاهده
نفس داخل در آن بخلع بدن می توان شد و نامی ارواح و نفوس نزول بابدان نمایند
و این عالم را مثال و برزخ سابق نامند که برزخ میانه عالم ارواح مجرده و ابدان مادیه
انسانیه است اما آن جنتی که بعد از موت نفوس انسانیه داخل در آن میشوند آن را
برزخ لاحق خوانند و از آن جنت دنیا تعبیر نموده اند و نفوس انسانیه مؤمنین بعد از موت
در آن متنعم اند تا روز قیامت که داخل در جنت آخرت شوند و اهل معرفت و ولایت
که اهل الله اند در خواب و در اعتبر قلب داخل این جنت دنیا و برزخ لاحق قبل از موت
شده اند و از فواکه و نعمات آن خورده اند چنانکه در حدیث است که مؤمن نمی میرد مگر
آنکه جای خود را در جنت ببیند و از شراب کوثر بنوشد و این کرامت نسبت بایشان
نمیشود مگر بسبب غلبه محبت حضرت امیر المؤمنین و ذریه طاهرین آنحضرت علیهم السلام
ربنا اتمم لنا نورنا بجاههم و حرمتهم و اما قول حضرت امام علیه السلام آنکه چون آدم دو
دیده خود را گشود دید بر عرش مکتوب است لا اله الا الله محمد رسول الله یعنی دینی که
حق تعالی عرض فرمود بر آدم در اول چشم گشودن و حیات او کلمه توحید و رسالت حضرت

محمدی بود پس اگرچه ادم خود نبی بسوی اولاد خود بود و صحف سماوی نیز براو نازل کرده بود و صاحب دین بود معذلک بالقاء الهی مامور بتوحید الهی و نبوت انحضرت شد که غایت خلقت و وجود او بود چنانکه در احادیث عدیده وارد است که تمامی انبیا و رسل بر دین حضرت خاتم انبیا و ولایت حضرت امیرالمؤمنین عم مبعوث شدند و حق تعالی فرموده **ولکل وجهة هو مولیها فاستبقوا الخیرات** و در تفسیر این ایه از حضرات اهل عصمت علیهم السلام وارد است که یعنی از برای هر دین و ملتی وجهه مقبوله و صورت نیکوئی است که حق تعالی هادی دیرپا دارنده انست و ان اسلام و ولایت حضرت علی ابن ابیطالب علیه السلام است پس سبقت بگیرید بسوی خیرات دین خود که اسلام و ولایتست و چون دین ادم اول ادیان بود حق تعالی اورا دعوت فرمود بدو کلمه اسلام و شیخ مفید علیه الرحمه در کتاب غیبت از حضرت ابو جعفر علیه السلام روایت کرده که حضرت امیرالمؤمنین علیه الصلوة والسلام فرمود که از برای هر طایفه و اهل هر ملت و طریقه وجهه و جهه و راهی است که ان اسلام و ولایت حضرت علی ابن ابیطالب و اهل البیت علیهم السلام است و حق تعالی موکل و هادی ان طایفه است بسوی ان وجهه که ولایتست و قوله تعالی **فاستبقوا الخیرات** در کافی نیز از انحضرت ماثور است که خیرات ولایتست پس حاصل معنی ایه انست که در هر دین و ملتی از ملل سابقه و لاحقه لب معنی و حقیقتی است که روی و جهه ان ملت و اشرف و نفیس تر متاع ان ملتست و خداوند موکل و راهنمای فرموده اهل ان ملت را بان حقیقه و شرف ملت بجهة نجات و کمال ایشان و ان ولایت حضرت علی ابن ابیطالب و اهل البیت علیهم السلام است پس باید سبقت بگیرید ای اهل ملل بخیرات ملت خود که ولایتست و قناعت بظاهر طاعات ملت خود نر ننمائید که ظاهر هر دین بدون معنی ان که مطلوب الهی است و روح ان دین است حاصلی ندارد بلکه جسم بیجان و منظور حق تعالی و اهل سعادت و ایمان نیست و خلاصه معنی انکه چون از هر چیزی روح ان مطلوبست زیرا که حضرت و زینت و حیات هر

شیئی بروح اوست پس سعی نمائید که از ادیان خود روح ان را دریابید تا بدرجه کمال ان دین فایض شوید و ان درجه کمال و روح ادیان جمیعا ولایتست و شناختن اهل هر دین وجهه و شرف و خیرات دین خود را که ولایتست بتعریف الهی است چنانکه فرمود **هو مولیها** یعنی حق تعالی معرف و موکل و هادی اهل هر دین است بولایت که روح ان دین است زیرا که وحی میفرماید بپیغمبر ایشان بفضل و شرافت ولایت او میفرماید که او بامت خود برساند و عهد ولایت را بار الهی از انها بگیرد و از این است که حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود انا الذی یعرفنی عباد اقالیم الدنیا یعنی عبادت کنندگان اقالیم دنیا که اشرف خلایق اند و گرامی ترین بندگانند نزد حق تعالی می شناسند مرا بشناسانیدن حق تعالی ایشان را بوحی بر انبیاء ایشان یا با لهام بر قلوب ایشان اگر اهل الهام اند و نیز انحضرت علیه السلم فرموده مراد ر هر دینی از ادیان و نزد هر طایفه اسمی است مخصوص در لسان ایشان چنانکه در هر کتبی از کتب الهیه سماویه انحضرت را اسمی است و ان اسامی را در خطب خود ذکر فرموده و فرمودند انکه که انکار کردند مرا هر از امت پس مسخ شدند که این امت مرحومه که بسبب کمال و قوت باطن حضرت خاتم الانبیاء صلی الله علیه و اله مسخ ظاهر از انها مرتفع شد و لیکن که انکار ولایت و فضایل این بزرگوار در این امت مرحومه مسخ باطن دارند یعنی در باطن صور حیوانات دارند و در حدیث اظهار نسناس خوانده اند چنانکه از حضرت سید الشهداء حسین بن علی علیهما الصلوة والسلم ماثور است که مردم سه طایفه اند ناس و شبه ناس و نسناس پس ناس حضرت رسول خدا و ما اهل بیت میباشیم بقوله تعالی **افیضوا من حیث افاض الناس** و شیعیان ما شبه ناس اند بسبب ولایت و متابعت ما و سایر مردم نسناس و قطع لروم اند یعنی کفار دو ما اند و ادم شانه نزادم نعوذ بالله من غضب الله پس از ایه مبارکه و احادیث شریفه محقق شد که از ادم ابو البشر تا حضرت خاتم الانبیاء یکصد و بیست و چهار هزار پیغمبر علیهم السلم بر دین حضرت محمدی یعنی اسلام و ولایت بوده اند علی هذا حق تعالی بعد از ذم بیت

در سجده آدم و گشودن چشم او را ادا کلمهٔ السلام را با و در عرش نموده فالصلوة والسلام
علی سادة الانام و عوامل الولایة والسلام خیر ختام ثم قال الشیخ الجلیل الشیخ
ابو الحسن البکری علیه الرحمة قال الصادق علیه السلام کانت الروح فی رأس آدم
مائة عام وفی صدره مائة عام وفی ظهره مائة عام وفی فخذیه مائة عام وفی ساقیه و
قدمیه مائة عام فلما استوی آدم قائما امر الله الملائکة بالسجود وکان ذلک بعد الظهر
یوم الجمعة فلم تزل فی سجودها الی العصر فسمع آدم من ظهره نشیشا کنشیش الطیر
وتسبیحا وتقدیسا فقال آدم یا رب وما هذا قال یا آدم هذا تسبیح محمد العربی
سید الاولین والآخرین ثم ان الله تبارک وتعالی خلق من ضلعه الاعوج حواء
وقد انامه الله ثم فلما انتبه راها عند رأسه فقال من انت قالت انا حواء خلقنی
الله لک قال ما احسن خلقتک فاوحی الله الیه هذه امتی حواء وانت عبدی آدم
خلقتکما لدار اسمها جنتی فسبحانی واحمدانی یا آدم اخطب حواء امتی وادفع مهرها
الی فقال آدم وما مهرها یا رب قال تصلی علی حبیبی محمد عشر مرات فقال آدم
جزائک یا رب علی ذلک الحمد والشکر ما بقیت فتزوجها علی ذلک وکان القاضی
الحق والعاقد جبرئیل والزوجة حواء والشهود الملائکة فواصلها وکانت الملائکة
یقفون من وراء آدم قال آدم لای شیء یا رب تقف الملائکة من ورائی فقال
لینظروا الی نور ولدک محمد قال رب اجعله امامی حتی تستقبلنی الملائکة فجعله
فی جبهته فکانت الملائکة تقف قدامه صفوفا ثم سال آدم ربه ان یجعله فی مکان
یراه آدم فجعله فی اصبع السبابة فکان نور محمد فیها ونور علی فی الاصبع الوسطی
وفاطمة فی التی تلیها والحسن علیه السلام فی الخنصر والحسین فی الابهام وکانت
انوارهم کغرة الشمس فی قبة الفلک او کالقمر فی لیلة البدر وکان آدم اذا اراد ان
یغشی حواء یامرها ان تتطیب وتتطهر و یقول لها یا حواء الله یرزقک هذا النور
ویخصک به فهو ودیعة الله و میثاقه بدانکه جناب شیخ ابو الحسن بکری استاد
شیخ شهید ثانی قدس الله روحهما که راوی این حدیث جلیل عزیز استاد اول

حدیث تا باین مقام که بیان توحید الهی و ذکر خلقت و اختراع نور حضرت محمدی صلعم
در عالم قدس و ظهور عوالم مجرده و مادیه و ابداع ارواح انبیا و رسل از این نور و
چگونگی سیر این نور مقدس در عوالم غیب و شهود میبود حدیث را از حضرت امام امیر
المؤمنین علیه السلام روایت نموده و از اینجا تا آخر حدیث که بیان ظهور این نور عظیم مقدس
در عالم خلق و دنیا و الهور بشریه انسانیه و تعلق آن باصلاب طاهره آدم و انبیا و رسل
و وسایط دنیه آدم تا حضرات عبد الله و ابیطالب علیهما السلام از حضرت صادق
آل محمد علیهم السلام روایت مینماید و چون این بزرگواران از یک نور واحدند چنانکه از
ایشان وارد است که اولنا محمد و آخرنا محمد و اوسطنا محمد و کلنا محمد صلوات الله علیهم
اجمعین شیخ جلیل الشأن حدیث شریف را یک نور واحد انده که گویا روی عنه یکی است و
یک حدیث و در حقیقت نیز چنین است اما از اول حدیث تا باینجا چون مشتمل بر مطالب
غامضه لطیفه و مقاصد شریفه عظیمه بود محتاج بیان و شرح بود لهذا فقیر شارح
در صدد شرح آن بر آمده بقدر قوه باقصی باع و عزت متاع پرده از رخسار عرایس ابکار
شواهد مقاصد این حدیث جلیل شریف کشیده جمال دلارای معانی عرفانیه و
حقایق ربانیه کلمات معجز بینات حضرت امام علیه السلام را بنظر اهل معرفت و بینش
جلوه داده و از این مقام الی آخر حدیث چون تمامی حکایات تعلق این نور عظیم مقدس
باصلاب طاهره و ارحام مطهره آبا و اجداد کرام آنحضرت و ظهور آثار و انوار و معجزات
از آن در عالم کون قبل از تولد آنحضرت لهذا احتیاج بشرح ندارد بطریق نقل حدیث
فقره بفقره با ترجمه مختصره ثبت میشود و اگر عبارتی محتاج بشرح باشد بیانی
بعد از ترجمه خواهد شد که مبهم نماند پس مقصود بشرح همان حدیث علوی علیه السلام
اما این حدیث جعفری علیه السلام چون از متممات آن حدیث و تتمه حالات ظهور این
نور مقدس است در عالم کون مجمله اتمام مرام ذکر کرده آمد بعد بدانکه شیخ علیه الرحمه
گوید که حضرت صادق علیه السلام فرموده میبود روح در رأس آدم علیه السلام صد سال
و در سینه او صد سال و در پشت او صد سال و در رانهای او صد سال و در دو

ساق و دو قدم او صد سال که تمامی پانصد سال است تا آنکه مستوی و مستقیم
کردید آدم را فرمود حق تعالی ملائکه را بسجود آدم بجهت تکریم آدم و تعظیم حق تعالی وجه طینهٔ
طیبهٔ مضیئهٔ حضرت حبیب و که مخلوط بطینت آدم فرموده و بجهت عزت و عظمت نور
آنحضرت که در صلب آدم مثل لؤلؤ شاهوار یتیم امانت گذارده بود و این امر الهی در
وقوع سجدهٔ ملائکه از بعد از ظهر یوم جمعه بود تا عصر آنروز پس آدم از صلب خود می‌شنید
آوازی مثل صفیر مرغ و تسبیح و تقدیس عرض کرد پروردگارا چه چیز است این صوت
وحی فرمود که ای آدم این است تسبیح حضرت محمد عربی سید اولین و آخرین از ذریهٔ
تو بدانکه چون امر حق تعالی بسجود ملائکه از برای حرمت و تعظیم طینهٔ طیبهٔ بدنیه و
فطرت مبارکهٔ نورانیهٔ آنحضرت بود آنحضرت نیز بازای این عنایت الهیه نسبت بحق
تسبیح و تقدیس و تمجید حق تعالی را فرمود تا آنکه آدم بداند مقصود از این سجود کیست
و چیست و عارف شود بر آنحضرت و این باعث شد مسئلت آدم و دریافت جواب
از حق تعالی پس خداوند تبارک و تعالی خلق فرمود از پهلوی چپ آدم حوا و زوجهٔ او را در
حالیکه خواب را بر او گماشت و چون بیدار شد دید حوا را در نزد رأس خود نشسته
پرسید که کیستی تو گفت منم حوا خداوند مرا خلقت فرمود از برای تو آدم گفت چه
بسیار نیکوست خلقت تو پس بدان ای طالب رحیق تحقیق آنکه فهم مراد حضرت امام
علیه السلام از خلقت حوا از پهلوی چپ آدم موقوف بفهم مقدمه ایست و آن
اینست که در عرف حضرت معصوم جهت یمنی یعنی بجانب اقوی و اعلی از انسان و غیر آن
اطلاق میشود و جهت یسری بر جانب اضعف و ادنی چه ید یمنی بجهت آنکه اقوی است
واسطهٔ میان انسان و افعال اوست مثل قبض و بسط و اعطا و امثال آن و در حدیث
جعفری هم ماثور است که ان الله تعالی خلق العقل و هو اول خلق من الروحانیین عن
یمین العرش و محقق است که عرش بجهت استداره و کرویت جهت یمنی ندارد و جهات
آن از جانب اسفل یکسانست و از جانب اعلی محدد جهاتست یعنی جهات سته منتهی
بانست و مافوق آن جهتی نیست پس مراد از یمین عرش جانب اعلای عرش است که

سطح محدبست که ملکوت اعلی و عالم روحانیات است یعنی حق تعالی ابداع فرمود عقل
مجرد را که اول خلق از روحانیین است از جانب اعلای عرش که محل مجردانست و خلقت
فرمود جهل را از جانب یسار عرش که جهت ادنی و مادی و جسمانی است از بحر اجاج ظلمانی
که بحر ماده و غسق و ظلمت است پس در حدیث مذکور یمین عرش را بر جهت علیا و روحانیت
و تجرد اطلاق فرموده و جهت یسار را که جهت چپ است بر جهت ادنی و جسمانیت و مادیت و
جانب اضعف اطلاق فرموده فعلی هذه المقدمه مراد حضرت امام علیه السلم از ضلع
چپ آدم نه پهلوی یسری و چپ بدنی اوست و بس بلکه جهت نفسانیت و بدنیت
و بشریت اوست و مراد از ضلع ایمن و راست آدم که عوج ندارد جهت روحانیت و تجرد
و عقل و نورانیت اوست پس معنی آنست که حق تعالی حوا را از فضل طینت خاکی آدم
که اضعف و ادنی است نه از فطرت روحانی عقلی نورانی آدم خلقت فرمود و لهذا نسوان
ناقص العقولند نسبت برجال و قوام انها رجال اند و ارث نصف حصهٔ رجال میبرند
که وللذکر مثل حظ الانثیین و عبادات انها نسبت برجال ناقص است
و در جهاد و بعض تکالیف دیگر مرفوع القلم اند و جهت انها نسبت برجال جهت انفعال
و قبول است و جهت رجال جهت فاعلیت و فعل است و لهذا حوا بآدم گفت خداوند خلقت
فرمود مرا از برای تو یعنی توئی مقصود بالذات از خلقت و من بطفیل تو مخلوقم زیرا که
بدن و متعلقات آن بطفیل روح و عقل مخلوق شده اند و طینهٔ بدنیه جسمانیه تبع را
لتبع فطرت روحانیه عقلیه خلقت شده و لهذا حق تعالی رجوع خطبه و عقد حوا را بآدم
فرمود که الرجال قوامون علی النساء چه برپای دارند جهت ضعف
جهت قوتها است و حافظ جهت ماده و بشریت جهت روحانیت و عقلیه است و فاعل در ارض
جسمانیت سماء روحانیت است و چون ضلع اعوج چپ اضعف و ادنی از راست است
تشبیه فرمود جهت بشریت و ماده را بجهت الیسری پس وحی فرمود حق تعالی بسوی آدم که این
کنیز منست حوا و تو غلام منی ای آدم خلق کردم شما را از برای بیتی که اسم آن جنت است پس
بتسبیح و حمد بگوئید مرا ای آدم خطبه و عقد کن حوا کنیز مرا و رجوع کن مهر او را بسوی

من آدم عرض کرد پروردگارا مهر او چه چیز است حق تعالی فرمود صلوات بفرستی ای آدم بر حبیب من حضرت محمد عربی ده مرتبه آدم عرض کرد جزاء و بهاء این عطاء تو در حق حوا ای پروردگار الحمد و شکر است مادامیکه من باقی و زنده باشم بدانکه حق تعالی صداق و مهر حوا صلوات حوا و صلوات عشره بر حبیب خود قرار فرمود و آدم شکر احسان خداوند را بازای این عطا نمود از برای آنکه تعلیم فرمود با آدم جلالت و معرفت حضرت حبیب خود را که چنان بزرگوار و عزیز و معزز است در نزد من که ده دفعه طلب رحمت کردن تو از من برای او مهر و صداق عقد تزویج حوا است یعنی بطفیل رحمت فرستادن بر حبیب خود با ستدعای تو رحمت میفرستم نیز بر حوا بجهت مهر و صداق او و بعد دیگر از برای شکر و حمد آدم حق تعالی را این است چون مهر و صداق زوجه بر زوج است و آدم مالک شیئی نبود که صداق بر حوا دهد و حق تعالی عوض او با آدم کرامت فرمود لهذا باعث حقیقی حمد و شکر آدم مادام العمر دریافت نعمت معرفت و محبت حضرت محمدی است از این عطای حق تعالی زیرا که نعمت عظیمه که بهایست که هیچ حمد و شکر و تسبیح و تقدیس وفا بآن نتواند ولکن چه کند آدم که قوه بر حمد الهی زیاده از مدت عمر خود ندارد فالحمد لله علی الولایة والحمد لله علی الهدایة والحمد لله علی هذا النور الجلی والحمد لله علی ولایة محمد و علی علیهما السلام الی یوم القیام اما قول حق تعالی که آدم و حوا را آفریدم از برای جنت پس باید حمد و شکر نمایند بازای این نعمت بسبب آنکه هر نعمت را منعم الهی لازم است قبول نعمت نمایند و متنعم شوند و مراتب انعام منعم حقیقی کردند تا بمقتضای جود و کرم فاحببت ان اعرف خداوند تجلیات نعمائه معروف بصفت انعام و احسان شود و بعد کان بسبب این معرفت رغبت نمایند در طاعت او و طلب نعمت بیشتر نمایند بلکه معرفت خداوند بصفات نعمتی است اعظم از نعمت جنت که با آدم و حوا و بنی آدم عطا فرموده تا از نعمت جنت دریافت نعمت عطای معرفت را نمایند و وجه دیگر آنکه عجز آدم و حوا و ذریه طاهرین ایشان از انبیا و رسل و اوصیا و امم صالحین ایشان موجودی دیگر از موجودات که شایسته قابل تنعم بنعمت جنت نیستند زیرا که ایشان اشرف موجودات اند و صاحب درجات

در بیان اینکه صداق حوا صلوات بر حضرت محمد ... بود

علیهم

ظاهره و باطنه که میتوانند عروج بر معارج و درجات جنات الهیه نمایند و سایر موجودات زیاده اند در جه حیات نعات ندارند و ملائکه نیز اهل تنعم بجنات و نعمای آن نیستند بلکه نعمت و قوت ایشان تسبیح و تهلیل است پس این برگزیدگان از موجودات مخلوق از برای جنت و فرزندیه قرب حضرت خداوندی نیز در جه عظیم است اند در جات اعالیه جنات بقول او تعالی

فی مقعد صدق عند ملیک مقتدر

بعد آنحضرت فرمود پس تزویج کرد آدم حوا را بر این صداق جلیل و قاضی و حاکم حق تعالی بود و عقد کننده جبرئیل و زوجه حوا امة الله و شهود ملائکه بعد مواصلت و زفاف کرد آدم با حوا و بودند ملائکه در حال سجود و غیر آن که می ایستادند از عقب سر آدم عرض کرد آدم پروردگارا بچه جهت می ایستند ملائکه از عقب من فرمود بجهت آنکه نظر کنند بسوی نور فرزند تو حضرت محمد عرض کرد پروردگارا ظاهر بده آن نور را در پیش روی من تا استقبال نمایند ملائکه بروی من پس حق تعالی گردانید آن نور مقدس مبارک را در پیشانی آدم که محل سجود است بعد حضرات ملائکه صف می کشیدند پیش روی آدم بدانکه بعد از آن چون آدم دید جلالت و عظمت این نور مبارک مقدس را که چگونه ملائکه توجه بآن دارند و چشم از او بر نمیدارند که گویا این نور عظیم مقناطیس ملائکه است بسوی خود و آنها اکتساب فیض می کنند از او شوق نمود آدم و مسئلت کرد از پروردگار آنکه بگرداند این نور مقدس مبارک را در مکانی از اعضای شریفه او که او بتواند نظر کند باو پس حق تعالی قرار داد او را در انگشت سبابه او پس قرار یافت نور مقدس حضرت محمدی در اصبع سبابه او و نور مبارک عزیز حضرت علی مرتضی صلوات الله و سلامه علیه در انگشت وسطی آدم قرار داده شد اصابع وسط او است و حد وسط و صراط المستقیم و خیر الامور اوسطها بر آن صادق است و نور حضرت فاطمه زهرا علیها الصلوة والسلام در انگشت پهلوی آن که مسمی به بنصر است و نور حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام در انگشت کوچک که مسمی بخنصر است و نور حضرت امام حسین سید الشهداء علیه سلام الله در انگشت بزرگ مسمی بابهام و میبود انوار این بزرگواران مثل نور و ضیاء شمس در قبه فلک یا مثل قمر در شب بدر پس بدانکه حضرت صادق ع

در بیان تعلق این نور مبارک مقدس بدست آدم بجهة نظر کردن بان و نمود کرهی تم
قسمت و نمود این نور را بر پنج قسمت بعدد خمسهٔ النجبا حضرات آل العبا علیهم السلم
و نور هر یک از ایشان را تعلق داد با صبعی از اصابع آدم صفی و این کلام شریف دلیل است
بانکه انچه در حدیث خلقت نور حضرت محمدی ذکر شد است منظور نور حضرات خمسهٔ
النجبا است و چون انوار ایشان اتحاد دارد بمفاد حدیث اولنا محمد اخرنا محمد همه
نور را نسبت باسم مبارک آنحضرت داده اند اما نور تمام ایشان است زیرا که در تعلق
دادن بدست آدم منقسم و نمود از به پنج قسم چنانکه در احادیث عدیدهٔ دیگر این
مطلب شریف ذکرش گذشت و شکی در اتحاد انوار این بزرگواران در بدایت خلقت و
ابداع نیست اما کیفیت انقسام این نور مقدس مبارک عظیم البرکة والمنفعه بطریقه
تنفس و اظلال و عکوس است یا بطریقه تجزیه در اصل نور مبارک احادیث در این باب
مختلف است خداوند و ایشان اعلم اند و این فقرهٔ زیارت ششم حضرت امیر المؤمنین
علیه السلم السلم علی الاصل القدیم والفرع الکریم دلیل بر آنست که آنحضرت جامع اصل
و فرع این نور مبارک مقدس است بر خلاف عقیدهٔ بعضی از اهل حدیث که نور
آنحضرت را فرع نور مبارک مقدس حضرت رسول خدا میدانند از بزرگی سوال کردند
که چه فرق است میان حضرات محمد مصطفی و علی مرتضی علیهما السلام و موید بجز د
یعنی ما و شما هیچ فرق نیست خود میفرمایند انا و علی من نور واحد و علی منی و انا من
علی و حسین منی و انا من حسین و ما کلام ایشان را که صریح در اتحاد داشته تاویل می
کنیم و قال السید السند قدوة العرفاء الالهیین و قطب الحکماء الربانیین جد
الامجد السید قطب الدین محمد قدس الله سره نور الولایة والنبوة واحد
هو فی الحقیقة اعظم الاسماء ویضیئ من سبحات نور الله من حجب الغیوب کدرة
بیضاء عینان ناظرتان نحو صباده سبحانه ترادف لالاء کلتاهما نور کریم وا حد
و تجلتا بظهوره تلألؤ وللاحول المشوم فرق بینهما فی الکبر ضل بعینه الحولاء
ضل الاعادی من زواشانیهما حسداً بمحض الکبر والبغضا لم یعرفوا نور الرسول حقیقة

ورادا بعین عزة ذات حبا مستکبرین فاعرضوا عن قول سبحان الکبریاء ردائی
لم یسجد و امعنی حقیقة آدم کلیة فی اول الابداء ولنوره جرا الله لم یتواضعوا
تبا لجرأتهم لدی الکبراء استخلف الله الجلیل خلیفة متخلقا بصفاته الحسناء
وخطاب انی جاعل فی الارض قد اغنی من البرهان للعلماء ومقال علم آدم الاسماء
فی معناه مشهو بعرفها وکذاک من بعد الرسول خلیفة متشابه لصفاته العلیاء
متخلق کالمصطفی ذاتا علی خلق عظیم الشأن فی العظما هو ردءه و وزیره و نظیره
هو صنوه واخوه فی الانباء بل کان متحدا بذات محمد فهو الامام المحق فی السعداء
وهو الخلیفة للرسول المصطفی من بعده بشاهد العرفاء و بعد حضرت صادق ع
نمود و صبوحا انوار این خمسهٔ النجباء مثل ضیاء شمس در قبهٔ فلک یا مثل قرد و شب بدر
یعنی ضمیر را جمع آورده اما در حکم واحد که شمس و قمر است بجهة اشاره بوحدت انوار این
بزرگواران بعد نمود که آدم در وقت مباشرت با حوا امر بتطهیر و تطیب او میشود
زیرا که نور طهر طاهر یکبار از معدن قدس و طهارت آمده است ظرف طاهر طیب می
خواهد تا قرار بگیرد در ان و چون ودیعه و میثاق حق تعالی است میخواهد بعهد خود وفا
نماید که در مکان طیب طاهر باطنی و ظاهری او را بگذارد و وعده میداد حوا را بانکه
او مخصوص و مرزوق باین نور مقدس طاهر خواهد شد پس باید خود را طیب طاهر
بدارد ثم قال الصادق علیه السلم فلم یزل نور رسول الله فی غرة آدم حتی حملت حواء
بشیث و کانت الملائکة یأتون حواء و یهنئونها فلما وضعته نظرت بین عینیه الی نور
رسول الله یشتعل اشتعالا ففرحت بذلک و ضرب جبرئیل بینه و بینها حجابا من نور
غلظته مقدار خمسمأة عام فلم یزل محجوبا محجوبا حتی بلغ شیث مبالغ الرجال ثم قال
له یا بنی انی مفارقک عن قریب فادن منی حتی اخذ علیک العهد والمیثاق
کما اخذه الله علی من قبلک ثم رفع آدم رأسه نحو السماء وقد علم الله ما اراد فامر الله
الملائکة ان یمسکوا عن التسبیح ولفت اجنحتها و اشرفت سکان الجنان من غرفاتها و سکن
صریر ابوابها و جریان انهارها و تصفیق اوراق اشجارها و تطاول لاستماع ما یقول

ونودی یا ادم قل ما انت قائل فقال اللهم رب القدم قبل التفرق منیر القمر و
الشمس خلقتنی کیف شئت وقد اودعتنی هذا النور الذی اری منه التشریف
والکرامة وقد صار لولدی شیث وانی ارید ان اخذ علیه العهد والمیثاق کما اخذته
علی اللهم وانت الشاهد علیه واذا بالنداء من قبل الله یا ادم خذ علی ولدک شیث
العهد واشهد علیه جبرئیل ومیکائیل والملائکة اجمعین قال فامر الله جبرئیل ان
یهبط الی الارض فی سبعین الفا من الملائکة بایدیهم الویة الحمد وبیده حریرة
بیضاء وقلم مکون من مشیة الله رب العالمین فاقبل جبرئیل علی ادم وقال له یا
ادم ربک یقرئک السلام ویقول لک اکتب علی ولدک شیث کتابا واشهد
علیه جبرئیل ومیکائیل والملائکة اجمعین فکتب الکتاب واشهد علیه وختم
علیه جبرئیل بخاتمه ودفعه الی شیث وکسی علیه السلام قبل انصرافه حلتین حمراوین
اضوء من نور الشمس حلوتی من السماء لم یقطعا ولم یفصلا بل قال لهما الجلیل
کونا فکانتا ثم تفرقا فقبل شیث العهد والزمه نفسه ولم یزل ذلک النور بین
عینیه حتی تزوج المحاولة البیضاء وکانت بطول حواء واقرن الیها بخطبة
جبرئیل فلما وطاها حملت بانوش فلما حملت به سمعت منادیا ینادی هنیئا لک
یا بیضاء لقد استودعک الله نور سید المرسلین وسید الاولین والاخرین
فلما ولد تراخذ علیه شیث العهد کما اخذ علیه یعنی پس حضرت صادق علیه السلام
فرمود ثابت بود نور حضرت رسول خدا در سفیدی پیشانی ادم تا آنکه حامله کرد حوا
بفرزند خود شیث وانوقت ملائکه آمدند حوا را تهنیت ومبارکباد میگفتند
باین فرزند بدانکه از نزد ملائکه وتهنیت بهر کس که این نور مقدس باو تعلق می
گرفت معلوم میشود که ملائکه از ملازمان این نور مبارک مقدس بودند واکرام بادم
وحوا میکردند بنزد او باحترام این دره بیضا امانت بود که در صدف ادم قرار گرفته بود
نزجوف ادم پس چون حوا وضع حمل نمود نظر کرد میان دو چشم شیث نور حضرت
رسول خدا که کمال اشتعال دارد پس فرحناک کردید باین مولود ورد جبرئیل میان ز

شیث وحوا حجابی از نور که غلظت آن مقدار پانصد سال میبود پس ثابت
کردید شیث در حبس حجاب نور تا رسید مبلغ سن او بمبالغ رجال وحال آنکه
این نور مقدس مبارک در سفیدی پیشانی او بود بدانکه چون قبل از تولد شیث
قابیل پسر ادم هابیل فرزند دیگر او را کشت بعداوت وحسد آنکه قربانی او قبول شد
وقربانی من مقبول نشده وپدر چرا او را دوست میدارد ومرا میل ندارد بملاحظه حسادت
قابیل حق تعالی خواست شیث هبة الله را محجوب سازد بحجاب نور که از نظر او وامثال او
پنهان باشد تا بتبلیغ رجال برسد چنانکه بعد از وفات ادم قابیل پیغام داد به شیث که
دیدی چگونه برادرت را کشتم اگر تو میخواهی که علوم واسرار پدر را اظهار کنی یعنی ادعای
نبوت بکنی اظهار امانت داری نور محمدی آن نمائی تراهم مثل برادرت میکشم شیث در جواب
او گفت خاطر جمعدار که پدرم عهد از من گرفته ووصیت کرده که اظهار نکنم علوم واسرار
پدر را تا ظهور حضرت نوح که پیغمبر اولو العزم است وبا معجزه طوفان می آید وزمین را
از کفار پاک خواهد کرد پس بعض سر این مقالات دو رعیت که منظور احتجاب واختفای
شیث از قابیل واعدا باشد تا بحد بلوغ وچون ادم دانست آنکه فرزند او شیث بمبالغ
رجال رسیده فرمود باو ایفرزند بدرستیکه من عنقریب مفارقت میکنم از تو پس نزدیک
شو بمن تا بگیرم بر تو عهد ومیثاق چنانکه حق تعالی گرفت بر من پیش از تو بعد بلند کرد ادم
سر خود را بجانب آسمان وحال آنکه خداوند میدانست مراد ادم را پس امر نمود حق تعالی ملائکه را
آنکه امساک نمایند لسان را از تسبیح وباز دارند بالهای خود را از طیران ومشرف شوند
ساکنان بهشت از غرفهای آن بنظر کردن وساکن کرداند رعدهای جنت وحلقهای
انها وآواز جاری شدن نهرهای آن وبرهم خوردن برگهای درختان جنت یعنی هر
جنبنده مأمور بسکون وهر صاحب صوتی مأمور بخاموشی کردید ومشغول در تعجب کردیدند
از برای استماع آنچه بگوید ادم در گرفتن عهد ومیثاق این نور مبارک مقدس از فرزند
خود شیث ومنادی از غیب ندا کرد که ای ادم بگو آنچه را میخواهی بگوئی که تمامی ملائکه ملأ
اعلی وموجودات جنبنده گوش باواز تو دارند که محظوظ شوند بسبب آنکه عهد ومیثاق

نور مبارک مقدس حبیب خداوندی است که باعث وجود و حیات و شرف و عزت
تمامی موجودات است پس آدم مناجات کرد که ای خداوندگار عزیز عظیمی که پروردگار قدیم است
قبل از خلقت نفس من و نور درخشنده در پیشانی است خلقت نمودی مرا هر قسم که خواستی
و بتحقیق ودیعه و امانت گذاردی در من این نور را چنانکه می‌بینم از آن تشریف و کرامت
و حال آنکه گردید این نور عزیز مبارک از برای فرزند من شیث و من قصد دارم آنکه بگیرم
بر او عهد و میثاق چنانکه گرفتی تو بر من پروردگارا تو شاهد بر گرفتن عهد مذکور باش
ناگاه ندائی از جانب حق تعالی رسید که ای آدم بگیر بر فرزند خود شیث عهد معهود را و
شاهد بگیر بر آن جبرئیل و میکائیل و ملائکه ملاء اعلی را بالتمام و فرمود آنحضرت که حق تعالی
امر فرمود جبرئیل را آنکه نازل گردد بر ارض با هفتاد هزار ملائکه که در دستهای ایشان
لواها و علم حمد الهی است و در دست جبرئیل حریر بیضا و قلمی است که موجود شده اند بر شیث
خداوند پروردگار عالمیان پس اقبال کرد جبرئیل بسوی آدم و گفت ای آدم پروردگار تو
سلام میرساند ترا و میفرماید بنویس بر ولد خود شیث کتابی را و شاهد بگیر بر آن
جبرئیل و میکائیل و ملائکه را تماما پس آدم نوشت کتاب عهد نامه شیث را و شاهد هم
گرفت بر آن و مهر کرد بر آن جبرئیل بخاتم خود و داد از برای شیث و پوشانید جبرئیل بر شیث
قبل از انصراف خود حله سرخ که روشنتر از نور آفتاب و با صفاتر از رنگ آسمان بود
که بریده و دوخته نشده بود بلکه گفته بود خداوند جلیل بآنجامه‌ها که موجود شو پس
موجود شدند بعد منصرف شدند جبرئیل و میکائیل و قبول کرد شیث عهد را و بود
ملازم ساخت از برای نفس خود تا بود این نور مبارک مقدس در میان دو چشم شیث
تا آنکه تزویج کرد بمحاوله بیضا زوجه خود که او بحسب طول قامت مثل حوا مادر شیث
خود بود و در بعضی روایات است که جبرئیل از حور بیضا را بعقد شیث در آورد و تزویج
شد با او بخطبه کردن جبرئیل او را از برای شیث باذن رب جلیل پس چون مقاربت کرد
شیث با محاوله بیضاء حامله گردید بانوش و در نزد حمل باو شنید منادی را که می‌گفت
گوارا و مبارک باد ترا یا بیضا که هر آینه امانت گذارد خداوند در تو نور حضرت سید

مرسلین و بزرگ اولین و آخرین را پس چون متولد شد انوش از مادر خود شیث
عهد گرفت بر انوش چنانکه عهد گرفته شده بود بر شیث ثم قال الصادق علیه السلام
وانتقل النور الی ولده قینان و منه الی مهلائیل و منه الی ادد و منه الی اخنوخ و هو
ادریس ثم اودعه ادریس ولده متوشلخ واخذ علیه العهد ثم انتقل الی ملک ثم الی
نوح و من نوح الی سام و من سام الی ولده ارفخشد ثم الی ولده عابر ثم الی فالع
ثم الی ارغو و منه الی شارغ و منه الی ناحور ثم انتقل الی تارخ و منه الی ابرهیم ثم الی
اسمعیل ثم الی قیدار و منه الی الهمیسع ثم انتقل الی نبت ثم الی یشجب و منه الی اود
و منه الی عدنان و منه الی معد و منه الی نزار و منه الی مضر و من مضر الی الیاس و
من الیاس الی مدرکه و منه الی خزیمه و منه الی کنانه و من کنانه الی قصی و من قصی الی
لوی و من لوی الی غالب و منه الی فهر و من فهر الی عبد مناف و من عبد مناف الی هاشم
یعنی حضرت صادق ع فرمود و انتقال یافت نور مبارک مقدس حضرت محمدی ص از
انوش بن شیث بفرزندش که مسمی بقینان است و از او بر پسرش مهلائیل انتقال
یافت و از او بفرزندش که مسمی بادد است و از او بفرزندش اخنوخ که مسمی بادریس نبی
علیه السلام است بعد امانت گذارد ادریس در فرزند خود متوشلخ و گرفت بر او عهد را که آدم
بر فرزند خود شیث گرفت بعد انتقال یافت بسوی فرزندش ملک بعد این امانت مبارکه
رسید بسوی حضرت نوح علیه السلام که از اولوالعزم مرسلین است و عالم را از کفر پاک کرد
بطوفان لب حقیر شارح گوید که همیشه تعجب میکردم که حضرت شیخ الانبیا نوح علیه السلام
نهصد سال مبعوث بر کفار بود و انکارش میکردند و تصدیق نداشت مگر قلیلی البته
عیشی تلخی میکرده حال معلوم شد که عیش او بهترین عیشها بوده زیرا که صدف نور
مبارک مقدس حضرت محمدی ص بوده و کدام عیش از خدا و اهنی از مصاحبت چنین
النبی است و چه پروا داشته است نوح از طوفان با بودن این نور عظیم ناخدای خدا
نمای او چنانکه در عهد حضرت رسول خدا یکی از اجانین بحضور مبارک آنحضرت نشسته
بود که حضرت امیر مؤمنان ع در آمد نادان جنی برجست و بعقب حضرت رسول ص پناه برد

آنحضرت فرمودند ترا چه شد عرض کرد یا رسول الله مرا از سطوت این مرد امان فرما
تا عرض کنم فرمودند در امانی عرض کرد در عهد طوفان نوح من سلطان اجانین بودم
و چون دیدیم که حق تعالی بنی آدم را بغضب طوفان فرمود تصور کردم که هیچ بشر زمین را
باطل و عاطل نگذارد بهتر است که ما اجانین این هفتاد نفر انسی که در کشتی اند
غرق کنیم تا بعد از رفع طوفان باز روی زمین با ما اجانین باشد و بس مثل پیش از آدم
که با ما بود من امر کردم که هفتاد نفر اجانین بروند کشتی نوح را غرق کنند رفتند و
خبر آوردند که غرق نمیشود هفتصد نفر را باین امر مامور کردم چاره نکردند هفت هزار
نفر را فرستادم قدرت نداشتند آخر الامر خودم با تمامی اجانین دور کشتی نوح جمع
آمدیم و شانهای خود را بکشتی زدیم و غرق ننمود از این واقعه در تعجب شدم
نگاه در کشتی کردم دیدم بر سطح آن مردی ایستاده با دست راست مبارک خود کل
کشتی را گرفته است جهل و غرور مرا بجسارت و جرئت داشت آنحضرت بشمشیر خود
اشاره فرمود دست من زخم شد و فرار کردم زیرا که طاقت صولت و سطوت او را نداشتم
یا رسول الله این همان مرد است آنحضرت فرمودند این است برادرم حضرت علی ابن ابی
طالب حجت خدا بر خلق او علیه السلم جنی عرض کرد که دست من هنوز زخم است آن
حضرت فرمود یا علی آب دهان او را ملتئم کن آب دهان مبارک را انداختند زخمش
التیام یافت از این حدیث معلوم میشود آن صورتیکه جنی در کشتی نوح دید بصورت
همین نور مقدس مبارک بوده که در جبهه حضرت نوح بامانت بوده پاسبانی آن
کشتی را میفرمود چنانکه با تمامی انبیا و رسل میبود و محارست و نصرت ایشان
میفرمود تا با حضرت رسول خدا آشکار شد و محارست آنحضرت را فرمود و آنحضرت
فرمود یا علی کنت مع الانبیاء سرا و معی جهرا یعنی که بمفاد این حدیث شریف حضرت
علی مرتضی علیه السلام با تمامی انبیا و رسل بوده یعنی آنکه هر یک از انبیا را جهت نبوت
و جهت ولایتی است که بنور نبوت خود صاحب تنزیل احکام است و بنور ولایت خود صاحب
تاویل آیات و کلام است پس نور ولایت او شعاعی است از ولایت کلیه علویه علیه السلم

و همچنین نور نبوت او شعاعی است از نبوت کلیه محمدیه صلی الله علیه و آله پس این
دو بزرگوار هر دو با انبیا و رسل بوده اند اما حضرت علی مرتضی علیه السلم بباطن با
انبیا بوده و حضرت مصطفی بظاهر با انها بوده چه نبوت از ایشان ظاهر است و ولایت
در ایشان پنهان است علاوه که آنکه صدف این درهٔ بیضا وحدت و نور عظمت
خداوندی بوده اند از اجداد نبوت و ولایت و اقوی از سایر انبیا بوده اند پس این
دو بزرگوار هر دو با انبیا بظاهر و سر بوده اند و مقوی و معاون و باعث ظهور رتبت
و کمالات ایشان شده اند و انبیا و رسل اعلام و مشاعل و منار این نور عظیم در اعصار
سلف شده اند تا زمان ظهور خود که در دو مظهر عظیم محمدی و علوی ظاهر شدند
پس خوشا حال نوح و انبیا و رسل که این نور مقدس مبارک با ایشان بود و ایشان
مظهر ظاهری و باطنی این نور عظیم عزیز بودند و فیوضات از او بظاهر و باطن می
یافتند و خوشا حال شیعیان ایشان که بقدر خود بهره از این نور عزیز شریف دارند
ربنا اتمم لنا نورنا بجاههم و حرمتهم بعد این نور مبارک از نوح علیه السلم انتقال یافت
بفرزندش سام و از او بفرزندش ارفخشد و از او بر پسرش عابر و از او بر پسرش فالغ و
از او بارغو و از او بشارغ و از او بناخور و از او انتقال یافت بتارخ و از او بحضرت
ابرهیم خلیل الرحمن ع و از برکت این نور مقدس مقام خلت را دریافت و آتش بر او
برد و سلام گردید و باطمینان این نور بود جبرئیل از او سوال کرد که هل لک حاجة
آنحضرت در جوابش گفت اما الیک فلا یعنی آیا ترا حاجتی هست فرمود اما بسوی
تو پس احتیاجی ندارم اگر دارم بصاحب این نور مقدس عزیز مبارک دارم که بعنایت
خداوندی خازن آن شده ام و تا این نور مبارک با آنحضرت بود کجا آتش در او اثر
میکرد چنانکه آتش را خاموش کرد و گل و ریحان از آتش ظاهر آمد فتبارک الله
احسن الخالقین بعد آن نور مقدس انتقال یافت بحضرت اسمعیل ذبیح الله و اگر او
صدف این نور عزیز نیامده بود چگونه از ذبح مامون میشد و فدا از حق تعالی می یافت
پس اگر بدقت نظر کنی در احادیث قصص انبیا و رسل و تواریخ معجزات و حالات

ایشان خواهی یافت که چه قدر آثار بدیعه و فواید غریبه و معجزات عجیبه از این نور مقدس در اصلاب طاهره و ارحام مطهرهٔ ایشان ظهور یافته و چون معجزات بدیعه از انبیاء حاملان این نور عظیم ظهور یافته البته از حاملان آن که انبیا نبوده اند نیز ظاهر آمده برکت آن نور چنانکه از بعضی ایشان ذکر خواهد شد و با وجود آنکه حاملان آن امانت دار بوده اند و صاحبان آن نور مقدس نبوده اند هر کجا آن شاخ نرگس بشکفد گل رخانش دیده نرگسدان کنند عبد رخسار تو گو تا عاشقان از برایت جان و دل قربان کنند بعد از حضرت اسمعیل ذبیح انتقال یافت بسوی قیدار و از او بالهمیسع و از او انتقال یافت بسوی نبت و از او بسوی یشجب و از او بسوی اود و از او بسوی عدنان و از او بسوی معد و از او بسوی نزار و از او بسوی مضر و از او بسوی الیاس یعنی داند برکت این نور مقدس بود که الیاس صاحب و حافظ مجار شد و درد ر با هاد سنکیه را کیس سفاین است و بر بعضی روایات خاصر بالفعل زنده است و رفیق حضرت نبی علیه السلم است و از الیاس انتقال یافت بسوی مدرکه و از او بسوی خزیمه و از او بسوی کنانه و بواسطه امانت داری این نور مقدس مبارک کنانه انعقد عزت و جلالت یافت که بنی کنانه مشهور آفاق شدند رجوع باحادیث و تواریخ برده از رخسار مطلوب کشد و از او بسوی نضر و از او بسوی مالک و از او بسوی فهر و از او بسوی غالب و از او بسوی لوی و از او بسوی کعب و از او بسوی مره و از او بسوی کلاب و از او بسوی قصی و از او بسوی عبد مناف که در جلالت شان و عظمت در میان اعراب و قصصش معروف است و از عبد مناف بسوی حضرت هاشم علیه السلم که تعریف و توصیف نورانیت و جلالت و کرامتش بعد گفته شده بدانکه انتقال این نور مقدس مبارک بهر یک از اصلاب طاهره و ارحام مطهره که ذکر کرده آمد بطریقهٔ عهد و میثاق الهی و خطبه و عقد کردن جبرئیل بوده است چنانکه از حضرت آدم بشیث و از او بانوش بطریقهٔ مذکوره تعلق یافت و هر یک بیابد از فرزند خود عهد گرفته و میثاق این نور سابک داده و کتاب نوشته اند و بعقب خود سپرده اند آنحضرت بذکر دو سر فقرهٔ آن در حدیث اکتفا فرمودند که باعث تطویل کلام نشود بیقین بدانید ملائکه مجلله این نور مقدس

دده صلب و بطن واقع آمده زیرا که حملهٔ آن تمامی پاک و طاهر و مقدس بوده اند و از برکت این نور مبارک کرامت می یافته اند چون انبیا و اولوا العزم یا غیر اولو العزم بوده اند و آنحضرت اولاً بذکر یکدو فقره از آنها قناعت فرمودند و از آنرو نیز در احوال اصلاب و ارحام مزبوره با آنحضرت ذکر کرامات و حالات بدیعه از این نور مقدس خواهند فرمود و اگر چه اختلاف در وسایط حوامل این نور عزیز در طرق عامه و خاصه واقع شده است و احادیث مختلفه روایت شده چنانکه بعضی از احفاد جناب میر داماد رحمه الله این فرد را در بیان اجداد و اسلاف آنحضرت در تألیف خود نوشته پنجاه و یک زادم بود تا حضرت خیر البشر هغده نبی هغده ولی هغده مشر صاحب ظفر و در حدیث شریف چهل و یک نفر بدانا چون این حدیث شریف عزیز از طریقهٔ خاصه از حضرت امام صادق القول علیه السلم است اعتماد بان شاید و فقیر بهمین روایت موثقهٔ صحیحه قناعت کردم و اگر تفصیل از آن بخواهند باید رجوع بکتاب بحار الانوار و کتاب عوالم نمایند ثم قال الصادق علیه السلام و انما سمی هاشما لانه هشم الثرید لقومه و کان اسمه عمرو العلا و کان نور رسول الله فی وجهه اذا اقبل تضیئ منه الکعبة و تکتسی من نوره نورا شعشعانیا و یرتفع من وجهه نورا الی السماء و خرج من بطن امه عاتکة بنت مرة بنت فالح بن ذکوان و له ضفیرتان کضفیرتی اسماعیل یتوقد نورهما الی السماء فعجب اهل مکة من ذلک و سارت الیه قبائل العرب من کل جانب و ماجت منه الکهان و نطقت الاصنام بفضل النبی المختار و کان هاشم لا یمر بحجر و لا مدر الا و ینادیه ابشر یا هاشم فانه سیظهر من ذریتک اکرم الخلق علی الله و اشرف العالمین محمد خاتم النبیین و کان هاشم اذا مشی فی الظلام انارت منه الحنادس و یری من حوله کما یری من ضوء المصباح فلما حضرت عبد مناف الوفات اخذ العهد علی هاشم ان یودع نور رسول الله فی الارحام الزکیة من النساء فقبل هاشم العهد و الزم نفسه و جعلت الملوک تتطاول الی هاشم لیتزوج منهم و یبذلون الیه الاموال الجزیلة و هو یابی علیهم و کان کل یوم یاتی الکعبة و یطوف بها سبعا و یتعلق باستارها و کان

هاشم اذا قصده قاصد اکرمه وکان یکسو العریان ویطعم الجایع ویفرج عن المعسر
ویوفی عن المدیون ومن اصیب بدم دفع عنه وکان بابه لا یغلق عن صادر ولا
وارد واذا اولم ولیمة واصطنع طعاما لاحد وفضل منه شیء یامر به ان یلقی الی
الوحش والطیور حتی تحدث اخباره وجوده فی الآفاق وسوده اهل مکة باجمعهم و
شرفوه وعظموه وسلموا الیه مفاتیح الکعبة والسقایة والحجابة والرفادة ومصادر
امور الناس ومواردها وسلموا الیه لواء نزار وقوس اسمعیل وقمیص ابرهیم ونعل
شیث وخاتم نوح فلما احتوی علی ذلک کله ظهر فخره ومجده وکان یقوم بالحاج و
یرعاهم ویتولی امورهم ویکرمهم ولا ینصرفون الا شاکرین یعنی حضرت صادق علیه السلام
فرمود بدرستیکه نام نهاده شد بهاشم بسبب آنکه او می شکست نان وگوشت واستخوان
از برای قوم خود واسم آنحضرت عمرو العلا بود ونور حضرت رسالت در رخسار او ساطع
بود بحدی که وقتی داخل مسجد الحرام شدی کعبه از نور او روشن شدی ومی پوشید
از نور او نوری شعشعانی ومرتفع میشد از وجه او نور بسوی آسمان وبیرون آمد
از بطن ام خود عاتکه بنت مره بنت فالج بن ذکوان وحال آنکه از برای او دو گیسو بود مثل
دو گیسوی حضرت اسمعیل که روشنی میداد نورانها بسوی آسمان پس اهل مکه از این حالت
تعجب میکردند وقبایل عرب از هر جانب بسوی مکه می آمدند وکاهنان از مشاهده این نور
بحرکت در آمدند وبتها بفضیلت پیغمبر مختار ناطق گردیدند وهاشم بهر سنگ وکلوخی
که می گذشت بقدرت الهی بسخن می آمد واورا ندا میکرد که یا هاشم بشارت باد ترا زیرا که
زود باشد که ظاهر گردد از ذریه تو گرامی ترین خلایق بر حق تعالی واشرف عالمیان حضرت محمد ص
خاتم پیغمبران ص وجناب هاشم وقتیکه حرکت میکرد در ظلام وشبها روشن میشد از نور
او ظلمتها واز اطراف خود نور میداد مثل مصباح ودیده میشد از نور اطراف هاشم مثل
چراغ اشبانی که بود پس از این حدیث ظاهر آمد که اگر چه نور مبارک مقدس آنحضرت
در اصلاب سابقه چون آدم وشیث وادریس وسایر از دست وجبین ایشان ظاهر می
بود در اصلاب لاحقه چون عبد مناف وهاشم از تمام اطراف بدن ایشان شعاع

این نور مقدس ظاهر بوده مثل ضوء شعله چراغ که از جهات ستة ظاهر است زیرا که
هر قدر قرب بظهور آنحضرت میشد بروز وظهور وقوت نورانیت این نور مقدس
زیاده میشد پس چون هنگام وفات عبد مناف رسید عهد وپیمان از جناب هاشم
گرفت که نور حضرت رسالت پناه را نسپارد مگر در رحم پاکیزه از زنان مسلمه صالحه
نجیبه پس هاشم قبول عهد نمود وملتزم شد از او پادشاهان هر روز میکردند که
دختر خود را باو بدهند ومالهای بسیار از برای او میفرستادند که شاید بمواصلت
ایشان راضی شود واو امتناع مینمود وهر روز بسوی کعبه می آمد وهفت شوط طواف
میکرد وبر پردهای کعبه می چسبید وهر کس بنزد او می آمد او را گرامی میداشت وعریانان را
کسوت می بخشید وگرسنه را طعام میخورانید وپریشان را بحاجت خود میرسانید وقرض
صاحبان قرض را ادا مینمود وهر کس گرفتار دیه خون میشد بر نیابت او ادا مینمود وهر گز
باب خانه اش بر صادر ووارد بسته نمیشد وهر گاه ولیمه میداد یا طعامی مینمود این قدر
طبخ مینمود که فضله آن را از برای مرغان ووحشیان میبردند تا بثواب آن رسد وصیت کرم
او بافق جهان رسید وپادشاهی تمامی اهل مکه معظمه براو مسلم گردید وتعظیم وتشریف می
کردند اورا وکلیدهای کعبه وآب دادن حاجیان از چاه زمزم وحجابت کعبه ومهمانداری
حاجیان وسایر امور مکه ومردم را باو تسلیم نمودند وعلم نزار وکمان اسمعیل وپیراهن
ابرهیم ونعلین شیث وانگشتر نوح را که مواریث انبیاء است بمیراث گرفت پس چون
جامع گردید این فضایل را بالتمام ظاهر شد فخر وبزرگی او وقیام مینمود بامور حاج ورعایت
میکرد ایشان را ودفع احتیاج از ایشان میکرد ومباشر میشد امور ایشان را وگرامی میداشت
ایشان را که منصرف میشدند از مکه در حال شکرگذاری یعنی میراث انبیا واحسان بخلق
خدا وجلالت وسلطنت را از برکت این نور مقدس مبارک باهم جمع کرده بود ومقبول
جمیع طوایف بادی وحاضر ومقیم ومسافر شده بود وبعد جناب شیخ ابو الحسن بکری
راوی جلیل این حدیث شریف گوید که چون هلال ماه ذیحجه طالع میشد امر میکرد
مردم را که جمع شوند نزد مکه معظمه پس خطبه میخواند ومیگفت ای گروه مردمان شما اهل

با ایشان که ای خدا و همسایگان خدائید و مهمانان سزاوارترست بگرامی داشتن از
دیگران وحق تعالی شما را مخصوص گردانیده است باین کرامت و نزد شما حاجیان میآیند بوی
شما ژولیده مو و گرد آلوده از هر دره عمیقی و قصد دارند شما را از هر مکان دوری پس ایشانرا
مهمانی نمائید و حاجت کنید و نگاه دارید تا خدا شما را گرامی دارد و بر نصیحت هاشم اکابر قریش
مالهای عظیم از برای این امر جسیم بیرون می‌آوردند و او حوضها از پوست نصب میکرد و از آب
زمزم پر میکرد و از برای آشامیدن حاجیان پر میکرد باقی حوضها را از سایر چاهها از برای صرف
ایشان و عادت او این بود که از روز هفتم شروع میکرد بضیافت ایشان و طعام از جهت ایشان
نقل میکرد بمنی و عرفات و [illegible] میکرد از برای حاج گوشت و روغن و [illegible] و سیراب می کرد
ایشانرا از شیر تا وقتیکه ایشان مراجعت میکردند از منی قطع میکرد از ایشان ضیافت او جناب
شیخ ابو الحسن بکری گوید خبر بما رسید که سالی در مکه قحطی شدید و تنگی روی داد
چیزی نداشتند که ضیافت حاجیان نمایند حضرت هاشم شتری چند داشت بسمت شام
فرستاد و فروخت و قیمت آنها را آرد خرید همگی خوراک حاجیان کرد و قوت یکشب از برای خود نگاه
نداشت بلکه بذل کرد تمامش را از برای حاج که کفایت کرد ایشانرا و برگشتند در حالیکه
شکر کردند او را در آفاق و باین سبب صیت کرمش باطراف جهان رسید و در حق او شعر
گفتند یا ایها الرجل المجود رحله هلا نزلت بدار عبد مناف ثکلتک امک لو نزلت
بیابهم لیجبث من کرم و من اوصاف عمرو العلا هشم الثرید لقومه والقوم فیها
مشغفون عجاف بطنوا البر الرحلتین کلیهما عند الشتاء و رحلة الاصیاف
و چون آوازه همت هاشم بتمام عالم رسید و خبر او بنجاشی پادشاه حبشه و قیصر پادشاه
روم رسید نامه ها برای او نوشتند و هدیه ها برای او فرستادند و استدعا نمودند که
دختر از ایشان بگیرد که شاید نور حضرت محمدی [illegible] با ایشان منتقل گردد
زیرا که کاهنان و رهبانان و علمای ایشان خبر داده بودند این نور که در جبین هاشم است
نور حضرت رسول خداست پس قبول نکرد و تزویج از زنان قوم خواست که نجباء عرب اند
و از آنها فرزندان ذکور و اناث مرزوق شد اولاد ذکور او اسد و نضر و عمرو و صیفی

و اما اناث صفیه و رقیه و خالده و شعفا بودند و باز نور حضرت رسول خدا در پیشانی
او ثابت بود و این بسیار بر او دشوار و عظیم بود پس شبی از شبها دور خانه خدا طواف
میکرد و سوال کرد از حق تعالی که نصیب کند او را از فرزندی که نور حضرت رسول الله در او قرار
بگیرد و در این حال او را خواب در ربود و در گوشه از حطیم تکیه و خوابید در خواب صدای
هاتفی را شنید که گفت بر تو باد بسلمی دختر عمرو که او طاهره مطهره و پاک دامنست از گناهان
پس او را بگیر و مهر کابین او را عطا کن که مانند او در میان زنان نخواهی یافت و از او فرزندی
فرزندی خواهد شد که حضرت سید پیغمبران از نسل او ظهور نماید پس هاشم برخاست از خواب
بیدار شد و فرزندان عم و برادر خود مطلب جمع کرد و خبر داد ایشانرا از خواب خود و آنچه
هاتف گفته بود پس برادرش مطلب گفت این زن که تو نام بردی از قبیله بنی نجاریست
و در میان قوم خود معروف و مشهور است بنجابت و عفت و کمال حسن و طراوت و جمال و
قبیله او اهل کرم و ضیافت و عفتند و لکن تو از فرزندان مادر او ایشان در شرافت و نسب
افضل هستی و جمیع پادشاهان آرزوی مواصلت با تو دارند و اگر البته در این اراده ای
رخصت فرما تا برویم و برای تو خطبه کنیم هاشم گفت حاجت برآورده نمیشود مگر آنکه خود بطلبش
من خود میخواهم بتجارت شام بروم و از آنجا که برادر و عم او خواستگاری نمایم پس تهیه سفر خود را
از اسباب تجارت و غیره ساز کرد و با برادر خود مطلب و پسر عم خود متوجه مدینه طیبه شد
که قبیله بنی النجار در آنجا میبودند و بیرون آمدند با هاشم اصحاب او با اسلحه [illegible]
میکشیدند و خیل و جمال او بر آنها الحال و اثقال [illegible] و در حال خروج نداکردند در اهل مکه پس
بیرون آمدند با او سادات و اکابر و عبید و غلامان از برای وداع کردن با هاشم پس ادا کرد هاشم
ایشانرا برجوع و خود و بنو عم و برادر خود مطلب رفتند بسوی یثرب و چون بمدینه طیبه رسیدند
نور حضرت محمد که از جبین هاشم ساطع بود تمام وادی و مدینه را روشن نمود در جمیع خانه های
ایشان پرتو افکند پس چون دیدند اهل مدینه همگی بسوی ایشان مبادرت نمودند و سوال کردند
که شما چه کسانید ای گروه که ما هرگز از شما نیکوتر ندیده ایم در حسن و جمال خصوص صاحب این نور
ساطع و ضیاء لامع درخشنده که جهان را روشن کرده مطلب گفت ما ایم اهل خانه خدا و ساکنان

حرم حق تعالی ماییم اولاد لوی بن غالب و این برادر من هاشم بن عبد مناف است و از برای
خواستگاری تو بسوی شما آمده‌ایم و رغبت در خطبه با شما داریم و حال آنکه شما میدانید که جمیع پادشاهان
اطراف طالب مواصلت با برادر من اند هاشم و او رغبت نکرده در ایشان مگر بمواصلت با شما
و دوست داریم انکار شاد نمائید ما را الحکایه سلمی و پدر او در میان جمع بود مبادرت نمود بجواب و
گفت شمائید ارباب عزت و فخر و شرف و سخاوت و نخوت و جود و کرم و آن کریمه که شما خطبه آن
مینمائید دختر من است و او مالک اختیار خود است و دیروز با زنان اکابر قبیلۀ بنی قینقاع
رفته است اگر در اینجا توقف مینمائید مشمول کرامت و عنایت ما خواهید بود و اگر بآن سوق
تشریف میبرید مختارید اکنون بگوئید که کدام یک از شما خواستگاری او مینمائید گفتند صاحب
این نور ساطع و شعاع لامع چراغ بیت الله الحرام و مصباح ظلام موصوف بجود و اکرام هاشم بن عبد
مناف صاحب رحلة الایلاف و ذروۀ احقاف پس پدر سلمی گفت به به با این نسب بلند پایه
شدیم و سر باوج رفعت کشیدیم و رغبت ما باو زیاده است از رغبت او بما ولکن چون آن
مالکه باختیار خود است ما با شما میرویم بسوی او ولکن فرود آئید بر بهترین زوار و فخر قبیلۀ نزار
پس ایشان را بانهایت عزت و مکرمت فرود آورد و بانواع ضیافتها و کرامتها ممتاز گردانید و
شتران نحر کرده و خوانهای بسیار از برای ایشان کشید و جمیع اهل مدینه و قبیلۀ اوس و خزرج
برای مشاهدۀ نور جمال هاشم بیرون آمدند و در تعجب بودند از این نور و علمای یهود چون نظر
بر این نور الهی افتاد جهان در دیدۀ ایشان تیره شد زیرا که در تورات خوانده بودند که این نور از
علامات حضرت پیغمبر آخر الزمان است پس از مشاهدۀ این حال ملول و گریان شدند که تیره
شد پس عوام ایشان از آنها سوال نمودند که سبب گریۀ شما چیست گفتند این علامت
از کسی است که بر زودی ظاهر شود و خونها بریزد و ملائکه او را در جنگ امداد کنند و اوست
سفاک قتال و در کتب شما نام او ماحی است و این نور اوست که ظاهر شده است پس سایر
یهود از استماع این قول و خبر او گریان شدند و گفتند ای حبر و عالم خود ای پدر ما آیا این کسیکه
ذکر کردی تو آیا میتوانیم برسیم بسوی قتل او و کفایت کنیم شر او را گفت با ایشان هیهات خلقی
واسطه است میان شما و آنچه تمنا دارید و عاجز خواهید شد از آنچه امید دارید بدرستیکه

این مولود آنچنانکه وصف کردم از برای شما ظاهر نمیشود تا آنکه آسمان از هو و غنا
از شما و میگوید تعالی جبرئیل از جانب رب سما و او عزیزتر است از ولد در نزد والد بدرستیکه
او اکرم اهل ارض است بر حق تعالی و اکرم اهل سماوات است پس یهود گفتند ای سیّد کریم ما سعی
کنیم در خاموش کردن این نور و چراغ پیش از آنکه تمکن بهم رساند و حادث کند در ما هر مکروه را
و هلاک کند حضرت هاشم را در سینه جا دادند و از آن روز عزم بر عداوت و اطفاء نور مبارک
آنحضرت را نمودند و غافل بودند از صاحب و رب این نور که حق تعالی است و فرموده یریدون
لیطفئوا نور الله بافواههم والله متم نوره ولو کره
الکافرون و چون روز دیگر صبح طالع شد حضرت هاشم امر فرمود اصحاب خود را
که جامه‌های فاخر پوشیدند و خودها بر سر گذاشتند و زره‌ها در بر کردند و آنحضرت را در
میان گرفتند مانند ماه در میان ستارگان و غلامان در پیش و اتباع و حشم از عقب روان
گردیدند و پدر سلمی و اکابر قومش با ایشان بودند و جماعتی از یهود نیز با ایشان رفتند
و باین هیئت متوجه بازار بنی قینقاع شدند و چون نزدیک آن بازار رسیدند مردم از
اقاصی بلاد و شهرها و اقطار و اهل حضر و سکان آنها در آنجا حاضر بودند تمامی دست از
کارهای خود برداشتند ترک معاش خود کرده در این بازار و حیران نور جمال حضرت هاشم گردیدند
و از هر طرف بسوی ایشان دویدند و نظر میکردند و تعجب داشتند از حسن و جمال آنحضرت
و او در میان اصحاب خود مثل ماه شب چهارده در میان کواکب بود و ضیا میبخشید و وقار بود
و بجمال خود خود کرد تمامی اهل بازار او را نظر میکردند بنور دیگر در میان دو چشم و پیشانی او بود
و در میان آن گروه سلمی نیز ایستاده حیران جمال حضرت هاشم شده ناگاه پدرش نزد او آمد و گفت
بشارت میدهم ترا بامری که موجب سرور و شادی و فخر و عزت ابد است از برای تو سلمی گفت
آن امر چیست پدرش گفت ای سلمی این آفتاب اوج عزت و ماه برج کرامت و رفعت که مشاهده
میکنی بخواستگاری تو آمده است و او با اطراف جهان از اهل سخاوت و عفت و کفایت و جود و
ضیافت معروف است و صاحب جود و اضیاف و هاشم بن عبد مناف است و او از حرم بیت الله
بسوی تو آمده مگر بجز این مهم پس چون سلمی شنید از پدر خود این کلام را از نهایت حیا روی از

پدر کرد انبد و پدر از فحاوی کلامش رضا و خوشنودی فهمید پس سلمی گفت ای پدر
بدرستیکه زنان افتخار میکنند بر رجال بحسن و جمال و تعدد و کمال و هرگاه بوده باشد
زوج مرا ای بزرگ از سادات عرب و با ملاحت منظر و حسن بلاغت چگونه خواهد بود البته
جای خوف و انکار نیست و حال آنکه تو ای پدر دانستی میان من و احیحه بن جلاح او چه
گذشت و حیله کردم با او کردم تا آنکه خود را از او نجات دادم بسبب آنکه از جمله بزرگان نبود
و این مرد دلالت دارد عظمتش و نور عظیم صورتش بر سیادت او و احسانش بر فخر او پس اگر
چنانکه ذکر کردی این قوم رغبت در من و خطبه من دارند من نیز رغبت دارم در ایشان ولکن
لابد است از آنکه طلب کنم از ایشان مهر را و کوچک نسازم نفس خود را و زود باشد که
میان ما و ایشان خطاب و جواب واقع شود پس حضرت هاشم دستکاری خیمه از دیبای سرخ
برپا کرد و سراپرده ها دور آن زدند و چون در خیمه خود قرار گرفت اهل سوق اقبال کردند
بسوی او نظر میکردند بسوی نور او تا آنکه ضایع کردید بسیاری از متاع و معاش
ایشان بعد متفرق شدند از ایشان و سوال میکردند بعضی از بعضی از امر هاشم و قوم او
و آنچه باعث قدوم ایشان شده بسوی مدینه بعضی گفتند آمده است از برای طلب سلمی
پس حسد بردند سلمی بر هاشم زیرا که او نیکوترین اهل زمان خود بود و عجب حسن و جمال اکمل
زنان عصر بود و بود زنی تمام عیاری معتدل القامه نیکو منظر کامله الاوصاف معتدله
الاطراف که سریعة الجواب و نیکو آداب و عاقله ظریفه عفیفه لبیبه پاکیزه از ادناس پس حسد
بردند تمامی اهل مدینه از دو بر حضرت هاشم حتی آنکه حسد برد ابلیس ملعون و حال آنکه مصور
شده بود بصورت پیرمردی و در نزد سلمی آمد و گفت من از اصحاب هاشم هستم و برای
نصیحت و خیرخواهی تو آمده ام این مرد صاحب ما اگرچه در حسن و جمال این مرتبه دارد
که دیدی ولیکن بسیار کم رغبت بر زنان است و زنی را که بسیار دوست دارد زیاده از ده روز
نگاه نمیدارد و زنان بسیار خواسته و طلاق گفته است و او در جنگ شجاعتی ندارد و بسیار
جبون و ترسان است سلمی گفت اگر آنچه در حق او گوئی راست است اگر قلعه های خیبر را
از برای من پر از طلا و نقره کند در او رغبت نخواهم کرد پس ابلیس لعین مراجعت کرد و

سلمی را در غم و هم خود گذارد و بصورت شخص دیگر از اصحاب هاشم متمثل شد و نزد
سلمی آمد و مانند آن افسانها بار دیگر بر او بخواند و باز بصورت ثالثی متمثل گردید و آن
کلام بیمدا اعاده نمود و سلمی گفت آنکسیکه من و پدرم نزد او بودیم او نفرستاده او بسوی من رجالی
پس ساکت شد ابلیس لعین و سلمی گفت و اگر رسولی بفرستد بعد از تو اراده میکنم بزدن گردن
او پس ابلیس خناک و مسرور بیرون آمد و القا کرده بود در قلب بعض هاشم یا او گمان کرد
آنکه او ناامید از مدینه مراجعت خواهد نمود پس بعد بنزد او آمد و او را ملول و غمناک
یافت پرسید ای سلمی چرا اخرونجی امروز هنگام شادی و سرور است که عروس و کرامت ابدی تو را
میسر گردیده است سلمی گفت ای پدر میخواهی مرا تزویج کنی بشخصیکه رغبت در زنان ندارد و
طلاق بسیار میگوید و جبان و ترسانست در جنگها زیاده حرف زن که را تفصیل کردی پس پدرش
بخندید و گفت والله ای سلمی این مرد بهیچیک از این صفات که گفتی موصوف نیست و بجود و
کرم او مثال میزنند و از بسیاری طعام که بمهمانان خورانیده و از وفور گوشت و استخوان که
برای ایشان شکسته او را هاشم نامیده اند و هرگز زنی را طلاق نگفته است و در شجاعت و
بسالت مشهور آفاق است و در خوشخوئی و خوش زبانی نظیر ندارد البته آنکه این سخنان بتو
گفته است شیطان بوده پس گفت ای پدر اگر بگفته آمده بودند از جانب او تکذیب میکردم او را آمد
نفر آمدند که هر یک گفتند مثل قول دیگری پدرش گفت مانده بودیم از او رسولی و پیامی مادر را
از او خبری و شیطان ظاهر میشود از برای انسان در این زمان و امر و نهی میکند و حال آنکه
سلمی صحیح میدانست آنچه شیطان گفته بود و گمان کرده بود آنکه او از بنی آدم است و هاشم
اطلاع نداشت این حکایتها را و اعتماد داشت بر جمیع اقوام خود از این خطبه بعد سلمی بیرون
آمد نزد بجهة حوائج خود و میل داشت که ببیند هاشم را پس در طریق با هم جمع آمدند از
محبت هاشم امر عظیمی در قلب او واقع آمد و در آن زمان قرار نبود حیا کردن زنان از مردان
و حجاب نداشتند تا وقتیکه حضرت محمد صلی الله علیه و آله مبعوث شد و نزول کرد نطاقها از جهه بجهة
خیمهٔ هاشم و چون جمع شدند سلمی و حضرت هاشم شناخت او را بنوری که در صورت او بود
و آنحضرت نیز او را شناخت پس گفت ای هاشم من دوست داشتم ترا و اراده کردم رد او اجابت

کردم ترا پس خود خطبه کن مرا از پدرم و دستوری نباشد آنچه پدرم طلب نماید آن نو پس اگر تمکین
نداشته باشی من ساعتی میخواهم ترا از مال خودم پس روز دیگر هاشم با اصحاب کبار زینت
کرده بخیمه پدر سلمی آمدند و حضرت هاشم و مطلب پسران عم ایشان در صدر خیمه بنشستند و
تمامی اهل مجلس از حیرت جمال آنحضرت نظر از آنجناب بر نمیداشتند پس مطلب بسخن در آمد و گفت
ای اهل شرف و کرامت و فضل و نعمت ما ایم اهل بیت الله الحرام و صاحبان مشاعر عظام و کسی که
مامی شناسند طوایف انام و بر شما ظاهر است شرف و بزرگواری ما و خود میدانید نوری با حضرت
محمد ص را که حق تعالی مخصوص نموده ما ان و ما ئیم فرزندان لوی ابن غالب و این نور از حضرت آدم
فرود آمده است تا آنکه بپدر ما عبد مناف رسیده است و از او ببرادرم هاشم منتقل شده و ختم
این نعمت را بسوی شما فرستاده است و آمده ایم از برای او فرزند گرامی شما را خواستگاری میکنیم
و سکوت کرد پس عمرو پدر سلمی جواب گفت از برای شماست عزت و اکرام و اجابت اعظام و ما
قبول کردیم خطبه شما را و اجابت نمودیم دعوت شما را و لکن ناچار است عمل کردن بعادت
قدیم ما که مهر بگیران از برای این مرسقدم دارید و اگر میخواهید ان عادت ابا و اسلاف ما و شما هر اینه
الحق ان مطلب اینمعنی کردیم پس در این حال مطلب گفت که یکصد ناقه سیاه چشم سرخ مو از برای شما
میفرستیم و ابلیس که از حضار مجلس بود کریه و نزد پدر سلمی آمد و گفت مهر را زیادت کن پدرش
گفت ای بزرگواران قدر دختر ما در نزد شما همین بود مطلب گفت هزار مثقال طلا نیز میدهیم باز
ابلیس اشاره کرد بسوی پدر سلمی که زیادت کن پدرش گفت ای جوانان تقصیر کردید در حق ما مطلب
گفت یکهزار عنبر و ده جامه سعید مصری و ده جامه عراقی اضافه کردیم و تحقیق انصاف دادیم در
حق شما باز شیطان اشاره بزیادتی کرد پدرش گفت نزدیک آمدی و احسان کردی باز کرامت نما
مطلب پنج کنیزک گفت میدهیم از برای خدمت ایشان باز شیطان اشاره کرد که طلب زیادت کن
پدرش گفت آنچه میدهید اینها باز میگردد مطلب گفت ده اوقیه مشک و پنج قدح کافور
اضافه کردم آیا راضی شدید باز شیطان خواست وسوسه نماید پدر سلمی فریاد بر او زد و گفت ای پیر
بد هیئت بیرون شو که مرا در این مجلس خجالت دادی پس مطلب نیز او را زجر کرد و او را از خیمه
بیرون کردند و یهودان نیز با اندوه و ملالت بیرون رفتند پس بزرگ یهودان با پدر سلمی

بدل
ملالت

گفت این مرد پیر حکیم ترین دانایان شام و عراق است چرا از تدبیر او بیرون میروید و ملاحظه
نمیشمرید که مختص خود را به عزیزی بدهید که از اهل بلاد ما نیست بعد ابلیس گفت یا عمرو بدرستیکه آنچه
طلب کردی در مهر دختر کم است و من قصد داشتم که طلب کنم از قوم آنچه باعث افتخار مختص
تو باشد بر سایر زنان قوم و اهل زمان او و میخواستم شرط کنم که بنا بکند از برای او قصری که طول آن
ده فرسخ باشد و عرضش مثل آن و سر کشیده باشد بهوا و در باسمان و در اعلای آن مجلسی باشد
که نظر کنند از آن بسوی ایوان کسری و نظر کرده شود بسوی مراکب و سفاین که جاری میشوند در مجمع
بریده شود بسوی آن عمارت نهری از دجله و فرات که عرض آن یکصد ذراع باشد که جاری شوند در آن
کشتیها بعد غرس شود در دور نهر نخلهای معتدله که منقطع نشود ثمر آن در تابستان و در زمستان
پس مطلب گفت وای بر تو ای شیخ کی قدرت دارد بر این قصر و عمل پس اسراف کردی در آنچه
گفتی و وصول بان محال است پس فریاد زدند پدر سلمی و مطلب باو و گرفت او را جمعی از هر طرف
از قوم و بود مراد ابلیس ملعون تفرقه مجلس و اراده بود بین قبطون یهودی که مجابت ابلیس با چهار صد نفر
از طایفه یهود برخواستند و شمشیرها کشیدند و در برابر ایستادند و سادات حرم الهی چهل نفر
بودند نیز شمشیرها کشیدند و مطلب بر سرکرده یهود حمله آورد و حضرت هاشم بر ابلیس لعین حمله کرد
و بقوم خود صیحه زد که جهاد نمائید با قوم یهود آنجناب تاویل رویای من پس صیحه بر ایشان
ابلیس ملعون از حضرت هاشم فرار کرد آنحضرت او را رسید او را گرفت بر زمین زد پس چون نور حضرت رسالت
پناهی صلی الله علیه و آله برا و تابید نعره زد و مانند بادی از زیر دست آنحضرت بیرون رفت و
آنحضرت چون بمطلب نظر کرد دید که رئیس یهودان را بدو نیم کرده است و آنحضرت و اصحابش
بسیاری از یهود را کشتند و چون خبر بشهر رسید مردان و زنان بیرون آمدند یهود منهزم شدند
و هفتاد و دو نفر از ایشان بقتل آمد و عداوت طایفه یهود نسبت بحضرت رسالت محکم شد
و پدر سلمی از حضرت هاشم و مطلب التماس نمود که دست از ایشان بردارید و شادی را باندوه مبدل
نسازید پس آنحضرت بخیمه خود مراجعت نمود و یهود طلب کردند آن حبر خود را نیافتند او را حضرت
هاشم فرمود ای معاشر یهود این شیطان بود که شما را اغوا کرد پس نظر کنید اگر بیابید صاحب خود را
چنانست که گمان کرده اید او حکیمی بود از حکمای شما اگر نیافتید بدانید که نبود او مگر شیطان که

اغوا کرده شما را پس پدر سلمی رجوع کرد بسوی اصلاح امر خود و قوم رجوع کردند با ماکن خود و حال
آنکه ممتلی شده بود از غیظ یهود پس حضرت هاشم اسباب ولیمه را مهیا نمود و جمیع حاضران را
اطعام نمود و پدر سلمی نزد دختر خود آمد و گفت شجاعت هاشم را مشاهده نمودی اگر من آزاد
الناس نمیکردم یکی از یهود اندازه نمیگذاشت سلمی گفت ای پدر آنچه خیر را میدانی بکن و از
ملامت لائمان پروا مکن پس چون فارغ شدند از طعام پدر سلمی گفت ای معاشر سادات و اهل حرم
آمدید و کینه را از سینههای خود بیرون کنید و دختر من هدیه شما است و من از شما هیچ توقع
ندارم مطلب گفت آنچه گفتیم باز یاد نمیدهیم و رو کرد بسوی هاشم و گفت ای برادر با آنچه گفتم
از جانب تو راضی شدی گفت بلی پس مصافحه کردند با یکدیگر و پدر سلمی درهم و دینار و زر بسیار
از جیب خود بیرون آورد و نثار حضرت هاشم و مطلب کرد و درام بسیار بر اصحاب آنحضرت ایثار
کرد و مشک اذفر و کافور و عنبر بر ایشان نثار کرد تا آنکه پر شد دامان ایشان بعد گفت ای
هاشم میل داخل شدن بر زوجه خود در این شب داری یا صبر میکنی تا اصلاح کنیم امر او را
گفت آنحضرت بلکه صبر میکنیم بجهت اصلاح امر او و بار کردند مطایای خود هاشم و همگی بار
کردند و بسوی مدینه مراجعت کردند پس بدرستیکه حضرت هاشم آنچه از مال حاضر داشت
داد ببرادرش مطلب که ببرد نزد سلمی و چون مطلب با مال نزد او آمد و خالی شد سلمی با او
مال مذکور و قبول کرد و گفت ای سید کرم و بهترین کسانیکه راه میروند بر قدم سلام مرا برسان
ببرادرت و بگو که حسنت رغبت مرا در تو پس حفظ کن از ما آنچه حفظ کردیم ما از تو و بگو آنچه
من میگویم ببرادرت که من زنی هستم که بوده است مرا شوهری باسم الجیمر بن الجلاح اوسی و بود کثیر
المال پس چون تزویج کردم با او شرط کردم با او که هر وقت بدی بکند با من مفارقت بکنم از او
و قصه من اینست که سخت فوت شدم از او بفرزند پس خواستم گرفتم ریسمانی و بستم بپای
طفل و گره کرد در این شب تا نصف شب بگذشت بعد پاره کردم خیط را از طفل و پدرش
بخواب رفته بیرون آمدم بسوی اهل خودم بعد که بیدار شد امر خود را نیافت و دانست که
این حیله بود از من با او و من خبر دادم ترا این حدیث تا خبر کنی برادرت را که مخفی نماند بر او
چیزی از امر من و مشغول نشود از من بباقی زنهای خود مطلب گفت بدان که برادر من میل

کردند او را و سلاطین که خطبه و تزویج نمایند با او پس ابا و امتناع کرد تا آنکه هاتفی در خواب باو
گفت خبر ترا پس رغبت کرده در تو و میل دارد که رو بعد که گذارده در تو این نور مبارکی که امانت
گذارده است در او حق تعالی پس مسئلت میکنم از خداوند که تمام فرماید از برای شما سرور را و
کفایت فرماید از شما شر هر حسود را بعد مطلب بیرون آمد و مشایعت کرد سلمی با نساء قوم خود
او را و رفت بسوی برادر خود و خبر داد باو قول سلمی را پس خندان شد آنحضرت و گفت ابلاغ رسالت
کردی بعد اقامت کرد حضرت هاشم ایام چند در مدینه زفاف آن غره عبد مناف بان دره
صدف کرامت و عفاف دست داد و حاضر شدند عروسی ایشان را حاضر و بادی از تمام آفاق
بعد از تحقق التیام و مشاهده اخلاق پسندیده و حسن و جمال و هیئت و کمال آنحضرت با
سلمی با آنچه باسم مهر از آنحضرت که قرار بود باضعاف آن رد کرد و در همان شب در شاهوار نطفه
طیبه عبد المطلب در صدف طاهره رحم سلمی قرار گرفت و منعقد شد و نور حضرت محمدی
از جبین سلمی ساطع گردید و اهل یثرب همگی سلمی را با این کرامت عظمی تهنیت گفتند و از آن
نور هر حسن و طراوت آن یکتا گوهر عصمت مضاعف گردید و زنان مدینه بمشاهده
جمال او می آمدند و از نور و ضیاء او حیران بودند و اهل یثرب ولیمه ها دادند و اطعام ناس
نمودند بجهت اکرام حضرت هاشم و اصحاب او و این است حدیث تزویج سلمی بحضرت هاشم
بعد جناب شیخ ابو الحسن بکری علیه الرحمه گوید که حدیث کردند مرا اشیاخ و اسلاف ما
که راویان این حدیث شریفند آنکه چون تزویج کرد حضرت هاشم بن عبد مناف سلمی بنت عمرو
نجاریه را و زفاف کردند حامله شد بعبد المطلب جد حضرت رسول خدا و مشتعل شد نوری که
در صورت او بود بسوی سلمی و زیاد شد حسن و جمال و بهجت و کمال او حتی آنکه مشهور شد حسن او
در آفاق و ندا میکردند باو شجر و حجر و مدر بتحیت و تهنیت و اکرام و سلام و می شنید از جانب
راست خود ندائی که السلام علیک یا خیر البشر و ثابت بود سلمی که این غرایب را نقل میکرد
از برای هاشم و از قوم خود پنهان نمیداشت تا آنکه هاشم منع کرد او را پس پنهان میداشت امر
خود را از قوم خود تا آنکه شبی شنید که منادی ندا کرد بشارت باد ترا که حق تعالی بتو ارزانی
داشت فرزندی را که بهترین اهل شهرها و صحراها است و چون شنید این ندا را بگو نگذاشت

که حضرت هاشم با او نزدیکی کند بعد آنحضرت چند روز در مدینه ماند تا آنکه حمل سلمی ظاهر شد
پس گفت ای سلمی من وداع میکنم ترا و ودیعه میگذارم در نزد تو امانتی که حق تعالی ودیعه گذارده و از آدم
آدم و ودیعه گذارده آدم از برای فرزند خود شیث . ثابت بودند که ارث می یافتند هر یک از
بزرگان دین از هر یک تا آنکه رسید بما و مشرف گردانید حق تعالی ما را بآن نور و من ودیعه و امانت
گذاردم از برای تو بار الهی و از تو عهد و پیمان میگیرم آنکه خواست و محافظت نمائی او را
و اگر در غیبت من آن فرزند بظهور آید باید که در نزد تو از دیده گرامی تر و از فرزندان و جان
و فرزندگان عزیزتر باشد و اگر توانی چنان کن که دیده بر آن نیفتد که حاسدان و دشمنان او
بسیارند خصوصا یهودان که عداوت خود را اول از ظاهر کردند و اگر از این سفر بر نگردم
و خبر وفات من بتو رسد باید در محافظت و کرامت او تقصیر نکنی و چون بسن شباب
برسد او را بجد خود ابو کردان و او را از عموهای او دور نگردانی که خانه حق اخانه عزت و نصرت
ما است سلمی گفت سخنان ترا شنیدم و بجان قبول کردم و دلم را از ذکر مفارقت خود بدرد
آوردی و از خداوند عظیم سؤال میکنم که ترا بزودی برگرداند بمن بسلامت پس بیرون آمد حضرت
هاشم و برادرش مطلب با اقرب خود و رو با ایشان کرد و گفت ای برادران و خویشان
مرا گواهی است که هیچکس را از آن چاره نیست و من از شما غایب میشوم و میدانم بسوی شما
بر میگردم یا نه و شما را وصیت میکنم که با یکدیگر متفق باشید و از هم جدا نشوید که موجب مذلت
و خواری شما میگردد و نزد پادشاهان و عزیزان ایشان و دشمنان در عزت و دولت شما
طمع می کنند و برادرم مطلب را خلیفه خود میکنم بر شما زیرا که او عزیزترین خلق است نزد من بعد از برادر
من از پدر و مادر من است و اگر وصیت مرا بشنوید و او را پیشوای خود کنید و کلید خانه کعبه
و سقایت زمزم و علم جد من نزار و انچه از کرامتهای پیغمبران که بما رسیده است با او تسلیم
نمائید چیزی و سعادتمند گردید و دیگر وصیت میکنم شما را در حق فرزندی که در رحم
سلمی است که او را شانی عظیم در دنیا و آخرت خواهد بود پس در هیچ باب مخالفت قول من
نکنید ایشان گفتند شنیدیم گفتار ترا و اطاعت کردیم و بزودی بود که ترا ولیکن دلهای ما از وصیت
خود شکستی پس حضرت هاشم بجانب شام متوجه شد و چون بمقصد خود رسید و متاع

خود را فروخت و امتعه مناسب خرید و تحفه و هدیه ها برای سلمی تحصیل کرد و خواست
بجانب مدینه سفر کند او را عارضه رو داد و از رفیقان باز ماند و در روز دیگر مرض او سنگین شد
پس برفقاء و غلامان و ملازمان خود گفت که علامات مرگ در خود مشاهده می کنم و گویا مرا
از این درد رهائی نیست که بر گردم بسوی مکه و چون بمدینه برسید سلام مرا بسلمی برسانید و او را
تعزیت بگوئید و در باب فرزند من با او وصیت نمائید که من غمی بجز از آن فرزند ارجمند خود ندارم
پس بعد گفت من زیاده از این روز باشد انجام بود و خود گفت که بستند که بشد بگو و دانستند
آنکه او مفارقت خواهد کرد دنیا را بعد گفت بحالت بسیار بد بر وی و ایشان در نزد او ثابت
شدند و شام و صبح میکردند او را تا الطلوع فجر او پس شد بر شدت مرض او و فرمود مرا بنشانید و
پشتی بگذارید و دوات و کاغذی بیاورید چون آوردند شروع بنوشتن کرد در حالتی که دستش
رعشه بود پس نوشت باسمک اللهم هذا کتاب کتبه عبد ذلیل جاءه امر مولاه بالرحیل
اما بعد فانی کتبت الیکم هذا الکتاب و روحی بالموت تجاذب و لا لاحد من الموت مهرب
و انی قد نفذت الیکم اموالی یعنی ابتدا میکنم بنام تو پروردگار این کتابی است که نوشته است
از بنده ذلیلی در وقتی که آمده است او را فرمان مولای او که بار بر بندد از نشائه فانی بجانب الیه
نشائه باقی عقبا اما بعد این نامه را نوشتم در هنگامی که جان من در کشاکش مرگ بود و
هیچکس را از مرگ گریز نیست و اموال خود را بسوی شما فرستادم که در میان خود بالسویه قسمت
نمائید و ان کریم که از شما دور است و وز شما با او است و عزت شما در نزد او است یعنی سلمی را
فراموش نکنید و وصیت میکنم شما را باحترام فرزند او و رعایت حق او و فرزند آن دلاور را
وصیت در حق او بگوئید که کرم کنند بر من و نعمه نمائید بر گردن زنان بجبر و سعد برسانید
بسلمی از من سلام و بگوئید آه آه من سیر نشدم از قرب وصال او و نظر کردن با او و از فرزند
دلبندم بهره مند نشدم و سلام و رحمت حق تعالی بر شما که باد تا روز قیامت و نشور پس نامه را
پیچید بهر خود زینت و مهر و داد باصحاب خود و گفت بجا آبید را خوابانیدند او را و چشم
خود را دوخت باسمان بعد گفت خداوندا ای رسول خداوند پروردگار من بحق نور حضرت
مصطفی که من حاملان بودم و چون این کلام را گفت باسانی رحلت بعالم بقا نمود که

که با مصیبا بود که منطفی شد پس چون وفات یافت تجهیز کردند و کفن کردند او را و در
غزه شام آن معدن کرم و انعام را دفن کردند و نزد آنحضرت در شام معروفست بعد غلامان
و اصحاب او عزم رحیل کردند با اموال آنحضرت و شاعر در شان آنحضرت گفته الیوم
هاشم قد مضی بسبیله یا عین جودی منک بالعبرات وابکی علی البدر المنیر [illegible]
وابکی علی اصر غام طول حیاته اه ابو کعب مضی بسبیله یا عین فابکی الجود بالعبرات
صعب [illegible] ولا [illegible] غداة الروع والکرات یا عین ابکی غیث جود [illegible]
کل اعنی بن عبد مناف ذا الخیرات وابکی الاکرم من مشی فوق الثری فلاجله
قد اردفت زفراتی و چون قوم شرف و نزدیک به مکه شدند که بشنیدند که [illegible]
و صدا با لاد واهاشما بلند کردند و از استماع این صدای وحشت افزا زنان و مردان مکه
[illegible] بر دویدند و بیرون آمدند سلمی دید و چون ایشان جامهها چاک زدند پس نظر
کرد به محمل هاشم و غلامان او که صورت و موهای خود را کنده و پریشان کرده سلمی
بشنید این خبر وحشت اثر جامههای خود را درید و لطمات بر صورت خود میزد و فریاد میکرد
که واهاشما اکرم و عزتا از موت تو مردند یا هاشما ای نور عین من کی خواهی آمد و بعد از تو از
از برای فرزندی که او را بدو چشم خود ندیده و میوه از آنچه [illegible] پس [illegible] کردند مردم بعد
سلمی شمشیر هاشم را کشید و شتران و اسبان او را پی کرد و قیمت همه را از مال خود تسلیم کرد
و با وصی هاشم گفت مطلب از من دعا برسان که من بر عهد برادر تو هستم و بعد از او در دل
بر من خواهند و چون غلامان با اموال هاشم بمکه رسیدند زنان و اهل مکه موها پریشان کرده
گریبانها چاک زدند و لسان خود بین برایشان گریستند و بیرون آمدند نسوان سادات عبد
مناف و خلائق مصیبت حضرت هاشم پیش گرفت و ملامت کردند ایشان را بجهت آنکه حمل نکردند نعش
آنحضرت را بحرم مکه و این اشعار را انشاد نمود یا ایها الناعون افضل من مشی الفاضل
بن الفاضل بن الفاضل اسد الثری ما زال یحمی اهله من ظالم او معتد بالباطل
ماضی العزیمة اروع ذی همة طیاد جود کالسحاب الهاطل زین العشیرة کلها وعمادها
عند الهزاهز طاعن بالذابل ان الصنیع قد مضی فی لحده بالشام بین صحائح و جنادل

پس چون خالده از شعر خود فارغ شد آمد بسوی قوم دختر دیگر آنحضرت شعثا و خاک
بر صورت خود میریخت و میگفت به عشیره و اقوام بود به شما که ضایع کردید سید خود را
و واگذاردید عماد خود را یا حضرت هاشم رئوف و مهربان بشما بود که وقتی نقل کرد با وحوش
حمل کنید او را [illegible] عشیره او تا بر [illegible] او را و بعد از آن انشاد کرد این ابیات را یا عین جودی
واسجی دمعک الهطلا علی کریم ثوی فی الشام ثم خلا زین الورى ذاک الذی حسن
القری کرما و لم یرق یده [illegible] بخلا پس چون فارغ شد او از اشعار خود پیش آمد
دختر صفیه [illegible] حلیله حضرت هاشم و گفت الا ایها الرکب الذین ترکتموا کریمکم بالشام
رهن مقام الم تعرفوا ما قدره و فخاره الا انکم اولی الوری بملام ایا عبرتی حتی
علیه فقد مضی اخو الجود والاضیاف تحت رغام و بعد از [illegible] یکی از دختران آن
حضرت رقیه بود پس آن مستوره ناله و ندبه میکرد و میگفت یا عین جودی بالبکاء و
العویل لاخ تحت الفضل والسخا الفضیل طیب الاصل فی الفضیلة ماض سهمه
فی النائبات اصیل بعد از آن گریستند قوم در نزد استماع این اشعار و وصیت نامه
حضرت هاشم را گشودند و مصیبت ایشان تازه شد و بوصیت او مطلب را بعرش و پیشوای
خود کردانیدند پس گفت او که برادر من عبد شمس بزرگتر از من است و سزاوارتر است بدین
از عبد شمس گفت قسم بخدا که تو ای مطلب برادر من هاشم پس راضی شدند اهل مکه بر
مطلب و تسلیم کردند باو علم اکرام نزار و مفاتیح کعبه معظمه و سقایت زمزم و رفادت
و ضیافت حاجیان حرم و دار الندوه و کمان حضرت اسمعیل و نعلین حضرت شیث و
پیراهن حضرت ابراهیم و انگشتر حضرت نوح و سایر مکارم انبیا علیهم السلام که در دست
ایشان بود همه را بمطلب تسلیم کردند و مطلب مدتی قیام بامر خلافت کرد پس چون هنگام
وضع حمل سلمی شد المی که زنان را میباشد باو رسید و ناگاه صدای هاتفی شنید که ای
زینت زنان بنی النجار [illegible] که بردهای فرزند خود با [illegible] دیده نظارگیان او را
مستور دار که اهل جمیع اقطار از او سعادتمند گردند چون سلمی صدای منادی را شنید
و اشعار هاتف غیبی را فهمید درهای خود را بست و پردهها را آویخت و کتمان کرد امر

خود را که کسی مطلع نکردید پس ناگاه حجابها از نور [illegible] بر او زده شد از زمین تا آسمان
و حبس نمود حق تعالی این حجاب شیاطین را که نزدیک او بیایند پس حضرت شیبة الحمد متولد شد
و نور حضرت رسالت پناه محمدی از او ساطع شد و نور شعشعه داد ساعت خنده کرد و تبسم
کرد و مادرش از این حال متعجب شد و چون او را بر گرفت موی سفیدی در سر او دید باین
سبب او را شیبة الحمد نام نهاد و او را در ثوب از صوف پیچید و ولادت او را پنهان کرد تا یکماه کسی
بر آن اطلاع نیافت و بعد از یکماه که قوابل و زنان اقارب او اطلاع یافتند بر تفحص او
آمدند از غرایب احوال آن طفل متعجب شدند و چون دو ماهه شد براه افتاد و یهودان مکه
او را دیدند از اندوه و کثرت او بیتابی شدند زیرا که میدانستند آن نور که از رو ساطع است
نور پیغمبری است که ایشان را خواهد کشت و ادیان ایشان را بر طرف خواهد کرد و چون
مادرش سوار میشد سوار میشدند با او شجاعان دو طایفه اوس و خزرج و مطاع بود در
میان ایشان و شیبة الحمد وقتی بیرون می آمد بجهت لعب و بازی مردم می ایستادند و او را
و شعوف و [illegible] میشدند باو نیز با اولاد خود و چون هفت سال از عمر شریف او گذشت
جوان شد در نهایت قوت و شدت و صولت و بارهای گران را بر میداشت و بر زمین
میزد و فضل و رتبت او بر مردمان ظاهر آمد پس جناب شیخ ابو الحسن بکری گفت
مردی از طایفه بنی حارث داخل مدینه شد برای حاجتی ناگاه نظرش بر طفلی افتاد که
مانند پاره ماه ساطع است و با جمعی از کودکان بازی میکند و نورش آشکار و فروزان است
پس در نزد ایشان ایستاد و در تماشای حسن و صورت و بشره او حیران گردید و گفت زهی
سعادتمند کسی که تو در کنار او باشی و او بازی میکرد و میگفت منم فرزند زمزم و صفا و
پسر هاشم و همین بس است برای شرف من پس آن مرد نزدیک آمد و گفت ای جوان چه نام داری
گفت منم شیبه پسر حضرت هاشم بن عبد مناف پدرم مرد و عموهایم بر من جفا کردند
من با مادر و خالوهای خود در غربت مانده ام تو از کجا آمدی ای عم من گفت من از مکه آمده ام
گفت حامل امانت و رسالتی از من میشوی حارث گفت بحق پدرم و پدرت که انچه امر فرمائی
خواهم کرد و گفت ای عم چون بسلامت بمکه بر گردی فرزندان عبد مناف را بر بنی سلام

من با ایشان برسان و بگو رسالتی دارم بسوی شما از طفل یتیمی که پدرش مرده و عموهایش
با او جفا کردند ای فرزندان عبد مناف زود فراموش کردید هاشم را و ضایع گذاردید نسل
او را و هر نسیم که از سوی مکه می وزد شمیم شما را از آن میشنوم و دیدار و روی مواصلت شما
شبها و روزها آرزو دارم پس آن مرد از استماع این رسالت گریان شد و بسرعت تمام بجانب مکه روان
و همتش تمام با بلاغ رسالت آن غلام بود و چون بمجلس اولاد عبد مناف رسید بعد از تحیت و سلام
گفت ای اکابر و اشراف و ای فرزندان عبد مناف از عزت خود غافل شده اید و چراغ هدایت
خود را در خانه دیگران افروخته اید پس پیام عبد المطلب را بایشان رسانید گفتند ما نفهمیدیم
که او باین مرتبه رسیده است از رسول گفت بخدا سوگند میخورم که فصحاء عرب در فصاحت او
لا لند و عقلاء در کمال او عاجزند فصیح اللسان و جری الجنان است که متحیر است در کلامش
لبیب عاقل فایق است بر علماء ادیب سخن ور [illegible] حسن و جمال است و بوزد بدو اهل
فضل و کمال پس مطلب ابن عبد مناف عم او گفت اقسمت بالسلف الماضین من مضر
و هاشم الفاضل المشهور فی الامم لامضین الیه الان مجتهدا او اقطعن الیه البسیطة فی
الظلم السید الماجد المشهور من مضر نور الانام و اهل البیت و الحرم و [illegible] مطلب
شدید الباس و با شجاعت گفت [illegible] مردم یثرب او را می آورم برادران او گفتند
میترسیم که مادر او اگر بداند مانع شود از آوردن او بسوی ما بسبب آنکه شرط کرد بر برادر تو
این امر را مطلب گفت ای قوم از برای من تدبیری است در این امر و در همان مجلس مرکب
طلبید و سوار شد و عنان عزیمت بصوب مدینه معطوف گردانید و بسرعت تمام
خود را رسانید و چون داخل شد شیبة الحمد را دید که با کودکان بازی میکرد و بود که
[illegible] او را شناخت و حال آنکه بلند کرده بود سنگ عظیمی را
و میگفت منم پسر هاشم معروف بعطایم پس چون عمش کلامش را شنید خوابانید مرکب
خود را و ندا کرد که ای پسر برادر پیش من بیا پس شیبه بسوی او دوید و گفت کیستی تو که دلم
بسوی تو مایل گردید و گمان دارم که یکی از اعمام من باشی گفت منم مطلب عموی تو و او را
در بر گرفت و میبوسید و میگریست پس گفت ای فرزند میخواهی ترا ببرم بشهر پدر تو

و نیکوی تو گرفتار غربت نیست گفت بلی میخواهم پس مطلب سوار شد و شیبه را با خود
سوار کرد و بسوی مکه روان شد شیبه گفت ای عم من بسرعت برو که میترسم خویشان مادرم
مطلع شوند و بنجار قبیله اوس و خزرج با ایشان موافقت نمایند و نگذارند که مرا
ببری مطلب گفت ای فرزند برادر غم مخور که حق تعالی کفایت شر ایشان کند و چون
یهودان مطلع شدند که شیبه با عم خود مطلب تنها روانه مکه شد ابتدا طمع کردند در قتل
ایشان و یکی از رؤسای یهود که او را دحیری میگفتند پسری داشت لاطیه نام روزی بیرون
آمد که با اطفال بازی کند شیبه استخوان شتری گرفت و بر سر او زد سرش بشکست گفت
ای فرزند یهود بهلاکت نزدیك شده است و بزودی خانهای شما خراب خواهد شد و چون
این خبر به پدر او رسید بغایت خشمناك گردید و این کینه علاوه کینه دیرینه ایشان شد
پس باستماع این خبر ندا کرد در میان یهود که ای گروه یهودان آن پسر که از او میترسید با عم
خود تنها رفته است پس او را دریابید و هلاك کنید و از شر او ایمن شوید هفتاد نفر از
یهود اسلحه بر خود راست کردند و از عقب ایشان روان شدند پس در شب چون صدای سم ستوران
و لجامهای مرکبان ایشان بسمع مطلب رسید گفت ای فرزند برادر رسیدند بما آنها که
از ایشان حذر میکردیم شیبه گفت راه را بگردان ای عم مطلب گفت نور تو چنین نوری است
که راهنمائی آن گمراهان خواهد کرد شیبه گفت روی مرا بپوشان که آن نور مخفی گردد پس مطلب
جامه بر سر او کرد و بر روی شیبه او چنان نور باز ساطع بود و فایده نکرد گفت ای فرزند برادر
این نور خورشید جمال تو نور خدائی است بکل عنوان اندوده و کسی او را پنهان نمیتواند کرد و ترا
شانی بزرگ و قدری عظیم نزد حق تعالی هست و آن خداوندی که این نور را بتو عطا کرده است هر
محذور را از تو دفع فرماید پس چون یهودان بایشان رسیدند شیبه با عم خود گفت مرا فرود آور تا
قدرت الهی را بتو بنمایم چون بزمین رسید روی بر خاك سجده افتاد و روی خود را بخاك مالید و گفت
ای پروردگار نور و ظلمت و گرداننده هفت فلك با رفعت و منعمت کننده روز بهار امت
سوال میکنم از تو بحق شفیع روز جزا و نور بزرگواری که سپرده بما کرده که نابود کن دشمنان ما را
هنوز دعای او تمام نشده بود که خیل یهود هفتاد نفر بودند بایشان رسیدند و در برابر ایشان

صف کشیدند و بقدرت الهی مهابتی عظیم از شیبه و عم او بر ایشان مستولی شد پس
واقف شدند و قدرت بر حرکت نداشتند پس گفت این دحیر لاطیه ای فرزند هاشم صرف
کن از ما این خطا بحرمت جوابه زیرا که ما شك نداریم در تو ای پسر عبد مناف شاید
بزرگان نیکوکار ما بقصد ضرر شما نیامده ایم و لکن میخواهیم شیبه را بر گردانیم بسوی مادرش
که چراغ شهر و دیار ما است و مایه برکت و نعمت ما است شیبه گفت از شما بغیر از کینه
دیگری نمی بینم پس چگونه محبت دارد دلهای شما با ما و چون قدرت الهی بر شما ظاهر شده است
این سخن را میگوئید و اگذارید شیبه ایشان را و رفت بسوی عم خود پس گفت مطلب ای پسر
برادر بدرستیکه از برای تو نزد حق تعالی شانی است و بوسید صورت او را و حرکت کردند و چون
یهود هم مراجعت کردند و لاطیه بانها گفت آیا میدانید که ایشان معدن سحر اند گفتند بلی
گفت ای بنی اسرائیل ای امت کلیم الله بتحقیق سحر کرد این غلام شما را و عم او و باید ایشان را دنبال
کردیم و ایشان را دفع کنیم پس شمشیرهای بیداد را کشیدند و بجانب ایشان برگشتند و
قصد کردند شیبه را پس چون نزدیك شدند مطلب گفت اکنون مطلب شما ظاهر و جهاد
با شما واجب گردید پس قوس خود که قوس حضرت اسمعیل بود گرفت و تیری بر او گذارد
و انداخت بجانب یهود و کشت با آن عبد لاطیه را و تیری دیگر گرفت و انداخت مردی
دیگر را کشت پس صیحه زدند تماما و قصد مراجعت کردند لاطیه گفت عار است بر شما رجوع
از دو نفر پس ایشان یکدفعه حمله آوردند و مطلب نام خدا را برد و با ایشان جدال میکرد
و شیبه میگریست و خضوع و تضرع بدرگاه قادر ذو الجلال میکرد و گفتگوی بسیار و
جدال زیاد فیما بین مطلب و لاطیه و یهود واقع شد که ذکرش بتطویل بلاطائل است ناگاه
غباری از دور پیدا شد و صدای شیهه اسبان و قعقعه سلاح شجاعان بگوش ایشان
رسید و چون بنزدیك آمدند مطلب دید که سلمی با پدر خود و چهارصد نفر از شجاعان اوس
و خزرج بطلب شیبه آمدند و چون سلمی دید که یهودان با مطلب مشغول محاربه اند
بانگ بر ایشان کرد وای بر شما این چه کار است پس لاطیه دو ضربت نگذارد مطلب گفت
بگیر ای دشمن خدا و شمشیر بر فرق او زد و دو نیم کرد و شجاعان اوس و خزرج

رو آوردند بر یهودان و احدی از ایشان بیرون نرفتند پس رو گردانیدند از مطلب و او
شمشیر برهنه در دست داشت و سلمی بر فرزند خود ترسید و قبیله خود را از قتال
منع کرد و خطاب نمود که تو کیستی ای مطلب که میخواهی فرزند مرا از نهاد خود جدا
کنی مطلب گفت من آنم که میخواهم شرف او را بر شرف و عزت او را بر عزت بیفزایم و او
مهربان ترم از شما و امیدوارم که حق تعالی او را صاحب حرم و پیشوای امم کند منم عموی او مطلب
پس سلمی گفت مرحبا خوش آمدی و چرا از من رخصت نطلبیدی در بردن فرزند من و
من شرط با پدر او کرده ام که چون فرزندی شد از من جدا نکند پس سلمی با فرزند خود شیبه
گفت که ای فرزند گرامی اختیار با تست اگر میخواهی با عم خود برو و اگر میخواهی با من رجعت
کن شیبه چون حرف مادر را شنید سر را بزیر افکند و قطرات اشك فرو ریخت و گفت
ای مادر مهربان از مخالفت تو ترسانم و مجاورت خانه خدا را خواهان اگر رخصت فرمائی
مرحمت و اگر نه بر میگردم پس سلمی گریست و گفت خواهش ترا بر خواهش خودم اختیار کردم و
بصبر و درد مفارقت ترا بر خود گذاردم پس مرا فراموش مکن و خبرهای خود را از من باز
مگیر و او را در بر گرفت و وداع کرد و با مطلب گفت ای فرزند عبد مناف امانتی که برادرت حضرت
هاشم بمن سپرده بود بسوی تو تسلیم کردم پس او را محافظت نما و چون هنگام تزویج او شود دختری
که مناسب او باشد در عزت و نجابت و شرف تحصیل کن مطلب گفت ای کریم بزرگوار
کرم کردی و احسان نمودی بما و ما زنده ایم حق ترا فراموش نخواهیم کرد و سلمی گفت بگیر این
شلب و جبل انجر را میخواهید مطلب شکرگذاری کرد پس مطلب شیبه را ردیف خود
نمود و بجانب مکه متوجه شد و چون آفتاب جمال شیبة الحمد از وادی مکه طالع گردید پرتو
نور او بر کوههای مکه و کعبه تابید و آن روشنی موجب حیرت اهل مکه گردید بعد از آن تماشا
بیرون آمدند و شتافتند و چون مطلب را دیدند گفتند این کیست که با خود آورده
گفت از برای مصلحت بنده من است باین سبب شیبه را عبد المطلب نامیدند پس او را
بخانه آورد و مدتی او را مخفی میداشت و مردم از نور او تعجب مینمودند و بعد از آن
که او جد حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله است پس امر او در میان قریش عظیم شد

و در هر امر از او برکت می یافتند و در هر مصیبت و بلیه باو پناه میبردند و در هر قحط
و شدت متوسل بنور حضرت رسول مختار میشدند و حق تعالی دفع آن شداید از آنها
مینمود و آیات و معجزات و مناقب و دلالات چند که دلالت بر نبوت میکرد از آن نور
ظاهر میگردید بعد جناب شیخ ابو الحسن بکری علیه الرحمه گفت که حدیث کردند ما را
اشیاخ و اسلاف ما که روایت این حدیث شریف اند که چون وارد شدند مطلب و شیبه
بسوی مکه دیدند بود معشاد و چشم او نور حضرت رسول خدا قریش تبرك می جستند باین نور پس
هرگاه میرسید ایشان را مصیبتی یا نازل میشد بانها بلائی یا امر میرسید بایشان تنگی و
قحطی توسل میجستند بنور حضرت رسول خدا پس دفع میفرمود حق تعالی این بلیه را از ایشان
و از جمله واردات و بلاهای عظیمه و آیات عجیبه که ظاهر گردید از برای اهل مکه آن بود که از
اصحاب فیل رسید و صاحب فیل ابرهة بن صباح ملك یمن و بعضی گفته اند ملك
حبشه بود و او است صاحب فیل آنچنانی که حق تعالی ذکر فرموده او را در کتاب عزیز خود که اهل مکه
قریب بهلاکت بودند از آن و ابرهه قسم خورده بود که آثار مکه را محو کند و کعبه را منهدم نماید
و سنگهای آن را در دریای جده بیندازد و اساس کعبه را از بیخ برکند پس خداوند برکت
عبد المطلب جد حضرت رسول الله صلی الله علیه و آله رفع کرد شر او را از بیت الله و اهل آن
گفت صاحب این حدیث شریف اما آنچه اجتماع کرده اند بر آن اصحاب حدیث و روات
آنستکه نازل شدند جماعتی از اهل مکه بارض حبشه بجهة تجارت پس داخل شدند در معبدی
از معابد نصاری و بر افروختند در آنجا آتشی که طبخ طعام کردند از برای خود و بعد کوچ کردند
از آنجا و خاموش نکردند آتش را پس بادی وزید و بآن آتش سوخت جمیع آنچه در کنیسه ایشان
بود و چون نصاری داخل آن معبد شدند گفتند فاعل این عمل کیست گفتند تجار چند
از اعراب مکه پس این خبر را بنجاشی سلطان یمن یا سلطان حبشه رسانیدند و الله اعلم
گفت الملك سوزانیدند معبد ما را مکر عرب و آتش غضب شدید در کانون دلش مشتعل
گردید و گفت هر آینه میسوزانم معبد عرب را چنانکه سوزانیدند معبد ما را پس فرستاد
وزیر خود را که ابرهة بن صباح بود با چهارصد فیل و صد هزار مرد شجاع غازی و امر کرد

باز گرد بسوی کعبه عرب و خراب کن عمارت آنرا سنگ سنگ و بینداز آنرا در دریای
جدّه و بقتل برسان مردان ایشان را و غارت کن اموال و ذخیره ایشان را و مکه را زیر پای
ایشان مردمی پس امر کرد منادی را که ندا کند در لشکر او که باید برود بسوی مکه و جمع شوند
از هر طرف و مکان و مهیا سازند اسباب سفر را از زاد و راحله و آب و اسلحه و دواب و
امر کرد ایشان را بحرکت گفت صاحب حدیث پس حرکت کردند قوم و گردانید در مقدمه الجیش
مردی را از خاصان و معتمدان خود که مسمی باسود بن مقصود بود و امر کرد او را به پیش روی لشکر با
بیست هزار سوار و گفت با سواران برو و نازل شو در کعبه و بگیر مردان و زنان ایشان را
و احدی از ایشان را بقتل نرسان تا آنکه من بیایم زیرا قصد دارم که عذاب کنم ایشان را عذابی
شدید که عذاب نشده باشد بآن احدی از اهل عالم صاحب حدیث گوید که چون اسود
جیش خود را حرکت داد حرکت عنیف شدید که قطع کردند بیابانی و صحراها و سهل و جبال را
و قرار و آرام نگرفتند تا آنکه نازل شدند وادی مکه را پس چون شنیدند اهل مکه آنکه نازل
گردید با ایشان صاحب فیل جمع کردند اموال خود را و اهل و عیال و دواب خود را و قصد کردند
که از مکه بیرون آیند و فرار نمایند از اصحاب فیل پس چون حضرت عبدالمطلب حالت ایشان را
مشاهده کرد فرمود ای قوم آیا این فعل از شما قبیح نیست و مذموم است بدرستیکه این عمل
عار عظیمی است بر شما که از کعبه و معبد خود بیرون روید ایشان گفتند که ملک حبش آمده که
بمعبود خود که منهدم سازد کعبه را و بیندازد سنگهای آنرا در دریا و ذبح نماید اطفال اهل مکه را
و قتل نماید رجال و اسیر نماید نساء ایشان را پس اگر از برای ما اگر بیرون رویم پیش از نزول این
عذاب پس حضرت عبدالمطلب گفت بدرستیکه اصحاب فیل بکعبه نخواهند رسید زیرا که
مانعی بزرگ هست که منع کند ایشان را از تعرض بکعبه و خراب کردن آن پس اگر شما التجاء و
پناه برید بکعبه و تمسک جوئید بآن بهتر است از برای شما تا فرار پس مطمئن نشد دلهای
آنها بکلام آنحضرت و غالب بود بر ایشان خوف و جزع بیرون رفتند بغارها و شابرفتند
بشعاب مکه و بعضی در جبال رفتند و بعضی سوار در باشیدند صاحب حدیث گوید
گفتند اهل مکه چه چیز مانع است ترا از رفتن و فرار کردن با ما ای عبدالمطلب

نزول اصحاب فیل بمکه معظمه

گفت حیا میکنم از حق تعالی که فرار کنم از بیت و حرم او پس بحق خدا که از اهل نخواهم شد از مکان
خودم و دور نمیشوم از خانه پروردگارم تا آنکه حکم نماید حق تعالی بآنچه خواهد گفت پس باقی
نماند در آن روز بمکه مگر حضرت عبدالمطلب و اقارب او و ایشان ایمن بودند بر نفوس خود پس
چون نظر کرد بکعبه که اغلب غاشیه‌های او خالی بود گفت اللهم انت انیس المستوحشین و لا
وحشة معک فالبیت بیتک والحرم حرمک والدار دارک ونحن جیرانک تمنع عنه
من تشاء ورب الدار اولی بها پس توقف کرد اسود بن مقصود بمکه تا وارد گردید بر او ابرهه
ابن الصباح و با او بود بقیه جیش که چهار صد فیل و اهل آنها آمد پس بمکه رو آورده کردند
انهار او چرانیدند مراعی را و مسدود کردند انهار او گرفتند زمین های او و غالب شد بر ایشان
عطش و گرسنگی بسبب کثرت لشکر و شکایت کردند نزد ابرهه گفت بروید بسوی مکه
دبعث پس نزول کردند بابطح و گرفتند جمیع مواشی اهل مکه را و حضرت عبدالمطلب را
هشتاد ناقه سرخ بود گرفتند آنها را قوم ابرهه و اصحاب فیل و قسمت کردند میان خود
و بعضی از شتران را پی کردند و آنحضرت را خبر دادند گفت الحمد لله این شتران مال
خدا بود و از برای ضیافت اهل بیت دور و حجاج آن پس اگر آنها را واگذارد با اصحاب
فیل مال اوست و اگر بر گرداند بسوی ما پس احسان اوست آنها عاریه بودند نزد ما پس
بدرستیکه حضرت عبدالمطلب پوشید پیراهنهای خود را و بدوش گرفت ردای لوی بن
غالب را و بر کمر بست کمربند حضرت خلیل الرحمن جد خود را و بدوش انداخت کمان حضرت
اسماعیل را و سوار شد بر مرکب خود و عزم کرد بر خروج پس آمدند اقارب آنحضرت و گفتند
بکجا اراده داری فرمود بسوی این مرد ظالمی که گرفته است مال خدای عز و جل را و متعرض است
از برای بیت محترم حق تعالی اقارب گفتند ما طاقت نداریم ترا اذن دهیم که بروی بسوی او زیرا
که این مرد ظالم مثل دریائی است که هر کس داخل آن بشود غرق میشود و تو چنگ تمسک
زده بپروردگار کعبه و ما دست توسل زده ایم بتو و راضی شده ایم از برای خود بآنچه
راضی شده تو از برای خود اما بیرون رفتن از حرم بسوی شر بر تو امر را صلاح
نمیدانیم از برای تو آنحضرت فرمود ای قوم من میدانم از فضل پروردگار خودم آنچه را

شما نمیدانید پس راه دهید بدرستیکه من زود باشد که مراجعت کنم بسوی شما پس
دست برداشتند از آنحضرت و رفت و راند مرکب خود را مثل باد وزنده پس چون نزدیک
شد بقوم نظر کردند اصحاب فیل بسوی او از دور مثل ماه وقتی که ظاهر میشود و مانند صبح
وقتی که طلوع میکند پس چون نظر کردند باو از نزدیک مبهوت و بیخود شدند در حال او
و افتادند در حالیکه حق تعالی حبس کرد دستهای ایشان را از آنحضرت و گفتند کیستی تو ای
مرد نیکو طلعت ملیح منظر کیستی تو ای صاحب نور ساطع و ضیاء درخشنده لامع پس اگر
از این بلد مکه هستی مسئلت میکنیم از تو آنکه برگردی از نزدیکی ما بجهت شفقت و مهربانی
ما بر تو آنحضرت فرمود من قصد دارم ملاقات ملک شما را گفتند ملک ما قسم یاد کرده است
بمعبود خود آنکه باقی نگذارد از قوم تو احدی را حضرت عبدالمطلب گفت من بقصد ملاقات
او آمده ام پس در این حال که سیر کردند قوم و بعضی ببعضی گفتند ما ندیدیم مثل این مرد در جمال
و کمال مگر آنکه بمحض العقل است هر چه میگوئیم که ملک ما قسم یاد کرده است بمعبود خود آنکه باقی
نگذارد احدی از اهل این بلد را و میگوید لا علاج باید او را بر خیمه گفتند راه بدهید او را برود
پس آنحضرت رفت بقصد ملک و رسانیدند خبر او را بسوی ملک خود و گفتند مردی آمده است
که صفت او چنین و چنین است از اهل مکه و فزع و جزعی نمیکند پس ملک گفت او را نزد من
آورید پس بحق دین و عقیده خودم که اگر اهل ارض سؤال کنند از قبول نخواهم کرد در حق او بدی را
بعد بحضرت عبدالمطلب آوردند که برسند او را بعد من خودم میرسم بسوی ملک و امر کرد ملک
بقوم خود که مجرد نمایند شمشیرهای خود را و بر سر خود گذارد تاج خود را و بست عمامه خود را
بدو طرف خود و امر کرد سیاس فیل را آنکه حاضر سازد او را پس فیل را آوردند و اسم آن محمود بود
و بسته بودند بر سر او دو شاخ از آهن که اگر بکوه بلندی میزد خورد میکرد آنرا و بر خرطوم او دو
شمشیر هندی بسته بودند و تعلیم جنگ باو داده بودند و فیلبان از عقب او ایستاده بود
پس گفت ملک هر وقت اشارت کنم بتو شما در نزد داخل شدن این مرد پس رها کنید فیل
را تا هلاک کند و بشکند او را پس داخل شد حضرت عبدالمطلب بر ایشان و حال آنکه
ایشان صفوف آراسته بودند و نظر میکردند بملک که چه حکم کند در حق او و مبهوت شده

بودند و آنحضرت التفات نمیکرد بسوی احدی از ایشان تا آنکه گذشت از اصحاب فیل پس اشاره کرد
ملک برها کردن فیل و آنها رها کردند او را پس چون فیل نزدیک بحضرت عبدالمطلب رسید
میل کرد بزمین و دو زانوی خود را بزمین گذارد و حدت و شدت او ساکن شد و حال آنکه دأب
سابق فیل این بود که هر وقت سیاس او حاضر میشد و امر میکرد او را بقتال درها میکرد و او را
چشمهای او سرخ میشد و خرطوم بر زمین میزد باد و شمشیر که در آن بسته بودند و چون
بآنحضرت رسید ساکن شد و هیچ حرکتی نکرد پس تعجب کردند ملک و اصحاب او از حالت فیل
و انداخت حق تعالی در قلب او رعب و خوفی و جزع و فزعی و مرتعش شد اعضای او و نرم شد
قلب او پس استقبال کرد بحضرت عبدالمطلب تا آنکه نشانید او را بجانب خود و رفق و مهربانی
کرد با آنحضرت و رو کرد با سواران بمقصود که چه مطلب دارد این مرد که تا بر آوردم حاجت او را
و حال آنکه سابق قسم خورده بود جلاله و بعد ملک گفت با آنحضرت که کیستی تو و اسم تو
چه چیز است پس خوش رو و نیکو تر از تو من ندیده ام و تراست آنچه سؤال کنی از من
اگر چه سؤال کنی مراجعت کردن از بلد خود که هر آینه اطاعت میکنم پس حضرت عبدالمطلب
گفت سؤالی ندارم من از تو در آنچه گفتی مگر آنکه قوم تو غارت کرده اند هشتاد شتر مرا و
آنها را از برای حجاج مهیا کرده بودم که از اطراف و نواحی قصد ما را می نمایند اگر میل داری که
پس بدهی بمن پس امر کرد ملک رجال خود را باوردن شتران مذکور آوردند و تسلیم کردند
بعد ملک گفت آیا مطلب دیگر داری گفت حضرت عبدالمطلب مطلبی غیر این ندارم ملک
گفت چرا سؤال نمیکنی از من در امر بلد خود مکه زیرا که من قسم خورده ام که منهدم سازم کعبه شما را
و بکشم مردان شما را لکن بسبب عظمت تو در نزد ما اگر بخواهی و طلب نمائی در این باب قبول میکنم
مسئلت ترا حضرت عبدالمطلب فرمود مسئلت نمیکنم ترا در امری از امور مکه ملک گفت
بچه سبب فرمود بجهت آنکه از برای مکه مانعی هست غیر از من که منع کند شما را از آن ملک گفت
یا عبدالمطلب بدانکه من بعقب تو میفرستم جنود و لشکر و رجال خود را پس خراب می کنند
مکه و نواحی آنرا و بقتل میرسانند ساکنان آنرا آنحضرت فرمود اگر قدرت داری بکن صاحب
حدیث گوید پس منصرف شد حضرت عبدالمطلب و گذشت بر فیل مذموم و چون نظر

سجود کردن فیل حضرت عبدالمطلب را علیه السلام

کرد فیل بسوی آنحضرت سجده کرد از برای او پس برخواستند وزراء و حجاب بملامت ملک
در امر حضرت عبد المطلب که چگونه رها کرد او را ملک گفت بایشان شما را چه میشود ملامت
میکنید مرا آیا ندیدید چگونه فیل سجده کرد او را در حضور من بخدا قسم است که واقع شد در قلب
من از برای این مرد هیبت عظیمی لکن مشورت میکنم با شما در این امر گفتند قوم که چاره نیست
از برای ما مگر آنکه حرکت کنیم بسوی مکه و خراب کنیم کعبه را و بیندازیم سنگهای آنرا در بحر جده
پس در این حال امر کرد ملک بجمع کردن جیوش و رفتن از اطراف بسوی مکه بعجله و چون حضرت عبد
المطلب با ناقه‌های خود بمکه رسید اقارب او بیرون آمدند و بنی اعمام او تهنیت کردند آن
حضرت را بسلامت و حال آنکه مأیوس بودند از مراجعت او پس فرحناک شدند و چسبیدند
با و میبوسیدند دستهای آنحضرت را و میگفتند حمد خداوندی را که حفظ و حمایت فرمود ترا
با این نور حسن پس سؤال کردند آنحضرت را از امر حبش و خبر داد ایشانرا بقصه ایشان و سبب چنان
عرض کردند ما را بچه مأمور میفرمائی فرمود ای قوم بیرون بروید از مکه بسوی جبل ابو قبیس تا آنکه
نافذ و جاری شود حکم و مشیت حق تعالی در حق این طایفه پس بیرون رفتند قوم با اولاد و نسا
و دواب و بیرون رفت حضرت عبد المطلب و بنی اعمام و برادران و اقارب او و بیرون آورد مفاتیح
کعبه را بسوی کوه ابو قبیس حرکت میکرد با ایشان بسوی صفا و دعا میکرد و تضرع و زاری مینمود
و متوسل میشد بنور حضرت محمد صلعم و میگفت یا رب یا رب الیک المهرب و انت المطلب
مسئلک بالکعبة العلیا ذات الحج و الموقف العظیم المقرب یا رب ارم الاعادی بسهام العطب
حتی یکونوا کالحصید المنقلب بعد از صفا رجوع کرد بسوی باب کعبه آمد و گرفت حلقه کعبه را
و میگفت لاهم ان المرء یمنع رحله فامنع رحالک — لا یغلبن صلیبهم و محالهم عدوا محالک
ان کنت تارکهم و کعبتنا فامر ما بدا لک — جروا جمیع بلادهم و الفیل کی یسبوا عیالک
عمدوا حماک بکیدهم جهلا و ما رقبوا جلالک — فانصر علی آل الصلیب و عابدیه الیوم آلک
و نیز این اشعار را میخواند یا رب لا ارجو لهم سواکا — یا رب فامنع منهم حماکا ان عدو
البیت من عاداکا امنعهم ان یخربوا قراکا — و ناگاه هاتفی آواز داد که صوت شنیده شد
و شخص دیده نشد گفت اجابت شد دعای تو و بنوابت رسید حضرت تو محمد اکرام و

و تعظیم آن نوری که در وجه توست پس آنحضرت نگاه کرد در یمین و شمال خود و بنی اعمام او
بعد آنحضرت فرمود از برای کسانیکه با او بودند در حالیکه ایشان بر جبل ابو قبیس بودند
و پریشان کرده بودند موهای خود را و تضرع و ابتهال در دعا مینمودند و طلب بشارت
میکردند باجابت دعای خود که بشارت باد شما را زیرا که من میبینم این نوریکه در صورت من است
مرتفع و بلند گردید و این نور مبارک رفع میکند بلیه که بر شما نازل شده است پس فرحناک
شدند قوم و تضرع کردند بسوی حق تعالی در این حال ناگاه نزدیک شد بایشان غبار قوم فیل
و نزدیک شدند صفوف آنها و ظاهر شد برقهای سنان ایشان بعد مرتفع شد غبار از
فیل و نظر کردند بسوی آن مثل یک کوه عظیمی که پوشیده بودند از آهن و زینت کرده بودند
او را بزینتها پس شدت یافت قلق و اضطراب ایشان و ریخت اشکهای ایشان و حضرت
عبد المطلب دعا و تضرع نمود پس قسم بخداوند که تمام نشد دعا و تضرع او مگر آنکه فیل ایستاد
در مکان خود و حرکت نمیکرد پس ناله کرد فیلبان و زجر کرد او را سایس او و التفات نکرد بسوی
ایشان پس لشکریان نیز توقف کردند و وحشت بهم رسانیدند پس اسود بن مقصود گفت
چه خبر است گفتند فیل ایستاده است و نمیرود گفت بفیلبان بزن او را پس زدند او را و
ثابت بود و اصلا حرکت نکرد و این باعث تعجب ایشان شد بعد امر کرد آنکه سر فیل را برگردانند
و بجانب برگردانیدند بطور هروله مراجعت کرد بعد امر کرد که برگردانند او را چون برگشت باز توقف
شد پس اسود بن مقصود گفت سحر کردند فیل شما را بعد فرستاد بسوی ملک و خبر داد او را بر
حکایت فیل پس فرستاد ابرهه بسوی ابن مقصود و گفت تجربه کرده مثل این تجربه نیست بفرست
بسوی قوم رسولی از جانب خود و طلب صلح کن و حکایت فیل را بایشان خبر مده تا باعث
طمع ایشان در شما نشود و طلب کن از ایشان مردان بعوض و عوض آنچه کشته شده است
از ما و آنچه از اسباب کعبه و معبد ما را فاسد کرده اند تلافی نمایند تا وقت مراجعت کنیم
پس چون رسول ابرهه آمد بسوی اسود و اسم او حناطه حمیری بود و مردی بود که بتنهائی لشکر
شکن بود و صاحب خلقت و هیات مهیب بود پس اسود با او گفت آیا تو رسالت میکنی بسوی ایشان
بلکه این صلح بدست تو باشد حناطه قبول کرد و گفت من میروم بسوی ایشان اگر

صلح کردند با ما بنها و اگر نه میزنیم گردنهای آنها را پس رفت بسوی ایشان با حالت عجب
با شجاعت خود و پرسید از بزرگ طایفه قریش گفتند حضرت عبد المطلب است و آن
حضرت یافت که رسول قوم است و چون حناطه دید آنحضرت را وحشت و حیرت بهم رسانید
آنحضرت فرمود برای چه آمده گفت ای مولای من ابرهه پادشاه است و فضل شما را و بخشش شما
قوم و هیبت را و فرستاد بسوی شما آنکه بدهید خون مقتولین او را با عوض و بعد آنها
بعد قیمت اسباب کعبه و معبد ایشان را هم رد کنید تا مراجعت نماید از بلد شما پس حضرت
عبد المطلب فرمود ای شخص صحیح بعوض مریض و سقیم گرفته میشود همیشه شیوه شما
امانت در دنیا و حفظ نفوس خود است از ظالم و عباد و پیش من بصاحب شما عرض کردم
که این بیت را پروردگاریست که منع میکند او را از شما از آن پس قسم بخدا که اگر جمع اجتماع کرده اید
از مردان و لشکریان در نزد من عظمی ندارد پس صاحب تو میخواهد باید بماند و اگر میخواهد
برود در رفتن باشد پس چون حناطه شنید کلام آنحضرت را غضبناک شد و خواست حضرت
عبد المطلب را بکشد و آنحضرت از حالات و آثار غیظی که در صورت او پدید آمده بود یافت و
مهلت نداد او را پس شمشیر را حناطه گرفت و او را بر زمین زد و قسم بعزت پروردگار
خود خورد که اگر رسول نبودی میکشتم ترا پیش از آنکه بیاید صاحب تو پس مراجعت کرد
حناطه بسوی اسود و خبر داد او را بحکایت خود دید گفت بدانکه این قوم عرب غالبان دارد
خونشان رای من اینست که بعد از این رسول بسوی آنها نفرستی و بدانکه مکه خالی است از
اهل آن پس سرعت کنید در غنیمت و غارت پس امر کرد لشکریانرا بغارت پس چون نصیحت
حرم آمدند و نزدیک بیت شدند امر رب حکم پروردگار بطور دیگر شایع بودند و ناگاه بر
خوردند بطواحی از مرغان مثل ابری مترادف بعضی عقب بعضی و آنها مانند خطاف بودند
که هر مرغی از آنها حامل بودند بر سر سنگ آنها یک سنگ در منقار و دو سنگ بچنگال دو پای
آنها بقدر عدس و هوا را بنوعی گرفتند بطور مذکور و بلند شدند و گستردند بالای سر لشکر
و متفرق شدند بطول و عرض لشکر و چون قوم فیل دیدند آنها را ترسیدند و گفتند که اینها
از چه جنس طیورند که مثل آنها تا حال ندیده ایم اسود گفت بر شما خوفی نیست زیرا که

مرغان روزی خود را میگیرند از برای جوجه و اطفال خود بعد اسود گفت کمان و تیر مرا
بیاورید تا آنها را بر گردانم از شما پس گرفت کمان خود را و قصد انداختن تیر نمود که ناگاه
گردند بطور مذکور و طلب اذن نمودند از پروردگار در هلاک قوم پس چون تمام شد الا
باز شد ابواب آسمان و ناگاه ندا رسید که ای طیور مطیعه پروردگار مشغول شوید بآنچه
مأمور شده اید بان پس بتحقیق شدید شد غضب حضرت جبار بر کفار و گشودند مرغان دهان
خود را و اول سنگ ریزه که نزول کرد بر سر حناطه خورد از بیضه سر او تا بحلقوم نازل
شد تا بسینه و بیرون آمد از دبر و مقعد او و نزول کرد بارض و فرو رفت بزمین پس حناطه
در غلطید و متفرق شدند قوم فیل از یمین و شمال و مرغان از عقب ایشان با عقب (?) بودند
در حرکتها انداختند بهر مردی یکی بر سر او که از دبر او بیرون میرفت و منع و رد نمیکرد آن
سنگ را جوشن و حدید و بدر سپرها بر هر چون دیدند مرغان و فعل آنها را دانستند که مقهور
و مغلوب شدند پس رو کرد بفرار و گریخت و اما اسود چون دید این حکایت را ناگاه بر خورد بر
مرغی که انداخت بر او یکی و واقع شد در دهان او و بیرون آمد از دبرش و مرغی دیگر آمد
و زد سنگی بر فرق سر او که از پشت او در آمد و بر زمین افتاد و عجب تر از اینها آن بود که مردی از
حضرموت برادری داشت و خواست از او که همراه او بیاید با او امتناع نمود که من متحرجم که
نمیشوم پس چون نزول کرد بر ایشان بلا بیرون آمد بعزم فرار و مرغی بعقب او رفت پس چون
آن مرد ببرادر خود رسید تعریف میکرد عذابی را که از حق تعالی نزول کرد بقوم فیل و ناگاه مرغ
کرد و برخورد بر مرغی که انداخت بر او یکی که بفرق سر او خورد و آمد و بیرون رفت از دبر او و اما
ابرهه پس حرکت کرد بر اسب خود بجد و اجتهاد شدید و فرار کرد ناگاه افتاد دست راست
او که منجر گردید در امر خود بعد ساقط گردید دست چپ او و بعد پای راست و بعد پای
چپ او پس آمد بمنزل خود و حکایت میکرد از برای قوم خود آنچه نزول کرد بر ایشان و تمام
نشده بود حدیث او که ناگاه سر او افتاد آنچنان نازل گردید بر قوم فیل از برکت نور
حضرت محمد صلی الله علیه و آله و اما حضرت عبد المطلب و همراهان قوم او بر بالای کوه (?)
بودند در ابتهال و دعا و تضرع که ناگاه مستجاب شد دعای ایشان ببرکت حضرت

دسول خدا و در دعای خود میگفتند اللهم ببرکة هذا النور الذی وهبتنا اجعل لنا من کل
هم فرجا وانصرنا علی اعدائنا پس نظر کردند هیکلهای دشمنان خود را که افتاده است
برروی زمین و فیل انها پشت کرده بود هزار و اما اهل مکه فرار کرده بودند از اصحاب فیل
چون شنیدند عذابی را که بر انها نازل شد مراجعت کردند در کال فرح و سرور و چند روز
اقامت کردند برای نقل و حمل اسباب و رحال خود و سعادت و سرور ایشان ببرکت حضرت
رسول خدا پس صاحب حدیث گوید در باب زمزم انکه حضرت عبد المطلب روزی در حجر
اسماعیل خفته بود ناگاه امد او را منادی و گفت حفر کن طیبه را انحضرت گوید گفتم طیبه
کدام است پس غایب شد از من تا روز دیگر باز خفتم در ان مکان ناگاه هاتفی گفت حفر کن بره را
پس گفتم بره کدام است غایب شد از من پس خفتم روز ثالث در انجا باز هاتفی گفت حفر کن
مصونه را او غایب شد از من و امد مرا در روز رابع و گفت حفر کن زمزم را گفتم زمزم کدام است
گفت انست که خشک نمیشود هرگز و مذموم نیست و سیراب می کند حجیج اعظم را در نزد
قریه نمل پس چون دلالت کرد او را هاتف بر موضع زمزم گرفت عبد المطلب با ولد خود حارث
کلنگ و او فرزند دیگر او لیکن نداشت پس چون ظاهر شد از برای او بناء و قریش اطلاع یافتند
بر ان گفتند با انحضرت که این چاه زمزم است و چاه پدر ما حضرت اسمعیل است و ما قریش
در ان شریک میباشیم انحضرت گفت اگر چنین است عینکم من زیرا این امریست که من مخصوص
شده‌ام بان نه شما پس قریش مشورت کردند ما بین خود بر انکه قرار دهند میانه خود حکمی را که ان
سعید بن خثیمه بود که در اطراف شام بود پس بیرون امدند تا وقتی که رسیدند بمفازه که
اب و گیاهی میانه حجاز و شام خشک و عطش شدید بایشان رسید و اب نمی یافتند
قریش بحضرت عبد المطلب گفتند توصیه میکنی گفت هر یک از شما حفر کنند چاهی از برای
خود پس انها مشغول بحفر شدند و انحضرت سوار شد بر مرکب خود و حرکت کرد که ناگاه
جوشید اب از زیر پای مرکب انحضرت انحضرت تکبیر گفت و اصحاب انحضرت تکبیر گفتند
و شرب کردند تمامی و پر کردند مشکهای خود را و قسم خوردند که مخالفت نکنند انحضرت را
در زمزم و گفتند خداوندی که سیراب کرد او را در این بیابان باب همان عطا

کرده است با و زمزم را پس همگی برگشتند و تمکین کردند او را از حفر زمزم پس چون اقدام کرد
بر حفر ان یافت دو غزال از طلا و این دو ظرف طلا را دفن کرده بودند طایفه جرهم و یافت
شمشیرهای بسیار و زرههای بسیار پس طلب کردند قریش نصیب خود را از انحضرت فرمود
بشاید لیکن بیایید انصاف دهید میانه ما پس رجوع می کنیم بقداح و قرعه پس میکردانیم از
برای کعبه دو قدح و از برای من دو قدح و از برای شما دو قدح پس کسیکه بیرون امد دو
قدح او این اسباب از برای اوست گفتند انصاف دادی پس انحضرت کردانید دو قدح
اصفر را از برای کعبه و دو قدح سیاه را از برای خودش و دو قدح سفید را از برای قریش پس
داد بصاحب قداح که قرعه بزند او را و او عبد هبل بود و هبل بتی بود در مکه پس زد
او بقدح پس بیرون امد دو قدح اصفر بر دو ظرف طلا و بیرون امد دو قدح سیاه بر شمشیرها
و زرهها از برای حضرت عبد المطلب و تخلف کرد دو قدح سفید قریش پس انحضرت شمشیرها
و زرهها را برداشت و دو ظرف از طلا را بر باب کعبه گذاشت و برپا داشت سقایت زمزم را
از برای حاج و در مکه بود کسیکه حسادت ورزید و ضدیت کرد حضرت عبد المطلب را
و او عدی بن نوفل بود که صاحب ثروت و بسط ید بود و قبل از وجود حضرت عبد المطلب او
در مکه مشار الیه بود پس چون انحضرت بمکه امد و بزرگ کردند او را اهل مکه بر خود عظیم و دشوار
شد این امر بر عدی بن نوفل بجهت انکه میل کردند مردم بسوی انحضرت و برگشتند از او پس در بعضی
از روزها گفتگو کردند با یکدیگر و خصومت واقع شد پس عدی گفت ای عبد المطلب دیروز
باش انچه ما بتو عطا کردیم و مغرور نسازد عطای ما ترا زیرا که تو بکار غلامان قوم خود قریش
باشی و لو لاکه معاونی نداری پس بچه چیز تو اظهار بزرگی میکنی بر ما و حال انکه تو در میان ما
بودی تا انکه او در زمام تو مطلب لیکن ما و مقدم داشت ترا بر ما پس تو صاحب سخن شدی
بعضی زبان تو دراز شده است بر ما پس غضبناک گردید عبد المطلب از سخن عدی بن نوفل
و فرمود و یل باد ترا سرزنش میکنی مرا بکمی اولاد از برای من خداوند است بر من عهد و میثاق لازم که اگر
عطا فرماید بمن ده اولاد ذکور باز یاد در پی پسران هر اینه نحر و ذبح میکنم یکی از ایشان را بجهة
اکرام و اجلال حق خداوند خود بر من و وفاء کردن بعهد او پروردگار پس بسیار کن عیال

مرا و ثبات ینعال از اعداء خود داد در من نوفل و قصد و نمی جنیم مثل تو هرگز پس وقت ان
حضرت شروع در نکاح زنان و تزویج دختران نسب و حرص بر اولاد کرد بعد تزویج نود هیم
شش نفر زن پس بستوفی کرد بعد از ایشان به ده نفر اولاد هر زنی که میگرفت انحضرت بحسب مناسبت
صاحب حسن و جمال بود و عزیزترین انها منعه دختر حباب کلابیه بود و هاله دختر وهیب
بود و فاطمه بنت عمرو المخزومیه اما از منعه تولد یافت غیداق و اسم او حجل بود و بسبب
او نامیده شد غیداق و بذل کرد مال خود را و اما از سمراء متولد شد ابولهب و اسم او عبد
العزی و اما از سعدیه متولد شد دو پسر یکی ضرار و ثانی عباس و از فاطمه متولد شد دو
پسر یکی عبد مناف و نامیده شد با بوطالب و دیگری عبد الله پدر حضرت رسول خدا و او
کوچکترین اولاد انحضرت بود و دیگر حمزه و کنیه او ابو حضرت رسول خدا و ابو لیس اولاد
عشره حضرت عبد المطلب حارث و ابولهب و عباس و ضرار و حمزه و مقوم و حجل و
زبیر و ابو طالب و عبد الله اند و انحضرت قیام و اجتهاد داشت در خدمت کعبه و شبی
خفته بود نزد جدار کعبه پس رؤیائی دید که از هول و رعب بیدار شد دامان کشان رفت
تا انکه واقف شد بجماعتی در حالیکه مرتعش الاعضاء و خائف بود و انجماعت گفتند چه میشود
ترا یا ابا الحارث فرمود در خواب دیدم که بیرون امد از پشت من سلسله بیضاء و روشنی با
ضیائی که نزدیک بیست روشنائی و ضیائش محو کند دیده‌ها را و این رشته چهار طرف دارد
که یک طرفش بشرق رسید و یک طرفش بمغرب و یک طرفش غوص نمود در تحت الثری و یک طرفش
رسید بعنان اسمان پس دیدم که در زیر این سلسله دو شخص با عظمت و جاه اند پس گفتم به
یکی از ایشان که کیستی تو گفت من حضرت نوح پیغمبر پروردگار عالمیانم و بدیگری گفتم کیستی تو
گفت منم حضرت ابرهیم خلیل الرحمن امده‌ایم ما که پناه بجوئیم بسایه این شجره پس طوبی باد از
برای کسیکه در ظل این درخت در اید و ویل باد از برای کسیکه دوری بجوید از ان پس از
خواب برامدم با فزع و رعب پس حضرات کاهنان گفتند یا ابا الحارث این و اقعه بشارتست
از برای تو و خیریست که میرسد بتو که نیست از برای احدی در ان نصیبی و اگر راست باشد
رؤیای تو هر اینه بیرون می اید از پشت تو کسیکه دعوت میکند اهل مشرق و مغرب را

و میباشد رحمت بر قومی و عذاب بر قومی دیگر پس مراجعت فرمود حضرت عبد المطلب با فرح
و سرور تمام و در نفس خود گفت کاشکی دانستمی کیست که میگیرد این نور مقدس را از
فرزندان من و انحضرت هر روز بیرون میرفت بر شتابهائی از برای صید وحوش و طیور پس روزی
عطش بر انحضرت غالب امد و نظر میکرد دید اب صافی در سنگ معینی و شرب نمود از ان
و یافت ان اب را سردتر از برف و شیرینتر از عسل و بعد و در همان وقت و مباشرت نمود با
زوجه خود فاطمه بنت عمرو پس حامله شد بحضرت عبد الله پدر حضرت رسول خدا و منتقل
گردید نور انحضرت که در صورت او میبود بزوجه او فاطمه پس زمان چندانی نگذشت که متولد
گردید حضرت عبد الله پدر حضرت رسول خدا و منتقل گردید بان نور عزیز مبارک نبوی او
و چون تولد یافت ساطع گردید نور مبارک در غره او تا انکه ملحق گردید بعنان اسمان و چون
حضرت عبد المطلب نظر کرد بان فرزند تابناک گردید بشارت و مخفی داشت مولد فرزند کرام
خود را از حضرات کاهنان و علماء یهود پس اما کاهنان بسیار عظیم بود این امر بر ایشان بسبب
باطل شدن امر کهانت انها و اما احبار یهود پس در نزد ایشان بود یک جبه سفیدی از حضرت
یحیی پیغمبر پسر زکریا که شهید شد و این جبه در خون انحضرت منغمس شده بود و خونش
خشک شده بود و در کتب ایشان ثبت بود که هر وقت منقطر شود از این جبه یک قطره
از خون تر باشد بیرون امدن صاحب سیف مسلول یعنی حضرت رسول پس نظر کردند
بان جبه دیدند که خونش تر شده است و متقاطر است از او پس دانستند که وقت خروج
انحضرت نزدیک است لهذا غمناک شدند بشدت از ان و فرستادند بسوی مکه مردانی از
خود که استخبار نمایند از این خبر و مولد انحضرت و حضرت عبد الله بزرگ میشد در روزی
بقدر یکسال اولاد مردم و زیارت میکردند انحضرت را مردم و تعجب میکردند از حسن و جمال
و انوار او و گفته شده است انکه رسید انحضرت عبد الله در زمان او انچه رسید بحضرت
یوسف صدیق در زمان او و این صعوبات از حضرات یهود اما یوسف از برادران او بود
و حلیه که صید امور عظیمه بر انحضرت و احوال و خطرات جسیمه پس چون عدد اولاد ذکور
حضرت عبد المطلب بده رسید بعد متولد شد حارث که تجاوز کرد از عشره مذکر گردید

ابود
۲ عبد الله

آنحضرت نذر و عهد خود را که کرده بود که هرگاه اولاد ذکور من به ده برسد هر آینه یکی را
قربانی خواهم کرد یکی از ایشان را طلبا او و جبرالله وقطر با الیر پس جمع کرد آنحضرت اولاد خود را پیش روی
خود و طعامی از برای ایشان طبخ نمود و تمامی ایشان در آن جمع نمود و غمناک بود و بعد از آن حمد
الهی بجا آورد بعد گفت ای فرزندان من بدرستیکه شما میدانید که تمامی شما در نزد من در یک منزلت
در نیکی میباشید و شما بمنزله مردمک از دیده من و بمنزله روح از جسد من هستید و اگر خاری
در پای یکی از شما بخلد غمناک میشوم من ولکن حق خداوند واجب تر است از حق شما و منزلت
حق سبحانه و تعالی عظیم تر است از منزلت شما در نزد من و بتحقیق معاهده کردم از برای پروردگار
با آنکه هر وقت روزی دهد مرا پروردگار ده اولاد ذکور ذبح کنم یکی را بجهت قربانی او والحال
عطا فرموده است مرا آنچه سوال کرده بودم و باقی مانده است بر من معاهده من و بتحقیق جمع
کردم شما را از برای مشورت در این کار پس شما چه میگوئید اولاد آنحضرت نظر کردند بیکدیگر در حالت
سکوت و اول کسیکه تکلم کرد از ایشان حضرت عبدالله پدر حضرت رسول الله بود که کوچکتر
از اولاد او بود گفت ای پدر توئی حاکم بر ما و مائیم اولاد تو و در دست تو و مطیع تو و حال آنکه
حق خداوند واجب تر است از حق تو و امر او واجب تر است از رای ما و ما طایع و صابریم بر حکم
حق تو و حکم تو و بتحقیق راضی هستیم بآنچه خداوند داده تو و پناه میبریم بخداوند از مخالفت
کردن تو پس حضرت عبدالمطلب شکر کرد عبدالله را در مقالات و اطاعت او و حال آنکه
سن آنحضرت آنوقت یازده سال بود و آنحضرت از استماع کلام او در گریه شد بشدت
تا آنکه تر شد محاسن او از اشکهای چشم او بعد فرمود ای فرزندان من شما چه میگوئید گفتند
شنیدیم قول ترا و اطاعت کردیم بکن آنچه رای داری و اگر بسوزانی ما را بالتمام مخالفت تو
نخواهیم نمود چه رسد بآنکه یکی از ما را قصد کنی پس آنحضرت ایشان را تشکر کرد و مدح کرد بر
مقالات ایشان بعد فرمود ای فرزندان بروید نزد مادران خود و خبر دهید ایشان را بآنچه
گفتم بشما و بگوئید بایشان که غسل دهند و سرمه در چشمهای شما نمایند و مطیب و معطر
کنند و لباس فاخر بپوشانند بشما و وداع نمائید شما ایشان را وداع کردن کسیکه رجوع نمیکند
هرگز پس متفرق شدند تا نمایند بمادرهای خود و حکایت کردند بایشان قول پدر خود را

پس بسبب این قول چشمها گریان گردید و دلها محزون صاحب حدیث گوید که حضرت عبد
المطلب شب بروز آورد در آن شب از هم و غم که طعامی نخورد و شرابی نیاشامید و چشم
هم نگذارد تا طلوع کرد صبح پس پوشید فاخرترین لباس خود را و رداء حضرت آدم را
بدوش گرفت و نعلین حضرت شیث را بپا کرد و در دست نمود خاتم حضرت نوح را علیهم السلام
و بدست گرفت خنجر برانی از برای ذبح بعض اولاد خود و بیرون آمد و ندا کرد فرزندان
خود را از نزد امهات ایشان یک یک پس اقبال کردند تمامی بسوی آنحضرت بشتاب و سرعت و
حال آنکه زینت کرده بودند به بهترین زینت خود و تاخیر ننمودند از اجابت هیچیک پدر را
مگر حضرت عبدالله زیرا که کوچکتر از همه بود پس سوال کرد او را از برادرانش همگی گفتند ما
علم باو نداریم پس آنحضرت بنفس نفیس آمد و وارد شد منزل فاطمه زوجه خود را و گرفت
دست او را و مادرش نیز گرفت او را و می کشید از دست پدرش و آنحضرت نیز میکشید او را
و حضرت عبدالله میل بپدرش داشت و میگفت ای مادر رها کن مرا که بروم با پدرم تا آنکه
عمل نماید آنچه را قصد دارد پس مادر لاعلاج رها کرد او را و بسیار دشوار بود بر او و گفت یا ابا
الحارث این فعل را احدی غیر از تو نکرده است و چگونه راضی میکنی نفس خود را بذبح فرزند
خود و اگر لابد و واجب است پس این عبدالله مگذار که طفل صغیر است و بجهت صغر سن او رحم کن
بر او و بجهت این نور مبارک که در ناصیه او است از او بگذر پس اعتنا نکرد بکلام او و بدست خود او را
از دست مادرش کشید و فاطمه برخواست که وداع کند فرزند خود را و چسبانید او را بسینه خود و گفت
پروردگارا حاشا که نور خود را خاموش کنی و بتحقیق این فرزند حیله من کم شده است در حق تو
و نمیدانم چه کنم در نجات تو ولو آنکه ای فرزند کاشکی من قبل از غیبت تو در خاک پنهان میشدم
تا آنکه نبینم ذبح و نحر ترا و از این خفقان جان کداز و گفت که حضرت عبدالمطلب گریه بر
شد بیدلی کرد و متغیر گردید رنگ او و غش کرد حضرت عبدالله گفت ای مادر واگذار مرا که با پدرم
بروم پس اگر خواسته است مرا پروردگار من راضی هستم بامر او و بذل میکنم روح خود را در راه او
و اگر نخواسته است مراجعت میکنم بسوی تو پس رها کرد مادر او را و بیرون آمد با او پدرش و تمامی اولاد
آنحضرت تا بکعبه پس بلند کرد صدا او را از اطراف و نواحی و آمدند مردم که ببینند حضرت

عبدالمطلب چه خواهد کرد باولاد خود و اقبال کردند یهود و کاهنان گفتند بتحقیق که
که ما از او خائف هستیم بعد عزم جزم نمود آنحضرت بر ذبح یکی از ایشان و ایشان را تمامی آورد
از برای نحر و خنجری در دست او بود که موت ظاهر میشد از جوانب آن پس ندا کرد با علی
صوت خود که قریب و بعید شنید ندای او را گفت خداوندا ای پروردگار این بیت حرام
و مشاعر عظام و زمزم و مقام و حرم و حطیم و زمزم و ای پروردگار ملائکه کرام و رب جمله
انام فتح کن از ما بنور خود ظلمتها را آنچه جاری شده است بآن قلم بدرستیکه تو خلق
کردی خلق را بقدرت خود و امر کردی ایشان را بعبادت خود پروردگارا نیست کسی که منع کند
از تو مگر تو و بتحقیق محتاج است هر ضعیفی بسوی تو و هر فقیری بسوی غنی پروردگارا تو می
دانی که من نذر کردم نذری و عهد کردم عهدی با تو بر آنکه اگر موهبت کنی بمن ده اولاد ذکور
هر آینه قربانی کنم از برای وجه کریم تو یکی از ایشان را و اینک من و فرزندان تمامی در پیش
روی تو ایم پس اختیار کن از ایشان هر یک را که میخواهی پروردگارا چنانکه قضا و امضا
می کنی پس بگردان از ما در بزرگهای ایشان تر کوچکهای ایشان زیرا که کبیر صبرش زیاد
تر است از صغیر بر بلاء و صغیر اولی بترحم است پروردگارا ای رب خانه و سترها و رکن
و حجرها و ای پهن کننده زمین و جاری کننده بحرها و ای فرستنده ابرها و مطرها بگردان
بلا را از صغار بعد خواست آنحضرت صاحب جرایدرا و نوشت بر هر یک اسم فرزندی را
بعد خواست صاحب قداح را و این است از ازلام آنچنانی که ذکر کرده حق تعالی از آنها در ایام
جاهلیت تقسیم میکردند با نفاعه پس گرفت جرایدرا از دست او و راند حضرت عبدالمطلب
اولاد خود را او ورد بسوی کعبه پس شروع کردند مادرهای ایشان در نوحه و صیحه و نال
و پاره کردند گریبانهای خود را و هر یک گریه میکردند بر فرزند خود و تمامی مردم گریه میکردند
بسبب گریه ایشان و حضرت عبدالمطلب گاهی برمیخواست و گاهی می نشست و دعا
میکرد که پروردگارا رحمت فرما در قضای خود پس گردنها کشیده شد و اشکها جاری شد
و حسرتها شدت یافت پس در میان مردم در این حال بودند که ناگاه صاحب قداح
بیرون آمد از کعبه و گرفته بود دست عبدالله پدر حضرت رسول الله را و گردانیده بود

رداء خود را در گردنش و می کشید او را و نظارت و حیرت گرفته بود و زرد شده بود رنگ او
و مرتعش شده بود اعضای او و گفت یا عبدالمطلب این فرزند تو است که سهم بر او بیرون
آمده است پس اگر میخواهی ذبح کن او را و اگر میخواهی رها کن او را پس چون آنحضرت کلام صاحب
قداح را شنید افتاد و غش کرد بر زمین و بعضی اولاد او بیرون آمدند از کعبه و ایشان ساکن
بودند بر برادر خود و از همه محزونتر ابوطالب بود زیرا که برادر ابی و امی او بود و یکساعت از او
صبر نداشت و می بوسید پیشانی و موضع نور مبارک و جبهه او را و میگفت ای برادر کاشکی میمردم
و نمیدیدم فرزند ترا که صاحب این نور است آنچنان فرزندی که تفضیل داده است او را
حق بر تمامی خلایق آنچنان کسی که پاک میکند زمین را از جور کنی و زایل میکند دولت بتان را
و باطل میکند کهانت کاهنان را پس چون تولد یافت حضرت رسول خدا دوست میداشت
آنحضرت را حضرت ابوطالب بکمال محبت و افتخار میفرمود بآنحضرت و میگفت که نفس من
فدای تو باد ای پسر برادر ای فرزند دو ذبیح اسمعیل و عبدالله بعد رجوع کنیم بسوی
حدیث اول پس چون حضرت عبدالمطلب بهوش آمد شنید صدای گریه و زاری از مردان
و زنان را از هر طرف و نظر کرد دید که فاطمه مادر عبدالله خاک بر صورت خود میریزد و سینه
میزند و چون دید حالت او را صبر نتوانست نمود و گرفت دست فرزند خود و خواست ذبح
کند او را پس دراویختند باو بزرگان قریش و اولاد عبدمناف و صیحه زد آنحضرت بایشان
صیحه بدی و گفت وای باد شما را آیا شما مهربانترید بر فرزند من از من ولکن مضطری
دارم و امتثال میکنم حکم پروردگار خود را و حضرت ابوطالب گرفته بود دامان عبدالله را
و می گریست و بپدرش می گفت رها کن برادرم را و بعوض او مرا ذبح کن من راضی هستم که
قربانی تو از برای پروردگار تو باشم پس گفت آنحضرت من مخالفت نمی کنم حکم پروردگار را
و جسارت نمیکنم این امر و او امر کننده و من مامورم بعد اجتماع کردند اکابر قوم آنحضرت
و عشیره او و گفتند یا عبدالمطلب رجوع و عود نما بسوی صاحب قداح یکمرتبه دیگر پس
امید است که سهم بر غیر عبدالله واقع شود و حکم فرماید خداوند آنچه باعث فرج است پس
عود کرد در ثانی و بیرون آمد سهم بر حضرت عبدالله آنحضرت گفت اگر کشته شوم رب

کعبه پس کشید فرزند خود عبدالله را بسوی مذبح که مورد ما زعقب او صف زده بودند چون
رسید بجای که ملت دو پای عبدالله را بربست پس درین حال مادرش برصورت خود زد و پس
که موهای خود را ولچه کرد لباس خود را بعد خوابانید عبدالله را و حال آنکه شعور نداشت و
نمیدانست چه میکند بسبب حزنی که داشت پس چون مادرش دید که عبدالمطلب عازم است بر ذبح او برگشت
رفت بسوی قوم خود در حال اضطراب وگفت عبدالمطلب خوابانیده عبدالله فرزند خود را که
ذبح نماید و نمیشنود حرف کسی را و درین حال ضجیج ملائکه به تسبیح بلند شد و گشودند ابواب
خود را وندا کرد جبرئیل و تضرع کرد اسرافیل و استغاثه کردند بسوی پروردگار خود پس حق تعالی
فرمود با ملائکه من چه چیز علم دارم مبتلا کرده ام عبد خود را تا صبر او را مشاهده کنم بر حکم خود
پس درین حال بود عبدالمطلب که ناگاه آمدند ده نفر مرد عریان با برهنه که شمشیر در
دست داشتند و حایل شدند میان آنحضرت و فرزندش گفت چه کار دارید گفتند نمی
گذاریم که ذبح کنی فرزند خواهرزاده را اگرچه قتل کنی تمامی ما را هر اینه تکلیف میکنی باین ضعیفه
الحجر را طاقت ندارد و ایشان اخوال آن از بنی مخزوم پس چون آنحضرت دید حایل شده اند
میان او و فرزندش سر را بلند کرد بسوی آسمان وگفت پروردگارا ممانعت می کنند مرا از آنکه
امضا دارم حکم ترا و وفا نمایم بعهد تو پس حکم کن میان من و ایشان بحق و توئی بهتر
حکم کنندگان و درین حال بودند که ناگاه اقبال کرد مردی از بزرگان قوم آنحضرت عکرمة
ابن عامر و اشاره کرد بسوی مردم که ساکت شوید بعد گفت یا اباالحارث بدان بدرستیکه
تو سید ابطح میباشی و سلطانی بر بطحا اگر بعزیزند خود این عمل کنی هر اینه فعل تو سنت
خواهد شد بعد از تو و عار این عمل بر تو خواهد ماند و این عمل لایق توئیست آنحضرت
فرمود یا عکرمه آیا بغضب در آورم پروردگار خود را گفت من دلالت میکنم ترا بر آنچه
صلاح است و بهتر چیز است ای عکرمه گفت در بلاد ما کاهنه است عارفه که نظیر خود
در کاهنان ندارد خبر مردم را میگوید و آنچه در سینه ایشان است آشکار میکند بسبب آنکه
صاحبی دارد که خبر میدهد او را بلکن اخبار پس چون کلام عکرمه را شنید گوش داد و ساکن
شد قلب او پس تمامی رای خود را جمع کردند برای این قوم گفته عکرمه تکلم بصواب کرد پس حضرت

بیت ٥

عبدالمطلب فرزند خود را گرفت و رفت بمنزل خود و تهیه سفر را گرفت و هدیه بسیار برداشت
و اسم آن کاهنه آم طحان بود و بعد از سه روز آنحضرت با قوم خود رفت بسوی آن زن کاهنه
پس پیش گرفت حضرت عبدالمطلب بعد از عطا کردن هدیه با او و اظهار کرد امر خود را آن
کاهنه گفت نزول کنید فردا که ظاهر میکنم از برای شما امر عجیب را پس چون فردا شد اجتماع کردند
تمامی در نزد کاهنه او این اشعار را انشاد نمود یا مرحبا بالفتیة الاخیار الساکن البیت مع
الاستار فتخلفوا من صلصل الفخار ومن صمیم العز والانوار خذوا بقولی صح فی الآثار
انبئکم بالعلم والاخبار اهل الصفا والنور والفخار من هاشم سادة الاقطار فقد دام
من خالق الجبار ان یعطر عشرا من الادکار من خیرها ینقص باذن الباری فلو حل
بحرها الامذار پس توجه کرد بحضرت عبدالمطلب وگفت شما کسانی هستید فرمود بلی آمده ایم
بسوی تو تا آنکه نظر کنی در امر ما و تعلیم کنی ما را حیله در امر ما گفت آن زن کاهنه قسم
بپروردگار سماوات مبنیه و نصب کننده جبال سر کشیده و پهن نماینده ارض منحنیه
آنکه این جوان که ذکر میکنید نزد او باشد که بلند شود ذکر او و عظیم شود امر او و بدرستیکه
ارشاد میکنم شما را بسوی خلاص او پس دیه چه قدر است در نزد شما آنحضرت فرمود ده شتر کاهنه
گفت مراجعت کنید ببلد خود و قرعه زنید با ازلام بر ده شتر و بر فرزند خود پس اگر بیرون آمد
بر او سهم پس زیاد نمائید ده شتر دیگر و بعد زنید بر او بسهام پس اگر بیرون آمد بر او باز زیاد
ده شتر دیگر همچنین تا یکصد شتر پس اگر بیرون آمد بر شتر آنوقت ذبح نمائید فرزند خود را
پس فرحناک شدند قوم و برگشتند بمکه و اقبال کرد حضرت عبدالمطلب بر فرزند خود عبدالله و بوسید
او را عبدالله گفت یا ابتاه چه بسیار دشوار است بر من مشقت تو از جهة من و عزیز بود بر تو
بر من بعد امر کرد حضرت عبدالمطلب آنکه بیاورند هر قدر شتر دارد و حاضر کردند و
فرستاد بسوی بنی عم خود آنکه هر قدر میتوانند شتر بدهند وگفتند اگر حق تعالی میخواهد خبر را در حق
من حفظ میکند فرزند را و اگر نمیخواهد پس حکم او جاری است کسی مخالفت نتواند نمود پس اهل
مکه آوردند هر قدر شتر داشتند و حضرت عبدالمطلب آمد بسوی فاطمه مادر عبدالله در حالیکه
دو چشم او ورم کرده بود از گریه و خبر داد او را بقرعه شتر پس فرحناک شد وگفت امید دارم

نمائید

از پروردگارم آنکه قبول فرماید از من فدا را و سهل بگیرد با من در امر فرزندم و میبود فاطمه مادر
صاحب مال بسیار و مادر فاطمه سر عائذ بن عمرو مخزومی نیز کثیر الاموال بوده صاحب ذخیره
پس مادر عبدالله گفت بر من است مال من و مال مادر من و اگر بخواهد پروردگار من هر آینه شتر
هر اینه پیشکش میکنم بسوی او باز یادتی پس شکر و مدح کرد حضرت عبدالمطلب را وگفت امید
دارم که مال من آنقدر باشد که باعث رضای پروردگار و دفع کرب و اندوه من شود و اما مردم
مکه در کمال فرح و سرور بودند و آنحضرت با فرح و سرور آمد بسوی مکه و هفت شوط طواف بعمل
آورد و مسئلت کرد آنکه تفریج هم او را فرماید پس چون صبح طالع شد امر کرد بشتر چرانان
آنکه حاضر کنند شتر را پس حاضر کردند و آنحضرت فرزند خود را مطیب کرد و زینت لباس
فاخر پوشانید و آورد او را بسوی کعبه و در دست او ریسمان و کاردی بود و چون فاطمه دید او را گفت
یا عبدالمطلب بینداز آنچه در دست داری تا قلب من مطمئن شود وگفت آنحضرت که من
قصد دارم پروردگار خود را و سوال میکنم از او آنکه از من قبول فرماید فدا را در حق فرزند من
پس اگر تمام شود اموال من و اموال اقوام من سوار میشوم اسب خود را و میروم بسوی کسری و قیصر
و ملوک هند و چین و طلب الطعام میکنم برجود تا آنکه راضی کنم پروردگار خود را و من امید دارم
از خدا و نخود آنکه فدا بگیرد از عبدالله چنانکه فدا فرستاد از برای پدرم اسماعیل از ذبح
و رفت بسوی کعبه و مردم در حوالی او بودند و نظر میکردند بآنحضرت گفت ایها الحاضرین
توقع دارم از شما آنکه حایل و مانع نشوید میان من و فرزندم از ذبح چنانکه دیروز مانع شدید
پس پیش آورد ده شتر و وا داشت و چسبید بر پردهای کعبه وگفت پروردگارا امر تو
نافذ است بعد امر کرد صاحب قداح را پس قرعه زد و بیرون آمد سهام بر عبدالله آنحضرت گفت
حکم پروردگار است بعد زیاده کرده ده شتر دیگر و امر کرد بقرعه و چون قرعه زدند باز بیرون آمد
سهم بر عبدالله پس بعض از اشراف قریش گفتند اگر مقدم داری کسی غیر خود را یا عبدالمطلب
بهتر است زیرا که میترسیم پروردگار تو غضبناک است بر تو آنحضرت گفت اگر امر چنین باشد
پس من کریم مستحق هستم الحاح نمود در خواستن بعد گفت اللهم ان کان دعائی عندک قد حجب
من کثرة الذنوب فانک غفار الذنوب کاشف الکروب تکرم علی بفضلک واحسانک

بوستان و شتران بسیار داشت که ... عراق و شام ...

بعد زیاد کرد ده شتر دیگر و بگوشه چشم نظر کرد بسوی آسمان وگفت اللهم انک تعلم السر و
الخفی وانت بالمنظر الاعلی اصرف عنی البلاء کما صرفته عن ابراهیم الذی فدی بعد امر کرد صاحب
قرعه را پس قرعه زد و بیرون آمد سهم بر عبدالله پس آنحضرت گفت ان هذا الشیء یراد بعد
گفت شاید بعد از عسر یسر و بعد از تنگی گشایش و فرجی باشد و اضافه کرد بسی شتر ده شتر دیگر وگفت
یارب هذا البیت والعباد ان بنی اطیب الاولاد وحبه فی السمع والفؤاد وامره ظاهر
للناظر فقد من ثمرة الحماد فانه کالبدر فی البلاد بعد امر کرد بصاحب قرعه و چون قرعه
زد بیرون آمد سهم بر عبدالله پس حضرت عبدالمطلب گفت چگونه بینداز کنم برتو ای
فرزند در حالیکه حق تعالی حکم میکند در حق تو بآنچه میخواهد پس اضافه کرد بر اربعین ده شتر
دیگر و امر کرد بصاحب قرعه و چون قرعه زد باز بیرون آمد سهم بر عبدالله پس ... عبدالله
گفت میخواهم از تو آنکه بگذاری مرا که سوال کنم از پروردگار خود در حق فرزندم پس شاید ترحم
فرماید بمن و رحم بر ضعف و ابتهال من کرده ام و برخواست فاطمه و اضافه کرد بر خمسین ده
شتر دیگر وگفت پروردگارا یارب رزقتنی ولدا وقد حسدنی علیه اکثر الناس وعاندنی
فیه ذو قدر جوران یکون لی سندا وعضدا وان یوسدنی فی لحدی ویکون ذکری بعدی
فارضنی فیه لامرک وانت تعلم یارب انه احب اولادی الی واکرمهم لدی وانی یارب نطیبه
بهذه الفداء فاقبلها ولا تشمت بی الاعداء بعد امر کرد بصاحب قرعه آنکه بزند و چون قرعه
زد باز سهم بر عبدالله بیرون آمد پس حضرت عبدالمطلب گفت بدرستیکه از برای هر
چیزی دلیلی و نهایتی است و نیست در این امر از برای من حیله پس تو ای فاطمه متعرض نشو در
امر من و بعد اضافه فرمود بر ستین ده شتر دیگر وگفت اللهم منک المنع ومنک العطاء
وامرک نافذ کما تشاء وقد تعرضت علیک بجهلی وقبیح علی فلا تؤاخذنی ولا تخیب
املی و بعد امر کرد بصاحب قرعه که بزند و چون قرعه زد پس بیرون آمد سهم بر عبدالله پس درین
حال ضجیج و ناله و گریه کردند مردم و حضرت عبدالمطلب گفت نیست بعد از منع مگر عطا
و نیست بعد از شدت مگر رخا و تویی عالم السر واخفی بعد اضافه کرد بر سبعین ده شتر
دیگر و امر کرد بصاحب قرعه و چون قرعه زد باز بیرون آمد سهم بر عبدالله پس گریه کرد حضرت

عبدالمطلب پشیمان و کار را بدست خود و قصد کردند مردم انکه ممانعت کنند او را مثل
جعفر اول گفت قسم میدهم شما را بخدا اگر معارضه کنید با من بدانکه فرزند من هرا اینه خواهم
با این کارد ذبح و هلاک میکنم و اگذارید مرا تا حکم پروردگار خود را امتثال و اطاعت کنم
پس من و فرزند من بنده او هستیم هرچه میخواهد در شان ما حکم میفرماید انتهی بفصل تا
پشاهد و بحکم ما برید پس مردم باز داشتند ممانعت خود را از او پس اضافه کرد بر هشتاد ده شتر
دیگر و گفت یا رب الیک المرجع وانت تری و تسمع بعد امر کرد بصاحب قرعه که بزند و چون
قرعه زد بیرون امد سهم بر عبدالله پس افتاد حضرت عبدالمطلب در حالت اغما و غش و چون
هوشیار شد گفت واغوثاه الیک یا رب و کشید فرزند خود عبدالله را از برای ذبح و ناله
و ضجیج کردند و گریه میکردند مردان و زنان پس درین حال حضرت عبدالله صیحه زد در مکان
خوابگاه خود از برای ذبح که ای پدر ایا حیا نمیکنی از حق تعالی چه رد میکنی امر او را و الحاح میکنی
بشتاب ببوی من و نحر کن مرا زیرا که من شرمسار شدم از جسارت تو بر پروردگار خود در حق
من پس من صبر دارم در قضا و حکم او و اگر قدرت فدا نداری ای پدر بر این عمل بجهت رقت و رحمت
قلب خود بر من پس بگیر دست و پای مرا و بر بند بیکدیگر و مرا برو بخوابان که صورت مرا نه
بینی و محافظت نما لباس خود را از خون من تا انکه الوده نشود که هر وقت نظر کنی بخون من
محزون گردی و وصیت میکنم ای پدر بنیکی کردن با مادرم زیرا که او بعد از من هلاک گشت
از خون من پس ساکن شد او را اگر من بمیرم که او بعد از من تعیش و لذت ندارد و اگر میسر است
بر نفس خود در ذبح من چشم خود را ببند کذا که مرا صابر خواهی یافت پس حضرت عبدالمطلب
گفت ای فرزند این کلام تو بر من بسیار دشوار است و گریه شدید کرد که غاشیش تر گردید
از اشک بعد انحضرت گفت ای قوم شما چه میگویید درین باب چگونه خلاف قضا و حکم
پروردگار خود را توانم کرد و حال انکه میترسم از انتقام او بعد برخواست و روی بکعبه و طواف
کرد هفت دفعه و دعا کرد بصوت خود دعا که ما لبعد و الحاح کرد در دعا و گفت یا رب
امض امرک فانی راغب فی رضاک بعد زیاد کرد بر شتران ده شتر دیگر که صد شتر باشد
کامل رسید و گفت کسیکه پیش انکه بگوید یا رب را بیقین ممنوح خواهد شد بعد گفت

اللهم ارحم تضرعی و توسلی و کبری بعد امر فرمود صاحب قرعه را و چون قرعه زد بیرون امد
سهم بر شتران پس کشیدند مردم عبدالله را از دست حضرت عبدالمطلب و اقبال کردند
مردم از هر مکان و تهنیت میکردند او را بخلاصی و سعید و پدر و مادر او که جامه اش در پای او
پیچید تا انکه گرفت فرزند خود را و بوسید و بر سینه خود چسبانید و گفت حمد خدای را
که مبتلا نفرمود مرا بذبح تو و شماتت نفرمود اخت تو را اعدا و اهل عناد را نسبت بمن و در این
حال بودند که شنیدند منادی و هاتفی را که از اندرون کعبه ندا کرد و گفت بتحقیق که
حق تعالی قبول فرمود از شما فدا را و بتحقیق نزدیک شد خروج حضرت مصطفی پس قریش
گفتند بخ بخ لک یا اباالحارث جلالت تو و فرزند تو حضرت عبدالله بجائی رسید
که هاتفهای غیبی صدا میزنند و ندا میکنند در حق تو و شان فرزند تو بعد قصد کردند
مردم انکه نحر کنند شتران را پس حضرت عبدالمطلب گفت مهلت بدهید که یکدفعه
دیگر مراجعت کنم ببوی پروردگار خود زیرا که قرعه گاهی بر صواب است و گاهی بر خطا و حال
انکه بیرون امد قرعه بر فرزند من نه بر شتر متوالی و در شتران یکدفعه بیرون امد قرعه
در شان چه بیرون اید قوم گفتند بکن انچه میخواهی پس رو بقبله اورد و گفت پروردگارا
اللهم سامع الدعاء و سابغ النعم و معدن الجود و الکرم فان کنت یا مولای منعت
علی بولدی هبة منک فاظهر لنا برهانه مرة ثانیه پس امر فرمود صاحب قرعه را که بزند
و چون قرعه زد بیرون امد سهم بر شتران پس گرفت فاطمه فرزند را و برد او را بجانب خود
و مردم بسوی او از هر طرف امدند از راه دور و نزدیک و تهنیت مینمودند او را بمنت
گذاردن حق تعالی بر او و دادن فرزندش بعد امر فرمود حضرت عبدالمطلب بنحر و ذبح شتران
پس نحر کردند تمام اعادا و بغارت بردند مردم تمامی لحوم و جلود شتران را و فرمود منع نکنند
وحوش و طیور را از ان و منصرف شد و مراجعت کرد و جاری گردید سنت در دیه انسان
بیکصد شتر تا این زمان و چون دیدند حضرات احبار و کاهنان حضرت عبدالمطلب
و اولاد او را که خلاص شد از این محنت ناامید شدند و بعضی از ایشان به بعضی گفتند
باید سعی کنیم در هلاک عبدالله بطور دیگر احتیاط نفهمد و کبیر ایشان [illegible] گفت

بسا این که شنوید میباید طعامی طبخ کنید و بکنید در ان سم مهلک و بفرستید بسوی
حضرت عبدالمطلب بطریق هدیه بجهت تهنیت خلاصی فرزندش پس عزم کردند قوم
بر این عمل و صورت دادند طعام مسمومی و فرستادند با بعضی زنان با برقع و حجاب بسوی
انحضرت و این زنان بسیار خوف داشتند از انکه کسی بشناسد ایشان را پس رسیدند بباب و بیرون
امد فاطمه و محزون شد از انها و گفت از کجا امده اید شما گفتند ما از خویشان تو ایم از بنی عبد مناف
و مسرور شدیم از خلاصی فرزند تو پس گرفت فاطمه طعام را از ایشان و اورد بسوی حضرت
عبدالمطلب گفت از کجاست این طعام پس ذکر کرد خبر را از برای او و انحضرت گفت بیایید
بسوی همه خویشان خود همگی برخواستند و اراده کردند خوردن طعام را که ناگاه ان طعام
از برکت نور حضرت محمد و قدرت الهی ناطق شد بلسان فصیح و گفت نخورید از من زیرا
که مسموم شده ام و این کرامت نبود لایق نور ان حضرت بود پس امتناع کردند از اکل ان
و بیرون امدند از عقب ان زنان و ندیدند از انها اثری یافتند که این از مکاید اعادی
ایشانست بعد حفر کردند گودی را و دفن کردند ان طعام را در ان و جناب شیخ ابوالحسن
بکری راوی این حدیث شریف گوید حدیث کرده اند ما را اشیاخ و اسلاف ما که راویان
این حدیث اند انکه چون قبول فرمود حق تعالی فدا را از حضرت عبدالمطلب در حق فرزندش حضرت
عبدالله خوشحال شد بغیر سعید و چون رسید بمرتبه رجال بسیار شد خطاب طالبان
و راغبان و بذل میکردند مال جزیل اکثر در طلب قرابت و مواصلت با او بسبب عفت و طمع
در نور حضرت رسول خدا و حال انکه در ان زمان نبود احدی بحسن و جمال و بها و کمال انحضرت
و هر وقت اندرون حضرت عبدالله میگذشت استشمام میکردند از او رایحه مشک اذفر و کافور
و عنبر را و اگر در شب میگذشت شهر ایشان روشن میشد از نور او و ظلمتها پس نام نهادند اهل
مکه انحضرت را مصباح الحرم و قیام نمودند حضرت عبدالله و عبدالمطلب در مکه تا وقتی
که تزویج کرد انحضرت با امنه بنت وهب و سبب تزویج امنه با انحضرت ان شد که احبار
و علمای یهود اجتماع کردند در زمین شام و تکلم کردند در وقت تولد حضرت رسول خدا
و حوضی که جامه که دیه بود از خون یحیی بن زکریا علیهما السلام چنانکه ذکر شد پس چون

یقین کردند انکه نزدیک شده است خروج صاحب سیف مسلول و ظاهر شده است نور
انحضرت مشاوره کردند با یکدیگر و رفتند بسوی حبر عالمی از خود که قریب بود بعمر سیصد
[illegible] و اقتباس میکردند همیشه از علم او و عمرش زیاده از صد سال بود پس چون باو
رسیدند گفت چه چیز شما را ترسان کرده است گفتند ما نظر کردیم در کتب خود و یافتیم
صفت این مرد سفاک را که مددی که قتال میکند بالو ملائکه های اسمان و دیدیم هلاکت
و هول و خونی که با ما میرسد در وقت ظهور او و حال نزدیک شده است زمان او و ما امده ایم
که مشاوره کنیم با تو در امر او قبل از ظهور او و بلند شدن ذکر او ان عالم یهود گفت ای
قوم کسیکه قصد نماید ابطال مقصود خداوند را پس او جاهل مغرور گشته است و بعد گفت
این امر واقع است در حق شما و انکه ذکر کردید سبقت گرفته است امر او در نزد حق تعالی پس
چگونه قدرت دارید شما بر باطل کردن ان و حال انکه ان حضرت باطل کند همه کهانت کاهنان
و زایل کند دولت بت پرستان و ستاره پرستانست و رود باشد که بوده باشد او را
وزیر و قرینی پس چون شنیدند کلام او را خایف شدند و متحیر شدند و برخواست یکی از علمای
از ایشان هیوبا ابن واحورا نام که کافری بود متمرد و شدید الباس و گفت ای یهود که این
مرد پیرت زیاد شده است سن او و خرف شده و کم شده است عقل او پس مشنوید کلام
او را بعد گفت ای قوم ایا نمیدانید درخت را اگر قطع شود از بیخ پس ایا باز میروید بعد
گفتند نه گفت پس اگر بکشید صاحب خود را اگر بیرون نمی اید از صلب او این مولود پس از
هر چیزی که خایف خواهید بود و چیزی که درین ساعت و اسباب تجارت بگیرید و حرکت
کنید بسوی بلدی که این شخص در انست یعنی مکه و در وقتی که رسیدید بانجا تدبیر کنید
حیله در هلاک او پس تمامی تصدیق کردند او را و گفتند باو توسید و عماد و بزرگ ما
گفت انچه میگویم بنا عمل کنید ان دین هم با سیف و رمح خود با شما هستم اما با شما نمی ایم
تا انکه معاهده کنید با من که مخذول نکنید مرا پس باید هر یک از شما شمشیر خود را بزهر
اب دهد تمامی اجابت کردند او را درین باب و بعد اجتماع کردند در ایلیا و بیرون اوردند
شتران خود را با بارهای متاع خود و حرکت کردند تا وصول یافتند بمکه پس چون داخل شدند

مکر اشنیدند از عقب خود صوتی را که گفت **فصدتم الاقد العوین فی السر والجهر تردون**
مکرا بالمعظم فی القدر ومن غالب الرحمن لاشک انه سیرمیه بالدبر خاصة الظهر
ستعضون بالانام کانکم نعام اسیعت للذباحة والنحر پس چون شنیدند کلام
هاتف را هایل و خایف شدند و اراده نمودند که مراجعت نمایند هیو یا گفت نترسید
از این صدا زیرا که در این وادی بسیار است کهان و شیاطین و این هاتف شیطانی است
که باعث مقصد شما را پس باین سبب باز مبادرت کردند بقوم و هر کس با ایشان میرسید
تعریف میکرد از حسن و جمال حضرت عبد الله پس داخل میشد در قلوب ایشان حقد و
حسد پس متاع تجارت خود را می کشیدند امتعه و فروختند از انها چیزها و قصد داشتند
باین توقف در مکر و حیله کردن در قتل حضرت عبد الله پس در روزی حضرت عبد المطلب دست
فرزند خود عبد الله را در دست داشت و میگذشت بر طایفه یهود و حال آنکه حضرت عبد الله
در خواب رؤیایی دیده بود که باعث فزع او شده و در حالت رعب و خوف بسر میامد بسوی پدر
خودان حضرت گفت چه رسیده است ترا ای فرزند گفت رؤیایی دیده ام که هایل است گفت
دیدم شمشیرهای برهنه در دست جمعی چند که نشسته اند بر دبرهای خود و من نظر
میکردم بانها و ایشان میکشیدند سیوف را و اشاره میکردند بمن پس بلند شدم از انها
در هوا و در بین که ناگاه اتشی از هوا نازل شد بر ان فرقه و تمامی انها سوختند و این باعث
رعب من کردید گفت ای فرزند بعد ازین بلائی است که از حساد و اعداء میرسد و مردم حسد میبرند
ترا از این نوری که در صورت تست و لکن اگر اهل ارض از انس و جن اجتماع نمایند قدرت
ندارند بر چیزی زیرا که این نور مبارک امانتی است از حق تعالی از برای حضرت خاتم انبیا و الاعلا
یهود از شام امده اند و در ایشان حکمت و معرفت بسیار است ترا بریم بسوی ایشان تا حکایت کنیم
انها پس دست او را گرفت و رفتند داخل شدند بر یهود و نظر کردند احبار یهود با انحضرت دیدند
که گویا بدر است منیر گفتند بعضی بر بعضی که اینست مطلوب ما پس حضرت عبد المطلب گفت
ای معاشر یهود امدیم ما بسوی شما بجهت رؤیایی که این فرزند من دیده است گفتند چه چیز است
ان پس حکایت فرمود ان رؤیا را بر ایشان و باعث خوف ایشان گردید و هیو یا رئیس انها

گفت ای سید این رؤیا از اضغاث و احلام است و شما بزرگان کرام هستید از برای شما معنا
و صفتی هست بعد انحضرت با فرزند خود برگشتند و ایامی چند یهود اقامت کردند در مکه و حیله
میکردند بر هلاک انحضرت و راهی بدست انها نمی امد و حضرت عبد الله عازم بر صید بود
و هر وقت بشکار و صید میرفت شب مراجعت میکرد و با پدر خود میرفت بحج و رفتند یا
تا انکه روزی انحضرت تنها بصید رفت و لوط اتفاقا از عقب او رفتند بطور یکه شاعر نشود
با انها احدی پس هیو یا گفت انتظار شما چیست و حال انکه بصید رفت و مطلوب شما
گفتند ما از جوانان مکه و جوم و سواران بنی هاشم میترسیم که اگاه شوند و هیو یا گفت
مقالت ایشان را گفت سعی شما باطل شد اگر شما چنین بودید چرا امدید بمکه پس چاره نیست
از کشتن این جوان و اگر چه مکث شما طول بکشد در مکه و چنین روزی را میخواهم یافت پس وقتی
که کشتیم او را اگر از قتل ان میترسید بدهید بمن است و یکی از غلامان خود را و شما
که بر بینید حضرت عبد الله بکدام سمت میرود پس ان غلام برگشت و گفت غایب شد از جوان
میان جبال و شعاب و بسوی قرینه های معهود بالواحد بود پس عزم کردند بر انچه اراده داشتند
و نصف از قوم را در نزد متاع خود گذاشتند و نصف دیگر شمشیرها را زیر جامه خود کرفتند و بیرون
امدند بقصد انحضرت و ان غلام پیش روی ایشان بود تا انکه واقف ساخت انها را بر انحضرت که
صید کرده بود گوره خری را و پوست از او می کند پس انحضرت نظر کرد بانها دید که در دو می او زند
و هیو یا گفت این است صاحب شما که بسوی او امدید از وطنهای خود در طلب او پس احاطه
کردند بانحضرت در دو مرد بر شدند یکی در نزد متاع بودند و یکی امدند قرار دادند که اگر
شما را خواستیم اجابت نمائید ما را بسرعت و چون احاطه کردند بر انحضرت و قصد کردند طرفی
و شوارع را کمان کردند که غالب شدند بر انحضرت پس انحضرت سر باسمان بلند کرد و خواند
خداوند عز و جل را و رو اورد بقوم و گفت ای گروه چه کار دارید پس قسم بخداوند که دست دراز
نمیکنم باحدی از شما بکردهی هرگز که تلافی از شما نباشد و غضب نکردم هرگز و نکشتم احدی را
که کشته شوم بعوض ان پس مطلب شما چه چیز است با من اگر از من فعل بدی بشما سبقت
گرفته است خبر دهید مرا تا بدانم و یهود ان روز دهانها بسته بودند که بجز دو چشم انها

نقل حضرت عبد الله علیه السلام و ظفر یافتن
ببرکت نور حضرت محمد صلی الله علیه و آله
فصه
یهود

پیدا نبود و جواب نگفتند انحضرت را پس اشاره کرد بعضی بر بعضی و قصد کردند هجوم کردن
بانحضرت را پس ان حضرت تیری در قوس خود گذارد و یکی از انها را زد که بیفتاد مرده و چون
چهار تیر انداخت بایشان که چهار نفر افتادند مشغول شد نهایا نجود از انحضرت و
خواست که تیر پنجم را بیندازد انشاد کرد و گفت **ولی همة تعلو علی کل همة وقلب صبور لا**
یروع من الحرب ولی نبل ارمی بها کل ضیغم فتنفذ فی اللبات والنحر والقلب
فاد معقر منها اصابت لاربع ولو کاثرونی صلت بالطعن والضرب اخذت بنا لی
ثم ارسلت بعضها فصارت کبرق لاح فی خلل السحب پس چون شنیدند این اشعار را
از انحضرت هیو یا گفت ای جوان نگاه دار از ما تیرهای خود را پس بتحقیق اسراف کردی در
فعال خود و کشتی از ما مردانی چند بدون گناه و بدون سابقه خلافی که پیشی گرفته باشد
از ما بسوی تو و ما قوم تجار و انانی که در هر روز باید رفت بسوی ما امدی و غلامی از ما که بجنه
بود پس چون ترا دیدیم نشناختیم حال که شناختیم ترا عبد الله میباشی و مادر با تو جنگی
نیست و بدرستیکه شما عزیزترین مردم هستید در نزد ما و گرامی میباشید پیش ما پس برو
براهی که داری که ما از انچه کردی نسبت بما بجوان مردی گذشتیم از تو ان حضرت فرمود دلیل با
شما را از چه نشان دانستید که من غلام شما هستم ایا غلام شما مثل من بود در صفت من
بود و نوری داشت مثل نور من یهود گفتند چون تو دور بودی از ما شک کردیم در تو پس
چون نزدیک شدیم شناختیم ترا پس جوان مردی کن بواسطه انچه واقع شده است از ما
بسوی تو که ما نیز گذشت و مسامحت کردیم از انچه از تو بما رسیده و اگر چه اعظم از این بود و
کشتی از ما مردانی بدون گناه و ما چون خوردیم طعام و شراب پدر ترا پس ما شکر گذار ادیم
و ترا دل هست پرنهان داشتن انچه از ما امروز واقع شده پس چون شنید حضرت عبد الله
کلام ایشان را گمان کرد انکه حق است و حال انکه خدعه بود از انها بعد سوار شد اسب خود را
و گرفت کمان خود را و منعطف شد بسمت مصنع دیگر پس چون دیدند قوم که اراده دارد
که بعد رود مبادرت کردند بتمامی و می انداختند سنگ بسوی انحضرت و قیام نمودند بسوی
او بشمشیرهای خود پس انحضرت رجوع میکرد بسوی ایشان مرة بعد اخری و در بین حال

صیحه زد هیو یا بایشان و مبادرت کردند بتمامی بسوی انحضرت و انحضرت بر میگشت بسوی
ایشان از یمین و شمال و هر تیری که می انداخت مردی از انها برو می افتاد و انحضرت از
فرس خود پیاده شد و تکبیر کرد بعضی از انها رو اوردند از هر جانب با سنگ و در بین حال
بودند که دید مردانی رو اوردند بسوی انها با شمشیرهای کشیده و عریان و رعب میبودند
تا انکه یافتند که ایشان بنی هاشم و بنو عبد مناف و جوانان مکه اند و پیش از همه حضرت ابو
طالب و حمزه و عباس بودند و در بین حال ندا کرد پدرش و گفت ای فرزند این تاویل رؤیای
سابق تو است پس احاطه کردند بحضرات یهود عبد الله و برادران و اقرب او و گفت جناب
شیخ ابو الحسن بکری راوی حدیث شریف که وهب بن عبد مناف خبر داده بود ایشان را
زیرا که مشرف شده بود بر عمر که ایشان با عبد الله و از نعش خود ترسیده بود که پیاده شود
بجنگ گرفت یهود پس امد بسوی حرم و صدا کرد در بنی هاشم و اورد ایشان را پس بسوی کردید ند
بنی هاشم را بیقین بهلاکت خود کردند و گفتند بعبد الله ما خواستیم بدانیم حقیقت حال را
عبد الله گفت هیهات بتحقیق که الجهاد کرد بید در هلاکت من پس فرار کردند جماعتی از انها
و پناه بردند بکوه و گمان کردند انکه نجات مییابند پس لرحق تم امد و لشکر بر انها بقطعه
از کوه و معتمد کرد بر ایشان مضیق را که نداشتند فرار گاهی و رسید بانها حضرت عبد المطلب با
اصحاب خود و بکشند بکر را و هو یا بود از جانب دیگر کرگشتند بنی هاشم از انها جمعی کثیر
یکی از ایشان گفت واگذارید ما را اگر بر سیم بگر انوقت انچه میخواهید با کرده باشید ما
که بامردم امتعه چند دادیم و مقداری اموال هم پنهان کرده ایم و شما ستر او ار ترید بانها پس
ان اموال را از ما بگیرید ما را پس گفت و بازوی تمامی را بستند اوردند انها را بمکه
و در اوردند حضرت عبد المطلب فرزند خود و هیو یا سید اورا دید گفت ای فرزند مگر و هب این
عبد مناف ما را خبر نکرده بود ما علم نداشتیم باحوال تو لکن خداوند حفظ کرد ترا پس چون
نزدیک مکه شدند مردم بیرون امدند و تهنیت میگفتند ایشان را بسلامتی و دیدند یهود را
بغل بسته سنگ می انداختند بر انها تمامی مردم و حضرت عبد المطلب گفت بانها انجماعت
و هب بر بیند تا انکه خبر دهند از اموال خود و باقی تا ما از برای ایشان چیزی که پنهان پس

از سلام‌نداها بخانهٔ وهب و چون شب شد وهب بزوجهٔ خود گفت ای بره دیدی امروز عجب تر بجمال عبدالله پدرم که از کمک نمیدید بودم حمله‌ای ورد یهود بهود و هر تیری که می‌انداخت یک آدم از آنها می‌کشت و او وجیه‌ترین مردم است و مخصوص گردانیده است خدا او را بنور رسالت و نبوت برو پیش پدرش و خطبه کن او را از برای دختر ما و عرض کن خود را برای او شاید قبول کند پس اگر قبول کرد باعث سعادت عظیم است از برای ما آن زن گفت ای وهب رؤسا و بزرگان مکه و شجاعان حرم و اشراف بطحا طالب و راغب و پیاپی شده‌اند او را و امتناع میکند و بتحقیق سلاطین شام و عراق مکاتیب می‌نویسند باو و قبول نمیکند پس چگونه قبول میکند تزویج دختر ما را و حال آنکه او قلیل المال و اسباب است وهب گفت من حقی بر ایشان دارم که خبر داده‌ام ایشان را بار عبدالله با این یهودی که در خانهٔ من محبوس‌اند پس بره زوجهٔ وهب برخاست و پوشید ثیاب فاخرهٔ خود را و بیرون آمد تا رسید بخانهٔ حضرت عبدالمطلب یافت آنحضرت را که خبر میداد با اولاد خود این خبر را پس بره گفت انعم الله مساکم و دامت نعائکم پس حضرت عبدالمطلب جواب داد او را بتحیت و اکرام و گفت ای بره امروز شوهر تو حقی با ما رسانید که ما قدرت بر مکافات و تلافی او هرگز نداریم و او را حقوق بسیار بر ما است انشاءالله بزودی جزا بدهیم او را باینچه محبت کرده است پس بره طمع کرد در کلام آنحضرت بعد گفت بشوهر خود از ما سلام و تحیت و اکرام برسان و بگو که اگر در نزد ما حاجتی دارد قضا میشود انشاءالله هر چه باشد بعد بره گفت یا اباالحارث بتحقیق ما طالبیم شرف را به تعجیل و میدانیم آنکه ملوک الشام و عراق و غیر ایشان همگی مایل و طالب‌اند بشما و رغبت دارند در فرزند شما و انوار مضیئهٔ شما و ما نیز طمع داریم از جملهٔ طامعان در فرزند شما عبدالله هستیم و رغبت داریم در نور او چنانکه در صورت اوست و امید داریم مثل امیدداران دیگر و بتحقیق زوج من وهب امید دارد آنکه تزویج نماید دختر ما را و بتحقیق که ما با کمال رغبت و طلب این نور مبارک که در صورت فرزند شما عبدالله است آمده‌ایم و مسئلت می‌کنیم آنکه قبول کنید ما را پس اگرچه مال دختر ما کم است اما او هدیه‌ایست از برای فرزند شما عبدالله و چون شنید عبدالمطلب کلام زوجهٔ وهب را نظر کرد بفرزند خود و قبل از آن هر وقت

عرض میشد بر او تزویج دختران ملوک امتناع مینمود و گفت ای فرزند چه میگوئی در اینچه شنیدی والله نیست در دختران اهل مکه مثل دختر وهب زیرا که محتشم است طاهره مطهره عاقله ادیبه پس سکوت کرد عبدالله و جوابی نگفت حضرت عبدالمطلب با ایشان گفت که مایل است باو بزوجه وهب گفت دعوت شما را قبول کردیم و اجابت کردیم و راضی شدیم بدختر شما فاطمه مادر عبدالله گفت من با تو میایم که ببینم دختر اگر صلاحیت دارد از برای فرزندم من راضی هستیم بلی پس بره مراجعت کرد بسوی وهب با کمال فرح و سرور و بجهت اینچه شنیده بود و شاد شد او را و عرض داد الکلام آمنه گرامی ابد شنیدها پس اگر گفت پدر از برای شما ای اهل صفا بتحقیق نزدیک شد تزویج حضرت مصطفی پس چون داخل شد بر زوج خود گفت مرا بتحقیق سعادت یافتی بسعادتی که بلند شد قدر تو و مرتبهٔ تو در میان اهل عالم بدانکه حضرت عبدالمطلب راضی شد بدختر تو و فاطمه زوجهٔ او می‌آید که دختر تو آمنه را ببیند که اگر راضی شود باو و نیز اگر نه مقبول نخواهد بود مواصلت و من میترسم که او را راضی نشود پس وهب بن عبد مناف گفت بزوجهٔ خود الان دختر را زینت کن و بهترین خوشترین لباسها را بپوشان و گردن بند قیمتی آنچه داری بگردن او بربند پس شاید قبول فاطمه کرد پس بتوصیت شوهر خود عمل کرده آنچه از لباس فاخره و حلی و حلل و زینت داشت باو پوشانید و موهای او را شانه زده گیسوان او را آراست و انداخت بآمنه گفت ای فرزند وقتی که فاطمه می‌آید حسن ادب را نسبت باو رعایت کن و رغبت کن در نور فرزند او عبدالله پس ناگاه فاطمه وارد شد و وهب از منزل بیرون رفت و آمنه برخواست از برای تعظیم و اجلال او و ادب و حیاء و زینت نسبت باو بنکو ادب و چون فاطمه نظر کرد دید او را دید که خلعتی پوشانیده‌اند آنقدر او را اکسون حسن و جمالی که وصف توان کرد و از حسن و جمال و نور و جمال او مجلس روشن شده گفت یا بره که ماهی من مثل این صورت و حسن ندیده بودم و اگرچه مکرر دیده بودم او را بره گفت یا فاطمه تمام این برکت شما است بر ما بعد فاطمه خطبه کرد آمنه را جهت وهب زیرا که او افصح زنان اهل مکه بود و آمد بسوی حضرت عبدالمطلب و عبدالله و گفت ای فرزند نیست در میان دختران عرب مثل آمنه هر گز ندیده‌ام و راضی شدم باو و بدرستیکه حق تعالی امانت نمی‌گذارد این نور را مگر در مثل آمنه و چون واقع شد عقد نکاح میان وهب و حضرت عبدالمطلب و دادن دختر ش آمنه گفت یا اباالحارث این دختر هدیه ایست

از من بسوی تو بدون صداق نقد و وعده آنحضرت گفت نه از برای چیز بدهد هدیه الان تا چهار از صداق و انکه بوده باشد میان ما و تو بعضی از شهود از اقوام ما و تو پس حضرت عبدالمطلب اراده کرد آنکه بعد رسد بسوی وهب حالی که تدارک امر آمنه را نماید که ناگاه همهمه و اصوات شنید و وهب برخواست با شمشیر برهنه جناب شیخ ابوالحسن بکری گوید که سبب این بود یهودی که محبوس بودند در خانهٔ وهب خدعه کرد شیطان وهبو یا رکشان اگر شما کشته خواهید شد لامحاله پس قیام کنید و هجوم آورید بر عبدالمطلب و فرزندش عبدالله که باز این برکت شامل شود با قرار نمائید بعد هبو یا بغل بند خود را باز کرد و قطع نمود و بغلها اصحاب خود را هم باز کرد و چون خلاصی یافتند گفتند چون اسلحه نداریم بچه چیز هجوم آوریم بر ایشان هبو یا گفت بسنگ هجوم بیاورید مثل یکنفر بیکدفعه در حالیکه غافل باشند پس هجوم آوردند در وقتی که حضرت عبدالمطلب و عبدالله و وهب در خانهٔ وهب نشسته بودند و مصابیح پیش روی ایشان بود و یهود میدیدند ایشان را و ایشان نمیدیدند یهود را پس جنبید لشکرها بر ایشان که کشته شدند تمامی یهودیان و سنگ‌ها بر سرهای و سینه‌های ایشان از اشک بقدرت حق تعالی و معجزهٔ نوری که در صورت عبدالله بود بعد حمله آوردند حضرات عبدالمطلب و هر کس با او بود بر یهود و کشتند تمامی آنها را و آنحضرت وا داشت که همیشه سینهٔ ما با خود نگاه میداشت بر هر جا میرفت و بعد از این حضرات عبدالمطلب و عبدالله در دو جراحت بیرون رفتند بسوی منزل خود و بوهب گفتند فردا جمعی باید آراسته کنیم از اقوام ما و تو که شاهد باشند از برای صداق آمنه وهب گفت خدا جزای خیر بدهد ترا پس چون صبح دمید و شاهد نیکو روی جهان از افق در کشید و مجلس عالم شهود را بنور روی خود روشن نمود فرستاد حضرت عبدالمطلب بنزد بنی اعمام خود که حاضر شوند در مجلس عقد ایشان و پوشید لباس فاخرهٔ خود را و وهب نیز جمع کرد اقربای و بنی اعمام خود را و اجتماع نمودند در ابطح و چون مردم مکه مشرف شدند بر ایشان برخواستند اقربای وهب از برای اجلال و تعظیم حضرت عبدالمطلب و اولاد او و چون مجلس آراسته گردید خطبه فصیح بلیغ خطیب ایشان خواند و عقد نکاح بستند و حضرت عبدالمطلب برخواست در میان ایشان و خطبه خواند و گفت الحمد لله حمد

الشاکرین حمداً استوجبه بما انعم علینا و اعطانا و جعلنا لبیته جیراناً و لحرمه سکاناً و القی محبتنا فی قلوب عباده و شرّفنا علی جمیع الامم و وقانا شر الآفات والنقم والحمد لله الذی احل لنا النکاح و حرم علینا الحرام اعلموا ان ولدنا عبدالله قد خطب فتاتکم آمنة بصداق معجل و مؤجل کذا و کذا افهل رضیتم بذلک من ولدنا فقال وهب قد رضینا منکم فقال عبدالمطلب اشهدوا یا من حضر ثم پس بعد از اتمام خطبه و ایجاب و قبول طرفین مصافحه و معانقه کردند با یکدیگر و دست بیکدیگر دادند و حضرت عبدالمطلب ولیمهٔ عظیمه داد که حاضر شدند در آن تمامی اهل مکه و اهل وادیهای مکه و اهل شعاب و سواد مکه و قیام نمودند مردم چهار روز در مکه بعد جناب شیخ ابوالحسن بکری ره گوید که چون تزویج کرد حضرت عبدالله با آمنه قیام کرد آمنه با آن حضرت زمانی و آن نور مبارک در وجه عبدالله بود تا آنکه مشیت و قدرت الهی نفاذ یافت و خداوند جلت عظمته خواست که بیرون بیاورد بهترین خلق خود حضرت محمد رسول خود را صلی الله علیه و آله و مشرف سازد بقدوم میمنت لزوم آنحضرت زمین را و منور کرداند ارض را بعد از ظلمت و منزه بودن آن بظلمت کفر و تطهیر فرماید آنرا بعد از خباثت و نجاست آن پس امر فرمود حضرت جبرئیل امین طاوس ملائکه را آنکه ندا کند در جنة المأوی آنکه حضرت خداوند جل جلاله بتحقیق تمام فرمود کلمه و مشیت خود را در آنچه وعده فرموده بود از ظاهر ساختن حضرت بشیر نذیر و سراج منیر آنچنانکه امر میفرماید بمعروف و نهی میکند از منکر و دعوت میکند خلایق را بسوی حق تعالی و صاحب امانت و صیانت است در زود باشد که ظاهر شود نور مبارک آنحضرت در بلاد و وجود مقدسش رحمت شود بر عباد و کسیکه دوست دارد او را بشارت یافته شود بشرف و حیاء و کسیکه دشمن دارد او را انذار یافته گردد بسوء القضاء و آنحضرت آنکسی است که عرض شد بر شما پیش از خلقت آدم صفی و اسمش در آسمان احمد است و در ارض محمد و در جنت ابو القاسم صلی الله علیه و آله پس جواب دادند جبرئیل را ملائکه به تسبیح و تهلیل و تقدیس و تکبیر از برای پروردگار عالمیان و باز کردند ابواب جنان و بستند ابواب نیران را و حور العین سر بر آوردند

از عرفهای خود و تسبیح کردند اطیار جنت بر اشجار پس چون فارغ شد جبرئیل از امر
آسمانها امر فرمود او را حق تعالی که نازل شود جبرئیل با صد هزار ملک باقطار ارض
و جبال قاف و بحار و سحاب و طیور و تمامی ماسوی الله و بشارت دهد ایشان را بخروج
حضرت رسول خدا بعد نزول کرد بسوی ارض هفتم و خبر داد اهل از بخبر آنحضرت و کسیکه
او را داده میکند حق تعالی باو خبر را الهام میفرماید باو محبت حضرت رسول را و کسیکه اراده می کند
باو شر را الهام میفرماید باو بغض آنحضرت را و شیاطین بزلزل در آمدند و مطرود و مدحور
میشدند از اماکن خبری که سابق استراق سمع میکردند در آنجا در جوم شدند بشرهای شهب
صاحب حدیث شریف گوید چون شب جمعه عشیره عرفه شد و حضرت عبدالله با پدر
بزرگوار و اخوان برهه نامیدند و سیر میکردند ناگاه برخوردند بنهر عظیمی که در ان اینلالی بود
و پیش از این روز در این موضع ابی نبود پس ماندند حضرت عبدالمطلب با اولاد خود در حالت
تعجب که ناگاه ندا کرده شد یا عبدالله یا شام از این نهر پس خورد عبدالله از ان و حال
آنکه خنک تر از برف و شیرین تر از عسل و خوش بوتر از مشک اذفر بود پس برخواست
بسرعت و التفات نکرد ببرادران خود و ایشان ندیدند اثری از آن نهر و تعجب کردند از آن بعد
حضرت عبدالله بسرعت بمنزل خود آمد و دید امنه را و خبر داد آنحضرت را از احوال گفت چه شود
ترا خداوند بلا بار اکرداند تو آنحضرت گفت برخیز و تطهیر کن و تطیب و تعطر کن و
غسل کن که شاید حق سبحانه امانت بگذارد در تو این نور مبارک را پس برخواست و کرد
انچه مامور بود بعد آمد و مباشرت کردند در این شب مبارک پس حامله شد امنه بحضرت
رسول خدا و منتقل کردید آن نور مبارک مقدس از صورت حضرت عبدالله در همان ساعت
بسوی امنه بنت وهب بعد امنه گفت چون نزدیک شد حضرت عبدالله بن و ملامسه
کرد با من روشنائی داد از آنحضرت نوری ساطع و ضیائی لامع که مستنیر و روشن
کردید از ان آسمان و زمین پس بوحشت و دهشت انداخت مرا انچه دیدم و بعد آن
نور مبارک در صورت امنه ظاهر شد که میدیدند او را مثل مرات مصیقله روشنی میدهد
بدان ایها الطالب و حقیق تحقیق انکه بغیر این حدیث شریف که جناب شیخ ابوالحسن

بکری از حضرت صادق علیه السلام و از مشایخ و اسلاف خود روایت کرده است تا
با اینجا تمام شد کلمات و مطالب شریفه اش احتیاج بشرح ندارد زیرا که تمامی آن
حکایات و قصص بتعلق نور مبارک مقدس حضرت محمدی کیفیت با اصلاب طاهره ابا و اجداد
طاهرین آنحضرت از حضرات اولوالعزم چون حضرت نوح شیخ الانبیا و حضرت ابرهیم خلیل
الرحمن علیهما السلام و حضرات رسل نبی اسمعیل و ادریس و حضرات انبیا چون الیاس و
الیسع علیهم السلام و غیرهم و ذکر بعضی از کرامات عظیمه و معجزات کبیره که در بعضی
طبقات اصلاب طاهره و ارحام مطهره ایشان از این نور مبارک مقدس ظاهر شده
چون حکایات هلاکت اصحاب فیل باحجار طیور ابابیل و سجده کردن فیل
و قولت از مت بحضرت عبدالمطلب و تقلیب و رد شدن بغیت ابرهه سلطان اصحاب
فیل بسبب آنحضرت و الهامات هواتف غیبیه بحضرات هاشم و عبدالمطلب و
عبدالله در بشارت ایشان باین نور مبارک و مقبول شدن فداء شتران بحضرت
عبدالله و استماع امهات مطهرات اجداد آنحضرت بشارات کلوخ و مدر و احجار و
هواتف غیبی را در تعلق این نور مقدس بایشان و تکلم طعام مسموم حضرات یهود
و استماع یهود کلام هاتف غیبی را پیش از نیت خود در هلاکت عبدالله و اطفاء
این نور مقدس الهی و مغلوب شدن طایفه یهود که معاندین صاحبان این نور مقدس
بودند در هر طبقه که اظهار معاندت کردند و مغلوب شدن شیطان بدست حضرت
هاشم و فرار کردن او و ظهور این نور مبارک باقسام حسن الیجا از صلب و جبهه و
اصابع آدم و سجود ملائکه او را از هر طرف که ظاهر میشد مانند مقاطعین و نزول خلاع
فاخره نفیسه بهشتیه بمصاحبت جبرئیل امین بجهه حضرت شیث بعد از تعلق این
نور مبارک بجبهه او و گرفتن آدم عهد این نور را از او و تیمن و تبرک جستن طایفه فراعنه
و اهل مکه و دفع بلاها و مهالک و مصایب از تنگی و قحط و غیر آن ببرکت این نور
مقدس و ظاهر شدن اغار بهشتیه بجهه عبدالمطلب و عبدالله و مامور شدن
ایشان از الهام هاتف غیبی بنوشیدن انها بجهه انعقاد نطفه فرزند شان و غیره

دادن اصنام قریش و کاهنان و احبار یهود بظهور نور حضرت مصطفی و قرب خروج
آنحضرت و منتظر شدن ایشان از خبر حضرت یحیی نبی که بهود نشان ظهور حضرت خاتم
انبیا میدانستند و ظاهر شدن آثار فتح و نصرت از صاحبان این نور مقدس بوالهر
موارث انبیا مثل کمان حضرت اسمعیل و پیراهن حضرت ابرهیم و انگشتر حضرت نوح
و نعل حضرت شیث و علم حضرت نزار و غیر آن علیهم السلام و ظاهر شدن چاه زمزم و
اوانی مملو از طلا و شمشیرها و غیره از برای حضرت عبدالمطلب بهواتف غیبی در سر خیمه
و جوشیدن چشمه آب از زیر پای اسب آنحضرت در صحرا در حال هلاکت قریش از عطش
و خبر دادن جبرئیل بحضرت آدم در هنگام گرفتن عهد این نور مبارک را از فرزند
خود شیث بانکه حق تعالی امر فرموده ملائکه را بضبط بالهای خود و امساک از تسبیح و تهلیل
و تقدیس و استماع عهد کردن آدم با شیث و سکون اوراق اشجار جنت و ابواب جنت
و حلقه های انها و تسکین او از جاری شدن نهرهای جنت و مشرف شدن حوریان و
غلمان از غرف جنت از برای استماع عهد نور مقدس حضرت محمدی بین حضرت آدم
و شیث و این کرامات مذکوره معجزات تعلق این نور مبارک مقدس است بر بعضی از
اصلاب طاهره و ارحام مطهره اجداد حضرت خاتم الانبیا از اول خلقت آدم صفی تا چند
فرزند از اخلاف و اعقاب او و از اول ظهور اصداف و مقامات این نور مقدس مثل
حضرات هاشم و عبدالمطلب و عبدالله علیهم السلام که در این حدیث شریف و سایر
احادیث مذکور نیست زیرا که پس از ظهور این نور مقدس مبارک از غره ناصیه حضرت محمدی
و علوی علیهما السلام و اظهار بشخص جسمانی ایشان در عالم شهود و بروز معجزات عظیمه
کریمه کبیره لاتعد و لاتحصی از نفوس قدسیه الهیه ایشان چه حاجت بر تفصیل آثار
و کرامات طبقه سابقه و اگرچه چون همین نور عظیم عزیز بود که در هر صلب و بطنی از
سوابق و لواحق ظاهر آمد پس بایست همین آثار که در بعضی از اصلاب اوایل و اواخر
ظاهر آمده در اواسط ایشان نیز ظاهر آمده باشد زیرا که شمس در هر جا ظاهر شود
ترک اضائه و انارت نکند و آتش در هر محل یافت شود ترک احراق ننماید هر کجا

باشد شرمار ابساط هست جنت کرد سم الخیاط پس بنابر این حدیث شریف
هر گز عالم کون و شهود از عهد حضرت آدم ابوالبشر تا عهد حضرت خاتم الانبیا و سید
المرسلین صلی الله علیه و آله از این نور عزیز مقدس که واسطه ایجاد عوالم ممکنات و
موجودات کل و جل است خالی نبوده زیرا که اصل و مقصود بالذات و غایت خلقت
عالم اظهار سلطنت و کمالات صاحبان این نور عزیز عظیم مقدس است که حبیبان و برگزیدگان
حضرت خداوندی اند و سلطنت ایشان سلطنت خداوند و صفات و کمالیه ایشان
صفات کمالیه الهیه است و اطاعت و معرفت و محبت ایشان اطاعت و معرفت و محبت
حق تعالی است و مقصود از اظهار ایشان معروفیت و شناسائی خداوند است چنانکه
در احادیث قدسیه وارد است که حق تعالی فرمود کنت کنزا مخفیا فاحببت ان اعرف
فخلقت الخلق لکی اعرف و حاصل که معروف شد پروردگار ایشانند که فرمودند لولانا ما
عرف الله و لولانا ما عبد الله پس اگر عالم از مظاهر این نور مقدس الهی خالی ماند خراب و معدوم
شد زیرا که قیوم عالم این نور مبارک است اما فارق ظهور این نور مبارک در عالم از آدم تا
حضرت خاتم الرسل و از آنحضرت تا قیامت آنستکه آدم و اعقاب او که حاملین این
نور بوده اند صاحب این نور عظیم نبوده اند بلکه اصداف این نور با امانت بوده اند و
حضرات خاتم النبوه و ذریه طاهره آنحضرت علیهم السلام که حامل اند صاحب این نور
مقدس بوده اند مثل بدن و روح زیرا که آنان قابل این نبوده اند که با این نور عظیم
زندگانی نمایند و ایشان بسبب کمال لطافت طینت صاحب این نور عظیم شده اند
فقدیر حق تعالی بحکمت کامله بالغه خود یکی از مظاهر کلیه این نور عظیم را تا آخر الزمان و ایام
رجعت حضرات اهل بیت علیهم السلام نگاه داشته است تا مراد و مقصود حضرت
خداوندی از خلقت عالم از این نفس کلیه قدسیه الهیه حاصل آید و آنحضرت حجه الله فی
السموات و الارضین قائم آل طه و یس است علیهم السلام و چنانکه انبیا سلف و شاه
و حکام این نور مقدس و غیر ایشان از این نور مبارک عزیز هر یک بقدر وعاء و جوع خود
در اعصار سلف قبل از ظهور صاحبان این نور مبارک بهره داشته اند زیرا که در این

حدیث شریف مصرح شد که ادوار تمامی حضرات انبیا و رسل ظلمات بحار این نور عظیم اند همچنین بعد از ظهور سراج این نور کریم که برج وجنات وجود دلایل اربعه عشر نجبه همه باشند نیز اولیا و شیعیان و محبان ایشان از این نور عظیم که بهارات بهر و از نی کرده‌اند و ارباب بصیرت تابنده این نور را در ایشان بعین الیقین علی مشاهده مینمایند و قلوب ایشان مستضیئی باین نور مبارک است چنانکه در کتاب کافی از حضرت ابو جعفر علیهم السلام ماثور است در این ایه که فآمنوا بالله و رسوله والنور الذی انزلنا فرمود یا ابا خالد این نور والله ائمه از آل محمد اند علیهم السلام تا روز قیامت و ایشان قسم بخداوند که نور الله اند آن چنانی انکه از ل کرده است پروردگار ایشان و نور خداوند در سماوات و ارض اند و قسم بخداوند که هر اینه نور امام در قلوب مومنین انور است از شمس مضیئه در نهار و ایشان قسم بخداوند که نورانی و روشن مینمایند قلوب مومنان را و محجوب میسازد حق تعالی نور ایشان را از هر کس که میخواهد پس ظلمانی میشود قلوب ایشان و حضرات اهل معرفت بعد از ارتباط بحضرات اهل بیت عصمت و اکتساب نور ولایت از ایشان و خواص شیعه ایشان و متابعت و ریاضات و مجاهدات تقسیمات نموده کرده‌اند این نور الهی را در قلوب خود و از برای این نور مقدس طبقات سبعه اعتبار نموده کرده در هر طبقه لون و رنگی خاص این طور دیده‌اند و این طبقات را اطوار سبعه قلبیه می گویند که علامات کمال ارباب قلوب و عرفان است و تفصیل از انوار اولیاء الله صاحبان این اطوار سبعه قلبیه باب تا ابتدای این نور مبارک هدایت یابی و شاید بر تجلی از بروق نور مبارک قلبی ایشان حیثیت نماید در حس و خاشاک وجودت در بکیرد و هستی موهوم اثری از لب خود و اند و ظلمت وجودت را تبدیل بنور نماید تا تو نیز از ارباب قلوب و اهل الله شوی و داخل در حزب جنود خداوندی گردی پس بگو اللهم اجعلنی من حزبک فان حزبک هم الغالبون و داخل در جنود و اتباع صاحبان این نور عظیم الهی گردی پس بگو اللهم اجعلنی من جندک فان جندک هم الفائزون بعد بدانکه جناب شیخ ابو الحسن بکری راوی این حدیث شریف در اخر حدیث که بتبیان

بیان ظهور انوار اهل عصمت در قلوب اهل معرفت و شیعه که مسمی باطوار سبعه قلبیه است

تفریح حضرت ... الامر بود ذکر فرمود که مشیت و قدرت الهیه تعالی باعث و علت غائی بعلت عظمت خواست که ظاهر سازد بهترین خلق حضرت محمد رسول خود را و مشرف سازد بعد از هبوط آدم حضرت زمین را و منور کرداند بعد از ظلمانی بودن و مطهر سازد بعد از نجاست و نجاست آن پس امر فرمود جبرئیل را با آنکه نزد کند در حضر الماء و تا آخر حدیث و این مطلب عزیز را شرحی مختصر لازم است بدانکه حضرت حکیم علی الاطلاق چون ابداع نور مقدس مبارک حضرت محمدی را اول النور الانوار ذات اقدس احدیت خود فرمود که مقصود کلی و غایت علی از ایجاد عالم امکان ذات تمامی عوالم غیب و شهود و اصول و ارکان موجودات عالم کون و ملک را از اشعه انوار این نور عظیم عزیز مبارک نموده موجود و مخلوق نمود پس در وقتیکه میخواهد شخص مقدس جسمانی و هیکل مبارک نورانی انحضرت را که مظهر و آیینه و ظرف ظریف لطیف نظیف این نور مقدس الهی است در عالم کون ظاهر فرماید و از منازل اصلاب طاهره و ارحام مطهره بسر منزل عالم ظهور و شهود رساند لازم و واجب است که صیت سلطنت و حکومت و ظهور او در تمامی مراتب و طبقات جنات و عالم اعلی و درجات ملک و شهود و عالم دنیا بگوش هوش ساکنان آنها برساند و کوس نبوت و ولایت و مراتب او را بر بام عرش اعلی بکوبد و تمامی موجودات عالم از عالم ما سوی الله را بشارت بظهور قدوم موفور السرور دهد تا همگی خلایق و عباد و موجودات عالم بقا و عالم فنا و بقاء اطلاع از ظهور اصل و مبدء و استحضار از بدو غایت وجود خود حاصل نمایند و در اکتساب فیض رحمت از منبع او بنوع تام بمظهر رحمت و مشیت و صفات کاملیه و واسطه کلیه او که نفس مقدس و شخص مطهر حضرت محمدیه است بهم رسانند و از این فیض عظمی و رحمت کلیه باز نمانند و معرفت ذات و صفات کامله او را بقدر وسع طاقت خود اکتساب نمایند و هر یک خدمتی که لایق بر تبه است نسبت بجلالت علی الاطلاق خود بعمل آورند تا بمثوبات جزیله و جزاهای جمیله الهیه مستفیض گردند و بمفاد کل شیء یرجع الی اصله هر یک از کل جزو و صغیر و کبیر و وضیع و شریف و کامل و ناقص نسبتی با اصل کلی جلیل کبیر عزیز خود حاصل نمایند که چنانکه جبرئیل ...

جزو را از کل جدا بیفکنند جزو از کل قطع شد بیکار شد عضو از تن قطع شد مرده شد و عالم وجود را بظهور این روح مجسم و جسم مروح نوری و حضوری و نظمی و کمالی حاصل آید و ظهور سلطنت خداوندی بوجود خلیفه کلیه و آدم حقیقی و حجت الهیه در عالم کون بکمال رسد لهذا حضرات انبیا و رسل را که جاوشان عزت این نور مقدس و رسولان مظهر این نور مبارک کبریائی بودند قبل از حبیب خود بعالم فرستاد و ایشان ندای یاتی من بعدی اسمه احمد در دادند تا وقتی که آن حضرت ظاهر فرماید کسی انکارش را نتواند و در وقت ظهور شخص مقدس نبوی بجهاد بود امر جبرئیل را فرمود چنانکه بعد از ابداع نور مقدسش در عالم لاهوت و امر و در وقت تکوین فطرت پاک مصیبت اش نیز ملائکه را تمامی اخبار و اعلام فرمود که من اراده دادم آدم تا هم خلیفه را که تفضیل و تشریف دهم بر جمیع خلایق و بگردانم او را سید اولین و آخرین و شفیع گردانم او را در حق ایشان در یوم دین و اگر نبود او زینت کرده نمیشد جنان و دوزخ خلق نمیشد نیران ای ملائکه شما سجده کنید او را و اکرام نمائید او را بسبب کرامت من و تعظیم کنید او را بجهت تعظیم من پس ملائکه گفتند ای الهی ای سید ما چگونه میشود اعتراض عبید بر مولای خود شنیدیم حکم ترا و اطاعت کردیم بعد امر فرمود بگرفتن تربت طینت انحضرت پس انحضرت ادم اول در اراده و مقصود حضرت خداوند از خلقت ادم ابو البشر که افضل و اشرف خلایق و سید اولین و آخرین و شفیع یوم الدین است و اگر انحضرت نمی بود عالم و آدم و جنان و نیران نبود و عرش و کرسی و سماوات و ارض و لوح و قلم و ملائکه و جن و علوی موجود نمیشد بدان ای صادق صدیق و طالب فهم حقایق و شرب کؤس تحقیق که چون حدیث شریف عظیم البرکه ابداع نور حضرت محمدی صلی الله علیه و آله در عالم لاهوت و امر و خلقت طینت طیبه مصیبیه انحضرت در عالم خلق و تعلق نور فطرت مقدس و تربیه طینت مبارک انحضرت باصلاب طاهره و ارحام مطهره اجداد انحضرت از آدم تا الی سفالی ان نور مقدس و طینت مبارک با منزه زوجه حضرت عبد الله پدر و صلب بزرگوار انحضرت ختم شده است و انچه محتاج بشرح بود مشروح کرده‌ام و انچه محتاج

بترجمه بود ترجمه شد اما از کیفیت ولادت تمام سعادت انحضرت خالی بود و منظور از ذکر فضل و جلالت انحضرت در اطوار سابقه وجود اطهار اشراف و کمال وجود انحضرت است در هر عالمی بخصوص در عالم کون و شهادت تا شخص مقدس بدینش بکرامت فضل معروف آفاق گردد پس اگر این مجموعه از ذکر ولادت با کرامت و فضیلت انحضرت خالی باشد باعث نقصان او خواهد بود لهذا ختم این شرح حدیث شریف را بخاتمه ولادت ان حضرت نمودیم بدان اسعدک الله انکه جناب علامه مجلسی رحمه الله در کتاب بحار الانوار و در کتب فارسیه خود احادیث عدیده کثیره در ولادت با برکت انحضرت و تاریخ ان ذکر کرده فقیر شارح برخی از ان احادیث را منتخب کرده نقل نمود تا اطلاع بر ان حاصل اید

خاتمه بدانکه علمای امامیه کثر الله امثالهم اتفاق کرده بر آنکه ولادت با فیض و سعادت حضرت ختمی پناه مصطفوی در هفدهم شهر ربیع الاول در سنه عام الفیل است که حکایتش مرقوم شد و مخالفان بعضی در دوازدهم و بعضی در هشتم ذی الحجه ماه مذکور دانسته اند و شیخ کلینی علیه الرحمه بروایت دوازدهم رفته و علامه مجلسی حمل بر تقیه کرده اما ولادت انحضرت در مکه معظمه در شعب ابی طالب و در خانه محمد بن یوسف در زاویه برابر از طرف چپ در وقتی که داخل خانه شوند و خیزران ان حجره را از ان خانه بیرون انداخت و مسجد کرد که مردم بالفعل در ان نماز میکنند و گفته اند که در زمان پادشاهی انوشیروان عادل بود و بان سبب انحضرت فرمود ولدت فی زمن السلطان العادل و ابو معشر گفته که طالع ولادت انحضرت در جدی بیستم حمل بود و زحل و مشتری در عقرب بودند و مریخ در خانه خود در حمل بود و آفتاب در شرف در حمل بود و زهره در حوت در شرف بود و عطارد نیز در حوت بود و قمر در اول میزان و راس در جوزا و ذنب در قوس بود که انحضرت در خانه خود تولد یافت و مکه معظمه را از قدوم میمنت لزوم مشرف و محترم داشت مجلس فردوس فرمود و ابن بابویه بسند معتبر از ابو طالب علیه السلام

روایت کرده که عبد المطلب علیه السلام گفت شبی در حجر اسمعیل خفته بودم
رؤیای غریبی دیدم و برخواستم و بیکی از کاهنان در راه رسیدم مرا دید که
موهایم راست شده میدانم گفت بزرگ عرب را چه میشود که متغیر الحال
است ایا حادثهٔ روداده گفتم بلی امشب در خواب دیدم که درختی از پشت
من روئید و چندان بلند گردید که سرش باسمان رسید و شاخهایش مشرق
و مغرب را گرفت و از ان درخت عظیم نوری ساطع گردید که هفتاد برابر نور
افتاب بود و عرب و عجم را دیدم که سجده میکردند بان درخت و هر روز نور ان
در تزاید بود و بعضی از قریش میخواستند ان درخت را بر کنند و چون پیش
می امدند جوانی نیکو روی از همه کس نیکوتر جامهای ایشانرا میگرفت و پشتهای
انها را میشکست و چشمهای ایشان می کند من دست بلند کردم که شاخی از آنرا
بگیرم ان جوان مرا صدا زد و گفت ترا بهره از این نیست گفتم درخت از من است
و از ان بهره ندارم گفت انان که در ان اویخته اند از ان بهره مندند لهذا
هراسان از خواب بیدار شدم چون ان کاهن خواب مرا شنید رنگش فورا
متغیر شد و گفت اگر راست میگوئی فرزندی از صلب تو بیرون می اید که مالک
مشرق و مغرب میشود و پیغمبر خواهد شد بعد عبد المطلب علیه السلام گفت ای
ابو طالب سعی کن ان جوان که دیدی او نزد تو باشی و ابو طالب علیه السلام پیوسته
بعد از موت ان حضرت این خواب بیان میکرد و میگفت والله ان درخت
ابو القاسم امین است ولکن از سیر و اخبار و اثار ظاهر است که ان جوان
حضرت علی ابن ابیطالب علیه السلام و از ابن شهر اشوب مرویست که روزی
مامون بحکیم ابورخواه که در علم نجوم کامل بود گفت تو با این علم و زیرکی
چرا ایمان نمی اوری بحضرت خاتم انبیا صلی الله علیه و اله گفت بجهت انکه کذب
او بر من ظاهر شده زیرا خود را خاتم پیغمبران میداند و این را من دروغ میدانم
چه در طالع تولد یافته که هر کس در این طالع تولد یابد پیغمبر خواهد بود یکی از

حکما در مجلس حاضر بود جواب گفت که ما از طالع انحضرت میدانیم که راست
گوست زیرا که حکما اتفاق دارند که طالع انحضرت مشتری و عطارد و زهره و
مریخ است و هر فرزندی باین طالع باشد می باید همانساعت بمیرد و اگر بماند تا پیش
از روز هفتم البته بمیرد و حضرت خاتم الانبیاء علیه الصلوة والسلم باین طالع بیرون
شد و شصت و سه سال زندگانی کرد و این معجزه ایست علاوه سایر معجزات
انحضرت پس ان حکیم ایمان اورد و مامون او را ابورخواه و ماشاء الله نام
نهاد بدانکه نظر مشتری علامت علم و حکمت و زیرکی و فطانت و سیاست و ریاست
انحضرت است و نظر عطارد نشانهٔ لطافت و ظرافت و ملاحت و فصاحت و جلادت اوست و نظر
زهره دلیل صباحت و شادی و بشاشت و حسن و طیبت و جمال و بها و غنج و دلال اوست
و نظر مریخ دلالت میکند بر شجاعت و جلادت و قتال و قهر و غلبه و محاربهٔ انحضرت پس حقتعلی
جمع کرده است در شخص مقدس شریف انحضرت تمامی ملایح و خصایل را و بعضی
از منجمان گفته اند که طالع ولادت پیغمبران سنبله و میزان است و طالع انحضرت میزان
بود و بعضی طالع انحضرت را سماک رامح گفته اند و عبد الله بن عباس از پدرش گوید
که گفت چون عبد الله از برای عبد المطلب متولد گردید از روی او نوری دیدم مانند
نور افتاب پدرم گفت این فرزند را شانی بزرگ خواهد بود پس شبی در خواب دیدم
که از بینی عبد الله مرغی بیرون امد و پرواز کرد تا بمشرق و مغرب عالم رسید و باز گشت
و بر بام کعبه نشست و همه قریش او را سجده کردند و ان مرغ بحیرت مینگریستند
ناگاه نوری شد میان اسمان و زمین و مشرق و مغرب را فرو گرفت چون
بیدار شدم از کاهنه که در بنی مخزوم بود پرسیدم گفت ای عباس اگر خواب
تو راست است میباید از پشت عبد الله پسری بیرون باید که اهل مشرق و مغرب
او را تابع شوند عباس گوید که بعد از این خواب پیوسته در فکر عبد الله بودم تا
وقتی که امنه را بعقد خود در اورد و او جمیله ترین زنان قریش بود و عبد الله
برحمت الهی واصل شد و حضرت رسول خدا از امنه متولد گردید من دیدم
ان نور از میان دو دیدهٔ انحضرت لامع بود و چون او را در بر گرفتم بوی مشک

از او شنیدم و مانند نافهٔ مشک خوش بو گردیدم و امنه مرا خبر داد
که چون مرا درد زائیدن گرفت و شدید گردید صداهای بسیار شنیدم
از خانه که در ان بودم شبیه بسخن ادمیان نبود و علمی از سندس بهشت
دیدم که بر قصبی از یاقوت اویخته بودند که میان زمین و اسمان را پر کرده بود
و نوری دیدم که از سر انحضرت ساطع شد که اسمان را روشن کرد
و قصرهای شام را دیدم که از بسیاری نور مانند شعلهٔ اتش شده
بودند و در دور خود مرغان بسیار سفید میدیدم که بالها گشوده بودند
شعیرهٔ اسدیه را دیدم که گذشت و میگفت ای امنه چها خواهند دید
کاهنان و بتها از فرزند تو و جوان بلندی را دیدم که از هر کس
بلندتر و سفیدتر و نیکوتر جامه بود گمان کردم عبد المطلب است و
نزدیک من امد و فرزندم را گرفت و اب دهانش را در دهان
او ریخت و طشتی از طلا داشت که با زمرد مرصع کرده بودند و شانهٔ از
طلا داشت پس شکم انحضرت را شکافت و دلش را بیرون اورد و
شکافت و نقطهٔ سیاهی از میان دل منور او بیرون اورد و انداخت
پس کیسهٔ بیرون اورد از حریر سبز و انرا گشود در میان ان کیسه
گیاهی بود مانند ریزهٔ سفید پس ان دل مقدس را پر کرد از ان
و بجای خود گذاشت و دستی بر شکم مبارکش مالید و با ان حضرت
سخن گفت و جواب شنید و من سخن ایشانرا نفهمیدم مگر انکه گفت
در امان و حفظ و حمایت خدا باش بتحقیق که پر کردم دلت را از ایمان
و علم و حلم و یقین و عقل و شجاعت و توئی بهترین بشر خوشا حال کسیکه
ترا متابعت کند و وای بر کسیکه ترا مخالفت کند پس کیسهٔ دیگر بیرون
اورد از حریر سفید و سر انرا گشود و انگشتری بیرون اورد بر میان دو
کتف مبارکش مهر زد که نقش گرفت پس گفت که امر کرد مرا پروردگار

من که بدمم در تو از روح القدس پس در او دمید و بر او پیراهنی
پوشانید و گفت این امان تست از افتهای دنیا ای عباس
اینها بود که بدیدهای خود دیدم عباس گفت که کتفهایش گشودم
و نقش مهر را خواندم و پیوسته این حال را پنهان میداشتم تا انکه
از خاطرم محو شد و بعد از انکه بشرف اسلام مشرف شدم حضرت رسول خدا
بخاطر من اورد و فی حدیث اخر فی کتاب البحار عن الصادق علیه السلام
عن ابائه عن امیر المؤمنین علیهم السلام ساق الحدیث المذکور الی
ان قال دخل النور المقدس فی حجاب الشفاعة الف سنة و هو
یقول سبحان ربی العظیم و بحمده بعد قال علیه السلام ثم اظهر علی اللوح
فکان علی اللوح منورا اربعة الاف سنة ثم اظهر علی العرش فکان
علی ساق العرش مثبتا سبعة الاف سنة الی ان وضعه الله عز
و جل فی صلب ادم علیه السلام ثم نقله من صلب الی صلب حتی
اخرجه الله عز و جل من صلب عبد الله بن عبد المطلب فاکرمه
بستة کرامات البسه قمیص الرضا و رداه برداء الهیبة و توجه
بتاج الهدایة و البسه سراویل المعرفة و جعل تکته تکة المحبة یشد بها
سراویله و جعل نعله نعل الخوف و ناوله عصی المنزلة ثم قال یا محمد
اذهب الی الناس فقل لهم قولوا لا اله الا الله محمد رسول الله
و کان اصل ذلک القمیص من ستة اشیاء قامته من الیاقوت
و کماه من اللؤلؤ و دخریصه من البلور الاصفر و ابطاه من الزبرجد
و جربانه من المرجان الاحمر و جیبه من نور الرب جل جلاله
فقبل الله توبة ادم بذلک القمیص و رد خاتم سلیمان به و رد
یوسف الی یعقوب به و نجی یونس من بطن الحوت به و کذلک
سایر الانبیاء علیهم السلم انجاهم من المحن به و لم یکن ذلک القمیص

الاقمیص محمد ص والاخریص بالکسر لبستر القمیص وجربان القمیص بضم الجیم
والراء وتشدید الباء معرب گریبان وایضا در کتاب بحار از حضرت ابی
الحسن عسکری از آباء آنحضرت عن امیر المؤمنین علیه السلم قال قال النبی صلعم
یا علی خلقنی الله تعالی وانت من نور الله حین خلق ادم فافرغ ذلک النور فی
صلبه فافضی به الی عبد المطلب ثم افترق منه انا فی عبد الله وانت فی
ابی طالب لا تصلح النبوة الا لی ولا تصلح الوصیة الا لک فمن جحد وصیتک
جحد نبوتی ومن جحد نبوتی اکبه الله علی منخریه فی النار وایضا فیه
عن انس بن مالک قال قلت یا رسول الله علی اخوک قال نعم علی اخی
قلت یا رسول الله صف لی کیف علی اخوک قال ان الله عز وجل خلق ماء
تحت العرش قبل ان یخلق ادم بثلثة الاف عام واسکنه فی لؤلؤة خضراء
فی غامض علمه الی ان خلق ادم نقل ذلک الماء من اللؤلؤة فاجراه فی
صلب ادم الی ان قبضه الله ثم نقله الی صلب شیث فلم یزل ذلک الماء
ینتقل من ظهر الی ظهر حتی صار نصفه فی عبد المطلب ونصفه فی ابی طالب
فانا من نصف الماء وعلی من النصف الاخر فعلی اخی فی الدنیا والاخرة
ثم قرء رسول الله - وَهُوَ الَّذِی خَلَقَ مِنَ الْمَاءِ بَشَرًا فَجَعَلَهُ نَسَبًا وَصِهْرًا
وکان ربک قدیرا - وایضا فی البحار عن ابی ذر الغفاری عن النبی صلعم
فی خبر طویل فی وصف المعراج ساقه الی ان قال قلت یا ملائکة ربی
هل تعرفونا حق معرفتنا فقالوا یا نبی الله وکیف لا نعرفکم وانتم اول
ما خلق الله خلقکم اشباح نور من نوره فی نور من سناء عزه ومن سناء
ملکه ومن نور وجهه الکریم وجعل لکم مقاعد فی ملکوت سلطانه
وعرشه علی الماء قبل ان تکون السماء مبنیة والارض مدحیة ثم
خلق السموات والارض فی ستة ایام ثم رفع العرش الی السماء السابعة
فاستوی علی عرشه وانتم امام عرشه تسبحون وتقدسون وتکبرون

ثم خلق الملائکة من بدو ما اراد من انوار شتی وکنا نمر بکم وانتم
تسبحون وتحمدون وتهللون وتکبرون وتمجدون وتقدسون فنسبح
ونقدس ونمجد ونکبر ونهلل بتسبیحکم وتحمیدکم وتهلیلکم وتکبیرکم و
تقدیسکم وتمجیدکم فما نزل من الله فالیکم وما صعد فمن عندکم فلم
لا نعرفکم اقرء علیا منی السلم وساقه الی ان قال ثم عرج بی الی السماء الثانیة
فسمعت الملائکة یقولون لما ان رأونی الحمد لله الذی صدقنا وعده
ثم تلقونی وسلموا علی وقالوا لی مثل مقالة اصحابهم وقلت یا ملائکة ربی
سمعتکم تقولون الحمد لله الذی صدقنا وعده فما الذی صدقکم قالوا یا نبی الله
ان الله تبارک وتعالی لما ان خلقکم اشباح نور من سناء نوره ومن سناء
عزه وجعل لکم مقاعد فی ملکوت سلطانه عرض ولایتکم علینا ورسخت
فی قلوبنا فشکونا محبتک الی الله فوعد ربنا ان یریناک فی السماء معنا
وقد صدقنا وعده الخبر وایضا فی البحار عن المفضل قال قال لی ابو عبد الله
یا مفضل اما علمت ان الله تبارک وتعالی بعث رسول الله وهو روح الی الانبیا
علیهم السلم وهم ارواح قبل خلق الخلق بالفی عام قلت بلی قال اما علمت انه
دعاهم الی توحید الله وطاعته واتباع امره ووعدهم الجنة علی ذلک واوعد من
خالفهما اجابوا الیه وانکره النار فقلت بلی الخبر وایضا فی البحار عن ابی
نباته قال قال امیر المؤمنین علیه السلم الا ان عبد الله واخو الرسول وصدیقه
الاول قد صدقته وادم بین الروح والجسد ثم انی صدیقه الاول فی امتکم
حقا فنحن الاولون ونحن الاخرون الخبر وایضا فی البحار عن الصدوق عن اباه
عن الحسن بن علی علیهم السلم قال سمعت جدی رسول الله خلقت من نور الله عز وجل
وخلق اهل بیتی من نوری وخلق محبیهم من نورهم وسایر الخلق فی النار
ایضا فی البحار عن الحسن بن علی علیهما السلم قال قال رسول الله ان فی
الفردوس لعینا احلی من الشهد والین من الزبد وابرد من الثلج واطیب من المسک

فيها طينة خلقنا الله عز وجل منها وخلق شيعتنا منها فمن لم يكن
من تلك الطينة فليس منا وهي الميثاق الذي اخذه الله عز وجل
على ولاية امير المؤمنين علي بن ابيطالب عليه السلم وايضا في البحار
عن الباقر وابي عبد الله عليهما السلم قال ان الله خلق محمدا من طينة
من جوهرة تحت العرش وانه كان لطينته نضح فجبل طينة امير المؤمنين
من نضح طينة رسول الله ص وكان لطينة امير المؤمنين ع نضح طينة رسول الله فجبل
طينتنا من نضح طينة امير المؤمنين ع وكان لطينتنا نضح فجبل طينة شيعتنا
من نضح طينتنا فقلوبهم تحن الينا وقلوبنا تعطف عليهم تعطف الوالد
على الولد ونحن خير لهم وهم خير لنا ورسول الله ص لنا خير ونحن له خير و
ايضا في البحار عن ابي الحسن الاول عليه السلم قال سمعته يقول
خلق الله الانبياء والاوصياء يوم الجمعة وهو اليوم الذي اخذ الله ميثاقهم
وقال خلقنا نحن وشيعتنا من طينة مخزونة لا يشذ منها شاذ الى
يوم القيمة وايضا في البحار عن احمد بن حنبل باسناده عن رسول الله
قال كنت انا وعلي نورا بين يدي الرحمن قبل ان يخلق عرشه باربعة
عشر الف عام ايضا في البحار عن ابي عبد الله ع قال ان الله كان
اذ لا كان فخلق الكان والمكان وخلق نور الانوار الذي نورت
منه الانوار واجرى فيه من نوره الذي خلق منه محمدا وعليا ثم
لم يزالا نورين اولين اذ لا شيء كان قبلهما فلم يزالا يجريان طاهرين
مطهرين في الاصلاب الطاهرة حتى افترقا في اطهر طاهرين في عبد الله
وابي طالب عليهما السلام ايضا في البحار عن جابر بن يزيد جعفي عن ابي
جعفر عليه السلم قال يا جابر ان الله اول ما خلق خلق محمدا وعترته الهداة
المهتدين فكانوا اشباح نور بين يدي الله قلت وما الاشباح قال ظل
النور ابدان نورانية بلا ارواح وكان مؤيدا بروح واحد وهي
روح القدس فيه كان يعبد الله وعترته ولذلك خلقهم علماء حكماء

بررة اصفيا يعبدون الله بالصلوة والصوم والسجود والتسبيح والتهليل
ويصلون الصلوة ويحجون ويصومون ايضا في البحار روى احمد بن حنبل
باسناده عن رسول الله انه قال كنت انا وعلي نورا بين يدي الرحمن
قبل ان يخلق عرشه باربعة عشر الف عام وايضا في البحار قال ان الله تبارك
وتعالى خلق محمدا وال محمد من طينة عليين وخلق قلوبهم من طينة فوق
ذلك اجمع ايضا في البحار عن ابي عبد الله ع قال ان الله عز وجل خلق
محمدا وعترته من طينة العرش فلا ينقص منهم واحد ولا يزيد منهم واحد
ايضا في البحار عن الحسن بن علي عليهما السلم قال سمعت جدي رسول الله
خلقت من نور الله عز وجل وخلق اهل بيتي من نوري وخلق
محبيهم من نورهم وساير الخلق في النار ايضا في البحار عن محمد بن سنان
قال كنت عند ابي جعفر فاجريت اختلاف الشيعة فقال يا محمد ان الله
تبارك وتعالى لم يزل متفردا بوحدانيته ثم خلق محمدا وعليا وفاطمة عليهم السلم
فمكثوا الف دهر ثم خلق جميع الاشياء فاشهدهم خلقها واجرى طاعتهم
عليها وفوض امورها اليهم فهم يحلون ما يشاؤن ويحرمون ما يشاؤن
ولن يشاؤن الا ان يشاء الله تبارك وتعالى ثم قال يا محمد هذه الديانة التي
من تقدمها مرق ومن تخلف عنها محق ومن لزمها لحق خذها اليك
يا محمد ايضا في البحار عن معاذ بن جبل ان رسول الله قال ان الله خلقني
وعليا وفاطمة والحسن والحسين عليهم السلم قبل ان يخلق الدنيا بسبعة الاف
عام قلت فاين كنتم يا رسول الله قال قدام العرش نسبح الله ونحمده و
نقدسه ونمجده قلت على اي مثال قال اشباح نور حتى اذا اراد الله
عز وجل ان يخلق صورنا صيرنا عمود نور ثم قذفنا في صلب ادم ثم اخرجنا
الى اصلاب الاباء وارحام الامهات ولا يصيبنا نجس الشرك ولا سفاح
الكفر يسعد بنا قوم ويشقى بنا قوم اخرون فلما صيرنا الى صلب عبد المطلب
اخرج ذلك النور فشقه نصفين فجعل نصفه في عبد الله ونصفه في ابي طالب.

ثمّ اخرج الذی لی الی آمنة والنصف الی فاطمة بنت اسد فاخرجتنی آمنة واخرجت فاطمة علیاً ثمّ اعاد عزّ وجلّ العمود الیّ فخرجت منّی فاطمة ثمّ اعاد عزّ وجلّ العمود الی علیّ فخرج منه الحسن والحسین یعنی من النصفین جمیعاً فما کان من نور علیّ فصار فی ولد الحسن وما کان من نوری فصار فی ولد الحسین فهو ینتقل فی الائمة من ولده الی یوم القیمة و نیز بسند معتبر از حضرت صادق ع مرویست که ابلیس بهفت آسمان بالا میرفت و گوش میداد و اخبار سماویه می شنید در تولد حضرت عیسی ع او را از سه آسمان منع کردند و تا چهار آسمان بالا میرفت و چون حضرت رسول خدا متولد شد او را از تمام آسمانها منع کردند و به تیرهای شهاب از ابواب سماوات راندند پس قریش گفتند می باید وقت گذشتن دنیا و آمدن قیامت باشد چنانکه از اهل کتاب می شنیدیم پس عمرو ابن امیه که داناترین اهل جاهلیت بود گفت نظر کنید اگر ستارهای معروف که بآنها هدایت می یابند مردم و میشناسند زمانهای تابستان و زمستان را یکی از آنها بیفتد بدانید که وقت آنست که جمیع خلایق هلاک شوند و اگر آنها بحال خود باشند و ستارهای دیگر ظاهر میشود میباید امر غریبی حادث شود و صبح آن روز که حضرت رسول خدا متولد گردید هر بتی که در هر جای عالم بود برو در افتاده بودند و ایوان کسری پادشاه عجم بلرزید و چهارده کنگره آن در افتاد و دریاچه ساوه که آنرا می پرستیدند خشک شد و فرو رفت و بالفعل نمک است نزدیک کاشان و وادی سماوه که سالها بود که کسی آب در آن ندیده بود آب در آن جاری شد و آتشکده فارس که هزار سال خاموش نشده بود در آن شب خاموش شد و داناترین علماء مجوس در آنشب در خواب دید که شتر

صعب چند اسبان عربی را میکشیدند و از دجله گذشتند و داخل بلاد ایشان شدند و طاق کسری از میانش شکست و دو حصه شد و آب دجله شکافته شد و در قصر او جاری شد و نوری در آنشب از طرف حجاز ظاهر شد و در عالم منتشر گردید و پرواز کرده تا بمشرق رسید و تخت هر پادشاهی در آن صبح سرنگون شده بود و جمیع پادشاهان در آن روز لال بودند و سخن نتوانستند گفت و علم کاهنان برطرف شد و سحر ساحران باطل گردید و هر کاهنی همزادی داشت که خبرها باو میگفت میان شان جدائی افتاد و قریش در میان عرب بزرگ شدند و ایشان را آل الله گفتند زیرا که ایشان در خانه خدا بودند و آمنه علیها السلم گفت والله چون پسرم بزمین رسید دستهارا بر زمین گذارد و سر بسوی آسمان بلند کرد و باسمان نظر کرد پس از او نوری ساطع گردید که همه چیز را روشن کرد و بسبب آن نور قصرهای شام را دیدم و در میان آن روشنی صدائی شنیدم که قائلی میگفت زائیدی بهترین مردم را او را محمّد نام کن و چون آنحضرت را بنزد عبد المطلب آوردند او را در دامن گذاشت و گفت حمد و شکر میکنم خداوندی را که عطا کرد بمن این فرزند خوشبو را که در گاهواره بر همه اطفال سیادت و بزرگی دارد پس او را تعویذ نمود بارکان کعبه و چند شعر در فضایل آنحضرت فرمود و در آنوقت شیطان در میان فرزندان خود فریاد کرد تا همه نزد او جمع آمدند و گفتند چه ترا از جای بر آورده است ای سیّد ما گفت وای بر شما از اوّل شب تا حال احوال آسمان و زمین را متغیّر می بینم و می باید که حادثه عظیمی در زمین واقع شده باشد که تا عیسی ع باسمان رفته است مثل این واقع نشده است بروید و بگردید و تفحص کنید که چه امر غریبی حادث شده است

پس متفرق شدند و گردیدند و برگشتند گفتند چیزی نیافتیم ان ملعون
گفت استعلام این کار من است پس فرو رفت و در دنیا جولان کرد در
تمام دنیا تا بحرم رسید دید که ملائکه اطراف حرم را گرفته اند چون خواست
که داخل شود ملائکه بر او بانگ زدند و برگشت پس کوچک شد مانند
گنجشکی و از جانب کوه حرا داخل شد جبرئیل ع گفت برگرد ای ملعون گفت
ای جبرئیل یک حرف از تو سؤال میکنم بگو امشب چه واقع شده است در
زمین جبرئیل گفت حضرت محمد مصطفی که بهترین پیغمبران است امشب
متولد شده است پرسید که ایا مرا دران بهره هست گفت نه پرسید که
ایا در امت او بهره دارم گفت بلی ابلیس گفت راضی شدم و در حدیث
دیگر از امنه علیها السلم روایت شده است گفت چون حامله شدم
بحضرت رسول خدا صلی الله علیه و اله هیچ اثر حمل در خود نیافتم و از
حالاتیکه زنان در حمل عارض میشود مرا عارض نشد و در خواب دیدم
که شخصی نزد من امد و گفت حامله شدی به بهترین مردمان و چون
وقت ولادت شد باسانی متولد شد ازاری بمن نرسید و دستهای
خود را بلیسه بر زمین گذاشت و فرود امد پس هاتفی مرا ندا کرد که
گذاشتی بهترین بشر را پس او را پناه ده بخداوند یگانه صمد از شر هر
ظالم و صاحب حسد و بروایت دیگر گفت که چون او را بر زمین گذار ندای
بگو اعیذه بالواحد من شر کل حاسد و کل خلق مارد یاخذ بالمرصد
فی طرق الزاهد من قائم و قاعد پس انحضرت در روزی انقدر نمو
و ترقی میکرد که دیگران در یکهفته و در هفته انقدر که دیگران در
ماهی و غیره روایت کرده است از لیث بن سعد که گفت من نزد معاویه
بودم و کعب الاخبار حاضر بود من از او پرسیدم که شما چگونه یافته اید
صفت ولادت حضرت رسالت پناه را در کتابهای خود ایا فضیلی برای عترت

انحضرت یافته اید پس کعب ملتفت شد بسوی معاویه که رضای او را
ملاحظه نماید در گفتن حقیقتی بر زبان معاویه جاری کرد که گفت بگو
ای ابا اسحق انچه یافته و میل الی کعب گفت که من هفتاد و دو کتاب
خوانده ام که همه از اسمان فرود امده است و صحف دانیال را خوانده ام
و در تمامی انها ذکر ولادت عترت ان حضرت هست و بدرستیکه
نام معروفست در همه کتابها و در هنگام ولادت هیچ پیغمبری ملائکه
نازل نشدند بغیر حضرت عیسی و حضرت احمد صلی الله علی نبینا
و علی اولاده علیه السلام و حجابهای بهشت را نزدند از برای زنی
بجز مریم و امنه علیهما السلام و ملائکه موکل نشدند بر زنی در وقت
حمل مگر بر مادر مسیح و مادر حضرت احمد علیهما السلم و علامت حمل
ان حضرت ان بود شبی که امنه بانحضرت حامله شد منادی ندا کرد
در اسمانهای هفتگانه بشارت باد شما را که دُر شاهوار نطفه
مضیئه طیبه حضرت خاتم انبیاء در صدف عصمت و جلالت قرار
گرفت و در جمیع زمینها و دریاها این مژده مسرت ثمره را ندا کردند و
در زمین درنده و پرنده نماند مگر انکه بر ولادت شریف با سعادت
انحضرت مطلع گردید و در شب ولادت با سعادت ایات انحضرت ص
هفتاد هزار قصر از یاقوت سرخ و هفتاد هزار قصر از مروارید تر بنا کردند
و انها را قصور ولادت نامیدند و جمیع بهشت را زینت کردند و ندا
کردند که شاد شو و برخود ببال ای جنت که پیغمبر دوستان تو متولد گردید
پس بهشت خندید و تا قیامت خندان است و شنیده ام یکی از
ماهیان دریا که انرا طموسا میگویند و سید و بزرگ ماهیان است
و هفتصد هزار دم دارد و بر پشت ان هفتصد هزار گاو راه میروند
و هر گاوی از دنیا بزرگتر است و هر یک از انها هفتاد هزار شاخ دارند
از زمرد سبز و ان ماهی از دیدار انها خبردار نمیشود ان ماهی برای

ولادت انحضرت بحرکت امد واگر نه حق تعالی اورا ساکن میگردانید هر اینه
زمین را بر میگردانید و شنیده ام دران روز هیچ کوه نماند که کوه دیگر را
بشارت نداد و تمامی صدا به لا اله الا الله بلند کردند و جمیع کوهها خاضع
شدند نزد کوه ابو قبیس برای کرامت حضرت محمد و جمیع درختان تقدیس
حق تعالی کردند با شاخها و میوه ها بشادی ولادت انحضرت و زدند در میان
زمین و اسمان هفتاد عمود از انواع نورها که هیچ یک بدیگری شبیه نبود
و روح حضرت ادم را بشارت ولادت انحضرت دادند پس هفتاد برابر
حسن او علاوه شد و دران وقت تلخی مرگ از کام او بیرون رفت و
حوض کوثر در بهشت باضطراب در امد و هفتاد هزار قصر از در و یاقوت
بیرون انداخت از برای نثار ولادت انحضرت صلی الله علیه و اله
و شیطان را بزنجیرها بستند و چهل روز اورا در قلعه محبوس کردند
و عرش اورا چهل روز در اب غرق کردند و بتها تمامی سرنگون شدند
و فریاد و واویلاه از ایشان بلند امد و صدائی از کعبه شنیده شد که
ای ال قریش امد بسوی شما حضرت بشارت دهنده ثوابها و ترساننده
از عذابها و با انحضرت است عزت ابدی و سود منفعت بزرگ و اوست
خاتم پیغمبران و ما در کتابها یافته ایم که عترت انحضرت بهترین مردمند
بعد از او و مردم در امانند از عذاب خدا ما دام که در دنیا یکی از
ایشان راه میرود و معاویه گفت ای ابا اسحق عترت او کیستند کعب گفت
فرزندان حضرت فاطمه علیها السلم پس معاویه رو ترش کرد و لبهای خود را
گزید بدندان و دست بر ریش نجس خود مالید پس کعب گفت ما
یافته ایم صفت ان دو فرزند پیغمبر را که شهید خواهند شد و انها
دو فرزند حضرت فاطمه اند علیها السلم ایشانرا خواهد کشت بدترین
خلق خدا معاویه گفت که خواهد کشت انها را گفت مردی از قریش
پس معاویه بیتاب شد و گفت برخیزید اگر میخواهید پس ما برخاستیم

و نیز بسند معتبر از حضرت صادق علیه السلام روایت کرده است که حضرت
فاطمه بنت اسد مادر حضرت امیر المؤمنین علیه السلام امد و اورا بشارت
داد بولادت حضرت رسول خدا از غرایب بسیار نقل نمود حضرت ابو طالب
گفت سی سال صبر کن که فرزندی برای تو بهم خواهد رسید که مثل
این فرزند باشد در تمامی کمالات بغیر از پیغمبری و شیخ کلینی بسند معتبر
دیگر از انحضرت علیه السلام روایت کرده است که در هنگام ولادت حضرت
رسول صلی الله علیه و اله فاطمه بنت اسد در نزد امنه حاضر بود پس یکی
از ایشان بدیگری گفت ایا می بینی انچه من می بینم دیگری گفت چه میبینی
گفت این نور ساطع که ما بین مشرق و مغرب فرو گرفته است پس در
این سخن بودند که حضرت ابو طالب علیه السلم در امد و بایشان گفت که
تعجب دارید پس فاطمه خبر نور را ذکر کرد حضرت ابو طالب گفت میخواهی
ترا بشارت دهم گفت بلی ابو طالب گفت از تو فرزندی بهم خواهد رسید
که وصی این فرزند خواهد بود و ایضا روایت کرده است که حضرت ابو طالب
علیه السلم عقیقه کرد در روز هفتم ولادت انحضرت و یاران خود را
طلبید و از او سؤال کردند این چه طعام است گفت این عقیقه حضرت
احمد است گفتند چرا اورا احمد نام نهادی گفت زیرا که اهل اسمان
و زمین اورا ستایش خواهند کرد و نیز کلینی و شیخ طوسی علیهما الرحمه
و الرضوان بسندهای معتبره از حضرت امام محمد باقر و امام جعفر صادق
صلوات الله و سلامه علیهما روایت کرده است در شبی که حضرت
رسول صلی الله علیه و اله متولد شد یکی از علماء اهل کتاب در انروز
امد بسوی مجلس قریش که اشراف ایشان حاضر بودند و در میان
ایشان هشام و ولید پسرهای مغیره و عاص ابن هشام و ابو وجره
ابن ابی عمرو بن امیه و عتبه ابن ربیعه بودند گفت ایا امشب

در میان شما فرزندی متولد شده است گفتند نه گفت پس باید در مکه
متولد شده باشد که اسمش احمد شده باشد و در او علامتی میباید باشد
بود رنگ خزی که بسیاهی مایل باشد و هلاک اهل کتاب بخصوص یهودی در
دست او باشد و شاید متولد شده باشد شما مطلع نباشید چون متفرق
شدند از آن مجلس و سؤال کردند شنیدند که پسری از برای عبد الله
بن عبد المطلب علیهما السلم متولد شده است بعد از آن او را طلب کردند
و گفتند بلی پسری در میان ما متولد شده است پرسید که پیش از آنکه
من بشما بگویم یا بعد از آن گفتند پیش گفت بیرون آورید فرزند خود را
تا بر او نظر کنیم گفت والله فرزند من بود و فرزندان دیگر نیامد و دستها را
بر زمین انداخت و سر باسمان بلند کردم که دو نوری از آن ساطع شد که
قصرهای بصری را از شام دیدم و هاتفی از میان هوا صدا زد که زائیدی
سید و بزرگ امت را پس بگو اعیذه من شر کل حاسد بالواحد
و او را محمد نام کن آمنه گفت بیرون آورد تا من او را ببینم چون آمنه
انحضرت را بیرون آورد و آن مرد در او نظر کرد و پشتش را گشود و مهر
نبوت را دید بیهوش بیفتاد پس انحضرت را گرفتند و با منه دادند
و گفتند خدا مبارک کند فرزند ترا و چون آن مرد بهوش باز آمد
گفتند چه شد ترا گفت پیغمبری از بنی اسرائیل برطرف شد تا قیامت
این است والله آنکه ایشان را هلاک کند چون دید که قریش از خبر او
شاد شدند گفت والله سطوتی بشما نماید که اهل مشرق و مغرب یاد
کنند و ابن شهر اشوب رحمه الله و صاحب کتاب الانوار و غیر ایشان
روایت کرده اند که آمنه گفت چون نزدیک شد ولادت حضرت
رسالت پناه صلی الله علیه و اله و هشتی بر من غالب آمد پس دیدم
مرغ سفیدی را که بال خود بر من کشید تا خوف از من زایل شد

پس زنان چند دیدم در بلندی مانند نخل داخل شدند بر من و از
ایشان بوی مشک و عنبر می شنیدم و جامهای ملون بهشتی در بر کرده
بودند و با من سخن میگفتند و سخنان می شنیدم که بسخن آدمیان شبیه
نبود و در دستهای ایشان کاسه ها بود از بلور سفید و شربتهای بهشت
در آن کاسه ها بود بمن گفتند بیاشام ای آمنه از این شربتها و بشارت
باد ترا ابر بهترین گذشتگان و آیندگان حضرت محمد مصطفی صلی الله
علیه و اله پس چون از آن شربتها بیاشامیدم نوری که در رویم بود مشتعل
گردید و سراپای مرا فرو گرفت و چیزها دیدم مانند دیبای سفید که میان
اسمان و زمین را پر کرده بود و صدای هاتفی را شنیدم که میگفت بگیرید
عزیزترین مردم را و مردان چند دیدم که در هوا ایستاده بودند و ابریقها
در دست داشتند و مشرق و مغرب زمین را دیدم که منور گردیده و علمها دیدم
از سندس که بر یاقوت سرخ بسته بودند و بر بام کعبه نصب کرده بودند و
میان آسمان و زمین را گرفته بود و چون آنحضرت بیرون آمد و بکعبه بسجده
افتاد و دستها بسوی آسمان بلند کرد و با حق تعالی مناجات میگفت و
ابری سفید دیدم که از آسمان فرود آمد تا آنکه آنحضرت فرو گرفت
پس هاتفی ندا کرد که بگردانید حضرت محمد را بمشرق و مغرب و دریاها
تا همه خلایق او را بنام و صفت و صورت بشناسند پس آن ابر برطرف شد
و دیدم آنحضرت را در جامه سفید پیچیده از شیر سفید تر و در زیرش
حریر سبزی گسترده اند و سه کلید از مروارید تر در دست مبارک داشت
و هاتفی گفت که حضرت محمد گرفت کلیدهای نصرت و سود منفعت پیغمبری را
پس ابری دیگر فرود آمد و آنحضرت از دیده من پنهان شد زیاده از مرتبه
اول و ندای دیگر شنیدم که بگردانید حضرت محمد را بمشرق و مغرب و
عرض کنید او را بر روحانیان جن و انس و مرغان و درندگان حفظ کنید

باوصفای آدم و رقت نوح و خلت ابراهیم و زبان اسماعیل و جمال
یوسف و بشارت یعقوب و صدای داود و زهد یحیی و کرم عیسی صلوات الله
علیهم را و چون برگشوده شد دیدم حریر سفیدی در دست دارد و بسیار
پیچیده است محکم و شنیدم هاتفی گفت که حضرت محمد جمیع دنیا را در قبضه
تصرف خود گرفت پس هیچ چیز نماند مگر آنکه در تصرف آن حضرت داخل
شد و سه نفر دیدم که با نور و صفا بودند بمرتبه که گویا خورشید از روهای
ایشان طالع بود و در دست یکی ابریقی بود از نقره و نافه مشکی و در دست
یکی طشتی بود از زمرد سبز و آن طشت چهار جانب داشت بهر جانب
مرواریدی منصوب بود و هاتفی میگفت که این دنیا است بگیر ای دوست
خدا پس میانش را گرفت و گوینده گفت کعبه را اختیار کرد و گرفت
و در دست سیمین حریر سفیدی بود پیچیده پس آن را گشود و انگشتری
از میان آن بیرون آورد که شعاع آن دیدها را حیران میکرد پس آن
حضرت را هفت مرتبه بشست با آن آبی که در ابریق بود پس انگشتر را
در میان دو کتف آنحضرت زد که نقش گرفت و با او سخن گفت و آنحضرت
جواب باو گفت پس آن حضرت را دعا کرد و هریک از آن سه نفر آن
حضرت را ساعتی در میان بال خود گرفتند و آنکه نسبت بآنحضرت رضوان
خازن بهشت بود روانه شد و بجانب آنحضرت ملتفت شد و گفت
بشارت باد ترا ای مایه عزت دنیا و آخرت و بسند دیگر روایت کرده است
که حضرت عبدالمطلب در شب تولد آنحضرت نزدیک کعبه خوابیده بود ناگاه
دید که خانه کعبه با تمامی ارکانش از زمین کنده شد و بجانب مقام ابراهیم
بسجده افتاد پس راست شد و گفت الله اکبر پروردگار حضرت محمد مصطفی
صلی الله علیه و آله و پروردگار من الحال مرا پاک گردانید از انجاس مشرکان
و ارجاس کافران پس بتها بگردیدند و برو در افتادند و ناگاه دیدم

که همه مرغان بسوی کعبه جمع شدند و کوههای مکه بجانب کعبه مشرف شدند
و ابری سفید دیدم که در برابر حجره آمنه ایستاده است حضرت عبدالمطلب
گفت پس بسوی خانه آمنه علیها السلام دویدم و گفتم آیا من در خوابم یا
بیدارم گفت بیداری گفتم نوری که در پیشانی تو بود چه شد گفت این
فرزند است که از من جدا شده و مرغی چند او را از من گرفتند و بدست
من نمیگذارند و این ابر از برای ولادت او بر من سایه افکنده گفت
بیاور فرزند را تا ببینم گفت تا سه روز نخواهند گذاشت که ببینی
او را من شمشیر خود را کشیدم و گفتم فرزند را بیرون آور و اگر نه ترا می
کشم گفت در حجره است تو دانی و او چون رفتم داخل حجره شوم مردی
بیرون آمد و گفت برگرد که احدی از فرزندان عالم او را نمی بیند تا
همه ملائکه او را زیارت نکنند پس بر خود بلرزیدم و برگشتم و روایت
کرده است که آنحضرت ختنه کرده و ناف بریده متولد گردید و حضرت
عبدالمطلب میگفت این فرزند را شانی عظیم هست و از حضرت امیرالمؤمنین
صلوات الله و سلامه علیه روایت شده است که چون آنحضرت متولد شد
بتها که بر کعبه گذاشته بودند تمامی برو در افتادند چون شام شد
این ندا از آسمان رسید که جاء الحق و زهق الباطل ان الباطل کان
زهوقا ـ و جمیع دنیا در آن شب روشن گردید و هر سنگ و کلوخ و
درختی خنده کردند و آنچه در آسمان و زمینها بود تسبیح خدا گفتند
و شیطان گریخت و میگفت بهترین امتها و بهترین خلایق و گرامی
ترین بندگان و بزرگترین عالمیان است حضرت محمد مصطفی
صلی الله علیه و آله است و شیخ طبرسی علیه الرحمه در کتاب احتجاج
روایت کرده است از حضرت امام موسی علیه السلام که چون حضرت

رسول خدا از شکم مادر بر زمین آمد دست چپ را بر زمین گذارده
دست راست را بسوی آسمان بلند کرد و لبهای خود را بتوحید حرکت
داد و از دهان مبارکش نوری ساطع گردید که اهل مکه قصرهای بصری
و اطراف آنرا از شام دیدند و قصرهای یمن و نواحی آنرا و قصرهای
سفید اصطخر فارس و حوالی آنرا دیدند و در شب ولادت آنحضرت دنیا
روشن شد تا جن و انس و شیاطین ترسیدند و گفتند در زمین امر
غریبی حادث شده است و ملائکه را دیدند فوج فوج می آمدند و بالا
میرفتند فوج فوج و تسبیح و تقدیس خدا میکردند و ستارها بحرکت
آمدند و در میان هوا میریختند و اینها تمامی علامت ولادت مولود
السعادت آنحضرت بود و ابلیس لعین خواست که باسمان برود بسبب
این غرایب که مشاهده کرد زیرا که او را جائی بود در آسمان سیم که او
و شیاطین گوش میدادند سخن ملائکه چون رفتند که حقیقت واقعه را
معلوم کنند ایشانرا به تیرهای شهاب راندند بجهت ولادت آنحضرت
و ابن بابویه علیه الرحمة و غیر او روایت کرده اند که در شب ولادت قرین السعادة
آنحضرت صلی الله علیه و آله ایوان کسری بلرزید و چهارده کنگره او ریخت و
دریاچه ساوه فرو رفت و آتش خانه فارس که میپرستیدند خاموش گردید
و اعلم علمای فارس در خواب دید که شتر صعبی چند اسبان عربی را می
کشیدند تا آنکه از دجله گذشتند و در بلاد عجم منتشر شدند چون کسری
این احوال غریبه را مشاهده کرد تاج بر سر گذاشت و بر تخت خود نشست
و امرا و ارکان دولت خود را جمع کرد ایشانرا خبر داد بآنچه دیده بود
پس در اثناء این حال نامه رسید که آتشکده فارس خاموش شد
پس غم و اندوه کسری مضاعف شد و عالم ایشان گفت ای پادشاه

من نیز خواب غریبی دیده ام و خواب خود را نقل کرد پادشاه گفت
این خواب تعبیرش چیست گفت می باید حادثه در ناحیه عرب پیدا
شود پس کسری نامه به نعمان بن منذر نوشت که پادشاه عرب بود
که عالمی از علمای عرب را بسوی من بفرست که میخواهم مسئله غامضی
از او سؤال کنم چون نامه به نعمان رسید عبد المسیح بن عمرو غسانی
را فرستاد چون حاضر شد وقایع را باو نقل کرد عبد المسیح گفت
مرا علم این خواب و اسرار این واقعه نیست و لیکن خالوی من
سطیح که در شام است تعبیر این غرایب میداند کسری گفت برو
و از او سؤال کن و برای من خبر بیاور چون عبد المسیح بمجلس سطیح
حاضر شد او مشرف بر موت شده بود سلام کرد و جواب نشنید پس
شعری چند خواند که مشتمل بر آنکه از راه دور آمده برای سؤالی
از نزد بزرگی و تعب بسیار کشیده ام و اکنون از جواب ناامیدم
سطیح شعر او را چون شنید دیدهای خود را گشود و گفت عبد المسیح
بر شتری سوار شده و طی مراحل نموده و بسوی سطیح آمده هنگامی که
نزدیک است منتقل گردد و بتصریح فرستاده است او را پادشاه بنی
ساسان برای لرزیدن ایوان و منطفی شدن نیران و خواب دیدن
اعلم علمای ایشان و خشک شدن دریاچه ساوه ای عبد المسیح
وقتی که بسیار شود تلاوت قرآن و مبعوث شود پیغمبری که عصا [illegible]
پیوسته در دست داشته باشد و وادی سماوه پر آب شود
و دریاچه ساوه خشک شود ملک شام و عجم از تصرفات ملوک ایشان
بیرون رود و بعدد کنگرهای قصر کسری که ریخته است پادشاهان
ایشان پادشاهی خواهند کرد و بعد از آن پادشاهی ایشان زایل
خواهد شد و هر چه شدنی است البته واقع میشود این را گفت

وداع خانی را وداع کرد پس عبد المسیح سوار شد و بسرعت تمام خود را
بپادشاه عجم رسانید و سخنان سطیح را نقل کرد کسری گفت تا چهارده نفر ما
پادشاهی کنند زمانی بسیار خواهد گذشت پس ده کس از ایشان تا چهار
سال منقرض شدند و باقی ایشان تا امارت عثمان پادشاهی کردند
و مستاصل شدند و سطیح در سیل العرم متولد شده بود تا زمان پادشاهی
ذو نواس زنده ماند و آن زیاده از سی قرن بود که هر قرنی سی سال است
یا زیاده و قطب راوندی رحمه الله روایت کرده است که از ابن عباس از
احوال سطیح پرسیدند گفت حق تعالی او را خلق کرده بود گوشتی خالص که
او را بر جریدهای درخت خرما می گذاشتند بهر جا میخواستند میبردند
و هیچ استخوان و عصب در بدن او نبود بغیر سر و گردن و از پاها تا چنبر گردن
او را می پیچیدند چنانکه جامه می پیچند و هیچ عضوی از او حرکت نمی کرد
بغیر از زبان او و چون خواستند او را بمکه ببرند چیزی از جریده نخل
یافتند و او را بر روی او انداختند و بمکه آوردند پس چهار نفر از قریش
بنزد او آمدند و گفتند ما بزیارت تو آمده ایم بسبب وفور علم تو که
یافته ایم پس خبر ده ما را بآنچه در زمان ما و بعد از ما خواهد شد سطیح
گفت ای عرب نزد شما علم و فهم نیست و از عقب شما گروهی اند که انواع
علم را طلب خواهند کرد و بتها را خواهند شکست و عجم را خواهند کشت
و غنیمتها طلب خواهند کرد گفتند ای سطیح چه جماعت خواهند بود گفت بحق
خانه صاحب ارکان از عقب شما فرزندان بهم خواهند رسید که خداوند
رحمن را به یگانگی بپرستند و ترک عبادت شیطان و بتان نمایند پرسیدند
از نسل کیستند گفت از نسل شریفترین اشراف عبد مناف گفتند از کدام بلد
بیرون خواهند آمد گفت بحق خداوندی که باقی است هرگز بیرون نمی آید
مگر از این بلد و هدایت خواهد کرد مردم را براه رشد و صلاح و عبادت

خواهد کرد خداوند یگانه را به فیروزی و فلاح و سید بن طاوس
رضی الله عنه روایت کرده است بسند خود از وهب ابن منبه که
کسری پادشاه عجم سدی بر دجله بسته بود و مال بسیاری بر آن خرج
کرده و طاقی در آنجا برای خود ساخته بود که کس مانند آن ندیده
و آن مجلس دیوان او بود که تاج می پوشید و بر تخت می نشست
و سیصد و شصت نفر از کاهنان و ساحران و منجمان در مجلس او
حاضر میشدند و در میان ایشان مردی بود از منجمان عرب که او را
سایب میگفتند و باذان حاکم یمن برای او فرستاده بود و در احکام
خود خطا کم میکرد و هر امری که پادشاه را پیش می آمد کاهنان و ساحران
و منجمان خود را می طلبید و از چاره آن امر از او سوال مینمود و
چون حضرت رسول خدا صلی الله علیه و آله متولد شد و بروایتی
مبعوث شد روزی صبح برخاست دید که طاق ملکش بزمین فرو
رفته است و در دجله رخنه شده است و بر قصرش آب جاری
گردیده گفت پادشاهی من در هم شکست و بسیار محزون شد و منجمان
و کاهنان را طلب کرد و واقعه را حکایت کرد و گفت فکر کنید و تفحص
نمائید و سبب این حادثه را برای من بیان کنید و سایب نیز در
میان آنها بود و چون بیرون آمدند از هر راه فکر کردند و تامل
نمودند چیزی بر ایشان معلوم نشد و راههای دانش خود را از کهانت
و نجوم و غیره بر خود مسدود یافتند دیدند که سحر ساحران و کهانت
کاهنان و احکام منجمان تمامی باطل شده است و سایب در آن شب
بر تلی نشسته بود و در این حال حیران مانده بود ناگاه برقی دید از جهت
حجاز لامع گردید و پرواز کرد تا بمشرق رسید چون صبح شد و نظر
کرد بر پای خود ناگاه باغ سبزی بنظرش آمد گفت مقتضای این خبر

من می بینم پادشاهی از حجاز ظاهر خواهد شد که پادشاهی او بمشرق
رسد و زمین بسبب او آبادان گردد زیاده از زمان هر پادشاهی
و چون کاهنان و منجمان با یکدیگر نشستند گفتند که می دانیم که باطل
شدن سحرها و کهانتهای ما و مسدود شدن راههای علم ما نیست
مگر بجهة حدوث امر آسمانی و میباید برای پیغمبری باشد که مبعوث شده
است یا خواهد شد و پادشاهی این ملوک بسبب او برطرف و اگر حکم
این را بکسری بگوئیم ما را خواهد کشت باید که این راز را از او مخفی بداریم
تا از جهة دیگر شایع شود پس آمدند نزد کسری و گفتند نظر کردیم چنان
یافتیم ساعتیکه بنای دجله و قصر تو را در آن گذاشته اند ساعتی
سخت نحس بوده و در حساب غلط کرده اند و باین سبب چنین خراب
شد باید ساعتی نیکی اختیار کرد و در آن ساعت بنا کرد که دیگر
چنین نشود پس ساعتی اختیار کردند و در آن ساعت سد دجله را
بستند و در مدت هشت ماه تمام کردند و مال بیحساب در آن خرج
کردند و چون فارغ شدند ساعتی اختیار نمودند و بر بام قصر نشست
و فرشهای ملون گستردند و انواع ریاحین و دود و خود گذاشت و چون قدری
نشست اساس قصرش درهم شکست و به آب فرو رفت و در وقتی او را
از آب بیرون آوردند اندک رمقی از او باقی بود پس منجمان و کاهنان را
جمع کرد و قریب بصد نفر ایشان را گردن زد و گفت من شما را مقرب خود
گردانیدم و اموال فراوان بشما میدهم و شما با من بازی میکنید و مرا
فریب میدهید ایشان گفتند ای پادشاه ما نیز در این حساب خطا کردیم
چنانکه پیش از ما خطا کرده بودند و اکنون حساب دیگر میکنیم در طول چنین
بنای قصر را میگذاریم پس هشت ماه دیگر اموال بیحساب خرج کردند

و بار دیگر قصر را بتمام رسانیدند و جرأت نکرد که بر آن قرار بگیرد و سواره
داخل قصر شد و باز قصر درهم شکست و به آب نشست و کسری غرق شد
و اندک رمقی از او ماند که او را بیرون آوردند گفت شما را در زیر پای
پیلان می اندازم اگر سر این واقعه من را راست نگوئید گفتند ایها الملک
این دفعه راست میگوئیم چون این واقعه ها را ذکر کردی و هر یک از ما
نظر در کار خود کردیم ابواب علم خود را مسدود یافتیم و دانستیم که بسبب
حادثه آسمانی بوده است که این امور غریبه رو داده است و می باید
پیغمبری مبعوث شده باشد یا بعد از این مبعوث شود و از خوف کشته
شدن ما اظهار این امر را نتوانستیم نمود گفت وای بر شما که اول بار
نگوئید و بایست بگوئید تا من چاره کار خود بکنم پس دست از ایشان
و بنای قصر برداشت و برگشت این است مختصری از واقعات هنگام
ولادت با سعادت حضرت ختمی پناه صلی الله علیه و آله که تمامی خارق
عادات و کرامات و مکاشفات است که از برکت قدوم میمنت لزوم
آنحضرت در دنیا واقع آمده است و همین قدر کفایت است از برای
دلالت بر حقیت و صدق نبوت آن حضرت که احتیاج بمعجزات دیگر
در زمان ظهور نداشته باشند اما قریش با وجود دیدن این کرامات و معجزات
و علم قطعی بر نبوت آن حضرت بسبب حسادت و هم چشمی و هم سری
با نور مقدس الهی کردن بنای انکار و مخالفت را گذاشتند و خود
و ابنای جنس خود را بهلاکت انداختند متابعت نفس شریره اماره
خود را بر متابعت صاحبان نور مقدس الهی ترجیح دادند و باطل کردن
معجزات و بینات و ظهور دلایل قویه و معجزات عظیمه کثیره ابا و امتناع
از اطاعت کردند و حضرات محمدی و علوی را بنسبت سحر دادند و
گفتند که میخواهند سحر بر ما ریاست و بزرگی نمایند - هم سحر با انبیاء و دشمنی

اولیا را مثل خود پنداشتند. آخر الامر غیرت خداوندی آنها را با همگنان
و یاوران ایشان بهلاکت کشانید و آن حضرت و معاونان و انصاران
آن حضرت را باوج رفعت و عزت رسانید و علم نبوت آن حضرت چنان
بلند گردانید که آخر کار منافقان قریش و کفار عرب چاره بجز اطاعت
ندیدند بعضی از بیم جان و مال و برخی دیگر بطمع ریاست و سلطنت
و مملکت و اموال در طریقهٔ اطاعت و تسلیم اتفاق ورزیدند و کردند آنچه
کردند اما چون نتوانستند با وجود آن حضرت خصومت را تمام نمایند
با یکدیگر در حرم کعبه عهد بستند و عهدنامه نوشتند که بعد از وفات
حضرت رسالت پناه محمدی صلعم خلافت و ولایت را از حضرت خلیفهٔ
مطلق و جانشین بر حق او علی بن ابی طالب برادر و عم زاده و زوج
بتول و والد سبطین آنحضرت علیهم السلام وا نگذارند چنانکه وا نگذاردند
و در حیات و وفات آنحضرت کردند آنچه کردند و اسلاف آنها با اخلاف
آنها عهد بستند و عهدنامه نوشتند که هرگز در هیچ عصر امر خلافت
را بحضرات ذریهٔ طاهره که مظهر نور حضرت الهی و محمدی و علوی علیهما
السلام میباشند وا نگذارند و ایشان را شهید نمایند و چنین دانستند
که میتوانند نور الهی را که از ازل ابداع نموده و عالم و آدم را از آن نور
و بطفیل صاحبان آن خلقت فرموده با فواه خود خاموش نمایند اما از
قدرت و حکمت الهیه غافل بودند که مغلوب اختیار و اراده سوء آنها
نخواهد شد کما قال الله تعالی - یریدون لیطفئوا نور الله بافواههم والله متم
نوره ولو کره الکافرون - و حق جل و علا چندی بسبب اظهار قبح سیرت
و سوء سریرت حضرات منافقان قریش و عرب امهال در کار آنها
فرمود و اسباب ابتلاء و امتحان از برای امت برپا نمود تا نفاق کسانیکه

حضرات

مجبورا ایمان آورده بودند از ترس سیف ظاهر گردد پس امر ولایت
و خلافت حضرت امیر المؤمنین علی بن ابیطالب علیه السلام بحضرت
رسول در غدیر خم فرمود بقوله تعالی - الم احسب الناس ان یترکوا
ان یقولوا امنا و هم لا یفتنون - آیا مردم چنان گمان دارند آنکه همین قدر
که گفتند ایمان بخدا و رسول او آوردیم وا گذارده و معاف میشوند و ایمان
ایشان مقبول ما خواهد بود و مفتون و ممتحن نخواهند شد نه چنین است
تا ما ایشان را امتحان نمائیم چگونه ایمان ایشان را قبول خواهیم کرد پس اسباب
امتحان خلافت آنحضرت بود که بسبب حسد از آن کاره بودند و حکم صریح
در غدیر خم بواسطهٔ جبرئیل سه دفعه بر آن حضرت رسالت مآب وارد
گردید و آن حضرت از بیم انکار قوم پنهان داشتند تا دفعهٔ سیم که بحضرت
تهدید فرمود - یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک من ربک فان لم
تفعل فما بلغت رسالته والله یعصمک من الناس و حضرات منافقان
ظاهر در حیات رسول خدا قبول کردند و گفتند بخ بخ لک یا امیر المؤمنین
اصبحت انت مولای و مولا کل مسلم و مسلمه و بعد از وفات آنحضرت
مخالفت کردند و صورت خلافت را غصب کردند با مولای امیر و مخدوم و امام
خود و زوج بتول و حضرت بتول عذراء سیدة النساء و حضرات سبطین که این
چهار نفر از خمسه النجباء و اهل کساء و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام
که آیهٔ طهارت در شان ایشان وارد آمده بود آنچه کردند و شرم نکردند
و اگر خداوند امر بجهاد و قتال ایشان بحضرت خلیفة الله فی الارضین علیه السلام
فرموده بود با قلت انصار که بجز پنج نفر خواص ایشان که سلمان و مقداد
و ابوذر و عمار ابن یاسر رضی الله عنهم از امت کسیرا نبایست زنده بگذارند
زیرا که تمامی امت مرتد شدند چنانکه حضرت امیر المؤمنین علیه السلام

بجناب قنبر غلام خود فرمودند بشّر واستبشر یا قنبر انّ رسول الله
مات وهو ساخط علی امته الا الشیعة و ان حضرت در حال وفات
بر تمامی ایشان غضبناک بود مگر معدود از شیعه که طریقهٔ اطاعت
حضرت حجّت و خلیفة الله امیر المؤمنین علیه السلام را از دست ندادند
و از مال و جان خود در راه ولایت گذشتند ثانی انکه انحضرت اگر
نمیکشت انها را و ملجاء میفرمود بدین و ایمان و تسلیم میکردند باز
در باطن نفاق داشتند و اطاعت قلبی نداشتند در قیامت میگفتند
ما ایمان اوردیم بحضرت رسول تو و تصدیق خلیفهٔ او را در غدیر خم
در حضرت او کردیم ما نیز از مؤمنان هستیم پس حضرت قدس احدیّت
بحکمت بالغهٔ خود چندی امهال داد ایشان را و فرمود - لا اکراه
فی الدّین قد تبیّن الرّشد من الغیّ و نیز خواست که نطفه‌های پاک
و ذریّه مؤمنین که در اصلاب این کفار و منافقین اند ضایع و هلاک
نشوند پس امر فرمود بحضرت رسول خود و بخلیفه و حجّة خود که دست از انها
بدارد انها را بخود واگذار تا کفر باطن خود را ظاهر نمایند و انچه تو و
ذریّهٔ طاهرهٔ تو ظلم و جور کنند تحمّل نمائید و در راه رضای من بجان خرید
و قبول کنید و نکشید که من غافل از عمل انها نیستم بقوله تع و لا تحسبنّ الله
غافلاً عمّا یعمل الظّالمون انّما یؤخّرهم لیوم تشخص فیه القلوب و الابصار
مهطعین مقنعی رؤسهم لا یرتدّ الیهم طرفهم و افئدتهم هواء و قوله تع
و ما ربّك بغافل عمّا یعملون و لا تحسبنّ الّذین کفروا انّما نملی لهم خیر
لانفسهم انّما نملی لهم لیزدادوا اثماً و لهم عذاب عظیم - پس این کفار
و منافقان بسبب این امهال قصد کردند اطفاء نور الهی و خموش کردن
صاحبان این نور را و کردند از اهانت و نهب و قتل و غارت و اذیت

انچه را کردند بانواع مختلفه و اگر این بزرگواران میخواستند دفع نمایند
اذیت انها را از خود هر اینه باحسن وجهی قدرت داشتند و دفع
مینمودند امّا رضای حضرت خداوندی و امضای قضا و قدر الهی
و قبول حکمت بالغهٔ او را ترجیح دادند بر اسایش خود و ذریّه و عیال
خود و صبر نمودند زیرا که محبوب خداوند بودند بقوله تع انّ الله یحبّ
الصّابرین و حق جلّ و علی خبر داد ایشانرا که این امهال با عادی و
اذیت و ازار تا وقتی است که مشیّت من در استیلاء و سلطنت
نور من در عالم نافذ شود و قدرت من تعلق باحقاق حق شما گردد و
میراث ارض را بشما مظلومین و مستضعفین کرامت کنم بقوله تع
و نرید ان نمنّ علی الّذین استضعفوا فی الارض و نجعلهم الوارثین انوقت
مقصود و مراد من از خلقت شما حبیبان خاص خداوندی در عالم ظاهر
خواهد شد و مقام محمّدیّت و خلافت شما را بر تمام گذشتگان
از انبیا و اوصیا و اتقیا و ایندگان ظاهر کنم حمد و شکر مرا کنید بقوله
تع الحمد لله الّذی صدقنا وعده و اورثنا الارض نتبوّء من الجنّة
حیث نشاء فنعم اجر العاملین و انتقام کشم از فرعون و هامان
این امّت و اعادی شما و اعادی شیعیان شما الی یوم القیام -
خاتم الخاتمه - پس بدان ای طالب کنوز تحقیق انکه چون مراد
و مقصد حق تع از خلقت عالم و ادم ایجاد حبیب خود حضرت محمّد
و ذرّیه طاهره و خلفاء انحضرت است که تمام انوار الهیّه اولیّه و
حبیبان خداوندی اند علیهم الصّلوة و السّلم الی یوم القیام و در بدو
خلقت و ایجاد نور پاک ایشانرا ابداع فرمود و جمیع موجودات عوالم
غیب و شهود را از نور ایشان افرید چنانکه از این حدیث شریف
معلوم گردید و مقصود سلطنت این بزرگواران بود در دار دنیا

دار نعیم زیرا که ایشانند مخدوم تمامی موجودات و جمیع اشیاء خادم
و طفیلی وجود ایشان اند امّا این مقصد عظیم خداوندی که استیلا
و سلطنت ایشان است در دنیا در اوّل ظهور ایشان بسبب قصور
اجزاء عالم دنیا صورت پذیر نگشته مگر در زمان رجعت ایشان
چنانکه فرموده هو الّذی ارسل رسوله بالهدی و دین الحق لیظهره
علی الدّین کلّه و لو کره المشرکون - زیرا که از ابتدای ظهور ادم
ابو البشر که مقدمة الجیش ظهور حضرت رسالت پناه محمّد بود در
دنیا ظهور خاتم که ادم اوّل حقیقی است و از ظهور انحضرت در عالم
وجود تا ایام رجعت ایشان اجزاء عالم به تدریج ترقی و کمال
حاصل میکنند و استعدادهای آنها سر حدّ کمال میرسد زیرا که کون
در ترقی است و کمالات موجودات کونیه تدریجی الوجود است
پس در ایام رجعت که وجود عالم و موجودات بکمال استعداد خود
رسید ادیان باطله تقلیدی بالمرّه از صفحهٔ ارض برداشته
میشود و خداوند بنور نبوّت و ولایت ایشان که ولایت الله
است روی زمین را روشن و مشرق میفرماید - و اشرقت
الارض بنور ربّها - یعنی ارض استعدادات بنور ولایت الهیه
مستنیر شود و بسبب ظهور نور وحدت محمّدی و علوی علیهما السلم
خلایق از نور شمس و قمر مستغنی شوند و کافر و مشرکی بروی ارض
باقی نماند و حضرت رسول خدا با عیسی و افواج ملائکه از اسمان
نزول فرماید و ابلیس لعین را با حربه اتشین بقتل رساند و حضرت
امیر المؤمنین که دابة الارض است از عین شمس با افواج ملائکه نزول
فرماید و حضرت ائمه هدی علیهم السلم بدنیا رجوع فرمایند و حضرت
حجة الله قائم ال محمد خروج فرماید و حضرت سیّد الشهداء علیه السلم

که ملاحظه نمایند یکصد و بیست و چهار هزار پیغمبر در مقابل
من شمشیر خواهند زد ان وقت معنی امارت و سلطنت من
بر مؤمنین ظاهر خواهد امد و از این حدیث ظاهر امد که زمان
امارت و سلطنت این بزرگواران که حق تعالی فرموده وَذَكِّرْهُم
بِأَيَّامِ اللَّهِ و بایشان وعده فرموده ایام و اعوام رجعت ایشانست
بدنیا چنانکه حق تعالی فرموده وَذَكِّرْهُم بِأَيَّامِ اللَّهِ و در اثر
است که ایام خاصهٔ خداوند سه یوم است روز خروج حضرت
قائم علیه السلم و روز رجعت حضرات اهل بیت علیهم السلم
و روز قیامت و در این سه روز حق تعالی بنفس نفیس خود حکومت
و سلطنت بر خلق فرماید و قوله تعالی و یحذّرکم الله نفسه مراد
از نفس خداوندی ایشانند و مفسّر بایشان است پس مقصود
حق تعالی از خلقت عالم و ادم که ظهور سلطنت و مجد و محبّت
حبیبان خود است در این سه یوم عزیز بکمال متحقق و ظاهر
میشود و خوشا حالت و تعیّش دوستان خدا در این ایام ثلاثه
و خداوند انشاء الله بکرم عمیم خود ما را از این ایام محروم نفرماید

اللهم ارزقنا لقائهم الکریم علیهم السلم عند رجعتهم فی
دار الدنیا و دار النعیم بحرمتهم و جاههم العظیم

در بیان حرمان از خدمت و حسرت از ایام وصال موالی و حبیبان خود و تمنّای
حضور در زمان رجعت ایشان گوید مؤلفه

خوشا حال سلمان خوشا حال بوذر | خوشا حال مقداد خوش حال قنبر
خوش ان ساحت انور از زلالش | همه عاشقان مست تا روز محشر
خوش ان بزم اصحاب ان علم و دانش | خوش ان لهجه و ان سخن وان سخنور
خوش ان معجزاتش خوشا ان کراماتش | خوشا ان پیامات و خوش ان پیمبر

خوشا حال وحی و خوشا حال جبرئیل که بودش پیام آور از رب داور
خوشا حال سجاده خوش حال مسجد خوشا حال محراب خوش حال منبر
خوشا آن بلال و خوشا آن اذانش که بُد راحت و روح اصحاب اکبر
خوش آن رزم انصار و آن گیر و دارش خوشا حال عمار و خوش حال اشتر
خوشا حمزه آن پادشاه شهیدان خوشا آن عقیلش خوشا حال جعفر
خوشا ذوالفقارش که از عرش نازل خوشا صولت زور بازوی حیدر
خوشا حال یثرب خوشا حال بطحا خوشا حال زمزم خوشا حال مشعر
خوشا حال کعبه خوشا حال مسجد خوش آن دم که حیدر در آن گشت ظاهر
خوشا آن صحایف ز شاهان مرسل خوشا حال قرآن که بر خواندی از بر
خوشا حال ام و خوشا جد و بابش خوشا حال شبیر و خوش حال شبر
خوش آن کو نهادش قدم های مقدم خوش آن کو نمودش نظر سوی منظر
خوش آنها که سالک شدی در رکابش خوش آنها که واقف بد اندیش بودر
خوشا باده نوشان بزم وصالش خوشا جان فشانان بزمش سراسر
خوشا از خوانان ز لوح و جبینش خوشا نکته دانان بینش ز دفتر
خوشا آنکه دیدش از دیدهٔ دل برات قلبش جمالش مصور
خوشا آنکه یکدم بان شه قرین شد چه عارف چه عامی چه مختار و مضطر
خوش آن خرقه کاورده انوار سوش ز معراج و آن شاه را کرد در بر
خوش آن تاج کز عرش آورد آنرا نهادش بامر خداوند بر سر
خوش آن کوه آن دشت کو سیر کرده بهر جا قدم زد خوش آن بحر و آن بر
خوش آن کشت و زرعی که کرد و گشت سیراب خوش آن نخل کو کاشت تا شد ثمرور
خوشا آن طعامی که او را غذا شد خوش آن شربتی کان رسیدش بمحضر
خوشا حال شهبا خوشا حال دلدل خوشا حال قضا و سهما و احمر
خوشا حال حیزوم حال جناحش خوشا حال یعفور نیکوی خوش فر

خوشا ابر و تران لباس بهشتی خوشا ذوالجبینین خود پیمبر
خوشا برد ممشوق ذات الوشاحش خوشا رایت و خاتم آن هژبر
خوشا حال اهل و بیت و حبیبش محمد که بودش شقیق و برادر
خوشا حال ازواج و بضع بتولش که بودی ز نسوان عالم نکوتر
خوشا حال کلثوم و خوش حال آن بنت خوشا حال عباس شبل غضنفر
خوشا حال اولاد و احفاد و آلش که بودند از نسل آن شاه اکبر
خوش آن قلعه هائیکه بودش فاتح خوش آن ارضها کو گرفتش ز کافر
خوشا حال آن در که بر کندش از جا خوشا حال خاصان از اهل خیبر
خوشا هر که او دید هر کو بدیدار او بلطف و برحمت شد از وی هر روز
خوشا آن زمین کو در آن بود مسکن خوشا آن زمان کو در آن بود سرور
خوش ایام و اعوام آن دهر و آن شهر خوش آن قوم کو بود شان شاه و مهتر
چو عصرش ز اعصار خیر القرون است خوش آن عصر و اهلش خوش آن شاه لشکر
نیابی زمانی چنین خوش بعالم نه بینی چنین ارض در هفت کشور
بجز دور رجعت که عهد مهدی است که ظاهر شود شاه با کرّ و با فرّ
با قبال و اجلال شاه دو گیتی فرود آید از عین خورشید انور
زمین پاک سازد جهان از منافق که یک تن نماند نه در بحر و نه در بر
کشدان چنان انتقام کز خصومش که باقی نماند به تنشان یکی سر
چه بد حال فرعون و اضعاف شام که منشور گردد بمنشار و نشتر
ز احبابش عمار و سلطان او سیس که سرور شوند بر الاف لشکر
نماند ز احبابش از وزر یک تن که بیند ز نسلش هزاران ولاور
تمامی اولاد و اصحاب آن شه باقطاع تملیک ارضند در خور
بد حال آنکس که با او منافق از آن بدتر آنکس که بودش کافر
خوشا روز و زاینده و روز رفته که آن شاه در این دو روز آمد مهتر

بدا حال ما و محبان این عصر / که زین هر دو دوریم محروم و ابتر
چو هر مان نصیب دل زار ما شد / ز نور ولایت کند حق منور
چه نور ولایت به از هشت جنت / چه نور ولایت به از هفت کشور
چه نور ولا بهتر از هر چه نعمت / چه نور ولا بهتر از هر چه بهتر
چو محروم گشتیم از دور اول / یقین بهره داریم از دور آخر
بظاهر نشد گرچه ما دور محروم / بباطن فخالطه چو شیریم و شکر
اگر اتحاد و گر وحدت ایدل / که حسرت فزون است از دوری دلبر
خوشیهای دار الهوان جمله زان شد / خوشیهای دار السلامش چه خوشتر
خوشا حال جنات و خوش حال سدره / خوشا حال اعراف و خوش حال محشر
خوشا زنجبیل و خوشا سلسبیلش / ز تسنیم و کافورش الله اکبر
خوشا حال آنجا که ساقی است از آن / با حباب و اصحاب ساقی کوثر
خوشا کوه فردوس و خوش نخل طوبی / خوشا چار نهرش ز خمر معطر
خوشا قصر و حوراء و غلمان جنت / خوشا مقعد صدق رضوان اکبر
لقای خداوند موعود آنجا / بود خوشتر از جمله در جمله خوشتر
ندانی لقای خدا چیست جانا / که ظاهر شود در جنانت مصور
لقای خدا وجه ساقی باقی / لقا طلعت ذات قیوم داور
خوشیهای دار الخلود است از آنشد / چه او وجه حق است و دارای محشر
الهی بآیات کبری ذاتت / که ذات و صفات تو گشتند مظهر
باسماء حسنای ذات مقدس / باوصاف قدسی نفس مطهر
که دنیا از ایشانست موجود و باقی / که عقبا از ایشانست با زیب و با فر
تفضل کن از جود و لطف و عنایت / کمال ولایت باین زار مضطر
مرا وصل فرما بشاهان سرمد / بصورت بمعنی بظاهر بباطن

بعد از آن حضرت رجعت فرماید با چهل هزار نفر از طالقان و شیعیان خود و بعد از قتل شیطان دجال را با تمامی تبعه و مرده او و سایر کفار و مشرکین و شیاطین و تابعین آنها از جن و انس بقتل رسانند و اگر احدی از ایشان در عقب سنگی و جداری پنهان شود صدا از آن سنگ برآید که بگیرید دشمن خدا را و بکشید و هفت روز و هفت شب باران از آسمان نزول نماید و اجساد نجسه آنها را بدریا برد و مشرکی بر روی ارض باقی نماند و از شرک نعلین حضرت حجة الله صیت لا اله الا الله بلند شود و هشتاد هزار سال حق تم بر روی ارض بعلانیه عبادت کرده شود که ان للدین دولتین دولة ابلیس و دولة آدم اذا اراد الله ان یعبد سرا ظهر دولة ابلیس و اذا اراد الله ان یعبد جهرا ظهر دولة آدم پس دولت آدم اول حقیقی محمدی و علوی در ارض ظاهر شود و حضرت رسول خدا پنجاه هزار سال سلطنت فرماید و اینکه فی یوم کان مقداره خمسین الف سنة در تفسیر اهل عصمت مفسر بایام دولت علوم سلطنت آنحضرت است در رجعت و حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام چهل و چهار هزار سال سلطنت فرماید و آنحضرت را کرات و رجعتهای عدیده است که فقیر شارح در کتاب تفسیر آیات الرجعة مفصلا ذکر کرده ام و حضرت سید الشهداء چهل هزار سال سلطنت فرماید و ائمه هدی علیهم السلام در زمان رجعت سلاطین و حکام ممالک ارض خواهند بود و حضرات انبیاء و رسل و اوصیاء و شیعیان سلف و خلف این بزرگواران تمامی در دولت رجعت ایشان بدنیا رجوع کرده و از سلطنت و حضور موفور السرور ایشان محظوظ و مستفیض شوند و تشفی قلب حاصل نمایند و اشقیا و فراعنه مقابل ایشان در هر قرن و عصر بر گردند یعنی من محض الایمان محضا و من محض الکفر محضا

مراجعت نمایند و انتقام از انها بعظیم‌ترین انتقامی کشیده شود
که باعث تشفی قلوب شیعیان ایشان شود و هریک از شیعیان انقدر
عمر کند که هزار فرزند شجاع از صلب خود ببیند و هر روز بهیج
و عصر اطعمه و فواکه بهشتیه از برای شیعیان از اسمان نزول
کند و غذای ایشان باشد اما غذای منافقین و اعادی این
بزرگواران قاذورات مؤمنین است و قوله تعـ - و من اعرض
عن ذکری فان له معیشة ضنکا - در شان منافقان در رجعت
وارد است و مراد از ذکر ولایت است و معیشت تنگ مفسر بقاذورات
مؤمنین است و انوقت که صفحات ارض خالص باید برای حضرات
اهل بیت عصمت و شیعیان ایشان علیهم السلام ان وقت سلطنت
و مخدومیت این بزرگواران و خادم بودن خلق جهان بر عالمیان
ظاهر خواهد امد و مراد و مقصود خداوندی در حق ایشان بظهور
می پیوندد و در اثر است که مردی بحضرت امیر مؤمنان علیه السلم
عرض کرد که معنی امارت شما بر مؤمنان چیست ما می بینیم که سگ و
خوک و گرگ بر منبر حضرت رسول خدا بالا میروند و امارت و
حکومت بر خلایق مینمایند انحضرت فرمود صبر کن تا زمان عهد
خداوندی بیاید زیرا که حق تعـ عهد نبوت تمامی انبیا و رسل را از
از ما اهل بیت خواست که ایشان را تقویت کرده بر مسند نبوت
متمکن سازیم و عهد ولایت ما را نیز از تمامی انبیا و رسل خواست که
ما را تقویت نمایند و بر مسند ولایت متمکن سازند پس من وفا بعهد
خود نمودم و ایشان را در اعصار خود بر مسند نبوت متمکن ساختم
حتی حضرت خاتم انبیا صلی الله علیه واله که علم نبوتش را بلند کردم اما
هنوز زمان ان نیامده که حضرات انبیا ما را تقویت نمایند و بر مسند
ولایت متمکن سازند باشد تا زمان رجعت ما اهل بیت علیهم السلم

که جز این ندارم بدل ارزوئی — تمنای دل راز فضلت برآور

الحمد لله الکریم المستعان والشکر علی الودود القدیر الدیان لافضاله
و توفیقه فی اتمام کتابة اسقاط الکتاب المستطاب طباشیر الحکمة
حمدا کثیرا دائما ابدا سرمدا باقیا بید اقل السادات و تراب اقدام
الفقراء السلسلة العلیة العلویة الرضویة المهدویة الذهبیة علی
صاحبها الالاف الصلوة والسلام والتحیة محمد علی ابن غفور الحسنی
النظام الدینی غفر الله له و لوالدیه و حشرهم الله مع الائمة الطیبین
المعصومین الطاهرین صلوات الله و سلامه علیهم اجمعین و
قد وقع هذا الاتمام فی یوم ثلاث عشرین شهر محرم الحرام قد مضی
من الهجرة النبویة تسعة ستین ثلاثمأة سنة بعد الالف
۱۳۶۹

مورخه الطبع الکتاب فی عاشر شهر صفر قد مضی من الهجرة ا
النبویة تسعة عشر ثلاثمأة سنة بعد الالف
۱۳۱۹

